ՅԱՌԱՋ
Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 50 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 60 Ֆ.	Հատը	0.25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
1
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
1er JUIN
1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9620
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — Nº 9620

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹԷՈԴԻԿ
(ՄԱՀՈՒԱՆ 35ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

«Տարեցոյցիս տպագրութեան այս հանգրուանին՝ այսօր, 24 Մայիս 1928, թէոդիկ յանկարծական մահուան մը հարուածին տակ՝ թողուց գիրն ու գրիչը առյաւէտ »:

Այս տողերը, սեւ շրջանակով եւ գլխագիր տառերով, կը գրուէին 249րդ էջը Ամէնուն Տարեցոյցի 1929ի հատորին, որ, ա՜ղ, վերջինը պիտի ըլլար:

«Մասիս» տպարանի (208պիս Լաֆայէթ փողոց) առաջին յարկին վրայ, ճիշդ ցառաջի խմբագրատան կից անշուք խցիկի մը մէջ կ'ապրէր Թէոդիկ, որ իր կնոջ՝ գրագիտուհի Արշակուհիի կանխահաս մահէն վերջ չէր վերամուսնացած ու կ'ապրէր վանականի, խստակեաց դարբինքի կեանք, ամբողջովին նուիրուած խմբագրութեանը իր «Տարեցոյց»ին, զոր կը ջանար տարուէ տարի աստիճան մը աւելի ճոխացնել:

Ապրելով իր գրացնութեան մէջ, ամէն օր ականատես կ'ըլլայինք իր տքնաջան աշխատանքին, որ փիլիքապէս կը մաշեցնէր զինքը:

Սովորականին պէս այդ գիշեր ալ մինչեւ ուշ ատեն աշխատած էր: Առաւօտուն մեռած գտանք զինքը, մահճակալին քով գետին ինկած, գլուխը արիւնլուայ:

Կ'իյնար պատնէշի վրայ, համեմատաբար երիտասարդ տարիքի մէջ, տակաւին աշխատելու եւ արտադրելու եռանդով լի:

Թէոդիկ Լապճինճեան հայ գրականութեան ասպարէզը մտաւ դարուս սկիզբը, Պոլսոյ Մանզումէի էֆքեար օրաթերթին մէջ հրատարակելով «Կեանքի հատորէն փրցուած էջեր»ը, — որոնք եւքէն կաղմելին Կաղանդ անունով գիրք մը, — ինչպէս նաեւ Ճանչւոր դէմքերը, որոնց թիւը հասաւ վաթսունի:

Անխոնջ պրպտող եւ ուսումնասիրող, փոշիներու տակէն հանած եւ կորուստէ փրկած է ծանօթ գրագէտներու եւ ազգային դէմքերու բազմաթիւ նամակներն ու անտիպ էջերը:

Գրականութենէն զատ մշակած է նաեւ բանասիրական ճիւղը՝ գրի առնելով Պոլսոյ հայեվարը անուն ժողովրդական բառգիրքը, որ 1905ին պսակուեցաւ Իզմիրեանց առաջին մրցանակով:

Գրերու գիւտի 1500ամեակին եւ Հայկական տպագրութեան 400ամեակի զոյգ յոբելեաններուն առթիւ 1912ին հրատարակեց Տիպ ու Տառը, արդիւնք համբերատար ու խղճամիտ աշխատանքի:

Զինադադարի օրերուն, 1919ին լոյս ընծայեց Յուշարձան ապրիլ 11ի հատորը, նուիրուած Մեծ Եղեռնի զոհ մեր մեծ նահատակներու յիշատակին:

Այս բոլորէն վեր իր անունը անբաժանելիօրէն կապուած է Ամէնուն Տարեցոյցին հետ, հոմանիշ ըլլալու աստիճան:

Տարեցոյցի հրատարակութեան ձեռնարկեց 1907ին, Համիտեան բռնակալութեան ամենադաժան օրերուն, երբ գրաքննութիւնը կաշկանդած էր լեզու եւ գրիչ: Հակառակ բոլոր սեղմումներուն, Թէոդիկ կրցած էր հետաքրքրական նիւթերով զարդարել իր Տարեցոյցը:

Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ լեզուները բացուեցան: 1910էն մինչեւ 1915 Թէոդիկ իր Տարեցոյցին երկրորդ խորագիրը դարձուցած էր «Ազատ Հայուն պզտիկ Հանրագիտարանը»:

Երկար չտեւեց սակայն խարուսիկ «ազատութիւն»ը: Ոճրագործ Իթթիհատը փոխարինեց Սուլթան Համիտը:

Թէոդիկ ձերբակալուեցաւ 1915 Ապրիլին: Նոյն տարուան Տարեցոյցին մէջ հրատարակած էր 1897 Յունուար 6ին Չէլթըրի (Անգլիա) Հալվարտըն արուարձանի եկեղեցիին մէջ ի պատիւ Կլէտսթընի եւ կնոջ տեղի ունեցած հանդէսի մը նկարագրութիւնը եւ մեծ հայասէրին խօսած ճառը: Հայ լրտեսներ մատնած էին զինքը:

« Հազիւ ճանի մը օրուան բանտարկեալ, ահա՛ կը լուսնար Ապրիլ 12ի կիրակին, «Կարմի՛ր Կիրակին» — ըստ օրացոյցի եւ ըստ հայ կոտորածի պատմութեան, — եւ ես կը տեսնէի մեր շէնքէն ճանի մը կանգուն անդին՝ Մէհտէրխանէի մէջ լեցուիլը Պոլսահայ մտաւորական դասուն, յաջորդ օրն իսկ աքսորուելով համախումբ եւ դէպի սպանդ վարուելով » , կը գրէր Թէոդիկ իր Տարեցոյցի 1916 – 1920 միացեալ հատորին մէջ (էջ 7):

1916 Ապրիլին բանտէն արձակուելով աքսորուեցաւ եւ մինչեւ Զինադադար ապրեցաւ Տաւրոսեան լեռներու բարձունքը՝ Պէլէմէտիք – Պօզանթըի շրջանը:

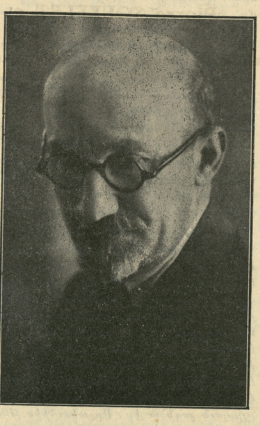
Դաշնակիցներու կողմէ Պոլսոյ պարպումէն վերջ, Թէոդիկ ալ հետեւեցաւ գաղթականներու կարաւանին եւ պահ մը Յունաստան մնալէ վերջ եկաւ Փարիզ, հոն շարունակելու համար իր սիրած գործը:

Իր Տարեցոյցի տասնեւութ հատորներն ու « Տիպ ու Տառ»ը իրեն ապահոված են անմոռանալի անուն մը հայ գրականութեան մէջ:

Թաղուած էր Փանթէնի գերեզմանոցը: Փարիզի Հայերը բոլորովին մոռցան զինքը: Գրողներու Միութիւնը այց մը անգամ չկազմակերպեց իր գերեզմանին: Ո՛չ ոք մտածեց նաեւ վաստակաւոր գրական մշակին աճիւնները փոխադրել Պանեօ՝ Հայ Մտաւորականներու մասնաւոր գամբարանը:

Ո՞ւր է արդեօք:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ



ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ

Ինչ զատ մարդ չկայ: Գաւիթը կեցեր եմ, լուռ, մտամփոփ եւ անյարիր, կարծես նոյնացած՝ քարէ սիւնին հետ որուն թիկունքս եմ տուած:

Լուր օր մըն է: Նոր լուսնալու տարտամ պայծառութիւն մը ունի ցորեկը: Միջոցին մէջ, տրտմութիւն ու ճանճրոյթ կը ծփան ծուլօրէն. այնքան զոց է երկինք եւ այնքան դանդաղ՝ անձրեւը:

Դամբանական լռութիւն մը համակրուած է եկեղեցին: Ներսը, կողմնակի որմերէն ու խոյակներէն դուրս սլացող զաճէ հրեշտակներու ուսին՝ Սուրբի պատկերներ «անդէն»ը խոկալու ցոլք մը կը պահեն իրենց մարած նայուածքին խորը: Ջահերը, կամարէն կախ, իրենց բիւր բիւր պրիսմակներուն արցունքներով՝ կը ձեւացնեն շատրուան մը հալած արծաթի:

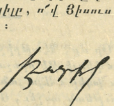
Ո՛չ մէկ պլպլանք ձէթի՝ կանթեղներու բիւրեղ բաժակին վերեւ. ո՛չ մէկ վառք՝ կերոններու կոճղին: Առ Աստուած ընծայուելիք այդ լուսեղէն յարգանքըհիմա հաւատացեալներու ներկայութեանը միայն տեղի կ'ունենայ, ցոյցի եւ հաշիւի այս դարուն մէջ:

Հեռուն, բեմին առաջքը, բաց ձգուած Սաղմոս մը գրակալին վրայ, որուն ստորին լուսանցքները խանդրած եւ ուռեցուցած են թղթատումէ, անդին, վանդակորմին ծնօտէն կախ՝ շուրջառ մը դիակնակերպ ձգուած, տէր պապային արտորնօք հանուիլը ողբացող դիրքով մը:

Աւագ խորանին աստիճաններուն վրայ դիզուած են շար ի շար ամբողջ կտիրքը Տաճարին, — խաչեր, խաչկալներ, թաւշափայլ աւետարաններ, աշտանակներ, մասունք ու ծաղկանօթ, — բոլորն ալ թառած ոսկեճամուկ սփռոցներու վերեւ: Ու խորանին բարձունքը, կաթողիկէն կը կանգնի՝ իր երեք խաչակիր ոսկեձոյլ սաղաւարտներուն գմբէթումով, դէպի կորնթարտ ձեղունն ամբարձիկ:

Կաթողիկէին ճիշդ տակը, մէկ քառակուսիի մը մէջ՝ կը պարուրուի ահա պատկերը Մեծ Վարդապետին: Վեր բռնած է Ան իր աջ ձեռքը, երրեակ մատներու օրհնաձիր դիրքով մը, եւ վեր՝ ուղղած՝ իր ականողիքը. նայուա՛ծք որ համակ սրբութիւն է եւ օծութիւն, համակ ներո՛ւմ ու խորհուրդ:

Կը նայիմ, զորշ գոյներու ծփումին տակ ուրուանկարուող այդ հանդարտ դէմքին է որ կը նայիմ անքթիթ, մոռցած դուրսի թացն ու մեռելութիւնը կանթեղներուն: Քեզի նայիլը, ո՛վ Յիսուս, աղօթել է արդէն ... :



ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Ճիշդ այս օրերուս կ'ոգեկոչէի մօրաքիս յիշատակը, տեղեկանալով այն կրօնական եւ աշխարհական հանդիսութեանց, որոնք կատարուած են Փարիզ, հայ մտաւորականներու հաւաքական գերեզմանին վրայ: Ի՜նչ թշուառականներ ենք: Չկրցանք նոյնիսկ, գերեզման մը ապահովել մարդուն, որ այնքան զուրզուրանք ցոյց կուտար անցեալի նիւթական հետքերուն.— զարդագիր մագաղաթներ, հին ձեռագիրներ, դեղնած նըկարներ, հնամեայ առարկաներ եւ աւեբակներ:

Կը խորհիմ թէ կարելի է Թէոդիկը նկատել իբրեւ ինքնատիպ լրագրող մը, բսել կ'ուզեմ սովորականէն դուրս լրագրող մը: Ոչ մէկ կապ ունի գրականութեան հետ (ասիկա ճիշդ է մեր գրողներուն մեծ մասին համար): Գիտենք թէ իրեն ինչ կը պակսի: Բայց կրնա՞նք նըշգրիտ կերպով գիտնալ թէ ի՞նչ բան զինքը կը փրկէ մոռացութենէն:

Թէոդիկ բանաստեղծ մըն է, կասկած չկայ: Բանաստեղծական խառնուածք ունի զինքը հրկիզող անշէջ բոցին բերումով, իր սիրատոչոր հոգիով, իր սրբազան խենթութեամբ, իր անմեղութեամբ: Այո՛, պարզ մըն էր, բառին լաւագոյն իմաստով, վճիտ անձ մը որ սիրահար էր հայկական գրականութեան: Ոչ նախանձ ունի, ոչ բարկութիւն, ոչ ատելութիւն ..

ՇԱՀՆՈՒՐ

Սէն – Ռաֆայէլ 22/Ե/ 63

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ընկերվարական կուսակցութեան համագումարը բացուեցաւ Հինգշաբթի օր, համայնավար բազմաթիւ դէտերու ներկայութեան:

Առաջին առթիւ կարելի չէ յստակ գաղափար մը կազմել թէ ի՞նչ է հաշուեկշիռը: Երկու կէտեր նշմարելի են: Նախ երիտասարդներու միջամտութիւնը բազմաթիւ անդամներ ապա այն խիստ քըննադատութիւնը որու առարկայ եղաւ Կի Մոլէ: Պատգամաւորներէն մէկը առաջարկեց նոյնիսկ որ ընդհանուր քարտուղարը հեռանայ այլեւս: Ծանօթ է որ 15 տարի է որ Կի Մոլէ կը վարէ այդ պատասխանատու պաշտօնը ինչ որ պատճառ եղած է զինքը կոչելու «Մշտնջենաւոր քարտուղարը»:

Ընդհ. ձեւով փափաք կայ շարքերը վերանորոգելու: Մօրուա յայտնած է նոյնիսկ թէ կուսակցութիւնը պէտք է պատրաստէ 2000 թուականը եթէ չուզեր պատմական յուշարձանի վերածուիլ: Կ'ուզեն փոխել մտայնութիւնը, ի հարկին «ցնցել ծառը»: Ուրիշ պատգամաւոր մը՝ Պուպիէն աւելի յստակ է, չի ծածկեր մտքերը, չի ծամծմեր բառերը. — « Երբ երկիրը ընկերվարական կուսակցութեան պնդերականութեան մասին կը խօսի, կը մտածէ՝ Կի Մոլէ: Ուրեմն ան է գլխաւոր արգելքը վերանորոգման ճամբուն վրայ, ուրեմն պէտք է քաշուի» : Պուպիէնի համար կուսակցութիւնը պատեհապաշտ դարձած է: Դէմ է համայնավարներու հետ որեւէ զինակցութեան .— « Ամբողջ կեանքս պայքարած ըլլալով համայնավարներու դէմ, կը խորհիմ թէ համայնավարութիւնը ապագային չի պատկանիր այլ՝ անցեալին»:

Նոյն գաղափարները ունի Ֆրանսիս Լէնառ որու համար «համայնավարներու հետ զինակցութիւնը անելն է»: Իր ելոյթը կը վերջացնէ Ժօրէսի մէկ խօսքով. — « Մոխիրը պահպանելու չենք: Անոր տակը եղած բոցն է զոր պէտք է վերարծարծենք եւ փոխանցենք »:

Յիշենք նաեւ թէ Փոփիւլէռի տնօրէնը՝ Ռընէ Նեժըլէն հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն խոր տարակարծութիւններ ունենալով ընդհ. քարտուղար Կի Մոլէի հետ: Նեժըլէն կը բացատրէ .— « Կի Մոլէի համարՓոփիւլէռ պէտք է միայն կուսակցութեան օրկանը ըլլայ, իսկ իրեն համար թերթին սիւնակները բաց պէտք է ըլլան, ընդունելի ձեւի մը տակ, անոնց առջեւ որոնք, թէեւ ձախ, ընկերվարական չեն» : Նեժըլէն պատկերալից բացատրութիւն մըն ալ կուտայ .— « Պէտք է կուսակցութեան դուռը բանալ, անշուշտ, բայց նաեւ՝ պատուհանները »: Իր պաշտօնը ստանձնեց Ժեռար Ժաքէ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակը մաքրագործումներու կ'ենթարկուի, Պենկովսկիի խնդրին իբրեւ հետեւանք: Մարաջախտ Վառէնցով որ խորհրդային ռազմավարական հրթիռներու ընդհ. հրամանատարն էր, պաշտօնանկ եղաւ եւ կորսնցուց նաեւ իր զինուորական աստիճանը: Կարգ մը զրոյցներու համաձայն այս «պատիժները» երեք ամսուան հնութիւն ունին: Խորհրդաւոր կը մնայ նաեւ գնդակահարուած Պենկովսկիի աներհօր անձնաւորութիւնը որ վերջերս մահացած անուանի զօրավար մըն է:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ Զօր. Ճեմալ Թուրալ զեկոյց մը հրատարակեց ուրկէ կը յայտնուի թէ Մայիս 20 – 21ի ձախողած պետական հարուածի հեղինակները պիտի դատուին զաւ շաբթու:

ԹԷՈԴԻԿ

ԽՄԲ.— Շահան Շահնուրի հետեւեալ յօդուածը լոյս տեսած է 1929, Մայիս 24ին, *Ցառաջի* այս նոյն սիւնակներուն մէջ, Թէոդիկի մահուան տարելիցին առթիւ: Շահնուր այն բացառիկ գրողներէն է որուն բառը չի հիննար: Առաջին էջը հրատարակած ենք ինչ որ այսօր, 34 տարի յետոյ, կը խորհի Թէոդիկի մասին, բայց ընթերցողը պիտի տեսնէ թէ երէկ ալ տեսածը ճիշդ էր եւ այն ատեն արդէն իր սուր դիտողութենէն չէր վրիպած հայ մտաւորականին սեւ ճակատագիրը:

×

Երազելու չափ խորհեցայ այս գրութեանս վրայ: Երազիս գետնուղիէն անցայ ստուերներով ողողուած խուց մը որ Թէոդիկի սենեակին փոխուեցաւ, նստայ մօրարիս սեղանին առջեւ, ի՛ր տեղը, եւ կարմիր գրիչովը սկսայ այս յօդուածս: Գրեցի.

«Անցեալ տարի ճիշդ այսօր էր որ Թէոդիկ մեռաւ:

«Այդ օրը կեանքիս օրերուն է՛ն տըխուրը եղաւ»:

Ճիշդ քովս բազմած Թէոդիկ քիթը անցուց ակնոցին, գրածս կարդաց, եւ չզսպուած դժգոհութեամբ մը բացագանչեց.

— Թի՛ւ, մէ՛կ բանը գրել չսորվեցար գնաց: Աս չունչանորդի բանը աստ՛նկ կը գրեն:

Եւ էջը դարձնելով գեղագրեց.

«Հեռու, շրուշակի եւ չկօթակի կապանքներէն մաղապուր ճողոպրած Թէոդիկի մահուած զոյժը առնելուդ՝ փշաքաղեցայ»:

×

Թէոդիկ ծնաւ մեծ հրդեհի մը յաջորդ օրը, դժբախտութեան մը գիշեր, վրանի մը տակ: Մինչ մայրը ողբ ու կոծ կ'արձակէր կրկնելով թէ ինչպէս պիտի կարենան վերաշինել տունը, «Լապճինճի»ն պատասխանեց. «Մանչս ողջ ըլլայ»:

Եւ Թէոդիկ մեռաւ աննախընթաց հրդեհի մը յաջորդ օրը, ազգային դժբախտութիւններու գիշերին մէջ, դրեթէ կրկին վրանի մը տակ: Ի՞նչպէս պիտի շինենք մեր տունը: Կարծես Թէոդիկ ցոյց կուտայ իր 23 տարեկան մանչը, տքնութեան, յարատեւութեան, կիրքի զաւակը, որ կը կոչուի «Ամէնուն Տարեցոյցը»:

Զափազանցութիւնը մէկ կողմ:

Ինչ որ ալ ըլլայ, բազմաթիւ արժէքներու դժբախտ սնանկութենէն վերջ, կրկին մտքի եւ գրչի աշխատաւորներուն կ'իյնայ շինարարութեան հողը: Ի՞նչ դեր կատարեց Թէոդիկ այդ աշխատանքին մէջ, բայց մանաւանդ, դեռ ի՞նչ դեր կրնայ կատարել վաղուան օղակներու շղթայաւորումին մէջ:

Ոչ ոք պիտի կարենար յաւակնիլ այս նեղ սիւնակներով պատկերացնել Տարեցոյցներու նահապետին անձն ու երկը: Ես ալ հարեւանցի գրախօսական մը չէ որ պիտի ընեմ հոս, ոչ ալ յիշատակներու դիւրին վերակոչում մը: Կը խորշիմ իդացեալ զգայնոտութենէն: Իմ «ակռայի ցաւս»՝ ինծի: Կը փափաքիմ միայն իր մահուան սա առաջին տարելիցին առթիւ մատնանշել երկու ճշմարիտ, եւ ատով իսկ հազուագիւտ արժէքներ, գրականութեան նուիրուող երիտասարդներու համար, այսինքն մանաւանդ ինքզինքիս համար:

Զունինք գերմարդեր, որոնց ձայնը տիրապետէ: Զունինք գերմարդեր, որոնք շեշտ եւ ուղղութիւն տան, որոնք դպրոց կազմեն եւ սերունդ վարեն: Զունինք նոյնիսկ մարդեր — միշտ մտաւորական գետնի վրայ — որոնք տիպար դառնալու համար նուիրուին մէկ բանի: Աղքատի տուներու մէջ մէկ սենեակը կը ծառայէ միանգամայն խոհանոցի, ննջասենեակի, հիւրանոցի:

Մեր մտաւորականներն ալ բանաստեղծ են, կուսակցական, ուսուցիչ, լրագրող: Թէոդիկ ամէն բանէ առաջ խոհանոց մըն է: Կարծես կ'ըսէ մեզի. — «Ահա որթն ու իր բերքը, ահա՛ ոստրէն ու իր բազմաթիւ օգտակարութիւնները. ահա ժանպալայան եւ լտուտը», եւ դեռ ունիմ բազմաթիւ ընդեղէններ, աշխարհի չորս ծագերէն հաւաքուած, եւ միշտ իմ կէտադրութեամբս եւ տպագրական ճաշակովս համեմուած: Ի՞նչպէս, երախտապա՞րտ ես ինծի, կ'ուզէիր յոբելեա՞նս տօնել. ո՛չ, նախ կարդայ Տարեցոյցիս սկիզբը ընթերցողներուս կարծիքը, «Թէք» մը կոնծէ յիշատակիս, եւ «հանգի՛ստ ի խաղաղութիւն»:

Հանճարը իմացականութենէն չի գար, այլ ձայն կը կորէ կ'անցնի: Հայկական իմացականութենէն գրական հանճար չէ անցած: Իսկ տաղանդը վերջի վերջոյ յատկութիւն մը, ձգտումի մը լաւ պատրաստութիւնն է: Կոչում մը՝ որ կը կարօտի երկար, յարատեւ ու անվհատ աշխատութեան: Հայ արուեստագէտը, եմանաւորապէս հայ գրագէտը, իր քսաներհինգ տարիներուն շուրջ անսահման հասկնալի յորդումէ մը մղուած, մէջտեղ կը բերէ արժէք մը: Աւելի ճիշդ է ըսել արժէքի սկզբնաւորութիւն մը որ հում է: Ան իր սնունդը պարգեւելու համար անհրաժեշտ է որ բազմաթիւ կրակներէ անցնի: Սակայն սկսնակը կը բաւականանայ ծափերը հաւաքելով եւ կ'երթայ լծուիլ առեւտուրի: Հոս է որ Թէոդիկ իր ճաղատ ու պատկառելի գլուխը պէտք է ցցէ: Բացարձակապէս բան մը չունինք սորվելիք իր գրականութենէն, իր լեզուէն, իր արուեստի ըմբռնումներէն — բայց անձէն, այո՛, եւ մեծ բան: Ան կատարեալ ու անվերապահ նուիրումի խորհրդանշանն է: Ան կենդանի պատկերըն է յարատեւ, աննկուն եւ վճարել չգիտցող աշխատութեան: Մեծութեան պիտակը կրող որեւէ գրագէտէ աւելի Թէոդիկ կրնայ օրինակ ծառայել իր յաջորդներուն, որովհետեւ ինք չպարտուեցաւ արեւելքցիի հեշտասիրութենէն, ըզգայասիրութենէն: Գաղափարի մը հետ ամուսնացաւ, նոյնացաւ, երբեք չդաւաճանեց անոր եւ իր գոյութեան միակ պատճառը զայն ըրաւ: Կարծես հաստատեց որ, ուրիշի մը շունչ տալու համար պէտք է երկար շունչ ունենալ, ուրիշի մը ճամբայ ցոյց տալու համար պէտք է շատ ճամբայ քալած ըլլալ: Ամէն գեղարուեստական երկ ձգտում մըն է դէպի կատարեալը, այդ կատարելութեան մօտենալու համար անհրաժեշտ է վաղորդայն տալ նախաքայլին, անհրաժեշտ է այդ որոնումով մազերը ճերմկցնել,— երիտասարդանալ: Այդ ճիգն է որ միայն ինքզինքին կրնայ գիտակցիլ եւ կ'ըլլայ նուիրական: Սրբազան հատոր մը չի կրնար վատ ըլլալ, ինչպէս որ քառեակ մը չի կրնար գլուխ գործոց ըլլալ:

Եւ յետոյ:

Այո՛, բայց լեզուական հարցերէ, Թէոդիկ թերուս էր ամէն բանի մէջ: Բայց մեծութիւնը ունէր խոստովանելու: Կը կրկնէր. «Ես գրագէտ չեմ. ես արուեստէ չեմ հասկնար»: Ահաւասիկ քաջութիւն մը: Գիտակցիլ ինքզինքին, իր հասարակութեան համակերպիլ, հրաժարիլ որոնելէ գեղեցիկը որ կը յամառի քօղազերծ չըլլալ, եւ լծուիլ այս անգամ օգտակարին: Բազմաթիւ են այն մտաւորականները որոնք չունին սրունք, բայց ունին թաքնուած ուժ: Այդ ուժը արդիւնաբեր ըլլալու համար իր լրացուցիչը կը պահանջէ, առաջին թափը տուող ներգործական զօրութիւն մը կ'ուզէ, իր գետինը կը փնտռէ, ինչպէս որ վակօն *մը երկու զուգահեռական գիծեր՝ եւ նաւակ մը՝ ջուր: «Ամէնուն Տարեցոյցը», — ահա զուգահեռականութիւն մը սահմանաւոր, որուն վրայ Թէոդիկ 23 տարի անդադար գնաց ու եկաւ: Պէտք կա՞յ կրկնել թէ որքան շատ օգտակար եղաւ իր ազգին: Ահա դաս մը՝ մեր անթիւ գրագէտ Թէոդիկներուն: որքա՛ն նիւթ հաւաքուեցաւ ապագայ պատմութեան համար. բայց դեռ ինչեր կան փրկութեան կարօտ: Վստահ եմ որ այս թերաւարտ աշխատութեան լծուողին Թէոդիկ պիտի պոռայ անդրաշխարհէն իր ահագնադղորդ ձայնով. «*Պռավօ՛, պռավօ*»:*

Օ՛, պէտք չէր որ այս մտերիմ ձայնը հնչէր ականջիս: Կրկին անձնատուր պիտի ըլլամ երազանքի: Անձնատուր եղայ: Ահա մօրարս իր ակնոցներով, իր կարմիր գիշերանոցով: Տարօրինակ է, Փարիզ չենք, Սկիւտար ալ չենք. սակայն ան նորէն գրասեղանի մը առջեւ է ու կը գրէ: Բառ.— «Եթէ գիտնա՛ս, Նաքրամուշկ, թէ ինծի ինչ ընդունելութիւն ըրին հոս: Բոլոր Ապրիլ տասնըմէկեանները ներկայ էին: Օտեանը անգամ որ նոր ժամանած ըլլալուն յոգնած էր, Արշակուհիիս թեւը մտած, ընդառաջ եկաւ ինձ: Բայց ջեր - վէղօյիդ *մէջ տեղաւորէ,* ֆիթիֆիոս, *որ ես պարապ չեմ կրնար նստիլ. հոս ալ տարեգիրքս պիտի հրատարակեմ, 8* փունթօ, փըստըխ*: Եւ ինչպէս ամէն տարի, կրկին պիտի դնեմ պատկերս, տակը գրելով «Ինքս»: Միայն թէ հոս լուսանկարիչ չկայ եւ երկրի վրայ քաշուած իմ վերջին պատկերս Փանթէնի հողակոյտս կը ներկայացնէ: Դուն ըսէ, ի՞նչպէս հրատարակեմ այդ լքուած, մոռցուած, լալու չափ անշուք գերեզմանիս պատկերը: Ես ասո՞ր արժանի էի..»:*

Ցուցումէս ա՛լ չկրցի լսել: Բաւական մը վերջ, երբ որ գլուխս վեր առի, տեսայ որ սեղանին մէկ անկիւնը դիզուած պատկերներէն մէկը գրիչին տակ դրած, իր է՛ն մաքուր տառերովը կ'արձանագրէր. «Ահաւասիկ Նոր Ջուղայի մէջ 60 *տարի սրբազան վարուք քահանայագործած գերերջանիկ Տ. Աբիսողոմ ...»:*

Իմ պատուակա՛ն եւ դժբախտ մօրարս:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՅՈՒՇ ՄԸ ԹԷՈԴԻԿԷՆ

Շատ կանուխէն, դեռ մատաղ երիտասարդութեանս տարիներէն սկսած, սիրած եմ կարդալը: Եւ այդ շրջանին բուն ամէնէն շատ սիրած ու փնտռած պատանեկան հետաքրքրութեանս լիացուցիչ տար յաղեցում տուող հատորը եղած է Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյցը», որ հայրիկիս ալ բարձին գիրքն էր:

Ու տղայ մտքիս մէջ հետզհետէ դրած էր Թէոդիկի առասպելական տիպարը: Կ'երեւակայէի զինքը յաղթանդամ, մօրուսաւոր, խոժոռ ու անմերձենալի անձ մը:

Անցան տարիներ, վրայ հասաւ առաջին աշխարհամարտը, չորս երկար տարիներ մնացինք ոչ միայն առանց հացի այլեւ առանց մտաւոր ալ սնունդի:

Կեանքը դարձած էր անտանելի, անգործութիւնը հեծած էր ընտանիքներուս ուսերուն, աւելի դժուարացնելով ապրուստի հոգը:

Պէտք էր աշխատիլ, հայրիկին բեռը թեթեւցնելու համար:

Եւ սկսայ գրաշարութիւն ընել: Առաջին աշխատանոցը ուր ձեռք առի fամի*ը, եղաւ «Ժամանակ» թերթի գրաշարատունը:*

Գործը հաճելի էր ինծի, չէ՞ որ ան ուղղակի մաս կը կազմէր հայ գիրքին ու գրականութեան, որով հաճոյքով լծուեցայ արհեստին:

Մութ օրերը անցան, ծագեցաւ արշալոյսը: Զինադադարի խանդավառ օրերը կ'ապրէինք:

Օր մը, թերթին վարչութիւնը յայտնեց թէ Ամանորի բացառիկ թիւ մը պիտի հրատարակուէր, որուն խմբագրութեան հոգը յանձնուած էր տարագրութենէ նոր վերադարձած Թէոդիկին ...

Ուրախութիւնս անսահման եղաւ երբ լսեցի պատանեկան խոհերս այնքա՛ն բոցող ու ալեկոծող անունը:

Վերջապէ՛ս, մօտէն պիտի տեսնէի զինքը եւ հաւանաբար թերեւս պիտի կրնայի խօսիլ ալ հետը:

Այդ օրերուն, Պոլսահայ թերթերու գրաշարները գիշերները կ'աշխատէին:

Դեկտեմբեր 31ի գիշեր մը (տարեթիւը կը վրիպի յիշողութենէս, հաւանաբար ըլլայ 1919 – 1920) *մեր* fացան*երուն շուրջ խումբը հաւաքուած, կը շարունակէինք շարել յաջորդ առաւօտեան, Ցունուարի լոյս տեսնելիք «Ժամանակ»ի բացառիկը:*

Խմբագրատունը գրաշարատան կից էր: Հոն էին՝ Արտաշէս Գալփաքճեան, Արփիար Մուպահեաճեան, Սեպուհ Ակունի «Ժամանակ»ի մնայուն խմբագիր, անոր նման եւ հեղահամբոյր՝ Սիմոն Զզմաճեանը (Ժիրայր Շիրակացի):

Կէս գիշեր եղաւ: Բոլորը մեկնած էին: Մնացած էր Շիրակացին ընկերակցութեամբ ուրիշ անձի մը, զոր չէի ճանաչ-նար:

ՊԷԱԹՐԻՉԷ ՉԵՆՉԻ

Օր մը, Պէաթրիչէ կը յայտարարէ Օլիմփիոյի թէ որոշած է այլեւս իր կապերը խզել: Այս յանկարծական յայտարարութեան առջեւ, Օլիմփիօ կը սահմռկի: Ի՞նչպէս պիտի կրնար հրաժարիլ գեղանի Պէաթրիչէի իրեն առթած հեշտանքէն: Կը պաղատի, թախանձագին կը խնդրէ որ երիտասարդ կինը հրաժարի իր այդ որոշումէն ու շարունակէ իր յարաբերութիւնները ըստ առաջնոյն: Պէաթրիչէ սկիզբները կը մնայ անկարեկիր, իր սիրահարին բոլոր պաղատանքները կը մընան ապարդիւն, եւ սակայն, ի վերջոյ, իբրեւ թէ տեղի տալով, կ'ըսէ.

— Թունաւորէ՛, սպաննէ հայրս, այն ատեն վերստին քուկդ պիտի ըլլամ.—

Անկարող ինքզինքը պաշտպանելու Պէաթրիչէի հրապոյրներուն դէմ, Օլիմփիօ կը խոստանայ:

Սակայն, օրերը կ'անցնէին եւ Օլիմփիօ կ'ուշանար իր խոստումը կատարելու: Այս անգամ Պէաթրիչէ, «գործը» աւելի հաստատ հիմերու վրայ դնելու մտադրութեամբ, դարձեալ կը դիմէ Մարցիօ Քաթալանոյի, որ ինչպէս գիտենք, առաջին անգամ ուզած էր գլխէ հանել:

Այս անգամ Պէաթրիչէ այնպիսի առասպելական գումարներ կը խոստանայ երիտասարդ Մարցիոյին, որ այս վերջինը շլացած Ֆրանչեսքօ Չենչիի մահուընէն ետք հաստատ կերպով ձեռք անցընելիք հարստութեան մը հեռանկարէն, կը խոստանայ մաս կազմել Պէաթրիչէի եւ Օլիմփիոյի դաւադրական ցանցին:

Վրայ կը հասնի, սակայն, անակնկալ դէպք մը:

Իշխան Քոլոննայէն ստացած նամակ մը կը հրահանգէ Օլիմփիոյին անյապաղ հեռանալ Ռոքքա Փեթրելլայի դղեակէն:

Անսալով իր տիրոջ հրահանգին, Օլիմփիօ Քալվեթթի իր կնոջ եւ աղջկան հետ կը հեռանայ դղեակէն:

Պէաթրիչէ կը մատնուի խոր անձկութեան մը: Այնքան ատեն որ Օլիմփիօ կը գտնուէր դղեակին մէջ, Պէաթրիչէ այնքան ալ կարեւորութիւն չէր տար իր եւ իր սիրահարին հետ ունեցած իրենց յարաբերութիւններուն: Սակայն, անգամ մը որ այս վերջինը կը մեկնի, այն ատեն երիտասարդ կինը զգալով իր շուրջ գոյացած ահաւոր պարապութիւնը, կ'անդրադառնայ թէ ամուր շղթաներով կապուած է իր մարդասպան սիրահարին եւ նոյնիսկ կը սիրէ զայն ...

Ուստի, մեկնած պահուն, Պէաթրիչէ կ'ըսէ Օլիմփիոյի:

— Տեղաւորէ՛ կինդ եւ աղջիկդ դղեակին մօտակայ Սալթօ գիւղը եւ դուն գնա Հռոմ, մօրեղբօրս Ջեղարէի քով:

Եղբայրներս կը հոգան քու մասիդ:

Բոլորովին Պէաթրիչէի տիրապետութեան տակ ինկած Օլիմփիօ կ'ընդունի երիտասարդ կնոջ այս վերջին առաջարկը եւ իր կինն ու աղջիկը Սալթոյի մէջ տեղաւորելէ ետք, կը ցատկէ իր ձիուն մակը եւ քառասմբակ կ'արշաւէ դէպի Հռոմ:

Հասնելով հոն, ուղղակի կ'երթայ ծանօթանալ Չենչի եղբայրներու դուռը: Ճիակոմոյի կը պատմէ իր քրոջ՝ Պէաթրիչէի եւ անոր մարտիրոսական կեանքն ու անոր բռնապանութեան ծրագիրը:

Պէաթրիչէի եղբայրը լսելէ ետք բոլորը, քնարեր ափիոնի փոքրիկ տուփ ուալ մը յանձնելով Օլիմփիոյի, կը յանձնարարէ:

— Տուէք այս սրուակը Պէաթրիչէի: Թող անոր պարունակութիւնը գինիի հօրը խմիչքին մէջ: Իսկոյն խոր քունի մէջ պիտի թաղուի ան ու դուք կրնաք զայն սպաննել առանց որեւէ աղմուկի ...

Առանց վայրկեան մը կորսնցնելու Օլիմփիօ Քալվեթթի կը վերադառնայ Փեթրելլայի դղեակը:

Քաջ ծանօթ ըլլալով դղեակին յայտնի ու անյայտ մուտքերուն, դիւրութեամբ կը յաջողի անշշուկ մտնել դղեակի անցքէ մը:

(7 Շար·)

Գրաշարներս Կաղանդի սեղան մը սարքած էինք: Դադրեցուցինք մեր աշխատանքը, եւ գրաշարապետը՝ Օննիկ Զաքեան յարակից սենեակը երթալով, հրաւիրեց Շիրակացին եւ «միւս»ը, մասնակցելու մեր Կաղանդի խնճոյքին :

Ու ներս մտան մեր հիւրերը :

Միջահասակ, բարեմոյն դէմքով, հեզահամբոյր անձ մըն էր «միւս»ը, որ Շիրակացիի կողքին տեղ գրաւեց սեղանին շուրջ եւ սկսանք մեր կերուխումը :

Ժիրայր Շիրակացի լաւ կոնծող մըն էր: Խսկոյն երկու գաւաթ օղի լեցնելով մէկը իրեն համար, իսկ միւսը տալով «միս »ին, ըսաւ.

— Թէոդի՛կ, լաւ կենաց մը ըսէ սա չօճուխներուն, սա մեր հայ գրաշարներուն համար ...

Երջանկութեան հով մը անցաւ բովանդակ չուլթենէս: Թէոդիկը, մեծ գրագէտը, «Ամէնուն Տարեցոյցը»ներուն անմահ քանդակագործը նստած էր դիմացս ու պիտի խմէր իմ ալ կենացս ...

Թէոդիկը, ժպիտը շրթունքին, վերցուց օղիին բաժակը, եւ ըսաւ հետեւեալ խօսքերը, որոնք մինչեւ այսօր, հակառակ իրենց մօտ կէս դարու հնութեան, բառ առ բառ դրոշմուած են մտքիս մէջ:

— «Կը խմեմ այս օղին կենացը հայ գրաշարներուն, որոնք տարին ամբողջ, ցերեկները յոտին կանգուն եւ գիշերները անքուն, հայ գրագէտին մտածումներուն մարմին կուտան՝ տառէ սիւներ կանգնելով այսպէս ...»:

Բոլորս ուրախացանք, ծափահարեցինք, մեծ խանդավառութեամբ ընդունեցանք մեզի ուղղուած գովասանական այդ խօսքերը :

Կողքիս նստած էր գրաշար ընկերնեքս, բարի ու պատուական Իգնատիոս Աստուածատուրեանը, որուն ուրախութիւնը կարծես կը մրցէր իմ ուրախութեանս հետ:

Ցանկարծ, մեր խանդավառութեան վրայ պաղ ջուր թափուեցաւ: Թէոդիկ, օղիի ուրիշ բաժակ մը ձեռքին, աւելցուց.

— Սակայն, գիտցած եղէք տղաք, եթէ չէք եաք վերջին փորձերը կարդացած ըլլաս սորակէտի մը, կէտի մը, բութի մը կամ տառի մը սխալ գտնեմ ձեր շարածներուն մէջ, Աստուած վկայ որ բոլոր ըսածներս ետ կ'առնեմ ...

Ու անմիջապէս, բոլորովին ալ մեր սիրտը կոտրած չըլլալու փութկոտութեամբ մը, ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ իր դէմքին վրայ ու շարունակուեցաւ խնճոյքը :

Թերթը՝ բացառիկը հրապարակ ելաւ անսխալ, շնորհիւ Թէոդիկի բծախնդրութեան :

Այդ բծախնդրութիւնը մնաց Թէոդիկի նկարագրին կեդրոնական գիծը, մինչեւ իր կեանքին վերջը, այնքան ժամանակ որ հոգի ու կեանք վատնեց ի փառս հայ միտքի ու տառին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Իր ամբողջ կորովը յատկացուցած է տարեցոյցին, որ իր միակ սփոփանքն ու իտէալն էր, եւ արդէն 22 տարուան պատմութիւն ունի, թափառական երկրէ երկիր: Կարելի է վինիլ այդ տքնաջան արտադրութեան ներքին արժէքին մասին: Կաբեւորը աշխատանքի տենդն է, մրտքի եւ սրտի չարաչար յոգնութիւնը, երկունքը :

1928 Շ.

35 ՏԱՐԻՆԵՐ ԱՌԱՋ...

ԹԷՈԴԻԿԻ ՄԱՀԸ

« ՈՉ ԹԷ ՄԱՐՄԱՐԵԱՅ ՊԱՂ ԴԱՄԲԱՐԱՆ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ԱՅԼ ԻՐ ԱՆՈՒՆՈՎ ՍՐԱՀ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ »

Մայիսեան առաւօտ մը — 1928, Մայիս 24ին — առաւօտ կանուխ յանկարծամահ կ'ըլլար Թէոդիկ, 58 տարեկանին:

Մահուան պարագաներն իսկ սրտաճմլիկ, ողբալի եւ համապատասխան հայ նուիրուած մշակին, ինչպէս գրած էր Շ. նոյն օրը:

Թէոդիկ (Լաբճինճեան) շատ կանուխէն նուիրուած էր գրական աշխատանքներու, երբ կը ծառայէր առեւտրականի մը քով: Եւ միայն «Ամէնուն Տարեցոյցը» չէ իր վաստակը: Գրած է պատմուածքներ, կազմած է ճոխ հաւաքածոյ մը «Պոլսոյ Հայեվար»ի: Ինք է խմբագրած 1915ի սարսափներու համառօտ յիշատակարանը, գինադադարի առաջին տարին: Տառերու գիւտին 1500ամեակին առթիւ գրեց Տիպ ու Տառ: *Անտիպ գործերէն յայտնի են « Հայկական Գողգոթան» եւն.: 1915ին ինքն ալ աքսորուած էր Պոլսոյ մտաւորականներու կարգին եւ հրաշքով ազատած :*

Մահէն քանի մը օր եաք՝ Մայիս 27ին, Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ ազգային յուղարկաւորութիւն : Ներկայ է Փարիզի հայ ընտրանին: Արարողութիւններէն եաք, տարաբախտ Թէոդիկը մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը ուր դամբանականներ կը խօսին.— Լեւոն Բաշալեան, Շ. Միսաքեան (Յառաջ), Տիկին Զեփիւռ Արապաճեան (Նոր Երկիր), Եղ. Տարօնեան (Յարդգող), Տ. Նշանեան (Տրամաքիք), Արտաշէս Յարութիւնեան :

Շ. Միսաքեան բաղձանք կը յայտնէ որ Թէոդիկ ոչ թէ մարմարեայ պաղ դամբարան մը ունենայ Փարիզի մէջ այլ՝ իր անունով սրահ մը Հայաստանի մատենադարանին մէջ, իբրեւ կենդանի յիշատակարան :

1512 - 1912

Գրոց Գիւտի 1500ամեակի՝ հայ տպագրութեան 500ամեակի փառաւոր տարին, 1912, Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյցը» այս էջով կը բացուէր .—

Խոշոր տառերով, հրեղէն տառերով դրոշմեցէ՛ք, հայ ընթերցողներ, ձեր սրտի ամենանուիրական ծալքերի մէջ այս թուանշանը — 1912 :

Նա ամբողջովին ձեզ է պատկանում, այդ թուականը: Նա ձեր տօնն է :

Հայ մտքի, հայ զգացմունքի, հայ հեռաւութեան, հայ տանջանքի, հայօրէն ապրելու յաղթական, շողշողուն տօնը: Չորս հարիւրամեայ տօնը : Հայ տպագրութեան այս դարադարձը :

Տպագրութիւնը լոյս է: Այս անվիճելի է: Այս՝ բովանդակ աշխարհի ծնրադիր դաւանանքն է բեւեռից բեւեռ :

Չորս հարիւր տարի շարունակ, անդադար, կաթիլներով լինի թէ ամբողջ խորձերով, լոյս էինք թափում մեր կաղմուածքի մէջ :

Այսօր չորս հարիւր տարիների կուտած լոյսն է որ կանգնել է մեր առջեւ: Նա մեր լուսեղէն ամպն է, որ առաջնորդել է մեզ անծայրածիր անապատի մէջ եւ պիտի առաջնորդէ մինչեւ վախճանը :

Նրա հետ՝ կորստի երկիւղ չկայ : Նրա հետ՝ կենդանի եւ ինքնակալ կը մնայ այս փոքրիկ ազգը:

Մենք լուսապաշտ ժողովուրդ ենք դեռ մեր հեթանոսութեան հետ հին դարերից: ***Մեր*** *աստուածութիւնները, մեր մեծագոյն սրբութիւնները մեզանից մեծարւում, փառաբանւում էին լուսեղէն մակդիրներով: « Լոյս ի լուսոյ», «Առաւօտ լուսոյ», «Լուսեղէն խորան» , «Արկողդ ի լուսոյ», «Արեգական արդարութեան արեւելք», «Մայր լուսոյ » ...*

Լոյսի պաշտամունքը մեր արեան մէջ է սկզբից : Եւ այդ արիւնը այսօր չէ որ պիտի պաղ ու անշարժ մնայ, այս սքանչելի առաւօտին, երբ լոյսի չորս հարիւրամեայ սիւնն է արձանացած մեր առջեւ, իբրեւ վեհագոյնը բոլոր տեսիլներից :

Հայ ընթերցողներ, ուր որ կաք դուք, ներսը, ձեր տանը, թէ դուրսը, երկրագնդի երեսին ցրուած : Գլուխ խոնարհեցէ՛ք այս մեծ լոյսի առջեւ, տօն կատարեցէք սրա շուրջ, բոլորուած, միասին, ամէնից միացած :

Լոյսը ինքը կեանքն է: Տօնենք մեր կեանքը, որպէսզի ցոյց տանք մեզ ու մեզ որ ապրել ենք ուզում, մեռնող չե՛նք...

ԼԷՕ

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

ԹԷՈԴԻԿԻ ՄԱՍԻՆ

Օրհեալ ըլլաք եւ շատ ապրիք որ այսպիսի ճոխ ու բեղուն գործերով հայ գրականութիւնը շէնցնէք եւ անոր փառքը փայլեցնէք :

ՂԵՒՈՆԴ ԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆ

×

... Գովեստի արժանի բանը ձեր յաբատեւութիւնն ու անխոնջ աշխատասիրութիւնն է, հազուադէպ յատկութիւն մեզ՝ կեսասիացի ժողովուրդներուս համար :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

×

Յարատեւութեան չքնաղ կոթող մը կանգնած է հայ գրականութեան խորտակուած դաշտին մէջ: Իր տարեցոյցն իբր աղօթագիրք ամենուրէք կնկրկէ ընթերցասէր Հայուն : Ճոխ է պարունակութեամբ, ստուար՝ հեղինակին համբերութեան չափ, վայելչատես՝ իր նուրբ ճաշակին համեմատ ...: Կարելի չէ տարեցոյցը թողուլ առանց հիացմունքի եւ հրճուանքի՝ այսքան քրտնաբեր ու հսկայ աշխատանքին ի տես : Ո՛չ թէ լոկ Հայութեան այլեւ օտար ազգաց մէջ պիտի չգտնուի մէկն իրեն հաւասարող :

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

×

Տարեցոյցներդ միշտ հետաքրքրական եղած են ինծի համար, պատանի օրերէս մինչեւ հիմա :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

×

Համակ նորութիւն, Նոր տարւոյ սեմէն կը մաղթեմ քեզ նոր 20ամեակներ՝ առաջնոյն չափ բեղմնաւոր :

Գ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

×

... Երբ ձմրան իրիկուններն նստիմ ակութիս մօտ, մրափող կատուիս քովիկը՝ անոր էջերը թղթատելը վստահ եղիր որ գերազանց հաճոյք մը պիտի ըլլայ ինծի: Կը շնորհաւորեմ ձեզ եւ տիկինը, յանուն ամանորի :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (138)

ԵՐԼՏՐՃԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Ուրիշներու չհանդիպեցա՞ր, հարցուց նախագահը սպառնական չեշտով, ինչո՞ւ կը պահես ինծմէ :

— Ներեցէք, փաշա, յարեց Եղիա, Դէպքէն մէկ ամիս առաջ :

— Ո՛ր դէպքէն, ընդմիջեց Մէլհամէ :

— Ծանօթ դէպքէն առաջ, պատասխանեց Եղիա, զգուշանալով պօմպա *անունը բարձրաձայն ըսելէ :*

— Լաւ, հասկցայ, յարեց նախագահը, յետո՞յ :

— Մկրտիչ Ղարիպեանէն ու Երուանդ Ֆրանկիւլեանէն զատ, որոնք, ինչպէս յիշեցի, սրճարանիս ամէնօրեայ յաճախորդներէն էին, ուրիշ մարդ մըն ալ եկաւ միացաւ Ղարիպեանին:

— Ո՞վ էր այդ մարդը ...

— Շագանակագոյն պեխերով, միջակ հասակով, Թուրքերէն խօսող եւ քառասուն տարու երեւցող մարդ մը :

— Ո՞վ է այդ մարդը, հարցուց նախագահը :

— Քառասուն տարու կար այս մարդը, կը պատմէր ինծի թէ Վիէննայէն եկած է յատկապէս Մկրտիչին տեղը կառապանութիւն ընելու նպատակով :

— Այդ մարդը տեսա՞ր ուրիշ տեղ կամ ուրիշ ատեն :

— Այո, տեսայ զինքը, նստած էր ձգախէժէ կառքին մէջ, զոր Մկրտիչը կը վարէր, պատասխանեց Եղիան, ուրիշ անգամներ ալ տեսայ զայն նոյն կառքին մէջ, երբ ճէնտէրէ կ'երթար, Քեաղըտ Հանէ ու Պէօյիւք Տէրէ :

— Կառքին մէջ ուրիշ մարդ չէի՞ր տեսներ իրմէ զատ, հարցուց նախագահը:

— Ոչ, պատասխանեց Եղիան, երբեք չտեսայ ուրիշ մէկը, որ տիրոջը պէս նստած ըլլար կառքին մէջ :

— Շատ աղէկ, հարցուց նախագահը, ձիադարման Երուանդը սրճարանդ կուգար, չէ՞ :

— Այո ...

— Քանի՞ օր է որ զինքը չես տեսեր, շարունակեց նախագահը :

— Ուրբաթ օրը ,

— Ո՞ր Ուրբաթ օրը, ընդմիջեց նախագահը :

— Պօմպային օրը, շարունակեց Եղիան, սրճարանս եկաւ առտուան դէմ, «մնաս բարով » ըսաւ :

— Ո՞ւր պիտի երթար, չըսա՞ւ քեզի, հարցուց նախագահը :

— Այո, պատասխանեց Եղիա, գիւղը պիտի երթամ ըսաւ .

— Երուանդը քու յաճախորդներէդ էր, յարեց նախագահը, հետեւաբար պէտք է ճանչնաս իր տեղը, իր ծնողքը, ազգականները, բարեկամները, չէ՞ :

— Փաշա, պատասխանեց Եղիա, մտերմութիւն մը չունէի հետը, ուրիշներէ իմացած էի թէ Խասգիւղէն է ինք :

— Խասգիւղէ՞ն, ընդմիջեց նախագահը զարմացական չեշտով մը, Հրեա՞յ է Երուանդը :

— Ոչ, փաշա, Հայ է, պատասխանեց Եղիա, Խասգիւղի Հալըճ Օղլուէն ...

— Հը՛մ, հը՛մ, մրմրթաց Մէլհամէ, սանկ ըսէ, Հալըճ օղլուէն, լաւ, քիչ առաջ մականունը յիշեցիր, ի՞նչ էր :

— Մականունը Ֆրանկիւլեան է, փաշա, պատասխանեց Եղիա, նաեւ գիտեմ թէ՝ Բերուզ է իր մօրը անունը ...

— Եղիան ալ վար դրուեցաւ Ելլօըզի մէջ:

Հալըճօղլուէն Ելլօըզ բերուեցաւ ձիադարման Երուանդ Ֆրանկիւլեան մայրը տիկին Բերուզ :

— Գատըն, հարցուց, նախագահը, ո՞ւր է տղադ:

— Փաշա, պատասխանեց խեղճ կինը դողդղած դէմքով մը, ես ալ կը փնտռեմ զինքը, այս քանի օր է :

— Քանի՞ տարու էր, ի՞նչ էր արհեստը, հարցուց Մէլհամէ :

— Հազիւ քսանըչորս տարու էր, շարունակեց Երուանդին մայրը, պզտիկ հասակէն երկաթագործի քով աշկերտ դրի:

— Ամուսին չունի՞ս, հարցուց նախագահը :

— Ունէի, պատասխանեց Բերուզ, Դէպքին զարկին :

— Ո՞ր Դէպքին ...

— Պանքայի Դէպքին, շարունակեց դժբախտ այրին, այն տարին Երուանդս տասնըհինգ տարու էր, երկաթագործի քով աշկերտ դրի, ինչպէս ըսի :

— Ո՞ւր կ'աշխատէր, ո՞ր երկաթագործին քով, հարցուց նախագահը :

— Ուն Գափան, Հաճի Միհրանին խանութը, պատասխանեց Բերուզ :

— Մինչեւ հիմա երկաթագո՞րծ է տղադ հարցուց Մէլհամէ :

— Ոչ, պատասխանեց Երուանդին մայրը, վերջերս ձգեց երկաթագործութիւնը, կառապանութիւն ընել ուզեց ու ծառայութեան մտաւ Գերմանացիի մը քով, Շիշլի, 300 ղրուշ ամսականով :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Տիկին Մ. Շնելլէր մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Գորուզեանի (Նիմ) Մայրերու Տօնին առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԳԻՆԵՁՕՆ

Կազմակերպուած՝ «Շանթ» Մշակութային Միութեան, Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին կողմէ :

Ի պատիւ բոլոր անոնց որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը չեն զլացած վերոյիշեալ միութեանց ու Սահակ Մեսրոպ սրահի բարեզարդման :

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուի յարգոյ հասարակութիւնը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը բերէ իր մասնակցութիւնը գեղարուեստ. բաժնին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ԿԱՅԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յուլիս եւ Օգոստ. ամիսներուն համար

Կը սկսին Մայիս 11ին, եւ տեղի կ'ունենան ամէն Երկուշաբթի եւ Շաբաթ օրերը կէսօրէ ետք ժամը 16էն 19, Միութեան գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, (Աչարկ) :

Կ'ընդունուին մանչեր 7 տարեկանէն 13, աղջիկներ 7 տարեկանէն 14 :

Ծնողքները պէտք է անձամբ ներկայանան Լիվրէ տը Ֆամիյ եւ Ալոքասիոն Ֆամիլիալի թուղթերով, կարենալ իրենց զաւակները արձանագրել տալու համար : Վճարումները կանխիկ են եւ միանուագ:

Հեռաձայնով արձանագրութիւններ չեն ընդունուիր :

Կը խնդրուի օր առաջ ներկայանալ, տրուած ըլլալով որ տեղերը սահմանափակ են :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար, ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները արձանագրել ամէն Հինգշաբթի առաւօտ, Աճարնեան ակումբը, 26 Րիւ տէ Քոնվալէասան :

×

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Օդափոխութեան կայանին համար Պելֆոնթէն (Ժիւռա), Յուլիս ամսուան համար կ'ուզուին առաջնորդ մը, առաջնորդուհիներ *(մոնիթրիս եւ երկու* աշխատաւորուհիներ) :

Փարիզի շրջանին համար՝ անձամբ դիմել գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Շաբաթ օրերը կէսօրէ ետք ժամը 16–19: Գաւառի համար՝ գրել նոյն հասցէին :

Հ. Բ. Ը. Մ.
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կազմակերպած է երաժշտական երեկոյ մը

Հինգշաբթի իրիկուն, Յունիս 6 ժամը 21ին

SALLE CHOPIN-PLEYEL
8, Rue Daru
Métro : Ternes

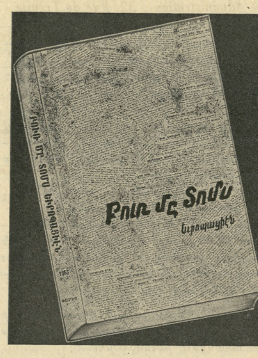
ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ՝

ՇՈՒՇԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ
(Տափիդ)
Փէսէբի, Պախ, Տաֆէն, Սֆարլաթի, Պարթոք, Մաայանի, Սալսեւո

ՀԻՒԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ
(դաշնակ)
Պախ, Պէթովէն, Շոփէն, Լիսթ

ՍԱՐԳԻՍ ՔԱՋԵԱՆ
(*Ջութակ*)
Հէնտէլ – Պէթովըն

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ



Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — կեդրոնավայր
Գին
Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.
— Առանց առաքումի ծախքը —
« ՅԱՌԱՋ »

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ:
Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 8ին, Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Պարանցիկ ճաշ մը կազմակերպած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտեան 2ը, Սալոն տիւ Ռոն, 84 Քուռ Շառլըմանեը :

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ մինչեւ Յունիս 11 հետեւեալ հասցէներուն.—

Պ. Կիւլպէնկեան, 35 Րիւ Տիւնուառ :

Պ. Եաղուպեանի ճաշարանը, 59 Րիւ Տիւնուառ :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին, 15 Րիւ Ժան Կուժոն, *Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12, տղոց պատուաստի վկայականներով: Պարտաւորիչ է* Պէ Սէ Ժէի *պատուաստը :*

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5

Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS
TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը, Րիւ Վօլթէռ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն :

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Ժիրայր Պալանճեան (*իր կիթառով*), Արա Գրիգորեան (*արտասանութիւն*), *Հ. Յ. Դ. Խմբի պարախումբը եւ ԵՐԵՒԱՆ'Ս երրեակը* (հարմոնիքա), *խօսնակ* Մարի – Ռոզ Սոֆեան:

Կէս գիշերէն ետք

Pierre SOUFFLET et sa Grande Formation

Մուտք 5 փրանք

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոգեգալուստի տօնին առթիւ, Կիրակի 2 եւ Երկուշաբթի 3 Յունիս, տեղի պիտի ունենան ոտնագնդակի բարեկամական մրցումներ, Տէսինի թաղապետական մարզադաշտին մէջ :

Կազմակերպուած Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, մասնակցութեամբ Ալֆորվիլ, Վալանսի եւ Մարսէյլի Արծիւ *միութիւններու :*

ԿԻՐԱԿԻ առաւօտուն Ս. պատարագի առթիւ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն բոլոր մեզմէ առյաւէտ հեռացած յայտ եւ անյայտ մարզիկներու հոգւոյն :

ԿԷՍ ՕՐԷ ՎԵՐՋ ժամը 3ին եւ ժամը 5ին ոտնագնդակի չորս խումբերու միջեւ. Երեկոյեան ժամը 9ին մինչեւ առաւօտեան ժամը 2ը ընտանեկան մեծ պարահանդէս Տէսին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, պարի ընդմիջումներուն տեղի պիտի ունենան հայկական մեներգներ:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին եւ 5ին մրցում երկու պարտուած եւ երկու յաղթական խումբերու միջեւ եւ մրցումներու յաղթականը պիտի ըլլայ Ֆրանսահայ մարզական խումբերու 1963ի ախոյեանը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան դաշտահանդէսը Յունիս 23ին: Հայ ընծայարանի պարտէզին մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Կալիյոնի որբանոցին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ Յունիս 30ին:

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

*Լը Ֆոյի (Ռուասսա, Իզէռ) առաջին բանակումին բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին, 8–14 տարեկաններու համար, երկսեռ: Այս տարի մանուկները պիտի ընդունուին նաեւ «*Գալուստ Կիւլպէնկեան*» ննջարանին մէջ, որուն շինութիւնը աւարտելու վրայ է :*

Միջազգային Բանակում մըն ալ տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 2–16, որուն պիտի մասնակցին 16 տարեկանէն վեր եղող Հայեր, Անգլիացիներ եւ Ֆրանսացիներ, երկսեռ :

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրուելու համար դիմել Բանակումներու Տնօրէն՝ Վեր. Յ. Հելվաճեանի.—

ASSOCIATION JEUNESSE ET ACTION
6, Place de la Rotonde
St. Jérôme, MARSEILLE 13 (B. du R.)
Tél. : 62-85-10

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, որոշուած հաւաքավայրը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

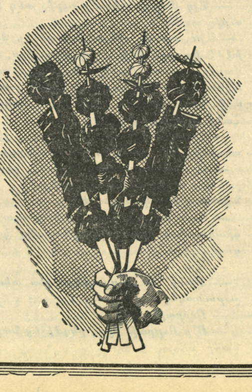
ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Երեքշաբթի ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ անդամները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Նոր Սերունդի ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 16ին, ընկերուհի Աւետիսեանի ընդունարանը, 48 Րիւ Պեռնար Ժիւկօ, Անիէռ :

ՃԱՇԱՐԱՆ



ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԻԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 50 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 60 Ֆ.	Հատը	0·25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 2 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 2 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9621

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9621

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈ՛ՅՆ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տարեկան Պատգամաւորական ժողովը կը գումարուի Յունիս 1 – 3 Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ :

Օրակարգին վրայ դրուած են կարեւոր հարցեր, որոնք հանգամանօրէն պիտի քննուին եւ պիտի տրուին համապատասխան որոշումներ :

Բոլոր հարցերն ալ կը ձգտին մէկ նըպատակի,— կազմակերպութեան ուժեղացումն ու բարգաւաճումը :

Տասնեւութ տարեկան տարոյդ երիտասարդ դարձած է արդէն Հ. Յ. Դ. Սերունդը, որ կեանքի կոչուեցաւ 1945ին, երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին, երբ Հայութիւնը կ՚ապրէր յոյսի եւ խանդավառութեան օրեր : Երբ փայլուն հեռանկարներ կը բացուէին հայկական հարցի մասնակի լուծման, — եթէ ոչ «անկախ»ի, գոնէ «միացեալ»ի իրագործման համար :

Պատերազմի թոհ ու բոհին մէջ մեծցած մեր տղաքը տոգորուած էին հայրենասիրական ոգիով : Հողը պատրաստ էր : Կազմակերպութեան հիմը դրուեցաւ՝ նախաձեռնութեամբ երէց ընկերներու, որոնք կ՚ուզէին գաղափարականով մը օժտել նորահաս սերունդը, որ պիտի կոչուէր շարունակելու իրենց գործը :

Նուազ անեցաւ եւ ուռճացաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, որուն շուրջ համախմբուեցան առաջին օրէն, Փարիզի ու գաւառի մէջ, հարիւրաւոր հայ աղջիկներ ու երիտասարդներ :

Անոնց առաջին գործն եղաւ կազմակերպել հայերէնի դասընթացքներ, որպէսզի իրենց մայրենի լեզուն սորվին անոնք, որ պատեհութիւն չէին ունեցած սորվելու :

Գնահատելի էր այս ձեռնարկը, որ օգտակար արդիւնքներ տուաւ :

Շնորհաւորութեան արժանի է նաեւ այն երեւոյթը, որ կազմակերպութեան բոլոր անդամներն ալ ճիգ կ՚ընեն հայերէն խօսելու : Իրենց ժողովներն ալ տեղի կ՚ունենան հայերէնով :

Կը չեշտենք այս պարագան, որովհետեւ գիտենք թէ կան նման ուրիշ կազմակերպութիւններ, որոնք ո՛չ միայն իրենց պաշտօնաթերթին մէջ տող մը հայերէն չեն հրատարակեր, այլեւ իրենց ժողովներուն մէջ Ֆրանսերէնով կ՚արտայայտուին :

Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը ուրիշ ձեռնարկներ ալ կը կատարեն, Հայոց պատմութիւնն ու հայ գրականութիւնը ծանօթացնելու համար իրենց երիտասարդ անդամներուն եւ անդամուհիներուն : Կը կազմակերպեն պարբերական դասախօսութիւններ : Կը սարքեն հայերէն թատերական ներկայացումներ, գրական – գեղարուեստական հաւաքոյթներ :

Իրենց գլխաւոր ձեռնարկն է ամառնային բանակումը, որ աւանդաբար տեղի կ՚ունենայ ամէն տարի Օգոստոս ամսուն, քաղաքներու ժխորէն հեռու, բնութեան ծոցին մէջ, լճի մը կամ ծովի մը ափին : Ամբողջ մէկ ամիս աւելի քան երկու հարիւր Նոր Սերնդականներ կ՚ապրին հայեցի մթնոլորտի մէջ, կը լսեն հայերէն դասախօսութիւններ, կը սորվին հայերէն երգեր, կը ծանօթանան իրարու եւ կը կազմեն ծրագիրներ, աւելի բարգաւաճ վիճակի հասցնելու համար կազմակերպութիւնը :

Այս բոլորէն վեր սակայն կայ Նոր Սերունդի մնայուն ձեռնարկը, պաշտօնաթերթ Հայաստանը, որ տարիներէ ի վեր լոյս կը տեսնէր իբրեւ ամսագիր :

Անցեալ տարի Վալանսի Պատգ. ժողովին մէջ տրուած որոշման համաձայն, Դեկտեմբերի կէսէն ի վեր Հայաստանը լոյս կը տեսնէ իբրեւ շաբաթաթերթ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, աշխատակցութեամբ երէց եւ կրտսեր գրողներու : Անկախութեան տարեդարձին առթիւ հրատարակուեցաւ 12 էջնոց պատկերազարդ գեղեցիկ բացառիկ թիւ մը :

Սրտագին ողջո՛յն Պատգամաւորական ժողովին եւ յաջողութի՛ւն իր աշխատանքներուն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ ՑՐՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐ, ՄԻԱՑԷ՛Ք

ՊԱՏԳԱՄ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Իմ ճակատագրակից պանդուխտ Հայուհինե՛ր եւ Հայե՛ր, մենաթափառ գազան է՝ ո՛վ ազգասէր չէ միայն որկոր ու որովայն է՝ ով հայրենասէր չէ, ո՛վ մօր կաթն է մոռանում՝ շան ծիծ է ծծել .. : Իմ սուրբ արիւնակիցներ, սփիւռքի՝ յատկապէս երիտասարդութի՛ւն, հոգեւին սեղմում եմ ձեզ սրտիս սրտին, համբուրում եմ ձեր հայկ.՝ չաղարտուած ոգիները եւ գիշերն ի բուն մտաշխարհիս մէջ աղօթում եմ, որ միշտ ու հանապա՛զ հայ մընաք՝ մինչեւ ողջ ազգի խմբուելը մեծ Հայի՝ Մասիսի շուրջը ...

Այժմ, այս դաժան դարում ամէն մի Հայ մի մեծ Մաշտոց պիտի-լինի ... մեր ճակատագիրէ ազգահաւաքը՝ մեր բոլոր ազատ ու բոլոր անազատ հողերի վրայ, ամէն ազգի փրկութիւնն իր մէջ միայն, իր հաւաքականի մէջ է եւ իր յաւե՛րժը, այդպէս էլ հայ ազգինը : Վեհափառ խաղաղութեան մեծ վէրքն է Հայերիս ցըրուածութիւնը .— այս իսկ պատճառով գոռում եմ. ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ ՑԸՐՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐ՝ ՄԻԱՑԷ՛Ք ...

Երեւան,

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

«Սփիւռք», 11 Մայիս 1963

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷՆ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ

Կի Մոլէ ըստ իր սովորութեան վերջին խօսքը պիտի ըլլայ այս 54րդ համագումարին եթէ անկէ առաջ անհրաժեշտ չըլլայ դէմ կենալու Մաքս Լըժէօնի հետ, հաշիւներ մաքրելու :

Այս երկրորդ նիստին ալ գլխաւոր մըտահոգութիւնը կը մնայ երիտասարդութիւնը : Կասթոն Տէֆէռ կը շեշտէ .— « Խուսափինք երիտասարդները յուսախաբ ընելէ » :

Վերանորոգման դէմ առաջին խօսքը եղած է Օտի ծերակուտական՝ Կիյ : «Ես կը զգուշանամ անցողակի եւ եղանակներու հետ կապուած նորութիւններէ բացի կնոջական զգեստներու համար : Որսը չձգենք շուքին համար : Յիշեցէք պատրաստման շրջանի Նոր կուսակցութեանց ծաղկումը : Հին չէնքն է որ ոտքի մնաց» :

Մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւած է Ժաքէի ելոյթը որու համար անցեալը մեռած է .— « Բայց մեր գործն է համախմբել ձախ դեմոկրատները որոնք իրենք զիրենք ընկերվարական հեռանկարի մը մէջ կը դնեն » : Խօսելով համայնավարներու հետ յարաբերութեանց մասին, Ժաքէ կը շեշտէ .— « Ոչ հասարակաց ծըրագրի ոչ ալ գինակցութեան հարց կայ : Բայց եթէ համայնավար կուսակցութիւնը հասկնայ որ իր շարունակական ընդդիմութիւնը թոյլ պիտի տայ որ կոլեան փորձը շարունակուի, պէտք է ընդունինք իր օժանդակութիւնը մեր ծրագիրը գործադրելու համար » :

Կասթոն Տէֆէռի համար գլխաւոր վըտանգը ԽԻ ԷՆ ԷՌՆ է : Մարսէյլի քաղաքապետ – երեսփոխանը յայտնած է նաեւ թէ կուսակցութիւնը պէտք չէ երկու տարուան ծրագիր պատրաստէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԸ մահաքունի մէջ ինկաւ Ուրբաթ գիշեր, բայց մինչ ժամէ ժամ անխուսափելի վախճանին կը սպասուէր, գիտակցութիւնը վերադարձաւ Շաբաթ առաւօտ ժամը 3ին, կրկին մահաքունի մէջ իյնալու համար ժամը 8ին : Որեւէ յոյս չկար կեանքը փրկելու :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ եւ Քասթրօ հրթիռներու կայան մը այցելեցին առջի օր :

ԱՆԳԱՐԱՅԻՆ հասած լուրերու համաձայն մահապատիժ պիտի ուղուի Թալաթ Այտէմիրի եւ Մայիս 21ի ձախողած հարուածին ուրիշ երկու պատասխանատուներու դէմ :

ԵՄԷՆԻ մէջ քաղաքական կուսակցութիւնները արգիլուեցան :

ԻԶՎԵՍՏԻԱՅԻ խմբագրապետը՝ Աճուպէյ եւ կինը որ աղջիկն է Խրուշչեւի Գահիրէ հասան առջի օր :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Մայիս 27էն 31, Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ իւնէսքոյի երաժշտական միջազգային հանդիպումը : Յանուն Լիբանանի պատուիրակութեան մասնակցած է Օննիկ Ասատուրեան :

Երաժշտական շարադրութեանց մրցումին ներկայացուած են երկու հայ երգահաններու գործեր : Խորհ. Միութիւնը ներկայացուցած է Ե. Միրզոյեանի մէկ Սէնֆոնին եւ Ռուկոսլաւիան՝ Փեթեր Ոսկեանի համանուագային մէկ գործը՝ մետիթասիոն : Երկու գործերն ալ արժանացած են մասնաւոր գնահատանքի : Խորհ. պատուիրակը արդէն իր զեկուցման մէջ, խօսելով Հայաստանի մասին շեշտած է թէ շատ յատկանշական է որ այդքան փոքր երկիր մը համեմատաբար ամէնէն բարձր թիւով արուեստագէտները տուած է :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելած են.—

Պ. Յակոբ Փաստրմաճեան, Քանատայէն որ Ամերիկահայ Թեմի իբրեւ պատգամաւոր մասնակցած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան եւ ազգային ժողովին :

Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Տէր–Պօղոսեան, Թաւրիզէն : Պ. Տէր – Պօղոսեան իբրեւ պարսկահայ Թեմի պատգամաւոր մասնակցած է վերոյիշեալ ժողովին եւ այժմ շրջապտոյտ մը կը կատարէ Եւրոպա, իր կնոջ հետ :

ԿԱՐԳԸ ՁԵՐՆ Է, ՏՂԱ՛Ք

Ամէն սերունդ պիտի ունենայ կամաւորներ, ծառայելու համար իր ժողովուրդին եւ անոր միջոցաւ՝ ընդհանուր մարդկութեան :

Բնութիւնը այլազան շնորհներ տուած է բոլորին : Մնացեալը կը լրացնէ մարդը ինք՝ հաւատքով ու աշխատանքով :

Առանց այս հիմնական դաւանանքին որեւէ մտաւորականութիւն պիտի դառնար ամբոխին մէկ մասը : Թերեւս ամէնէն անպիտանը :

Եւ ամէն սերունդ միշտ քայլ մը առաջ պիտի նետուի, նոր արժէքներու հետապնդումով :

Իր նայուածքը պիտի ըլլայ վճիտ : Միտքը սուր : Սիրտը տաք :

Ճիտի պարտք մըն է այս եւ օրէ օր աւելի կը ծանրանայ, օտարութեան տառապանքին հետ :

Եւ սակայն պիտի դիմանանք, ինչպէս դիմացան յաջորդական սերունդներ, արժեցնելով իրենց գոյութիւնը իբրեւ միտք, իբրեւ ձայն եւ իբրեւ բազուկ : Մէկ խօսքով՝ իբրեւ աշխատանք եւ ըստեղծագործութիւն :

Ի՞նչն է որ կը պակսի նորերուն, հո՞ղը :

Այդ ալ ունինք, հող չէ թէ ոչ ամբողջական :

Ինչ որ երգ էր երէկ, իրականութիւն է այսօր, որքան ալ երազը կիսկատար մընացած ըլլայ, սաստկացնելով կարօտը :

Միայն այդ կարօտը աշխարհ մը Սաղմոս կ՚արժէ :

Մեր Խորենացին ինչո՞վ եւ կը մնայ հրէական Թալմուտէն :

Անոնք մաշեցուցին իրենց մէկ հատիկ Լացի Պատին քարերը :

Մեր բիւրաւոր Լացի Պատերը, թէեւ անհետ կորսուած, լոյս կը ցանեն մեր ճամբաներուն վրայ : Այստեղ եւ ամէն տեղ :

Սերունդներու պարտականութիւնն է փնտռել գտնել այդ լոյսերը եւ ճոխացնել, յաւերժացնելու համար Հայկազանց Բոցը :

Օտարութեան մէջ անգամ, ինչո՞վ եւ կը մնանք «քանց մեղ աղէկ»ներու տագանդէն ու արժանիքէն :

Ո՞ր ասպարէզին, գրականութեան, արուեստի եւ գիտութեան ո՞ր ճիւղին մէջ սեւ տախտակը անցած ենք, հայրենիքէն մինչեւ ակնախտիղ պողոտաները :

Սեւը մենք մեր ձեռքով քաշած պիտի ըլլանք մեր ճակտին, եթէ մոռնանք ծառայել այս անտէր ժողովուրդին : Եթէ մեր արժանիքները, մեր ամբարած պաշարը, մեր աշխատանքը չտրամադրենք անոր փրկութեան, բարօրութեան եւ յաւիտենական փառքին :

Կարգը ձերն է, տղաք :

Տարիները կուգան ու կ՚անցնին իբրեւ յիշատակ, եթէ նոր ուժեր չհասնին, արծարծելու համար Անշէջ Բոցը :

Արդէն կիսուեր է այն սերունդը որ իր երակները քամեց, որոշ հանգրուանի մը հասցնելու համար տարագիր բազմութիւնները :

Երէկ տժգոյն եւ նկուն, այսօր բոցավառ եւ հասակաւոր, դո՛ւն, երիտասարդութիւն Հայոց, աչքերդ ուղղէ՛ դէպի հայրենի Տուն :

Ոչ թէ անոր չորս պատերուն մէջ կըծկուելու, այլ նոր հորիզոն փնտռելու և պարպուած դիրքերը գրաւելու համար :

« Նաւթաղան »ը արեան գետեր հոսեցուց, բայց Հայկազանց ոգին մնաց անեղծ, սաւառնելով հորիզոնէ հորիզոն :

Թոյլ մի՛ տաք, տղաք, որ օտարութեան գոլորշիները ծծեն այդ ոգին, ձեր եռեւ ձգելով միայն դարաւոր պատմութեան մը կմախքը :

Կարգը ձերն է, տղաք :

Շ.

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բ.

Ի՞նչ բան աւելի նպաստեց Հայագիտութեան զարգացման Հայաստանի մէջ: Այն իրադարձութիւնը, զոր պէտք է անուանել հոյակապ՝ Հայաստանի մշակութային կեանքին մէջ, պետական Համալսարանի ստեղծումն է, ուր իբր փրոֆէսէօր հրաւիրուեցան մեծ գիտնականներ, ինչպէս՝ Հր. Աճառեան, Մ. Աբեղեան, Յակոբ Մանանդեան, Գր. Ղափանցեան, Ա. Տէրտէրեան, որոնք սկսան աշխատիլ հաստատութեան մը մէջ, ուրկէ մշակոյթը պիտի ճառագայթէր ամբողջ երկրին վրայ: Պէտք չէ մոռնանք, որ այս համալսարանէն կազմուած 12 ճիւղերէն ծնունդ առին զանազան հիմնարկութիւններ՝ բազմարուեստից վարժարանը, գիւղատնտեսական, բժշկական, մանկավարժական եւ ուրիշներ: Այս համալսարանը տուաւ մասնագէտներու հոյակապ թիւ մը՝ աւելի քան տասը հազար երիտասարդներ, որոնցմէ շատերը կը հետեւին հայերէն բանասիրութեան: Ան տուաւ չորս հազար հետազօտողներ, որոնցմէ 1590ը գիտութեան տօքթօրի կամ թեկնածուի տիտղոսով, բաշխուած՝ Հայաստանի գիտական հետազօտութիւններու 65 ճիւղերուն մէջ: Մշակոյթի այս զարգացումը վճռական ազդեցութիւն ունեցաւ նաեւ Հայաստանի մէջ հայագիտութեան ուսումնասիրութեան վրայ:

Հր. Աճառեան, Մ. Աբեղեան, Յ. Մանանդեան, Գր. Ղափանցեան, Ստ. Մալխասեան, որոնք անցեալին մէջ կ'աշխատէին առանձին, ինքզինքնին շրջապատուած տեսան հայ հարիւրաւոր հետազօտողներով, զորս պատրաստեր էին իրենք, հարիւրաւոր պատմագէտներով, գրականագէտներով, որոնք կուգային իրենց գիտական նորութիւններով ճոխացնելու լեզուագիտութիւնը եւ հայագիտութիւնը: Ահա թէ ինչու շատ չանցած պէտք եղաւ ստեղծել Խորհրդային Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիային կից հայկական մասնաճիւղ մը, իսկ 1943ին կեանքի կոչուեցաւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան: Այսպէս, ներկայիս, Երեւանի Համալսարանի 406 փրոֆէսէօրներէն 253ը նոյն համալսարանի նախկին ուսանողներ են: Երկրորդ պատճառը ունէր նիւթական հիմք. պետութիւնը նիւթական նոր հիմք մը ստեղծեց ուսման եւ հետազօտութիւններու, տպարաններու, հետազօտական հիմնարկութիւններու համար, զորս անցեալին մէջ չունէին գիտնականները: Ճիշդ է, որ Հր. Աճառեան, Մ. Աբեղեան, Յ. Մանանդեան եւ ուրիշ մեծ գիտնականներ ամէն տեղ գտան տպարաններ եւ նիւթական միջոցներ հին Հայաստանի կամ Ռուսիոյ մէջ, բայց վերջին շրջաններուն, գիտնականներուն համար ստեղծուեցան այնպիսի կարելիութիւններ եւ աշխատանքի պայմաններ, որոնք հնարաւոր դարձուցին հայագիտական ուսումնասիրութիւնները հասցնել բարձր մակարդակի մը:

Յետագայ տողերով պիտի ներկայացնեմ Հայաստանի հայագէտներու գործունէութիւնը, բաժնելով զայն երկու շրջաններու՝ երբ 1920 – 1950, «Պրաւտա» թերթին մէջ տեղի ունեցաւ մտքերու փոխանակութիւն լեզուական հարցի մասին, երկրորդ շրջանը՝ 1950էն մինչեւ մեր օրերը:

Երեւանի Համալսարանի ստեղծումէն վերջ պարտադրուեցաւ գիտական հեղինակութիւնը երեք մեծ գիտնականներու, որոնք կը հետազօտէին հայ ժողովուրդի լեզուն եւ անոր կազմաւորման դարաշրջանը, հեղինակութիւն, որ ամրապնդուեցաւ շնորհիւ անոնց երկերուն ընծայուած միահամուռ գնահատանքին: Այս գիտնականներն էին՝ Հրաչեայ Աճառեան, Մանուկ Աբեղեան եւ Յակոբ Մանանդեան: Հայ ժողովուրդի ամենամեծ գիտնականներուն այս հեղինակութիւնը պահպանուեցաւ եւ կը մնայ անփոփոխ: Լեզուական հարցերու մասին Ն. Մառի սխալ տեսութիւնը, որ խտացուած էր «Լեզուի նոր ուսմունք» անուան մէջ, չէր անցած առանց հետք մը թողնելու Հայաստանի գիտութեան վրայ ու թէեւ քանի մը աշխատութիւններ խաթարուած դուրս եկած էին Ն. Մառի տեսութիւններու որդեգրման հետեւանքով, այնուամենայնիւ անոնք չկրցան մեծ չարիք հասցնել, քանի որ վերոյիշեալ երեք մեծ գիտնականներէն իւրաքանչիւրը, գիտութեան ամենէն կարեւոր ճիւղերուն մէջ, ստեղծեց դպրոց մը, որ կը ժխտէր Ն. Մառի տեսութիւնները: Հր. Աճառեան ստեղծեց լեզուաբանական լուրջ դպրոց մը, իր շուրջը հաւաքելով աշակերտներ, ինչպէս Ար. Ղարիբեան, Գուրգէն Սեւակ, Էդ. Աղայեան, Գ. Ջահուկեան, Ա. Գրիգորեան, Վ. Առաքելեան, Ս. Ղազարեան, Վ. Պետոյեան, Ա. Աբրահամեան, Ս. Աբրահամեան, Ա. Մուրվալեան, Հ. Բարսեղեան, Ալ. Մարգարեան, Հ. Մըկրտիչեան եւ ուրիշներ, որոնք արդարացուցին իրենց վրայ դրուած յոյսերը՝ արժէքաւոր գործեր հրատարակելով 1950էն առաջ կամ յետոյ:

Ինչպէս Հր. Աճառեան չխաթարուեցաւ Մառի տեսութիւններէն, այս վերջիններն ալ չխաթարեցին նաեւ Յ. Մանանդեանը, որ ստեղծեց Հայաստանի պատմութեան արժէքաւոր դպրոց մը, անոր անուան կապելով նաեւ հռչակաւոր Յովսէփ Օրբելիի անունը:

Այս դպրոցին մէջ կազմաւորուեցան գիտնականներ՝ ակադ. Մ. Ներսիսեան, Ակադ. Սուրէն Երեմեան, Պատմութեան Թանգարանի տնօրէն Կարօ Ղաֆադարեան, Ակադ. Թղթակից անդամ եւ Մատենադարանի տնօրէն Լեւոն Խաչիկեան, Հնագիտական հիմնարկութեան Տնօրէն Բաբկէն Առաքելեան եւ ուրիշներ, զորս պիտի նշենք ստորեւ: Մանուկ Աբեղեան եւս ստեղծեց գրականութեան պատմութեան դպրոց մը՝ գրականութեան պատմութեան բնագաւառին մէջ դրած իր աշխատութիւններով պատրաստելով գիտնականներ, ինչպէս են՝ Գրականութեան հիմնարկութեան տնօրէն Գ. Յովնան, Գրականութեան Թանգարանի տնօրէն Ն. Ստեփանեան, Մ. Մկրեան, եւայլն:

Ճիշդ է, որ այս ժամանակաշրջանի աշխատութիւններէն մէկ քանին իրենց տուրքը վճարեցին Ն. Մառի ուսմունքին, բայց կարելի է հաւաստել, թէ այս տուրքը ձեւական էր միայն եւ մեծ կարեւորութիւն չէր ներկայացներ աշխատութիւններու թեզերուն մէջ: Այսպէս, 1950ի բանավէճէն ետք, հայագէտները բացէ ի բաց ժխտեցին Ն. Մառի վնասաբեր տեսակէտները, իսկ վերջին տասը տարիներու ընթացքին անոնք ձեռնարկեցին լեզուաբանական գրականութեան ըմբռնումներու վերստուգման, անկէ ամբողջովին թօթափելու համար թիւր ըմբռնումներու բեռը: Այս ուղղութեամբ, իրենց արժանաւոր տեղը ունին ոչ միայն Ակադ. Ար. Ղարիբեան, Թղթակից անդամներ Էդ. Աղայեան, Գ. Սեւակ, այլ եւ աւելի երիտասարդ գիտնականներ, ինչպէս Աշոտ Աբրահամեան, Փրոֆ. Ս. Ղազարեան, Ա. Մուրվալեան, Գ. Ջահուկեան եւ ուրիշներ (տես Բ. Վերդեան եւ Կ. Քոսեան («Սովետահայ Լեզուաբանութիւնը 40 տարում», Պատմա – բանասիրական հանդէս, 4/1960, էջ 82):

ՓՐՈՖ. ՎԱՍՏ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

(2 Շար.)

ՓԵՇՏԱՅԻ ՍԹԵՄԱԿԻՐ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐԸ

Փէշտայի Ազատութեան Հրապարակին վրայ գտնուող ամերիկեան դեսպանատան վերի յարկի պողպատէ դուռերու ետին, ճերմակ մազերով, գիրուկ ու կարճահասակ 71 տարու մարդ մը, ամէն առաւօտ ժամը եօթնին կ'արթննայ ու խաչ մը եւ երկու մոմակալներ կը դնէ ամեբիկեան փայտէ սեղանի մը վրայ:

Ապա, արեւմտեան փոքրաթիւ դիւանագէտներու ներկայութեան պատարագ կը մատուցանէ:

Այս մարդը Հունգարիոյ Առաջնորդ Կարդինալ Եոզէֆ Մինծենթին է, որ ըստ էութեան դեսպանատան մէջ բանտարկուած կը մնայ 1956էն ի վեր, երբ Ռուսերը ջախջախեցին հունգարական յեղափոխութիւնը:

Իր տրամադրութեան տակ ունի յարկաբաժին մը՝ բաղկացած երեք սենեակներէ — ննջարան, գրասենեակ եւ ընդունարան (բաղնիք) — որ առկէ առաջ դեսպանին բնակարանն էր: Կեղակուրը վերելակով իրեն կը ղրկուի դեսպանատան խոհանոցէն:

Պատարագէն ետք կը կարդայ, կը գրէ եւ կը խորհի: Իրրեւ զբօսանք՝ ճատրակ կը խաղայ:

Իր գրասենեակը գեղեցիկ սենեակ մըն է, որուն պատերուն վրայ գիրքերով լեցուն դարակներ կան: Գրասեղանին քով սուրճի կլոր սեղանիկ մը կայ, շուրջը կաշեպատ թիկնաթոռներով: Կայ նաեւ ձայնագիր մեքենայ մը որուն օգնութեամբ Կարդինալը եօթը տարուան հրատարկութեան» ընթացքին անգլերէն սորվեցաւ:

Երբեմն – երբեմն կ'երթայ դեսպանատան մատենադարանը, ուր կը կարդայ պատկերասփիւռի կը հետեւի եւ ... մը կը ծխէ: Բազմաթիւ պարբերականներ եւ թերթեր զինք շփման մէջ կը պահեն համաշխարհային հարցերուն հետ:

Շարժելու համար, ամէն օր, ինչ օդ որ ընէ, Կարդինալը մէկուկէս ժամ քալէ ինը մեթր երկարութեամբ բակի մը մէջ, որ կը գտնուի դեսպանատան ետեւի կողմը եւ շրջապատուած է երեք մեթր բարձրութեամբ պատերով:

Համայնավար ոստիկանութիւնը կը հետեւի մօտերը գտնուող բազմայարկ կարանէ մը:

Ազատութեան Հրապարակին վրայ դեսպանատան առջեւ, շարունակ կայ ու պատրաստ վիճակի մէջ կը գտնուի ոստիկանական երկու ինքնաշարժներ: Ոստիկանութիւնը ուշադրութեամբ կը դիտէ դեսպանատունէն դուրս ելլող ամէն մարդ, որպէսզի չըլլայ թէ Կարդինալ Մինծենթին ծպտուած դուրս ելլէ:

ՅԿԵԱՆՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Հունգարական օրէնքով՝ Կարդինալ դատապարտուած է ցկեանս բանտարկութեան, 1948էն, երբ 29 օր չարչարանքներու ենթարկուելով «խոստովանեցաւ թէ՝ մեղսակից էր դաւաճանութեան, լրտեսութեան եւ տարադրամի ... բաշխութեան:

Գրեթէ այցելութիւններ չընդունիր: Զինք հիւրընկալող Ամերիկացիները ուզեր որ ան քաղաքական որեւէ գործունէութեան խառնուելով պատճառ ... իրենց դիւանագիտական անձեռնմխելիութեան չարաչար գործածութեամբ ... բաստանուելուն: Նոյնիսկ թոյլ ... որ հրատարակէ դեսպանատան մէջ ... առած իր ինքնակենսագրութիւնը:

Բացառութիւն կը կազմէր միայն ... մայրը, սեւեր հագած իննսուն ... նիհար կին մը, որ երեք տարի առաջ ... հացաւ: Եւ Կարդինալը չկրցաւ ... անոր յուղարկաւորութեան:

Անոր վերջին ու կարեւոր այցելուն ... դաւ Վիէննայի Կարդինալ Քէօնիկը, ...

ՊԷԱԹՐԻՉԷ ՉԵՆՉԻ

Ֆրանչեսքօ Չենչի հոն է: Այս այն շրջանն է, ուր դաժան Չենչին, յոգնած ու պարտասած իր բազմաթիւ արկածախնդրական արշաւանքներէն, վերադարձած է գղեակ ու գրաւած է իր կինն ու աղջիկը զանակոծելով, եւ հաւանաբար վերջինը ըկելով...

Օլիմփիոյի հասած պահուն Ֆրանչեսքօ Չենչի արդէն կը գտնուի իր անկողնին մէջ: Հիւանդ է, կը տառապի յօդացաւէ, չի կրնար տեղէն շարժիլ եւ հետեւաբար անկարող՝ ինքզինքը պաշտպանելու:

Պէաթրիչէն աւելի քան հաստատ կը գտնուի իր հայրասպանութեան ծրագրին մէջ: Անպայման որ վայրենին իր լպիրշ արարքները նորէն ի գործ է դրած իր վրան:

Երկու սիրահարները կը կանչեն Մարցիոն, որ իր կարգին պատրաստ է:

— Հայրս անկարող է իր անկողնէն հեռանալու, կ'ըսէ Պէաթրիչէ: Յարմար պահն է այժմ: Վերջը ուշ պիտի ըլլայ..

— Վաղը, արշալոյսին, գործի կ'անցնինք, կը վճռէ Օլիմփիօ:

— Ինչո՞ւ վաղը, կը դժգոհի Պէաթրիչէ:

Օլիմփիօ Բալվեթթիի դէմքին վրայ կը դրոշմուի երկդիմի ժպիտ մը:

— Լաւ, կ'ըսէ Պէաթրիչէ՝ Մարցիոյի ներկայութեան, լաւ, եկուր այս գիշեր սենեակս եւ ստացիր վարձատրութիւնը..

×

Հետեւեալ առաւօտ, Սեպտեմբեր 8, Աստուածածնի տօնն է:

Սալթօ գիւղին բնակիչները կ'արթըննան զանգակներու անուշ ղօղանջով:

Այդ ղօղանջները կը հասնին նաեւ մինչեւ Օլիմփիոյի եւ Պէաթրիչէի, որոնք տակաւին կը գտնուին անկողնին մէջ, սիրատենչ գիշեր մը անցընելէ ետք:

Պէաթրիչէ կը մրմնջէ իր սիրահարին ականջին ի վար:

— Օ՛ն, ես քեզի գոհացում տուի, դուն ալ քու կարգիդ տուր իմ վարձատրութիւնս: Մինչեւ որ դուն պատրաստութիւններդ տեսնես, երթամ հօրս առաւօտեան խմիչքը տամ... (ըսել կ'ուզէր որ պիտի երթար եղբօրը ուղարկած ափիոնը պարպելու հօրը գաւաթին մէջ):

Օլիմփիօ դժկամակութեամբ կ'ելլէ անկողնէն: Կը տատամսի տակաւին:

Մարցիօ պատրաստ է ու կը սպասէ իր մեղսակցին:

Երիտասարդը ձեռքը ունի ծանր պտտունակ մը (օխլավու) եւ մուրճ մը: Օլիմփիօ կ'առնէ անոր ձեռքէն մուրճը: Գործելու ժամը հասած է: Երկու մարդիկը կը դողան իրենց ամբողջ մարմնով:

Նրբանցքին մէջ կը հանդիպին Պէաթրիչէի որ ափսէով մը իր հօր խմիչքը կը տանէր:

Ֆրանչեսքօ տատուն կանուխ պահանջած էր իր խմիչքը եւ... իր աղջիկը, հակառակ իր հիւանդ վիճակին...

Այդ պահուն կ'երեւի Լուքրեցիան: Բոլորովին մոռցած էին, խեղճը...

Այս վերջինը ամէն բան կռահելով, կը զունաթափի:

— Վախցէք Ս. Կոյսէն, յարգեցէք անոր տօնը, մի գործէք այդ մարդասպանութիւնը այսպիսի նուիրական օր մը... Մահացու մեղք է:

Պէաթրիչէ չիմանար այս խօսքերը, ապա թէ ոչ ահաւոր կերպով կրնար կըշտամբել իր խորթ մայրը, Լուքրեցիա վախկոտ էր, մինչ Պէաթրիչէ իր երակներուն մէջ կը կրէր Չենչիներու եռեւեփող արիւնը:

Օլիմփիօն է որ կը պատասխանէ Լուքրեցիայի.

— Տիկին, այս կամ այն ձեւով պէտք է որ գործեմ այս մարդասպանութիւնը, քանի որ խոստացած եմ...

Եւ սակայն, ինքն ալ, իր կարգին, կը յետաձգէ գործողութիւնը երեկոյեան, մեծ ցասում պատճառելով Պէաթրիչէի:

Երեկոյեան, նոր տատամսումներ: Աղջուած Լուքրեցիայի խօսքերէն, Օլիմփիօ կը խորհի թէ իրաւամբ կրնայ ... նոյն նզովքի նշաւակ դառնալ, ... պաննէ Ֆրանչեսքօն:

Պէաթրիչէ իր հօրը խմիչքին մէջ ... ափիոնը արդէն լեցուցած ըլլալով ... կատելով որ ամէն բան պատրաստ ... մարդասպանութիւնը գործելու համար ... այս նոր յետաձգումին դիմաց կը ... նուի սարսափելի ցասումի մը եւ ... ճայթ կը պոռայ իր սիրահարի ...

— Այսուհետեւ պիտի ըլլամ քու ... րիմ թշնամիդ. վստահ կրնաս ըլլալ ... կորստեանդ պատճառ պիտի դառնամ ... Պէաթրիչէ ...

Օլիմփիօ այլեւս չի լսեր ... խօսքերը: Խելագարի մը նման ... տայ եւ կը դիմէ Սալթօ գիւղը, ուր ... բնակի իր կինը:

Ամբողջ գիշերը անքուն ... Պէաթրիչէի պատկերը, անոր ... մարմինը, խենթեցնող շօյանքները ... նաւանդ անոր վերջին սպառնալի... գինքը կը չարչրկեն: Առաւօտեան ... չորսին կը հեռանայ իր կնոջ քովէն, ... ամէն բանի տեղեակ է ու կ'արդա...

Կը վերադառնայ գղեակ: Արշալոյ... ճառագայթները սկսած են արդէն ... փանցել պատուհաններէն ներս:

Օլիմփիօ եւ Մարցիօ կը բախեն Պէաթ... րիչէի սենեակին դուռը:

(8 Շար.)

Ապրիլի սկիզբները Փէշտա եկաւ եւ չորս ժամ խօսակցեցաւ Կարդինալ Մինծենթիին հետ :

Կարդինալ Քէօնիկի ճամբորդութիւնը մեծ ունեցաւ Յովհաննէս ԻԳ. Պապին արտօնութեամբ եւ համաշխարհային արձագանգ ունեցաւ :

Պապը յստակօրէն ցոյց տուաւ որ, կ՚ուզէ համաձայնութիւն մը գոյացնել Կաթողիկէ եկեղեցիին եւ Համայնավար աշխարհին միջեւ : Այդ համաձայնութեան արգելք եղող ամէնէն փշոտ խնդիրներէն մէկը՝ Կարդինալ Մինծենթիի խնդիրն է :

Հունգարիոյ վարչապետ Պ. Եանոս Քատար անպաշտօն կերպով արտայայտուեցաւ, հաւկցուց թէ Կարդինալին պիտի թոյլատրէ դեսպանատունէն դուրս ելլել, պայմանաւ որ ուղղակի Հունգարիոյ սահմաններէն դուրս ճամբորդէ եւ չփորձէ եկեղեցւոյ պիտի իր պաշտօնը կիրարկել :

Թէ Կարդինալը եւ թէ Վատիկան ցարդ մերժեցին այս լուծումը, ըսելով թէ՝ ատիկա պիտի նշանակէր աշխարհիկ կառավարութեան մը իրաւունք տալ որ պաշտօնանկ ընէ Արքեպիսկոպոս մը :

Սակայն, այժմու կացութիւնն ալ շփոթանքի մատնած է բոլորը, որովհետեւ, Կարդինալը ստիպուած պիտի ըլլայ դեսպանատան մէջ անցընել իր կեանքի մնացեալ մասը :

Շփոթանքի մատնած է Ամերիկացիները, որովհետեւ դեսպանատան շէնքը շատ ընդարձակ չէ եւ Կարդինալ Մինծենթի թանկագին տեղ գրաւած է : Որքան ատեն որ հոն կը գտնուի, Հունգարական կառավարութիւնը հաւանական չէ որ անոնց արտօնէ աւելի մեծ շէնք մը փոխադրուիլ : Անկէ զատ, Կարդինալին ներկայութեան պատճառով նախազգուշութիւններ ձեռք առնելու ստիպուած ըլլալը՝ տաղտկալի է դեսպանատան անձնակազմին համար :

Անգլիացի դիւանագէտ մը կ՚ըսէր · «Փառք Աստուծոյ որ մեր դեսպանատունը չապաստանեցաւ» :

Ամերիկեան դեսպանատան մէջ իր ներկայութիւնը շփոթանքի մատնած է նաեւ եկեղեցին, որովհետեւ, Կարդինալը չի կրնար իր եկեղեցական պարտականութիւնները կատարել, բայց, ոչ ալ նահատակ հռչակուիլ : Երբ Թնդանօթները կը գոռային եւ Հունգարացիները կը մեռնէին, ան՝ օտար հող ապաստանեցաւ :

Շփոթանքի մատնած է նաեւ Համայնավարները, որովհետեւ, իրենց հակառակորդին ներկայութիւնը՝ Փէշտայի սրտին վրայ, ժողովուրդին շարունակ կը յիշեցնէ անցեալի ճնշումները :

Այսօր դիւրաւ կարելի չէ հաշուել Հունգարիոյ մէջ Կաթողիկէ եկեղեցին ուժը : Բայց, որոշ է որ, շատ մը Հունգարացիներ այնքան ցաւ կը զգան Կարդինալի արգելափակման համար, որքան պիտի զգային Անգլիացիները, նոյնիսկ Անկլիքան եկեղեցիին չպատկանողները, եթէ օտար պետութիւն մը բանտարկէր Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը :

Մինչ այդ, իր մենաւոր կեանքը կ՚ապրի այս կրօնաւորը, որ ոչ նահատակ է եւ ոչ փախստ, այլ՝ մարդկային արարած մը : Իր հօտին կերպով մը կը մօտենայ՝ երբ ամէն Կիրակի առաւօտ կը բանայ իր պատուհանները՝ քանի մը հարիւր մեթր անդին գտնուող Մայր եկեղեցիին կոչնակներուն ղօղանջը լսելու համար :

Պիտի շարունակուի՞ այս կացութիւնը մինչեւ որ մեռնի, թէ՝ համաձայնութեան կարելիութիւն մը կայ կաթողիկէութեան եւ համայնավարութեան միջեւ գինադադարի այս շրջանին :

Քաղեց՝ Վէն

ՀԻՒՊՇՄԱՆԻ ՔԵՐԱԿԱՆԸ ՎԵՐՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ

Հայնրիխ Հիւպշմանի ստուգաբանական քերականը հայերէն բառերու ծագման մասին, որ դարաշրջանային նշանակութիւն ունէր ատենին, սպառած էր շատոնց, եւ ուրախալի է նշել, որ այժմ վերհրատարակուած է ան Կէորկ Օլմս հրատարակչական գրատան կողմէ, որ կը գտնուի Արեւմտեան Գերմանիոյ Հիլթըսհայմ քաղաքը :

Բաղդատական լեզուաբանութեան մէջ այս գիրքը այսօր ալ ունի իր պատուոյ տեղը, բայց հայերէնագիտութեան մէջ անփոխարինելի է :

Յառաջաբանին մէջ որ 17 էջերէ կը բաղկանայ, Հիւպշման տուած է սեղմ գիծերով բանասիրական ուսումնասիրութիւն մը, ուր կը յիշուին գրեթէ ամէն հայագէտները մինչեւ 19րդ դարու վերջին ծանօթ իրենց գործերով եւ տեսակէտներով հայերէնի մասին : Յառաջաբանը գրուած է Սթրասպուրկ, 1897ին :

Գիրքը ունի հինգ մաս :

1. Ստուգաբանական բացատրութիւն պարսկերէնէ հայերէնի մէջ առնուած անուններու եւ բառերու : Անուններ՝ 217, բառեր՝ 686, արաբերէնէ եւ նոր պարսկերէնէ բառեր 171 (էջ 9 – 280) :

2. Ասորերէն կամ սուրիական անուններ՝ 52, բառեր՝ 133 (էջ 281 – 321) :

3. Յունարէնէ փոխադրեալ անունները հարկ է ընդգծել միայն որ ուղղակի տառադարձուած են հայերէնի մէջ, իսկ բառերը՝ 512 (էջ 322 – 391) :

4. Ֆրանսերէնէ առնուած եւ անծանօթ ծագումով բառեր : Թէեւ միջին հայերէնի մէջ շատ են ֆրանսերէն բառերը, բայց ուսումնասիրուած են ֆրանսերէն բառեր՝ 10, անծանօթ ծագումով բառեր՝ 11 : (էջ 392 – 398) :

5. Բուն հայերէն բառեր Թուով 438 հատ ուսումնասիրուած ստուգաբանական հայեացքով եւ առընչութեամբ պարսկերէնի, յունարէնի, սարերէնի, երրայերէնի եւ այլն, (էջ 399–504) :

Այստեղ կը գտնուի հայերէնագիտութեան մէջ շատ ծանօթ պարբերութիւնը, իրր նախագիտելիք եւ արդիւնք հեղինակին երկարամեայ պրպտումներուն, որով հայերէնը պէտք է ընդունիլ հնդեւգերմանական «հնդեւրոպական կ՚ըսենք սովորաբար) լեզուական ծառին մէկ առանձնայատուկ ճիւղը :

(Նշենք այստեղ որ Գէորգ Մեսրոպ իր «քննական» Հայոց պատմութեան մէջ հրատ. 1915, Կ. Պոլիս ծանօթացուցած է Հիւպշմանի տեսակէտը եւ դնելէ զատ Հիւպշմանի լուսանկարը (էջ 51, անդ) տուած է նաեւ լեզուաբանական ծառին պատկերը (էջ 53, անդ) :

Հիւպշման կը գրէր · «Հայերէնը ինքնուրոյն ճիւղ մըն է հնդեւգերման լեզուական ծառին բունին վրայ եւ կը համաձայնի եւրոպական լեզուներուն հետ՝ ձայնաւորներու նկատմամբ եւ կ՚երթայ հնդկա – իրաներէնի, սլաւ – հիթիթերէնի եւ ալբաներէնի հետ՝ բաղաձայններու նկատմամբ, բայց զերծ է բոլոր հնդկա – իրանական լեզուական յատկանիշներէն» : (Տ. նախարան հայերէն բառերու ուսումնասիրութեան, Ե. մաս, էջ 399–406) :

Հայերէն բառերը, որոնց տառադարձութիւնն եւս առանձնակի հոգածութեամբ կատարուած է ըստ դասական հայերէնի, կը ներկայացնեն 438 Թուարկուած բառեր, սկսելով «աղանիմ» բառով, եւ վերջին բառն է «քսան» :

Հիւպշմանի քերականութեան այս գիրքը երկրորդ տպագրութեամբ կը լրացնէ մեծ պակաս մը, բայց չենք ուզեր չյիշած անցնիլ այն իրողութեան վրայէն, որ հայերէնագիտութիւնը վերջին յիսուն տարիներու ընթացքին շարունակած է իր քայլերը նոյնիքն Հիւպշմանի հետքերով : Կրնանք հպարտութեամբ խօսիլ Աճառեանի «ստուգաբանական բառարանը» ուշադրութեան յանձնելով, նաեւ յիշատակելով ուրիշ բազմաթիւ արժէքաւոր գործերու մէջէն Հայաստանի համալսարանի փրոֆէսօր հանգուցեալ Գ. Ա. Ղափանցեանի «Հայոց լեզուի պատմութիւն» գիրքը, Երեւան 1961, որ իր կարգին լայն հորիզոններ կը բանայ հայերէնի բառագննութեան մասին, խորանալով հիթիթական, խուրրիթական եւ լազօմեկրելեան նորագոյն հետազօտութիւններու մէջ :

Գ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ ԵՒ ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ԱՌԹԻՒ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Մայիս 26, Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ հանդիսաւոր պատարագ, Մայրերու Տօնին օրը, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադրութեան 83րդ տարեդարձին առիթով : Պատարագը կը սկսի սովորական ժամուն, Դպրոցասիրաց վարժարանի երեսուն աշակերտներու մասնակցութեամբ, ներկայ հաւատացեալներուն համար հաճելի եւ կազդուրիչ անակնկալ մը ... սովորական երգեցողութիւններէն տարբեր, ներդաշնակ քաղցրութիւն մը կ՚իջնէր վերնատունէն վար եւ մեր գնահատանքի ակնարկները ինքնաբերաբար կ՚ուղղուէին վեր : Հայր Գիւտ վարդապետը կը ղեկավարէր խումբը : Սկիզբէն մինչեւ վերջը երկիւղածօրէն եւ յուզումով հետեւեցանք պատարագի ամբողջական Կոմիտասի եղինակին զոր այնքան ներդաշնակ եւ կատարեալ չէինք լսած երկար ատենէ ի վեր, նոյնիսկ հոգեհանգիստի մասնաւոր եղանակները այս պաշտամունքը ամբողջացուցին : Օր. Աստղիկ Քէօսէեան իր թաւշային եւ հոգեպարար ձայնով մեներգեց եւ խորանի սարկաւագներու հետ, ստեղծուեցաւ խորհրդաւոր ներդաշնակութիւն մը : Երգեցողութիւններու ընթացքին հարազատօրէն արտասանուած իւրաքանչիւր բառերը կը զգուէին ամէնուս ջերմեռանդ զգացումները :

Հոգեհանգիստներէն առաջ, Հայր Սուրբը ցանկերու ընթերցման ընթացքին, յիշատակեց Դպրոցասէրի, յաւէտ բաժնուած հիմնադիրներուն ուսուցիչներուն, բարերարներուն անունները, որոնք իրր մեր ժողովուրդին հարազատ մայրերը, զոհուեցան պարտականութեան ճամբուն վրայ, պատրաստելու համար ճշմարիտ, գիտակից «Հայ մայրեր» : Յետոյ 1918ի Մայիսի հերոսական ճակատամարտներու մէջ, քաջաբար զոհուած հայ սպաներու, կամաւորներու, մինչեւ յիսուն տարեկան զինուորագրուած մարտիկներու յիշատակը ոգեկոչեց, Հայ հոգեւորութեան խիղախ եւ յանդուգն ներկայացուցիչ, Նոր Ղեւոնդ, Գարեգին Կաթողիկոսի հրաշագործ քաջութիւնը, եւ հայ ժողովուրդի հերոսական մարտնչումները մի առ մի Թուեց · այս բոլորը կատարուած էին Հայրենիքի եւ Մայր Աթոռի փրկութեան համար եւ թելադրեց որ ինքնամփոփ աղօթենք անոնց հոգւոյն հանգստեան :

Մեկնեցանք եկեղեցիէն «աշակերտական խումբին երգած անմահ Կոմիտասի ստեղծագործած եղանակներու քաղցրութիւնովը կազդուրուած, սրբելով մեր յուզումնախառն գոհունակութեան արցունքները :

Ներկաներու բոլորին փափաքն էր որ եկեղեցւոյ վարչութիւնը եւ Հոգաբարձութիւնը, նման առիթներ ստեղծեն յառաջիկային. կրնանք վստահեցնել որ Փարիզի հայ համայնքը ստուար թիւով պիտի փութայ ներկայ ըլլալ արարողութիւններուն, ապրելու համար սփոփիչ վայրկեաններ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Այդ Գերմանացին չէ՞ս ճանչնար, հարցուց նախագահը :

— Ուրկէ՞ պիտի ճանչնամ, պատասխանեց այրին միամիտ զարմանքով մը, ինծի պէս աղքատ կնկան մը տո՞ւնը պիտի գար որ ճանչնայի :

— Ըսել է թէ տղուդ մեծաւորը չես ճանչնար, յարեց նախագահը :

— Չեմ ճանչնար :

— Տղադ ամուրի՞ է թէ ամուսնացած հարցուց նախագահը :

— Նշանուած է, փաշա, պատասխանեց Բերուզ :

— Որո՞ւ աղջկան հետ, հարցուց նախագահը :

— Օրիորդ Մաննիկի հետ նշանուած է, պատասխանեց այրի կինը, այդ աղջիկը ծնողք չունի, միայն երկու քոյրեր ունի · մէկը Ֆօթինի՝ ամուսնացած է Յովսէփի հետ, որ Խասգիւղ, Թօսուն փողոցը կօշկակար է · իսկ երկրորդ քոյրն է Էպրուս, երկաթագործ Հաճի Ստեփանին հետ ամուսնացած է · իսկ ինքը Մաննիկ՝ Եէտիգուլէ ազգային հիւանդանոցին մէջ կը ծառայէ :

— Գատըն, հարցուց դարձեալ նախագահը, Ուրբաթի պոմպայէն առաջ, տըղադ քեզի չիմացո՞ւց թէ Պէօյիւք Տէրէ երթալու միտք ունէր :

— Ոչ, փաշա, պատասխանեց Երուանդին մայրը, Գերմանացիին քով մտնելէն ի վեր մէկ քանի անգամ տեսած եմ տըղաս, յետոյ, ալ չեկաւ տուն :

— Երբէ՞ն ի վեր, չե՞ս յիշեր :

— Ուրբաթէն ի վեր,

— Ո՞ր Ուրբաթէն ...

— Պոմպային, պատասխանեց տիկին Բերուզ :

— Զփնտռեցի՞ր, չհարցուցի՞ր :

— Գերմանացիին գիմեցի, պատասխանեց Երուանդին մայրը, ան ալ մէջտեղ չկայ · տաքերնիդ պագնեմ, եթէ դուք գիտէք տեղը, մէկ անգամ ինծի ցոյց տուէք երեսը :

Յանձնաժողովի նախագահին հրամանով այրի տիկին Բերուզը վար դրուեցաւ, անմիջապէս Եըլտըզ բերուեցաւ օրիորդ Մաննիկը, Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցէն :

Երուանդ Ֆրանկիւլեանի նշանածը ներկայացաւ Յանձնաժողովին :

— Աղջիկս, ըսաւ նախագահը, պատմէ նայիմ, ի՞նչպէս եղաւ որ նշանուեցար Երուանդին հետ :

— Մայրը, Տիկին Բերուզ, պատասխանեց օրիորդ Մաննիկ, հիւանդանոցը կը պառկէր, կը տեսնէր ու կը գնահատէր իմ ծառայութիւններս, շատ կը հաւնէր վարքիս – բարքիս, վերջապէս, օր մըն ալ իր տղուն առաջարկեց զիս, եւ նշանուեցանք :

— Շատ աղէկ, աղջիկս, շարունակեց նախագահը, իմացած ենք թէ յաճախակի կը տեսնէիր նշանածդ, հիմակ ո՞ւր է, չե՞ս գիտեր :

— Շաբաթը մէկ երկու անգամ, պատասխանեց օրիորդ Մաննիկ, իր մօրը այցելութեան կուգար :

— Մայրը տեսնելու պատրուակով, միջամտեց ժպտելով Յանձնաժողովի վաւաշոտ անդամներէն ծեր փաշան, քեզի կուգար, աղջիկս :

— Շարունակէ, աղջիկս, ըսաւ նախագահը, իր մայրը տեսնելու կուգար Հիւանդանոցը, յետո՞յ :

— Յետոյ երեսը չտեսայ, շարունակեց նշանածը :

— Երբէ՞ն ի վեր ...

— Դէպքէն ի վեր, պատասխանեց օրիորդ Մաննիկ :

— Ո՞ր դէպքէն ի վեր, հարցուց նախագահը, հետաքրքիր դէմքով մը :

— Ուրբաթի դէպքէն ի վեր, պատասխանեց օրիորդը :

— Մենք իմացանք որ դուն ես պահեր նշանածդ, յարեց նախագահը :

— Ինչո՞ւ պիտի պահեմ նշանածս, բողոքեց օրիորդը, կարելի՞ բան է, մանաւանդ Հոգաբարձութիւնը կը թոյլատրէ՞ :

— Հիմա դուն տեղեկութիւն չունի՞ս նշանածէդ, հարցուց նախագահը գլուխը ճօճելով :

— Երբեք երբեք, կրկնեց օրիորդը, դէպքէն ի վեր մէջտեղ չկայ :

Նոյն միջոցին, խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ Գալըճ Օղլու, Ֆրանկիւլեանի տունը, ուր գտնուեցաւ Երուանդին մէկ լուսանկարը, ինչպէս նաեւ յեղափոխական երգ մը :

Յետոյ, Յանձնաժողովին հրամանով, ձերբակալուեցաւ Հաճի Ստեփանը, Երուանդ Ֆրանկիւլեանի քենեկալը, որ, Պէշիքթաշի Ոստիկանութեան Տնօրէնութեան մէկ ազդարարագրին համաձայն, վերջերս Վառնայէն ստացած էր երեք Օսմ. լիրայի չէք մը պարունակող նամակ մը, որ պիտի յանձնուէր Երուանդին մօրը :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Պ. Ժողէֆ Թարասօֆ,
Տէր եւ Տիկին Ֆուռէ – Քորմըրէ
խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄՈՎՍԷՍ ԱՃԷՄՕՖԻ

(Ծնեալ Էվըլին Սթեփէնս)

մահը որ տեղի ունեցած է Մայիս 27ին:

Յուղարկաւորութիւնն ու թաղումը տեղի ունեցած են մտերմական շրջանակի մէջ, Սէնթ Ժընըվիէվ տէ Պուա:

3, Avenue Foch, Paris - 16

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սոֆի Ոսկեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ոսկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տօլպաշեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց եղբօր, մօրեղբօր եւ հօր՝

ՀԱՅԿ ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի (Յունիս 9) առաւօտ,, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԳԻՆԵՋՕՆ

Կազմակերպուած՝ «Շանթ» Մշակութային Միութեան, Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին կողմէ:

Ի պատիւ բոլոր անոնց որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը չեն զլացած վերոյիշեալ միութեանց ու Սահակ Մեսրոպ սրահի բարեզարդման:

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուի յարգոյ հասարակութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը բերէ իր մասնակցութիւնը գեղարուեստ. բաժնին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԳՈՐԾԻ ՀԱՅ ՄԱՐԴՈՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ի գիտութիւն Մարսէյլի առեւտուրի եւ գործի հայ մարդոց կը ծանուցուի թէ, Յունիս 11ին Երեքշաբթի, ժամը 10ին, դատական վճիռով, քաղաքին բանուկ մէկ պողոտային վրայ (17 Ավընիւ Քամիլ Փէլըթան) Պառ մը ֆօն տը քօմէրսը աճուրդով պիտի ծախուի, Շամպրը տէ Նօթէր տը Մարսէյլի կողմէ, 36 Րիւ Փարատի:

ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ԳԻՆ՝ 6800 ՖՐԱՆՔ

Կարելիութիւն՝ Պառ – Թապայի եւ ուրիշ նպատակի յատկացնելու:

Աճուրդի մասնակցիլ կարելի է միայն Ավուէի մը միջոցաւ:

Ամէն տեղեկութեան համար դիմել՝
Ավուէ Մէթր Հ. ՌՈՒԼԱՆԻ,
67, Րիւ Փարատի, Մարսէյլ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կազմակերպած է երաժշտական երեկոյ մը

Հինգշաբթի իրիկուն, Յունիս 6
ժամը 21ին
SALLE CHOPIN-PLEYEL
8, Rue Daru
Métro : Ternes

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ՝

ՇՈՒՇԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ
(Տաւիղ)
Փէսէթի, Պախ, Տաքէն, Սքարլաթի, Պարթոք, Մաայանի, Սալսետօ

ՇԻԻԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ
(դաշնակ)
Պախ, Պէթովէն, Շոփէն, Լիսթ

ՍԱՐԳԻՍ ՔԱՋԵԱՆ
(Ջութակ)
Հէնտէլ – Պէթովըն

Լոյս Տեսաւ



Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — կեդրոնավայր
Գին
Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.
— Առաւել առաքումի ծախքը —
«ՅԱՌԱՋ»

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 8ին, Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի խանասոր խումբի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն:

Կիրակի (9 Յունիս) կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, տեղւոյս «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 Րիւ տը Լա Տէֆանս:

Կը նախագահէ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ
Կը բանախօսէ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը զանազան հաճելի անակնկալներով, մասնակցութեամբ երգչուհի Աստղիկ Քէօսէեանի:

Ընկերահամակրական կերուխում, ջերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Կերուխումի մասնակցութիւն 10 Ֆր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային խնջոյքը Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր:

Hautes... **LOURDES** ...Pyrénées

« HOTEL DE L'EUROPE »

Տէր եւ Տնօրէն
P. BAYLAC

●

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
ՍԻՐՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆ
ԿԱՒ ԳԵՏԻՆ ԱՓԻՆ

« HOTEL DE L'EUROPE »
— 34, Avenue Peyranale —
Téléphone : 150

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.
Եղանակէ Դուրս՝ Ապրիլ – Մայիս Յունիսին, ... 19 փր.
Եղանակի Ատեն՝ Յուլիս – Օգոստոս Սեպտեմբերին ... 21 փր.
ԱՆՑՈՐԴԸ
Կը Դառնայ Տանը Մնայուն
ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը, Րիւ Վօլթէռ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Ժիրայր Պալանճեան (իր կիթառով), Արա Գրիգորեան (արտասանութիւն), Հ. Յ. Դ. Իսիի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. ԹԵՐԷԶ ՔԷՕՇԿԵՐԵԱՆԻ եւ ԵՐԵՒԱՆ'Ս երրեակը (հարմոնիքա), խօսնակ Մարի – Ռոզ Սոփեան:

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբը կը ներկայացնէ.— ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կէս գիշերէն ետք

Pierre SOUFFLET et sa Grande Formation

Մուտք 5 փրանք

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐՈՒ ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

— Առաջին խումբը կը մեկնի Յունիս 29ին Փարիզէն Քիեւ՝ շոգեկառքով: Վերադարձը՝ Մոսկուայէն Փարիզ, ինչպէս նաեւ խորհ. Միութեան մէջ ճամբորդութիւնը օդանաւով:

10 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ, 2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ եւ 1 ՕՐ ՔԻԵՒԻ ՄԷՋ:

Գին.— Փարիզէն Փարիզ՝ 1870 ֆրանք

— Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 4ին

Շոգեկառքով մինչեւ Մոսկուա: Մոսկուայէն Երեւան՝ օդանաւով:

15 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 22ին օդանաւով Սոչի, ուրկէ «Լիթվա» գրօսանաւով այցելութիւն Եալթա, Օտեսա, Քոնսթանցա, Վառնա, Պոլիս, Փիրէա, Նափոլի, Ճենովա եւ վերջապէս Մարսէյլ՝ Սեպտեմբեր 1, առաւօտեան ժամը 8ին:

Այս խիստ հաճելի ճամբորդութեան գինն է, Փարիզէն – Մարսէյլ բոլոր ծախքերով՝ 2200 փրանք:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով՝ փութացէք օգտուիլ այս բացառիկ առիթէն:

TRANSTOURS
49, Avenue de l'Opéra, PARIS (2e) — Tél. RIC. 47-39
Ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 15էն 18:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Կապիյոնի արձարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆՆԱ - ՍԱԼԶՊՈՒՐԿ

Մեկնում՝ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Շաբաթ 10 Օգոստոս:
(Ժընեւ–Ցիւրիխ–Միւնիխ ճամբով)
Վերադարձ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Ուրբաթ 23 Օգոստոս (Վենետիկ – Ճենովա – Վենթիմիլիա ճամբով)

Գինն է անձ գլուխ՝ 500 Փրանք:

Դիմել՝

FERDI ABADJIAN	Tél. :	489357
RAOUL ABADJIAN	»	339035
STUDIO GREGOIRE	»	623477

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Երեքշաբթի ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն (8 Յունիս), ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահին մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս Շաբաթ (8 Յունիս) ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ – ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ – ՇԱՐՈՑ
ՍուսամՀԷԼՎԱ – (ՌՈՃԻԿ)
ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

Le Bosphore — Marque Deposée

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 5 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9622 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — Nº 9622

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊԱՊԸ ՎԱԽՃԱՆԵՑԱՒ ԵՐԿԱՐ ՄԱՀԱՔՈՒՆԷ ՄԸ ԵՏՔ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՎԱՏԻԿԱՆ

Երկուշաբթի, Յունիս 3, ժամը 19·49–ին կը վախճանէր Յովհաննէս ԻԳ. Պապը յաղթելով մատնելով բովանդակ աշխարհը, մինչ Ս. Պետրոսի գաւիթին վրայ կը վերջանար պատարագ մը: 150·000 հոգի հաւաքուած էին հրապարակը եւ պատարագին կարդինալին հետ նոյն աղօթքը կը բարձրացնէին դէպի երկինք: Նոյն պահուն վերջին շունչը կ'աւանդէր Յովհաննէս ԻԳ. Պապը, չորս տարի, եօթը ամիս եւ վեց օր պահակալութենէ ետք:

Նախքան այս անխուսափելի վախճանը, Յովհաննէս ԻԳ.ի երկար մահաքունը, չնչասպառ պահեց աշխարհի բովանդակ մարդկութիւնը չորս օր եւ չորս գիշեր: Իտալացի հաւատացեալ համեստ գիւղացիէն որ կ'աղօթէր Ս. Պետրոսի թաց հրապարակին վրայ, տեղատարափ անձրեւի մը տակ մինչեւ Կրեմլինի անհաւատ մենատէրը, բոլորը անձկութեամբ հետեւեցան Պապին երկար «խաչի ճամբուն» որ ապացոյցն էր արտակարգ դիմադրութեան մը, ֆիզիքական բացառիկ դիմադրութեան մը, որ աւ աւելի բացառիկ բնոյթ կը ստանար երբ նկատի առնուէր թէ դիմադրողն էր 82 տարեկան ծերունի մը, մարմնեղ եւ քայքայուած ընդհանուր կերպով:

Պապին մահաքունը, որ կ'ընդմիջուէր գիտակցութեան անսպասելի պահերով, տեւեց Ուրբաթ օր: Վատիկանի ձայնասփիւռը ժամէ ժամ կը հաղորդէր վերջին լուրերը, բժշկութիւնն իսկ այլեւս ըսելիք չունէր եթէ ոչ խոնարհիլ այս բացառիկ մարդուն առջեւ, որ իր լեռնականի առողջ մարմնով ապարէնք կը կարդար անողոք հիւանդութեան:

Բժիշկները չէին գիտեր ինչ խորհիլ այլեւս այս երեւոյթին առջեւ: Շաբաթ գիշեր կը Monde գիտել կուտար թէ բժշկական եւ գրաւոր մամուլը կորսնցուցած էր չափի սահմանը: Արդարեւ Ուրբաթ իրիկուն Ֆրանսական պետական ձայնասփիւռը չէր վարանէր յայտարարել թէ Պապը վախճանած է, մինչ միւս տեղ ուրիշ խօսնակ մը յուսահատած «դեռ կ'ապրի»ով մը կը սկսէր լուրերու իր հաղորդումը, աւելցնելով թէ «սիւսինները կը շարունակուի Վատիկանի մէջ»:

Շաբաթ օր ժամը 17·25ին երբ մահամերձ եւ գիտակցութիւնը իրարու կը յաջորդէին չնախատեսուած ձեւով, իրեն կը մօտենային կրօնաւորները ժողովին նախագահ՝ Կարդինալ Վալերիօ Վալերի, ինչպէս նաեւ Հաւատոյ Տարածման ժողովի նախագահ՝ Կարդինալ Գրիգոր-Պետրոս Աղաճանեան եւ Կարդինալ Պէա որ նախագահն է «Քրիստոնեաներու Միութեան» դիւանին:

Գիտակցութեան պահերուն Պապը իր ծննդավայր՝ Պերկամոյի բարբառով կը խօսէր իր եղբայրներուն եւ քոյրերուն հետ, կ'աղօթէր լատիներէն եւ իտալերէն կը յայտնէր թէ քայլ առ քայլ կը հետեւի իր մահուան:

Աշխարհի մէջ յուզումը մեծ էր: Խրուշչեւ կը հեռագրէր.— «Մեծ ցաւով է որ լսեցինք թէ ձեր առողջութիւնը վատթարացած է: Այս լուրը շատ կը մտահոգէ մեզ: Ի բոլոր սրտէ կը մաղթեմ որ առողջանաք որպէսզի կարենաք շարունակել ձեր արդիւնաւոր գործունէութիւնը ի սպաս խաղաղութեան ամրապնդման եւ ժողովուրդներու միջեւ գործակցութեան»: Այս աննախընթաց հեռագրէն շատ քանի մը ժամը անգամ մը Մոսկուայէն կը հեռաձայնէին Վատիկան, վերջին լուրերը ստանալու համար:

Իտալիոյ մէջ անկախութեան տարեդարձի բոլոր հանդիսութիւնները կը ջնջուէին, համայնավար կուսակցութիւնն իսկ կը ջնջէր խաղաղութեան նուիրուած մէկ տողանցք, ի նշան սուգի:

Ծանօթ է որ Յովհաննէս ԻԳ. որ կ'ընտրուէր իբրեւ փոխանցման Պապ, եղաւ փոփոխութեան Պապ մը:

Յարդ կանուխ է գիտնալու համար թէ իր գործունէութիւնը դրական է թէ բացասական Ընդհանրական Եկեղեցւոյ համար: Նման կարծիքներ կրնայ յայտնել միայն Պատմութիւնը, ան որ վախը պիտի գրուի: Բայց ճիշդ կամ սխալ, Քահանայապետը զանազան փորձեր սկսաւ որոնց գլխաւորներն են եկեղեցիներու մերձեցում մը եւ համայնավարներու հետ «զրոյց»:

Յովհաննէս ԻԳ. անցեալ Հոկտեմբերին կը գումարէր Տիեզերական Ժողովը որուն առաջին նստաշրջանը կը փակուէր Դեկտեմբերին: Առաջին անգամ ըլլալով այդ ժողովին իբրեւ դետ կը մասնակցէին ոչ-Կաթողիկէ եկեղեցիներ ի շարս որոնց յանուն Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը:

Այս ժողովը կ'ընդհատուի Պապին վախճանումովն իսկ, նոր Պապէն կախում ունի նոր ժողովի մը գումարումը:

Աւելի յատկանշական է այն «խօսակցութիւնը» զոր Յովհաննէս ԻԳ. սկսաւ համայնավար աշխարհին հետ: Ընդունելով Իզվեստիայի խմբագրապետը՝ Աճուպէյ, որ Վատիկան հասնելէն 24 ժամ առաջ անհաւատութեան դովքը կը հիւսէր Նափոլիի մէջ, Յովհաննէս ԻԳ. նոր մտայնութիւն մը մէջտեղ կը բերէր որ չէր կրնար սակայն չմտահոգել նոյնինքն վատիկանեան կարգ մը շրջանակներ:

Աւելի առաջ երթալով, Պապը, իտալական երեսփոխանական ընտրութեանց նախօրեակին, կը հրապարակէր «խաղաղութիւն յերկիր» (Փաչէմ ին թեռիս) կոնդակը որ վճռական դեր պիտի խաղար նախ Իտալիոյ մէջ ապա արեւելեան կողմէ աշխարհի: Արդարեւ, այդ պատմական կոնդակին մէջ, Յովհաննէս ԻԳ. չէր արգիլեր հաւատացեալ Կաթողիկէին լեզու գտնելու համայնավարներու հետ, ինչ որ պատճառ կը դառնար որ համայնավարները կարենար յաղթանակ մը տանէին իտալական երեսփոխանական եւ ծերակուտական ընտրութեանց մէջ:

Իր կատարած այս հիմնական յեղաշրջումները զինքը դարձուցին «բոլորին Պապը»: Իր առողջանալուն համար աղօթեցին բոլորը:

Հոգեգալուստի օրը, Փարիզի բոլոր եկեղեցիներու մէջ ողեկոչուեցաւ իր քաջութիւնը մահուան առջեւ: Բողոքական ժողովարաններէն մինչեւ սինակոկները աղօթեցին Պապին համար: Հեռագիրներու կարգին յիշենք.— Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս - պատրիարք՝ Պաթանեան Արք., Ռուս ուղղափառ եկեղեցւոյ պատրիարք Նիքոմէտի քարտուղարը, Կարդինալ Թափփունի (Սուրիոյ Կաթողիկէ Պատրիարք), Հրեայ Համաշխարհային ժողովի նախագահ՝ Նահում Կոլտման, նախագահ Պուրկիպա, Ֆիտէլ Քասթրօ: Սանթիակօ տը Չիլիի համայնավար պաշտօնաթերթը սեւ շրջանակով լոյս տեսած է:

×

Անճելօ Ճուզեփփէ Ռոնքալլի ծնած էր 1881 Նոյեմբեր 25ին, Պերկամոյի մօտ՝ Սոթթօ իլ Մոնթէ գիւղը, 3րդ էր համեստ ընտանիքի մը 13 զաւակներուն: 1872ին մտած էր Պերկամոյի դպրեվանքը:

1925ին, Պիոս ԺԱ. զինքը «Առաքելական այցելու» կը կարգէր Պուլկարիա ուր կը մնար 9 տարի (հոն մօտէն ճանչցած է Ստեփանոս Արք. Յովակիմեանը): Առաքելական Պատուիրակ եղած էր Թուրքիա: Ամբողջ կեանքը մասնաւոր սէր մը պիտի ունենար հանդէպ Թուրքիոյ եւ անոր ժողովուրդին:

Այդ համակրութիւնը տեղ գրաւած էր մինչեւ իսկ իր ենթագիտակցութեան մէջ: Այնքան որ, իր հոգեվարքի 92 ժամերու ընթացքին, երբ պահ մը ուշքի գալով, այս կամ այն ազգը կ'ողեկոչէր, չէր մոռնար Թուրքիան ալ յիշատակելու:

1945ին Փարիզ կը հասնէր իբրեւ Պապական Նուիրակ (այդ հանգամանքով քանիցս ներկայ եղած է Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսներուն): Մօտէն ծանօթ էր Հայերուն մանաւանդ Մխիթարեան Միաբանութեան՝ երկար տարիներ Վենետիկի Պատրիարք եղած ըլլալով: Կարդինալի աստիճան ստացաւ երբ Փարիզ էր 1953ին: 10րդ քուէարկութեամբ Պապ ընտրուեցաւ 1958, Հոկտեմբեր 28ին:

Այդ օրէն «ժողովրդական» խառնուածք մը ցոյց տուաւ, հրմշտկելով բոլոր աւանդութիւնները: Սեղանակիցներ ունեցաւ ճաշի ատեն երբ ընդունուած էր որ Պապը միշտ առանձին կը ճաշէ, խզելով սովորութեան հետ, օծումէն անմիջապէս ետք լատիներէն բեմբասացութիւն մը կ'արտասանէր: Նշանակեց 23 նոր կարդինալներ, ընդունեցաւ անկլիքան եկեղեցւոյ եպիսկոպոսապետը, իրար անցուց քարացած սովորութիւններ, բայց մինչ կ'ուզէր պատուհան մը բանալ Վատիկանի վրայ, կը թուի թէ նախ դուռը բացաւ:

× Յովհաննէս ԻԳ.ի մարմինը Ս. Պետրոս պիտի փոխադրուի Չորեքշաբթի առաւօտ, ուր ժողովուրդը պիտի կարենայ իր վերջին յարգանքը մատուցանել մինչեւ Հինգշաբթի իրիկուն: Այն ատեն առժամապէս պիտի թաղուի Ս. Պետրոս:

× Ազգային սուգ հռչակուած է Իտալիոյ մէջ:

× Կի Մոլէ յայտարարեց.— «Բոլորէն աւելի քաջութիւնն ունեցաւ Կաթողիկէ Եկեղեցին առաջնորդելու աւելի ազատական աւելի հանդուրժողական ճամբու մը վրայ, որովհետեւ յանդուգն դիրք մը ճշդեց խաղաղութեան հարցին առթիւ, Յովհաննէս ԻԳ. Պապը բոլոր բարի կամեցողութիւն ունեցող մարդոց գնահատանքին արժանի եղաւ»:

Նման յայտարարութիւններ ըրած են ուրիշ երկու ընկերվարականներ՝ Վենսան Օռիոլ եւ Կասթոն Տէֆէռ: Նախագահ տը Կոլ ցաւակցական հեռագիր մը ղրկած է ինչպէս նաեւ Խրուշչեւ, Հասան Բ., Ռաբբունապետ՝ Քափլան, Քենըտի, Էլիզապէթ թագուհին, Ատընաուըր, եւն:

ՓԱՐԻԶ

ԿԻ ՄՈԼԷ ԻՐ ԴԱՏԸ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ

Ընկերվարական համագումարը վերջացաւ Կիրակի իրիկուն, բայց նոր դիւանի ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ միայն Չորեքշաբթի օր: Հակառակ կրած բոլոր քննադատութեանց եւ յարձակումներուն գրեթէ ապահով է որ Կի Մոլէ ընդհ. քարտուղար վերընտրուի, ինչ որ կը նշանակէ թէ համագումարը վաւերացուցած է ընդհ. քարտուղարին յարդ վարած քաղաքականութիւնը:

Այս 54րդ համագումարը եթէ մեծ նորութիւն մը չբերաւ, ցոյց տուաւ սակայն թէ հին եւ նոր հոսանքներու կռիւ մը կայ շարքերուն մէջ: Կան անոնք որոնք կ'ուզեն հաւատարիմ մնալ աւանդութեանց եւ կուսակցութեան խիստ կարգապահութեան: Կան նաեւ անոնք որոնք նոր օդ մը կ'ուզեն մտցնել որպէսզի կուսակցութիւնը վերանորոգուի: Բայց 2198 լիազորաբերով է որ համագումարը իրաւունք տուաւ Կի Մոլէի, 119ի դէմ եւ 668 ձեռնպահներու դիմաց եւ այս ձեւով թոյլ տուաւ որ ան շարունակէ իր շփումները իրագործելու համար ընկերվարականներու համախմբումը:

Կի Մոլէ Փրօ Տոմօ (պաշտպանողական) ճառով մը բացատրած էր իր դիրքն ու տեսակէտը: Բառերը չծամծմելով, խոստովանած էր թէ 1958ին նախընտրած էր կոլիզմը քան զինուորական ապստամբութեան մը յաջողութիւնը: Տակաւին չէր զղջար, խաբուած էր, բայց «չեմ կարծեր որ խաբուած մը (աւելի պատկերալից տեղական բացատրութիւն մը գործածած է Կի Մոլէ) երբեք արհամարելի ըլլայ, կ'ըլլայ եթէ համամիտ է: Սխալած եմ տը Կոլի վրայ: Չեմ ուզեր արգելք մը ըլլալ կուսակցութեան վերանորոգման: Ես ինծի հարց տուի եւ դեռ կուտամ իմ ներկայութեանս մասին ընդհանուր քարտուղարի պաշտօնին գլուխը: Չեմ ուզեր նմանիլ այն ծերունիներուն որոնք չեն անդրադառնար թէ այլեւս չեն ինչ որ էին: Այն օրը ուր բարեկամներու բաւարար թիւ մը ինծի ըսէ թէ աւելի ծառայութիւն կը մատուցանեմ հեռանալով քան մնալով, անմիջապէս կը մեկնիմ»:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ ԱՐԱԲԻՈՅ ՄԷՋ

Գահիրէի ձայնասփիւռը կը յայտարարէր թէ «ժողովրդական յեղափոխութիւն» մը ծագած է Սէուտական Արաբիոյ գլխաւոր գաւառին՝ Նէճի մէջ: Լուրը չէր հաստատուած եւ Արեւմուտքը միշտ վերապահ է Գահիրէէն տուած լուրերուն:

Նէճը արաբական թերակղզիի գլխաւոր բարձրաւանդակն է ուր կը բնակին Պետուի ցեղախումբեր: Նման լուր մը ճիշդ այն պահուն երբ խօսակցութիւններ բացուած են Գահիրէի մէջ մարաջախտ Սալալի (Եմէն) հետ, ցոյց կուտայ թէ ինչ է Նասրի բուն հեռանկարը: Եմէնի հարցն ալ անելի մէջ է Դեկտեմբերէն ի վեր:

Միւս կողմէ Նասր նոր հրաւէր մը ղրկած է Իրաքի նախագահ՝ Արէֆի:

Եգիպտական մամուլը ծանր դէպքեր կը նախատեսէ նաեւ Սուրիոյ համար: «Միջին Արեւելք» գործակալութիւնը կրկին կը յարձակի Պաաս կուսակցութեան վրայ: «Պաասը կը սխալի եթէ կը կարծէ որ իր կողմնակիցները միշտ հաւատարիմ պիտի մնան: Ի մօտոյ անոնք պիտի իրագործեն իրենց յուսախաբութեան ծաւալը գաղափարականին հանդէպ եւ այն ատեն անդութօրէն անոր դէմ պիտի դառնան» կը գրէ Ալ Աէպար:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ, Յառաջ լոյս չտեսաւ երէկ՝ Յունիս 4:

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Գ.

Միայն Ակադ. Գ. Ղափանցեան հանդէս եկաւ սխալ տեսութեամբ մը, իբրեւ հետեւանք Մառի ազդեցութեան, ըստ որուն, Ղափանցեան կը յայտնէր, թէ հայերէնը կազմուած է բազմաթիւ լեզուներու խառնուրդէ մը, ուր կազմաբանական դրութիւնը ունի բազմատեսակ ծագում: Բայց Հր. Աճառեան ամէն տարի հրատարակած իր իւրաքանչիւր աշխատութեամբ կ'ապացուցանէր, որ հայերէն լեզուն կը ներկայացնէ հնդեւրոպական լեզուներու ընտանիքի անկախ, արեւելեան մէկ ճիւղը, ան շատ մօտ ըլլալով յունարէնի եւ հնդիրանեան լեզուախմբին, ինչպէս նաեւ Պալթիկ-սլաւոնական լեզուներուն (Տե՛ս. Աղայեան «Ներածութիւն լեզուաբանութեան մէջ», Երեւան 1960, էջ 545): Հր. Աճառեան, որ համալսարանի մէջ կ'աւանդէր հայերէն լեզուի պատմութիւն, գրաբար եւ հայերէն բարբառագիտութիւնը, այս ընդաւառներէն կընար տալ սխալ տեսութիւններէ զերծ մեծարժէք գործեր, մինչ ակադ. Մ. Աբեղեան, որ կ'աւանդէր աշխարհաբարը, իր աշխատութիւններուն մէջ զբաղեցաւ աշխարհաբարի քերականութեամբ, իսկ աւելի ետք՝ նաեւ հայ գրականութեան պատմութեամբ: Համալսարանին մէջ դասաւանդող երրորդ լեզուաբանն էր ակադ. Ստ. Մալխասեան, որ աջակցեցաւ վերոյիշեալ երկու մեծ գիտնականներուն:

Գիտական գործունէութեան առաջին օրերէն, Հր. Աճառեան իր աշխատութիւնները հրատարակեց հայկական հանդէսներու մէջ, յատկապէս «Բազմավէպ», «Հանդէս Ամսօրեայ», «Էջմիածին», «Բանասէր», «Արարատ», եւ ուրիշ պարբերականներու մէջ (ընդամէնը 28 հայերէն, երեք ռուսերէն եւ տասը եւրոպական հանդէսներու մէջ): Բայց 1943ին սկսաւ լոյս տեսնել Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի պաշտօնաթերթը «Տեղեկագիր Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւններու ակադեմիայի», որ մինչ այդ լոյս կը տեսնէր Խ. Միութեան Ակադեմիայի շրջանակին մէջ: Հր. Աճառեան, գիտական բարձր մակարդակ ներկայացնող այս պարբերականին կը սկսի աշխատակցիլ անոր հրատարակութեան առաջին օրերէն սկսեալ: Հազիւ 1958ին, Աճառեանի մահէն ետք, հիմնուեցաւ հայկական ակադեմիայի երկրորդ հանդէսը՝ «Պատմաբանասիրական հանդէս», որ կը հրատարակէ հայագիտութեան ընդաւառէն ամենակարեւոր ուսումնասիրութիւններ:

Պիտի նշենք Հր. Աճառեանի գործերէն ամէնէն կարեւորները: Ան հրատարակած է մօտաւորապէս 250 մեծ աշխատութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ, իսկ անոր գործերէն 25ը դեռ կը մնան ձեռագիր: Ան հիմը դրաւ բարբառագիտութեան եւ անոր շնորհիւ այս գիտութիւնը ներկայիս կը զարգանայ իբրեւ աշխատութիւններու եւ արդիւնքներու ամէնէն ճոխ ընդաւառը բազդատմամբ ուրիշ երկիրներու մէջ կատարուած աշխատութիւններու եւ ձեռք բերուած արդիւնքներուն: Բառագիտութեան ընդաւառէն նշենք անոր հայերէն արմատական բառարանը եւ Հայոց անձնանուններու բառարանը, որուն Դ. հատորը լոյս տեսաւ 1942–1948ի տարիներուն եւ պիտի յաջորդէ Ե. ու վերջին հատորը:

Գրաբարի մասին կատարած անոր ուսումնասիրութիւններէն նշենք՝ Հայոց լեզուի պատմութիւնը, երկու հատորով (1940 եւ 1951): Բայց Հր. Աճառեանի մեծադոյն ձեռնարկը, որ թէեւ ամբողջովին չէ հրատարակուած, բայց կընանք ըսել, թէ աւարտած աշխատանք մըն է, լիակատար քերականութիւն Հայոց լեզուի, համեմատութեամբ 562 լեզուներու գործն է:

Բոլոր այս աշխատութիւնները մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն հայագիտութեան զարգացման համար, ինչպէս ցոյց կուտայ Ակադ. Ար. Ղարիբեան իր գրած մէկ յօդուածին մէջ (1958), քանի որ անոնք համաշխարհային հայագիտութիւնը հասցուցին շատ բարձր մակարդակի մը, գերազանցելով արտասահմանեան աշխատութիւնները իրենց թիւով եւ որակով:

Ինչ կը վերաբերի հայ բարբառագիտութեան, Հր. Աճառեանի բերած նպաստը առաջնակարգ է, որովհետեւ ան էր որ, 1909ին «Էքոլ տէՀօթ զ'էթիւտ»ի մէջ, իր «Քլասիֆիքասիոն տէ Տիալեքթ Արմէնիէն»ով դրաւ բարբառագիտութեան հիմը: 1911ին, հրատարակեց հայ բարբառագիտութիւնը, որ կը դասաւորէ եւ կը ներկայացնէ 31 բարբառներ (որոնցմէ 15 առաջին անգամ) եւ կը բաժնէ 8 ճիւղերու: Աւելի վերջ, Աճառեան երեւան հանեց ու ներկայացուց ուրիշ երկու բարբառներ ալ, այնպէս, որ անոր կը պարտինք 17 բարբառներու առաջին նկարագրութիւնը: Հաստատուեցաւ, որ բոլոր բարբառներուն երեք ճիւղերու բաժանումը լիովին չարտացոլեր հայերէն բարբառներու յատկանիշերը: Ար. Ղարիբեան 1939ին ներկայացուց պսակաւորի աշխատութիւն մը՝ հայերէն բարբառներու նոր ճիւղ մը, ուր ան հաւասարեց մինչ այդ ճանչցուած բարբառներու չորս ճիւղերու բաժանումը (ում, Ք, Լ, Ս), Ղարիբեանի առաջարկած 4րդ ճիւղը ըլլալով (Ս) անուանածը:

Հրաչեայ Աճառեանին երախտապարտ է հայագիտութիւնը, որուն ան տուաւ նոր

ՊԷՅՕՂԼՈՒԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

ՍՈՒՐԲ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Գ.

Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ նախնական հիմնարկութեան կամ հաստատման թուականը յայտնի չէ, հաւանաբար Բերայի հիւանդանոցի հաստատումէն յետոյ տեղի ունեցած է:

ԺԸ. դարուն, Բերայի մէջ Հայ եկեղեցի գոյութիւն չունենալով, այս հիւանդանոցին մէջ մեռնողները մինչեւ Ղալաթիա Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին փոխադրել դժուար էր, մանաւանդ ձմեռը, հետեւաբար պէտք եղաւ հիւանդանոցին առընթեր ունենալ նաեւ եկեղեցի մը, եւ այսպէս ծագում առած կը թուի Ս. Յարութիւն եկեղեցին:

Անոր նիւթական մատակարարութիւնը կատարուած է հիւանդանոցի հոգաբարձութեան կամ վերակացուներու միջոցաւ, եւ հիւանդանոցի դադարումէն յետոյ, շարունակուած է Ղալաթիոյ միւթէվէլլիութեան կողմէ մինչեւ 1861 թուականը երբ սահմանադրապէս կ'ընտրուի Բերայի թաղին համար առաջին թաղական խորհուրդը, որ այնուհետեւ կը վարէ Բերայի շրջանակին մէջ գտնուած բոլոր հայ եկեղեցիները Ս. Յարութիւն, Ս. Երրորդութիւն, Ֆէրիգիւղի Ս. Վարդանանց, Գասըմփաշայի Ս. Յակոբ եւ յետոյ ալ Բանկալթիի Ս. Լուսաւորիչ — Խոր Վիրապ —: Իսկ հոգեւոր մատակարարութիւնը սկիզբէն ի վեր կատարած են Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգեւոր պաշտօնեաները մինչեւ 1866: Այս թուականէն Բերայի թաղական խորհուրդը, դիտելով որ Ղալաթիոյ քահանաներու կողմէ կամ անոնց թեւադրանքով անկարգութիւններ կը պատահէին յաճախ Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ մէջ, ներքին բարեկարգութիւնը հաստատելու համար հոն ազգ. վարչութեան դիմում կ'ընէ եւ այնուհետեւ նոյն եկեղեցւոյն հոգեւոր մատակարարութիւնը կ'անցնի Բերայի քահանաներուն եւ այս առթիւ 1866 Օգոստոս 6ին Մալաթիոյ առաջնորդ Սրապեան Եպիսկոպոս որ Բանկալթիի Խոր Վիրապ մատուռին պահպանութիւնը

կ'ընէր, քարոզէց կը նշանակուի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյն:

Այս եկեղեցին փայտաշէն ըլլալով առաջին անգամ նորոգութիւն կրած էր հիւանդանոցին հետ եւ անկէ ետքն ալ փոքր նորոգութիւններ տեսած:

1870ի դարհուրելի հրդեհէն բարեբախտաբար չայրեցաւ այս եկեղեցին իր շրջակայ թաղամասով, եւ կարելի եղաւ նոր յարակից սենեակներուն մէջ պատսպարել հրդեհէն արկածեալներուն մէկ մասը:

Բայց այնուհետեւ խարխուլ վիճակ մը առաւ չէնքը, որ մէկ դարու պատկառելի հնութիւն ունէր եւ այլեւս նորոգութիւն չէր վերցներ, եւ 1890ին փլչելու վտանգին պատճառաւ առժամանակեայ կերպով փակուեցաւ այս եկեղեցին եւ անոր գործերն ու սրբազան անօթները, ինչպէս նաեւ խնդրակատար Ս. Աստուածածնայ պատկերը յատուկ հանդիսութիւններով փոխադրուեցան Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ քովի մատուռը:

1861էն յետոյ այս եկեղեցին հիմնովին վերաշինելու ծրագիրներ մշակուած էին, սակայն կարելի չէր եղած հայթայթել ծախքերը: 1891ին, Խաչեան բարեհամբաւ գերդաստանի երկու հարազատներ Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Խաչեան առաջարկեցին իրենց ծախքով հիմնել Ս. Յարութիւն եկեղեցին եւ անոր քով Խաչեան վարժարանը:

Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Բանկալթիի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին ծագում առաւ գերեզմանատունէն: Մեր մէջ օրէնք է որ ննջեցեալները եկեղեցի կը տարուին եւ ըստ մեռելական արարողութեանց կարգը կատարուելէ յետոյ կը թաղուին:

1805ին հնդախտի մեծ համաճարակ օրական մինչեւ 20–30 մահեր կը պատճառէր Բերայի եւ Գասըմփաշայի հայ բնակչութեան մէջ եւ անոնց մարմինը ուղղակի կը փոխադրուէր Բանկալթիի գերեզմանատունը: Օրէնքի եւ խղճի հանգստութեան համար կառակ պիտի ըլլար զարհուրելի ախտի զոհ դացողներուն մարմինը առանց եկեղեցական արարողութեան իջեցնել գերեզմաններու մէջ. հարկ էր ուրեմն հոն ունենալ եկեղեցի մը և եկեղեցականներ, որոնք ի գործ դնէին իրենց պաշտօնը: Նոյն շրջանի թաղ. խորհուրդը, համաճարակի դժբախտ զոհերը զուրկ չթողնելու համար վերջին հոգեւոր պաշտօնէն, ստիպուեցաւ մասնաւոր կարգադրութիւններ ընել, տեւական կերպով եկեղեցականներ բնակեցնելու համար հոն:

1865 Յուլիս 23ին արգիլուած էր մեռելներու թաղումը Բանկալթիի գերեզմանատան մէջ, բայց մինչեւ հոն բերուէին դարձեալ ննջեցեալները եւ կը յանձնուէին քահանաներուն:

1865 Յուլիս 28ին վերջապէս, Սոֆի Ստեփան փաշա Ասլանեանի, Սոֆի Սէրվիչէնի եւ Տօքթ. Բարունակ

փայլ մը, արժանացաւ իր երբեմնի փրոֆէսէօրին՝ Ա. Մէյէի եւ Եւրոպացի գիտնականներու յարգանքին եւ երախտագիտութեան, ինչպէս նաեւ իր ժողովուրդին, որ կը փառաբանէ անոր անունը:

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

(3 Շար.)

ՊԷԱԹՐԻՉԷ ՉԷՆՉԻ

— Պատրաստ ենք ... երթանք:

Երկու վայրկեանը բաւական կ'ըլլայ որ Պէաթրիչէ հագնի իր շրջազգեստը:

Երեք դաւադիրները կը բախեն Ֆրանչեսքոյի ննջասենեակին դուռը:

Այս վերջինը չափազանց կասկածամիտ, պառկած է անկողնին մէջ իր կնոջը հետ:

Հազիւ քունէն արթնցած, Լուքրեցիա դողդողալով կը բանայ դուռը:

Պէաթրիչէ կը հրամայէ իր մօրը.

— Բացէք պատուհանները, այս «գործին» համար լոյս պէտք է ...

Ամէն ատեն ալ իր խորթ աղջկան տիրապետութեան տակ գտնուող Լուքրեցիան կը հպատակի Պէաթրիչէի հրամանին:

Դաւադիրները կը մօտենան Ֆրանչեսքոյի մահիճին:

Այս վերջինը, տակաւին ափիոնի ազդեցութեան ներքեւ, կը յօրանջէ ու կը մռմռայ.

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կը պատահի ...

Աւելի խօսելու ժամանակ չունենար:

Օլիմփիոյի մուրճը, խենթ ու չարագործ, պտոյտով մը կ'իջնէ Ֆրանչեսքոյի դէմքին, կը ջարդէ անոր քիթն ու քունքը, մինչ Մարցիոյի դրոնակին հարուածը կը մխրճուի անոր աչքին մէջ ...

Զարմանալի կերպով պաղարիւն Պէաթրիչէն կը դիտէ տեսարանը, հազիւ նկատելով ներկայութիւնը Լուքրեցիային որ նուաղած է:

Դիմելով դէպի պատուհանը, Պէաթրիչէ կը նայի դէպի վար՝ հոն կայ բակ մը, ուր կը նետուին աղտեղութիւնները:

Նշանացի կերպով կը հասկցնէ որ ըսպանեալին դիակը պէտք է հոն նետուի:

Օլիմփիօ եւ Մարցիօ կը հագուեցնեն դիակը եւ զայն բակին մէջ գլորելէ առաջ կը խորտակեն պատուհանին առջեւ գտնուող պատշգամը, այսպէսով ստեղծելու համար այն ենթադրութիւնը թէ Ֆրանչեսքօ պատշգամին վրայ օդ առած պահուն պատշգամը խորտակուած եւ ինք գահավիժած է բակին մէջ զոհ դառնալով հասարակ արկածի մը:

Յետոյ լուալով սենեակին արիւնաշաղախ սալայատակը, կը տանին անկողնին նոյնքան արիւնաներկ սաւաններ, այրելու համար:

Այդ միջոցին Պէաթրիչէ կը լսէ ոտնաձայնը Ֆրանչեսքոյի երկրորդ սենեկապան Ճիորճիոյի, որ կը վերադառնար գիւղէն, ուր մասնաւորապէս ղրկուած էր նոյնինքն Պէաթրիչէի կողմէ:

Միշտ պաղարիւն եւ տէր ինքզինքին, երիտասարդ հայրասպանը կը կանչէ.

— Ճիորճիօ, Ճիորճիօ, վեր եկուր ...

Երբ ծառան կ'երեւի, Պէաթրիչէ միշտ անկարեկիր ու վստահ, կ'ըսէ բնական ձայնով մը.

— Տէրդ արկածի մը զոհ գնաց. պատշգամը խորտակուելով վար ինկաւ բակին մէջ...

Ճիորճիօ խարուողներէն չէ: Ամբողջ գղեակին հետ ան ալ գիտէ որ Ֆրանչեսքօ կը գանակոծէր իր աղջիկը ու կը լլկէր զայն, այնպէս որ անոր մահը չէր կրնար ցաւ պատճառել իր զաւկին: Բայց խորհիլ թէ նոյնինքն այդ զաւակը կրնար ըլլալ յղացողը հայրասպանութեան մը, ոչ, այդ միտքը երբեք չէր անցներ բարի մարդուն գլուխէն:

Խորհելով որ իր տէրը կրնայ միայն վիրաւորուած ըլլալ եւ պէտք էր օգնութեան հասնիլ իրեն, Ճիորճիօ կը վազէ դէպի բակը, իր վազքի ընթացքին բարձրագոչ աղաղակներ արձակելով:

Գիւղէն կը հասնին գիւղացիները, կը վերցնեն դիակը ու կը փոխադրեն զայն իր ննջասենեակը:

Երբ կը լուան արիւնաշաղախ դէմքը, երեւան կուգան Օլիմփիոյի մուրճին եւ Մարցիոյի դրոնակին յառաջացուցած ահասարսուռ վէրքերը:

Ներկաներէն մէկ քանին կը խորհին. «Ահաւասիկ մահ մը որ արկածի մը արդիւնքը չի կրնար ըլլալ»:

Այս կարծիքը հետզհետէ աւելի արմատ կը գտնէ շնորհիւ Օլիմփիոյի անխոհեմ հուրդ վարմունքին:

Արդարեւ, այս վերջինը, ... գիւղացիներու կասկածամտութենէն ... պնդէ որ պէտք է դիակը թաղուի ... յապաղումի: Այս գործին համար ... պնդէ որ գիւղին աւագերէցը ... ձեռնարկէ թաղման արարողութեան ... ինք իր ձեռքով կը հնչեցնէ եկեղեցւոյ զանգակը:

Այնուհետեւ քանի մը ներկաներու ... Մարցիոյի օգնութեամբ, դիակը ... բոլվին մերկ, առանց պատանքի ու ... դաղի կը նետեն փոսին մէջ, կը ... հողը վրան եւ երեկոյեան ժամը ... ամէն բան կը վերջանայ, ... կ'իջնէ ողբերգութեան վրայ:

Այս արտօրանքը, սակայն, աւելի ... հրահրէ գիւղացիներու կասկածամտութիւնը:

Պէաթրիչէի կողմէ ղրկուած ... նամակէ մը տեղեկանալով դէպքին, ... բայրները եւ մօրեղբայր Ջեզարէն ... օր ետք կը հասնին գղեակ:

Ճիաքօմօ եւ Պերնարտինօ չեն ... խոնարհիլ իրենց հօր գերեզմանին վրայ ... եւ այս հանդամանքը նոր ... կ'արթնցնէ գիւղացիներուն մօտ:

(9 Շար.)

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ՉՈՐՔՈՏԱՆԻՆԵՐ

Կարգ մը չորքոտանիներ կան, որ ոչ միայն իշխանական կեանք կ'ապրին, այլեւ իրենց մատուցած ծառայութեան համար ալ առատօրէն կը վարձատրուին։ Այդ չորքոտանիները՝ բեմի եւ պաստառի արուեստագէտ – կենդանիներ են։ Անոնց մէջ ակնառու դիրք կը գրաւէ Զամպան, Ժոզէֆ Քեսէլի վէպէն առնուած «Առիւծը» ժապաւէնի գլխաւոր դերակատարը։

ԶԱՄՊԱՆ

Զամպա, որ ներկայիս հինգ տարեկան է, հակառակ իր երիտասարդ տարիքին՝ տարիներու ծառայութիւն ունի։ «Առիւծը» ժապաւէնին մէջ, ուզեց անձնական էֆֆէ մը ստեղծել։ Ժամանակէն առաջ ոռնալ սկսաւ եւ ամբողջ տեսարանը կրկնուեցաւ։ Զամպա հարիւր հազար տոլարի ապահովագրուած է ամէն տեսակ վտանգի դէմ եւ ամէն մէկ ժապաւէնէ հինգէն տասը հազար տոլար կը շահի։

ՌՈՒՊԱՐՊ

Ռուպարպ շարժանկարի ամէնէն հռչակաւոր կատուն է։ Առաջին ժապաւէնին մէջ, միլիառատէրի մը կատուին դերը կատարեց, բայց յետագային, իրապէս միլիառատէրի կատու դարձաւ։ Ռուպարպ խաղացած է ամէնէն հռչակաւոր դերասաններուն հետ, այսինքն, Ռէյ Միլլանի եւ Օտրէյ Հեփպըրնի հետ։ Ամերիկացի արձանագործ Ալպէրթ Սիլվա իր արձանը շինելով՝ զինք անմահացուց։

Ռուպարպ իր գեղեցիկ կարմրաւուն մորթով եւ իր արտայայտիչ աչքերով՝ «Ռուպարպ» ժապաւէնին համար տեղի ունեցած մրցման ընթացքին միակ յաղթականը հանդիսացաւ։ Օտրէյ Հեփպըրն, որ իրեն հետ խաղաց «Ճաշ՝ Թիֆանիի մէջ» ժապաւէնին մէջ, կ'ըսէ թէ՝ անզուգական դերակատար է ան։

ՃՈՆՆԻ

Ճոննի, 18 ամսու շիմփազէ մը, Հոլիւտէր անուանուեցաւ, որովհետեւ, Փալէ Սփորի մէջ տեղի ունեցած «Արձակուրդ ստուերներուն մէջ» ներկայացման ընթացքին գլխաւոր դերակատարն էր։ Ճոննի Գոնկօ ծնած է եւ կանուխէն որբ մնալով որդեգրուած է Վերնէր Միլլէրի կողմէ։ Զմշկումի հռչակաւոր արուեստագէտ ամոլը իրենց արուեստը սորվեցուցին անոր եւ հիմա՝ Միլլէր զոյգը երրորդութիւն դարձաւ, որովհետեւ, Ճոննի չմշկումի մեծ վարպետ եղաւ։ Որկրամոլ է, բայց, միայն տիկին Միլլէրի ձեռքէն կ'ուտէ եւ չափազանց կը նախանձի՝ երբ ան ուրիշ կենդանի մը կը շոյէ։

ՔՕՔՕ

Քօքօ թութակը Թենթէնի անբաժան ընկերը եղող Միլու շնիկէն նուազ հռչակաւոր է։ Բայց, Քօքօ շատ մը ժապաւէններու մէջ խաղաց եւ իր վերջին ժապաւէնին մէջ իր վարկը այնքան բարձրացաւ, որ իրեն թոյլ տրուեցաւ հեղինել իր ուխտեալ հակառակորդը եղող Նաւապետ Հանթոկը։

ԼՈՒԻԶ

Լուիզը առիւծ մըն է, որ ուրախութիւն կը պարգեւէ Լինտոյի հանդիսականներուն։ Ծոյլ ու բարկացոտ է եւ կը մերժէ ենթարկուիլ իր տիրոջ՝ դերասան Պօլ Ուիլիըմսի հրամաններուն։ Անոր բաւական չափ կ'ապահովէ՝ Նիւ Եորքի, Լոնտոնի եւ Փարիզի Միուզիք Հոլերու եւ Քապարէներու մէջ իր խաղարկութիւններով։

Լուիզ շատ մը ժապաւէններու մէջ խաղացած է իր տիրոջ՝ Պօլի եւ Տանի Քէյի հետ։ Ան պատուոյ մեծ տիտղոսի տիրացաւ, երբ քանի վայրկեան անդադար խնդուք պատճառեց Անգլիոյ Էլիզապէթ Թագուհիին։

Մօտ ատենէն պիտի այցելէ Նախագահ Քենըտիին, Սպիտակ Տան մէջ։ Սակայն, Իվ Մոնթանի պէս trac չունի եւ շատ ուրախ է որ, առիթ պիտի ունենայ Նախագահին աղջկան՝ Քարոլինի հետ խաղալու։

Քաղեց՝ ՎԷՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ) — Ամէն տարի այս օրերուն, բնութեան հետ կը վերանորոգուի Հայութիւնը իր նահատակներուն եւ հերոսներուն յիշատակը ոգեկոչելով։

Մայիս 12ին, Սալ Մագընոյի մէջ, Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւնը տօնեց 48րդ տարեդարձը պատմական քաղաքին հերոսամարտին։ Հակառակ հեղձուցիչ տաք օդին, սրահը լեցուած էր խուռներամ բազմութեամբ, ամէն դասակարգէ, դաւանանքէ եւ սեռէ։

Ֆրանսական փառերգէն եւ Զէյթունի ռազմերգէն անմիջապէս ետք, օրուան հանդիսութիւնը բացաւ Պ. Նազարեան, որ Միութեան վարչութեան անունով շեշտեց օրուան նպատակը՝ վառ պահել ազատութեան կայծը մեր մէջ։

«Եթէ Ս. Մեսրոպ Հայութեան պարգեւեց Ոսկեդար մը, հայ յեղափոխութիւնն ալ բացաւ ազատագրական պայքարներու դարաշրջան մը, որ պսակուեցաւ յաղթանակով, Մայիս 28ի փառապսակով։ «Մայիս 28ով հիմը կը դրուէր այսօրուան եւ վաղուան Հայաստանին»։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Աստուր Քէօսէեան, որ դիտել տալէ ետք, թէ Վասպուրականը հինէն ի վեր օրրանը եղած է հայ յեղափոխութեան, եւ առաջին յեղափոխական կուսակցութիւնն ալ՝ Արմենականութիւնը հոն հիմնուած էր, աւելցուց — «1890ի ընդհանուր ջարդին երեք հարիւր հազար Հայեր ջարդուեցան հայկական գաւառներուն մէջ. սակայն Թուրքը չկրցաւ գործադրել իր ոճրային ծրագիրը Վասպուրականի մէջ, որովհետեւ Խրիմեաններու եւ Փորթուգալեաններու շունչին տակ դաստիարակուած սերունդ մը, ղեկավարութեամբ Պետոյի (Դաշնակցական), Մարտիկի (Հնչակեան) և Աւետիսեանի (Արմենական) մղեց ինքնապաշտպանութեան ահեղ եւ կորովի կռիւ մը»։ 1915ին, աւելցուց ընկեր Ա. Քէօսէեան, Թուրքը վերստին ծրագրեց եւ փորձեց գործադրութեան դնել Հայաստան իր ծրագիրը։ Սակայն Հայութիւնը չէր մոռցած Գարահիսարի իր նահատակները, որոնք սպաննուած էին դաւադրաբար, եւ վերստին զէնք վերցուց իր հողին եւ պատուին պաշտպանութեան համար։

Բանախօսը նկարագրական ըրաւ հերոսամարտի օրերուն։ Այլապէս յուզիչ էին կարգ մը դրուագներ, որոնք ցոյց կու տային Հային մարտունակութեան աստիճանը, հայրենասիրութեան եւ ազատասիրութեան չափը։

Ապրուած խանդավառ պահեր անցուցին բոլոր ներկաները հաւասարապէս։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին, ինչպէս միշտ՝ Պ. Զէօրէքճեան՝ ջութակով, փոքրիկն Ծօշխունեան ձեռնադաշնակով, Ալիս Շամիրեան երգով, Տիկին Իսկուհի Հրաչեան, Օր. Վերժինէ Նազարեան, պատանիներ Այթարեան եւ Վանիկ Նազարեան արտասանութիւններով։

Երկրորդ բաժինը ստանձնած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի խումբը, որուն Զարենց պարախումբը խանդավառ եւ տպաւորիչ պահեր ստեղծեց հայկական իր պարերով։ Դարձեալ Նոր Սերունդը բեմադրեց ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը։

Տարեդարձ մը եւ ոգի մը ոգեկոչելու ձգտող այս գեղեցիկ հանդիսութեան, ներկայ չէին բազմաթիւ ծանօթ ազգայիններ եւ մասնաւորապէս իր բացակայութեամբ աչքի կը զարնէր մեր հոգեւոր դասը, որ ըստ երեւոյթին, ազգային իր պարտականութիւնները լիովին կատարած կը կարծէ ըլլալ տնօրհնէքներ, թաղումներ եւ հարսանիքներ հովուելով։

Մոռցած են, որ հայ եկեղեցին եւ հայ կղերը ազգապահպանման ամուր ազդակներ եղած են անցեալին եւ են նաեւ այսօր։

Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՍՏՂԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Խրիմի մէջ տեղի ունեցաւ «անկայուն աստղերու» հարցերուն նուիրուած խորհրդաժողով մը։ «Անկայուն աստղեր» կոչուածները, սովորական աստղերուն բաղդատմամբ, փայլի շատ արագ փոփոխութիւններ ունին, որոնց հետ միաժամանակ տեղի կ'ունենան նիւթի հսկայ պայթումներ. այս երեւոյթներուն պատճառը, որոնց ընթացքին ջերմութիւնը կը հասնի հարիւր հազար աստիճանի, տակաւին լուսաբանուած չէ։

Իրենց տեղեկագրութեան մէջ Վ. Համբարձումեան եւ Լ. Միրզոյեան ներկայացուցին շարք մը աստղադիտարաններու մէջ կատարուած ուսումներուն արդիւնքը, որոնք ցոյց կու տան թէ Կառապանի Համաստեղութեան մէջ կարգ մը աստղեր շարունակական ոչ – ջերմային արձակումներ կ'ունենան։

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Հայաստանի թերթերը վրդոված գրութիւններ կը հրատարակեն երկրին Ա. կարգի «Արարատ» (նախկին՝ «Սպարտակ») ոտնագնդակի խումբին արձանագրած շարունակական պարտութիւններուն առթիւ։

Խումբը ցարդ ինը մրցում կատարած է։ Արձանագրած է վեց պարտութիւն, մէկ յաղթանակ եւ երկու հաւասար արդիւնքներ։

ՆԵՐԳԱՂԹ

Պարսկահայերու 49 հոգինոց նոր խումբ մը Կիրովական հասած է։

ՆՈՐ ՄՐՑԱՆԻՇՆԵՐ

Համաշխարհային երկու եւ Խ. Միութեան երկու նոր մրցանիշեր հաստատեցին հայ ծանրամբարձները Վոլկոկրատի մէջ։

Միեւնոյն ատեն առաջինը հանդիսացան համամիութենական մրցումի մը, որուն կը մասնակցէին ռուս, ուկրայնիացի, ազերի, վրացի եւ պալթեան երեք երկիրներու ծանրամբարձումի ախոյեանները։

նախաձեռնութեամբ, նոյն հնութեան գերեզմանատան հար. ծայրը կը հաստատուի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի նուիրուած «Նոր Վիրապ» եկեղեցին ուր այնուհետեւ բերուած ննջեցեալները եկեղեցական արարողութիւն ընդունելէ յետոյ կը փոխադրուէին Շիշլի եւ կ'ամփոփուէին նորահաստատ գերեզմանատան մէջ։

Այս եկեղեցին փայտաշէն էր եւ չէր կրնար տոկալ ժամանակի աւերումներուն դէմ, հետեւաբար միշտ նորոգութեան կարօտ մնացած էր, 1909ին հիմնապէս նորոգուած եւ բարեփոխուած է։

Ներկայիս անհետացած է ան եւ իր հողամասին վրայ կառուցուած են արդիական բազմայարկանի շէնքեր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Հաճի Ստեփան ներկայացաւ Յանձնաժողովին, եւ իրեն եղած հարցումներուն պատասխանելով, պատմեց թէ արդարեւ նամակատան ցրուիչը Երուանդէն նամակ մը բերած էր իրեն, բայց ինքը մերժած էր ընդունելու զայն։

— Ինչո՞ւ մերժեցիր, հարցուց Նախագահը։

— Որովհետեւ, պատասխանեց Հաճի Ստեփան, գիտէի թէ Երուանդը կը փնտռուի ոստիկանութեան կողմէն։

— Յետո՞յ ...

— Յետոյ, շարունակեց Հաճի Ստեփան, նոյն ցրուիչը, երեք օր վերջը, դարձեալ եկաւ ինծի թուղթ մը բերաւ. ճանչցայ, Երուանդին կողմէն ղրկուած 60 Ֆրանքի մանտափօսթ մըն էր, դարձեալ մերժեցի, չընդունեցայ։

— Ցրուիչը բան մը չըսա՞ւ, հարցուց Նախագահը։

— Ստիպեց որ ստորագրեմ այն թուղթին տակ, պատասխանեց Հաճի Ստեփան, եւ մերժումս հաստատեմ. արդէն, նոյն օրը, Պէշիկթաշի ոստիկանութեան տնօրէնութեան դիմեցի եւ այդ մասին բացատրութիւն տուի։

Յանձնաժողովը, ստուգելու համար Հաճի Ստեփանի յայտարարութիւններուն արժէքը, կանչել տուաւ երկաթագործներու պետը, որուն անդամներէն էր Հաճի Ստեփան։

Մարմինին պետը հաստատեց այս վերջինին պատմածները։

— Յանձնաժողովը ձեռք դրաւ Երուանդին ղրկած նամակին վրայ. որուն պարունակութիւնը գրեթէ հետեւեալն էր —

Երուանդ իր մօրմէն ներողութիւն կը խնդրէր իրեն պատճառած տաղտուկներուն համար, վաթսուն ֆրանք կը ղրկէր անոր, եւ կը խոստանար, իր գործերը կարգադրելէ անմիջապէս յետոյ, կանչել իր նշանածը, կարգուելու համար։ Նամակին մէջ, Երուանդ հետեւեալ հասցէն կը նշանակէր — Վառնա, Սափրիչ Մկրտիչ Տէր – Խաչատուրեան, որուն կը յանձնարարէր ղրկել իր նամակները, եւն.։

Երուանդ Ֆրանկիւլեանի հետքը գտնուած էր, կը մնար գտնել Մկրտիչ Ղարիպեանին հետքը։

Ղարիպեան Յովհաննէսը, Մկրտիչին եղբայրը, որ, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, բանտարկուած կը մնար Եըլտըզի մէջ, հարցաքննութեան միջոցին յայտարարած էր թէ իր եղբայրը, Բրինքիփոյի մէջ կը յաճախէր Պետրոս ու Պօղոս անուն ազգականներուն։

Յանձնաժողովը վայրկենապէս ոստիկան զինուորներ ղրկեց Բրինքիփօ կղզին, որոնք այդ երկու անձերը խուզարկելով, իրենց քով գտան Մկրտիչ Ղարիպեանի մէկ լուսանկարը։

Գրեթէ նոյն իմաստով խօսեցան երկուքն ալ, թէ Պետրոսը, թէ Պօղոսը։

Ահաւասիկ իրենց յայտարարութիւնները —

«Մկրտիչը թէեւ մեր ազգականներէն է, բայց գրեթէ երբեք չէր գար մեր քով։ Իր հայրը Սարգիս, Սեբաստիոյ Բրքնիք գիւղը կը բնակէր հիմա, Մկրտիչը շատ մատղաշ հասակին Պոլիս բերած էր իրեն հետ։ Մկրտիչը, Գատըգիւղի հայ կաթողիկէ վարժարանը յաճախելէ յետոյ, վերադարձաւ իր երկիրը։ Յետոյ, Պոլիս վերադառնալով, պաշտօնեայ մտաւ ասեղնագործութեան աշխատանոցի մը մէջ, Պայազիտի շրջակաները, ուր մնաց մինչեւ 1896։

— Այդ թուականէն ի վեր, հարցուց նախագահը, ի՞նչ կ'ընէր, ինչով կը զբաղէր Մկրտիչ։

— Բերայի մէջ, Կրավիյէ տան դռնապանութիւնը կ'ընէր, պատասխանեցին երկու ազգականները։

— Հիմակ ո՞վ կ'ընէ այդ գործը։

— Իր եղբայրը պատասխանեց Պետրոս։

— Ո՞վ է եղբայրը, հարցուց Նախագահը։

— Յովհաննէսը, պատասխանեց Պօղոս։

— Հիմակ ո՞ւր է, չէ՞ք գիտեր, հարցուց Յանձնաժողովի Նախագահը։

— Չենք գիտեր, պատասխանեցին երկուքն ալ, վաղուց տեսած չենք, ոչ Մկրտիչը, եւ ոչ Յովհաննէսը։

— Շատ աղէկ, բնաւ տեղեկութիւն մը չունի՞ք Մկրտիչէն, հարցուց դարձեալ Նախագահը։

— Փաշա պատասխանեց Պօղոսը, Մկրտիչի քեռորդին Յովսէփ Թօփալեանը կը պատմէր անցածները, կառապանութիւն կ'ընէ եղեր։

— Ո՞վ։

— Մկրտիչը։

— Ո՞ւր, ուրո՞ւ քով, հարցուց Նախագահը։

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց Պօղոսը։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Շաւիլի « Արղութեան » խումբի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերներ Մարտիրոս Օհանեանի եւ Գէորգ Պօղոսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր եւ մօրեղբօր Կղեմէս Օհանեանի մահուան առթիւ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն մասնաճիւղի նախագահուհի Այրի Տիկին Լիւսի Օհանեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն, բոլոր ընկերուհիներուն, իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին Կղեմէս Օհանեանի մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կղեմէս Օհանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Շաւիլի Կապ. Խաչին կը նուիրեն Շաւիլէն Պ. Օննիկ Տէմիրճեան քսան եւ Տրանսիէն Մինաս Ապու – Մարադեան 15 ֆրանք : Վիլնէօվ սէն Ժորժէն Պ. Վահան Չիչէքեան կը նուիրէ Շաւիլի նոր Սերունդին 10 ֆր. եւ Փարիզի Մշակոյթի Տան քսան ֆրանք :
(Այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Իշխանեան 25ական ֆրանք նուիրած են Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, իսկ տասը ֆրանք Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին. — Հնչակուհի Ալթունեանի եւ Սուքիաս Տաղէսեանի մահուան առթիւ :

×

ՓՈՌ – ՏԸ – ՊՈՒՔԷՆ Զատուրեան ընտանիքը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Լուսիա Շամչոյեանի, Երուանդ եւ Յակոբ Շամչոյեանի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Թորոս Շամշոյեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի քսան ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, եւ 15ական ֆրանք «Հայ – Բոյժ»ի եւ Մշակոյթի Տան Ս. Թէքիլիրեանի սրահին :
(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Հ. Հ. Թագւորեանէ քսան ֆրանք, Օգնութեան գործին յատկացնելու համար :

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն (8 Յունիս), ժամը 8·30ին Խրիմեան սրահին մէջ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը :

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կազմակերպած է երաժշտական երեկոյ մը

Հինգշաբթի իրիկուն, Յունիս 6
ժամը 21ին

SALLE CHOPIN-PLEYEL
8, Rue Daru
Métro : Ternes

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ՝

ՇՈՒՇԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ
(Տաւիղ)

Փէշէբի, Պախ, Տաքէն, Սքարլաթի, Պարթօք, Մաայանի, Սալսետօ

ՀԻՒԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ
(դաշնակ)

Պախ, Պէթովէն, Շոփէն, Լիսթ

ՍԱՐԳԻՍ ՔԱՋԵԱՆ
(Ջութակ)

Հէնտէլ – Պէթովըն

ՆՈՒԷՐ

ՏԷՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Սարգիս Առաքելեան իրենց թոռնիկին՝
ՍԱՐԳԻՍ – ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ
ծննդեան ուրախ առթիւ (Մայիս 31 – 1963, Փարիզ), կը նուիրեն.— քսանական ֆրանք Յառաջին, Հայ – Բոյժին եւ Հայաստանին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Բէշապեան իրենց սիրելի խնամիին
ԿՂԵՄԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ
մահուան տխուր առթիւ, փոխան ծաղիկի յիսուն ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի տան : (Ստանալ Յառաջէն) :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԳԻՆԵՋՕՆ

Կազմակերպուած՝ «Շանթ» Մշակութային Միութեան, Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին կողմէ :

Ի պատիւ բոլոր անոնց որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը չեն զլացած վերոյիշեալ միութեանց ու Սահակ Մեսրոպ սրահի բարեզարդման :

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուի յարգոյ հասարակութիւնը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը բերէ իր մասնակցութիւնը գեղարուեստ. բաժնին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Կափիյոնի որճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին : Արձանագրութեան համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին, 15 Րիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12, տղոց պատուաստի վկայականներով : Պարտաւորիչ է Պէ Սէ Ժէի պատուաստը :

PELERINAGE ARMENIEN
A LOURDES

ԼՈՒՐՏԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ
ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵՔՍԱՐՔ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ
ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4էն 10

Արձանագրութիւններու, պայմաններու եւ մանրամասնութիւններու համար դիմել՝

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ ՅՈՎՀ. Ծ. Վ. ՉՈՒԽԱՃԵԱՆ, 92 Օպաներ փողոց, Մարսէյլ : Հեռ. 0–42–84 :

ԼԻՈՆ՝ ՄԻՔԱՅԷԼ Ծ. Վ. ՄԱՄՃԵԱՆԻ, 14 Գլեր փողոց, Լիոն Ե. : Հեռ. 83–77–40 :

ՓԱՐԻԶ՝ Յովհ. Վրդ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ 10պիս, Թուէն փողոց, Փարիզ Ե. Հեռ. ՕՏԷ. 02–12 :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ԼԷ – ԿՈՆԷՍ՝ ՀԱՅՐ ԱԹԱՆԱՍ ՔԷՍԷՃԵԱՆԻ, 69 Հանրի Պարպիւս փողոց : Հեռ. 179 Կոնէս :

ՄԷՕՍՈՆ՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ, Ռաուլ Պաթանի փողոց, Սէն եւ Ուազ :

ՎԻԷՆ՝ ԼԵՒՈՆ Վ. ՔԷՉԷՃԵԱՆ, 22 Վիքթոր Ֆոժիէ փողոց, Իզեր :

ՎԱԼԱՆՍ՝ ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԱՊԵԱՆԻ, 11 Պելա Հրապարակ, Տրոմ :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ՝ ՄԵՍՐՈՊ Վ. ԵՏԻԳԱՐՏԱՇԵԱՆԻ, 2 Պէալ փողոց, Լուար : Հեռ. 22–09–86 :

Կարեւոր

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄՆ է 7 ՅՈՒԼԻՍ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը, Րիւ Վօլթէռ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն :

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Ժիրայր Պալանցեան (իր կիթառով), Արա Գրիգորեան (արտասանութիւն), Հ. Յ. Դ. Իսիի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. ԹԵՐԷԶ ՔԷՕՇԿԵՐԵԱՆԻ եւ ԵՐԵՒԱՆ'Ս երրեակը (հարմոնիքա), խօսնակ Մարի – Ռոզ Սոփեան:

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբը կը ներկայացնէ.—
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կէս գիշերէն ետք

Pierre SOUFFLET et sa Grande Formation

Մուտք 5 ֆրանք

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ:
Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

×

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 8ին, Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթ – Նեղբայրեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի:

Այս Կիրակի կէսօրէն վերջժամը 3ին : Րիւ տը Ժէի սրահը :
Կը նախագահէ՝ Ընկ. Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
Կը խօսի՝ Ընկ. Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Իսիի « Զաւարեան » կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի համանուն խումբի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն :

Կիրակի (9 Յունիս) կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, տեղւոյս «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 Րիւ տը Լա Տէֆանս :
Կը նախագահէ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ
Կը բանախօսէ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը գանազան հաճելի անակնկալներով, մասնակցութեամբ երգչուհի Աստղիկ Քէօսէեանի :

Ընկերահամակրական կերուխում, ընտանեկան մթնոլորտի մէջ:
Կերուխումի մասնակցութիւն 10 ֆր.:

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՍԷՆ ԳԵՏԻ ՎՐԱՅ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին, Տիկնանց Յանձնախումբին եւ Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ : Յունիս 8, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր :

Այս տարի

ՇՈԳԵՆԱՒԸ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ

մեր տրամադրութեան տակ է, որպէսզի մեր հասարակութիւնը կարենայ հաճելի ժամանց մը ունենալ ընտանեկան շրջանակի մը մէջ :

ՆՈՒԱԳ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ,
ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ԵՒ ԽՄԻՉՔ Սովորական գիներով

Մեկնում Ալմայի կամուրջին մօտ, Սէնի աջ եզերքը «ՊԱԹՕ – ՄՈՒՇ»երու տեղէն ժամը 21ին ԼԱ ԿԱԼԻՈԹ շոգենաւով :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ կանխաւ ապահովել ձերտոմսերը, դիմելով Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը.

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերու համար կարելի է դիմել նաեւ
Madame K. BAKERDJIAN,
35, Rue de Trévise, PARIS (9e) — Tél. : PRO. 07-25

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային խնջոյքը Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս Շաբաթ (8 Յունիս) ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԳՈՐԾԻ ՀԱՅ ՄԱՐԴՈՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ի գիտութիւն Մարսէյլի առեւտուրի եւ գործի հայ մարդոց կը ծանուցուի թէ, Յունիս 11ին Երեքշաբթի, ժամը 10ին, դատական վճիռով, քաղաքին բանուկ մէկ պողոտային վրայ (17 Ավընիւ Քամիլ Փէլըթան) Պառի մը փօն տը քօմէրսը աճուրդով պիտի ծախուի, Շամպըր տէ Նօթէր տը Մարսէյլի կողմէ, 36 Րիւ Փարատի :

ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ԳԻՆ՝ 6800 ՖՐԱՆՔ

Կարելիութիւն՝ Պառ – Թապայի եւ ուրիշ նպատակի յատկացնելու :
Աճուրդի մասնակցիլ կարելի է միայն Ավուէի մը միջոցաւ :
Ամէն տեղեկութեան համար դիմել՝
Ավուէ Մէթր Հ. ՌՈՒԼԱՆԻ,
67, Րիւ Փարատի, Մարսէյլ

Hautes... LOURDES ...Pyrénées

« HOTEL DE L'EUROPE »

Տէր եւ Տնօրէն
P. BAYLAC

●

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
ՍԻՐՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆ
ԿԱՒ ԳԵՏԻՆ ԱՓԻՆ

« HOTEL DE L'EUROPE »
— 34, Avenue Peyranale —
Téléphone : 150

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.

Եղանակէ Դուրս՝ Ապրիլ – Մայիս Յունիսին, ... 19 ֆր.
Եղանակի Ատեն՝ Յուլիս – Օգոստոս Սեպտեմբերին... 21 ֆր.

ԱՆՑՈՐԴԸ
Կը Դառնայ Տանը Մնայուն
ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒՆԻՍ

JEUDI 6 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9623

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9623

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻԳ.

Տարօրինակ ճակատագիր մը վերապահուած էր Յովհաննէս ԻԳ. Պապին, որուն մահը սգացին ոչ միայն քրիստոնեաները, այլեւ ամէն դաւանանքի պատկանող մարդիկ, անխտիր։

Զաւակ Պերկամոյի համեստ ու բազմանդամ ընտանիքի մը, Անճելօ Ճուզէփփէ Ռոնքալլի կանուխէն կոչում զգացած էր կրօնական ասպարէզի, որուն համար պատրաստուած էր եւ ստացած համապատասխան դաստիարակութիւն։

Եկեղեցական նուիրապետութեան բոլոր աստիճաններէն անցած էր տարիներու ընթացքին, մնալով միշտ հաւատարիմ իր ծագումին,— համեստ ու ազնուաբարոյ։ Սիրած էր ժողովուրդը եւ սիրուած բոլորէն, իբրեւ ճշմարիտ հայր մը։ Իր նկարագրի այդ գիծը պահեց մինչեւ իր մահը, շրջապատուած ամէն դասակարգի մարդոց գուրգուրանքով։

Այս տեսակէտէն հակապատկեր մը կը կազմէր իր նախորդին՝ Պիոս ԺԲ. Պապին հետ, որ երկար տարիներ իբրեւ Վատիկանի արտաքին քաղաքականութեան վարիչ, բոլորովին տարբեր ըմբռնում ունէր Հռոմի քահանայապետի բարձր պաշտօնին մասին։

1958 Հոկտեմբերին, երբ պիտի կատարուէր նոր պապի ընտրութիւնը, ամէնէն հաւանական թեկնածուն կը նկատուէր Կարդինալ-Կաթողիկոս Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեանը, որուն արժանիքներուն մասին տարիներէ ի վեր կը խօսուէր միջազգային մամուլին մէջ։

Սակայն բռուած է թէ ով որ իբրեւ «պապացու» կը մտնէ ընտրական ժողովէն ներս, դուրս կ'ելլէ իբրեւ Կարդինալ։ Վատիկանի ծխնելոյզէն դուրս ելած առաջին սպիտակ ծուխը Փարիզի կարգ մը կարեւոր թերթերուն գրել տուաւ նոյնիսկ Կարդինալ Աղաճանեանի ընտրութիւնը։ Սեւ ծուխը յաջորդեց քիչ ետք, մինչեւ որ տասներորդ քուէարկութենէն վերջ Պապ ընտրուեցաւ Վենետիկի պատրիարքը, բոլորովին անակնկալ կերպով։ Անգամ մը եւս Իտալացի կարդինալ մը բազմեցաւ Ս. Պետրոսի աթոռին վրայ։

Յովհաննէս ԻԳ. իր քահանայապետութեան կարճ շրջանին բեղուն գործունէութիւն մը ունեցաւ, հակառակ սպասումներուն։ Շուտով դարձաւ հեղինակութիւն եւ ցոյց տուաւ ինքնուրոյն անհատականութիւն, զարմանք պատճառելով ո՛չ միայն իր շրջապատին, այլեւ ամբողջ աշխարհի։

Մինչ կը կարծուէր թէ «ընթացիկ գործերը վարելու» կոչուած «փոխանցման շրջանի» պապ մը պիտի ըլլայ, Յովհաննէս ԻԳ. Վատիկանի հին աւանդութիւնները խզեց առաջին իսկ վայրկեանէն՝ ընտրելով անուն մը (Յովհաննէս), որ լքուած էր Ավինեոնի պապերէն ի վեր։

Աղքատ գիւղացիի զաւակ, միշտ յիշեց իր ծագումը։ Առաջին կոնդակներով իսկ նոր շունչ մը բերաւ՝ աշխատաւորներու կացութիւնը բարւոքելու թելադրանքներով։ Պահպանողականութեան տրուած հարուած մըն էր այս, քսաներորդ դարու պահանջներուն յարմարելու փորձ մը։

Իր անուան հետ կապուած պիտի մնայ Վատիկանի երկրորդ Տիեզերական ժողովը, որուն բացումը կատարուեցաւ անցեալ Հոկտեմբեր 11ին եւ ընդհատուեցաւ Դեկտեմբերին, այս տարի շարունակուելու եւ եզրակացութեան յանգելու համար։ Գործը կէս մնաց։

1869էն, Վատիկանի առաջին տիեզերական ժողովէն ի վեր, երբ Պապի անսխալականութեան սկզբունքն էր ընդունուած, ո՛չ մէկ պապ մտածած էր նոր մը հրաւիրել։

Աշխարհի ներկայ խառնակ վիճակին մէջ, երբ պատերազմի սպառնալիքը մշտատեւ մղձաւանջ մըն է դարձած, Յովհաննէս ԻԳ. մինչեւ վերջ չդադրեցաւ խաղաղութիւն քարոզելէ։ Իր կոնդակը, (Երկիր խաղաղութիւն), լոյս տեսած աւագ Հինգշաբթիի օրը, պիտի մնայ իբրեւ իր վերջին պատգամը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՊԻՆ ՎԱԽՃԱՆՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՐԴԷ

ՆՈՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍՈՒԻ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Կասկած չկայ թէ ոեւէ Պապ այսքան համակրութեան եւ յուզումի առարկայ չէր եղած ցարդ։ Ի՞նչ էր Յովհաննէս ԻԳ.ի բացառիկ արժանիքը։ Նախ պարզութիւնը, ըլլալով ժողովուրդի զաւակ գիտցաւ խօսիլ ժողովուրդին։ Բայց այս համաշխարհային անխտիր համակրանքը ծնած է նաեւ եւ մասնաւորաբար իր «ձկուն» քաղաքականութեան պատճառաւ։ Ֆրանսական պատկերասփիւռէն Ռաբբունապետ Քափլան յայտարարեց, Երեքշաբթի իրիկուն, թէ ոչ մէկ Պապ այսքան լաւ հասկցած էր Հրեաները (ծանօթ է որ աւագ Ուրբաթի աղօթքներուն մէջ ջնջած էր պարբերութիւն մը որ կրնար վիրաւորել Հրեաները), Փարիզի Մուֆթին, նոյն օրը, յիշեցուց թէ Յովհաննէս ԻԳ. ջնջած էր այն բոլոր աղօթքները որոնք կրնային վիրաւորել Արաբները, եթէ աւելցնենք թէ «Խաղաղութիւն յերկիր» կոնդակը մասնաւորաբար գնահատուեցաւ համայնավարներու կողմէ, աւելի կը պարզուի այս ընդհանուր ցնցումը որ պատճառեց իր կանխահաս մահը։ Կանխահաս ոչ տարիքի բերումով անշուշտ այլ՝ իր սկսած գործին նկատմամբ։ Սկսիլ այսքան յանդուգն գործ մը, գիտնալով թէ անողոք հիւանդութիւն մը կը սպառնայ իր կեանքին եւ պիտի չկարենայ մինչեւ վախճանը տանիլ, բաւական վտանգաւոր ձեռնարկ մըն էր որ կախում ունի այլեւս միայն յաջորդին անձէն։

Ո՞վ պիտի ըլլայ այդ յաջորդը։ Այս է օրուան մեծ հարցականը։ Արդարեւ Վատիկանն ալ ունի իր «աջ» եւ «ձախ» թեւերը, կայ նաեւ կեդրոնը։ Եթէ Յովհաննէս ԻԳ.ի յաջորդէ Միլանոյի Արքեպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Մոնթինի, այդ պիտի նշանակէ թէ Վատիկանի Ս. Ժողովը կը վաւերացնէ վախճանեալ Պապին քաղաքականութիւնը եւ կ'ուզէ որ շարունակուի անոր կէս մնացած գործը։ Կարդինալ Մոնթինի ծանօթ է իբրեւ ազատական, պաշտպան՝ բանուոր-քահանաներու, կողմնակից լեզու գտնելու համայնավարներուն հետ, կ'ըսուի նոյնիսկ թէ ինք է Յովհաննէս ԻԳ.ի քաղաքականութեան ծագումին մէջ գլխաւոր դերակատարը։ 66 տարեկան, նիհարակազմ ու բարձրահասակ, յաջորդելով Յովհաննէս ԻԳ.ի իրաւունք պիտի տայ հռոմէական այն առածին որ կ'ըսէ թէ նիհար պապի մը կը յաջորդէ մարմնեղ մը (Պիոս ԺԲ. նիհար էր, Յովհաննէս ԻԳ. գէր), եւ մարմնեղի մը՝ նիհար մը։

Բայց Յովհաննէս ԻԳ.ի քաղաքականութիւնը միայն կողմնակիցներ չունէր։ Վատիկանի մէջ իսկ կար ուժեղ ընդդիմութիւն մը որու գլուխը կը գտնուի, 73 տարեկան, հմուտ եկեղեցական մը՝ Կարդինալ Օթթավիանի։

Ան կը ներկայացնէ Վատիկանի աջ, աւանդապաշտ թեւը։ Ասոնց համար Յովհաննէս ԻԳ.ի «յառաջդիմական» քաղաքականութիւնը որ կը յաջորդէր Պիոս ԺԲ.ի հակահամայնավարութեան վտանգաւոր էր։ Փաչէմ ին Թեռիսի հեղինակը կը մեղադրուէր որ վարակուած է ազատականութեան «թոյնով» եւ նոյնիսկ գաղտնի շփումներ ստեղծած է Խորհ. Միութեան հետ։

Այդ պատճառաւ, Վատիկանի պահպանողական հոսանքը ունի իր թեկնածուն՝ Կարդինալ Ալֆրէտօ Օթթավիանի որ Պիոս ԺԲ.ի օրով գլուխը գտնուած է հակահամայնավար խաչակրութեան։ Իր նշանաբանն է «Սէմփէռ Իտէմ» (միշտ նոյնը)։

Այս երկու պարագլուխներէն զատ, շատ կը խօսուի նաեւ օտարներու մասին ինչպէս այս անգամ ալ՝ Կարդինալ Գրիգոր-Պետրոս Աղաճանեան։ Եթէ Պապը ոչ-Իտալացի մը ըլլայ, անոնք որ համաձայն են այս տեսակէտին առաջին կարգի վրայ կը դնեն Կարդինալ Աղաճանեանը (Ֆիկառօ) որ, իր արեւելեան ծագումով մէկ կողմէն եւ Հռոմ իր երկար ներկայութեան պատճառաւ, միւս կողմէ կրնայ միեւնոյն ժամանակ գոհացնել Իտալացիներն ու օտարները։ Կարդինալ Աղաճանեան նաեւ լաւ դիրք ունի օժանդակելու համար Եկեղեցւոյ եւ խորհրդային ազդեցութիւն կրող երկիրներու միջեւ յարաբերութեանց լուծումին։

Կը խօսուի նաեւ Պելժի մը մասին, Կարդինալ Սիւէնէնս եւ ուրիշ օտարներու, ինչպէս՝ Ֆէլթէն, Թիսըրան (այս վերջինը թէեւ շատ ծեր է), Լեժէ, Պէա, Ալֆրինք, Ֆրինկս, Քէօնիկ որոնք մեծ դեր խաղցած են տիեզերական ժողովի ընթացքին։

Այս անգամ ալ թէեւ շատ հաւանական է որ Իտալացի մը ընտրուի։ Կարդինալներ Մոնթինիէ եւ Օթթավիանիէ զատ կը խօսուի Կարդինալ Մագելլայի, Մառելլայի, Ուռպանիի (Վենետիկի պատրիարք), Լեռքարոյի մասին։

Ս. Ժողովը ներկայիս ունի 82 Կարդինալ։

× Փարիզի մէջ Ծերակոյտը եւ Երեսփոխանական ժողովը մէկ ժամ դադարը րին ի նշան սուգի։ Երկրին բոլոր դրօշակները կէս պարզուած են, ի նշան սուգի։ Երեք օրուան ազգային սուգ հռչակած են բազմաթիւ երկիրներ։ Ֆրանսայէն զատ յիշենք Քուպա, Պրազիլ, Մոնաքօ, Հօթ-Վոլթա, Քոլոմպիա, Արժանթին, Պելժիա, Փերու, Մեքսիք եւն. եւն.։

× Երեքշաբթիէն Չորեքշաբթի հազարաւոր հաւատացեալներ լեցուցին Ս. Պետրոսի հրապարակը առաջինները ըլլալու համար խոնարհելու Յովհաննէս ԻԳ.ի մարմնին առջեւ։

× Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ Մարոնի եկեղեցւոյ պատրիարքը՝ Գերապայծառ Մէուշի յայտարարած է.— «Արեւելեան եկեղեցիները Յովհաննէս ԻԳ.ով մեծ պապ մը կորսնցուցին որ մասնաւոր ուշադրութիւն եւ բարեացակամութիւն ցոյց տուած էր իրենց հանդէպ»։ Արեւելեան եկեղեցիները կը փափաքին որ Տիեզերական ժողովը շարունակուի։

× Ժաք Տիւքլօ պետական պատկերասփիւռէն խօսելով յայտարարեց թէ համայնավարները միշտ ձեռք երկարած են կաթողիկէներուն եւ կը խոնարհին Յովհաննէս ԻԳ.ի յիշատակին առջեւ, որովհետեւ ան եղաւ խաղաղ համակեցութեան պապը։ Ֆիկառօ կը զանգատի այս առթիւ որ համայնավարները չափը կը կորսնցնեն եւ իրենց քարոզչութեան կը ծառայեցնեն Պապը։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ Վազգէն Ա. Յունիս 4 թուակիր հեռագրով մը կը հաղորդէ Արեւ. Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սերովբէ Արք.ի թէ Երուսաղէմ կատարելիք իր ճամբորդութիւնը յետաձգուած է ուրիշ թուականի մը։

(Ծանօթ է որ Մայիս 12ի մեր թիւով արձագանգ հանդիսացած էինք պոլսական թերթերու լուրերուն ըստ որոնց Վազգէն կաթողիկոս, ընկերակցութեամբ Հայկազուն եւ Սերովբէ Արք.երու Երուսաղէմ կ'երթար Յունիս 5ին, Լոնտոնի ճամբով)։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն ընդդիմադիր Ատալէթ կուսակցութեան անդամ 11 երեսփոխան եւ ծերակուտական յայտարարած են թէ հրաժարած են կուսակցութենէն եւ կը շարունակեն ժողովներուն մէջ մնալ իբրեւ անկախ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճամբաներուն վրայ Հոգեգալուստի տօները պատճառ դարձան բազմաթիւ մահացու արկածներու։ 110 մեռեալ կայ եւ 2399 վիրաւոր։ Կառք վարողները կը շարունակեն նոյն անխոհեմութեամբ վարել։

ՆԱՄԸ առջի օր Քիւրտերու պարագլուխ՝ Պարզանիի բանագնաց Գնդ. Ճալալ Թալապանին ընդունեցաւ։ Այս վերջինը պետք է այն պատուիրակութեան, որուն պաշտօն է բանակցիլ Իրաքի ղեկավարներուն հետ։

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ ցոյցեր տեղի ունեցած են Պարսից Շահին կատարած գիւղատնտեսական բարեփոխութեանց դէմ։

ՔԵՆԸՏԻ յայտարարեց թէ ոչ մէկ ազգ ինքզինքը ապահով կրնայ զգալ ցորչափ աշխարհի կէսը անօթի ըլլայ։

ԹՈՒՐՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ բանաստեղծը՝ Նազըմ Հիքմէթ մեռաւ առջի օր Մոսկուայի մէջ։ 61 տարեկան էր։ 17 տարի ապրելէ վերջ Թրքական բանտերուն մէջ, Խորհ. Միութիւն ապաստանած էր ուր եւ ունեցաւ արտի տաղնապ մը։ Իր գործերուն մէկ մասը Ֆրանսերէնի թարգմանուած են իր գաղափարակիցներուն կողմէ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ուղեւորները երկու ժամուան գործադուլ հռչակեցին Ուրբաթ օրուան համար։ Այս գործադուլը պիտի խանգարէ ամբողջ օրուան երթեւեկը որովհետեւ երկու ժամ գործադուլը պիտի կատարուի ամէն սպասարկութեան ըսկիզբը։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ սուրիական պաշտօնական պատուիրակութիւն մը Պաղտատ մեկնեցաւ։

ՔԱԹԱՆԿԱՅԻ մէջ արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցած են։ 10 մեռեալ կայ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութեան կազմութիւնը ցարդ չէ կատարուած։ Տագնապը կը շարունակուի։ Ընկերվարական Նենիական կուսակցութիւնը չի նախատեսեր մասնակցիլ Ալտօ Մորոյի համախմբական դահլիճին, ըսուեցաւ Հռոմի մէջ։ Տագնապի 21րդ օրն է։

ԿԱԶԻՆ գինը հարիւրէն հինգ պիտի պակսի, բայց թերթերու եւ դրոշմաթուղթերու գիներու բարձրացումը անխուսափելի է։ Կը խօսուի նաեւ հեռաձայնի մասին։

ՓԱՐԻԶ.— Նիւ Եորք ճամբորդութիւնը երեք ժամ պիտի տեւէ 1967ին ֆրանքեւանգլիական Քոնքորտ օդանաւով։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ
ԳԵՐՄԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

———o———

Հանովրի մէջ կը տօնուի գերման ընկերվարութեան հարիւրամեակը, կը խօսին կուսակցութեան ղեկավար Օլլընհաուըր եւ Պերլինի քաղաքապետ Վիլլի Պրանտ: Ճառախօսները կը պանծացնեն հիմնադիրները, ակնարկ մը կը նետեն դարու մը գործունէութեան վրայ, յաջողութիւններով եւ ընկրկումներով:

Կուսակցութեան հիմնադիրն եղաւ Ֆերտինան Լասալ, գերման հրեայ մը, որ արդէն անդամ էր 1848ին Համայնավար Լիկային: Մերձեցաւ ազգակիցներուն, համակրանք չգտաւ Մարքսի եւ Էնկելսի մօտ, հրատարակեց գրութիւն մըն ալ Էնկելսի դէմ: Մարքս ալ մերժեց գործակցիլ հանդէսի մը հրատարակութեան:

1863ին կը հիմնէր գործակցական միութիւն մը պահանջելու համար 1) Ընդհանուր քուէարկութիւն, 2) Պետական նպաստ արտադրողական համագործակցականներու զարգացման համար:

Լայփցիկի մէջ կը հիմնէր Գերման Աշխատաւորներու Ընդհանուր Ընկերակցութիւնը: Փոխ առնելով Մարքսի գաղափարները եւ Լուի Պլանի ընկերային բարենորոգումներու ծրագիրը:

Կը վայելէր Պիսմարքի համակրութիւնը, որովհետեւ կը պայքարէր ազատական – քաղքենի դասակարգին դէմ եւ պետական միջամտութեան կողմնակից էր: Կանխահաս վախճան ունեցաւ սակայն: Զուիցերիոյ մէջ լեհ ազնուական օրիորդի մը կը հանդիպէր, ծնողքը կ'ընդդիմանար ամուսնութեան եւ կը նշանէր լեհ ազնուական երիտասարդի մը հետ: Վիրաւորուած արժանապատուութեան մէջ՝ մենամարտի կը կանչէր նշանածը, կը վիրաւորուէր եւ կը մեռնէր 39 տարեկանին:

Լասալի մահէն ետք կը հիմնուի Առաջին Միջազգայնականը (28 Սեպտեմբեր 1864): 1867ին լոյս կը տեսնէ «Մարքսը» հռչակաւոր գործը, որ պիտի յեղաշրջէր ընկերութիւնները: Նափոլէոն ալ Պիսմարքի նման ընկերային շարժումները պիտի գործածէր ազատականներու դէմ եւ հոսանքը հետզհետէ պիտի զօրանար: Աշխատաւոր դասակարգը պիտի կազմակերպուէր դասակարգային պայքար մղելու համար դրամատիրական քաղքենի դասակարգին դէմ: Մարքս ընդունելով աշխատաւորներու սարկութիւնը կը յայտարարէր. «Աշխատաւոր դասակարգի ազատագրումը պիտի ըլլայ իր աշխատանքով, իր գլխաւոր ջանքը պիտի ըլլայ իշխանութեան գրաւումը»:

Նոր կուսակցութիւն մը կը կազմուի Պեպելի եւ Լիպքնեխտի կողմէ, կ'ըլլայ աշխատաւորական Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութիւնը: Երկու կուսակցութեանց միջեւ գաղափարական պայքարը կը սկսի եւ կը տեւէ մինչեւ 1875: Այնուհետեւ Պիսմարք պիտի պայքարի իրենց դէմ մինչեւ 1890, իր անկումը: Մարքս կը միջամտէ, կը քննադատէ անոնք, որոնք Ֆրանսայի կ'ուզեն դիմել Փրուսիոյ դէմ, Պիսմարքի դէմ: «Մեծ ժողովուրդի մը համար անկարելի է վիճիլ ներքին հարցերու շուրջ, մինչեւ որ ազգային անկախութիւնը իրականացած չէ: Պրոլետարական միջազգային շարժում մը կարելի է միայն անկախ ազգերու միջեւ, հաւասարներու միջեւ»:

«Բանուորական կուսակցութիւն» մըն ալ կը ծնէր Կոթայի ժողովէն 1875ին, որուն կը միանար Լիպքնեխտի կուսակցութիւնը: Պերնշթայն կը քննադատէր Մարքսի տեսութիւններէն դասակարգային պայքարը, երկրագործութեան եւ ճարտարարուեստի մէջ կեդրոնացումը, Քաուցքի կը պաշտպանէր, 1889ին Պերնշթայն կը դատապարտուէր, կուսակցութեան միութիւնը կը պահուէր եւ 1907ին երեք միլիոն ձայն կը ստանար ընտրութեանց ատեն:

Շթութկարտի մէջ 1907ին, Քոփենհակի մէջ 1910ին եւ Պալի մէջ 1912ին Ժորես եւ Հերվէ կ'առաջարկէին դիմադրել զինուորականութեան եւ ընդհանուր գործադուլ կատարել պատերազմի պարագային: Գերման ընկերվարականները անորոշ դիրք մը կը բռնէին, պրոլետարական միութեան քարոզիչները աւելի ազգայնական կը մնային: Քաուցքի կ'ըսէր. «Միջազգայնականը պատերազմի համար եղած չէ, այլ խաղաղութեան ատենի համար: 1914 Յուլիս 29ին Պրիւքսէլի մէջ գերման ընկերվարութեան ղեկավարներէն մէկը Աւստրիան պատասխանատու կը նկատէր եւ կը յայտնէր, թէ գերման աշխատաւոր դասակարգը շարժելու չէր, եթէ Ռուսիան միջամտէր: Քանի մը օր ետք պատերազմը կը յայտարարուէր, Երկրորդ Միջազգայնականը վերջ կը գտնէր, ընկերներ կատաղաբար կ'ընդհարէին Մառնի մօտ:

Առաջին պատերազմէն ետք իշխանութեան տիրացան, մօտեցան Խորհ. Միութեան, բայց տեղի տուին ազգայնականներու եւ նացիներու: Հիթլերի անկումէն ետք 1946ին Հանովրի մէջ կը վերածնի կուսակցութիւնը, ինքնիրեն կը նկատէ «գերման տեմոքրասիի ողնաշարը»: Կը մաքրուի կուսակցութիւնը համայնավար տարրերէն, կը հետապնդէ դրամատիրութեան քանդումը:

Շումախըր կը փափաքէր ծանր ճարտարարուեստի պետականացումը, երկրին չէզոքացումը եւ միութիւնը, բանակցելով Խորհ. Միութեան եւ մեծ պետութեանց հետ: Փափաքը հետը գերեզման կը տանի 1952ին, Օլլենհաուըր կը գրաւէ ղեկավարի աթոռը: Շուլց կը գրէ. «Մտահոգութիւններ գերման ճախակողմի մասին» (1954) եւ կը հեռանայ մարքսիզմէ: 1959 թուին կը թօթափէ յեղափոխա-

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

———o———

Դ.

Ուրիշ մեծ գիտնական մըն էր Մանուկ Աբեղեան: Սկզբնական շրջանին ան ուսանեց հայերէն աշխարհաբար եւ յատկապէս հետաքրքրուած էր այս լեզուին ուսումնասիրութեամբ: Մենք արդէն նշեցինք իր սկզբնական գործերէն մէկ քանին, բայց այստեղ պէտք է աւելցնենք նաեւ պատկառելի աշխատութիւնը Լայփցիկի մէջ, 1899ին, «Հայ ժողովրդական հաւատալիքները», յետոյ «Հայ ժողովրդական առասպելները Մովսէս Խորենացու Հայոց Պատմութեան մէջ» (Վաղարշապատ, 1899(*): Այսպէս, 600 էջնոց այս մեծ աշխատութեան մէջ կը տեսնենք անոր մօտեցումը հայ ժողովրդական

կան ծրագիրը, Պատ Կոտըսպերկի մէջ կը համաձայնի գործակցիլ ազատական քաղքենիներու հետ: Շփումներ կ'ունենայ կաթոլիկէ եւ աւետարանական եկեղեցիներու հետ, կը պաշտպանէ անհատական ձեռներէցութիւնը, կը քուէարկէ ազգ. պաշտպանութեան վարկերը, համակիր է տնտեսական քաղաքականութեան: Նըպատակն է աւելի աթոռ շահիլ, իշխանութեան հասնիլ եւ գործակցիլ Անգլիոյ Աշխատաւոր կուսակցութեան հետ:

Կուսակցութեան կը պակսի միութիւնը: Կայ Հերպերթ Ուեհների չափաւորներու խումբը, որ կ'ուզէ համաձայնիլ Քրիստոնեայ – Դեմոկրատներուն հետ, կայ Օթթօ Պրեններրի ակնտիքապիտներու խումբը եւ երրորդ մը՝ Վիլլի Պրանտի խումբը: Երեքն ալ կը յայտարարեն. «Մեր նպատակն է երկրին մեծամասնութիւնը ձեռք բերել»: Նպատակն է իշխանութեան հասնիլ խաղաղ միջոցներով, ոչ թէ յեղափոխութեամբ: Ղեկավարները կը կրկնեն ընտրողներուն. «Մենք միայն կրնանք Գերմանիոյ միութիւնը կատարել, մեծ Գերմանիա մը կազմել»:

«Գերման հրաշքը» իրականացնող Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ, Ընկերային – Դեմոկրատ եւ Ազատական կուսակցութիւնները պիտի իջնե՞ն աթոռներէն, ընդդիմադիրներուն յանձնելու համար Գերմանիոյ ճակատագիրը: «Ամէն էակ կը ձգտի յարատեւել իր էութեան մէջ», կ'ըսէր հրեայ իմաստասէր Սփինոզա: Գերմանիոյ միութեան բաղձանքը կրնայ հրապուրել ամբոխը, բայց կրնայ յուսախաբ ըլլալ:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

հին անգիր գրականութեան վերաբերեալ… Թէեւ 1907ին ան հրատարակեց իր «Գրաբարի քերականութիւնը», որ վերատպուեցաւ 1936ին, 1908ին՝ «Աշխարհաբարի հոլովումները», 1909ին՝ «Հնդեւրոպական հոլովումը աշխարհաբարում», 1931ին՝ «Հայոց լեզուի տեսութիւնը», այնուհետեւ, Աբեղեան աւելի կը հակի դէպի գրականութեան պատմութիւն տրուած ըլլալով, որ 1933ին անոր հրատարակած ուրիշ մէկ աշխատութիւնը «Հայոց լեզուի տաղաչափութիւնը», 1940ին լոյս տեսած «Գուսանական ժողովրդական տաղեր»ը նոյնպէս գրական պատմութեան ճիւղին կը պատկանին. Պէտք է նշենք նաեւ անոր երկու լայնածաւալ աշխատութիւնները, որոնց հրատարակութիւնը ան չտեսաւ 1944ին տեղի ունեցած իր մահուան պատճառով: Ասոնք են՝ վեց հատորով «Հայոց գրականութեան պատմութիւնը», որուն առաջին երկու հատորները լոյս տեսան 1944ին եւ 1946ին: Անոր երկրորդ մեծ աշխատութիւնն է «Հայկական հին գրականութեան պատմութիւնը», որուն առաջին հատորը լոյս տեսաւ 1946ին եւ կը ներկայացնէ հայ գրականութեան պատմութիւնը մինչեւ Ժ. դար. Սոյն աշխատութեան երկրորդ հատորը որ կը ներկայացնէ մինչեւ ԺԴ. դարու գրականութիւնը, լոյս պիտի տեսնէ շուտով: Այս երկու գործերն ալ գրուած են Աբեղեանի յատուկ խղճմտութեամբ, որ հետազօտած է հին դարերէն մինչեւ ԺԴ. դարու գրական յուշարձանները, քննարկելով անոնց ոչ միայն գեղարուեստական, այլ նաեւ ընկերային արժէքը:

Այստեղ պէտք է նշենք կարեւորութիւնը Սասնայ Ծռեր դիւցազնավէպին, մօտաւորապէս յիսուն տարբերակներ կը ներկայանայ իբր առաջին քննական տպագրութիւնը: Անոր առաջին հատորը լոյս տեսաւ 1936ին, Աբեղեանի խմբագրութեամբ եւ Գ. Մելիք-Օհանջանեանի աշխատակցութեամբ (1126 էջ), երկրորդ հատորը՝ 1944ին (406 էջ), երրորդ հատորը՝ 1951ին, աւելի քան հազար էջով:

Ստեփան Մալխասեան (1860 - 194[illegible]) հրատարակած է 30է աւելի մեծ աշխատութիւններ, որոնցմէ պիտի նշենք 1– «Սեբէոսի պատմութիւնը», գրաբարէ թարգմանուած ռուսերէնի: 2.— Մովսէս Խորենացիի պատմութիւնը եւ 3.— Փաւստոս Բիւզանդացիի պատմութիւնը, զորս գրաբարէ թարգմանած է աշխարհաբարի եւ որոնց համար գրած է ամբողջական ներածականներ: Ան հրատարակած է նաեւ քննադատականներ Ստեփանոս Ասողիկի, Ղեւոնդ վարդապետի, Ղազար Փարպեցիի, Սեբէոսի պատմութիւններուն, Ամիրդովլաթ Ամասիացիի բժշկագիտական աշխատութեան, Մովսէս Խորենացիի «Հայոց Պատմութեան» եւ Ագաթանգեղոսի մասին:

Ստ. Մալխասեանի լեզուաբանա[illegible]

ՊԷԱԹՐԻՋԷ ՉԷՆՉԻ

———o———

Ի վերջոյ, քառասնիրութը ժամ ետք, ամբողջ ընտանիքը կը հեռանայ դղեակէն այնպիսի արտօրանքով մը, որ խորթ կը թուի բոլորին:

Օլիմփիօ, իր կինը եւ աղջիկը կ'ընկերանան Չէնչիներուն, ինչպէս նաեւ Մարցիօ, որ կը յուսար Հռոմի մէջ ստանալ Պէաթրիչէի կողմէ խոստացուած առասպելական վարձատրութիւնը:

Սակայն Ճիաքոմօ, համաձայն իր մեծամիտ բռութեան, քանի մը ժամ ետք, ճամբու ընթացքին կը հեռացնէ Մարցիօն, իբրեւ ողորմութիւն անոր ափին մէջ դնելով քանի մը ոսկի…

Այդ վարուելակերպը ահաւոր զարչանք մը կը յառաջացնէ երիտասարդին հոգին խորը, որ վերադառնալով տուն, իր զաւակներուն եւ կնոջ ներկայութեան կը սկսի դառնօրէն արտասուել:

Հռոմի մէջ, ոճրագործները յարգելով ընկալեալ սովորութիւնները, սուգի մէջ կը մտնեն:

Կ'արգիլեն կիներուն դուրս ելլել տունէն երեք ամսուան ժամանակաշրջանէ մը առաջ:

Լուքրեցիա կ'երթայ բնակիլ իր առաջին ամուսնոյն Կոմս Վելլիի տունը: Մինչ Պէաթրիչէ կը փակուի Չէնչիներու պալատին մէջ:

Այս առանձնութիւնը բարերար կ'ըլլայ իրեն համար, վասնզի այդ միջոցին է որ աշխարհ կը բերէ մանչ զաւակ մը, որը կը յանձնէ բարեկամուհիի մը՝ Կատարինէ տէ Սանքթիսի: Աւելի ուշ է որ երեւան կ'ելլէ այս դժբախտութեան պտուղին գոյութիւնը…

Չէնչիներու պալատին մէջ Օլիմփիոյի ներկայութիւնը հետզհետէ կը սկսի ջղայնութիւն պատճառել Ճիաքոմոյի: Պէաթրիչէի սիրահարը հոն հաստատուած էր իբրեւ տանուտէր: Վէճերը միշտ անպակաս էին երկու մարդոց միջեւ: Օլիմփիօ կ'ըսէ Պէաթրիչէի. «Եթէ չսպաննեմ Ճիաքոմօն, այս վէճերը երբեք ալ վերջ չեն գտներ», մինչ Ճիաքոմօ իր կարգին կը յայտարարէ. «Քու Օլիմփիոդ պիտի սպաննեմ …»:

Այսպէս, երկար ժամանակ կը շարունակուին երկու մարդոց վէճերն ու թշնամութիւնները, երբ յանկարծ, օր մը, Չէնչիներու անդրանիկը բոլորովին փոխելով իր կեցուածքը Օլիմփիոյի նկատմամբ, կը սկսի փաղաքշել զայն եւ կ'ըսէ անոր թէ Սալթոյի գիւղացիներուն կասկածամտութեան շշուկները մինչեւ Հռոմ հասած ըլլալով, կ'ըսուի թէ դատական ատեանը տպաւորուելով այդ շշուկներէն, որոշած է նոր քննութիւններու ձեռնարկել: Հետեւաբար, Ճիաքոմօ խորհուրդ կու տայ Օլիմփիոյին հեռանալ ատենի մը համար Հռոմէն: Խորապէս տպաւորուելով այս խօսքերէն, Պէաթրիչէի սիրահարը կը հեռանայ պալատէն:

Տարաթներով կը թափառի աստ ու անդ, ամէն գիշեր տարբեր վայրի մը մէջ գիշերելով:

Իր փախուստէն հինգ ամիս ետք, Ճիաքոմոյի կողմէ վարձուած մարդասպաններու լարած թակարդի մը մէջ կ'իյնայ, եւ առաւօտ մը, գիւղացիներ կը գտնեն իր դիակը Ռիէթի տանող ճամբուն վրայ, գլուխը անջատուած մարմինէն…

Մինչ այդ, արդարեւ, արդարութեան մեքենան սկսած էր գործել:

Դատաւորները հարցաքննած էին Պէաթրիչէն եւ Ճիաքոմօն իրենց տան մէջ, ինչպէս նաեւ Լուքրեցիան իր բնակարանը: Ի հարկէ բոլորն ալ կը ժխտեն եւ կ'ուրանան ոճիրի մը հաւանականութիւնը, եւ սակայն, դատաւորները կը հրամայեն անոնց չհեռանալ իրենց բնակարաններէն, նոր տնօրինութեան:

Յետոյ, պատկան իշխանութիւնները պահակներ կ'ուղարկեն Սալթօ, Հռոմ բերելու համար Մարցիօ Քաթալանոն: Պահակները կը գտնեն զայն Փոճիօ Վիտեանոյի մէջ, ուր մարդասպանը ապաստան էր գտած ազգականի մը մօտ:

Հռոմ փոխադրուելով, Մարցիօ Քաթալանո կ'առաջնորդուի Թորրէ տի Նոնայի աւատապետական բանտը ուր [illegible] թարկուի չարչարանքներու եւ այդ չարչարանքներու ընթացքին, չկարողանալով տոկալ ցաւին, ամէն բան կը խոստովանի:

Հետեւեալ օրը, 1599 Փետրուար [illegible] ցին, պահակներ կուգան ձերբակալելու Լուքրեցիան Վելլիներու պալատին մէջ, ուրիշներ կ'երթան Չէնչիներու պալատը եւ կը կալանաւորեն Ճիաքոմօն, Պերնարտինօն եւ Պէաթրիչէն:

Զորս ամբաստանեալները կ'արգելափակուին Սանթ Անճելոյի դղեակը, հոն է որ միայն կ'անդրադառնան [illegible] դրութեան ողբերգական հանգամանքին:

×

Մարցիօ Քաթալանո կը մահանայ բրած խոստովանութեան չարչարանքներուն հետեւանքով:

Ճիաքոմօ իր կարգին կ'ենթարկուի չարչարանքներու. բոլորովին մերկ, երիտասարդ Չէնչին ակցաններու եւ [illegible] կացած երկաթներու աթթած ցաւին [illegible] կալով, կը խոստովանի այն բոլորը որ գիտէր ոճրին մասին:

(10 Շար.)

...աշխատութիւններէն արդէն նշեցինք ... 1910ին հրատարակուած աշխատութիւնը: Այժմ պէտք է աւելցնենք անոր «Հայոց գրերը» (1929, Վիեննա) եւ ուրիշ շատ ... մէկ աշխատութիւնը՝ «Խորենացու ... շուրջ» խորագրուած գործ... (1940, Երեւան): Բայց անոր գլխաւոր աշխատութիւնը կը մնայ չորս հատոր «Հայերէն բացատրական բառարան» (Երեւան, 1944, 1945), որ կը բովանդակէ 120.000 բառ՝ գրաբարէ միջնադարեան հայերէնէ աշխարհաբարէ, ինչպէս նաեւ գաւառաբարբառներէ: Նկատի ունենալով այն իրողութիւնը, որ ան այս բառարանին մէջ մեծ կարեւորութիւն տուած է ոճաբանութեան եւ քերականական ու լեզուաբանական գիտողութիւններու, ակնյայտ է, որ այս բառարանը մեծ կարեւորութիւն կը ստանայ հայերէն լեզուի ուսումնասիրութեան համար:

Մեր այս համառօտ տեսութեան մէջ ...նք կրնար թուել հայ լեզուագիտութեան զարգացի այս մեծ ներկայացուցչի բոլոր աշխատութիւնները, լեզուագիտութիւն, որ կազմուորուեցաւ վերջին չոր... ...ներին:

Պէտք ուզէինք վերյիշեցնելու չոր... ...ին միացնել պատմութեան բնագաւառի ...որրորդ անձնաւորութիւնը՝ Յակոբ Մանանդեան, քանի որ անոր աշխատութիւնները կապակցութիւն ունենալով հայ հին... ...նադարեան պատմութեան հարցերուն ...ետ, կը շօշափեն նաեւ ժողովրդի լեզուն եւ պատմութիւնը, այսինքն՝ ցեղաբանութիւնը: Յ. Մանանդեան հրատարակեց մեծ աշխատութիւն մը — իր հիմնական աշխատութիւնը՝ «Քննական տեսութիւն հայ ժողովրդի պատմութեան», որմէ լոյս տեսան երեք հատոր, երկրորդ հատորը հրատարակուած ըլլալով երկու մասերով, յետոյ լոյս տեսաւ երրորդ հատորը, որ կը վերջանայ Հայաստանի պատմութեամբ մինչեւ ԺԵ. դարու սկիզբը: Բացի այս՝ ան հրատարակեց հնադարեան եւ միջնադարեան Հայաստանի մասին այնքան բազմաթիւ ու մեծարժէք գործեր, որ դժուար է այս համառօտ յօդուածով խօսիլ անոր մասին: Մտադիր ենք գրել ուրիշ առթիւ, խօսելով նաեւ այն նպատի մասին, զոր բերին անոր երբեմնի աշակերտները, որոնցմէ մէկն է Ս. Երեմեան, որ հանդէս եկաւ հայ ցեղագրութեան մասին գրած բազմաթիւ աշխատութիւններով:

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆՐՅԵԱՆՈՒ

(4 Շար.)

(*) Այս աշխատութեան մէջ ան կը մերժէ Կ. Խալաթեանցի տարակոյսները ի մասին այս առասպելներու վաւերականութեան, ինչպէս նաեւ այն հաւատիքացումը թէ անոնք չեն գրուած Մ. Խորենացիի կողմէ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, (Յատուկ).— Լոնտոնի Հայ Երիտասարդաց Միութեան կազմակերպութեամբ, Շաբաթ՝ Մայիս 11ին, տեղի ունեցաւ գեղարուեստական բացառիկ երեկոյթ մը: Սրահը խանդավառ բազմութեամբ լեցուն էր:

Օրուան ծրագիրը կը բաղկանար երկու մասերէ:

Ա) Յ. Պարոնեանէն՝ Երեք փոքր երգիծական պատկերներու ներկայացում:

Բ) Լոնտոնի Հայ Երիտասարդաց Միութեան երգչախումբին կողմէ՝ «Հայկական Համերգ»:

×

Պատկեր Առաջինն՝ կը կոչուէր «Ականջի ցաւ»: Յաջող երգիծական թատերակ մը:

Բուն դերակատարը, Պ. Վարուժան Խաչեանն էր, Զաքար աղայի դերով: Միւս դերակատարներն էին Օր. Լիւսի Կոստանեան, «Բժիշկի կնոջ» դերով. Ստեփան Բէրքեաչարեան «Դեղատան ծառայի» դերով. Հիւանդներ՝ Արթօ Դաւիթեան, Գէորգ Մահտէսեան, Վաչէ Սիմոնեան եւ Ժիրայր Ղարիպեան: Իսկ «բժիշկի» դերով, Ստեփան Յովհաննէսեան: Պատկերը իր ամբողջութեան մէջ յաջող էր եւ խիստ ծիծաղելի:

Յաջորդեց կարճ դադար մը, որուն ընթացքին Պ. Րաֆֆի եւ Աթքէն Արմէնեան եղբայրները, դաշնակի վրայ հմտօրէն նուագեցին, եւ ներկաներու գնահատանքին արժանացան:

×

Պատկեր երկրորդ՝ «Տատախօս Անգորդը» որու բուն դերակատարն էր՝ Պ. Վ. Խաչեան, Փարթողմէոս աղայի դերով: Վիգէն Յովհաննէսեան՝ «Անգորդի դերով»: «Բարեկամ մը», Լեւոն Նիկողոսեան, «Մասլործը» Քամէր Մինասեան, «Պարոն Գրիգոր», Արթօ Դաւիթեան, «Տիկին մը» Օր. Աշխէն Աթիքեան, «Ծերունի մը» Ստեփան Յովհաննէսեան, իսկ «Հայր Սուրբի» դերով, Ստեփան Քըրքեաչարեան: Այս պատկերն ալ նոյնքան մեծ յաջողութեամբ ներկայացուեցաւ եւ գնահատուեցաւ բոլոր ներկաներէն:

Երկրորդ դադարին, Պ. Րաֆֆի Արմէնեան, դաշնակով նուագեց Շոփէնի դասական մէկ կտորը, մեծ յաջողութեամբ:

×

Պատկեր երրորդ.— «Պէզիկ»: Բեմը կը ներկայացնէր սրճարան մը: Նոյնքան յաջող ներկայացում մը, որու կարեւոր դերակատարներն էին՝ Տիմիթիոս աղա, Վարուժան Խաչեան, Աբրահամ աղա, Սեպուհ Թաշճեան, եւ սրճարանին տէրը, Արտօ Դաւիթեան: Սրճարանի ներկայ յաճախորդներն էին՝ Լեւոն Նիկողոսեան, Վաչէ Սիմոնեան, Ժիրայր Ղարիբեան, եւ Քամէր Մինասեան, իսկ Տիմիթիոս աղային կնոջ դերով՝ Տիկին Վիմպլը: Այս պատկերն ալ խիստ ծիծաղելի էր եւ յաջող:

×

Ներկայացուած պատկերները առնուած էին Յակոբ Պարոնեանի «Քաղաքավարութեան վնասներ» գիրքէն:

Թատերգութեան ղեկավարն էր Պ. Վարուժան Խաչեան, որ անդամ է Համազգայինի Գասպար Իփէկեան Թատերախումբին: Այժմ կ'ուսանի թատերգութիւն Լոնտոնի մէջ: Իր խաղարկութիւնը հարազատ էր և թատերգութեան յատուկ իր ընդունակութիւնները արտացոլող: Բոլոր ներկաները անխտիր, գնահատանքով արտայայտուեցան իր եւ իրեն ղեկավարած պատկերներու մասին: Յաջողութիւն եւ զօրով կը մաղթենք սիրելի Վարուժանին:

Դիմայարդարներն էին՝ Օր. Մարիամ Խաչատուրեան, Յասմիկ Թադէոսեան, եւ Պ. Արթօ Դաւիթեան: Հագուստներու եւ բեմի կարգադրութիւններու պատասխանատուներն էին՝ Պ. Ա. Դաւիթեան եւ Շահէն Մոմճեան: Յուշարարն էր՝ Օր. Արփի Մինասեան: Լոյսերուն եւ վարագոյրին պատասխանատուն՝ Պ. Նորայր Ղարիպեան:

Գնահատանքի արժանի են բոլոր դերակատարներն ու գործօն անձերը: Ներկայ բազմութիւնը առաջին անգամ Լոնտոնի մէջ կը տեսնէր նման յաջող եւ կատարեալ թատերգութիւն մը:

×

Դադարէ մը ետք, ծրագրի երկրորդ մասը տեղի ունեցաւ: Վարագոյրը նախ բացուեցաւ, ապա երգչախումբի անդամները մէկիկ-մէկիկ բարձրացան բեմ եւ գրաւեցին իրենց տեղերը: Երգչախումբին երիտասարդ ղեկավարը՝ Պ. Րաֆֆի Արմէնեան, ծափերով բեմ բարձրացաւ: Յաջորդաբար երգուեցան հետեւեալ երգերը՝ 1) Կենաց երգ, 2) Հօյ իմ Նազանի եարը, 3) Լուսնակ գիշեր, քառերգ՝ Օր. Յասմիկ Դաթէոսեան, Արփի Մինասեան, Պ. Գէորգ Մահտէսեան եւ Վարուժան Խաչեան, խումբին ընկերակցութեամբ: 4) Մարալ, մարալ, մեներգեց՝ Պ. Շահէն Մոմճեան, խումբին ընկերակցութեամբ: 5) Գուսան Արա՝ (Կոմիտաս), 6) Մայր Արաքսի Ափերով եւ Բ. Կանաչեանի «Շուշօն»:

Քառասունի մօտիկ երգչախումբը, յաջողութեամբ երգեց բոլոր երգերը: Ժողովուրդը կրկնել տուաւ երկու անգամ՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒ ՍՈՒՐ ՏԱԳՆԱՊ

«Երեւան» թերթի խմբագրութիւնը բաց նամակ մը ուղղած է «Հայկական Ժողտնտխորհի նախագահ Գ. Զոլախեանին, առեւտրի Մինիստր Դ. Վարդանեանին, Աւտոմոբիլային Տրանսպորտի Մինիստր Ա. Ազարարովին եւ Շինարարութեան Մինիստր Կ. Մարութեանին»: Բաց նամակով խմբագրութիւնը կը պահանջէ արագացնել մանկապարտէզ-մանկամսուրներու շինութիւնը Երեւանի մէջ, այլապէս հազարաւոր երախաներ պիտի շարունակեն դուրս մնալ այդ հաստատութիւններէն, տեղի չգոյութեան պատճառով:

ՁԵԿՈՅՑ

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԱՆԱՀԻՏ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

Յանձնախումբս իր 1963 Մայիս 27ի ժողովին որոշեց 1962ին լոյս տեսած լաւագոյն գրական երկի մրցանակը տալ Արամ Հայկազին՝ իր «ԶՈՐՍ ԱՇԽԱՐՀ» անունը կրող հատորին համար:

«Մայր Արաքսի ափերով» եւ «Շուշօ» երգերը: Բոլոր երգերը բուռն ծափերով ողջունուեցան:

Նորակազմ երգչախումբը, մօտիկ ապագային, իր երիտասարդ եւ հմուտ ղեկավարին շնորհիւ, կարող է նման եւ աւելի մեծ յաջողութիւններով հայկական երգերը լսեցնել ծարաւ Լոնտոնի Հայութեան: Գնահատանքի խօսք՝ նախ ղեկավար Պ. Րաֆֆի Արմէնեանին, ապա երգչախումբի բոլոր երգողներուն:

Վերջաւորութեան, Երիտասարդաց Միութեան նախագահը՝ Պ. Ստեփան Յովհաննէսեան, իր ջերմ շնորհակալական խօսքերը յայտնեց երգչախումբի եւ թատերգութեան ղեկավարներուն, դիմայարդարներուն, բեմի պատասխանատու անձերուն եւ բոլոր գործօն անձերուն, որոնք իրենց յարատեւ փորձերով կրցան յաջողցնել գեղարուեստական երեկոն: Նախագահը իր վերջին խօսքը ուղղեց հոծ ներկաներուն, որոնք իրենց քաջալերանքով լաւագոյն խթանը հանդիսացան զալիքի ձեռնարկներուն համար:

Երիտասարդաց Միութեան վարչութեան, եւ անդամներուն կազմակերպած գեղարուեստական երեկոն լաւագոյնն էր իր տեսակին մէջ: Կը յուսանք յառաջիկային տեսնել նոյն մակարդակով ձեռնարկներ՝ Լոնտոնի Հայութեան մէջ վառ պահելու «հայկական խանդավառութիւնը»:

Ղ. ԺԻՐԱՅՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

Բրինքիփոյէն բերուած Ղարիպեանի երկու պաշտօնեաններն ալ ազատ արձակուեցան, Յանձնաժողովը ճանչցաւ զանոնք, ողորմելի, միամիտ, անմեղ մարդիկ էին ...:

Շիշլիի ծանօթ ախոռին մօտերը, որ վարձուած էր Մկրտիչ Ղարիպեանէն ու Ֆրանկիւլեան Երուանդէն, Ծովային Նախարարութեան համարակալութեան դիւանին պետ Պէհա պէյի բնակարանը կը գտնուի: Յանձնաժողովը, լրացուցիչ տեղեկութիւններ քաղելու յոյսով, կանչել տուաւ Պէհա պէյին կառապանը՝ Ռամազան աղան:

— Ռամազան աղա, հարցուց Նէճիպ Մէլհամէ փաշան, դուն կառապան Մկրտիչը կը ճանչնաս, Ղազարոս Էֆէնտիին կառապանը բնաւ:

— Կը ճանչնամ, փաշա, պատասխանեց Ռամազան աղան, ուրիշ ընկեր մըն ալ ունէր:

— Ո՞վ էր ընկերը ...

— Երուանդը, ձիապարմանը, շարունակեց Պէհա պէյի կառապանը:

— Մկրտիչին մեծաւորը կը ճանչնաս, չէ՞, հարցուց Նախագահը:

— Անձամբ չեմ ճանչնար, պատասխանեց Ռամազան աղան, Մկրտիչէն իմացած եմ թէ Վիէննա գացած էր ան, կառք մը յանձնարարելու համար, եւ այդ օրը, Fiacre մը, քան տարու, բարձր հասակով, մէկ աչքը միւսէն աւելի փոքր, Թուրքերէն խօսող մարդ մը:

— Է, շարունակէ, Ռամազան աղա, շատ աղուոր կը պատմես:

— Այդ մարդը Հայ ըլլալ կ'երեւար, շարունակեց Ռամազան աղան, եկաւ ախոռը, իմացուց թէ կառքը Վիէննայէն հասած, մաքսատունը կը գտնուէր, եւ տարաւ տարաւ Մկրտիչն ու Երուանդը, զայն մաքսէն հանելու եւ ախոռը բերելու համար:

Յանձնաժողովի նախագահին եւ անդամներու մեծագոյն մասին հետաքրքրութիւնը կ'աւելնար տակաւ. կը յուսային նոր յայտնութիւններ լսել Պէհա պէյի կառապանին բերնէն:

Ռամազան աղան ուրիշ քանի մը կարեւոր տեղեկութիւններ ալ տուաւ Յանձնաժողովին:

— Փաշա, ըսաւ նախագահին, երեք օր վերջը կառքը բերին, իսկոյն անիւները քակեցին ու իւղոտեցին, լաւ կը յիշեմ մէկ անիւին ձգախէժը փրթած էր, տարին նորոգելու:

— Ով կ'երթար կուգար ախոռը, հարցուց Նախագահը:

— Նոյն օրը, շարունակեց Ռամազան, տեսայ, եկաւ ախոռը խոշոր մարդ մը, միջակ հասակով, դեղին, թաւ ու ծայրը վեր շտկուած պեխերով, կապոյտ աչքերով, դեղին ու թանձր յօնքերով, եւ կարմիր այտերով:

Ուրիշ մարդ ալ չտեսա՞ր:

— Տեսայ, պատասխանեց Ռամազան, Բէօսէն կուգար, մեծաւորին յարմար կառքը կ'ուզէր, ու կ'առնէր կ'երթար:

— Ի՞նչ կ'ընէր կարմիր այտերով մարդը, հարցուց Մէլհամէ:

— Սովորաբար կառապանին տեղը կը նստէր, Մկրտիչին հետ, բայց այս վերջինը կը վարէր կառքը:

— Ռամազան աղա, հարցուց Նախագահը, այդ կարմիր այտերով մարդը միշտ միա՞յն կը նստէր Մկրտիչին հետ:

— Զամբա ինծի պատմեց, պատասխանեց Ռամազան աղան, մահափորձէն մէկ շաբաթ առաջ, Մկրտիչին հաշիւը կարգադրած ու գինքը ճամբու դրած են:

— Շատ աղէկ, յարեց Նախագահը, վերջերը ո՞վ կը վարէր կառքը:

— Կարմիր այտերով մարդը, պատասխանեց Ռամազան աղա:

— Հապա Երուա՞նդը ...

— Երուանդին համար կարմիր գիծերով բաճկոն մը եւ տափատ մը գնած էին, հագցուցին, պատասխանեց Ռամազան աղա:

— Երուանդին հետ մտերիմ էիր, չէ՞, հարցուց Նախագահը:

— Շատ մտերիմ էինք իրարու հետ, հաստատեց Ռամազան աղան, մահափորձին օրը ըսաւ թէ՝ Պէօյիւք Տէրէ պիտի երթային, եւ հոն տասնըհինգ օր պիտի մնային. այն օրը ժամը 11ին (Կ. Ե.) միջօրէները դուրս ելաւ կառքը, ալ չվերադարձաւ:

— Մկրտիչին յաջորդը, հարցուց Նախագահը, կարմիր այտերով մարդը, գիտե՞ս, ի՞նչ ազգէ էր:

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց Ռամազան, բայց Թուրքերէն լաւ կը խօսէր, Մկրտիչ կ'ըսէր իրեն թէ Վիէննայէն եկած էր ան:

Յանձնաժողովին նախագահը ցոյց տուաւ Ռամազան աղային քանի մը լուսանկարներ, որոնց ամէնքն ալ ճանչցաւ, Մկրտիչինը, Երուանդինը, ինչպէս նաեւ ձգախէժ կառքին բեկորները:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Այրի Տիկին Նուարդ Սարկաւագեան, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սարկաւագեան եւ զաւակները՝ Եդուարդ, Կարօ եւ Անա-հիտ, Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան (աղջի-կը), Տէր եւ Տիկին Արսէն Հայգազործ-եան, զաւակները եւ թոռները (Երեւան), Այրի Տիկին Դաւիթեան, Պետրոսեան, Փապուճեան, Փափազեան, Ճիւանեան ընտանիքները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, խնամիին եւ ազգականին՝

ՊԵՏՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱԳԵԱՆԻ

(71 տարեկան, բնիկ Էտիրնէցի)

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի, Յունիս 5ին, ժամը 15·30-ին Շուայի Սէն Լուի եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան,

Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեան, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, (9 Յունիս), Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, Րիւ Ժան Կուժօն, յաւարտ պատարագի:

ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

հոգւոյն հանգստեան:

Իր յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սոֆի Ոսկեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ոսկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տօլպաշեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց եղբօր, մօրեղբօր եւ հօր՝

ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի (Յունիս 9) առաւօտ,, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԳԻՆԵՋՕՆ

Կազմակերպուած՝ «Շանթ» Մշակութային Միութեան, Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին կողմէ:

Ի պատիւ բոլոր անոնց որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը չեն զլացած վերոյիշեալ միութեանց ու Սահակ Մեսրոպ սրահի բարեզարդմամն:

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուի յարգոյ հասարակութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը բերէ իր մասնակցութիւնը գեղարուեստ. բաժնին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս Շաբաթ (8 Յունիս) ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Օր. ԳԼՕՏԻՆ Վ. ՀԻՍԱՐԼԵԱՆ
Պ. ԱՐԱՅ Ժ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
Նշանուած

Նանսի 2 Յունիս, 1963 Փարիզ

ՖՐԱՆՍ. Կ. ԽԱՉԻ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՖՈՆՏԻՆ

Նախկին գումար	3476 Ֆր.
Վարդան Պանտիկեան (Մարսէյլ)	50 Ֆր.
Գումար՝	3526 Ֆր.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ: Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման ստուիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն (8 Յունիս), ժամը 8·30ին Խրիմեան սրահին մէջ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արցութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը:

ՎԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կազմակերպած է երաժշտական երեկոյ մը

Հինգշաբթի իրիկուն, Յունիս 6
ժամը 21ին
SALLE CHOPIN-PLEYEL
8, Rue Daru
Métro : Ternes

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ՝

ՇՈՒՇԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ
(Տաւիղ)
Փէշէթի, Պախ, Տաքէն, Սքարլաթի, Պարբօք, Մաայանի, Սալսետօ

ՀԻՒԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ
(դաշնակ)
Պախ, Պէթովէն, Շոփէն, Լիսթ

ՍԱՐԳԻՍ ՔԱՋԵԱՆ
(Ջութակ)
Հէնտէլ - Պէթովըն

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՍԷՆ ԳԵՏԻ ՎՐԱՅ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին, Տիկնանց Յանձնախումբին եւ Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ: Յունիս 8, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր:

Այս տարի

ՇՈԳԵՆԱՒԻՆ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ

մեր տրամադրութեան տակ է, որպէսզի մեր հասարակութիւնը կարենայ հաճելի ժամանց մը ունենալ ընտանեկան շրջանակի մը մէջ:

ՆՈՒԱԳ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ,
ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ԵՒ ԽՄԻՉՔ Սովորական գիներով

Մեկնում Ալմայի կամուրջին մօտ, Սէնի աջ եզերքը «ՊԱԹՕ - ՄՈՒՇ»երու տեղէն ժամը 21ին ԼԱ ԿԱԼԻՈԹ չողենաւ ով:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ կանխաւ ապահովել ձերտոմսերը, դիմելով Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը.

UNION GENERALE ARME NIENNE DE BIENFAISANCE
11, Square Alboni, PARI S (16e) — Tél. : TRO. 03-18

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերու համար կարելի է դիմել նաեւ
Madame K. BAKERDJIAN,
35, Rue de Trévise, PARI S (9e) — Tél. : PRO. 07-25

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը, Րիւ Վօլթէռ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Ժիրայր Պալանճեան (իր կիթառով), Արա Գրիգորեան (արտասանութիւն), Հ. Յ. Դ. Իսիի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. ԹԵՐԷԶ ՔԷՕՇԿԵՐԵԱՆԻ եւ ԵՐԵՒԱՆ'Ս երրեակը (հարմոնիքա), խօսնակ Մարի - Ռոզ Սոֆեան:

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբը կը ներկայացնէ.—

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կէս գիշերէն ետք

Pierre SOUFFLET et sa Grande Formation

Մուտք 5 ֆրանք

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապ. խաչի մասնաճիւղերու:

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին Գ. Թաղապետարանի սրահը:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԳԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:

Կը մասնակցին.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի երգչախումբը, Օր. Օր. Ն. Ղազարեան, Ստեփանեան, ընկերներ Զափարեան եւ Շարիկեան: Ընկեր Յ. Պէրպէրեան, Օր. Օր. Տ. Աւետիսեան, Ա. Կարապետեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ Նոր Սերունդի եւ Կապ. խաչի Վալանսի մասնաճիւղին:

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ԿՈՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն, թատերգութիւն մը Նոր Սերունդին կողմէ:

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՆԿՈՒՏԻՆԵՐԸ

Մուտքը ազատ է:

×

ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին, Սալ Ալաք — Սոլֆերինօ, 235 Րիւ Մունէյրա:

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խումբին:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Իսի-ի «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Խանասոր խումբի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն:

Կիրակի (9 Յունիս) կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, տեղւոյս «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 Րիւ տը Լա Տէֆանս:

Կը նախագահէ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Կը բանախօսէ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իր նոյնքան հաճելի անակնկալներով, մասնակցութեամբ երգչուհի Աստղիկ Քեսէեանի:

Ընկերահամակրական կերուխում, ընտանեկան մթնոլորտի մէջ:

Կերուխումի մասնակցութիւն 10 Ֆր.

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եղիշէ Ներբայրեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի:

Այս Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին Րիւ տը Ժէլի սրահը:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

×

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 8ին Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. ... մէջ:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն ծածկոցներ.— Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10-30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 7 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9624

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9624

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՂԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ՍԵՂՄՈՒԻՆ

Երկար չտեւեց համեմատական ազատութիւնը, զոր վայելեցին խորհրդային գրողները Ստալինի մահուան, մանաւանդ կարմիր բռնակալի «սեւացման» յաջորդող տարիներուն :

Գրաքննութիւնը մեղմացած ըլլալով, անոնք փորձեցին աստիճանաբար ձերբազատուիլ զիրենք կաշկանդող կապանքներէն :

Կոմկուսի վարիչները սկսան սարսափիլ, տեսնելով որ անոնք իրենց գլուխն առած կ'երթան, չեղելով «պարտիա»յի գծած մարքս – լենինեան գաղափարաբանութեան ուղիէն :

Խրուշչեւ, որ մինչ այդ մեղմ քաղաքականութիւն էր վարած, ժամանակը հասած նկատեց սեղմելու օղակները : Անցեալ Մարտ 8ին Կրեմլինի մէջ հաւաքուած ամէն կարգի մտաւորականներու առջեւ խօսած իր ծանօթ ճառը դարձակէտ մը կազմեց :

Կրեմլինի մենատէրը հնչեցուց ահազանգը, որուն արձագանգները հասան մինչեւ Հայաստան : Ինչպէս գրեցինք ժամանակին, Մարտ 29ին Երեւանի մէջ գումարուեցաւ «ռեսպուբլիկայի ստեղծագործական ինտելիգենցիայի ակտիւի ժողով»ը, մասնակցութեամբ պետական եւ կուսակցական վարիչներու, գրագէտներու եւ արուեստագէտներու :

Բան չպահելով, Հայաստանի կոմկուսի Ա. եւ Բ. քարտուղարները՝ Զարոբեան եւ Բաղդասարեան՝ անխնայ խարանեցին հայրենիքի ամէնէն տաղանդաւոր գրագէտներն ու բանաստեղծները, որոնք հայ ժողովուրդի անցեալ փառքը երգելու, արեւմտեան Հայաստանի լեռներն ու լիճերը ոգեկոչելու, հայրենասիրական մաքուր զգացումներ արտայայտելու մեղքն էին գործած :

Հալածանքը կը շարունակուի հայրենաշունչ ստեղծագործութիւններ կատարող բանաստեղծներուն դէմ :

Մայիս 10ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է խորհրդակցական նոր հաւաքոյթ մը՝ նուիրուած «Սովետահայ գրականութեան յետագայ զարգացման հարցերին» : Ներկայ եղած են «Հայաստանի սովետական Գրողների Միութեան վարչութեան նախագահութեան անդամներ, նշանաւոր գրողներ, ռեսպուբլիկական թերթերի եւ հանդէսների խմբագիրներ, հրատարակչութիւնների, ռատիոյի եւ հեռուստատեսութեան պատասխանատու աշխատողներ» (Ս. Հայաստան, 11 Մայիս) :

Դարձեալ կենտկոմի Ա. քարտուղար Եակով Զարոբեանն է, որ քննադատութեան ենթարկած է ոչ միայն ծանօթ գրողները, այլեւ Գրական Թերթ, Սովետական Գրականութիւն, Լիտերատուրնայա Արմենիա եւ Հայաստանի աշխատաւորուհի հանդէսներու «խմբագրական կոլեգեաների աշխատանքը, որոնք բաւականաչափ պահանջկոտութիւն չեն ցուցաբերում գրական գործեր ընտրելիս եւ յաճախ հրապարակում են գաղափարական ու գեղարուեստական տեսակէտից թոյլ գրական գործեր» :

Ցետոյ շեշտած է, որ անոնք «սոցիալիստական ռէալիզմի սկզբունքներից» կատարուած ամէն տեսակ շեղումներու նկատմամբ պէտք է ցուցաբերեն «պարտիական սկզբունքայնութիւն ու անհաշտողականութիւն» :

Ցետոյ տեղի ունեցած է մտքերու փոխանակութիւն : Խօսք առած են Ստեփան Զօրեան, Նայիրի Զարեան, Սերօ Խանզատեան, Է. Թօփչեան, Ք. Թափալցեան, Վ. Նորենց, Ս. Բայանդուր, Ե. Մելիքովա եւ Յովհ. Բաղդասարեան, որոնք բոլորն ալ ձայնակցած են Զարոբեանի : Շեշտած են, որ պէտք է ուժեղացնել պայքարը «կոմունիստական գաղափարայնութեան եւ սոցիալիստական ռէալիզմի հետ անհամատեղելի ֆորմալիզմի, նատուրալիզմի եւ ազգային սահմանափակութեան ամէն տեսակ դրսեւորումների դէմ» :

Զուր աշխատանք : Կարելի չէ կապտել ազատ մտածողութիւնը : Կեանքը կ'ընթանայ իր ճամբով :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԵՒ ԶՈՀԵՐ

Ծանր ցոյցեր տեղի ունեցած են Թեհրանի մէջ առջի օր եւ կառավարութիւնը պատերազմական վիճակ հռչակած է երկրին մէջ :

Ինչպէս գրած էինք միջադէպերը սկսած էին, ղեկավարութեամբ կրօնական Շիի պարագլուխ մը՝ Այա Թոլլահ Խոմէյնի : Այս ցեղախումբը դէմ է Շահին կատարած երկու բարեփոխումներուն : Նախ գիւղատնտեսական բարեփոխումը որ պիտի ստիպէ կրօնական ցեղախումբերուն իրենց հողերը բաժնել գիւղացիներուն, ապա՝ կիներու քուէարկութեան :

Շահը եւ ընտանիքը փակուած են պալատին մէջ, զոր կը պաշտպանէ Զօր. Ա-Թուլահ Նազիրի, ոստիկանութեան տնօրէնը որ մայրաքաղաքին զինուորական կառավարիչ նշանակուեցաւ եւ իր հրամանին տակ կը գտնուին բանակն ու ոստիկանութիւնը : Լուսարգել հաստատուած է ֆրանսական ժամով ժամը 19.30-էն 2.30 եւ ըստ վերջին լուրերուն կառավարութիւնը տէրն է կացութեան : Քաղաքին ամէն կողմէն կը լսուին տակաւին զէնքի ձայներ, բայց կը թուի թէ զինուորներն ու ոստիկաններն են որ օդին մէջ զէնք կը պարպեն ցրուելու համար հաւաքումները :

Պատրուակ բռնելով իմամ Հոմէյնիի մահուան ոգեկոչումը, հազարաւոր մոլեռանդներ տողանցած են Թեհրանի փողոցներուն մէջ, հակակառավարական նշանախօսքեր պոռալով : Բայց երբ լուր տարածուած էր որ կրօնական պարագլուխը՝ Այաթոլլահ ձերբակալուած է, ցոյցերը անմիջապէս խռովութեան վերածուած են : Այաթոլլահ Քոմի սուրբ քաղաքին քարոզիչն է եւ Շիի ընդդիմութեան պետը : Կոլիստանի պալատի հրապարակին վրայ, ամբոխը բախում ունեցած է ոստիկաններուն հետ որոնց օժանդակելու եկած էին զինուորները : Բայց չուտով ցուցարարները սկսած են յարձակիլ հանրային շէնքերուն վրայ, կոտրտելով ապակիները, տապալելով կառքերը եւ ջարդուփշուր ընելով խանութները : Փողոցի կռիւներ սկսած են եւ ըստ կարգ մը լուրերու, բանակը սկսած է զէնք պարպել : Ամէն կողմ հրդեհներ ծագած են եւ հակառակ տրուած հանդարտեցուցիչ լուրերուն կը թուի թէ ապստամբական օճախներ մնացած են զանազան տեղեր :

Զոհերու թիւը կարելի չէ եղած ճշդել : Հարիւրէն մինչեւ հազար մեռեալներու մասին կը խօսուի : Ոմանց համաձայն 80է մինչ վարչապետը յայտարարեց թէ 20 մեռեալ կար : Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են որոնց մէջ մօտ երեսուն կրօնապետեր ինչպէս՝ Այաթոլլահ Խոմէյնին եւ Այաթոլլա Ղանին :

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, ապահովութեան սպասարկութեան պետը՝ Զօր. Փաքրավան յայտարարած է թէ նման ցոյցեր կրնան տակաւին շարունակուիլ որովհետեւ անոնք մաս կը կազմեն ծրագրի մը որուն նպատակն է տապալել վարչակարգը : Զօր. Փաքրավան աւելցուցած է թէ այս դաւադիրներուն ետին օտար դրամադլուխ կայ : Ճշդած է նոյնիսկ թէ փաստեր ձեռք ձգուած են որոնք թոյլ կուտան յայտնելու թէ կրօնապետները դրամ ստացած են Եգիպտոսէն, խռովութիւններ սերմանելու համար երկրին մէջ եւ այդ ձեւով ձախողեցնել տալ Շահին սկսած ընկերային բարեփոխումները :

Դէտերու կարծիքով, ամէնէն ծանրակշիռ միջադէպերն են 1953ին Մոսադեղի կառավարութեան տապալումէն ի վեր :

Ֆիկառօ կը գրէ նաեւ թէ ըստ լաւատեղեակ աղբիւրի մը որ յառաջդիմական շրջանակներու կը պատկանի, ներկայ շարժումը ժողովրդական է միայն եւ միջին դասակարգի ինչպէս նաեւ յառաջդիմական մտաւորականները դուրս կը մնան :

Վերջին լուրերու համաձայն Շահը, Ֆարա Տիպա եւ զաւակները Թեհրանէն 10 քիլոմեթր հեռու իրենց պալատը քաշուած են, մինչ ցոյցերը կը շարունակուին մայրաքաղաքին մէջ :

Զինուորական իշխանութեան համաձայն Զորեքշաբթի օրուան ցոյցերու զոհերու թիւը միայն 29 է, բայց ուրիշ աղբիւրներ հարիւրաւորներու մասին կը խօսին : Գերեզմանոցը խիստ պաշտպանութեան տակ է որպէսզի զոհերուն ընտանիքները միջադէպեր չստեղծեն :

ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լոնտոնի մէջ անսպասելի գայթակղութիւն մը ծագած է որուն հետեւանքները կրնան ծանր բնոյթստանալ : Ծանօթ է որ ասկէ երկու ամիս առաջ, Անգլիոյ ազգային պաշտպանութեան նախարարը՝ Ճոն Փրոֆումօ, կը հերքէր այն ակնարկութիւնները զորս երկու աշխատաւորական երեսփոխաններ ըրած էին իրեն, յայտնելով թէ յարաբերութիւններ ունի Քրիսթին Քեըլըր անունով մանրէնի մը հետ : Այն ատեն նախարարը շատ բարկացած էր եւ նոյնիսկ սպառնացած որ անուանարկութեան դատ պիտի բանայ : Այսօր Փրոֆումօ կը յայտնէ նամակի մը մէջ զոր ուղղած է Մաք Միլընի որ սուտ խօսած է, պաշտպանելու համար կինն ու զաւակները եւ քաղաքական բարեկամները : Այսօր ամէն բան կը խոստովանի եւ իր հրաժարականը կը ներկայացնէ :

Բրիտանական բովանդակ մամուլը կը զբաղի այս հարցով եւ կարգ մը թերթեր նոյնիսկ Մաքմիլլընի հրաժարականը կը պահանջեն :

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

ՍՐՏԻ ՏԱԳՆԱՊ ՈՒՆԵՑԱԾ Է

Յունիս 4ի Ազդակը կը հաղորդէ թէ Ճորճ Մարտիկեան սրտի տագնապ մը անցուցած է եւ անմիջապէս փոխադրուած է Փենսիլվանիոյ Էլլընթաուն քաղաքի Սէյքրիդ Հարթ հիւանդանոցը : Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը այս լուրը առած է հեռաձայնով Յունիս 3ին, Պ. Մարտիկեան նոյն օրը ունեցած է իր անհանգստութիւնը :

Արագ ապաքինում կը մաղթենք ազգային բարերար, բոլորին սիրելի՝ Ճորճ Մարտիկեանի :

«ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ԱՄԷՆ ՊԱՅՔԱՐ»

ԿԸ ՀՐԱՀԱՆԳԷ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Պէյրութի եւ Պոլսոյ վերջին թղթարեբէն (Յունիս 2 – 3 եւ 4) կը տեղեկանանք թէ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսը Վազգէն Ա. հեռագրով կը հրահանգէ դադրեցնել ամէն պայքար եւ կը շեշտէ.— «ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԵՐ ԿԱՄՔՆ Է ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԳԱՀԱԿԱԼԻՆ ՀԵՏ ԱՐՄԱՏԱՊԷՍ ԼՈՒԾԵԼ ՏԱԳՆԱՊԸ» :

Մարմարա, Այգ եւ Սփիւռք չեն յայտներ թէ ո՞րու ուղղուած է Վազգէն Ա.ի այս կարեւոր հեռագիրը : Միւս կողմէ Եղիշէ Պատրիարք հեռաձայնով հաղորդակցութեան մը ընթացքին յայտնած է «Այգ»ի խմբագրութեան թէ որոշ թուական մը չի գիտեր Վազգէն Ա.ի Երուսաղէմ ժամանման մասին, բայց 8 հոգիի համար վիզաներ ղրկուած են Լոնտոն :

×

Եօթնամեայ արուեստական տագնապին մօտակայ լուծման հեռանկարը մեծ գոհունակութեամբ ընդունուած է Լիբանանի Հայութեան կողմէ, կը գրէ Այգ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԻՆ ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 19ին : Համայնավար կազմակերպութիւնները ի չարս որոնց Ֆրանսական Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը (Սէ Ժէ Թէ) կը հրաւիրեն բոլոր բանուորները խոնարհելու Յովհաննէս ԻԳ.ի առջեւ : Համաշխարհային այս յուզումէն դուրս կը մնայ միայն Չինաստան ուր Պապին զոյութիւնն ու վախճանումը չեն հաղորդուած, իսկ Փեքինի «Ժողովուրդի Օրաթերթը» կը գրէ թէ Խրուշչեւ դէպի Աստուած կ'երթայ եւ հաւանաբար ի մօտոյ ամբողջ խորհրդային ժողովուրդը միասին :

ԿԻ ՄՈԼԷ ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար վերընտրուեցաւ 17րդ անգամ ըլլալով :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ զօրավար մը՝ Էրմաչենկով մեռած է խորհրդաւոր պայմաններու մէջ : «Կարմիր Աստղը» կը գրէ թէ յանկարծամահ եղած է, 57 տարեկան էր :

ԳԱՀԻՐԷԷՆ հասած լուրերու համաձայն բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Քիւրտերուն եւ Իրաքի կառավարութեան միջեւ : Ալ Աիրամի համաձայն Պարզանի բերանացի դիմում մը կատարած է Իրաքի պաշտպանութեան նախարարին, ձերբակալուած Քիւրտերու ազատ արձակումը պահանջելով :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ զինուորական երեք ատեաններ պիտի դատեն Մայիս 21ի ապստամբական շարժումին 103 պատասխանատուներ :

ՄԱՐՈՔԻ Թագաւորը փոփոխութիւններ կատարեց դահլիճին մէջ :

ՖԻՏԷԼ ՔԱՍԹՐՕ փորձ մը ըրած է բնականոն դարձնելու համար Միացեալ Նահանգներու հետ Քուպայի յարաբերութիւնները : Դիմումը պաղ ընդունելութիւն գտած է : Արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը կ'ըսէ թէ ամերիկեան շրջագծին մէջ, համայնավարութիւնը բանակցութիւններու առարկայ չի կրնար ըլլալ :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ խորհուրդը որոշեց արտօնել թերթերու գիներու յաւելումը առանց սակայն թուական ճշդելու : Կը խօսուի Օգոստոս 1ի մասին : Մէկ միլիառի նոր օժանդակութիւն մը կ'ըլլայ Պեն Պելլայի : Տը Կոլ Պոն (Գերմանիա) կ'երթայ Յուլիս 4ին եւ 5ին :

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Այժմ վերլուծենք Ակադ. Գր. Ղափանցեանի գործունէութիւնը: Սկսած ԺԹ. դարու առաջին տարիներէն, կարգ մը հետազօտողներ սկսան հետաքրքրուիլ Հայաստանի ուրարտական արձանագրութիւններով: Պատմական տեսակէտով ուրարտագիտութեան զարգացման արժանիքը կը պատկանի Ն. Մառի եւ անոր աշակերտ՝ Յովսէփ Օրբելիի, հայ մեծ գիտնականը, որ դեռ 1910ին կը ղեկավարէր Անիի հնագիտական թանգարանը, ուր կը պահուէին Անիի պեղումներէն ձեռք բերուած հնութիւնները : 1912 1917 Ռուսիոյ Գիտութիւններու Ակադեմիային կողմէ ան ղրկուած է Թուրքիա՝ ուսումնասիրելու համար Ուրարտուի հնագիտական հետքերը: Ան, փոքր ընդմիջումներով աշխատած է Վանի մէջ, ուր 1916ին յայտնաբերած է Սարտուր Բ.ի ուրարտական արձանագրութեամբ յուշարձանը: Բ. Պիոտրովսկիի ղեկավարութեամբ շարունակուելով Կարմիր Բլուրի պեղումները, կը սկսին երեւան գալ հայ ուրարտագէտներ, ինչպէս Մ. Իսրայէլեան, Ն. Յարութիւնեան եւ ուրիշներ: Գր. Ղափանցեան ըմբռնեց ուրարտական ուսումնասիրութիւններու կարեւորութիւնը հայկական ուսումնասիրութիւններուն համար : Ան խորապէս կ՚ուսումնասիրէ նաեւ Ուրարտուի պատմութիւնը, որ զայն կը մղէ գրելու «Ուրարտուի պատմութիւն» աշխատութիւնը (1940) : Ուսումնասիրելով նաեւ Փոքր Ասիոյ լեզուները, յատկապէս հիթիթական եւ ուրարտական լեզուները, Գր. Ղափանցեան կը յանգի այն եզրակացութեան, թէ հայերէնը ազիանական, «անատոլական» լեզու մըն է, ուր կը տիրապետէ ազիանական եւ կովկասեան լեզուներու խառնուրդը, թէեւ ան կ՚ընդունի հայերէնի մէջ հնդեւրոպական տարրերու գոյութիւնը, զորս կը համարէ կարեւորութենէ զուրկ խաւ մը միայն, որով հայերէնը չի թուիր ըլլալ հնդեւրոպական ծագում ունեցող լեզու մը (Էդ. Աղայեան. Լեզուաբանութեան ներածութիւն, Երեւան, 1960, էջ 547) : Հաւանաբար, իբր հետեւանք այս ըմբռնումին, Ակադ. Գր. Ղափանցեան յօդուածներու շարքով մը ուժգնօրէն կը յարձակի հնդեւրոպական դպրոցի տեսակէտներուն վրայ (Գ. Ղափանցեան, Մառ եւ Հնդեւրոպականութիւնը Խ. Հայաստանի մէջ, 1943, էջ 103 եւ Երեւանի պետական համալսարանի մէջ, եւայլն), կամ իր ուրիշ մեծ աշխատութիւններուն մէջ, ինչպէս անոր «ընդհանուր լեզուաբանութիւնը» (1939), « Ձերրօ Արմենիաքա» (1935), Խեթական աստուածներ Հայերու մօտ (1940), Հին Հայաստանի տեղանուններու պատմա – լեզուաբանական նշանակութիւնը (1940), Հայասա Հայերու օրրանը (1948), Ասորա – բաբելական բառեր հայերէնում (1945), եւ ի վերջոյ՝ պատմա – լեզուաբանական աշխատութիւններ (1956) հատորին մէջ, ուր վերահրատարակուած են անոր բոլոր գործերը: Անոր աշխատութիւնները կը բովանդակեն իրողութիւններու հսկայ պաշար մը, զոր ան կ՚օգտագործէ ապացուցանելու համար հայերէն լեզուի ազիանական յատկանիշը, ինչ որ կը յաջողի ընել մասամբ միայն, զիջումներ ընելով լեզուաբանական ուսումնասիրութիւններու մէջ անհրաժեշտ խստապահանջութիւններու : Հետեւաբար Գր. Ղափանցեան հայերէն լեզուն կը համարէ «անատոլական» լեզու մը՝ մեհենագրական հիթիթերէնի, լուվիքական եւ լիւքիանական լեզուներու կողքին: Գր. Ղափանցեանի գիտական աղբիւրները, հարուստ նիւթերը, զորս ան ունէր ազիանական, ուրարտական, ինչպէս նաեւ հուրիթական լեզուներու բնագաւառին մէջ, զայն կը սահմանէին դնելու հայ ազգագրութեան հիմերը : Իր վերոյիշեալ աշխատութիւններով ան ջանաց լոյսին հանել հայերէն լեզուի ու հայ ժողովուրդի նախապատմութիւնը՝ ի սպաս դնելով իր ամբողջ գիտութիւնը: Իրապէս, Գր. Ղափանցեան շատ նպաստեց երեւան հանելու համար ոչ – հնդեւրոպական տարրեր հայերէն լեզուի մէջ եւ փորձեց մեկնաբանել հայերէն բառերու մէկ մասը հիթիթական, ուրարտական կամ հուրիթական բառերու շնորհիւ :

Բայց այն իրողութիւնը, թէ Գր. Ղափանցեան չուզեց նկատի ունենալ գոյութիւն ունեցող տեղեկութիւնները, զորս կարելի չէր անտեսել, տեղեկութիւններ, այն ազգագրական խումբին մասին, որ անտարակուսելի կերպով ունէր հնդեւրոպական ծագում, ուրկէ ծնունդ առաւ հայ ժողովուրդը, որ հակառակ կազմըւած ըլլալով խառն, ոչ հնդեւրոպ. միջավայրի մը մէջ, պահպանած էր իր հնդեւրոպ. ժողովուրդի յատկանիշը, պատճառ եղաւ, որ Գր. Ղափանցեան, ինչպէս նաեւ Հայերու նախապատմական շրջանի մասին անոր համոզումներուն հետեւող ուրիշ հայ լեզուաբաններ ստորագնահատեն հնդեւրոպական բաղդատական լեզուաբանութեան անառարկելի նուաճումները : Նկատի առնելով միայն հայերէնի եւ հիթիթերէնի մէջ գոյութիւն ունեցող ոչ հնդեւրոպական բառապաշարը (որ անտարակոյս կարեւոր է), որոշ լեզուաբաններ եւ անոնց կարգին նաեւ Գր. Ղափանցեան, այդ լեզուներուն մէջ տեսան խառն լեզուներ, արդիւնքը երկարատեւ հոլովոյթի մը, որ տեղի ունեցած է անոնց պատմութեան հին դարերուն մէջ : Իբր հետեւանք այդ բարդ հոլովոյթին, ոչ հնդեւրոպական ազիանական լեզու մը, համաձայն « խառն լեզուներու» տեսակէտին, իր մէջ պէտք է ձուլէր հնդեւրոպական բարբառի մը ձեւաբանական կառուցուածքը, ինք խակ, իր ոչ հնդեւրոպական բառապաշարով նպաստելով այս հոլովոյթին: Թէեւ ընդունելու է խառն լեզուներու վարկածը, քանի որ կրնան տեղի ունենալ եւ տեղի ունեցած են լեզուներու պատմութեան մէջ, բայց հայերէնի պարագային կարելի չէ հաստատել այս բանը, քանի որ հայերէն լեզուն չի ներկայացներ խառն ձեւաբանական դրութիւն մը: Ինչ կը վերաբերի անոր բառապաշարին, պէտք է ընդունիլ, որ բառապաշարի մը ամենակարեւոր կողմը, բառային գլխաւոր հիմքը դերազանցապէս հնդեւրոպական է, ինչպէս կ՚ապացուցանեն «հայր», «մայր», «եղբայր», «դուստր», «հարսն» եւ ուրիշ ազգական բառերը, կամ մարմնի մասերը նշանակող բառերը՝ «սիրտ», «լեզու», « աչք », «ձեռ», «ոտն», «բերան», «մատն» եւայլն, կենդանիներու անունները, թուական բառերը, անձնանունները եւ հարիւրաւոր ուրիշ անուններ կամ բայեր, որոնք առաջնակարգ կարեւորութիւն ունին մարդոց կեանքին մէջ (Ս. Ղազարեան, «Հայոց լեզուի համառօտ պատմութիւն», Երեւան, 1954, էջ 59 – 60): Երեւանի համալսարանի փրոֆէսէօրներէն Ա. Ամանիկեան 1953ին հրատարակեց շատ դիպուկ մէկ ուսումնասիրութիւն մը, ուր կը քննադատէր հայերէն լեզուի խառն նկարագիր ունեցած ըլլալու վարկածը, որուն վրայ կը պնդէր Գր. Ղափանցեան :

Գր. Ղափանցեան ունէր հետազօտողի մեծ յատկութիւններ եւ ներկայիս ալ մեծարժէք են անոր հետազօտութիւններուն արդիւնքն եղող իրական նիւթերը, բայց ո՛չ անոնց մեկնաբանութիւնը: Զրկուած ըլլալով բաղդատող հնդեւրոպանագէտի կառուցուածքէ մը, ան ենթարկուեցաւ Ն. Մառի որոշ ըմբռնումներուն: Այս դիրքաւորումը կ՚արտացոլայ անոր ուրիշ ուսումնասիրութիւններուն մէջ եւս: (Գր. Ղափանցեան, «Հայերէնի ծագման մասին», Երեւան 1946: — Հայերի եւ հայերէնի գոյացման շուրջ «Ս. Գրականութիւն» 1 – 1941):

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

Բ. ԹԱՇՃԵԱՆԻ ԵՐԵՔ ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ

Առաւելապէս դրական, լեզուական հարցեր շօշափող յաջորդական երեք հատորներ լոյս ընծայեց Բենիամին Թաշեան: 1961ին՝ «Ներածութիւն հայ գրական պատմութեան», 1962ին՝ «Լսարան հայ լեզուի» եւ վերջերս՝ 1963ին «Լեզուական հարցեր »: Երեքն ալ հրատարակութիւն «Յուսաբեր» տպարանի, Գահիրէ :

Մայրենի լեզուն «մրգաստանի մը նման » սիրող, զայն ազգի մը անկորնչելի ու վաւերական մեծագոյն արժէքը նկատող եւ իբր այդ միշտ կանգուն եւ անաղարտ պահելու բծախնդիր մտաւորականներէն մէկը եղած է «Յուսաբեր»ի տասնեակ տարիներու խմբագրապետը՝ Բ. Թաշեան :

Այդ երեք հատորներէն վերջին երկուքին նիւթերը, մեծաւ մասամբ, լոյս տեսած են մասնաւորաբար «Յուսաբեր»ի մէջ, խմբագրական, մենագրական կամ նշմարներու այլազա՛ ձեւերուն տակ : Անշուշտ, վերհրատարակութեան առիթով կատարած է լրացումներ եւ ճշգրտումներ :

Հայ գրչի այս վաստակաւորին շահագրգռութեան առանցքը, եղած է առաւելաբար մայրենի լեզուն: Արդարեւ, անոր հանդէպ իր սէրը զինք մղած է լեզուական նախանձախնդրութեան այն աստիճանին, որ բառին ամէնէն ազնուական առումով «հիւանդագին» բծախնդրութիւն կարելի է որակել :

Լեզուն գիտութիւն եւ միաժամանակ արուեստ նկատող, իսկ հայերէնը՝ հայ հոգիին պայծառ հայելին դասող Թաշեանի համար, հոգեկան ամենօրեայ տագնապներու պատճառ եղած են կարգ մը թերթերու, մինչեւ իսկ գրական գոյն ունեցող կարգ մը հանդէսներու խառնաշփոթ լեզուն, մանաւանդ՝ խորհրդային լրագրական լեզուն, որ «իբրեւ քերականութիւն, բառապաշար, մանաւանդ իբրեւ ուղղագրութիւն դուրս եկած է [illegible]տակարան»ային իր սրբութենէն »:

Բ. Թաշեանի տարիներու երազը եղած է հաստատել զարտուղութիւններէ, կանոնազանցութիւններէ եւ անկանոնութիւններէ զերծ լեզուական միօրինակութիւն մը, ուր անձնական քմայքը իր տեղը չունենայ եւ անձնական նախասիրութիւնը՝ վաւերական օրէնք չդառնայ :

Լեզուի օրէնքին եւ ոգիին կառչած խստապահանջ պահակախումբի մը ձայնը կը կազմէ ան: « Բոլոր պայքարներուն մէջ ամէնէն նուիրականը յանուն լեզուի մղուած պայքարը նկատելով», Թաշեան իր «Լսարան հայ լեզուի» հատորին մէջ յատկապէս կը մատնանշէ նուիրագործուած, երբեմն ալ՝ անգիտութենէ ծնունդ առած հազար ու մէկ սխալներ: Մատնանշումներէն ոմանք կրնան վիճելի ըլլալ: Լեզուն ալ ի վերջոյ գիտութիւն մըն է եւ բոլոր գիտութիւններուն նման ունի իր «թիւրն ու թերին», իր վարկածները, առեղծուածները եւ թնճուկները:

Այսուհանդերձ, հարկ է ընդունիլ – եւ այս՝ ի նպաստ իրեն — որ իր բոլոր ներկայացուցած առարկութիւնները, կատարած ճշգրտումները յենած են պատմագիտական, լեզուական ու քերականական հիմերու վրայ, որոնք առաւելագոյն չափով վաւերական են :

Լեզուական հարցերու մէջ, Բ. Թաշեան « պահպանողական» մըն է, անոնցմէ է, որ դէմ են արմատական, նորաձեւ(?) մասնակի բարեփոխումներու : Միշտ միտք ունի, որ լեզուն տուեալ ազգի ոգին կը պատկերացնէ եւ ոգին պէտք է մնայ անեղծ ու անվթար :

« Լեզուն ամէնէն քիչ կ՚ախորժի յեղափոխութենէ եւ ամէնէն շատ՝... հակայեղափոխութենէ » : Պարզ է, որ այս տեսակէտին կառչած մէկը պայքարի(?) մայրենի լեզուն մաշած արխայիզմներու(?) վերածող, կամ՝ օտար բառերու անհարկի գործածութեամբ [illegible], հարուստ հայերէնը խեցբեկ բարբառի վերածող անդէտ իմաստակներուն դէմ :

Լեզուն « չահուած հարստութիւն » մըն է իրեն համար, ուստի դէմ է անոր մսխումին :

Պրպտող եւ զննող միտք, «Լեզուական հարցեր» հատորին մէջ կը խօսի հին ու նոր հրատարակութիւններու, ձեռագիր գրութիւններու մասին: Ու միշտ հետաքրքրական եւ այլապէս շահեկան նորութիւններ կը գտնէ յայտնելիք, որ անխուսափելիօրէն(?) կ՚աւելցնէ իր գործին թէ կշիռը, թէ արժէքը: Արդարեւ, իր գործերը լեցուն են յիշատակութիւններով, հարուստ աղբիւրներով: Վերոյիշեալ հատորին մէջ, օրինակ, յաջորդական վեց գլուխներ յատկացուցած է բառարաններու եւ բա-

ՊԷԱԹՐԻՉԷ ՉԵՆՉԻ

Իր կարգին, Լուքրեցիան նոյնպէս կ՚ենթարկուի նոյն գործողութիւններուն, որոնց ընթացքին դահիճները կը խոշտանգեն զինքը, տրորելով անոր թեւերն ու սրունքները : Տարաբախտ կինը նոյնպէս կը խոստովանի ամէն բան, աւելցնելով միայն հետեւեալը . « Եթէ չհամաձայնէի իրենց, հաւանօրէն զիս ալ սպաննէին ..» :

Պէաթրիչէի համար բոլորովին տարբեր կ՚ըլլայ հարցաքննութեան ձեւը : Եթէ մանկամարդ կինը դատաւորներուն պատմէր եղելութիւնը ինչպէս որ էր եւ նկարագրէր իր հօր գործած խժդժութիւնները, այդ պարագային գործուած ոճիրը իմաստ մը պիտի ստանար եւ գոյութեան իրաւունք պիտի ունենար: Ընդհակառակն, Պէաթրիչէ իր հայրը կը ներկայացնէ իբրեւ մարդոց ամէնէն քաղցրաբարոն: Ժամերով, օրերով եւ շաբաթներով, իբրեւ իսկական Չենչի մը, կը ծառանայ զինքը հարցաքննողներուն դէմ, մինչդեռ այս վերջինները՝ ընդհանուր դատախազ Մոլելլա եւ դատաւոր Մոսքաթօ երիտասարդ կնոջ լիակատար խոստովանութեան համար կը խորշին դիմելու չարչարանքի միջոցին, անպայման Պէաթրիչէի մարմարակերտ մարմինը չխոշտանգելու մտավախութենէն տարուած: Ի վերջոյ, սակայն, Պէաթրիչէի յամառութենէն ձանձրացած, կ՚որոշեն զայն եւս առաջնորդել չարչարանքներու սենեակը :

Հոն, մանկամարդ կինը բոլորովին մերկացնելով կը պառկեցնեն չարչարանքի տախտակին վրայ եւ կը սկսին ակցաններով եւ շիկացած երկաթներով խոշտանգել անոր մարմինը :

Սակայն, տարաբախտ Պէաթրիչէն, առաջին իսկ վայրկեանին, չկարողանալով տոկալ զգացած ահաւոր ցաւերուն, կ՚աղաղակէ.

— Սուրբ Աստուածածին, օգնէ ինծի .. դադրեցէք, պարոններ, վար իջեցուցէք զիս, ամէն բան պիտի ըսեմ ձեզի ...

Եւ պատմելով բոլոր եղելութիւնները, զանց կ՚առնէ միայն մէկ բան: Հաւանաբար, ամօթխածութեան վերջին ընդվզումով մը, կը հրաժարի յայտարարելէ թէ հայրը իր վրայ գործած է իր դաւակն իսկ ըլլալու պիղծ արարքը, խոստովանութիւն մը որ իրեն պիտի կրնար ապահովել «մեղմացուցիչ դէպք յանցանաց » մը ...

Դատաւորները չեն ուշացներ իրենց վճիռը: Լուքրեցիա, Ճիաքոմօ եւ Պէաթրիչէ կը դատապարտուին մահուան : Պաշտպան փաստաբան Ֆարինաչչի, հակառակ իր պերճախօսութեան, չի յաջողիր ազատել Պէաթրիչէի գլուխը :

Նկարիչ Կուիտօ Ռէնի, որ իր բանտախուցին մէջ նկարած էր մանկամարդ կինը եւ այդ մտերմական տեսակցութիւններու ընթացքին կաթողին սիրով սկսած էր սիրել զայն, մահապարտութեան լուրը իմանալով, կը դիմէ Կղեմէս Ը. Պապին, խնդրելով Պէաթրիչէի ներումը: Պապը, սակայն, անկարեկիր մնայ, առարկելով որ հայրասպանի օրինակ չնորհուած ներումը կրնար դէմ հանդիսանալ ուրիշներու, ինչ ալ ըլլան մեղմացուցիչ պարագաները :

×

Հռոմի մէջ, արեգակը նոյնքան [illegible] է Սեպտեմբերի կիսուն, որքան ... բակ կ՚ըլլայ Օգոստոս 15ին:

1599 Սեպտեմբեր 11ի առաւօտեան ժամը ... արեւուն ճառագայթները ... արդէն սկսած էին իրենց հուրը տեղալ ... նել Յաւիտենական Քաղաքին վրայ :

Վաթսուն վայրկեանէ ի վեր կը ... Ողորմութեան Կոչնակը :

Սանթ Անճելոյի դղեակին ... թառած այս կոչնակը կը սկսէր իր ... խուլ ղօղանջները տարածել ... վրայ, ամէն անգամ երբ տեղի կ՚ունենար մահավճիռի մը գործադրութիւնը :

(11 Շար.)

ՃԱՏՐԱԿԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵԱՆԸ ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ահա թէ ինչ ձեւով ամերիկեան Թայմ շաբաթաթերթը կը նկարագրէ Տիգրան Պետրոսեանի յաղթանակը :

[...]ճատրակը գիտութի՞ւն է, թէ մարմնամարզ: «Երբ աշխարհի ախոյենութեան համար կը խաղաք — կ'ըսէ 33ամեայ Տիգրան Պետրոսեան, — կը սկսիք [...]րպէս արուեստ կամ գիտութիւն : Բայց [...]թեան, ֆիզիքական դիմադրողականութիւնը այնքան կարեւոր է, որ [...]աղը կը վերածուի մարզական դէպքի »: Ու այդպէս ալ եղաւ անցեալ շաբաթ [...]. Միութեան մէջ, ուր պաշտօնապէս արձանագրուած ճատրակ խաղացողներու թիւը երեք միլիոն է (Մ. Նահանգներու վեց հազարին դիմաց) եւ ուր ամէն [...] տասնեւ կամ նուազ չափով ճատրակ խաղալ գիտէ: Երկու ամիս տեւող եւ 22 խաղնոց մրցումէ մը վերջ, Տիգրան Պետրոսեան դարձաւ ճատրակի աշխարհի ախոյեան, պարտութեան մատնելով նախկին ախոյեանը՝ Միխայիլ Պոթվինիք (51 տարեկան): Հազուադէպ է թիւը այն խաղացողներուն, որ այսքան սպառիչ մրցման մը մասնակցած ըլլան :

Պետրոսեան, Թիֆլիզարնակ հայ դռնապանի մը զաւակը, 12 տարեկան էր երբ առաջին անգամ ճատրակ խաղաց: Լաւ խաղացող դարձած էր 19 եւ միջազգային չափանիշով շատ լաւ խաղացող՝ 23 տարեկանին: Բայց Խորհ. Միութեան մէջ այնքան մեծ է լաւ խաղացողներու թիւը, որ Պետրոսեան տասնըմէկ տարի եւ անհամար յաղթանակներ տանելէ ետք միայն իրաւունք ձեռք ձգեց Պոթվինիքի դէմ խաղալու՝ աշխարհի ախոյենութեան տիտղոսին համար: Պոթվինիք իր տիտղոսը շահած էր 1948ին, եւ բացի երկու տարուան ընդհատումէ մը, անկէ ի վեր կը մնար ախոյեան : Պետրոսեան ամիսներով ուսումնասիրեց իր հակառակորդին նախկին բոլոր խաղերուն մանրամասնութիւններն ու առանձնայատկութիւնները: Ամիսներով վարժութիւն ըրաւ առանձին՝ իր հակառակորդին խաղին համեմատ յարձակման իր ծրագիրները մշակելով: Մոսկուայի աղմուկէն հեռու արուարձան մը փոխադրուեցաւ, ուր անցեալին Զայքովսքի կը նուագէր՝ ջիղերը հանդստացնելու համար :

Կրեմլինի մօտերը գտնուող թատրոնի մը մէջ, 1500 հանդիսատեսներու աչալուրջ ներկայութեան, սկսաւ մրցումը : Պոթվինիք շահեցաւ առաջին խաղը, եւ Պետրոսեան վախ ունէր, որ ախոյեանը պիտի օգտագործէ այս յաղթանակին առթած հոգեբանական առաւելութիւնը : Ասոր վրայ, Պետրոսեան ռազմավարութիւն փոխեց: « Այն պահուն երբ Պոթվինիք կ'ակնկալէր որ խիստ պայքար պիտի մղեմ՝ բան մը չեղածի պէս անտարբեր կը խաղայի »: Զորրորդ խաղին վերջաւորութեան՝ հաւասար կէտեր ունէին. 2 – 2: Հինգերորդը անելով վերջացաւ : Երկուքն ալ ֆիզիքական յոգնութեան նշաններ ցոյց կուտային :

Պոթվինիք, տժգունած եւ չմորած, տասը տարի ծերացած ըլլալ կը թուէր : Պետրոսեան՝ 5 քիլօ կորսնցուցած էր : Բայց քանի խաղերը իրարու կը յաջորդէին, Պետրոսեանի դիմադրականութիւնը կ'աւելնար : 21րդ խաղին վերջաւորութեան, արդիւնքը հետեւեալն էր. Պետրոսեան՝ 12. հակառակորդը՝ 9: Մէկ խաղ ալ եթէ շահէր՝ 24ի վրայ 13 յաղթանակ տարած ըլլալով, պիտի դառնար աշխարհի ախոյեան: (Երբ թիւ 22 խաղը սկսաւ, «լռութիւն պահեցէք»ի կարմիր լոյսերը վառեցան սրահին մէջ, եւ հեռատեսիլի գործիքները սկսան նկարել : Հազիւ ինը շարժում ըրած, Պետրոսեան առաջարկեց որ պահ մը դադար տան եւ հանդստանան: Պոթվինիք մերժեց. «շարունակէ. խաղա՛» ըսաւ : Պետրոսեան խաղաց, եւ դէպի ետ շարժում մը ընելով՝ կոթնեցաւ աթոռին յենարանին, արտայայտութիւնը՝ անթափանցելի, աչքերը՝ կիսախուփ: Հինգ վայրկեան անցաւ. ապա՝ տասը. ապա՝ տասնըհինգ :

Ի վերջոյ, Պոթվինիք հառաչեց. տխրօրէն ժպտեցաւ. ձեռքը երկարեց հակառակորդին: Տիգրան Վարդանովիչ Պետրոսեան դարձած էր Ռուսիոյ նորագոյն կուռքը: Հիացողներ մէկ ձայնի կը պոռային՝ «Տիգ–րան, Տիգ–րան, Տիգ–րան»: Ծաղկեփունջերով կիներ զիրար կը հրմշտկէին նոր ախոյեանին երեսներէն համբուրելու համար: Իսկ հեռաւոր Հայաստանի մէջ, այդ օր ծնած երրորեակներու ծնողքը իրենց երեք մանչուկներուն անունը դրին՝ Տիգրան, Վարդան, Պետրոս :

[...]ագիրներու, ցոյց տալով այս ճիւղին մէջ մեր արձանագրած կարեւոր յաջողութիւնները, որոնք հարստութիւն եւ նուաճում են միաժամանակ, հայ մշակոյթի գանձարանին ի նպաստ :

«Ներածութիւն հայ գրական պատմութեան» աշխատութիւնը, ինչպէս հեղինակը ինք ալ կ'ըսէ, ներածութիւն մըն է հայ գրական պատմութեան : Լեզուական առանձնայատկութիւններ, գրականութեան բնոյթը, գրալեզը եւ մտաւորականը, ոճ, ու այս բոլորին կարգին նախամեսրոպեան գրականութիւնը, հայ այբուբենին գիւտը, Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը, միջնադարեան կամ կիլիկեան հայերէնը ու նմանօրինակ այլազան ու բազմազան հարցեր շօշափած է մտաւորական պարկեշտութեամբ, մանրակրկիտ ու միեւնոյն ատեն սեղմ պծելով: Ու միշտ եւ անպայման՝ շահեկան փաստաթղթութիւններով :

Ուշագրաւ է Բ. Թաշեանի գրելակերպը, աւելի ճիշդ՝ նիւթ մը եւ տեսակէտ մը ներկայացնելու իր կերպը, որ հանրամատչելի է : Այսպէս է որ ան կը յաջողի ընթերցանութեան հաճելի ոճ մը կիրարկել մինչեւ իսկ այնպիսի հարցերու քննութեան ատեն, ինչպէս են՝ լեզուական, ուղղագրական կամ քերականական բնոյթի խնդիրները:

Գրագէտ ըլլալու կերպ մը կայ, որ գործիչ ըլլալու կը նմանի, գիտել կու տայ Թաշեան տեղ մը: Այս վարկածը շրջելով, կարելի է ըսել .— Գործիչ ըլլալու կերպ մը կայ, որ գրագէտ ըլլալու կը նմանի :

Եւ Բենիամին Թաշեանի Մեծասքանչի գործիչ ըլլալու կերպը, ոչ թէ գրագէտ ըլլալու կը նմանի, այլ գրագէտ ըլլալ է :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ) .— Ապրիլ 24ը ուխտի եւ հաւատքի օր է վերապրողներուս համար: Մայիս 19, Կիրակի երեկոյեան Բիւ Ժէի սրահը լեցուած էր երկիւղած հասարակութեամբ մը, որ եկած էր իր տարեկան յարգանքն ընծայելու Ապրիլեան նահատակներու յիշատակին, նախաձեռնութեամբ Ազգային – եկեղեցական միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Մարտիկներու Միութեան :

Բեմին ճակատը զետեղուած էր մեծադաւալ դափնի մը, որուն շրջանակին մէջ կը կարդացուէր .— Յարգանք 1915 Ապրիլեան մեծ եղեռնի զոհերու յիշատակին, եւ հայ ժողովուրդի տառապանքի եւ վիշտի անմահ երգիչ Ա. Ահարոնեանի հետեւեալ խօսքը .— Այսքան չարիք թէ մոռանանք մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք »:

Հանդէսին նախագահութիւնը ստանձնած էր Ազգային Միութեան ատենապետ Պ. Սամուէլեան, որ իր քանի մը հակիրճ խօսքերով մեր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը ոգեկոչելէ յետոյ, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեանի յոտնկայս յարգելու համար մեր պաշտելի նահատակներուն ջարդուփշուր ոսկորները:

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր մը գործադրուեցաւ դեկավարութեամբ Կապոյտ Խաչի ուսուցչուհի ընկերուհի Մարի Միքայէլեանի: Զգացումով եւ խոր ներշնչումով արտասանեցին օրիորդներ Է. Մուրատեան Յովհ. Թումանեանի «Հոգեհանգիստը», Ս. Սիսլեան Սիամանթօյի « Աչի մը մոխիրը», Թ. Ճերմակեան « Վերապրումներ», Մ. Օնպաշեան Ահարոնեանի «Նրանց որոնք ինկան», Անտոնեան «Ուխտի կուռամ» եւ Ճըրըքեան «Տխուր զարուն»:

Պ. Վ. Վարդանեան (Վալանսէն), եւ ընկ. Ե. Մարաշլեան իրենց գիլ եւ կիրթ ձայնով մեներգեցին, առաջինը «Մնաք բարով», իսկ երկրորդը «Սեւ մութ ամպեր», դարձեալ յուզելով մեր հայրենակարօտ սրտերը, պահ մը մեզի փոխադրելով մեր աւերակ եւ ամայի հայրենիքը: Նաեւ շատ յուզիչ եւ տխուր էին ընկերուհի Պ. Մուրատեանի եւ օրիորդներ Թ. Ճերմակեան եւ Մարաշլեանի մեներգները :

Օրուան պատշաճ եւ յուզիչ ուղերձներ կարդացուեցան Փ. Կապոյտ Խաչի կողմէ ընկերուհի Պ. Մուրատեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ընկեր Ե. Մարաշլեան, իսկ Նախկին Մարտիկներու Միութեան կողմէ Պ. Մ. Միսաքեան: Այս վերջինը ֆրանսերէն:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս Վալանսի հոգեւոր հովիւը՝ Նարեկ քահանայ Տէր – Վարդանեան (Անթիլիասի միաբանութենէն), որ ըսաւ թէ Ապրիլեան մեծ եղեռնը միայն սուգի օր չէ, այլեւ ինքնամփոփումի եւ հաւատքի օր՝ ամբողջ Հայութեան համար :

Տէր հայրը օրհնեց մեր բիւրաւոր նահատակներու խնկելի յիշատակը եւ Սգատօնը փակեց Հայր Մերով բոլոր ներկաներու մասնակցութեամբ :

Հանդէսէն վերջ, Հայ Մարտիկներու Միութիւնը ծաղկեպսակ մը դրաւ Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին վրայ :

Վ. Խ.

Կ'ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Երկար պրպտումներէ ետք, գերման գիտնականները կրցած են հաշուել, թէ մէկ վայրկեանի մէջ ինչեր կը պատահին աշխարհի վրայ :

Անոնք հասած են հետեւեալ արդիւնքին: Աշխարհի մէջ, ուրեմն, կը պատահին հետեւեալները .—

1.— Վեց հազար աստղներ թռիչք կը կատարեն երկինքի վրայ, իսկ երկրագունդը 1750 քմ. ճամբայ կը կտրէ Արեւին շուրջ իր շրջանին ընթացքին :

2.— 38 փոթորիկներ կը սուրան :

3.— 400 խորանարդ մեթր ջուր կը հաւաքուի, անձրեւներէն, որոնք կը տեղան աշխարհի չորս անկիւններուն վրայ:

4.— 35.000 թոն ջուր կը թափի ծով, գետերէն :

5.— Կը ծնին 140 մանուկներ, որոնցմէ 12ը երկուորեակ, անոնց փոխարէն 100 անձեր կը յանձնուին հողին:

6.— 34 զոյգեր կը պսակուին, փոխարէնը կ'ամուսնալուծուին վեց զոյգեր :

7.— 280.000 հեռաձայնային խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան :

8.— Վեց միլիառ ծխախոտ կը սպառի մարդոց կողմէ, 110.000 թերթեր կը ծախուին, 29.000 լիթր ոգելից ըմպելի կը խմուի, վեց հազար թոն ածուխ կը հանեն հանքերէն, 700 թոն երկաթ կ'արտադրուի, 4600 զոյգ կօշիկ եւ 68 ինքնաշարժ :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ԵԸԼԴԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

— Այդ կարմիր այտերով մարդուն անունը չէ՞ս գիտեր, հարցուց Մէլհամէ :

— Զամփան ինծի կ'ըսէր թէ՝ Եօրկի է անոր անունը, պատասխանեց Ռամազան :

Յետոյ ըրաւ հետեւեալ պատմութիւնը:

«Օր մը կառքը կամուրջը կտրեց անցաւ, Պոլսոյ կողմէն բերելով շքեղ սպիտակ շրջազգեստով տիկին մը: Կառքը վարողը դարձեալ Մկրտիչն էր, որուն քովը կը նստէր Եօրկի ըսուածը :

— Ռամազան աղա, յանկարծ միջամտեց վաւաշոտ փաշան, քանի՞ տարու էր կառքին մէջի տիկինը :

— Փաշա, պատասխանեց Ռամազան աղան, չիտակը չկրցայ որոշել, երիտասարդ էր թէ տարիքոտ, իսկ Եօրկին, որ ընդհանրապէս գլխարկաւոր էր, ֆէս կը դնէր ամէն անգամ որ կառապանին քով նստէր :

Նախագահը Ռամազան աղային ցոյց տուաւ խուզարկութեան միջոցին ախոռին մէջէն հանուած յարդէ գլխարկը :

— Փաշա, փաշա, գոչեց Ռամազան, Եօրկին կը դնէր այդ գլխարկը, Եօրկինն է, Եօրկինն ...

Ռամազան աղային հարցաքննութիւնը վերջացած ըլլալով, ինք ազատ արձակուեցաւ :

Յետոյ կանչուեցաւ Րիզա էֆէնտին, կայսերական նաւատորմի սպայ մը, որ նախորդ վկաներուն յայտարարութիւնները կրկնեց թէ կառքերու բեկորները ճանչցաւ եւ թէ Մկրտիչին ու Երուանդին լուսանկարները:

Հիւանդանոցէն բերուեցաւ յետոյ վիրաւորեալ մը, Իպրահիմ օղլու Հիւսէյին, որ Յանձնաժողովին տուաւ հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

« Մահափորձին օրը, ըսաւ, Կայսերական Թափօրը դեռ մզկիթ չհասած, տեսայ, եռեւի գոյնէն մարդարանը մտաւ քաուչուկէ անիւներով կառք մը, զոյգ մը ձիերով, անցաւ Մարդարանէն եւ կանգ առաւ երկաթ վանդակորմէն ներս, ժամացոյցի աշտարակին դիմացի տունէն ութ տասը քայլ հեռու :

« Սպիտակ հագուած, պարզ շրջազգեստով տիկին մը կը նստէր կառքին մէջ, որուն կառապանը, բաց գոյն հագուստով, դէր մարդ մըն էր եւ դեղին պեխեր ունէր :

« Այն պահուն երբ Նորին Վեհափառութիւնը մզկիթէն դուրս կ'ելլէր, եւ « Զէնքերը ներկայացուցէք »ի պատուէրը կը տրուէր, եւ ահա ուժգին պայթում մը, որ, լաւ նշմարեցի, կուգար ճիշդ այն տեղէն, ուր կը գտնուէր կառքը:

« Ես որ այսքան երկար տարիներէ ի վեր կառապանութիւն կ'ընեմ, շարունակեց Հիւսէյինը, երբեք այդպիսի կառք մը չէի տեսած: Կնոջ արդուզարդն ալ գրաւած էր իմ ուշադրութիւնս. բայց ես չաշխատեցայ հասկնալ ոչ այդ կնոջ, ոչ ալ կառապանին ինչ ազգի պատկանիլը. բայց այս վերջինը բաւական որոշ տեսայ, այնպէս որ հիմա եթէ տեսնեմ զինքը, կը ճանչնամ առանց որեւէ դժուարութեան »:

Այս վկայութիւնները լսելէ յետոյ, Յանձնաժողովը կ'ուզէր գիտնալ թէ ծանօթ կառքը, մահափորձէն առաջ, ուրիշ անգամներ ալ տեսնուած էր Սէլամլըգներուն: Ուստի, հարցաքննութեան ենթարկեց կարգ մը մարդիկ, որոնցմէ բաւական կարեւոր եւ լրացուցիչ տեղեկութիւններ յաջողեցաւ քաղել :

Ահաւասիկ հարցաքննուած անձերը .—

Պաղտատլը Հիւսէյին, շրջուն սրճավաճառ, Եըլտըզի Մարդարանին մէջ :

Իսմայիլ օղլու Մէվլուտ, Թաղապետութեան վեցերորդ շրջանակին մէջ թիւ 50 արձանագրուած կառքին սեփականատէրն ու կառապանը :

Լօնճալը Հաճի Մուսթաֆա պին Մահմուտ, միեւնոյն շրջանակին մէջ թիւ 23 արձանագրուած կառքին կառապանը, եւ

Ապիտ օղլու Հիւսէյին, ձիադարման :

Այս չորս անձերը, իրարմէ գրեթէ քիչ տարբերութեամբ հետեւեալը պատմեցին:

« Արիւնոտ Ուրբաթէն երկու շաբաթ առաջ, Ուրբաթ օր մը, քաուչուկէ անիւներով կառք մը նշմարուեցաւ, որ Համիտիյէ հրապարակէն կը մեկնէր, Սէլամլըգէն ետքը անմիջապէս հեծելազօրքի զումարտակի մը ետեւէն վազելով : Այս կառքը Մարդարանի երկաթահիւս դուռին զարնուեցաւ եւ կոտրեցաւ: Քանի մը մարդիկ, որոնց մէջ կը գտնուէինք մենք ալ, շուտով օգնութեան փութացինք երկու անհատներուն, եւ վայրկենապէս նորոգելու կառքը :

— Այդ երկու մարդիկները չէ՞ք ճանչնար, հարցուց նախագահը կառապաններուն:

— Կառապանի տարազով մարդը, պատասխանեց թիւ 23 կառքին կառապանը՝ Հաճի Մուսթաֆա, բարձրահասակով եւ շագանակագոյն պեխերով էր, իսկ քովինը, աւելի խոշոր էր ու բարձրահասակ :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԷՕՏՈՆԷՆ Ֆէրմանճեան Յակոբ, Տէր եւ Տիկին Մէնեան, Ֆէրմանճեան Սոնա և Սարգիս, Տէր եւ Տիկին Սրապեան և զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մանուկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Երկուշաբթի (Յունիս 10ին) առաւօտեան ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ եւ հօրեղբօր աղջկան՝

ՆԱԶԵԼԻ ՖԷՐՄԱՆՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ: Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման աստիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԳԻՆԵՁՕՆ

Կազմակերպուած՝ «Շանթ» Մշակութային Միութեան, Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին կողմէ:

Ի պատիւ բոլոր անոնց որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը չեն զլացած վերոյիշեալ միութեանց ու Սահակ Մեսրոպ սրահի բարեզարդման:

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուի յարգոյ հասարակութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը բերէ իր մասնակցութիւնը գեղարուեստ. բաժնին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գինոսեան ընտանիքը, փոխան ծաղկեպսակի Թորոս Շամշոյեանի մահուան առթիւ երեսուն ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան եւ քսան ֆրանք Յառաջին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի Հայ Եկեղեցական Ընկերակցութեան վարչութիւնը կ'ողբայ մահը վարչութեան նախկին անդամներէն Կղեմէս Օհանեանի եւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ողբացեալին այրիին եւ ընտանեկան պարագաներուն:

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները:

Պ. Պ. Սարգիս Մկրտիչեան եւ Պարգեւ Տէր - Գալուստեան 30, Տաճատ Տողրամաճեան, Սիրուն Պարօնեան, Տիկին Անիկ Պագըրճեան 20ական, Յովհ. Սիմոնեան, Արմենակ Պետեան, Կարապետ Կարապետեան, Ներսէս Աննայեան, Գրիգոր Գարօղլանեան եւ ոմն, տասնական, Բարսեղ Բարսեղեան հինգ ֆրանք: Գումար 185 ֆրանք:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիին օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին ամսոյս 30ին, Կիրակի օր:

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն (8 Յունիս), ժամը 8·30ին Խրիմեան սրահին մէջ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչ:

ՎԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօֆ ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս Կիրակի, ժամը 16ին, ընկեր Ստեփանեանի բնակարանը: Օրակարգ.— Նախորդ ժողովին շարունակութիւնը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռուբէն» Ուս. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, Մշակոյթի Տան մէջ, ժամը 21ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս Շաբաթ (8 Յունիս) ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ աղջկան մը սրտամորմոք պատմութիւնը շատերուն ծանօթ է: Հրդեհի մը միջոցին այրուածքներ ունենալով իր աշխատելու կարողութիւնը ներկայիս ամբողջովին կորսնցուցած է: Մենք առաջին օրէն հետաքրքրուեցանք իրմով, որոշ օժանդակութիւններ ըրինք: Կոչ կ'ընենք հասարակութեան որ իր մասնակցութիւնը բերէ այս օգնութեան նուիրական գործին: Դրամական առաքումները կարելի է ընել չէքով, մանտաքարթով եւ կամ մեր չէք բօսթալի հետեւեալ թիւով:

CROIX ROUGE ARMENIENNE
15, Rue Jean Goujon — PARIS (8e)
C. C. P. PARIS 1717-56
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ
(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ԱՆԻ ՄԱԿԷՍԵԱՆ
KINESITHERAPEUTE
Agréée par La Sécurité Sociale
12, Rue Pisay
Tél. : 28-25-04 LYON (1e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը, Րիւ Վօլթէռ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Ժիրայր Պալանցեան (իր կիթառի քառեակով), Արա Գրիգորեան (արտասանութիւն), Հ. Յ. Դ. Իսիի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. ԹԵՐԷԶ ՔԷՕՇԿԵՐԵԱՆԻ եւ ԵՐԵՒԱՆ'Ս երրեակը (հարմոնիքա), խօսնակ Մարի – Ռոզ Սաֆեան:

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբը կը ներկայացնէ.—
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կէս գիշերէն ետք

Pierre SOUFFLET et sa Grande Formation

Մուտք 5 ֆրանք

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապ. խաչի մասնաճիւղերու:

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին Գ. Թաղապետարանի սրահը:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԳԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:

Կը մասնակցին.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի երգչախումբը, Օր. Օր. Շ. Ղազարեան, Ստեփանեան, ընկերներ Զափարեան եւ Շարիկեան: Ընկեր Յ. Պէրպէրեան, Օր. Օր. Տ. Աւետիսեան, Ա. Կարապետեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապ. խաչի Վալանսի մասնաճիւղին:

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն, թատերգութիւն մը Նոր Սերունդին կողմէ:

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՆԿՈՒՏԻՆԵՐԸ

Մուտքը ազատ է:

×

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին, Սալ Առլաք — Սոլֆերինօ, 235 Րիւ Մունէյրա: Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խումբին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի:

Այս Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին: Րիւ տը Ժէի սրահը:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Խանասոր խումբի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն:

Կիրակի (9 Յունիս) կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, տեղւոյս «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 Րիւ տը Լա Տէֆանս:

Կը նախագահէ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Կը բանախօսէ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը [...] նաղան հաճելի անակնկալներով, մասնակցութեամբ երգչուհի Աստղիկ Քէօսէեանի:

Ընկերահամակրական կերուխում, [...] միկ մթնոլորտի մէջ:

Կերուխումի մասնակցութիւն 10 ֆր[...]

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. [...] խումբի եւ հովանաւորութեամբ Անի [...] միտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապ. խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.[...] Կամ. եւ Մար. Միութեան:

Յունիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վեր[ջ] Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկ. Հ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷ[ԵԱՆ]

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի պարախումբը: Տէսինի Կապ. խա[չի] պարախումբը պիտի բեմադրէ [...] աղջիկներով ԱՆՈՒՇԻ օփերայէն [...] տեսարանը:

Ղեկավարութեամբ Օր. Ա. Կարապետեանի: Նուագախումբ (կիթառի վրա[յ]) Հ. Էօքսիւզեան սրինգ, Մ. Թորոս[...] դաշնակ՝ Օր. Ռստիկեան եւ Օր. Զաք[...]եան, մեներգ.— Օր. Սապունճեան Տիկին Ռստիկեան:

Արտասանութիւն.— Ընկերներ Մաթոսեան, Գ. Մարգարեան եւ Սապունճեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 8ին Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. [...] մէջ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 16, ԺԱՄԸ 12էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Որուն հիմնարկութեան տասնամեակն է

36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ եւրոպական պարեր: Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ մոռցնելի գիներով:

Երեկոյին աւանդական շամփուրով խորոված:

ՄՈՒՏՔ 2 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— 200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրուան (ժամը 13ին) գին 13 ֆրանք:

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները, դիմելով Աղքատախնամի գրասենեակը 32 Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս ՓՐՕ. 77-73):

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

ՃԱՄԲԱ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրոլէի կայանը: Շոգեկառք 12·05, 12·17, 13·26, 13·54, 14·30 եւ 15ին յաջորդաբար:

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՍԷՆ ԳԵՏԻ ՎՐԱՅ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին, Տիկնանց Յանձնախումբին եւ Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ: Յունիս 8, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր:

Այս տարի

ՇՈԳԵՆԱՒԸ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ

մեր տրամադրութեան տակ է, որպէսզի մեր հասարակութիւնը կարենայ հաճելի ժամանց մը ունենալ ընտանեկան շրջանակի մը մէջ:

ՆՈՒԱԳ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ,
ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ԵՒ ԽՄԻՉՔ Սովորական գիներով

Մեկնում Ալմայի կամուրջին մօտ, Սէնի աջ եզերքը «ՊԱԹՕ - ՄՈՒՇ»երու տեղէն ժամը 21ին ԼԱ ԿԱԼԻՈԹ շոգենաւով:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ կանխաւ ապահովել ձերտոմսերը, դիմելով Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը.

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերու համար կարելի է դիմել նաեւ
Madame K. BAKERDJIAN,
35, Rue de Trévise, PARIS (9e) — Tél. : PRO. 07-25

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 8 ՅՈՒՆԻՍ

SAMEDI 8 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9625

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9625

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԻՏԻ ԾԱԳԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍԸ

Հայաստանի անկախութեան տարեդարձի տօնակատարութիւններ տեղի կ'ունենան այսօր՝ Շաբաթ՝ Ալֆորվիլի, Լիոնի, Վալանսի, վաղը՝ Կիրակի՝ Իսիի, Վիէնի, Կրընոպլի եւ Պորտոյի մէջ :

Այսօր, քառասունեւհինգ տարի վերջ, երբ յետադարձ ակնարկ մը կը նետենք 1918 Մայիսի դէպքերուն վրայ, ափիբերան կը մնանք, տեսնելով թէ ի՛նչպէս այդպիսի դժոխային պայմաններու տակ հայ ժողովուրդը յաջողեր է անկախ պետութիւն ստեղծել :

Հին ազգաց պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասագրքերու քարտէսներուն վրայ «Հայաստան» անունը կը դրուէր ընդարձակ հողամասեր : Ժամանակին ունեցեր ենք միաձոյլ եւ միատարր հայրենիք : Սակայն եկող – գացող աշխարհակալները ցիր ու ցան էին ըրած մեզ : Նահանգային եւ շրջանային բաժանումները կատարած էին այնպիսի ձեւով, որ ո՛չ մէկ տեղ մեծամասնութիւն ունենանք : Ու յաջողած էին կոտորակել հայ ազգը :

1914 – 1918ի դէպքերը անհուն դիրեզմանոցի մըն էին վերածած արեւելեան նահանգները, զոր սովոր ենք անուանել Թրքահայաստան : Վերապրող բեկորներէն մաս մը յաջողած էր անցնիլ սահմանն ու ապաստանիլ Կովկաս, որ ռազմաճակատ էր դարձած :

1917ի պոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը «դէպի՛ տուն» կանչած էր այդ ճակատի ռուս զինուորները : Հայերը մինակ էին մնացած Թրքական սպառազէն կանոնաւոր բանակին դէմ :

Կովկասեան Սէյմը ձեռնածալ նստած՝ ո՛չ մէկ ճիգ կ'ընէր Թուրքերու յառաջխաղացման դէմ թումբ կանգնելու համար : Ընդհակառակն Վրացիք Գերմաններու եւ Թուրքերու հետ գաղտնի համաձայնութիւն էին կնքած : Ազէրիները իրենց ցեղակից ու կրօնակից եղբայրներուն հետ միանալու ժամուն կը սպասէին անհամբեր :

Շրջապատուած թշնամի տարրերով, կտրուած արտաքին աշխարհէն, միս մինակ, լքուած իր բախտին, ճակատագրական օրեր կ'ապրէր Հայութիւնը :

Դարաւոր դահիճը հայկական նահանգներու հաշիւը մաքրելէ վերջ, ճամբայ ելած էր սահմանին միւս կողմն ապրող մեր արեւելահայ եղբայրներն ու փախստական արեւմտահայ բեկորներն ալ բնաջնջելու դիւային ծրագրով : Կարսի եւ Ալեքսանդրապոլի գրաւումէն վերջ, թուրք զինուորները կը յառաջանային դէպի Էջմիածին ու Երեւան, իրենց ճամբուն վրայ կոտորելով ու աւերելով ամէն բան :

Այսպիսի պայմաններու տակ, ուրիշ ամէն ազգ անձնատուր ըլլալէ եւ նուաստանալէ զատ բան չէր կրնար ընել :

Փա՛ռք ու պատիւ հայ ժողովուրդին, որ այդ բախտորոշ օրերուն գիտցաւ մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնիլ, վճռեց չմեռնիլ ու չստրկանալ :

Հնչա՛ծ էր ժամը : Կենաց եւ մահու օրհասական կռիւ էր յայտարարուած : «Լինե՛լ թէ չլինել»ի հարցականն էր դրուած Հայութեան առջեւ : Տատամսելու, երկմտելու վայրկեանը չէր :

Այր, կին, երիտասարդ, ծեր, զինուոր, կամաւոր, բոլորը մէկ սիրտ, մէկ հոգի նետուեցան կռուի դաշտ, սարսափ ժառնելով յառաջացող թշնամի կանոնաւոր բանակը : Կռուեցան առիւծի պէս եւ տարին յաղթանակը :

Նենգամիտ ու ոճրածին թշնամին պարտուեցաւ ճանչնալ Հայաստանի անկախութիւնը :

Սահմանափակ էր հողամասը Հայաստ–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՈՅՑԵՐ ՇԻՐԱԶԻ ՄԷՋ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԿԸ ՄՆԱՅ

Մինչ մթնոլորտը աւելի հանդարտ է Թեհրանի մէջ, ծանր ցոյցեր կատարուած են Շիրազի եւ Քոմի սուրբ քաղաքին մէջ : Երբ Թեհրանի ցոյցերուն լուրը Շիրազ հասած է ցուցարարներ մոլլաներու եւ «Սեւ Շապիկ»ներու գլխաւորութեամբ թողանցած են փողոցներուն մէջ «ազատեցէք կրօնապետերը» պոռալով եւ «մահ խալամի թշնամիներուն», ինչպէս եղած էր Թեհրանի մէջ խռովարարները թալանի տուած են խանութներ, այրած են շէնքերը, սինեմաները եւ կրակի տուած են կառքերը, նոյնիսկ ոստիկանական կառքեր : Բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան : Ապահովութեան ուժերուն մէջ ընդապետ մը եւ չորս ոստիկաններ վիրաւորուած են : Զորս կրօնապետեր որոնց մէջ՝ Այաթոլլա Մահալաթի ձերբակալուած եւ Թեհրան փոխադրուած են : Շիրազի մէջ ալ պատերազմական վիճակ հռչակուած է եւ լուսարդել հաստատուած (ժամը 22էն 5) :

Միւս կողմէ Քոմի սուրբ քաղաքին մէջ, որ Թեհրանէն հարիւր քիլոմեթր հեռու է, խռովութիւններ պատահած են : Հոս ալ մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան : Երթեւեկը դադրած է Քոմի եւ Թեհրանի միջեւ, ըստ կարգ մը աղբիւրներու քանի մը հազար ցուցարարներ Քոմէն Թեհրան կ'երթան : Ուրիշ ցոյցեր ալ տեղի ունեցած են Մեշէտ եւ Թաւրիզ :

Հիւանդանոցներու եւ օգնութեան մարմիններու լուրերու համաձայն, Թեհրանի զոհերուն թիւն է.— Մեռեալ՝ 86, վիրաւոր՝ աւելի քան 300 : Զոհերուն մէջ կան երեք կիներ որոնք սպաննուած են Շիի ցուցարարներու կողմէ երբ Թեհրանի փողոցներուն մէջ կ'անցնէին առանց շատուրի (քօղ) :

Ապահովութեան սպասարկութեանց ժողովին մէջ որոշում տրուեցաւ որ զօրքը կրակ բանայ ոեւէ մէկուն վրայ որ կը փորձէ կարգը խանգարել : Ոստիկանութիւնը հաղորդած է նաեւ թէ ձերբակալուած անձերը պատերազմական ատեանին պիտի յանձնուին դատուելու համար :

Դասընթացքները դադրած են համալսարաններու եւ բարձրագոյն վարժարաններու մէջ ինչպէս նաեւ պաքալորէայի քննութիւնները :

Ինչպէս գրած էինք երէկ Շահն ու իր ընտանիքը իրենց ամառնային դղեակը ապաստանած են՝ Սաատապատ :

Արեւմտեան դէտերու կարծիքով, խռովութեանց բուն ծագումը շատ յստակ չէ : Ըստ կառավարութեան մոլլա Խոմէյնի եւ ձերբակալուած միւս կրօնապետերը գրգռած են հաւատացեալները քարոզներու եւ արարողութիւններու ատեն : Անշուշտ դէմ են գիւղատնտեսական բարեփոխման եւ այդ մարզին մէջ շատ հաւանական է որ իրենց օգնած են մեծ հողատէրերը : Ամէն պարագայի մէջ խռովութեանց կրօնական բնոյթը ակներեւ է : Ցուցարարները յարձակած են մանաւանդ այն կիներուն վրայ որոնք առանց քօղի կը պտըտէին : Արդարեւ արդիականացման որեւէ ճիգ ընկերային, տնտեսական կամ մշակութային գետնի վրայ կը բախի զօրաւոր ընդդիմութեան մը որ երբեմն կը համախմբէ ամէնէն այլազան տարրերը : Անշարժութեան եւ աւանդութեան պաշտամունքը կը պահպանուի թէ կրօնապետերու եւ թէ աւատապետերու կողմէ որոնց բուռն պահպանողականութիւնը կը սարսափի Շահին բարեփոխման նախաձեռնութեանց առջեւ, իսկ ուրիշներ շատ տկար կը գտնեն այն բարեփոխումները : Այդ պատճառաւ, ինչպէս կառավարութիւնն իսկ խոստովանած է, Մոսատեղի ազգ. ճակատը չէ մասնակցած շարժումին : Երբ իրենց համար Շահին բարեփոխումները բաւարար եւ գոհացուցիչ չեն, չեն կրնար միանալ շարժումի մը որ կ'ընդդիմանայ այդ բարեփոխութեանց : Թուտեհը (համայնավար կուսակցութիւն) սակայն կը մասնակցի ցոյցերուն այն տեսակէտին հիման վրայ որ ինչ որ վարչակարգը կը տկարացնէ իր դատին կը ծառայէ :

Բանակը հաւատարիմ մնացած է Շահին, ինչպէս անցեալին ազգային ճակատի դէմ :

Թեհրանի կառավարութիւնը Նասրի վրայ կը նետէ այս ցոյցերուն պատասխանատուութիւնը բայց կը թուի թէ քաղաքական տարակարծութիւնները, ընկերային թշուառութիւնը, շահերու ընդդիմութիւնները բաւարար են բացատրելու համար Պարսկաստանի ներկայ անցուդարձը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Միկոյեան միշտ հիւանդ է, երիկամունքի բարդութիւններ ունեցած է պաղ առնելով Ֆիտէլ Քասթրօն դիմաւորած ատեն : Երկու շաբաթէն կը վերսկսի իր աշխատանքը, շեշտած է իր եղբայրը՝ Արտէմ Միկոյեան, օդանաւերու նշանաւոր վարպետը :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ Փրոֆումոյի դայթակղութիւնը կը շարունակէ մեծ աղմուկ հանել եւ անկարելի չէ նաեւ որ Մաքմիլընի դահլիճը վտանգուի : «Թայմզ» կը գրէ թէ Անգլիոյ քաղաքական պատմութիւնը այնքան ողորմելի փաստաթուղթ մը չէ ունեցած ցորչափ պատերազմական նախարարին հրաժարականի նամակը ուր ան կը խոստովանի.— «Սուտ խօսեցայ ձեզի, երեսփոխանական ընկերներուս, բոլորին» : Անգլիացիք կը փորձեն մխիթարուիլ շեշտելով նախարարին խտալական ծագումը (Անգլիացիի վայել գործ չէ ...) : Բայց շատ բան չի փոխուիր : Նախարարը եւ կինը որ նախկին դերասանուհի Վալերի Հոպսոնն է (Նոպլէս Օպլիժի գլխաւոր դերակատարուհիներէն) մեկնած են անորոշ ուղղութեամբ : Գալով խնդրոյ առարկայ Անգլուհիին

տանը նորաստեղծ պետութեան : Հողամաս, որուն վրայ կ'ապրէին մեծ թիւով այլազգիներ :

Որպէսզի ապրէր Հայաստանը, պէտք է ընդարձակուէին սահմանները եւ մաքրագործուէին օտար տարրերը : Հայկական կառավարութիւնը յաջողեցաւ գլուխ հանել այդ երկու կենսական ծրագիրները : Ընդարձակեց Հանրապետութեան սահմանները եւ «հայացուց» Հայաստանը :

Եկուոր իշխանութիւնը 43 տարիէ ի վեր ոչ մէկ թիզ հող կրցաւ աւելցնել այն սահմաններուն վրայ, զորս Դաշնակցական կառավարութիւնը յանձնեց իրեն՝ բոլշեւիկեան եւ Թրքական սուիններու սպառնալիքին տակ :

Ուրեմն եթէ 1918 Մայիսին չստեղծուէր Հայաստանի Հանրապետութիւնը : Եթէ Զինադադարէն վերջ կառավարութիւնը չյաջողէր ընդարձակել սահմանները եւ կազմել միատարր Հայաստան, այսօրուան կորիզն ալ պիտի չունենայինք :

Պատմական այս ճշմարտութիւնները շատ լաւ գիտէ հայ ժողովուրդը, հայրենիքի թէ սփիւռքի մէջ :

Ահա՛ թէ ինչու անիկա կը հաւատայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ կ'իւրացնէ անոր գաղափարականը : Վստահ՝ թէ ուշ կամ կանուխ հայ ժողովուրդը դարձեալ հրաշք մը պիտի գործէ եւ արշալոյսը պիտի ծագի յաւիտենական Արարատի կատարէն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ՊԱՊԻՆ ՎԱԽՃԱՆՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս՝ Վազգէն Ա. հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Վատիկան, Պապին վախճանման առթիւ .—

Նորին Ամենապատուութիւն՝
Կարդինալ Ամլէթօ Չիքոնիանի,
ՀՌՈՄ, ՎԱՏԻԿԱՆ .—

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անունից կը մասնակցինք ձեր մեծ սուգին եւ Ս. Էջմիածնի Սեղանին առջեւ կ'աղօթենք Նորին Սրբութիւն Յովհաննէս ԻԳ. Պապի հոգւոյն խաղաղութեան համար :

Թող Աստուած նրա հոգին խաղաղութեամբ ընդունի արդար հոգիների յաւիտենական օթեւանին մէջ :

Թող Աստուած յաջողութեամբ պսակէ աշխարհի խաղաղութեան սուրբ գործը, որի համար ջերմեռանդ աղօթող մը եւ աշխատող մը եղաւ՝ հանգուցեալ սրբազան Քահանայապետը, իր երկրաւոր կեանքում :

Թող Աստուած անսասան եւ փառաւոր պահէ ձեր մեծ Եկեղեցին :

Սիրով ի Քրիստոս,

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
Ս. Էջմիածին, 5 Յունիս, 1963

Քրիսթին Քիլըր ներկայ միակ զբաղումն է սակարկել իր «յուշերը» զանազան թերթերու կամ հրատարակիչներու հետ :

ԳԱՍՏՈՒԵԼԻ ՊԷՕԿՆԷՌ պաշտօնապէս ընդունուեցաւ Ֆրանսական Կաճառը Հինգշաբթի օր : Զինքը ընդունողն էր՝ Վլատիմիր տ'Օռմէսոն :

ՊԱՊԸ թաղուեցաւ Հինգշաբթի իրիկուն Վատիկանի ստորերկրեայ յարկերուն մէջ : Ողբացեալ Քահանայապետին կտակով յայտնած փափաքին համաձայն, Յովհաննէս ԻԳ.ի մարմինը իր վերջին հանգիստը պիտի գտնէ Հռոմի Սէն Ժան Տը Լաթրան եկեղեցին :

ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐՈՒ գործադուլը գգալի կերպով խանգարեց երթեւեկը Ուրբաթ օր : Արուարձաններու գիծերուն վրայ երկու ժամի կրկնուած դադարները անկանոն դարձուցին ամբողջ օրուան երթեւեկը :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ աղջիկը յայտարարած է Միջին Արեւելք մամուլի գործակալութեան որ իր հայրը շատ առողջ է եւ վարչապետի իր պաշտօնէն հրաժարելու միտք չունի : Ծանօթ է որ Աճուպէյ, կինն ու զաւակները Նասրի աղջկան հիւրերն են Գահիրէի մէջ :

ՄԱՐՈՔԻ ընդդիմադիր թերթերը խիստ յարձակումներ կ'ընեն Հասան Բ.ի Փարիզ ճամբորդութեան սկզբունքին դէմ : «Արքան պէտք չէ սակարկէ Ֆրանսական դրամական օժանդակութիւնը եւ երաշխաւորութիւններ տայ Մարոք բնակող Ֆրանսացիներուն համար» կը գրեն բոլորը :

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ արաբական միութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ :

ՔԱԹԱՆԿԱՅԻ մէջ ծանր կռիւներ տեղի կ'ունենան կրկին : Կարգ մը լուրերու համաձայն եւրոպացի բազմաթիւ զոհեր կան :

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ անկեղծ եւ գործնական խօսակցութիւն մը պիտի առաջարկէ ափրիկեան երկիրներուն, յայտարարած է Արտաքին Նախարարը :

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ա.

ԲԱՐԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր նախորդ յօդուածներով ցոյց տուինք, թէ որքան ուժեղ եղած է Հայաստանի գիտութիւններու զարգացումը, որ կատարուած է հայ մեծ գիտնականներ Հր. Աճառեանի, Մ. Աբեղեանի եւ Ստ. Մալխասեանի ազդեցութեան ներքեւ եւ շնորհիւ այն պատմական ուսումնասիրութիւններուն, զորս կատարեր էին Յ. Մանանդեան եւ Յ. Օրբելի, գիտնականներ, որոնք Հայաստանի մէջ կը ներկայացնէին առաջին երեք տասնամեակներու հայագիտութեան, գրականութեան պատմութեան եւ Հայաստանի պատմութեան դպրոցները: Այս գիտնականներու կողքին հասակ կը նետէին անոնց աշակերտները եւ ներկայիս Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի ղեկավարութեան մէջ կը գտնուին Ակադ. Ար. Ղարիբեան, ընկերային գիտութիւններու բաժանմունքի քարտուղար Ակադ. Մկրտիչ Ներսիսեան, թղթակից անդամներ Գուրգէն Սեւակ, Էդ. Աղայեան, լեզուաբանական հիմնարկութեան տնօրէն Գէորգ Ջահուկեան, Ակադ. Սուրէն Երեմեան, Մատենադարանի տնօրէն Լեւոն Խաչիկեան, պատմութեան թանգարանի տնօրէն Կարօ Ղաֆադարեան, Բաբկէն Առաքելեան, գրականութեան հիմնարկութեան տնօրէն Գուրգէն Յովնան եւ ուրիշ գիտնականներ, որոնց մասին պիտի խօսինք մեր յօդուածներու շարունակութեան մէջ:

Հայագիտութեան բնագաւառէն, նախ եւ առաջ պիտի գրենք հայ բարբառագիտութեան մասին:

Հր. Աճառեանի կողմէ բարբառագիտութեան մասին կատարուած առաջին հետազօտութիւններէն աւելի քան երեք տասնամեակ առաջ, հայ բարբառագիտութեան մասին գրուած են մեծ աշխատութիւններ, որոնցմէ նշենք Ս. Պատկանեանի երեք գործերը՝ ուսումնասիրութիւն մը Ագուլիսի բարբառի մասին (1866) եւ երկու ընդհանուր ուսումնասիրութիւններ, ինչպէս «Հայերէն լեզուի բարբառներու մասին» (1869) եւ «Նիւթեր հայերէն լեզուի ուսումնասիրութեան համար» (1875) հետազօտութիւնները, Ս. Սարգսեանցի մէկ ուսումնասիրութիւնը Ագուլիսի բարբառի մասին (1883), լեհահայ Յ. Հանուշի «Լեհաստանի Հայերու լեզուի մասին» աշխատութիւնը (Քրաքովիա, 1886), «Թոքաթի լեհահայերու բարբառի ձայնականութիւնը» (Վիէննա, 1889), երկու աշխատութիւններ Օտեսայի համալսարանի փրոֆէսէօրներէն Ա. Թոմսընի, որ գրքեր հրատարակեց Ախալցխայի (1887) եւ Թիֆլիսի (1890) Հայերու բարբառներու մասին, Մելիք Դաւիթ – Բէկի երկու աշխատութիւնները Մարաշի (1896) եւ Աբաբկիրի (1900) բարբառներու մասին եւ յետոյ Լ. Մսերեանցի մենագրութիւնները (1897 եւ 1901) Մուշի բարբառներու մասին, ինչպէս նաեւ Ն. Մառի ուսումնասիրութիւնը՝ «Նիւթեր Խամշէնի հայ բարբառի մասին»: Այս թուականներէն ետք, այսինքն Ասլանբէկի (1898) եւ Ղարաբաղի (1899) բարբառներու մասին գրուած եւ «Վանի բարբառի ձայնականութիւնը» (1901) երկերէն յետոյ, կը սկսի Հր. Աճառեանի գործունէութիւնը, որ հրապարակ կուգայ քանի մը տասնեակ ուսումնասիրութիւններով եւ աշխատութիւններով եւ կը վերջացնէ Սուչավայի բարբառով, աշխատութիւն մը, որ հրատարակուեցաւ 1953ին: Հր. Աճառեանի գործերուն զուգընթաց լոյս տեսան նաեւ անոր աշակերտներէն՝ Արարատ Ղարիբեանի աշխատութիւնները:

Ար. Ղարիբեան իր գիտական գործունէութեան մէջ իբր գլխաւոր մտադրութեան կ'ունենայ բարբառագիտութիւնը, իսկ անոր կողքին նաեւ Էդ. Աղայեան, Ա. Գրիգորեան, Հ. Մկրտչեան, Վ. Պետոյեան, Ս. Բաղտասարեան, Ռ. Բաղրամեան, Հ. Մուրադեան եւ ուրիշներ:

Ակադ. Ար. Ղարիբեան սկսաւ քերականութեան ուսումնասիրութիւններով եւ մեծածաւալ գործեր հրատարակեց, սկըսեալ 1934էն, երբ լոյս տեսաւ անոր «Հայոց լեզուի քերականութիւն» աշխատութեան առաջին տպագրութիւնը, որուն յաջորդեց, 1937ին «Հայոց լեզուի պատմութեան ուսումնասիրութեան ներածութիւն» աշխատութիւնը: 1939ին միայն, երբ լոյս կը տեսնէ անոր «Հայերէն բարբառների մի նոր ճիւղ» գործը, կը տեսնենք, թէ ան վերջնականապէս կը կողմնորոշուի դէպի բարբառագիտութիւնը: Այս՝ անոր վարպետի պսակաւորի աշխատութիւնն է, որով ան կը ներկայացնէ հայերէն բարբառներու նոր դասաւորում մը, ցոյց տալով, որ բարբառներու երեք խումբերը, որոնց մէջ Հր. Աճառեան բաշխած էր մինչեւ 1931 թուականը ճանչցուած 31 բարբառները, չեն ցոլացներ նոր ստեղծուած կացութիւնը, որ վերափոխուեցաւ հայկական ուրիշ բարբառներու երեւան հանուելուն հետեւանքով: Այս նոր բարբառները շատ հետաքրքրական երեւոյթներ կը ներկայացնէին հայագիտութեան եւ ընդհանրապէս լեզուագիտութեան համար: Այս նոր երեւոյթներէն մէկ քանին Ար. Ղարիբեան կը ներկայացնէ իր «Համառօտութիւն հայ բարբառագիտութեան» գործին մէջ (1941) եւ 1942ին դասաւորման փորձ մը կ'ընէ իր «Հայերէն բարբառների դասաւորման խնդիրը» աշխատութեան մէջ («Գիտական Աշխատութիւններ», Երեւանի համալսարանի հրատ.), որուն կը յաջորդեն բարբառագիտութեան բնագաւառէն ուրիշ աւելի քան քսան կարեւոր աշխատութիւններ: Ասոնցմէ պիտի նշենք մէկ քանին միայն, ինչպէս «Հայ բարբառագիտութիւնը» (1953), ուր ան մի առ մի կը քննարկէ հայերէնի բարբառներու ձայնականութիւնն ու կազմաբանութիւնը: Այս 450 էջերով երկը կը բովանդակէ ներածական մը հայ բարբառագիտութեան մասին եւ կ'անցնի հայերէն բարբառներու ձայնականութեան ու կազմաբանութեան բաղդատական ուսումնասիրութեան, կարեւոր աշխատութիւն մը, զոր պարտաւոր ենք կրկնակի ընդգծել:

Պէտք է նշել նաեւ քանի մը ուրիշ ուսումնասիրութիւններ, որոնք կարեւոր են իրենց քննարկած հարցերով, ինչպէս «Հայ բարբառագիտութեան մերձաւորագոյն խնդիրները» (1954), «Հայերէն լեզուի բարբառների նոր խումբը» (1958), «Հայ բարբառներու ծագման հարցի շուրջ» (պատմաբանասիրական հանդէս, 3, 1958), «Հայ բարբառագիտական հետազօտութիւնների հիմնական արդիւնքները Ս. Հայաստանում» (Պատմա – բանասիրական հանդէս, 1, 1958), «Հայերէն բաղաձայնների մասին» (1959), «Հայերէն լեզուի տեղի եւ կարեւորութեան խնդիրը հնդեւրոպական լեզուների սիստեմին մէջ», «Հայերէն բարբառագիտութեան մէջ ձեռք բերուած գիտական արդիւնքները» (պատմա – բանասիրական հանդէս, 1, 1961), «Բայերի կազմաբանութիւնը հայերէնի բարբառների մէջ»:

Այս ուսումնասիրութիւնները շատ հետաքրքրական են, քանի որ երեւան կը հանեն հնադարեան եւ որոշ բարբառներու մէջ պահպանուած շատ մը մասնայատկութիւններ: Ի միջի այլոց, ամէն բանէ առաջ հաստատուեցաւ, թէ հայերէն լեզուն մինչեւ այսօր կը ճանչնայ 57 բարբառներ: 1951ին, իր «Հայոց լեզուի պատմութիւնը» աշխատութեան երկու հատորները հրատարակելէ առաջ, Աճառեան ծանօթ էր երեք նոր բարբառներու եւ զանոնք նշեց այդ աշխատութեան երկրորդ հատորին մէջ: Աւելի ետք, մասնաւորապէս Ար. Ղարիբեան, իր հետազօտութիւններու ընթացքին, ուրիշ հետազօտութիւններու հետ միասին երեւան հանեց մօտաւորապէս քսան տարբեր բարբառներ եւ այսպէս, բարբառներու թիւը հասաւ 57ի: Հետազօտութիւնները պէտք է շարունակուին եւ բարբառագիտութեան աշխատանքներու փակման համար Ար. Ղարիբեան անհրաժեշտ կը համարի կազմել բարբառներու լեզուական ատլաս մը: Բարբառներու բնագաւառին մէջ ցարդ կատարուած ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուաւ այն եղանակը, որով զարգացան հոլովումներու, դերանուններու շարք մը ձեւեր, դերբայական ձեւերը, որոնք աշխարհաբարի մէջ կուտան շրջաբանական ժամանակները, ինչպէս նաեւ բայերու խոնարհման զարգացումը աշխարհաբարի մէջ եւայլն:

Ար. Ղարիբեանի հետազօտութիւններու կարեւորագոյն արդիւնքներէն մէկն է այն հաստատումը, թէ հայերէն բարբառներու Ա. եւ Բ. ճիւղերու 12ին մէջ պահպանուած են հնդեւրոպական հնչական խիփիչ բաղաձայններ, որոնք ցարդ պահպանուած են միայն սանսկրիտ եւ հնդեւրոպական ծագում ունեցող հնդկական լեզուներու մէջ: Հայաստանի լեզուագէտներու միջեւ երեւան եկան տարբեր կարծիքներ Ար. Ղարիբեանի տեսակէտին վերաբերեալ, այս (հնչական խիփիչ) բաղաձայններուն մասին, զորս ան կը նկատէ հնդեւրոպական ձեւէն հայերէնի անցած ժառանգութիւն մը: Նման կարծիքներ յայտնուեցան նաեւ հայերէնի բարբառներու ծագման եւ հայերէնի նմանաձայնութիւններու մասին: Փրոֆէսէօրներ Աղայեան, Գ. Սեւակ եւ Գ. Ջահուկեան եւս յայտարարեցին իրենց կարծիքը Ար. Ղարիբեանի այդ տեսակէտին նկատմամբ: Հնդեւրոպական բաղդատական լեզուագիտութեան համար այս խիստ հետաքրքրական հարցի կապակցութեամբ երեւան եկած վիճաբանութիւնները հասան մինչեւ «Վոփրոսը Եազըքօզնանեա» հանդէսին սիւնակները, ուր իրենց խօսքը ըսին նաեւ եւրոպացի յայտնի լեզուաբաններ:

ՓՐՈՖ. ՎԱՍ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՊՈԼՍՈՅ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցւոյ առաջին շինութեան թուականը ծանօթ չէ, բայց Երեմիա Չելէպի իր ժամանակագրութեան մէջ կը յիշատակէ թէ 1645ի հրդեհին այրած այս եկեղեցին եւ անմիջապէս վերաշինուած Դաւիթ Պատրիարքի օրով եւ Ցիփրիկցի Պօղոս վարդապետի ջանքով: 1718ի հրդեհին երկրորդ անգամ այրած Մայր եկեղեցին Յովհաննէս Կոլոտ պատրիարքի օրով եւ վերաշինուած է 1719ին: Այս շինութեան Կոլոտ պատրիարք եւ Գրիգոր Շղթայակիր Երուսաղէմի պատրիարքը անձամբ աշխատած են գործաւորներուն հետ:

1819ին վերջերը, Աղրիանապոլսեցի Գրիգոր պատրիարքի օրով, Մայր Եկեղեցին կը նորոգուի եւ 1820 Փետրուար 20ին եւ երեք տաճարներուն օծումը տեղի կ'ունենայ մեծաշուք հանդէսով, որ կը տեւէ ... ժամ: 1826 Օգոստոս 18ին Մայր Եկեղեցին դարձեալ կ'այրի ինչպէս Պատրիարքարանն ալ: Յարութիւն Ամիրա Պէզճեանի ջանքով, 1828 Փետրուար 10ին ... հիմնադրութիւնը կ'ըլլայ եւ կը ... մինչեւ Սեպտեմբերի վերջը: Կը շինուին երեք մեծ եկեղեցիներ եւ երեք մատուռներ, նոյնպէս եկեղեցւոյն դիմացը Ազգ. Պատրիարքարանը եւ մօտն ալ Ուսումնարան մը:

Շինութեանց ծախքերուն կէսը Պէզճեան իր քսակէն կը հոգայ — այն ատենուան ոսկի դրամով կէս միլիոն ղրուշէն ... աւելի —:

Հոկտեմբեր 14ին Մայր Եկեղեցւոյ օծումը տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր կերպով, մէջտեղի աւագեկեղեցին յանուն Աստուածածնի Վերափոխման, հիւսիսային կողմինը յանուն Ս. Խաչի եւ Հարաւային կողմինն ալ յանուն Ուղղոյն Ուրոյն ...:

ԳՈՒՄԳԱՓՈՒԻ ԴՐՍԻ Ս. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Այս եկեղեցին կառուցուած է 185... Յարութիւն Ամիրայ Պէզճեանի կտակով Ներսէս Սրբազան Կաթողիկոսի եւ Պոլսոյ Տ. Յակոբ Արք.ի պատրիարքութեան օրով:

ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱՅԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Այս եկեղեցին առաջին անգամ կառուցուեցաւ 1849ին եւ Կէտիկ Փաշայի հրդեհին այրելով նորէն շինուեցաւ 1876ին:

ԵՆԻԳԱՓՈՒԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵՒ Ս. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼՔ

Մատթէոս պատրիարք 1846 Ապրիլ ... կատարեց այս տաճարին հիմնարկութիւն...

ՊԷԱԹՐԻՉԷ ՉԷՆՉԻ

Բազմահազար ամբոխը, անձկագին եւ սրտատրոփ կը սպասէր ղլեակին առջեւ տարածուած հրապարակին վրայ:

Այն օրէն սկսեալ, երբ Պէաթրիչէի պաշտպան փաստաբանը սկսած էր տարածայնել թէ «Պէաթրիչէն պէտք է ներում ստանար վասնզի իր հայրը զինքը լլկած էր», այդ օրէն ի վեր Հռոմի քաղաքացիները սկսած էին ափսոսալ «գեղանի հայրասպանին» վիճակին վրայ, եւ մեծ բազմութեամբ եկած էին իրենց կարեկցութեան արտայայտութիւնները յայտնելու անոր:

Դղեակին դրան առջեւ, կամուրջին եւ պարիսպներուն միջեւ կանգնած էր կառափնատը:

Կառափնատի նմանող ուրիշ փոքր ամպիոն մը պատրաստուած է Պերնարտինոյի համար, որ շնորհիւ իր երիտասարդութեան ազատած էր մահապատիժէն, սակայն, դատապարտուած էր ներկայ եւ ականատես ըլլալու իր սիրելիներու գլխատման տեսարանին…

Ժամը 9·30ին, դղեակին դրան առջեւ կանգ կ'առնեն երկու սայլեր:

Առաջինին մէջ նստած են Լուքրիցիան, Պէաթրիչէն եւ Ճիաքոմօն:

Միւս սայլին մէջ, միայնակ նստած էր Պերնարտինօն: Պահակները այս վերջինին գլուխը վեր բռնած են, որպէսզի կարողանայ լաւագոյնս դիտել տեսարանը: Երեք անգամ կը նուաղի դժբախտ երիտասարդը, երեք անգամն ալ պահակները ուշքի կը բերեն զինքը, քացախով շփելով անոր քունքերը:

Առաջին գլխատուողը կ'ըլլայ Լուքրեցիան, որ արդէն դարձած էր ուշակորոյս դիակ մը:

Այնուհետեւ կուգայ Պէաթրիչէն:

Կոճղին վրայ գլուխը զետեղելու համար ծնրադրելէ առաջ, տարաբախտ կինը կը դիտէ ամբոխը:

Որքան քնքշութիւն իր նայուածքին մէջ, որքան գեղեցկութիւն իր դէմքին վրայ…

Ամբոխը կը հեծկլտայ, կը հառաչէ, ներում կ'աղաղակէ…

Եւ յանկարծ, կացինը կ'իջնէ ու կ'անջատէ իր մարմնէն Պէաթրիչէի երիտասարդ ու գեղանի գլուխը:

Կարգը կուգայ Ճիաքոմոյի: Երիտասարդը բաւական ուժ կ'ունենայ աղաղակելու. «Պերնարտինօ անմեղ է, ազատ արձակեցէք զինքը…»:

Ու կացինը կ'իջնէ Չէնչիներու անդրանիկին ծոծրակին վրայ…

Սարսռազդեցիկ ոչերդութեան վրայ կ'իջնէ վարագոյրը:

Պէաթրիչէ Չէնչի, 1955 Սեպտեմբ... 11էն ի վեր, կը հանգչի Թիպերի եզերքին գտնուող բլրակի մը կատարին կառուցուած Սան Փիեթրօ-ին-Մոնթորիօ եկեղեցիի կամարներուն տակ:

Ամբողջ Հռոմի ժողովուրդը կ'ընկերանայ դիակին, մինչեւ իր յաւիտենական հանգստարանը:

Պատղարակին վրայ (վասնզի մահապարտները իրաւունք չունէին դագաղ ունենալու) կը հանգչէր Պէաթրիչէի իր ... ռափը եւ անկէ անջատուած գեղանի գլուխը, որուն վրայ վարդի փունջեր զետեղուեցան շատերու կողմէն:

Կատարինէ տէ Սանքթիս կ'առաջնորդ... յուղարկաւորութեան թափօրը:

Այս կինը, որ ինչպէս գիտենք հոգատարը եղած էր Պէաթրիչէի ... գիտէ որ մահապարտը իրեն կտակած ... գումար մը, որպէսզի անով ... անծնողք երախան:

Ի՞նչ կ'ըլլայ այդ տղեկը:

Պատմութիւնը կ'անգիտանայ այդ ... ը: Եւ աւելի լաւ է այդպէս:

Վասնզի այդ երախային երակներ... մէջ թերեւս կրկնապէս կը հոսէր Չէնչիներու արիւնը, եւ ով գիտէ, ան ալ ... երախան, իր կարգին մաս կազմած է ... բային տարեգրութեանց, ուրիշ ... նով մը…:

(12 եւ վերջ)

...ը Ենիղափուի մէջ ուր չկար Հայոց եկեղեցի: Յունիս 9ին շինութիւնը աւարտեցաւ եւ Յունիս 18ին Մատթէոս պատրիարք կատարեց օծումը :

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Պոլսոյ հնագոյն եւ նշանաւոր եկեղեցիներէն մէկն է այս: Յայտնի է թէ Կ. Պոլսոյ մէջ Հայոց բնակած առաջին թաղերէն եղած են Ղալաթիա եւ Սամաթիա: Ս. Գէորգ եկեղեցին առենօք Յունաց եկեղեցի մըն էր, ԺԶ. դարուն սկիզբները յանձնուեցաւ ան Հայոց: Ազգ. Պատրիարքարանը հոս կը գտնուէր մինչեւ 1640 թուական: 1722ին Յովհաննէս Կոլոտ պատրիարք եւ Գրիգոր Շղթայակիր Երուսաղէմի պատրիարքը նորոգեցին այս եկեղեցին, ճարտարապետութեամբ Արապ Օղլու Մերտոնին, որ արքունի ճարտարապետ է այդ շրջանին :

Յովհաննէս Կոլոտ Ս. Գէորգի կից տաճար մըն ալ կառոյց յանուն Ս. Երրորդութեան :

Կար նաեւ ատոնց կից ուրիշ տաճար մը օծուած յանուն Ս. Աստուածածնի: Այս երեք եկեղեցիներն ալ այրեցան 1782ի մեծ հրդեհին, սակայն 22 տարի վերջ 1804ին, Կ. Պոլսեցի Յովհաննէս պատրիարքի օրով Ս. Գէորգ դարձեալ շինուեցաւ: Հիմնարկութիւնը կատարուեցաւ նոյն տարուան Մարտ 5ին եւ օծումը Յուլիս 7ին 1832ին նորոգուելէ վերջ, 1866ին Սամաթիոյ մեծ հրդեհին դարձեալ այրեցաւ այս եկեղեցին եւ հիմէն կառուցուեցաւ 1886 – 87ին, շնորհիւ Յակոբեան Միքայէլ եւ Յովհաննէս էֆէնտիներու նուիրատուութեան, Մնակեան կտակին եւ ժողովրդական հանգանակութեան: Օծումը տեղի ունեցաւ 1887 Փետրուար 8ին,, ձեռամբ Տէր Յարութիւն Վեհապետեան պատրիարքին :

ՍԱՄԱԹԻԱ ԵՆԻ ՄԱՀԱԼԼԷ ԱԹԸ ՄԷՐՄԷՐ – ԳԼԽԱԴԻՐ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս եկեղեցին շինուեցաւ առաջին անգամ 1858ին եւ օծումը տեղի ունեցաւ նոյն տարին Յուլիս 13ին, Յակոբ Պատրիարքի օրով: 1892ին այս եկեղեցին կրկին կառուցուեցաւ, մեծ մասամբ Բարսեղ էֆ. Ստամպուլեանի ծախքով :

ՆԱՐԼԸԳԱՓՈՒԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

1807ին կառուցուեցաւ այս եկեղեցին, ուր կը գտնուէր արդէն Նառլը Գափուի հիւանդանոցը անցեալ դարու ընթացքին կառուցուած :

ԹՈՓՔԱՓՈՒԻ Ս. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Հիմնուեցաւ 1832ին Ստեփանոս Արքեպիսկոպոսի պատրիարքութեան օրով :

(1 Շար.)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
14-ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Կազմակերպչական ու մանաւանդ դաստիարակչական կուռ կառոյց ունեցող շարժում մըն է այլեւս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը: Շարժում մը, որ ունի դիմագիծ եւ կշիռ մեր գաղութին մէջ :

Այս պատկերը պարզուեցաւ Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ, Հոկտեմբերի այս օրերուն, երբ գումարուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 14րդ Պատգամաւորական ժողովը :

Օրեր առաջ, բազմահարիւր երիտասարդներ, ժամանած էին Փարիզ: Արդարեւ Հարաւային եւ Կեդրոնական Ֆրանսայի տասներկու շրջաններու ներկայացուցիչներուն հետ, Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն հարիւրի մօտ երիտասարդներ փութացած էին Փարիզ, հետեւելու համար պատգամաւորականի աշխատանքներուն եւ ստեղծելու համար ազգային այն խանդավառ մթնոլորտը, որուն ականատես եղան երէցներ՝ յուզումով եւ երիտասարդներ՝ ոգեւորութեամբ :

Ժողովը իր աշխատանքները սկսաւ Շաբաթ առաւօտ: Առաջին նիստին, ինչպէս սովորութիւն է, ընտրուեցան զոյգ նախագահները՝ ընկերներ Ն. Նիկողոսեան եւ Գ. Փափազեան, երեք քարտուղարները, հաշուեքննիչ մարմինը, լիազօրագրեր ստուգող եւ բանաձեւեր պատրաստող յանձնախումբերը :

Բացառաբար երիտասարդներէ կազմուած յանձնախումբերու ընտրութենէն եւ պաշտօններու նշանակումէն ետք, պատգամաւոր ընկերները նախ լսեցին Հարաւային Ֆրանսայի հինգ խումբերուն բարոյական եւ նիւթական գործունէութեանց մանրամասն տեղեկագիրները :

Մարսէյլի շրջանը բացառիկ խանդավառութիւն ներկայացնող պատկեր մը կը պարզէ: Խումբերէն իւրաքանչիւրը ունի պարախումբ, հայերէնի դասեր եւ դասախօսութիւններ: Շրջանին երկու վարիչները՝ Յ. Արթինեան եւ Գ. Պապեան մեծ դեր կատարած են կազմակերպչական եւ դաստիարակչական աշխատանքներուն մէջ:

Նիսի եւ Ավինեոնի մէջ կը գործեն «Հայաստան» եւ «Վ. Շահպազ» խումբերը: Զոյգ շրջաններն ալ հեռու գտնուելով հայահոծ Մարսէյլէն եւ կտրուած ըլլալով ազգային եռուն կեանքէ մը, կը կարօտին յատուկ հոգածութեան եւ ուշադրութեան :

Հակառակ այս աննպաստ պայմաններուն, Նիսի եւ Ավինեոնի ընկերները կարելի բոլոր միջոցներով փորձած են կենդանի պահել Դաշնակցական երիտասարդութեան ձայնը իրենց գաղութներէն ներս :

Կեդրոնական Ֆրանսա ունի եօթը խումբեր, որոնցմէ մէկը՝ Պոստոյի «Մուրատ» խումբը, դեռ նորակազմ, կը կարօտի յատուկ ուշադրութեան: Մնացեալ վեց խումբերէն հինգը՝ Վալանս, Վիէն, Լիոն, Տէսին եւ Սէնթ Էթիէն բոլորած են խնկապէս բեղուն եւ օրինակելի գործունէութեան տարեշրջան մը: Գրեթէ իւրաքանչիւր շրջան կազմած է պարախումբ, Լիոնը ունի նաեւ իր երգչախումբը, իսկ ինչ որ ամէնէն աւելի կազդուրիչ երեւոյթ է՝ ամէն խումբ կ՚աշխատի անպայման ոտքի պահել հայերէն լեզուի դասընթացքները, ինչ որ պարտադիր է: Դասախօսութիւնները, առաւելաբար ազգային նիւթերու շուրջ, անպակաս եղած են :

Սէն – Շամոնի շրջանը որ սրահի չգոյութեան անարդարանալի պատճառաբանութեամբ, չունի հայերէնի կանոնաւոր դասընթացքներ, պիտի ջանայ, միւս խումբերու նման նախանձ գրգռել յետագային :

Պատգամաւոր ընկերները եւ ընկերուհիները որոտընդոստ ծափերով գնահատեցին 12 երիտասարդներու մուտքը Դաշնակցութեան շարքերը :

Նոյնքան, եթէ ոչ աւելի տպաւորիչ պատկեր մը կը ներկայացնէ Փարիզեան շրջանը, իր ամբողջութեան մէջ: Քաղաքի կեդրոնէն զատ, վեց խումբեր կան արուարձաններուն մէջ՝ Ալֆորվիլ, Իսի, Պանեօ, Շավիլ, Անիէռ եւ Առնուվիլ : Գրեթէ բոլորն ալ արդիւնաւէտ գործունէութիւն ունեցած են :

Երկու պարախումբ՝ «Նայիրի» եւ «Նարեկ», մէկ թատերախումբ՝ «Կարմրաւենց» եւ դասախօսութիւններու, վիճաբանական ժողովներու պատկառելի շարք մը: Ահա գործունէութեան մը ընդհանուր պատկերը, Փարիզի շրջանին համար :

Ազգային դաստիարակութիւնը եղած է Կեդրոնական վարչութեան հիմնական մտահոգութիւնը եւ այս ուղղութեամբ ամէն շրջանի մէջ աշխատանք թափած է կամ քաջալերած խումբերը, որպէսզի ունենան իրենց հայերէնի դասերը եւ դասախօսութիւնները, միեւնոյն ատեն կազմակերպած է հրապարակային դասախօսութիւններ Փարիզի, Լիոնի եւ Մարսէյլի մէջ: Հայթայթած է համառօտագրուած պատմական նիւթեր՝ դասախօսութիւններու համար:

Կազմակերպչական մեքենան առոյգ եղած է: 340 նամակ, 12 շրջաբերական, տասը այցելութիւն կեդրոնական Ֆրանսայի խումբերուն, չորս՝ Ավինեօն, երեք հատ ալ՝ Մարսէյլ: Եւ դեռ՝ Պոստօ եւ Փարիզեան շրջանները :

Ժողովը գոհունակութեամբ արձանագրեց, որ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պաշտօնաթերթը՝ «Հայաստան», այս տարեշրջանի սկիզբէն ի վեր օժտուած է խմբագրական մնայուն կազմով եւ կը հրատարակուի կանոնաւորաբար, իբրեւ շաբաթաթերթ :

Բովանդակութեան համար եղան թելադրանքներ, նորանոր առաջարկներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇԱՐԺԱՐՈՒԵՍՏ

Հայֆիլմի արուեստի գործունէութիւնը վերստին քննադատութեան առարկայ դարձաւ Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի կողմէ :

Առաջին քարտուղարը՝ Յ. Զարոբեան լուրջ թերութիւններ մատնանշեց «Տասներկու ուղեկիցներ», «Ջրերը բարձրանում են», «Փառքի օղակներ», «Ծանապարհ» եւ վերջերս հրապարակ հանուած «Զորս մասի բաժնուած գիշերը» ժապաւէններուն մէջ: «Այդ ֆիլմերում բացակայում են խոր մտքերը, վսեմ իտէալները, նրանց հերոսները ոչ թէ մարդիկ են, այլ արդէն շատ նկարներից յայտնի սխեմաներ: Այդ հերոսները չեն գրաւում ոչ մտքով, ոչ հետաքրքիր խառնուածքով» յայտարարած է Զարոբեան ու աւելցուցած — «Զարմանալի չէ, որ մեր սփիւռքի ֆիլմերը իրաւացի կերպով խստօրէն քննադատում են մամուլում (ՅԱՌԱՋ.— Ըստղը մենք էինք), դըրանք չի ընդունում ժողովուրդը, որ արուեստի ամենաբարձր գնահատողն է »

Հակառակ եղած բուռն այլ իրաւացի քննադատութիւններուն, շարժարուեստի « աշխատողները չեն լսում ժողովրդի կարծիքն ու պահանջները, անտարբերութիւն են ցուցաբերում», շեշտած է Զարոբեան :

Պատգամաւորական ժողովը օրակարգի հարց ունէր նաեւ զանազան խնդիրներ՝ բանակում, կազմակերպչական, բանաւոր եւ գրաւոր քարոզչութիւն, եւայլն :

Օգոստոսի տարեկան բանակումները այլեւս դարձած են Նոր Սերունդի կեանքին մէկ գեղեցիկ երեսը պատկերող մասը: Արդարեւ, գոհունակութեամբ արձանագրուեցաւ, որ տարուէ տարի նորանոր նուաճումներ կ՚արձանագրուին այս մարզին մէջ : 15 – 20 հոգիով սկսած այս գործը, ներկայիս կ՚անդամագրէ 250–300 բանակողներ ամէն տարի : Դաստիարակչական շատ գնահատելի ծրագիր մըն ալ կը գործադրուի բանակումներու ընթացքին: Քանի վերջին բանակումին մնայուն դասախօսներու թիւը եղած է չորս՝ ընկերներ Կ. Մեհեան, Ս. Թորոսեան, Պ. Սնապեան եւ Կեդր. վարչութեան մէկ անդամը :

Ժողովը իր աշխատանքները փակելէ առաջ, այցելութիւն մը տուաւ Հ. Յ. Դ. Դիւան – Թանգարանը, ուր, Ընկեր Կ. Մեհեան բացատրեց « մեր սուրբերուն » մասունքը հանդիսացող այդ նշխարներուն բարոյական արժէքը :

Երկուշաբթի երեկոյեան, ընտրուեցաւ 1963 – 1964 տարեշրջանի կեդրոնական վարչութիւնը :

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (143)

ԵՐԼՏՐՁԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Չէ՞ք յիշեր, հարցուց նախագահը, ինչ ազգէ էին:

— Երկուքն ալ Հայ էին, պատասխանեց Մարգարանի շրջուն սրճավաճառը :

— Երրորդ անձ մըն ալ կար, յարեց Թիւ 50 կառքին սեփականատէրը Մէվլուտ, այդ անձը կառքին մէջ կը նստէր, երբ սպանդը տեղի ունեցաւ, յանկարծ հրապարակի կառքի մը մէջ նետուեցաւ եւ անհետացաւ ան :

— Իսկ կառքը, շարունակեց ձիապանը Ալլահ օղլու Հիւսէյինը, լաւ թէ գէշ, նորոգուած, դէպի Շիշլի գնաց հիւանդանոցի ճամբով :

Այս յայտարարութիւնները լսելէ յետոյ, յանձնաժողովը վկաներուն ցոյց տուաւ fաւուշուէ անիւներով կառքին բեկորները: Ամէնքը միաձայնութեամբ վկայեցին թէ անոնք կտորներն են այն կառքին որ Մարգարանի դուռին զարնըւած էր եւ որուն նորոգութեան համար իրենք օգնութեան փութացած էին :

Վերջին վկայ մը կը մնար, կառապան Ալի աղա, որ ներկայացաւ Յանձնաժողովին :

— Ալի աղա, ըսաւ նախագահը, դուն ի՞նչ գիտես կառքի մասին :

— Փաշա, պատասխանեց կառապանը, մահափորձէն քանի օր առաջ էր, Թոքաթլեան սրճարանին առջեւ Սէլամլըգէն վերադարձող կառքերու տողանցքին մէջ առիթ ունեցայ տեսնելու fաւուշուէ անիւներով Վիքթորիա մը, զոր հայ կառապան մը կը վարէր, իմ ծանօթներէս, եւ որուն մէջ կը նստէր ակնոցաւոր մարդ մը, եւ ուրիշ մըն ալ, զոր ժամանակ չունեցայ որոշելու :

— Ո՞ւր կ՚երթար կառքը :

— Փըթի Շանի ուղղութիւնը բռնեց եւ տասը վայրկեան ետքը, պարապ վերադարձաւ եւ գնաց ուղղակի Շիշլի, կառապանին քովը կը նստէր այս անգամ երկրորդ անձ մըն ալ, ատոնց կերպերէն հետեւցուցի թէ մէկը միւսին կը սորվեցնէր կառապանութիւնը :

Վերոյիշեալ վկաները ճամբուեցան եւ Յանձնաժողովին նախագահը, դառնալով անդամներուն :

Ընկերներ, ըսաւ, կը յիշէք անշուշտ, կառապան Մէհմէտ աղայի վկայութիւնը՝ Լիփս Րիփսի մասին, գիտէ՞ք, օր մը կառքով պտոյտ ըրեր էին երկու ընտանիքներ :

— Այո, յիշեցինք, յարեցին անդամները, ինչ կայ ...

— Ես կ՚ուզեմ, պատասխանեց նախագահը, հետքը գտնել այն խարտեաշ մարդուն, Լիփս Րիփսի բարեկամին, որ ձէզայիր փողոցը կը բնակի :

Եւ նիստը փակուեցաւ :

ԺԲ.

Արտասովոր իրարանցում մը կար Բերայի Մեծ Պողոտային մէջ, անցորդները գիրար հրմշտկելով, կ՚աճապարէին, կը վազէին դէպի Եէնի Զարշը թաղը, ձէզայիր փողոց, ուր, Մրադովիչի տան առջեւ հաւաքուած էին ոստիկան զինուորներ, լրտեսներ ու Եըլտըզէն քանի մը սպաներ :

Ամբոխը կը խռնուէր հոն, եւ անցուդարձը կը խափանուէր :

Քիչ յետոյ, Մրատովիչի տունէն դուրս ելաւ, ոստիկան զինուորներէ շրջապատուած, խարտեաշ երիտասարդ մը, գըլխարկաւոր, եւ դրուեցաւ գոց կառքի մը մէջ, որ արշաւակի հեռացաւ :

Այդ երիտասարդը ձերբակալուած Եըլտըզի պալատը տարուած էր, նոյնինքն Պելժիացի Ժօրիսը, Սինկըրի Ընկերութեան պաշտօնեայ, որ, իր կնոջ հետ կը բնակէր Մրատովիչի տան յարկաբաժիններէն մէկուն մէջ :

Ժօրիս Եըլտըզ տարուեցաւ, հանուելու համար Բարձրագոյն Յանձնաժողովին առջեւ :

Նախագահը դեռ բացակայ էր, Հին – քեարին քով կը գտնուէր, ուր գացած էր իր Մեծ Տիրոջ, մինչեւ այն օրը կատարուած քննութեանց արդիւնքը հաղորդելու, ինչպէս նաեւ Պելժիացի անիշխանականին(?) ձերբակալումը, որուն բերնէն խիստ կարեւոր գաղտնիքներ կը յուսար կորզել ինքը, Նէճիպ Մէլհամէ փաշան :

— Նէճիպ, Նէճիպ, կը կրկնէր Ապտիւլ Համիտ, քեզի նայիմ, այդ fէռադան, լեզու հանէ լեզու :

— Վեհափառ տէր, ըսաւ Մէլհամէ, Յանձնաժողովը գումարուած է, պիտի երթամ եւ անձամբ հարցաքննեմ այդ Պելժիացին :

— Դուրսէն ո՞վ պիտի ներկայ ըլլայ հարցաքննութեան, հարցուց Հիւքեարը :

— Պելժիոյ կառավարութեան ներկայացուցիչը, իր թարգմանին հետ, պատասխանեց Նէճիպ Մէլհամէ:

Եւ Հիւնքեարին քովէն հեռացաւ :

Նախագահը ներս մտաւ սենեակէն, ուր գումարուած էր Յանձնաժողովը :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան,
Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեան, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, (9 Յունիս), Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, Րիւ Ժան Կուժօն, յաւուր պատարագի :

ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

հոգւոյն հանգստեան :
Իր յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ :

×

Այրի Տիկին Սոֆի Ոսկեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ոսկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տօլպաշեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց եղբօր, մօրեղբօր եւ հօր՝

ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի (Յունիս 9) առաւօտ,, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ :
Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԷՕՏՈՆԷՆ Ֆէրմանճեան Յակոբ, Տէր եւ Տիկին Մէնեան, Ֆէրմանճեան Սոնա և Սարգիս, Տէր եւ Տիկին Սրապեան և զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մանուկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Երկուշաբթի (Յունիս 10ին) առաւօտեան ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ եւ հօրեղբօր աղջկան՝

ՆԱԶԵԼԻ ՖԷՐՄԱՆՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն (8 Յունիս), ժամը 8·30ին Խրիմեան սրահին մէջ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօֆ ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս Կիրակի, ժամը 16ին, ընկեր Ստեփանեանի բնակարանը : Օրակարգ.— Նախորդ ժողովին շարունակութիւնը :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիին օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին ամսոյս 30ին, Կիրակի օր :
Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն :

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՍԷՆ ԳԵՏԻ ՎՐԱՅ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին, Տիկնանց Յանձնախումբին եւ Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ : Յունիս 8, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր :

Այս տարի

ՇՈԳԵՆԱՒԸ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ

մեր տրամադրութեան տակ է, որպէսզի մեր հասարակութիւնը կարենայ հաճելի ժամանց մը ունենալ ընտանեկան շրջանակի մը մէջ :

ՆՈՒԱԳ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ,
ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ԵՒ ԽՄԻՉՔ Սովորական գիներով

Մեկնում Ալմայի կամուրջին մօտ, Սէնի աջ եզերքը «ՊԱԹՕ – ՄՈՒՇ»երու տեղէն ժամը 21ին ԼԱ ԿԱԼԻՈԹ շոգենաւով :
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ կանխաւ ապահովել ձերտոմսերը, դիմելով Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը.

UNION GENERALE ARME NIENNE DE BIENFAISANCE
11, Square Alboni, PARI S (16e) — Tél. : TRO. 03-18

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերու համար կարելի է դիմել նաեւ
Madame K. BAKERDJIAN,
35, Rue de Trévise, PARI S (9e) — Tél. : PRO. 07-25

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՈՒՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ : Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման աստիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տասցի կերպով կը հետեւի պետական լիսէններու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — :

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայադիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս Շաբաթ (8 Յունիս) ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5,
Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS
TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 8, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը, Րիւ Վօլթէռ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն :

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Ժիրայր Պալանճեան (իր կիթառի քառեակով), Արա Գրիգորեան (արտասանութիւն), Հ. Յ. Դ. Իսիի պարախումբը

ղեկավարութեամբ Օր. ԹԵՐԷԶ ՔԷՕՇԿԵՐԵԱՆԻ

եւ ԵՐԵՒԱՆ'Ս երգեակը (հարմոնիքա), խօսնակ Մարի – Ռոզ Սաֆեան:

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբը կը ներկայացնէ.—
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կէս գիշերէն ետք

Pierre SOUFFLET et sa Grande Formation

Մուտք 5 փրանք

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապ. խաչի մասնաճիւղերու :

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին Գ. Թադպետարանի սրահը :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԳԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ
Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Կը մասնակցին.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի երգչախումբը, Օր. Օր. Շ. Ղազարեան, Ստեփանեան, ընկերներ Զափարեան եւ Շարիկեան : Ընկեր Յ. Պէրպէրեան, Օր. Օր. Տ. Աւետիսեան, Ա. Կարապետեան :

Մուտքը ազատ է :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ Նոր Սերունդի եւ Կապ. խաչի Վալանսի մասնաճիւղին :

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն, թատերգութիւն մը Նոր Սերունդին կողմէ :

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՆԿՈՒՏԻՆԵՐԸ

Մուտքը ազատ է :

×

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին, Սալ Ալլաք — Սոլֆերինօ, 235 Րիւ Մունէյրա:
Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խումբին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի:

Այս Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին : Րիւ տը Ժէի սրահը :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
Կը խօսի՝ Ընկ. Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Նաւասարդ խումբի եւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղերուն :

Կիրակի (9 Յունիս) կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, տեղւոյս «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 Րիւ տը Լա Տէֆանս :

Կը նախագահէ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ
Կը բանախօսէ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իր նաղան հաճելի անակնկալներով, մասնակցութեամբ երգչուհի Աստղիկ Քէօսէեանի :

Ընկերահամակրական կերուխում, նոյն մթնոլորտի մէջ:

Կերուխումի մասնակցութիւն 10 ֆր.

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ն[illegible] խումբի եւ հովանաւորութեամբ Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապ. խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ. Կամ. եւ Մար. Միութեան :

Յունիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկ. Հ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի պարախումբը : Տէսինի Կապ. խաչի պարախումբը պիտի բեմադրէ փոքր աղջիկներով ԱՆՈՒՇԻ օփերայէն վերջին տեսարանը :

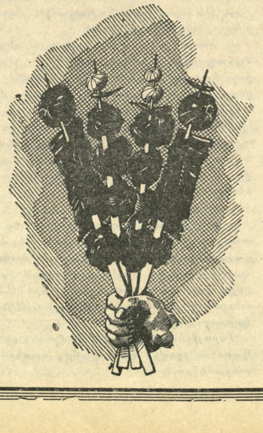
Ղեկավարութեամբ Օր. Ա. Կարապետեանի : Նուագախումբ (կիթառի փոքր) Հ. Լօֆսիւզեան սրինգ, Մ. Թօփալեան դաշնակ՝ Օր. Ռստիկեան եւ Օր. Զաքարեան, մեներգ.— Օր. Սապունճեան Տիկին Ռստիկեան :

Արտասանութիւն.— Ընկերներ Մարթոսեան, Գ. Մարգարեան եւ Սապունճեան :

Մուտքը ազատ է :

×

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 15ին Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. [illegible] մէջ:



ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԽԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 9 JUIN 1963

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9626 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9626

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՍԱՏՈՒ ՆՇԱՆՆԵՐ

Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Մայր Աթոռի շրջապատին մէջ։

Խորհրդաւորութեան քօղ մը կը պատէր Պոլսոյ եւ Լիբանանի թերթերուն մէջ պարբերաբար լոյս տեսած լուրերը, որոնք արժանահաւատ աղբիւրներէ բըխած ըլլալու տպաւորութիւնը կը ձգեն։

Շուրջ ամիս մը առաջ հրատարակուած հեռագիր մը կը հաստատէր թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Երուսաղէմ պիտի հասնի Յունիս 5ին, Լոնտոնի ճամբով, ընկերակցութեամբ Հայկազուն եւ Սեբէոս արքեպիսկոպոսներու։

Եւրոպայի կաթողիկոսական պատուիրակը տեղեկութիւն չունէր այս կարգադրութենէն, ինչպէս հաստատեցինք իր օրին։ Սակայն լուրը ճիշդ էր։ Յունիս 5էն առաջ Էջմիածնէն Սերովբէ Արք.ի հասած հեռագիր մը կը յայտնէր թէ յետաձգուած է Վազգէն Ա.ի ճամբորդութիւնը։

Ծանօթ իրողութիւն է, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետը շատ կը սիրէ ճամբորդել արտասահման։ Խորհրդային իշխանութիւնները մեծ դեր մը վերապահած են իրեն՝ սփիւռքի Հայութիւնը սիրաշահելու համար։

Սակայն ներկայ պայմաններուն մէջ իր նոր ճամբորդութեան ծրագիրը մասնաւոր իմաստ մը կը ստանայ։ Մանաւանդ, որ արեւելքի թերթերուն մէջ հրատարակուած նոր հեռագիր մը կը ձգտի մատնանշել Էջմիածնի անցուդարձերը պարուրող խորհրդաւորութեան քօղը։

Մայր Աթոռի դահակալին նոր հեռագիրը կ'ըսէ.

«Հայրապետական մեր կամքն է Տանն Կիլիկիոյ նորընտիր գահակալին հետ սիրտառապէս լուծել տագնապը»։

Յետոյ կը հրահանգէ՝ «դադրեցնել ամէն պայքար»։

Մենք, որ աւելի քան եօթը տարիէ ի վեր խստիւ խարանած ենք հակադաշնակցական տարրերու տարած աղտոտ պայքարը եւ ստեղծած աղաղակը ու անիմաստ տագնապը, առաջինը կ'ըլլանք ծափահարելու Վազգէն Կաթողիկոսին կողմէ «անկախ համայնքային»ներու եւ կեղծ «էջմիածնասէր»ներու ուղղուած պատգամը — դադրեցնել ամէն պայքար եւ սրտառապէս լուծել տագնապը, որ ստեղծուած էր յետին նպատակներով, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երջանկայիշատակ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի ընտրութեան թըւականէն, 1956 Փետր. 20էն ի վեր։

Ամբողջ եօթը տարի Էջմիածնի դահակալը չուզեց վճռական քայլ մը առնել, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մեր հայաշատ գաղութներուն մէջ ստեղծուած «երկփեղկում»ին վերջ տալու համար, մինչ իր մէկ պատգամն ու գլխաւորութեան հրաւէրը բաւական էին խաղաղութիւն, համերաշխութիւն եւ միասնականութիւն հաստատելու։

Սակայն լաւ է անագան քան երբեք, ըսել ժողովրդական իմաստութիւնը։

Երանաշնորհ Զարեհ Կաթողիկոսի սըրտագին փափաքն էր իրականացած տեսնել մեր հայրապետական գոյգ աթոռներու եղբայրական յարաբերութեանց վերահաստատումը։ Այդ ուղղութեամբ ամէն դրժողութիւն ըրաւ։ Սակայն ի զուր։

Ինչ որ չկրցաւ իրականացնել ի կենդանութեան, այժմ կը թուի թէ պիտի իրականացնէ իր մահով։

Իր եօթնամեայ գահակալութեան շըրջանին, անհուն վիշտով համակուած գործուած անարդարութեանց համար, բարձրօրէն գնահատելի արդիւնաւէտ աշխատանք կատարեց, ամօթահար եւ խղճահար դարձնելով իր բոլոր հակառակորդները։

Այժմ իր արժանընտիր յաջորդին՝ վեհափառ Խորէն Ա. Կաթողիկոսին վերապահուած է շարունակել իր անմոռանալի եղբայրակցին սկսած գործը, ամուր եւ անսասան պահելու համար Մեծի Տանն Կիլիկիոյ դարաւոր Աթոռը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ պահպանողական կուսակցութեան կացութիւնը օրէ օր կը բարդանայ, պատերազմական նախարարին ըստեղծած գայթակղութեան պատճառաւ։ Աշխատաւորական կուսակցութեան պարագլուխ Ուիլսընի առաջարկով նիստ մը տեղի պիտի ունենայ այս խնդրին մասին, Յունիս 17ին։ Հարցը մեծ ծաւալ կը ստանայ նկատի առնելով որ Տօքթ Ուարտ կը յայտնէ թէ 1961ին արդէն տեղեակ պահած էր ապահովութեան սպասարկութիւնները պատերազմական նախարարին յարաբերութիւններուն մասին Քրիսթին Քիլըրի հետ, նկատի առնելով որ յիշեալ օրիորդը քանի մը ժամ տարբերութեամբ յարաբերութիւններ կ'ունենար խորհ. դեսպանատան զինուորական կցորդին հետ։ Քննութիւն մը բացուած է նաեւ Տօքթ. Ուարտի վրայ որուն բնակարանին մէջ տեղ կ'ունենային այդ հանդիպումները։ Կը կարծուի թէ Տօքթ. Ուարտ Քոլ-Կըլգերու ցանցի մը գլուխը կը գտնուէր, բայց տօքթորը շատ բան գիտէ, շատ բաներու մասին ինչ որ զինքը կրնայ փրկել շատ բաներէ։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն հանդարտութիւն կը տիրէ երկրին մէջ, բայց միշտ վախ կայ որ նոր խռովութիւններ ծագին։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ բացուեցաւ Մայիս 21ի ձախողած պետական հարուածին պատասխանատուներու դատը զինուորական երեք ատեաններու առջեւ։ Բազմաթիւ նիստեր կը նախատեսուին։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ եւ Փարիզի բոլոր ուղղափառ եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի, այսօր Կիրակի, Յովհաննէս ԻԳ. Պապին ի յիշատակ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա կը գրէ թէ կրօնական պսակը բացարձակապէս պէտք է արգիլուի երիտասարդ համայնավարներուն համար եւ անոնք որ այդ ձեւով կ'ամուսնանան պէտք է արտաքսուին շարքերէն։ Թամպովի շրջանի երկու երիտասարդ աղջիկներ արտաքսուած են երիտասարդական կազմակերպութենէն (կոմսոմոլ) այդ պատճառաւ։

ԵՕԹԸ Չեխեր քաղաքական ապաստան ուզեցին Յունաստանէն, երբ Փոպետա նաւը Փիրէա կը հանդիպէր։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ռուս ուղղափառ եկեղեցին պատուիրակութիւն մը ղրկեց Հռոմ ներկայ ըլլալու համար Պապին յուղարկաւորական արարողութեանց որոնք 9 օր կը տեւեն։ Դէպքը աննախընթաց է 1054էն ի վեր։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ եւ Պաղտատի կառավարութիւնները անգամ մը եւս կը չեշտեն իրենց վճռական որոշումը արաբական դաշնակցութիւն մը կազմելու Եգիպտոսի հետ, բայց մթնոլորտը միշտ ձգտուած է Իրաքի եւ Սուրիոյ մէկ կողմէ եւ միւս կողմէ՝ Եգիպտոսի միջեւ։

ԾԵՐԱԿՈՅՏԻ դիւանին ընդհ. Ներման առաջարկ մը ներկայացուեցաւ «բոլոր յանձանքներուն եւ ոճիրներուն համար որոնք ուղղակի կամ անուղղակի կապ ունին ալժերական ոզերզութեան հետ»։ Ըստ արդարութեան նախարարին Յունիս 1ին, 1421 աքթիվեսթ կար բանտարկուած։

ԳԱՌԶՈՒ ԾԻԱԾԱՆ ՎՐՁԻՆԸ

Ամրան պայծառ ու խաղաղ՝ լոյս ի լուսոյ օրերուն, բիւրեղացան ամպահալքէն արեգակին անգոյն լոյսը երանգայոյծ, իր եօթը թաքուն գոյներով՝ երկինքն ի վար եօթը նարօտ կը կապէ։

Ծիածանով՝ արեւին լոյսը իր գոյները կը բանայ։ Ծիածանին գոյներով՝ արեւին լոյսը տեսանելի կը դառնայ։

Երանի՜ նկարիչին, որ իր վրձինը ծիածանին գոյներուն մէջ թաթխելով, գիտէ արեգակին անտես լոյսը ստեղծել. գիտէ ափ մը ցեխով գոյնզգոյն, յայտնել նիւթին այլակերպումը՝ լոյսով։ Գիտէ նըկարչութեան անշարժ եւ համադրական էութիւնը՝ լոյսով շարժել, լոյսով տարբալուծել։

Երանի՜ նկարիչին, որ շաղ անձրեւի մը ժամուն, արեւածին նարօտին եօթը երանգ գոյներով՝ գիտէ վրձինագրել, իր գոյներով սաղմոսագրել լոյսը ամրան։

Երանի՜ Գառզուին, որ գիտէ այդ ամէնը։

Իր սերունդին բոլոր նկարիչներուն պէս, Գառզուի վրձինին թոթովանքը, իր առաջին արտայայտութեան ձեւը եղաւ մերկ գոյներու շռայլ շարանը, նկարչութեան ածականներուն կուտակումը, առանց գոյնը իմաստաւորող նկարչական գոյականին՝ գծին։

Քնարական զգայնութեան եւ ապրումներու տէր, ներաշխարհով՝ վերացականէն աւելի տեսանելիին հաղորդ, իր վըրձինին լրումին համար ան շուտով զգաց ու գտաւ գիծը, ի՛ր գիծը, խօսուն գիծը, առանց որու չկայ նկարչական շարադրութիւն։ Եւ այսօր, ի՛ր գիծերով, ի՛ր գոյներով, զուսպ՝ այլ պատկերալից ոճով, հնքներանգ վրձինով, ընտրեալներուն մատչելի՝ ամրան լոյսին խորհուրդին տէրն է եւ նկարիչը։

Արդարեւ, Գառզուի այս տարուան ցուցահանդէսը, ամրան օրերու լուսավառութիւն մըն է դէմքերու վրայ, բնութեան վրայ, իրերու վրայ։

Իր «Անծանօթին» աչքերուն մէջ, սիրոյ վառման կարմիրը կայ։ Եռանկար «Վենետիկը» նարնջագոյն երկինք ունի, դեղին մարմար պալատներ, լեղակի ջուր նամբաներ։ Կանաչ լոյսի ջահեր են «Սոյի դարաստանը», «Վանսի բնանկարին» ձիթենեաց պարտէզը։ Կապոյտ լոյսի հնչիւններ են «Միջերկրականը», անոր ափին «Ծովախորշը» եւ «Նաւահանգիստը»։ Մանիշակի լոյս ունին «Ծպտեալ պարը», «Բերդաքաղաքը» եւ «Պարուհին»։

Այդ եօթը գոյներուն քով քովի, դէմ յանդիման՝ ողորկ խմորէն ծնող աշխարհները այնքան անդորր, ամառնային եւ լուսաւոր են, յստակ եւ ամուր գծագրութեան սեւ գիծն անգամ այնքան թաւշեայ է, տաք եւ լուսարձակ, որ նըկարիչը լիովին կ'արդարացնէ իր ցուցահանդէսին «Ամրան Լոյս» կոչումը։

Լոյսը լոյսով պատկերել, առանց մութին հակադրութեան, հոն է հասած Գառզու՝ իր երազով եւ արուեստով։ Վկա՛յ իր ծիածան վրձինը։

Կ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ

«ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ: ԱՀԱ ԹԷ Ի՛ՆՉ Է ՈՒԶՈՒՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ»

Նայիրի Զարեան չահեկան յօդուած մը ունի «Գրական Թերթի» Մայիս 31ի թիւին մէջ որ գրուած է երեւանեան չաբաթաթերթին եօթը սիւնակները։ Ի՞նչ կ'ըսէ Զարեան «ժողովուրդ եւ գրականութիւն» խորագրին տակ։ Շատ բաներ հին բաներ, հինցած բաներ։ Յատկանշական զրոյց մը սակայն մեր ուշադրութիւնը գրաւեց.—

«Ես մեր գործարաններից մէկում զըրոյց ունեցայ մի խումբ ընթերցասէր բանւորուհիների հետ, որ կ'ուզենայի այստեղ արձանագրել իմ բլոկնոտից — ինչո՞ւ մեր գրողները քիչ են գրում պատմական վէպեր, — հարցրեց խոշորաչեայ կայտառ մի բանւորուհի, — ինչպէս Րաֆֆին, Մուրացանը, Վալթեր Սքոթը։

— Ի՞նչ են գրում, — պատասխանեցի ես. — Այդպէս էլ պէտք է։ Մենք պէտք է պատկերենք ամէնից առաջ մեր ժամանակը, մեր ժողովրդի առօրեան, այսինքն՝ ձեր կեանքը։

— Մեր կեանքը մեզ հետաքրքիր չէ, ասաց բանւորուհին։ — Մեր կեանքը արդէն գիտենք։ Մենք ուզում ենք իմանալ, թէ ինչպէս են ապրել մարդիկ մեզանից հազար տարի առաջ։ Իսկ մեր կեանքը մենք ամէն օր տեսնում ենք։ Հետաքրքիր չէ»։

Շատ յստակ է բանուորուհիին ըսածը, բայց Ն. Զարեան գոհ չէ եւ անմիջապէս դառնալով դէպի միւս բանուորուհիները, կը հարցնէ.—

— «Դուք համաձա՞յն էք այս տեսակէտին — հաւաքուածների խմբին դիմեցի ես։

— Համաձայն ենք, — պատասխանեցին մի քանիսը։

— Ցաւալի է, — ասացի ես։— Իսկ ես որոշել էի ուսումնասիրել ձեր գործարանը եւ ձեր մասին գրել ... բանից երեւաց որ դա ձեզ համար հետաքրքիր չէ։

— Ո՞վ ասաց, որ հետաքրքիր չէ, — բողոքեց մի ուրիշ բանւորուհի, դուք սրան մի լսէք, նա ուրիշ բան էր ուզում ասել։ Հայկանուշ ի՞նչ էիր ուզում ասել։

— Կ'ասեմ, — մարտական դիրք ընդունեց Հայկանուշը — ընկեր Զարեան, եթէ կ'ուզէք իմանալ, մեզ համար շատ հաճելի կը լինէր կարդալ մեր կեանքի մասին գրուած իսկական վէպեր։ Բայց, ախպար, մեր գրողներից ոմանք սուտ են գրում։ Մեր կեանքն աւելի հետաքրքիր է քան մեր կեանքի մասին գրուած վէպերը, մենք ուզում ենք որ մեր մասին ճիշդ գրեն։

Ճշմարտութիւն։ Ահա թէ ինչ է ուզում ժողովուրդը ...։

×

Այս վերջին «կարկտանը» հետաքրքիր չէ, «ընկեր» Զարեան։

Ի վերջոյ որքան ալ մեր աչքերն ու ականջները խորթ գտնեն խորհրդահայերէնը, հայ բանուորուհիին ըսածը յըստակ էր.— «Մեր կեանքը մեզ հետաքրքիր չէ։ Մենք ուզում ենք իմանալ թէ ինչպէս են ապրել մարդիկ մեզանից հազար տարի առաջ։ Իսկ մեր կեանքը մենք ամէն օր տեսնում ենք։ Հետաքրքիր չէ»։

Այս ըսելով «կոմունիստ» բանուորուհին ուզում է ասել եղեր թէ «շատ հաճելի կը լինէր կարդալ մեզ մեր կեանքի մասին գրուած իսկական վէպեր»։

Զարմա՛նալի «թարգմանութիւն» բանուորուհիին ըսածին։ Բայց ի վերջոյ հետաքրքիր չէ թէ «ինչ ուզում էր ասել», մեզ համար հետաքրքիր է թէ ինչ է ըսած։ Եւ մենք որ պարտաւոր չենք «Լենինաբար» նայելու բոլոր ըսուածներուն վրայ, տարբեր կը հասկնանք հայ բանուորուհիին ըսածը, այսինքն կը հասկնանք ԸՍԱԾԸ «Մենք ուզում ենք իմանալ թէ ինչպէս են ապրել մարդիկ մեզանից 1000 տարի առաջ։ Իսկ մեր կեանքը, մենք ամէն օր տեսնում ենք։ Հետաքրքիր չէ»։

Եւ ինչ որ «տեսնում են» հաւանաբար աւելի մօտ է ճշմարտութեան քան այդ կեանքի մասին «ընկեր» Նայիրի Զարեանի գրելիք «ճշմարտութիւնը»։

ԱՄՈ՛ՒՐ ԿԵՑԷՔ, ԴԻՄԱՑԷ՛Ք

« Վա՛ղը, — ահա՛ մեծ բառ մը », կ'ըսէր Հիւկօ որ իր անձով ու գործով լեցուց, գրեթէ լրացուց տասնիններորդ դարը :

« Վաղը, — ահա նոր սերունդը », կը փորձուինք ըսելու մենք ալ՝ իրարու մէջ ձուլելով «վաղը» եւ «նոր» բառերը :

Սակայն « վաղը » վաղայաջորդ օրը չէ, ոչ ալ վաղայաջորդ տարին է, ոչ իսկ թերեւս վաղայաջորդ դարը, այլ աւելի հեռաւոր ժամանակն է, ապագան է, անստոյգ գալիքն է :

Անկչռելի է տարբերութիւնը, որ կայ Միջին դարերուն եւ Քսաներորդ ծարուն միջեւ: Անկչռելի է նաեւ տարբերութիւնը Միջին եւ Քսաներորդ դարուն մէջ ապրող սերունդներուն :

Անճանաչելի ըլլալու աստիճան փոխուած է թէ դարը, թէ սերունդը : Անճանաչելի ըլլալու աստիճան փոխուած է նաեւ մեր աշխարհը, որ տիեզերքի մոլորակներուն մէջ ամէնէն փայլունը չէ, հաւանաբար :

Արդի արուեստը, — ինչպէս արդի մարդը, — այլեւս հինին նման անհատական դրոշմ չունի, հաւաքական դրոշմ ունի: Անհատը, մեր դարուն, դարձած է հաւաքականութիւն : Մարդիկ չեն ապրիր հիմա մեր մոլորակին մէջ, հաւաքականութիւններ կ'ապրին, — ազգեր, ժողովուրդներ, երկիրներ :

Անհատականութիւնը « հաւաքականացած » է, ինչպէս հաւաքականութիւնը « անհատականացած » է : Յակոբը եւ Յովհաննէսը դարձած են ազգ, իսկ ազգը դարձած եղած է Յակոբ եւ Յովհաննէս : Ըսել կ'ուզենք՝ անձերը ազգայնացած են, ազգերը՝ անձնացած :

Այսպիսի դարու մը մէջ կ'ապրինք մենք, հիմա: Անձ ըլլալէ դադրած՝ դարձած ենք ազգ :

Ուստի՝ կորսուած են այն ազգերը, որոնք խստօրէն անձնացած չեն: Կորսուած են նաեւ այն անձերը, որոնք մոլեռանդօրէն ազգայնացած չեն :

Այսպէս կը մտածեն եւ այսպէս կը գործեն մեծ ազգերը: Առաւել եւս նոյն ձեւով պիտի մտածեն եւ նոյն ձեւով պիտի գործեն փոքր ազգերը: Գրուած է, որ մեծ ձուկերը կը կլլեն փոքր ձուկերը, ծովերու եւ ովկիանոսներու խորութեան մէջ:

Քառասուն դար անընդհատ կռուեցանք այս վտանգին դէմ, — կուլ տրուելու վտանգին դէմ: Կռուեցանք նետով ու աղեղով: Կռուեցանք սուրով ու նիզակով : Կռուեցանք մոսին հրացաններով: Կռուեցանք բահերով, ակռաներով, եղունգներով : Յաճախ կռուեցանք նաեւ «Թուղթէ չերեփ»ներով :

Պէ՞տք է, որ զինաթափ ըլլանք հիմա, քառասուն դար գրեթէ ամէն օր կռուելէ ետք՝ ժամանակին եւ տարածութեան դէմ. « վայրագ հողմ»երուն դէմ եւ աւելի վայրագ հորդաներու դէմ: Պէ՞տք է թոյլ տանք, որ մեր անունը սրբուի ազգերու մեծ Մատեանին մէջ :

×

Այս հարցումը կ'ընենք երեսուն — քառասուն տարիէ ի վեր, յորմէհետէ ահարկու մրրիկը մեզ դուրս նետեց մեր հողերէն ու հայրենի օճախներէն :

Երեսուն – քառասուն տարի շարունակ հարցում ընելով եւ պատասխան փնտռելով վերջապէս եկանք հասանք մեր օրերուն: Ամէն բան վրայ տուինք, բայց, Մեծ Մակեդոնացիին բամծին պէս, մեզի մնաց դարձեալ ՅՈՅՍԸ: Այս յոյսը կը փրկէ մեզ — փրկած է միշտ — ընկղմելու վտանգէն: Եւ մեր ըրածը ուրիշ բան չէ հիմա, բայց եթէ Մակեդոնացիին « յոյս »ով զօրացնել ու զինել մեր նոր սերունդները :

Յոյսով ու հաւատքով պիտի զինենք, « յոտից գլխոյ » պիտի զինենք մեր նորերն ու նորագոյնները որպէսզի պարտըւած դուրս չգան այն ճակատագրական, ամեհի գուպարէն, որուն մէջ նետուած են երկիրներ եւ ազգեր :

Մեր հոգը չէ, թէ ուրիշներ ինչ կ'ընեն: Մեզ մտահոգողը մեր « փոքրիկ հօտ»ն է: Ուստի՝ կ'ուզենք, որ դրօշը վար չառնուի երբեք այն փխրուն նաւուն վրայէն, որուն անունն է ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ : Վար առնել դրօշը, կը նշանակէ ղեկ չունենալ, կողմնացոյց չունենալ, խաղալիկ ըլլալ տարերքին, ամէն բան աւլող սրբող ուժերուն ձեռքը :

Նոր սերունդը զինուա՞ծ է այս անտեսանելի, բայց զգալի վտանգին դէմ: Կը պատասխանենք .— Ոչ: Գոնէ ոչ ամէն տեղ: Գոնէ ոչ նոյն չափով :

Նոյնը չէ պարագան հիներուն համար, որոնք ապահովագրուած են հրդեհի դէմ, գողութեան դէմ, արկածներու դէմ, ըսել կ'ուզենք՝ իրենց ազգութեան, հաւաքական եսին սպառնացող բոլոր վտանգներուն դէմ: Յիսունի հրուանդանէն անդին անցնող ամէն Հայ իր ինքնութենէն բան մը վրայ չի տար, իր «ածու»էն դուրս չելլեր, այլ ամրօրէն կառչած կը մնայ ազգին, հայրենիքին, լեզուին, եկեղեցիին, մշակոյթին :

« Հրուանդանին » մօտը կամ հեռու կեցողներէն վախ չունինք ուրեմն, ոչ : Մեր վախը միւսներէն է, անոնցմէ՝ որոնք դեռ չեն գիտեր, թէ ինչ է «հրուանդանը» կամ չունին, չեն ունեցած երբեք, հայրենի հողի շերտ մը իրենց ոտքերուն տակ :

Այս սերունդին է, որ կ'ուղղենք մեր խօսքը ահաւասիկ .— Ամուր կեցէք, դիմացէք, յուսացէք, հաւատացէք :

Մենք ձեզի կը փոխանցենք, երիտասարդներ Հայոց Աշխարհի, երեք նուիրական դրօշներ .— ԱԶԳ, ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ՄՇԱԿՈՅԹ (բանաստեղծը պիտի ըսէր՝ « մեր արիւնով ողողուած»): Եւ ամէն բան կայ այս «երրորդութեան» մէջ : Կայ եկեղեցի, կայ դպրոց, կայ պատմութիւն: Կան հայրեր եւ զաւակներ: Կան նահատակներ եւ հերոսներ : Կան սուրբեր եւ լուսաւորիչներ :

Պետական մեծ դէմք մը՝ Ռէյմոն Փուէնքարէ, որ իր երկրին առաջին քաղաքացին դարձաւ ատեն մը, իր գործերուն մէջ կը գրէր տեղ մը, թէ հայրենիքը աշխարհագրական, ազգագրական կամ լեզուախօսական էակ մը ըլլալէ աւելի՝ պատմական էակ մըն է: Բարոյական անձնաւորութիւն մը, որ ունի անցեալ մը եւ ինքնագիտակցութիւն եւ որ կ'ուզէ երկարաձգել իր գոյութիւնը ապագային մէջ ալ :

Երկիր մը, առանց պատմութեան, բնակավայր մըն է, բայց հայրենիք մը չէ: Հայրենիք ըլլալու համար պէտք է անցեալ ունենայ եւ դառնայ « պատմական էակ » : Հետեւաբար, հայրենիքը իր մէջ կը պարունակէ երկու ուժ, — իրականութեան մը ուժը եւ կամքի մը ուժը: Մեզի համար, որ հայրենիքէն դուրս կը գտնուինք հիմա, մեր երկիրը, իրականութեան մը ուժը ըլլալով հանդերձ, կամքի մը ուժն է :

Կրնայինք աւելցնել, թէ հայրենիք ունենալու համար զայն ուզել պէտք է, նախ: Մեր դարուն մէջ երկինքէն մանանայ չի թափիր այլեւս : Եւ անշուշտ իմաստ մը ունի այն խօսքը, թէ «կամենալը կարենալ է »: Մեր պարտքն է զօրացնել կամքի ուժը ձեր մէջ, երիտասարդ հայրենակիցներ, որպէսզի չդադրիք հայրենիք ուզելէ: Եւ այս է պատճառը, որ մենք խիստ յաճախ, գրեթէ տեւաբար կը խօսինք ու կը գրենք հայրենիքին մասին, այն Կապոյտ Երազին, որուն հասանք անգամ մը, որուն պիտի հասնինք անգամ մըն ալ :

Այս կը նշանակէ՞ արդեօք, որ մենք կ'ուրանանք հայրենիքի գոյութիւնը. իբրեւ «իրականութեան մը ուժը»: Ո՛չ, չենք ուրանար : Եւ ի՞նչպէս կրնայինք ուրանալ, երբ այդ «ուժ»ը կայ, գոյութիւն ունի :

Սակայն մեր դաւանանքն է. «Հայութիւնը՝ հայրենիքին մէջ »:

Մեր դաւանանքն է նոյնպէս. «Հայրենիքը՝ Հայութեան մէջ»:

Ժամանակը անզօր է կամքի ուժին դէմ: Չենք կարծեր, որ սխալ մը ըրած կ'ըլլանք, եթէ ըսենք .— Իտէալի մը ծառայողը Աստուծոյ կը ծառայէ: Աստուած ինք, արդէն, իտէալ մըն է :

Մեզի պէտք են հիմա «սխրագործ Մամիկոնեաններ»: Մեզի պէտք են նաեւ « ծանրախոհ Բագրատունիներ»:

Սխրագործ ըլլաք թէ ծանրախոհ, Մամիկոնեան ըլլաք թէ Բագրատունի, երիտասարդ Հայեր ի սփիւռս աշխարհի, մի մոռնաք երբեք սա ճշմարտութիւնը — Զօրաւոր մարդը միայն կրնայ հաւա...

Հաւատալ՝ կը նշանակէ զօրաւոր ըլլ...

Երբ օր մը վերջապէս հնչէ վերադար... ձի ժամը, մենք պէտք է կարենանք ... հետ տանիլ ոչ թէ մեր օտարացած ...յութիւնը, այլ մեր հայացած օտար...թիւնը :

Դրօշ դարձնենք մեր Հայութիւնը :

Բ. ԹԱՇ...

ՊՈԼՍՈՅ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Բ.

Քարակէօմրիւքի Ս. Յովհան Ոսկեբ... բան եկեղեցին .— Համբաւաւոր ուխ... տեղի, կառուցուեցաւ առաջին անգամ 1828 – 29ին, Կարապետ Պատրիարքի ... րով եւ Պալաթի Տ. Պաղտասար քահա... նայի ջանքով : Այս եկեղեցւոյն օծում... կատարուեցաւ 1829 Մայիս 7ին ... Ս. Յովհան Ոսկեբերանի: Եկեղեցին փո... քր ըլլալուն քսան տարի վերջ դարձ... կառուցուեցաւ Մատթէոս պատրիարքի օրով, եւ շինութիւնը 1847 Հոկտեմբ... վերջը աւարտելով եկեղեցին օծուեցաւ Նոյեմբեր 16ին :

Պալաթի Ս. Հրեշտակապետ եկեղեց... ալ, որ Պոլսոյ նշանաւոր հայ եկեղեց... ներէն է, յունական տաճար մըն էր ... Հայոց յանձնուեցաւ 1631ին, ըստ Երու... սաղէմի Գրիգոր «Պարոն Տէր » պատ... րիարքի յիշատակարանին եւ 1636ին ... Երեմիա Չէլէպիի ժամանակագրութ...

Եկեղեցին Հայոց յանձնուելուն պէ... նորոգուեցաւ շնորհիւ Երուսաղէմի Գրի... գոր պատրիարքին, Արիստակէս վարդ... պետի եւ Պոլպոլճի Տիվրիկցի Աստուա... ծատուրին: 1729ին Ս. Հրեշտակապետ ... կեղեցին այրելով, Յովհաննէս Կոլ... պատրիարք վերաշինեց զանիկա անմի... պէս Սեղբուն ամիրայի ձեռնտուու... թեամբ: — 1660էն առաջ Կ. Պոլսոյ ... կը յիշատակուէին վեց եկեղեցիներ, ... րոնցմէ մէկն էր Ս. Հրեշտակապետ, Ս... մաթիոյ Ս. Գէորգէն, Ղալաթիոյ ... Լուսաւորիչէն եւ Գումգափուի Մայր ... կեղեցիէն զատ կային նաեւ Զինկիլ ... մամի Ս. Սարգիս եկեղեցին եւ ... Տիպիի Ս. Նիկողայոս եկեղեցին, որ... այրեցան 1660ի հրդեհին :

1835ին, Ս. Ստեփանոս «Ալ... Պատրիարքի օրով, վերջին անգամ նոր... գուեցաւ այս եկեղեցին :

Էյուպի Ս. Եղիա եկեղեցին .— Այ... կեղեցին կը յիշուի ԺԸ. դարէն: Ժո... վրդային հանդանակութեամբ նորոգ...

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԿԱՆՏԻՆ

Նաթիւրամ Կոծէ ընդոստ արթնցաւ : Առաւօտեան ժամը հազիւ ութն էր սակայն տաքը արդէն ճնշիչ դարձած էր :

Բնազդաբար ձեռքը բարձին տակ տարաւ. ատրճանակը իր տեղն էր ...

1948, Յունուար 30... երեւութապէս ուրիշ որեւէ օրի նմանող օր մըն էր այդ օրը, եւ սակայն, ճիշդ ինը ժամ ետք մարդ մը պիտի սպաննէր, Հնդկաստանի ամէնէն ժողովրդական եւ աշխարհի ամէնէն նշանաւոր մարդը ...

Նաթիւ ականջները սրեց, մտիկ ըրաւ դուրսէն եկող աղմուկները, եւ սակայն այդ աղմուկները մասնաւոր մտահոգութիւն մը չէին առթեր, ատոնք աղմուկներ էին որոնք կայարանին շրջակայքը գտնուող բոլոր պանդոկներէն ալ կը լսուէին :

Հեռաւոր խառն շշուկներ կը ծանուցանէին Նոր Տելհի մեծ քաղաքին զարթնումը :

Նաթիւ խորհեցաւ թէ քանի մը օրէն երեսուն տարեկան պիտի ըլլար: Երիտասարդ էր, գեղանի եւ միեւնոյն ատեն օժտուած եւ փայլուն լրագրող մը: Կը պատկանէր պրահմաններու բարձր աղանդին: Ինչո՞ւ ուրեմն հաւանեցաւ սպաննել մարդ մը, մանաւանդ այս մարդը ...

Անկողնին մէջ, ճիշդ իր կողքին, արթնցաւ նաեւ Ապտէն :

Նաթիւ խորհեցաւ թէ պէտք չէ որ տկարանար: Պէտք չէ որ Ապտէին զգացնէր իր կասկածներն ու տատամսումները : Եւ արդեօք իսկապէս կը տատամսէ՞ր... Ոչ, վճռած էր գործել, արդարութիւնը պէտք է յաղթանակէր: Պիտի գործէր դարուն ոճիրը ...

Ապտէ քնաթաթախ եւ անձկութեամբ լեցուն աչքերով պահ մը Նաթիւին դիտելէ ետք, ըսաւ անոր .

— Ի՞նչ պիտի ընենք մինչեւ ... մինչեւ այս ցերեկէն ետք ...

— Պէտք է թաքնուած մնանք հոս, պատասխանեց Նաթիւ, դուրս կ'ելլենք միայն վերջին պահուն :

Լսեցին հեռուէն հնչող շոգեկառքի մը սուլոցը :

— Անպայման Շաքոն է որ կը ժամանէ, մրմնջեց Նաթիւ :

Այսպիսի գործի մը համար, շատ չէր երեք հոգին :

×

Ոստիկանապետ Կոպալ Տաս քառասուն տարեկան մարդ մըն էր, երկայնահասակ, պայծառ դէմքով եւ տպաւորիչ աչքերով :

— Աւելի շուտ, աւելի արագ քշէ կառքը, խօսքը ուղղեց ան շարժավարին : Անպայման պէտք է որ ժամը ութին ժամանող շոգեկառքէն առաջ կայարան հասնիմ :

Սակայն, դժուար էր յառաջանալ: Փողոցները նեղ էին եւ խճողուած՝ մուրացկաններու եւ թշուառ մարդոց բազմութեամբ մը: Շրջուն վաճառորդները արդէն թափած էին փողոց: Ոստիկանապետին կառքը եթէ շարունակէր իր խօլարշաւ ընթացքը, ամէն վայրկեան մարդ մը ջախջախելու վտանգը կար: Ստիպուած կը դանդաղեցնէին իրենց ընթացքը ատեն ատեն :

Շատ ուշ լուր տուած էին ոստիկանապետին, ճիշդ վերջին պահուն : Իր ճակատին վրայ մտահոգութեան կնճիռ մըն էր ակօսուած: Ի՞նչպէս կարելի էր կանխամտածել այս տեսակ բան մը, այն ալ այդ տեսակ մարդու մը վրայ ...

Նոր Տելհիի մզկիթին առջեւ իրենց կառքը դարձեալ արգելքի հանդիպեցաւ, հոն հաւաքուած հաւատացեալներու խճողումին պատճառով :

— Շուտ, Մեծ Մոկոլներու պալատին շրջանը ընենք, ըսաւ ոստիկանապետը իր կառավարին, այս ժամուն այդ վայրը գրեթէ ամայի կրնայ ըլլալ :

Ժամը ութէն երեք վայրկեան պակ... հասան կայարան :

Ոստիկանապետին կառքին կը հետեւ... էին նաեւ երկու ուրիշ զինուորական կառ... քեր, որոնք շարուեցան կայարանին առ... ջեւ :

Այդ կառքերէն դուրս թափող ոստի... կանները ցրուեցան կայարանը շրջապա... տող զանազան ուղղութիւններով: Ա... բոլորն ալ իրենց ընելիքին մասին ... ցած էին նախապէս պէտք եղած հրա... հանգները :

Կոպալ Տաս մտահոգ էր: Յենած էր ... կաթեայ ցանկապատին, շոգեկառքի ... մանումին սպասող բազմութեան մէջ ...

Հեռուէն լսուեցաւ ժամանող շոգեկառ... քին սուլոցը ...

×

Երիտասարդ Շաքոն Ջղային ... ձեռքին մէջ կը սեղմէր իր թաշկինա... մէջ պլլուած կարծր առարկան :

Ժամերէ ի վեր կառաշարի բաժանմ... կին մէջ ոտքի էր մնացած: Յոգնած էր ... Վերջապէս կը նշմարէր մայրաքաղա... վեհապանծ տեսարանը, իր կարմրագ... պարիսպներով եւ դէպի երկինք սլացող մինարէներով :

Վերջապէ՜ս, կը հասնէր ...

(1 Շար.)

...ւ 1800ին եւ Դանիէլ պատրիարքի օրով ...ումը կատարուեցաւ Մարտ 26ին : 1832ին հիմնովին նորոգուեցաւ Պէզ...եան Յարութիւն ամիրայի քրոջ Մեր...կերեան Գէորգ աղայի կողակից Տիկին ...համափիւռի ծախքով :

...կյուպի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին. — Այս եկեղեցին ալ կը յիշուի ԺԸ. դա...րէն : 1855ին հիմնովին վերանորոգուեցաւ ...ն հանրային հանգանակութեամբ : Արձանագրութիւն չունի այս եկեղե...ցին :

...խասգիւղի Ս. Ստեփանոս եկեղեցին. — ...խասգիւղի Հայերը նախ կը պատկանէին ...Գալաթու թեմին : 1804ին Ս. Ստեփանոս եկեղեցին կառուցուած էր արդէն : 1831...ին նորը շինուեցաւ :

...Քասըմփաշայի Ս. Յակոբ Մծբնայ եկեղեցին. — Քասըմփաշայի մէջ մատուռ ...մը կառուցուեցաւ 1811ին եւ օծուեցաւ նոյն տարւոյն Սեպտեմբեր 29ին : Այս եկեղեցւոյն հողը գնած եւ նուիրած է ...Ճանիկ Ամիրայ :

1834ին Միսաք Ամիրայ ձեռնարկած է հանգանակութեամբ կառուցանել գայն եւ ...հողին հիմերը շինելով կիսաւարտ թողած է : Էքմէքճի Պաշը Նորատունկեան Յակոբ էֆ. ժողովուրդէն դրամ հանգանակելով եւ ինքն ալ նպաստելով շարունակած եւ ամբողջացուցած է եկեղեցւոյն շինութիւնը 1857ին :

Ֆէրիգիւղի Ս. Վարդանանց եկեղեցին. — Արձանագրութիւն չունի : Հողը 1858ին Ֆէյթուլլահ անուն սարրէֆ մը նուիրելով եկեղեցին շինուած է 1860–61ին : Օծումն ալ կատարուեցաւ 1861 Ապրիլ 30ին :

Համազգային Անկելանոց Ս. Աստուածածին. — Խասգիւղի եւ Բերայի բարձունքին վրայ կայսերական հրամանով կառուցուած Համազգային Անկելանոցին մէջ Հայոց եւ Յունաց յատուկ երկու եկեղեցիներ ալ շինուած են : Հայոց եկեղեցին օծուեցաւ յանուն Ս. Աստուածածնի 1898 Մայիս 17ին : Այս եկեղեցւոյն մէջ մնայուն կերպով կը պաշտօնավարէր հայ եկեղեցական մը :

Պէշիկթաշի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին. — Կը յիշուի ԺԸ. դարէն : Դարուն ...վերջը փայտաշէն շինուած է եւ 1838ին քարուկիր կառուցուեցաւ Պալեան Կարապետ ամիրայի ձեռամբ :

Օրթագիւղի խնդրակատար Ս. Աստուածածին եկեղեցին. — Նախ կառուցուեցաւ յանուն Ս. Կիրակոսի, սակայն Յովհաննէս Կոլոտ 1726–27ին դարձեալ կառոյց զայն եւ օծումը տեղի ունեցաւ Կարապետ Կաթողիկոսի ներկայութեան, ինչպէս կը պատմեն այդ շրջանի տոմարները : Կարապետ պատրիարքի օրով այս եկեղեցին կը նորոգուի եւ օծումը փառաւոր հանդէսով տեղի կ'ունենայ 1824 Դեկտեմբեր 15ին : Եկեղեցւոյն դրան վրայ հետեւեալ տողը միայն գրուած է : « Ես եմ դուռն կենաց , 1825» :

(2 Շար.)

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, (Յառաջ). — Ամեն. Սրբ. Պատրիարք Հօր հովանաւորութեամբ եւ Գեր. Տ. Նորայր Եպս.ի նախագահութեամբ, այս տարի ալ Երուսաղէմի Սրբոց Թարգմանչաց վարժարանի երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Սահակ Գալայճեանի (վարժարանի երաժշտութեան ուսուցիչ) տուաւ իր տարեկան երգահանդէսը, 1963, Մայիս 23ին Ժառանգաւորաց վարժարանի սրահին մէջ, ի ներկայութեան ստուար բազմութեան մը :

Կարծէք պահանջք մը դարձած է այլեւս սոյն երգահանդէսը սաղիմահայ գաղութէն ներս, նկատելով որ երաժշտական այլ ձեռնարկներ հազուադէպ են, եւ ժողովուրդը կը սպասէ արդէն, նշան մըն է թէ ան իրապէս յաջողութիւն գտած է, ինչպէս որ ըսաւ վարժարանի տեսուչը իր բացման խօսքին մէջ : Արքայական քայլերգէն եւ Հայրապետական Մաղթերգէն անմիջապէս ետք, որոնք երգուեցան երգչախումբին կողմէ դաշնակի ընկերակցութեամբ երկրորդական Բ. դասարանի աշակերտուհի Սիլվա Երկաթեանի կողմէ : Տեսուչ Հայր սուրբը չէշտեց որ երբեք յաւակնութիւնը չունէր արուեստի կատարելագործուած ձեռնարկ մը մատուցանելու ներկաներուն, այլ իրողութիւնն այն էր որ տարուէ տարի այս բեմէն ներկայացուածը տեսակ մը հանրային քննութիւն էր ամբողջ տարուան ընթացքին վարժարանի երաժըշտական դասընթացքին եւ երաժշտութեան ճաշակ մը աշակերտներուն : Հետեւաբար, ան վերջացուց իր խօսքը ըսելով որ սոյն երգահանդէսը տեսակ մը պատրուակ էր վարժարանի աշակերտներու թաքուն ձիրքերը երեւան բերելու :

Յայտագրի առաջին մասը վերջացած ըլլալով, Բ. մասը կատարուեցաւ, որ կը բաղկանար եկեղեցական երգերէ, Կոմիտաս վրդ.ի, Եկմալեանի եւ Ճ. Պէրպէրեանի դաշնաւորումներով : Պէտք է խոստովանիլ որ եկեղեցական երգերը, կարելի էր աւելի ներդաշնակութեամբ երգել, ինչպէս օրինակ Այս խորհուրդ լցաւ, սակայն էջմիածինն ի Հօրէն անթերի էր,

Հանդիսականները անհամբեր կը սպասէին ամենահետաքրքրական եւ ժողովրդային մասին յայտագրին — ժողովրդային երգեր եւ նուագներ : Այստեղ էր որ երգողներու թաքուն ձիրքերը երեւան եկան : Ղեկավարի առաջնորդութեամբ երգչախումբը յաջողութեամբ երգեց հետեւեալ երգերը — «Երեւան» (Կարօ Զաքարեանի), «Երեւան» (Կ. Յարութիւնեանի), ««Ուշ, վուշ» (Գ. Սիւնիի) եւ մանաւանդ յայտագրի գլուխ-գործը «Հոպինա»ն (Թ. Ալթունեանի), որ ներկաներուն բուռն եւ անվերջանալի ծափերուն ներքեւ կրկնուեցաւ :

Նախագահ Պատրիարք Հօր փակման խօսքէն յետոյ, պահպանիչով եւ Հայր Մերով փակուեցաւ երկու ժամ տեւող այս երգահանդէսը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

Վ. ԹԷՔԷԵԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Սիլվա Կապուտիկեանի միջոցաւ Հայաստանի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին յանձնուած է Վահան Թէքէեանի ծոցատետրը, ուր կան բանաստեղծին շատ մը գործերուն սրբագրութիւնները : Ի մօտոյ Հայաստան պիտի ուղարկուին նաեւ կարգ մը ձեռագիրներ, միշտ Վ. Թէքէեանի գրչին պատկանող :

ՔԻՒՐՏ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ

Հայաստանի քիւրտ գրագէտները իրենց ժողովը գումարած են վերջերս, որու ընթացքին քննութեան առած են քիւրտ գրականութեան արձանագրած յաջողութիւնները եւ ձախողութիւնները : Եղած են բազմաթիւ առաջարկներ, որոնք խիստ անհրաժեշտ են քրտական արդի գրականութեան զարգացման համար :

ԱՇԽԱՏՈՂ ՁԵՌՔԵՐՈՒ ՊԱԿԱՍ

Ործնադիրներու պակասը զգալի կը դառնայ հետզհետէ : Մինչ երկիրը ներկայիս պէտք ունի հինգ հազար որակեալ որմնադիրներու, շինարարական արհեստանոց–դպրոցներէն այս տարի հինգ հարիւր բանուորներ միայն շրջանաւարտ պիտի ըլլան, ըսաւ կուտայ Ս. Միքայէլեան, նախագահը «պրոֆեսիոնել–տեխնիկական» կրթութեան պետական կոմիտէին :

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Մայիս 25ին, Երեւանի մարզադաշտին մէջ շատ տպաւորիչ ձեւով բացումը կատարուած է Հայաստանի եօթներորդ ողիմպիականին :

ԳԱՌՆԻԻ ԽՃԱՆԿԱՐԸ

Այս խճանկարը յայտնաբերուած է Գառնիի ամրոցին մէջ, 1953ի պեղումներու ընթացքին : Կը կազմէ գեղակային–պալատական շէնքերու խումբին մէջ մտնող բաղնիքի հանդերձարան – հանգստարանին յատակը, չափերն են՝ 2,92×2,90 մեթր, դրեթէ լաւ վիճակի մէջ կը գտնուի : Քանի մը տեղեր վնասուած են : Շինուած է նոյն վայրին մէջ, Ագատ գետի յատակէն ընտրուած գոյնզգոյն քարերէն, որոնք յատուկ ձեւով կոտրըտած, հատիկներու վերածած եւ հուսկ ուրեմն շարած են կրաշաղախի վրայ (մէկ քառակուսի մեթրին վրայ 35 – 40.000 հատիկ), ստեղծելով ցայտուն, գունագեղ պատկեր մը :

Ծովի կանաչաւուն մակերեսը պատկերացնող փոնին վրայ պատկերուած է հարուստ բովանդակութեամբ բարդ յօրինուածք մը՝ կապուած յունական ծովային առասպելութեան հետ :

Խճանկարի կեդրոնին, գունագեղ քառանկիւնի շրջանակին մէջ, յատակ ներկայացուած են Ովկիանոս չաստուածը եւ Ծով չաստուածուհին, առաջինը թաւահեր եւ եղջիւրաւոր ծերունիի մը, իսկ երկրորդը գեղաչեայ կնոջ տեսքով, որու գլխուն աջ եւ ձախ կողմերուն վրայ կը տարածուին խեցգետնի չօշափուկներ : Կեդրոնի շրջանակին չորս կողմը կարծես ժողովի նստած են առասպելական արարած իխթիոկենտաւուրները (մարդ, ձի, ձուկ), նիրիպտները (ծովային գուշակ ծերուկ Նիրէոսի գեղանի դուստրերը), որոնք բազմած են իրենց ամուսին իխթիոկենտաուրներու կռնակներուն վրայ, աստուածութիւններ, որոնց շարքին կը տեսնենք սիրոյ չաստուած Էրոսը, սիրային պերճախօսութեան չաստուածուհի Պիթոն եւ ցանկութեան կամ կիրքի չաստուած Պոթոսը :

Խճանկարին վրայ նկարուած են նաեւ ձուկեր, ձկնորսներ, տելֆին եւայլն : Գոյներուն համադրութիւնը հարուստ է, անցումները մեղմ եւ ներդաշնակ, խճանկարին բովանդակութիւնը յունական ծովային առասպելաբանութենէն առնուած է : Ովկիանոսը բոլոր չաստուածներու, ծովերու, գետերու, անուշահամ ջուրերու հայրն է, իսկ Ծովը ամէնուն մայրը, եւ անոնք շրջապատուած են ամուսնական զոյգերով, զուարճութեամբ, սիրոյ չաստուածներով :

Այսպէսով խճանկարը կ'արտայայտէ կեանքին ծնունդը ծովուն մէջ, կեանքին վայելքը եւ յարատեւութիւնը սիրոյ եւ ամուսնական կապերուն միջոցաւ : Խճանկարին այս կենսախինդ բովանդակութիւնը ներդաշնակ է պատկերներուն բաց լուսաւոր գոյներուն գերակշռութեան հետ :

Գառնիի խճանկարը առ այժմ Հայաստանի ամէնէն հին խճանկարն է, որ շինուած է Գ. դարու երկրորդ կիսուն, սակայն ան կը կրէ հեթանոսական հին շրջանի խճանկարչութեան արուեստի անկումի որոշ գիծերը եւ կը վկայէ, որ Հայաստանի մէջ այդ օրերուն խճանկարի արուեստը գտնուած է բարձր մակարդակի մը վրայ :

Գառնիի խճանկարը հին Հայաստանի մէջ զարգացած այսպէս կոչուած հելլենական արուեստի մէկ շատ յատկանշական եւ գեղեցիկ նմոյշն է :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (144)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՕՐՍ

—o—

Հինգ վայրկեան ետքը ներս մտաւ Պելժիոյ Լիւազոր դեսպանը իրեն հետ ունենալով առաջին Թարգմանը :

Նախագահին հրամանով ներս բերուեցաւ Ժօրիս :

Եւ հարցաքննութիւնը սկսաւ :

— Ինչպէս կը կոչուիք, պարոն :

— Էտուարդ Ժօրիս, պատասխանեց Պելժիացին :

Դեսպանատան առաջին Թարգմանը յաջորդաբար կը թարգմանէր հարցաքննութիւնը, որ Թուրքերէն տեղի կ'ունենար, Ժօրիսը բաւական վարժ ըլլալով այս լեզուին :

— Ի՞նչպէս կը կոչուի ձեր հայրը :

— Ժիրօ :

— Ո՞ւր ծնած էք :

— Անվէրս :

— Ե՞րբ :

— 1876ին :

— Ո՞ւր առած էք ձեր ուսումը, հարցուց նախագահը :

— Ծննդավայրիս միջնակարգ դպրոցը յաճախած եմ մինչեւ 13 տարեկան :

— Յետոյ ուրիշ դպրոց չյաճախեցի՞ք, հարցուց նախագահը :

— Ոչ, չյաճախեցի, պատասխանեց Ժօրիս, գործ մը փնտռեցի :

— Գտա՞ր ...

— Այո :

— Ո՞ւր :

— Շոգենաւային փոխադրութեանց տուն մը, ուր հինգ տարի մնացի, պատասխանեց Ժօրիս :

— Յետո՞յ :

— Օպէլլի տունը մտայ :

— Կարգով պատմեցէք ձեր կեանքի դրուագները, պարոն, յարեց նախագահը :

— Օպէլլին քովէն ելայ, շարունակեց Ժօրիս, եւ մտայ ուրիշ վաճառատուն մը :

— Յետո՞յ :

— Յաջորդաբար աշխատեցայ, շարունակեց Ժօրիս, հոլանտական դրամատունը, եւ յետոյ ուրիշ շոգենաւային փոխադրութեանց ընկերութեան մը քով :

— Ե՞րբ եկած էք Պոլիս, հարցուց նախագահը :

— Այս վերջին ընկերութեան քովէն ելայ, շարունակեց Ժօրիս, եւ Պ. Ռօնէլէյէի յանձնարարականով Պոլիս եկայ, մտնելու համար շոգենաւային ընկերութեան մը Գործակալութեան մէջ :

— Ո՞ր ընկերութեան :

Տօյչէ Լըվանթէ Լինիէ պատասխանեց Ժօրիս :

— Ո՞րքան ժամանակ մնացիք այդ ընկերութեան մէջ, պարոն :

— Մէկ տարի միայն, պատասխանեց Ժօրիս :

— Յետոյ ո՞ւր մտաք :

— Սինկըրի ընկերութեան դրասենեակը :

— Ի՞նչ հանգամանքով :

— Պաշտօնեայ :

— Ե՞րբ ամուսնացաք, հարցուց նախագահը :

— Այդ տարին :

— Ո՞ւր :

— Պոլիս :

— Որո՞ւ հետ :

— Անվերսցի աղջկան մը հետ :

— Ի՞նչպէս կը կոչուի :

— Աննա Նէլլէնս :

— Արհե՞ստը :

— Կարուհի է :

— Լաւ, լաւ, շարունակեց նախագահը, ի՞նչ պարագաներու տակ ծանօթացաք Րիփսի :

— Լիփա Րի՞փս ...

— Այո, Լիփա Րիփսի, շարունակեց նախագահը.

Ժօրիս կը վարանէր, առաջին Թարգմանը, դեսպանին կողմէնստիպեց Ժօրիսին ամէն բան խոստովանելու :

— Պարոն Ժօրիս, ըսաւ Թարգմանը, բան մը մի պահէք, պատմեցէք վսեմաշուք նախագահ փաշային.

Եւ Ժօրիս սկսաւ պատմել :

« 1904ին, երբ, Աքարճա փողոցը, Հիքմէթ պէյի տան մէջ յարկաբաժին մը կը բնակէի, կինս ընդունեցաւ այցելութիւնը Տիկին Լիփա Րիփսի մը, որ կուգար իրեն համար հագուստ մը ապսպրելու : Այս կնոջ կ'ընկերանար աղջիկ մը, որ ինքզինք ռուս կը ներկայացնէր եւ գերմաներէն ալ կը խօսէր : Տիկին Րիփս շատ գոհ մնացած էր կարուած հագուստէն եւ արդուզարդէն, վերստին եկաւ կնոջս քով, այցելութիւնները յաջորդեցին իրարու եւ բարեկամութիւն մը հաստատուեցաւ իրենց միջեւ ...» :

— Պարոն Ժօրիս, ընդմիջեց նախագահը, ձեր կնոջ ու տիկին Լիփա Րիփսի միջեւ հաստատուած բարեկամութիւնը պատմեցէք, հիմա կը փափաքինք լսել ձեր ու Լիփա Րիփսի յարաբերութիւնները, դուք ի՞նչպէս բարեկամացաք անոր հետ :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Սարսէլ – Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Վար–դան ենթակոմիտէն 90 ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ՀԱՅԿ ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

× Նոյն առթիւ Մանուկ Քաջանեան՝ 10 ֆրանք ։

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Փայլուն Պէր–պէրեան, ողբ. Կղեմէս Օհանեանի յիշա–տակին, փոխան ծաղկեպսակի քսան ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Օղակի. կայանին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ ՄԱՌԹԷՆ Տ'ԷՌԷՍ (Կրընոպլը) Մարկոսեան Միսաք, Արամ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները՝ իրենց խո–րին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, հե–ռագրով, նամակով եւ անձամբ ցաւակ–ցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ ազգականին ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ (52 տարեկան, ծնեալ Յա–կոբեան) կսկծալի մահուան առթիւ ։

×

Լիոնի Եկեղ. Յանձնախումբը Լոնտո–նէն շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւ–եալ նուէրները, առաջնորդ Պսակ Եպս. Թումայեանի միջոցաւ .— Տէր եւ Տիկին Ա. Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Ղ. Նը–չանեան 25ական սթերլին, Տիկին Ա. Պա–գիլ տասը սթերլին, Տէր եւ Տիկին Փ. Վանցեան, տասը սթերլին տասը շիլին, Տէր եւ Տիկին Վ. Աչճեան, քսան սթեր–լին, Տէր եւ Տիկին Քաջարեան հինգ սթերլին ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԱԼԱՆՍԷՆ Յ. Կօշկակարեան շնոր–հակալութիւն կը յայտնէ Հ. Յ. Դաշնակ–ցութեան. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մաս–նաճիւղին, Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ Գեր. Պապեանի, Հայ Ազգային Միու–թեան, Ֆրանսական Կոյրերու Միութեան եւ բոլոր անոնց որոնք իրեն 'այցելեցին (Տունը կամ բուժարանը) ինքնաշարժի արկածին առթիւ եւ քսանական ֆրանք կը նուիրէ վերոյիշեալ կազմակերպու–թեանց ։

×

Պ. Սահակ Պասմաճեան, զաւակներն ու ընտանեկան պարագաները շնորհակալու–թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ան–ձամբ, ծաղկեպսակով, գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՊԱՍՄԱ–ՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

×

ԼԻՈՆ .— Պ. Ոսկեան Նալպանտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Քոր–ղօշեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Ֆրանկի–եան, իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտ–նեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկե–պսակով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝ Տիկին Խաթուն Նալպանտեանի (ծնեալ Ճառայեան), դառնակսկիծ մահուան առ–թիւ (28 Մայիս, 1963)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Culottiers grandes-mesures — Travail assuré.

RENOMA
22, Rue Notre-Dame de Nazareth
PARIS

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆՆԱ - ՍԱԼԶԲՈՒՐԿ

Մեկնում՝ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Շաբաթ 10 Օգոստոս ։
(Ժընեւ–Ցիւրիխ–Միւնիխ ճամբով)
Վերադարձ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Ուրբաթ 23 Օգոստոս (Վենետիկ – Ճենովա – Վենթիմիլիա ճամբով)

Գինն է անձ գլուխ՝ 500 ֆրանք։

Դիմել՝

FERDI ABADJIAN	Tél. :	489357
RAOUL ABADJIAN	»	339035
STUDIO GREGOIRE	»	623477

Օր. ԱՆԱՀԻՏ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ
Ամուսնացեալք
Կնքահայրութեամբ ԲԱԲԳԷՆ ՍԱՍՈՒՆԻԻ

Մայիս 11, 1963 Լոս Անճելըս

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիին օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօ–նական բացումը պիտի կատարուին ամ–սոյս 30ին, Կիրակի օր ։

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Լիւսի Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ագպատեան եւ իրենց ընտանեկան պարագաները շնորհակալու–թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ամուսնոյն եւ հօր Կղեմէս Օհան–եանի ցաւալի մահուան առթիւ, ան–ձամբ, ցաւակցական նամակներով եւ հե–ռագիրներով, ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի բարենպատակ նուիրա–տուութիւններով մասնակից եղան իրենց սուգին եւ յարգեցին ողբացեալ սիրելիին յիշատակը ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ։ Թեկնա–ծուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման աս–տիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ աղջկան մը սրտամորմոք պատ–մութիւնը շատերուն ծանօթ է։ Հրդեհի մը միջոցին այրուածքներ ունենալով իր աշխատելու կարողութիւնը ներկայիս ամբողջովին կորսնցուցած է։ Մենք ա–ռաջին օրէն հետաքրքրուեցանք իրմով, որոշ օժանդակութիւններ ըրինք։ Կոչ կ'ընենք հասարակութեան որ իր մաս–նակցութիւնը բերէ այս օգնութեան նը–ւիրական գործին։ Դրամական առաքում–ները կարելի է ընել չէքով, մանտա քարթով եւ կամ մեր չէք բօսթալի հե–տեւեալ թիւով։

CROIX ROUGE ARMENIENNE
15, Rue Jean Goujon — PARIS (8e)
C. C. P. PARIS 1717-56
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ
(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

Hautes... LOURDES ...Pyrénées

«HOTEL DE L'EUROPE»

Տէր եւ Տնօրէն
P. BAYLAC

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
ՍԻՐՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆ
ԿԱՒ ԳԵՏԻՆ ԱՓԻՆ

« HOTEL DE L'EUROPE »
— 34, Avenue Peyranale —
Téléphone : 150

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.

Եղանակէ Դուրս՝ Ապրիլ – Մայիս Յունիսին, ··· 19 փր.
Եղանակի Ատեն՝ Յուլիս – Օգոստոս Սեպտեմբերին··· 21 փր.

ԱՆՑՈՐԴԸ
Կը Դառնայ Տանը Մնայուն
ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Լոյս Տեսաւ



Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — կեդրոնավայր

ԳԻՆ

Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.
— Առանձին առաքումի ծախքը —
« ՅԱՌԱՋ »

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Կապիյոնի սրճարանին շրջապատի պարտէզին մէջ ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային խնջոյքը Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր ։

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ Յունիս 30ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բլովտիվէն (Պուլկարիա) Տիկին Գոհար Մարտիկեան կը փնտռէ Պետրոս, Հերիք–նազ եւ Արմենուհի Արապաճեան, որոնք 1924էն ի վեր հաստատուած են Փարիզ ։ Կը կարծուի թէ Անիէռ բնակող ինքնա–շարժի վարիչ Պ. Իպոյեան կը ճանչնայ զանոնք։ Ցիշեալներէն որեւէ լուր ունե–ցողներ հաճին իմացնել Տիկին Մարտիկ–եանի, 22 Բաթթիարք Աֆթիմի փողոց, Բլովտիվ, Պուլկարիա ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եւ շրջաններու կրօն. Ընկ. րակցութեան, Հինգշաբթի օրուան հե–տեւեալ դպրոցներու տարեվերջի հան–դէսները, հովանաւորութեամբ Հայրա–պետական պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ։

Ա.— Ժանթիյի, Պիւէթի, Փոթթ տ'Ն... թալիի շրջանի դպրոցի հանդէսը՝ կազ–մակերպուած Կրթ. Մարմնոյ կողմէ, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր ժամը 20.30ին, Գոմպաթաններու սրահին մէջ, 17 Րիւ Րէյմոն լը Ֆէվրը, Ժանթիյի, կը նախագահէ Ներսեհ Վրդ. Բապուճեան ։ Երգ, արտասանութիւն, ընթերցանութիւն աշակերտներու կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ ։

Ուսուցիչ Պ. Սարգիս Քաջեանի ղեկա–վարութեամբ ։

Մուտք 2 ֆրանք ։

Բ.— Պանեէօ – Քաշանի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը, Կիրակի, 16 Յունիս, ժամը 15ին, ֆրանս. աղջկանց վարժարանի սրահին մէջ, 19 Րիւ տ'Ար–քէօյ, Պանեէօ։ Կը նախագահէ Պ. Լեւոն Տօնիկեան։ Երգ, արտասանութիւն, կեն–դանի պատկեր, Հայկ. պարեր, պիես, Ներկայացուի կատակերգութիւն մը Լե–ւոնիկը, եւ Գարնան հրաւէրը, պարա–գառն փիէս մը, ուսուցչուհի Տիկին Գա–լըճեանի ղեկավարութեամբ ։

Մուտք 3 ֆրանք ։

Հաղ. Միջոց .— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 197 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մարսէ–Պօնի ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա–նուցանէ թէ՝ ողբացեալ Սեդրակ Գէորգ–եանի յուղարկաւորութեան առթիւ փո–խան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները — Պ.Պ. Նշան Դարբինեան 10, (10 ֆրանք ալ Գո–մոնի Կ. Խաչին), Թորոս Քիւփէլեան 10, Յակոբ Շահինեան քսան, Խաչատուր Ե–ղարեան քսան։ Պօմոնի Կ. Խաչին՝ Կիրա–կոս Ղազարեան քսան (քսան ալ Գա–Օտոոյի եկեղեցիին), Քեահեան եղբ. 30 (Աւանդ դումարները ստանալ եկեղեցիի քարտուղարութենէն)։

× Հայաստանի Լենինական քաղաքէն ապրող Գայեանէ Գրիգորեանի Մարսէյլ գտնուող որդին՝ Գէորգ Աղասի Գրիգոր–եան կը հրաւիրուի դիմել եկեղեցի, ստա–ցեկանալու համար կարեւոր լուր մը ։

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵՑԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԵՑԷՔ – ՆԵՐԿԵՑԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնա–կարգ ներկեր ։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու–թիւն։ Նորոյթ խաղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն։ — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը ։

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ. հարիւր զեղչ ունենալ ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 11 JUIN 1963

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9627
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — Nº 9627

ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ

«ԵՐԲ ՊԷՏՔ Է ԽԱՐԱԶԱՆԵԼ, ԽԱՐԱԶԱՆՈՒՄ ԵՆՔ»

Կարդացէք ու ճաշակեցէք: Ստորեւ կատարուած արտատպումը մաս կը կազմէ *Սովետական Հայաստան* օրաթերթի մէջ (Մայիս 31) լոյս տեսած անստորագիր յօդուածի մը, որու խորագիրն է «Մարտականութիւն եւ Նպատակասլացութիւն Գաղափարական Աշխատանքում»: Խորհրդահայ մամուլի անստորագիր գրութիւններու հեղինակները ծանօթ են: Այդ յօդուածները ամէնէն «ստորագրուածներն են».—

×

... *Հայաստանի* կոմպարտիայի (*Համայնավար կուսակցութեան*) Կենտկոմի (*կեդրոնական կոմիտէի*) *նախագահութիւնը խստօրէն նշաւակեց այն առանձին պատմաբաններին եւ գրականագէտներին, որոնք անհատի պաշտամունքը քննադատելու անուան տակ փորձում են նսեմացնել* սոցիալիզմի (*ընկերվարութեան*) եւ կոմունիզմի (*համայնավարութեան*) *կառուցման ասպարէզում* պարտիայի (*կուսակցութեան*) *եւ ժողովրդի ձեռք բերած նուաճումների նշանակութիւնը*:

Իմպերիալիստական ռէակցիան (*աշխարհակալական յետադիմութիւնը*) *եւ նրան ծառայող դաշնակներն արտասահմանում թշնամական* պրոպագանդ (*քարոզութիւն*) *են մղում Սովետական Միութեան դէմ, Սովետական Հայաստանի դէմ, ձգտելով սեպ խրել հայ եւ ռուս ժողովուրդների, հայ եւ ՍՍՌՄ* (*Խորհրդային*) *միւս ժողովուրդների բարեկամութեան մէջ: Դա դաշնակներին չի յաջողուել եւ երբեք էլ չի յաջողուի: [illegible] էլ աւելի է ամրապնդւում հայ եւ ռուս ժողովուրդների, մեր երկրի բոլոր ժողովուրդների լենինեան անխախտ բարեկամութիւնը, որը մեր օրերում վերածուել է ժողովուրդների իսկական եղբայրութեան*:

Դաշնակները ոչ մի առիթ բաց չեն թողնում սովետական կարգը վարկաբեկելու համար: Ամէն անգամ, երբ անհրաժեշտ է լինում բացայայտել մեր կեանքում եղած առանձին թերութիւններն ու սխալները, դաշնակները թխում են իրենց հերթական զրպարտութիւնը:

Յայտնի է, որ [illegible] աշխատողների ռեսպուբլիկական (*հանրապետական*) *խորհրդակցութիւնում գործարար եւ օգտակար խօսակցութիւն տեղի ունեցաւ սովետահայ գրականութեան [illegible] ներկայ վիճակի մասին: [illegible] արդարացիօրէն քննադատուեցին մեր առանձին գրողների մի շարք գործեր, եւ դրանում տարօրինակ ոչինչ չկայ: Մենք միշտ էլ համարձակօրէն ասել ենք մեր թերութիւնների մասին, եւ դրանում է մեր ուժը: Մենք գիտենք ասել ե՛ւ լաւը, ե՛ւ վատը: Երբ պէտք է դրուատել, դրուատում ենք, երբ պէտք է խարազանել, խարազանում ենք: Այս նըրբութիւնը [illegible] էլ անցաւ մեր խորհրդակցութիւնը*:

Սակայն, Դաշնակցական թերթուկներն արտասահմանում վայնասուն բարձրացրին այդ խորհրդակցութեան շուրջը, փորձելով խեղաթիւրել իրական փաստերը, դրանք մեկնաբանելով իրենց դէմագոգիկ (*ամբոխավարական*) *նպատակներով, ինչպէս իրենց է ձեռնտու: Դա զարմանալի էլ անսպասելի չէր մեզ համար: Դաշնակների անզուսպ կատաղութիւնը մեր նկատմամբ նորութիւն չէ: Մեր խնդիրն է այսուհետեւ եւս մեր —*

կացնել դաշնակների՝ հայ ժողովրդի այդ ոխերիմ թշնամիների ապշեցուցիչ քաղաքականութիւնը եւ բոլոր մեքենայութիւնները:

Մենք պէտք է վճռականօրէն հանդէս գանք ընդդէմ թշնամական գաղափարախօսութիւնների, ընդդէմ ապոլիտիկութեան (*ապաքաղաքականութեան*) *եւ գաղափարազրկութեան*, աբստրակցիոնիզմի (*վերացականութեան*) *եւ* ֆորմալիզմի (*ձեւապաշտութեան*), *ընդդէմ բուրժուական նացիոնալիզմի* (*քաղքենի ազգայնականութեան*). *լինենք անհաշտ դէպի ամէն տեսակի գաղափարական* կոմպրոմիսների, *միշտ յիշենք, որ գաղափարախօսութեան բնագաւառում չի կարող լինել խաղաղ գոյակցութիւն* »:

Երբ խորհրդահայ *անծանօթ* յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ իրենք «միշտ համարձակօրէն ասում են իրենց թերութիւնների մասին եւ դրանում է իրենց ուժը», երբ կ'ըսեն թէ իրենք գիտեն «ասել ե՛ւ լաւը եւ վատը, երբ պէտք է դրուատել, դրուատում ենք, երբ պէտք է խարազանել խարազանում ենք», ապա կրնա՞նք գիտնալ թէ ինչու այդ տարրական իրաւունքը կը զլանայ «իմպերիալիստական ռէակցիային»: Եւ մենք որ պարտաւոր չենք «լենինաբար» մօտենալու հայրենիքի գրական եւ բանաստեղծական ստեղծագործութեանց «մէշտ էլ համարձակօրէն ասում ենք մեր հայրենիքի թերութիւնների մասին եւ դրանում է մեր ուժը: Մենք գիտենք ասել եւ լաւը եւ վատը: Երբ պէտք է դրուատել, դրուատում ենք, երբ պէտք է խարազանել խարազանում ենք, խարազանում ենք»: Ի վերջոյ ոչ հայրենիքի ոչ ալ անոր մշակոյթը «կոմպարտիայի կենդկոմի» մենաշնորհին են: Եւ մենք որ պարտաւոր չենք «լենինաբար» դիտելու, «դրուատում ենք» Շիրազը երբ կը գրէ.

« Երիտասարդ Հայութիւն,
Դու ես յոյս մեր միակ, չըհասնես օտարին,
տուն չքերէք օտար կին ...»:

Եւ հոս, դուք «խարազանում էք»: Իսկ երբ դուք «դրուատում էք» Յակոբեանի «պոեզիան որպէս մասսաների ռեւոլիւցիոն դաստիարակութեան զէնք», մենք էլ «խարազանում ենք» (Երեւանի *ակտիվի* ժողով, Մարտ 29, տես *Յառաջ*, Ապրիլ 19 – 28):

Հոս է տարբերութիւնը: Կը մնայ հարցը՝ որո՞ւ ականջը իրաւ Հայու ականջ է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՏՈՔԹ. ՈՒԱՐՏ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ

Բրիտանական ամենէ ու պառլամենտի պալատը – նով, Մաքմիլըն կոլֆ կը խաղար Կիրակի օր, մինչ ամբողջ երկիրը եւ կիրակնօրեայ մամուլը որ կարեւոր դեր կը խաղայ, իրար անցած էին նախկին նախարար Փրոֆիւմոյի ստեղծած գայթակղութեան պատճառաւ: Անգլիական «Տոլչէ վիթա» մը մէջտեղ ելած է որ կոչուած է մեծ աղմուկ հանելու ազգային եւ միջազգային գետնի վրայ:

Առջի օր ձերբակալուեցաւ Տոքթ. Ուարտ որ միջնորդի դեր կատարած է Քրիսթին Քիլըրի եւ անոր «յաճախորդներուն» միջեւ: Այդ «յաճախորդներուն» մէջ էին նախարար Փրոֆիւմօ եւ խորհրդային դեսպանատան զինուորական կցորդը: Ներկայիս Տոքթ. Ուարտ ամբաստանուած է կաւատութեան (փրոքսենեթիզմ) *համար եւ հարցաքննութեան պիտի ենթարկուէր երկուշաբթի առաւօտ*:

Նոյն օրը անգլիական ժողովրդական Նիւզ օֆ տը Ուորլտ *թերթը սկսած է հրատարակել Քրիսթին Քիլըրի յուշերը*:

Բայց բուն կռիւը պիտի սկսի Յունիս 17ին երբ ընդդիմութիւնը հարցը սկսիծեծել երեսփոխանական ժողովին առջեւ: Այդ օրը ճակատագրական պիտի ըլլայ Մաքմիլընի դահլիճին համար: Արդարեւ հարցը հետեւեալն է — Կամ Մաքմիլըն տեղեակ էր թէ ինչ վտանգներ կրնայ ծագիլ պատերազմական իր նախարարին «չփումներէն» կամ չէր գիտեր եւ այդ պարագային պէտք է ընդունի որ հրահանգ չէ տուած որ քննութիւն բացուի հակառակ այդքան զրոյցներու:

Միւս կողմէ աշխատաւորական պարագլուխ՝ Ուիլսըն Մոսկուա մեկնելէն առաջ բացառիկ պատիւներով ընդունուեցաւ նաեւ Ուաշինկթընի մէջ, պատիւներ որոնք կ'ըլլան ապագայ վարչապետի մը համար: Ուիլսըն յայտարարած էր արդէն թէ հարցին ամէնէն մտահոգիչ պարագան երկրին ապահովութիւնը վտանգող հարցն է:

Ամէն պարագայի մէջ կը թուի թէ «փըտած բան մը կայ բրիտանական կայսրութեան մէջ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ մամուլը կը թելադրէ նախագահ Քենըտիի որ ջնջէ Եւրոպա կատարելիք իր այցելութիւնը: «Ճգնաժամ – դութիւն մըն է անծանօթին մէջ, կ'ըսեն բոլորը, ոչ Իտալիոյ, ոչ Վատիկանի ոչ իսկ Գերմանիոյ մէջ, Քենըտի վաւերական խօսակիցները կրնայ ունենալ:

ԻՍՐԱՅԵԼ յուշագիր մը յանձնեց Խորհ. Միութեան ի պատասխան խորհրդային յուշագրին որ կը թելադրէր ապահիւլէացած շրջագօտի մը Միջերկրականի մէջ: Իր պատասխանին մէջ Իսրայէլեան կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ համաձայն է, բայց Խորհ. Միութիւն ալ պէտք չէ զինէ Արաբները:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ապահովութեան խորհուրդի նիստ կ'ուզէ խօսելու համար Եմէն ՄԱԿի դէտեր ղրկելու մասին: Կը թուի թէ Մոսկուա կ'ուզէ նուաստացուցիչ դիրք ստեղծել ընդհ. քարտուղար Ու. Թանի համար: Միւս կողմէ Եմէնի նախագահը՝ մարէշալ Սալլալ Դամասկոս գացած է:

ՔՐՏԱԿԱՆ պատուիրակութեան պետը՝ Ճալալ Թալապանի որու պաշտօնն էր բանակցիլ Իրաքեան կառավարութեան հետ Պէյրութէն Վիեննա անցած է ուրկէ Փարիզ կուգայ 3 – 6 օրուան այցելութեան մը համար:

ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ կը հաղորդեն որ կարդինալներ Մոնթինի եւ Լեռքարօ ճշդած են իրենց դիրքը: Իրենց յայտարարութիւնները տեսակ մը «թեկնածութիւն» կը նըկատուին: Ծանօթ է որ Մոնթինի իր ձախ համակումներով, տրամադիր է շարունակելու Յովհաննէս ԻԳ.ի գործը: Կարդինալ Լեռքարօ, որ Պոլոնիի արքեպիսկոպոսն է, միջին ճամբու կողմնակից է:

ՄԵՔՔԷԻ ձայնասփիւռը կ'ամբաստանէ եգիպտական օդային ուժը որ ռմբակոծած է սէուտական քաղաքներ:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ բացուած է Մայիս 21ի պետական հարուածին պատասխանատուներու դատը: «Վստահութիւն ունի՞ք ձեր դատաւորներուն վրայ» հարցումին «այո», պատասխանած են: Գլխաւոր ամբաստանեալը Գնդ. Այտէմիրն է:

ԱՐԱԲ Մ. Հանրապետութեան փոխ – նախագահը՝ մարէշալ Ամէր Մոսկուա հասած է խորհրդային կառավարութեան հրաւէրին վրայ: Ընդունուած է Խրուշչեւի կողմէ:

ՀԵՐՈՅԻ նահանգին մէջ համայնավար մը երեսփոխան ընտրուեցաւ շնորհիւ ընկերվարական եւ արմատական ձայներուն որոնք միացած էին Իր Էն Էռի թեկնածուին դէմ:

ԹԷՈԴԻԿԻ ԱՃԻՒՆՆԵՐԸ

Յառաջի Յունիս 1ի թիւը, նուիրուած Թէոդիկի յիշատակին, գնահատանքի եւ հետաքրքրութեան առարկայ դարձաւ ամէնուն կողմէ:

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը դիմեց՝ մեզի, յայտնելով թէ Միութիւնը տրամադիր է անմիջապէս մտաւորականներու դամբարանը փոխադրելու Թէոդիկի աճիւնները:

Մենք ալ մեր կարգին, թէեւ առանց մեծ յոյսի, փութացինք Փանթենի դերեզմանատունը տեղեկանալու համար թէ Թէոդիկի հողակոյտը դեռ գոյութիւն ունի՞: Արդարեւ, 1928ին Հրաչեայ Տէր – Ներսէսեան զբաղած էր այդ հարցով եւ ժամանակաւոր (հինգ տարուան) հող մը գնած էր, Թէոդիկի դակին յանձնարարելով մշտնջենականի վերածելու հողը: Վահագն Թէոդիկ մեռած է անցեալ տարի Ամերիկայի մէջ:

Ստուգուեցաւ դժբախտաբար թէ այդ առժամեայ գերեզմանը երբեք չէ նորոգուած: Հակառակ այդ պարագային գերեզմանը գոյութիւնը ունեցած է մինչեւ 1943: Այդ թուականին, թաղուած բաժանմունքն ալ քանդուած է եւ Թէոդիկի աճիւնները փոխադրուած հասարակաց ոսկրարան:

Ցաւով կ'արձանագրենք այս դժբախտ իրողութիւնը, յուսալով թէ կարելի պիտի ըլլայ այլ կերպ յաւերժացնել Թէոդիկի յիշատակը, հրատարակելով անոր մէկ կարեւոր ուսումնասիրութիւնը, որու ձեռագիրը կը մնայ անտիպ:

ԽՈՐԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ՊԱՊԻՆ ՎԱԽՃԱՆՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նորին Սրբութիւն Յովհաննէս ԻԳ. Պապին վախճանման առթիւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Հայրապետ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս Վատիկան հեռագրած է հետեւեալը.—

«Նորին Ամենապատուութիւն Կարդինալ Պէա
ՎԱՏԻԿԱՆ

Խոր յուզումով իմացանք Նորին Սրբութիւն Յովհաննէս ԻԳ. Պապին մահուան լուրը: Մեծ կորուստ մը՝ քրիստոնէական եկեղեցւոյ համար: Ան աւետարանի ներշնչեալ պաշտօնեան էր: Իր կեանքը եղաւ կենդանի վկայութիւն մը Քրիստոսի սիրոյն մասին:

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հոգեւորական դասուն եւ հաւատացեալներուն անունով կը ներկայացնենք մեր խորազգած վշտակցութիւնները:

Կ'աղօթենք իր հոգւոյն յաւիտենական խաղաղութեան համար:

ԽՈՐԷՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Իսկ Յունիս 4ին կ. ա. ժամը 11ին, Թեհրանի Հայոց Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Արտակ Ս. Արքեպիսկոպոս, Դպրեվանքի Տեսուչ Հոգշ. Տ. Գարեգին վրդ. Սարգիսեան եւ Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդ Հոգշ. Տ. Արսէն վարդ. Աւետիքեան, յանուն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոսին ներկայացան Պէյրութի Պապական Նուիրակ Լամպէրթինի Արքեպիսկոպոսին եւ անոր ներկայացուցին Վեհափառ Հայրապետին եւ Հայ համայնքին խորունկ ցաւակցութիւնները:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Անթիլիաս, 4 Յունիս, 1963

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Գործս լմնցուցած՝ կ'այցելեմ լուսանկարիչ բարեկամիս, որ նստած թերթ կը կարդայ: Զիս տեսնելուն կ'ուրախանայ:

— Եկուր, կ'ըսէ, պարապ նստելէն ձանձրացայ եւ, ինչպէս կը տեսնես, թերթ կը կարդամ:

Գործերը քիչ մը տկար են, կը շարունակէ, ուստի պէտք է աշխատիլ ժամանակը սպաննել:

Յետոյ կը սկսի պատմել քաղաքի վերջին ընտրութիւններու մասին: Ճիշդ այդ պահուն ներս կը մտնէ գիւղացի մը եւ կ'ուզէ լուսանկարուիլ:

— Ոտքդ բախտաւոր է, կը դառնայ ինծի հայերէնով, միաժամանակ գիւղացին կը նստեցնէ պատկերահան գործիքին առջեւ:

Մարդը կը բացատրէ, թէ լուսանկարը ի՛նչ նպատակով հանել կուտայ:

— Հասկցայ. անհոգ եղիր, սպասածէդ աղէկ լուսանկար մը պիտի ունենաս, զայն դիտող կինը հմայուած պիտի մնայ երիտասարդի քու գեղեցկութենէդ, վստահ եմ:

Գիւղացին, որ երիտասարդութենէ քանի մը աստիճան անդին անցեր է, կ'ուրախանայ իրեն եղած խոստումէն, ու կը ժպտի իր հերթին:

Ոտքի վրայ համապատասխան դիրքը տալէ ետք մարդուն, բարեկամս քանի մը քայլ ետ կ'երթայ, ու ձեռքին մատը օդին մէջ շարժելով՝ կը ձայնէ հեռուէն.

— Հիմա, խնդրեմ, առանց գլուխնիդ շարժելու նայեցէք ճիշդ մատիս ուղղութեամբ, ու երբ մարդուն աչքերը կը սեւեռին մատին ուղղութեամբ, կը յարէ. դրէք, կը խնդրեմ, փոքրիկ ժպիտ մը ձեր շրթներուն, ա՛յ, այդպէս:

Մարդը կը փորձէ դէմքին վրայ ուրուագրել պահանջուած ժպիտը:

Լուսանկարիչը իր գործին իրապէկ մարդու պէս լուրջ, կը նայի հեռուէն, եւ որպէսզի անթերի գործ մը պատրաստէ, կը մօտենայ գիւղացիին, ու ձեռքի դգուական շոյումով գլուխը թեթեւ մը կը բարձրացնէ: Ապա դարձեալ ետ ետ երթալով կը դիտէ իր դէմը կանգնած գիւղացին ու կը ձայնէ:

— Ուշադրութիւն, չշարժիք ու նայեցէք մատիս ուղղութեամբ ու միշտ ժըպտուն:

Մարդը նոր ճիգով մը կը հետեւի տրուած ցուցմունքներուն: Այն ատեն կը բացուին պատկերահան գործիքին դիմացը զետեղուած քանի մը ելեկտրական լամբարներ, որոնցմէ վազող լոյսը կը խտտացնէ գիւղացիին աչքերը, երբ կ'իյնայ անոր դէմքին վրայ:

Ուշադրութի՛ւն ու միշտ ժպտուն, յաբելով՝ բարեկամս կը հանէ գործիքին, կը վերցնէ ոսպնեակին արգելակը եւ հեղինակութեամբ մը, որուն կապած է կարծես իր արուեստն ու տաղանդը, րոպէ մը կը կենայ ու կը յարէ.

— Վերջացաւ, բայց սպասեցէք երկու վայրկեան, որ երկրորդ ապակի մըն ալ անցընեմ ու քաշեմ նոր հատ մըն ալ. կրնայ առաջինը ձախողած ըլլալ, աննըշմարելի շարժումի մը պատճառով:

Ու գործիքին գլուխը կ'անցընէ դարձեալ սեւ պաստառը եւ ձեռքը ներս հրելով շարժում մը կը կատարէ:

Անսահման համբերութեամբ, բայց միշտ գոհ, գիւղացին կը շարունակէ նոյն դիրքին մէջ կանգնած մնալ, ուրախ, որ պատկերահանը իր արուեստին բծախնդիր, կատարեալ գործ մը տալու համար կ'ընէ պէտք եղածը:

— Քիչ մը շարժած կ'երեւիք, կ'ըսէ բարեկամս ու կը մօտենայ գիւղացիին, կը շարժէ օձիքը եւ փողկապը, կը դնէ մատները մարդուն ծնօտին ու թեթեւ մը կը բարձրացնէ ու ետ ետ երթալով գործիքին մօտ, կը ձայնէ կրկին.

— Մի՛շտ զուարթ ու ժպտո՛ւն, այ, այդպէս ու պատրա՛ստ:

Յետոյ ճարպիկ շարժումով մը կը վերցնէ արգելակը եւ կիսարոլոր մը ուրուագծելով կը զետեղէ դարձեալ իր տեղը, ըսելով.

— Երեք օր ետք երբ գիւղէն վերադառնաք, հանդիպեցէք որ ստանաք լուսանկարները:

Մարդը, ուրախ, կը վճարէ պայմանադրական կանխավճարը ու շնորհակալութիւն յայտնելով կը մեկնի:

Սանդուխներուն վրայ երբ կը մարին անոր քայլերուն ձայները, բարեկամս լայն եւ յորդ խնդուքով մը դառնալով ինծի.

— Աւանակը այնպէս կարծեց, թէ երեք օր ետք պիտի ունենայ իր պատկերը:

— Չէ՞ որ խոստացար այդպէս սակայն, կ'ըսեմ ես:

— Խոստացայ, բայց գործիքին մէջ ապակի չդրի:

— Ինչո՞ւ չդրիր:

— Չունէի:

— Ինչո՞ւ չըսիր իրեն ատիկա:

— Խե՞նթ ես, կը յարէ: Եթէ ըսէի որ պատրաստ ապակի չունիմ, յաճախորդ մը պիտի կորսնցնէի:

— Ի՞նչ պիտի ըսես, երբ երեք օր ետք գայ լուսանկարները ուզելու:

— Պարզ է. պիտի ըսեմ թէ երկուքն ալ անյաջող են, ու պիտի քաշեմ նոր մը, որուն համար պատրաստ ապակիներ ապահոված կ'ըլլամ արդէն:

Երբ տեսաւ որ իր հնարամտութեամբ համոզած էր զիս, սկսաւ կուշտ ու կուռ նորէն խնդալ, վարակելով իր զուարթութեամբ այս անգամ զիս ալ...

×

Որովհետեւ լուսանկարիչ բարեկամիս աշխատանոցէն շատ հեռու չէր բժիշկ բարեկամիս քլինիքը, որոշեցի այդ օրը անգամ մըն ալ անոր այցելել:

Ամրան տաքէն նեղուած, ճօճաթոռին մէջ թաղուած գտայ զինք: Հիւանդ ընդունելու օր չէր Շաբաթը: Ժպտադէմ ընդունեցաւ զիս ու ըսաւ.

— Լաւ որ եկար. մինակ նստելէ ձանձրացեր էի: Ժամանակս սպաննելու համար, անգամ մը աչքէ անցընեմ, ըսի, բժշկական գիրքերս: Սիրելիս, կը տեսնեմ որ շատ բան մոռցեր եմ:

Մեր մտերմութիւնը այնքան սերտ էր, որ չէր վարաներ ընելու խոստովանութիւն մը զոր ուրիշներ հաւանօրէն պիտի չուզէին կատարել:

Յետոյ խօսեցանք սարէն ձորէն, յանգելու համար ի վերջոյ դարձեալ իր մասնագիտութեան հետ կապուած հարցերու:

— Քեզի բան մը ըսեմ, յարեց, դեղարաններու մէջ դիզուած հազարաւոր դեղերէն շատերը տարբերակներ են, ու շատերն ալ անվստահելի բաներ: Եղածը չեղածը քանի մը անուններ, որոնցմէ միտքս մնացին խոտը, ալքոլը, ասփիրինը, քինինը, անթիփիրինը: Եթէ բնութիւնը չօժանդակէ, դեղերէն միշտ հրաշք սպասելը վրաս գրէ:

Պէտք է ըսեմ, որ բարեկամս, առանց հեղինակութիւն մը ըլլալու, բարեխիղճ բժիշկ մըն էր, ու մէկէ աւելի պարագաներու մէջ օգտակար եղած էր ինծի իր դարմանական խորհուրդներով:

Այդ օրերուն դեռ փենիսիլինը եւ կարգ մը ուրիշ դեղեր գտնուած չէին. եթէ ապրէր, հաւանօրէն պիտի աւելցնէր անոնց անուններն ալ յիշուածներուն վրայ:

Երբ ուշ ատեն բաժնուեցայ իրմէ, յիշեցի այդ օրերը նոր վկայական ստացած բժշկական ուսանող ուրիշ բարեկամ մը, որուն երբ հարցուցի, թէ ի՞նչպէս անցան իր աւարտականի քննութիւնները, հետեւեալը պատմեց խնդալով:

— Մեզի աւարտականի վկայական տալու համար պայման է որ վերջին քննութիւնները անցնենք Փարիզէն եկած յատուկ քննիչներու առջեւ, ու հիւանդանոցի մը մէջ, հիւանդի մը սնարին մօտ: Երբ իմ հերթս եկաւ, զիս տարին անկողնին մէջ գտնուող հիւանդի մը քով ու փրոֆէսէօրը հրաւիրեց որ քննեմ ու կատարեմ ախտաճանաչումը: Կատարեցի պահանջուածը, բայց սեւ բախտէս, ոչ-րոշ ոչինչ կրցայ իմանալ: Մնացի պապանձած: Քրտինքը կ'իջնէր քունքերէս. կը տառապէի պարզապէս, ձախողելու հեռանկարը կը զալարէր զիս: Յայտնած կարծիքիս ուղիղ ըլլալը պիտի ճշդուէր մեծ մասնագէտի մը կողմէ, որ Դամոկլեան սուրի պէս կանգնած էր գլխուս վերեւ: Ի՞նչ ընէի: Փրոֆէսէօրը յայտնօրէն կը տեսնէր անճարակութիւնս, ի վերջոյ բան մը ընելու էի: Եւ ես որոշեցի ըլլալ անկեղծ ու ըսի.

— Ներեցէք, Պ. Փրոֆէսէօր. ոչինչ կրցայ հասկնալ ենթակային հիւանդութենէն:

Հերթը իրենն էր: Ծռեցաւ հիւանդին վրայ. դրաւ գլուխը անոր կուրծքին, կռնակին, քննեց բազկերակը, լեզուն, նայեցաւ աչքերուն մէջ, ու հիւանդին առջեւ, որ ֆրանսերէն չէր գիտեր, ըսաւ ինծի.

— Կը ստանաք աւարտականի ձեր իրաւունքը եղող նիշը, որովհետեւ ինքս ալ չկրցայ իմանալ, թէ ի՛նչ հիւանդութենէ կը տառապի այս մարդը:

Եւ այսպէս ահա անցուցի իմ աւարտական քննութիւններս ու դարձայ բժիշկ, [illegible]ուելցուց երիտասարդ բարեկամիս, միշտ գոհ, որ իր անկեղծութիւնը դեր մը կատարեց կեանքին մէջ:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Պուէնոս – Այրէս

ՊՈԼՍՈՅ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Գ.

Քուրուչէշմէի Ս. Խաչ եկեղեցին.— Կալղուանցի, Զաքարիա պատրիարք 1797ին ձեռնարկեց նորոգել, մեծ մասամբ իր ծախքով, Քուրուչէշմէի Ս. Նշան եկեղեցին: Շինութիւնը աւարտելով, 1798ին սկիզբները, եկեղեցւոյն օծումը տեղի ունեցաւ Փետրուար 28ին յանուն Ս. Խաչի: Այս եկեղեցին նորոգուեցաւ 1834ին եւ օծումը կատարուեցաւ նոյն տարւոյ Նոյեմբեր 16ին:

Ռումէլիհիսարի Ս. Սանդուխտ եկեղեցին.— Անցեալ դարուն վերջերը շինուեցաւ Ռումէլիհիսարի եկեղեցին յանուն Սրբուհի Սանդուխտի, Յակոբոս պատրիարքի օրով դարձեալ կառուցուեցաւ այս եկեղեցին Ճանիկ ամիրայի կտակին համաձայն Մուպահեաճեան Յակոբ աղայի ձեռքով: Օծումը տեղի ունեցաւ նոյն տարուան Յուլիս 29ին: Եկեղեցին արձանագրութիւն չունի:

Պօյաճըգիւղի Ս. Երից Մանկանց եկեղեցին.— Կառուցուեցաւ Միսաք ամիրայի կողմէ 1840ին փայտաշէն: Հիմէն վերաշինուեցաւ ան 1855ին քարուկիր եւ օծուեցաւ նոյն թուականին:

Սթենիա Ս. Յովհաննէս Կարապետ եկեղեցին.— Այս փոքրիկ եկեղեցին ալ կառուցուեցաւ Միսաք Ամիրայի կողմէ 1857ին: Արձանագրութիւն չունի:

Ենիգիւղի Ս. Աստուածածին եկեղեցին.— Նորոգուեցաւ 1834ին եւ Յովհաննէս պատրիարք օծեց զայն Յունիս 24ին: Այս եկեղեցին գոյութիւն ունէր 1795էն ի վեր:

Պիւյիւքտէրէի Ս. Հռիփսիմէ եկեղե-

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԿԱՆՏԻՆ

Ծաքօ ուղիղ տասնըեօթ տարեկան եւ առաջին անգամն էր որ կուգար Նոր Տելհի:

Եւ կուգար ահաւոր, անգութ եւ անողորմ առաքելութեամբ մը...

Երբ շոգեկառքը կայարան մտաւ, հոն հաւաքուած խայտաբղէտ բազմութիւնը ճնշիչ տպաւորութիւն մը գործեց Ծաքօյի վրայ:

Պէտք է երթար կայարանին ճաշարանը, հոն պէտք է ապսպրէր բաժակ մը թէյ եւ շիշ մը հանքային ջուր, եւ սպասէր որ գային իրեն հետ հաղորդակցութեան մտնելու — այդպէս էր որոշուած:

Ցնցուեցաւ, երբ տեսաւ կայարանին ելքի դրան առջեւ համախմբուած զինեալ ոստիկանները:

Նախընտրելի էր թերեւս կայարանին ներսը սպասել: Ուզեց ետ դառնալ, բայց դուրս ելլող ճամբորդներու հրմշտուքը զինքը առաջ քշեց:

Ծաքօ վախցաւ, շուարեցաւ եւ այդ վախին ու անձկութեան հետեւանքով ձեռքէն վար ձգեց իր թաշկինակին մէջ պլլուած կարծր առարկան, որ գետին իյնալով յառաջացուց չոր ու ցամաք աղմուկ մը...

Թաշկինակին ծայրերը քակուեցան եւ գետնին վրայ սկսաւ պսպղալ պողպատի մը փայլը...

— Ատիկա... հոն... շուտ... Զերբակալեցէք զինքը, քանի խոյս չէ տուած, աղաղակեց ոստիկանապետը:

Ճամբորդները սկսած էին խուճապի մատնուիլ եւ չորս կողմէն աղաղակներ կը բարձրանային:

Երեք ոստիկաններ ցատկեցին Ծաքօյի վրայ եւ ակնթարթի մը մէջ կալանաւորեցին զայն:

Կոպալ Տաս գետնէն վերցուց ատրճանակն ու թաշկինակը եւ դրաւ իր գըրպանը:

Յետոյ, անսահման տխրութեամբ մը դիտեց տղան, այդ այնքան երիտասարդ տղան, գրեթէ երախայ մը, ապա հրամայեց ոստիկաններուն:

— Առաջնորդեցէք զինքը ոստիկանատուն, հարցաքննելու համար:

×

Նաթիւ վար իջեցուց պատուհանին վարագոյրները: Իր կողքին կեցած Ապտէն բոլորովին տժգունած էր:

— Զերբակալեցին, մրմնջեց դողդոջուն ձայնով մը:

Նաթիւի դէմքը կարծրացաւ:

— Այո, բայց մեզ պիտի չկրնան ձերբակալել: Ծաքօ տեղեակ չէր թէ որո՞ւ պիտի հանդիպէր եւ որո՞ւ հետ գործ պիտի ունենար: Պէտք է որ գոհենք այն որ զաւաճանեց մեզի եւ մեր երկրին կէսը յանձնեց միւսլիմաններուն...

Ապտէ գլխու շարժումով մը հաւանութիւն յայտնեց: Կը սիրէր իրմէ երեք տարու մեծ եղող իր բարեկամը եւ կը հիանար անոր վրայ: Շատ կը ցանկար իրենց «առաքելութեան» մասին Նաթիւի ունեցած ապահովութիւնն ու վստահութեան զգացումը բաժնել, եւ սակայն նոյն պատճառները չունէր:

Ամէն բան սկսած էր Պէնկալի նահանգին մէջ գտնուող գեղածիծաղ եւ խաղաղ Լաքամի գիւղին մէջ, ուր ծնած էին երկուքն ալ:

Նաթիւ Պրահմանին՝ գիւղին քահանային զաւակն էր: Իր հայրը չափազանց բարեպաշտ ու հեզ անձ մը, հաւատարիմ հետեւորդ մըն էր Կանտիի որ կը քարոզէր բիրտ ուժին փոխադարձել հեզութեամբ:

Ապտէ կը յիշէր, կը մտաբերէր այն փոքրիկ, ջինջ գետակը ուր ինքն ու Նաթիւ յաճախ կ'երթային լողնալու:

Այդպիսի օր մըն էր որ ծայր տուած էր ողբերգութիւնը:

Տասնըհինգ տարեկան էր ինք, իսկ Նաթիւ՝ տասնըութը: Հնդիկներու եւ միւսլիմաններու միջեւ վէճերը հետզհետէ աւելի սուր հանգամանք մըն էին ստացած:

Այս վերջինները մեծ համախմբում մը սարքելով որոշած էին այրել ու ջարդել Հնդիկները: Նաթիւ ուզած էր դիմադրել, բայց հայրը հրամայած էր իրեն այդպիսի քայլ մը չառնել:

— Բիրտ ուժին դէմ, ըսած էր ան, պէտք է վարուիլ քաղցրութեամբ եւ համբերատարութեամբ, ինչպէս կը հրամայէ մեզի մեր Մահաթման՝ Կանտին: Ան[illegible]նա, հանդարտօրէն մտիր ջուրը, [illegible] ինչպէս թէ բան մը պատահած չըլլար.

Միայն այն ժամանակ հասկցան [illegible], երբ ծանր դէպքեր կը պատահէին, երբ [illegible]սան իրենց գիւղը թանձր մուխի [illegible]շով մը ծածկուած:

Միւսլիմանները իրենց հաւաքական [illegible] եռք աւարի էին տուած գիւղին հնդկական մասը: Նաթիւի տունը հրոյ ճարակ էր դարձած, իսկ հայրը՝ ողնայարը ջախջախուած, աւանդած էր արդէն հոգին:

Ահա թէ ուր էին առաջնորդած զինք այդ անիծեալ Մահաթմային հեզութեան եւ քաղցրութեան յորդորները:

Բայց Նաթիւ, վճռած էր իր հօրը վրէժը լուծել, երդուած էր անոր անշունչ մարմնին վրայ:

Քանի որ իր հայրը մեռած էր բիրտ ուժին դէմ հեզութեամբ վարուելու գաղափարականին համար, Նաթիւ ալ պիտի բազմապատկէր այդ բռնութիւն[illegible]

(2 Շար.)

գին — Հիմնադիրներն են Գէորգ պէյ եւ Կարապետ պէյ Քարաքէհեան : Շինութեան տանը եկեղեցւոյն մօտ գտնուած երէքին հայ գործաւորներն ալ մասնակցած են շինութեան ծախքերուն :

Քէյֆօզի Ս. Նիկողայոս եկեղեցին .— 1796է առաջ ալ գոյութիւն ունեցած է : Ստեփանոս Աղաւնի պատրիարքի օրով նորոգուեցաւ ան 1834ին եւ օծուեցաւ նոյն տարւոյն Սեպտեմբեր 16ին :

Գանտիլլիի Ս. Երկոտասան Առաքելոց եկեղեցի.— Այս եկեղեցին կառուցուեցաւ 1846ին, եւ Ստեփանոս պատրիարք օծեց զայն նոյն տարին Սեպտեմբեր 22ին: 1900ին ալ հիմնովին նորոգուեցաւ ան, վառարանագործ Բարսեղ աղա Ղազարեանի կողմէ :

Գուզկունճուքի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին.— Հիմնեց 1835ին Յովհաննէս Ամիրա Սէրվէրեան, Սկիւտարի ճեմարանի բարերարը, Ստեփանոս Աղաւնի պատրիարքը նոյն տարին օծեց զայն Մայիս 11ին: 1861ին նորոգուեցաւ ան :

Սկիւտարի — Սէլամսըզ — Ս. Խաչ եկեղեցին .— 1697ին հիմնուեցաւ Տ. Աբրահամ քահանայի կողմէ որուն դերեզմանը կը գտնուի եկեղեցւոյ աջակողմեան բակի պարտէզին մէջ: Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք 1727ին նորոգեց այս եկեղեցին եւ կրկին կառուցուեցաւ ան 1830ին, ժողովրդային հանգանակութեամբ, Կարապետ Պատրիարքի օրով :

Սկիւտար — Ենիմահալլէ — Ս. Կարապետ եկեղեցին .— Կառուցուեցաւ Վանեցի Զաքարիա վարդապետի կողմէ ԺԸ. դարուն, եւ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք նորոգեց զայն 1727ին: Ս. Կարապետի դիմացը կառուցուած է նոյն ատենները Ս. Երուսաղէմի Պոլիս գտնուող միաբաններու համար վանք մը: Երուսաղէմի Պատրիարք Գրիգոր Շղթայակիր երբ Պոլիս եկաւ 1736ին, այս վանքին մէջ նոր սենեակներ շինել տուաւ: Այս վանքի տեղին վրայ շինուեցաւ յետոյ ճեմարանը: 1844ին նորոգուած, 1887ին այրած եւ 1888ին վերստին նորոգուած է Ս. Կարապետ եկեղեցին, Ունճեան եղբայրներու ծախքով :

Գատըգիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցին .— Առաջին անգամ 1814ին կը գտնենք այս եկեղեցւոյն յիշատակութիւնը : Այդ տարին կը շինուի այս եկեղեցին եւ փառաւոր հանդէսով կ'օծուի Յուլիս 4ին Աբրահամ պատրիարքի օրով : Յետոյ 1858ին հիմէն կը կառուցուի նորէն :

Գարթալի Ս. Նշան եկեղեցին.— Դարերու սկիզբները խարխուլ վիճակի մէջ ըլլալով Պէշճեան ամիրա վերաշինեց իր ծախքով, 1857ին դարձեալ կառուցուեցաւ այս տաճարը :

Ալէմտաղի Ս. Նշան եկեղեցին.— Հիմնովին նորոգուեցաւ 1835 Յունիս 15ին Ստեփանոս սրբազան Արք.ի պատրիարքութեան շրջանին :

(3 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐՄԱՐՆԵՐԸ

Բնութիւնը՝ տարածութեամբ փոքր արդի Հայաստանին շնորհած է օգտակար հանածոներու գանձարան մը : Բազմաթիւ եւ բազմազան օգտակար հանածոներու շարքին, իրենց արտակարգ գեղեցկութեամբ, երանգներով, դիւրին յղկուելու առաւելութեամբ, տոկունութեամբ եւ այլ յատկանիշերով, Հայաստանի մարմարները աշխարհահռչակ համբաւի տիրացած են :

Այս մարմարները հինէն ի վեր ծանօթ էին: Արդիական միջոցներով մարմարներուն օգտագործումը սկսաւ 1930ին, երբ հիմնուեցաւ «Հայմարմար» գործարանը, որուն արտադրութիւնը տեղական պահանջները բաւարարելէ զատ, մեծ ընդունելութիւն գտաւ օտար երկիրներու մէջ ալ: Մոսկուայի ընդուղի հանրակառքերու կայարանները զարդարուած են Հայաստանի մարմարով, ինչպէս նաեւ Խորհրդային Ռուսիոյ բազմաթիւ կառավարական հաստատութեանց շէնքերը :

Ներկայիս Հայաստանի մէջ կան մարմարի 16 մեծ ու փոքր հանքեր : Ասոնք կը բաժնուին չորս խումբերու, առաջին՝ լիւ բիւրեղացած մարմարներ, երկրորդ՝ մարմարի նմանող կրաքարեր, երրորդ՝ օնիքսանման մարմարներ եւ չորրորդ՝ մարմարի նմանող կրաքարերու տեսակ մը: Այս բոլոր մարմարներուն տեսակներուն պաշարը անսպառ է :

Լրիւ բիւրեղացած մարմարները մէջտեղ եկած են խութային կրաքարերու հաշւոյն՝ երկրաբանական բարդ եւ երկարատեւ հոլովոյթներով, երբեմն ալ տարբեր պայմաններով, ինչպէս ճնշում, ջերմութիւն եւայլն. Արդի Հայաստանի մէջ այս ձեւի մարմարները կազմուած են 500 – 600 միլիոն տարի առաջ: Սպիտակ եւ մոխրագոյն այս մարմարներուն տեսակները իրենց կառուցուածքով փոքր եւ միջահատիկ են, սքանչելի կը սղոցուին, կը յղկուին եւ կը փայլեցուին :

Մարմարի նմանող կրաքարերը մեծ փոփոխութիւններու չեն ենթարկուած, լրիւ բիւրեղացած չեն: Մուգ ու բաց գորշագիծերը գոյներու եւ բրածոյ մընացորդներու գեղեցիկ տպաւորութիւնը կը ձգեն գիտողներուն վրայ :

Օնիքսանման մարմարները սովորական մարմարներ չեն, այսուհանդերձ օժտուած են գոյներու հարուստ համադրութեամբ եւ կը գործածուին մանրաքանդակագործութեան եւ գեղարուեստական առարկաներու արտադրութեան մէջ :

Մարմարի նմանող կրաքարերը իրականութեան մէջ գլաքարեր եւ խճաքարեր են, որոնք, հեղեղումներու ժամանակ անջատուելով մայր քարերէն, քշուած են ջուրին հետ եւ շաղախուելով իրենց հետ բերած քարպոնատին հետ, ստեղծած են ընդհանուր շաղախ մը, որ իր կարգին, ժամանակի ընթացքին վերստին բիւրեղացած է:

Այս տեսակներէն զատ, Հայաստան հարուստ է մարմարները փոխարինող բազմաթիւ քարերով, որոնք ունին անսպառ պաշարներ եւ դեռ չեն օգտագործուիր՝ իսկական մարմարներու առատութեան պատճառով :

Հայաստանի մարմարները կրնան մրցիլ աշխարհահռչակ Քարրարայի (Իտալիա), ճարտարապետական արժէքներ ներկայացնող մարմարներուն հետ, Լոմպարտիայի, Լիկուրիայի (Իտալիա) գունաւոր մարմարներուն, Մասի, Փատը – Քալէի (Ֆրանսա), Արժանթինի վարդագոյն մարմարներուն, ինչպէս նաեւ Հունգարիոյ, Պելժիոյ, Զուիցերիոյ գեղատեսիլ մարմարներուն հետ :

Թ. ԵՈԳՈԼԱԿԵԱՆ

×

ՊԱԹՈՒՄԻ ՀԱՅԿ. ԹԱՏՐՈՆԸ

Երեւանի մէջ պաշտօնական հանդիսութեամբ նշուած է Պաթումի հայկական թատրոնի հիմնադրութեան 75ամեակը :

Եօթանասունըհինգ տարի առաջ, 1886 Նոյեմբեր 27ին, Ստեփան եւ Այլմա Սաֆրազեանի եւ Գրիգոր Գրիգորեանի նախաձեռնութեամբ կը բեմադրուէր Գ. Սունդուկեանի «Գիշերուայ սաբրը խեր է» թատերգութիւնը :

Եօթանասունըհինգ տարուան ընթացքին Պաթումի հայկական բեմերուն վրայ երեւցած են Ադամեան, Սիրանոյշ, Զարիֆեան, Աբելեան, Զմշկեան, Արուս Ոսկանեան, Արամ Վրոյր, Արմէն Արմենեան, Տիկին Ջապէլ, Փափազեան եւ դեռ ուրիշներ :

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆ ԺԱՄԱՆԱԾ

Երեւանի օդակայանին մէջ, Մայիս 30–ին, բազմահազար ժողովուրդ մը ծափերով եւ ծաղիկներով դիմաւորած է ճատրակի աշխարհի նոր ախոյեանը՝ Տիգրան Պետրոսեան :

Հրապարակային ղասախօսութիւն մը տուած է յաջորդ օր, մարզադաշտին մէջ:

Մինչեւ Լոս Անճելըս մեկնիլը, ուր պիտի մրցի աշխարհի ութ զօրաւորագոյն ախոյեաններուն հետ, պիտի մնայ Հայաստան :

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ՏՊԱԳԻՐ ԳԻՐՔԸ

Այն հարցումին թէ ո՞րն է առաջին հայ տպագիր գիրքը, ամէն ոք կը պատասխանէ՝ «Պարզատումարը», տպուած 1512ին: Սակայն այլեւս հանրածանօթ ճշմարտութիւն մը կը նկատուի: Յայտնի գիտնականներէն շատեր, ինչպէս Լէօ, Ստ. Մալխասեան, Գովրիկեան, Հ. Ներսէս Ակինեան, Հ. Գարեգին Զարբհանելեան, Գ. Լեւոնեան եւ ուրիշներ գրած են այս մասին: Մինչդեռ կը պարզուի, որ այս ճիշդ չէ: Մեզի հասած հայկական ամենահին տպագրութիւնը «Պարզատումարը» չէ :

Յակոբ Մեղապարտի անունով յայտնի հինգ գիրքերէն միայն երկուքը ունին թուական՝ «Պարզատումարը» 1512, «Պատարագատետրը» 1513, իսկ «Տաղարանը», «Աղթարքը» եւ «Ուրբաթագիրքը» թուական չունին :

Այդ անթուակիր գիրքերը թիւ ունեցողներէն առա՞ջ տպուած են թէ աւելի ետք: Ենթադրաբար կարծուած է, թէ աւելի ետք եւ առաջին տպագիր գիրքը՝ 1512 տարեթիւը ունեցող «Պարզատումարը» նկատուած է :

Եւրոպայի գրքագէտները, բազմաթիւ անթուակիր գիրքերուն տարիքը որոշած են՝ անոնց տպագրութեան մէջ գործածուած զարդերուն կամ շրջանակներուն մաշածութեան աստիճանով: Այդ փորձը կիրարկելով հայերէն վերոյիշեալ հինգ գիրքերուն վրայ, պարզուեցաւ, որ անոնցմէ ամենահինը «Ուրբաթագիրքն» է:

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ

Շէնգաւիթի հնագիտական արշաւախումբը վերջին քանի մը տարիներուն յայտնաբերած է պղինձի դարուն պատկանող բնակարաններ: Պեղուած դամբարաններուն մէջ գտնուած են ընտանի կենդանիներու՝ եզ, ոչխար, ձի, խոզ, ոսկորներ, ինչպէս նաեւ ցորենի, գարիի հօրեր :

Այս վերջին շրջանին գտնուած են նաեւ տնային առարկաներ, ինչպէս օջախ, ափսէ, կարաս եւայլն :

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՔԱՐՏԷՍՆԵՐ

Հողագործութեան եւ գիւղատնտեսութեան յատուկ քարտէսներ պատրաստուելու վրայ են, որոնք պիտի պարունակեն Զանգեզուրի, Եղեգնաձորի եւ Ստեփանաւանի շրջաններու գիւղատնտեսական գօտիները: Այս քարտէսները մանրամասն տեղեկութիւններ պիտի հայթայթեն այդ շրջաններու հողերու քիմիական բաղադրութեան մասին :

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄՍԽՈՒՄ

Միայն շինարարութեան «տրեստներուն» մէջ աւելի քան մէկ միլիոն ռուբլիի «վնասներ են յայտնաբերուել», կը գրէ Հայաստանի «փինանսների մինիստրութեան փինանսաւորման» բաժնին պետը՝ Ա. Մանուչարեան: Յօդուածագիրը, միեւնոյն ատեն, թուանշաններով եւ օրինակներով ցոյց կուտայ, որ բազմաթիւ գործարաններու մէջ կարեւոր գումարներու հասնող «բացեր» կան :

Կ'առաջարկէ «ուժեղացնել վերահսկողութիւնը նիւթական արժէքների նկատմամբ» :

ԵՂՏՐՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

—o—

— Շատ պարզ է, փաշա, պատասխանեց Ժօրժ, համարձակ շեշտով մը, իր դէմքին ու թարգմանին ներկայութենէն քաջալերուած, օր մը, Տիկին Ռիփս եկաւ մեր տունը, իր էրկան հետ, զոր ինծի եւ կնոջս ներկայացուց. ահա այդ օրէն կը սկսի երկու ընտանիքներուն սերտ մտերմութիւնը :

— Լաւ, յետո՞յ, դարձեալ ընդմիջեց նախագահը :

— Մէկ ամիս ետքը, շարունակեց Ժօրժ, Լիփա Ռիփս, որ, ինքզինք քարիւղի վաճառական ցոյց կուտար եւ կը յայտարարէր թէ ինքը Պոլիս եկած էր Փոքր Ասիոյ մէջ իր առեւտրական գործառնութիւնները ընդարձակելու նպատակով, փափաք յայտնեց ինծմէ ֆրանսերէն դասեր առնելու :

— Դուք ի՞նչ ըրիք ...

— Զմերժեցի, պատասխանեց Ժօրժ, եւ այսպէս դասերը կը շարունակէ :

— Ռիփս սատկ կը բանէ՞ր, հարցուց նախագահը :

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց Ժօրժ, բայց շատ կը զարմանայի ապրելակերպին վրայ, որեւէ զբաղում չունէր, եւ շռայլ ծախքեր կ'ընէր. բայց, միւս կողմէ, կը խորհէի թէ՝ կարեւոր ընկերութեան մը բաժնետէր էր, եւ, հետեւաբար, որեւէ կասկած չէի տածեր այդ մասին :

— Ինչո՞ւ ելաք Հիքմէթ պէյին տունէն, հարցուց նախագահը խայթող ժպիտով մը, առաջ Աքսարձա փողոցը չէ՞ք, պարոն Ժօրժ :

— Ճիշդ այդ պարագան պիտի պատմեմ, փաշա, յարեց Ժօրժ, Տիկին Լիփա Ռիփսի ընկերացող ռուս օրիորդին համար, կինս մասնաւոր հակում մը, համակրանք մը ցոյց կուտար: Այդ օրիորդը կ'ըսէր թէ առողջական պատճառով Պոլիս եկած էր իր հօրը հետ եւ կը բնակէր Բրիստոլ Օթէլը: Օր մը, երբ արդէն բաւական ճամբայ ըրած էր բարեկամութիւնը կնոջս եւ անոր միջեւ, եւ երբ այս վերջինը իմացաւ թէ ես մտադիր էի Պոլիս բերելու մայրս, որ ընտիր խոհարարուհի մըն է, փափաք յայտնեց մեզի հետ միասին բնակելու :

— Յետո՞յ :

— Կնոջս համակրանքը դէպի այդ օրիորդը, օրէ օր աւելցած ըլլալով, պատասխանեց Ժօրժ, ինք ալ յայտնեց նոյն փափաքը, եւ ես ստիպուեցայ փոխադրուիլ Ճէզայիր փողոց, Սրազովիչի տունը, որուն երկու սենեակները յատկացուցի օրիորդ Ռուպինայի եւ իր հօրը՝ Սամուէլ Ֆայնի :

— Այդպէ՞ս կը կոչուին ձեր վարձակալները, հարցուց նախագահը :

— Այո, պատասխանեց Ժօրժ, իրենց անցագիրը տեսած եմ, ռուսահպատակ Իսրայէլացիներ նշանակուած են երկուքն ալ :

— Շատ լաւ, հարցուց Մէլհամէ, ո–րո՞նք կ'այցելէին ձեր նոր տունը :

— Ես այցելուներ չունէի, մեկուսացած կեանք մը կ'ապրիմ, յարեց Ժօրժ, բայց վարձակալներս կ'ընդունէին այցելութիւններ այնպիսի անձերու, որոնց հետ բնաւ ծանօթութիւն չունէի, ամէնքն ալ ռուսերէն կը խօսէին :

— Այդ այցելուներուն անունները կուտա՞ք, որո՞նք էին:

— Ատոնց ամէնուն մէջէն, պատասխանեց Ժօրժ, Լիփա Ռիփսը եւ իր կինը միայն կը ճանչնամ, միւսներուն չեմ ներկայացուած, եւ արդէն, վարձակալներս երկար ատեն չմնացին :

— Ի՞նչպէս ...

— Դեկտեմբերի մէջ, 1904ին, առտու մըն էր, շարունակեց Ժօրժ, Սամուէլ Ֆայն իմացուց իր մեկնումը եւ կարգադրեց իր հաշիւը, խոստանալով վերադառնալ իր աղջկան հետ, որուն առողջական վիճակն ալ արդէն նոյնը կը պահանջէր :

— Մեկնեցա՞ն ուրեմն, հարցուց նախագահը :

— Այո, նոյն օրը, պատասխանեց Ժօրժ :

— Լիփա Ռիփս ո՞ւր մնաց :

— Հա, լաւ յիշեցուցիք, փաշա, յարեց Ժօրժ, Լիփա Ռիփս, Սամուէլ Ֆայնի մեկնումէն ետքը, դադրեցուց ֆրանսերէնի դասերը, առարկելով թէ՝ սպառողական գործերով անմիջապէս մայրաքաղաքէն պիտի մեկնէր, իր կնոջը հետ :

— Ո՞ւր, հարցուց նախագահը :

— Ինծի չըսաւ, պատասխանեց Ժօրժ:

— Ե՞րբ :

— 1905ի Մարտ ամսուան մէջ մեկնեցան անոնք, շարունակեց Ժօրժ, եւ անցեալ Յունիս 24ին վերադարձան եւ իջան Օթէլ Ռոյեալ, զոր քիչ յետոյ թողուցին եւ երկու կահաւորեալ սենեակներ վարձեցին Թէժէ Պաշի փողոցը :

— Ո՞ւր մնացին ձեր միւս վարձակալները, հարցուց նախագահը :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մաքրուհի Սալաւանեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Սալաւանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պ. Սալաւանեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Կիւմիւշեան եւ զաւակները, շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ մեծ հօր ՍԱԼԱԻԱՆ ՍԱԼԱԻԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն ֆրանք ընկերուհի Ազատի Երկանեանէ իր ամուսնոյն ՄՈՒՐԱՏ ԵՐԿԱՆԵԱՆԻ մահուան Գ. տարելիցին առթիւ:

×

Տէսինի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է ատամնաբոյժ Պ. Բաղքալ Օհաննէսեանէ 50 ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Վարսենիկ Պասմաճեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Լիոնէն Պ. Ոսկեան Նալպանտեան, իր կնոջ ողբ. Խաթունի մահուան առթիւ կը նուիրէ տասը ֆրանք: Պ. Նշան Քորթուչեան, տասը ֆրանք նոյն առթիւ Յառաջի բարգաւաճման համար:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ աղջկան մը սրտամորմոք պատմութիւնը շատերուն ծանօթ է: Հրդեհի մը միջոցին այրուածքներ ունենալով իր աշխատելու կարողութիւնը ներկայիս ամբողջովին կորսնցուցած է: Մենք առաջին օրէն հետաքրքրուեցանք իրմով, որոշ օժանդակութիւններ ըրինք: Կոչ կ'ընենք հասարակութեան որ իր մասնակցութիւնը բերէ այս օգնութեան նուիրական գործին: Դրամական առաքումները կարելի է ընել չէքով, մանտաքարթով եւ կամ մեր չէք բօնթալի հետեւեալ թիւով:

CROIX ROUGE ARMENIENNE
15, Rue Jean Goujon — PARIS (8e)
C. C. P. PARIS 1717-56
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ
(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարուոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐԱՊԵԼ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները:

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին:

COLLÊGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ բնագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուրուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բլովտիվէն (Պուլկարիա) Տիկին Գոհար Մարտիկեան կը փնտռէ Պետրոս, Հերիքնազ եւ Արմենուհի Արապաճեան, որոնք 1924էն ի վեր հաստատուած են Փարիզ: Կը կարծուի թէ Անիէռ բնակող խնքնաշարժի վարիչ Պ. Իպոյեան կը ճանչնայ զանոնք: Ցիշեալներէն որեւէ լուր ունեցողներ հաճին իմացնել Տիկին Մարտիկեանի, 22 Բաքրիարք Աֆթիմի փողոց, Բլովտիվ, Պուլկարիա:

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 22ին:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիին օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին ամսոյս 30ին, Կիրակի օր:

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Կալիյոնի սրճարանին ընդարձակ պարտէզին մէջ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային խնճոյքը Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Ազք.ի վարչութիւնը մամուլի միջոցաւ սոյն յայտարարութիւնը ընելով, Ֆրանսա ապրող բոլոր հայ մտաւորականներու ուշադրութեան կը յանձնէ հետեւեալ պարագան:

Աւելի աւելի քան տասը տարիներ առաջ, երբ, Փարիզի Ազք.ի նախաձեռնութեամբ ու այժմ անոր հովանաւորութեան ներքեւ գտնուող Հանգստեան Տուները հետզհետէ գոյութիւն կը ստանային, Ազքատախնամի վարչութեան ծրագրին մաս կը կազմէր նաեւ՝ Ֆրանսայի մէջ ապրող, ամէն դասու հայ մտաւորականներու առանձին տուն (օճախ) մը իրականացնելու գործը:

Այստեղ, մտաւորական բառը՝ իր լայն իմաստով, այսինքն բոլոր անոնք, որ ազատ ասպարէզներու մէջ կը գործեն, (բժիշկ, նկարիչ, դերասան, գրագէտ եւայլն) ինչպէս նաեւ անոնք՝ որոնք մտաւորական անցեալ մը ունեցած են, բայց եւ ստիպուած ըլլալով իրենց օրապահիկը հայթայթել, ձեռական աշխատանքներով կը պարապին կամ կը գործեն որեւէ արհեստի մը մէջ:

Ինչպէս ըսինք, ժամանակ անցաւ ու այդ ծրագիրը ցարդ, ինչ-ինչ պատճառներով յետաձգուեցաւ, բայց, այժմ, կարգ մը հիմնական դժուարութիւններ հարթուած ըլլալով, յոյսն ունինք, որ մօտ ատենէն, բոլորիս համար փափաքելի սոյն ծրագիրն ալ իրականանայ:

Մինչ այդ՝ որպէսզի Ազքատախնամի վարչութիւնը, օրէնքի ճամբով, կարենայ պատկան իշխանութեանց հաստատ եւ դրական պատասխան մը տալ, կոչ կ'ընէ ներկայիս բոլոր հայ մտաւորականներուն, որոնք պիտի փափաքէին ապագայ այդ Տունին մէջ ապաստան գտնել, կարելի եղածին չափ շուտ պատասխանեն Ազքատախնամի հասցէին, իբրեւ թեկնածու ներկայանալով, իմացնելով նաեւ իրենց մտաւորականի հանգամանքը, տարիքը եւ հասցէն:

Յուսալով որ նման ձեռնարկի մը իրականացումը մեր հայ մտաւորական դասուն սրտին պիտի խօսի, կը սպասենք իրենց դրական պատասխանին, յուսալով նոյնպէս որ բաւական թիւ մը կը կազմեն անոնք, որմէ կախում պիտի ունենայ մեծ մասամբ այս ծրագրին գործադրութեան դրուիլը:

Իբրեւ ծանօթութիւն յայտնենք անմիջապէս, որ կառուցուելիք շէնքը պիտի գտնուի Փարիզի մօտակայ շրջանի մը մէջ, հաղորդակցութեան դիւրին միջոցներով, եւ օժտուած պիտի ըլլայ առողջապահական եւ հանգստաւէտ արդիական յարմարութիւններով: Իւրաքանչիւր մտաւորական պիտի ունենայ իր առանձին սենեակը որ թոյլ պիտի տայ շարունակելու իր մասնագիտական աշխատանքը:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ



Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր
Գին
Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.
— Առանձ առաքումի ծախքը —
« ՅԱՌԱՋ »

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ԱՄԻՍ

Ի նպաստ Կապոյտ խաչի կայանի, դաստիարակչուհիներու հայեցի կրթութեան:

Նուիրատուութիւնները ղրկել Կապոյտ Խաչի հաշիւին.—

C. C. P. Paris 5985.07

Կամ անձամբ յանձնել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Միջին Ֆրանսայի իր դպրոցներէն մէկուն համար ստիպողաբար կը փնտռէ ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի մը, առանձին կամ ընտանիքով, բնակարան, ջերմ. լոյս եւ ջուր ապահովուած դպրոցի շէնքին մէջ:

Ներկայանալ Ֆ. Կ. Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Երկուշաբթի կէսօրէ ետքերը, ժամը 15էն 18:

×

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ. — Ինչպէս անցեալ տարի այս տարի եւս Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կազմակերպած է Շոգենաւային պտոյտ մը Սէն գետի վրայ: Այս պտոյտը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 8ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն 24·30:

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Հայուհեաց մասնախումբին դաշտահանդէսը 30 Յունիսի Կիրակին:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 11-ին, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ: Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9) իրենց գրաւոր նամակին կցելով անձնական կենսագրական մը եւ իրենց ուսման աստիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եւ շրջաններու կրօն. Ընկերակցութեան, Հինգշաբթի օրուան Հետեւեալ դպրոցներու տարեվերջի հանդէսները, հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Ա.— Ժանթիյի, Պիսէթրի, Փորթ ա[...] թալիի շրջանի դպրոցի հանդէսը՝ կազմակերպուած կրթ. Մարմնոյ կողմէ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30ին, Գոմպաթաններ սրահին մէջ, 17 Րիւ Րէյմոն լը Ֆէվր Ժանթիյի, կը նախագահէ Ներսէս վրդ. Բապուճեան: Երգ, արտասանութիւն, ընթերցանութիւն աշակերտներու կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ:

Ուսուցիչ Պ. Սարգիս Քաջեանի ղեկավարութեամբ:

Մուտք 2 ֆրանք:

Բ.— Պանեէօ - Քաշանի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը, Կիրակի, Յունիս, ժամը 15ին, ֆրանս. աղջկանց վարժարանի սրահին մէջ, 19 Րիւ տը Ֆէօյ, Պանեէօ: Կը նախագահէ Պ. Լեւոն Տօնիկեան: Երգ, արտասանութիւն, դանի պատկեր, հայկ. պարեր, ներկայացուի կատակերգութիւն մը Լեւոնիկը, եւ Գարնան հրաւէրը, պարապան փիէս մը, ուսուցչուհի Տիկին Գալըդճեանի ղեկավարութեամբ:

Մուտք 3 ֆրանք:

Հաղ. Միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 197 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մարքէ Պօնի:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին, 15 Րիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10-12, տղոց պատուաստի վկայականներով: Պարտաւորիչ է պատուաստը: Պէ Սէ Ժէ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 16, ԺԱՄԸ 12էն 22
ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
(Անձրեւի պարագային վրաններ ապահովուած են):
Որուն հիմնարկութեան տասնամեակն է
36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ եւրոպական պարեր: Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ մատչելի գիներով:

Երեկոյին աւանդական շամփուրով խորոված:

ՄՈՒՏՔ 2 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— 200 հոգիոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրուան (ժամը 13ին) գին 13 փրանք:

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները, դիմելով Ազքատախնամի գրասենեակը: 32 Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս ՓՌՕ. 77-73):

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ կամուրջը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրոլէի կայանը: Շոգեկառք 12·05, 12·17, 13·26, 13·54, 14·30 եւ 15ին յաջորդաբար:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 12 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9628

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9628

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Միջնաւոր Արեւելքը դարձեալ խօսեցնել կուտայ իր վրայ :

Եմէնի մէջ « պաշտօնապէս » խաղաղութիւն կը տիրէ : Զօրավար Սալալի յեղափոխական կառավարութիւնը ճանչցուած է արդէն բազմաթիւ պետութիւններէ : Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան կողմէ երկու հարիւր «դիտողներ» կը ղրկուին հսկելու համար Եմէնի եւ Սէուտի Արաբիոյ սահմանագլուխին վըրայ : Պատճառն այն է, որ Էմիր Պատր տակաւին վար չէ դրած զէնքը եւ իրեն հաւատարիմ մնացած ցեղախումբերուն հետ կը շարունակէ կռիւը, իր գահը վերագրաւելու յոյսով :

Արաբ Դաշնակցային Միութեան ծրագիրը օրակարգի վրայ է միշտ : Ապրիլ 17ի համաձայնագիրը՝ Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ՝ ի զօրու կը մնայ, հակառակ կարգ մը դժուարութեանց :

Սուրիոյ եւ Իրաքի կառավարութեանց կողմէ պատուիրակութիւններ փոխադարձ այցելութիւններ կը կատարեն Դամասկոս եւ Պաղտատ, ծրագրուած դաշնակցութեան վերաբերեալ կարգ մը մանրամասնութիւններ քննելու համար :

Երկու երկիրներուն մէջ ալ Պա՛աս կուսակցութեան ձեռքն է իշխանութիւնը : Նասրի կողմնակից նախարարները հեռացուած են, ինչ որ առիթ տուած էր Գահիրէի պաշտօնաթերթ «Ալ Ահրամ»ի խօսիլ քննադատելու Միշէլ Աֆլաքի ընկերվարական կուսակցութիւնը :

Այս վերջինը՝ բացի ընկերվարութենէ՝ իր դրօշին վրայ արձանագրած է նաեւ « միութիւն » եւ «ազատութիւն » : Առաջնորդն է արաբական միութեան՝ Պարսից Ծոցէն մինչեւ Ատլանտեան, սակայն ո՛չ թէ մենատէրի մը մականին տակ, այլ դաշնակցային դրութեամբ, ժողովրդավարական սկզբունքներով : Այս հիմնական հարցին շուրջ է տարակարծութիւնը կողմերուն միջեւ : Ո՛չ ոք կ՚ուզէ խղումի նախաձեռնութիւնն ու պատասխանատուութիւնը ստանձնել, եթէ կարելի չըլլայ համաձայնութեան եզր մը գտնել :

Միւս կողմէ ներկայիս անժամանակ կը նկատուի Ալժերիոյ եւ Եմէնի յարումը Գահիրէի Ապրիլ 17ի համաձայնագրին : Նոյնպէս անընդունելի կը նկատուի պաշտպանողական զինակցութիւն մը՝ Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Իրաքի, Եմէնի եւ Ալժերիոյ միջեւ :

Ըստ Ալ Ահրամի, նախագահ Նասըր գործնական չի նկատեր նման զինակցութիւն մը՝ յիշեալ հինգ երկիրները պաշտպանելու համար ներքին յեղափոխութեանց եւ արտաքին յարձակումներու դէմ, քանի որ սահմանակից չեն անոնք : Ինչպէս կարելի է զինուորական միջամտութիւն մը, օրինակ, Ալժերիոյ մէջ, երբ «պետական հարուած» մը պայթի այնտեղ : «Ազատագրուած» արաբական երկիրներու ներկայ կառավարութիւնները ի վիճակի պէտք է ըլլան պաշտպանելու իրենց «յեղափոխութիւնները » : Ներքին միջամտութիւն մը կրնայ շարժման մէջ դնել օտար պետութիւններ եւս եւ հրդեհը կրնայ ծաւալիլ :

Իսկ արտաքին յարձակման մը պարագային արաբական բոլոր երկիրներու ընհանուր պարտականութիւնն է միացեալ ճակատ կազմել՝ պաշտպանելու համար երկրին պետութիւնը :

Իրաքի մէջ դարձեալ շարժման անցած են Քիւրտերը, ինչպէս կը հաւաստեն Երկուշաբթի օր հասած հեռագիրները :

Թուրքիոյ մէջ Մայիս 20 – 21ի ապըստամբական շարժման հեղինակները սկըսած են դատուիլ զինուորական երեք ատեաններու առջեւ : Կը կարծուի թէ այս անգամ յանցաւորները խիստ պատիժներու պիտի ենթարկուին :

Խռովայոյզ վիճակի մէջ է դարձեալ Արեւելքը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐԸ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ

Պաղտատի կառավարութիւնը վերջնագիր մը ներկայացուցած էր Քիւրտերուն որուն մէջ կը պահանջէր 24 ժամէն ենթարկուիլ Իրաքի կառավարութեան հակառակ պարագային, ջարդը պիտի սկըսէր՝ անխնայ :

Չորս ամիս տեւեց Քիւրտերուն եւ Պաղտատի նոր իշխանութեան փիրքը : Յանկարծ Պաղտատի կառավարութիւնը երեւան կը հանէր Պարզանիի խափանարարական գործունէութիւնը եւ հրահանգ կուտար անոր որ յանձնուի 24 ժամուան ընթացքին : Խղումը կը կատարուէր : Պաղտատի կառավարութիւնը կը ճչէ թէ շարժումը քիւրտ ժողովուրդին դէմ չէ որու հետ կ՚ուզէ գործակցութեան եւ հասկացողութեան քաղաքականութիւն մը վարել այլ Պարզանիի «անջատողական եւ աւատապետական մասնիկին » դէմ : Այս ձեւով կ՚ուզէ ծառայել արաբ – քրտական բարեկամութեան բուն դատին : Յեղափոխական Խորհուրդին հրատարակած երկար զեկոյցը կը բացատրէ այս տեսակէտը, ամէն բան եղաւ, կ՚ըսէ Պաղտատի իշխանութիւնը, որպէսզի բարգաւաճում եւ արժանավայել գիրք տրուի Քիւրտիստանի գաւառին որ ճնշուած էր Քասըմի օրով : Բայց, ըստ Պաղտատի, վերանորոգման ճիգը խոչընդոտի հանդիպած է մոլլա Մուսթաֆա Պարզանիի «պատեհապաշտ փառամոլութեանց » պատճառաւ :

Դժուար է բացատրել այս յանկարծական յետսկոչումը, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք թէ Պարզանի եւ իր զօրքը այնքան օժանդակած են Քասըմի տապալումին համար : Պետական հարուածին վաղորդայնին Յեղափոխական Խորհուրդը շատ լաւ վարուեցաւ Պարզանիի հանդէպ : Ամէն պարագայի մէջ այսօր ըմբոստ, Պարզանի, այս վերջին ամիսներուն, միակ վաւերական խօսակիցն էր Արաբներու եւ Քիւրտերու միջեւ վերածնած հասկացողութեան համար : Քանիցս այն տպաւորութիւնը կար որ իրաքեան կառավարութիւնը գոհացում պիտի տար քիւրտ պարագլուխին ինքնավարութեան պահանջներուն : Բայց Ապրիլ 17ին, Արաբ Դաշնակցութեան մը ծնունդը, ամէն բան խանգարեց : Քիւրտ պարագլուխները մտահոգ ի տես այս մեծ «ազգին որ զիրենք փոքրամասնութեան մէջ կը դընէր», կը խորհէին թէ այն համաձայնութիւնը որ դժուար էր արդէն իրաքեան կառավարութեան հետ, անկարելի կը դառնար արաբ դաշնակցութեան հետ : Պարզանի ուրեմն, չեշտեց իր ճնշումները համաձայնութիւն մը ձեռք ձգելու համար Պաղտատի հետ, ինքնավարութեան շուրջ : Յեղափոխական Խորհուրդը չլսելու զարկած է, արդէն իր դժուարութիւնները ունէր Գահիրէի տիրապետութեան տակ կազմուած դաշնակցութեան հետ : Այն ատեն Քիւրտերը մտածեցին եթէ ոչ մերժեցում մը առնուազն երաշխաւորութիւն մը գտնել Նասրի մօտ :

Ըստ քիւրտ պարագլուխներուն, Նասր զիրենք շատ լաւ հասկցաւ : Բարեացակամ ականջով լսած է Պարզանիի բանագնացը, ինչ որ ձեւով մը ապարէզ կարդալ կը նշանակէր Պաղտատի, եւ այդկրնայ ըլլալ պատճառը Պաղտատի այսօրուան դիրքին :

Ամէն պարագայի մէջ, Պաղտատի կառավարութիւնը շատ վտանգաւոր ճամբու մը մէջ մտած է : Կրնայ ըլլալ որ Պարզանի չներկայացնէ ամբողջ քիւրտ ժողովուրդը, բայց իր վարկը մեծ է եւ ամուր : Մանաւանդ պէտք չէ անտեսել թէ չորս ամիսներու ընթացքին ժամանակ ունեցաւ իր զօրքը կազմակերպելու : Պարզանի օտար օժանդակութիւն ալ պիտի փնտռէ պայքարելու համար Պաղտատի դէմ :

Քիւրտերուն ուժերը քսան հազար զինուոր կը հաշուեն ներկայիս, համախըմբուած Քէրքիւքի եւ Մուսուլի շրջանները :

Փարիզի պատկերասփիւռէն Երկուշաբթի իրիկուն արդէն, Էմիր Պետր-խանը յայտարարեց թէ զէնքը չի բաւեր ազատութեան համար կռուելու համար, ոգին ալ անհրաժեշտ է եւ Քիւրտերը ունին այդ ոգին.— « Ուրիշ միջոց չունինք : Մեզի պատերազմ կը պարտադրեն, մենք ալ պիտի ընենք համաձայն ազատ մարդոց աւանդութեան որոնք կը նախընտրեն ազատ մեռնիլ քան ապրիլ գերութեան խաղաղութեան մէջ » :

Քաղաքական դետնի վրայ, գործադիր խորհուրդ մը կայ քսան անդամներէ կազմուած որ պատասխանատու է օրէնսդիր խորհուրդի մը առջեւ, կազմըւած 45 անդամներէ որուն նախագահն է Պարզանիի եղբայրը :

Փարիզի «Քոմպան» որ բուռն պաշտպանն է քրտական դատին կը գրէ թէ Քիւրտերը ամէն օր կը տեսնեն թէ արեւմուտքի մէջ միշտ կը մեռնայ իրենց դատին պատճառած հիացումն ու գնահատանքը : Իրենց դիմադրութիւնը, կը գրէ միշտ «Քոմպա», պիտի արագացնէ Իրաքի նոր վարչակարգին տապալումը :

ԺՈՂՈՎ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Նախագահ Քենըտի շատ կարեւոր ճառ մը խօսած է, Երկուշաբթի օր, Համալսարանին մէջ ուր գացած է Տոքթոր Հոնորիս Քաուզայի վկայականը ստանալու համար :

Քենըտի յայտարարեց թէ առիթէն կ՚օգտուի ըսելու համար թէ Խրուշչեւ, Մաքմիլըն եւ ինք համաձայն գտնուած են որպէսզի «վերին աստիճանի» վրայ խօսակցութիւններ սկսին, Յուլիսին Մոսկուայի մէջ :

Սպիտակ Տան մերձաւոր շրջանակներու մէջ, կ՚ըսուի թէ «վերին աստիճան » չի նշանակեր Արտաքին Նախարարներու հանդիպում, այլ՝ զեկավարներու, այսինքն Քենըտի – Խրուշչեւ – Մաքմիլըն հանդիպում մը :

Ապացոյցը տալու համար իրենց բարեկամեցողութեան, Քենըտի յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգները հիւլէական փորձերու պիտի չձեռնարկեն ցորչափ ուրիշ պետութիւններ չընեն : Ամբողջական պատերազմ մը ոչ մէկ իմաստ ունի, ըսած է նաեւ Քենըտի, այնպիսի ատեն մը երբ հիւլէական մէկ ռումբ մը մօտաւորապէս տասը անգամը կը ներկայացնէ այն բոլոր ռումբերուն որոնք օգտագործուեցան երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքին : Իբրեւ ամերիկացի, աւելցուցած է Քենըտի, կը գտնենք թէ համայնավարութիւնը ազատութեան ժխտումն է, բայց ատիկա պատճառ չէ որ չողջունենք ռուս ժողովուրդը իր բազմաթիւ իրագործումներուն համար գիտութեան եւ անջրպետի մարզերուն մէջ պէտք է յարատեւել խաղաղութեան հետազօտութեան մէջ այն յոյսով որ շինարար բարեփոխումներ համայնավար ժողովուրդին ծոցին մէջ թոյլ պիտի տան հասնելու այնպիսի լուծումներու որոնք ներկայիս անիրագործելի կը թուին :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Պոլսոյ Պատրիարքը հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Վատիկան.—

« Երբ յաւիտենականութեան կը յանձնէք Յովհաննէս ԻԳ. Սրբազան Պապը, մենք կը բաժնենք ձեր սուգը եւ զրկանքը : Ան ծառայեց թէ Քրիստոնէութեան եւ թէ մարդկութեան որքան իր երկրաւոր կեանքի ընթացքին նոյնքան նաեւ Իր Մահովը : Թող Աստուած շնորհէ Իր հոգիին երկնային երանութիւն : Աղօթող ենք ուրեմն յաջորդի մը՝ եւ Եկեղեցիի Միութեան համար » :

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔ.

ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

7 Յունիս 1963

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՍԹՈՆ ՌԱՄՈՆ, մեծանուն գիտունը մեռաւ առջի օր, 77 տարեկանին : Ինք էր որ 1923ին գտած էր մաշկախտի (տիֆթերի) դէմ պատուաստը, Փասթէօրեան դպրոցին մեծագոյն դէմքերէն էր :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ վերահաստատուցաւ Մամի Օռախելաշվիլիի պատիւը : Արդարեւ, այս Վրացին որ խորհրդային վարչակարգը հաստատած էր Սթալինի հայրենիքին մէջ եւ զանազան պատասխանատու պաշտօններ վարած էր, 1932 – 37 Մոսկուայի Մարքս – Էնկէլս – Լենին հաստատութեան տնօրէնին կցորդն էր : Այն ատեն, ըստ այսօրուան Փրաւտայի, ընդդիմացած է արկածախնդիր եւ առիվիսթ Բերիայի նշանակումին պատասխանատու պաշտօնի մը կուսակցութեան մէջ : Հակառակ Անաստաս Միկոյեանի հետ ունեցած սերտ բարեկամութեան, մեռաւ կնոջը հետ, չճշդուած պայմաններու մէջ :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ պաշտաման վիճակի իշխանութիւնները արգիլեցին Եռնի չարաթաթերթի եւ Պարիշ Տէօնիշի ամսաթերթի հրատարակութիւնը : Միւս կողմէ Իսմէթ Ինէօնիւ ընդունած է իր լուսաւորութեան նախարարին հրաժարականը որ Հալքեան էր : Երրորդ նախարարն է որ կը հրաժարի : Կը սպասուի նաեւ մամուլի, ձայնասփիւռի եւ զբօսաշրջիկութեան նախարար՝ Ճելալ Թէվֆիք Քարաղափանի հըրաժարման ինչ որ որոշ անհաւասարակշռութիւն մը կը բերէ համախմբական դահլիճին մէջ : 103ներու դատավարութիւնը կը շարունակուի, բայց համաձայն ստացած հրահանգներուն մամուլը կը հրատարակէ միայն Անատոլու գործակալութեան տուած լուրերը :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՔՈՒՇԻՆԿ յայտարարեց թէ խառն ամուսնութիւնները պէտք է այլեւս արտօնուին մանաւանդ վերնան այն արգելքները որոնք գոյութիւն ունին զաւակներու կրօնական դաստիարակութեան շուրջ : Ծանօթ է որ երբ կաթոլիկէ մը կ՚ամուսնանայ ոչ – կաթոլիկէի մը հետ պարտաւոր է զաւակը կաթոլիկէ մեծցընել եթէ չուզեր բանադրուիլ :

ՄԱՏՐԻՏԻ օրաթերթերը ազդ մը հրատարակած են կիրակի օր յայտարարելով թէ հոգեհանգստեան պաշտօն մը պիտի կատարուի Ժան – Մարի Պասթիէն-Թիրիի յիշատակին «ֆրանսական բանակի գնդապետ, մեռած Փարիզ 1963 Մարտ 11ին», կը գրէ Լը Մոնտ :

ՈՏԱՆԱՒՈՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Ամէն ազգի մէջ կան անշուշտ անար – ւեստ ոտանաւոր գրելու սիրահարներ, որոնք կը կարծեն թէ յանգերու եւ չա – փերու գործածութեամբ ամէն խօսք կ՚ազնուանայ եւ բանաստեղծութեան կը վերածուի: Բայց միայն մեր մէջ է որ ամէն ոտանաւոր գրող դիւրութեամբ կը գտնէ թերթ մը կամ հանդէս մը հրատա– րակելու համար իր արտադրութիւնը: Երբ շատ նեղը մնայ առանձին հատորով հրապարակ կ՚իջնէ:

Հրատարակելու այս դիւրութենէն քա – ջալերուած անլեզու, անքերական, ան – տաղանդ գրկեալներն խսկ լեզու ելած են ու ոտանաւոր կը շինեն օրն ի բուն:

« Բնաւ չըլլալէն աղէկ է» կը խորհին հրատարակողներն ալ, ընթերցողներն ալ, բայց ես կը կարծեմ որ արդէն իսկ գոյութեան իրաւունք չունեցող բանի մը « բնաւ չըլլալ»ը ոչ մէկ դժբախտութիւն կը պատճառէ:

Ի՞նչ կ՚ըսեն այս ոտանաւորները:

Ա՜ հասարակ հայրենիք, Մասիս, մե– ծասքանչ լեզու եւ նման խօսքերու շուրջ կը դառնայ «ներշնչում»ը:

Երբեմն ալ մէկը իր յոբելեանը «կ՚ան– մահացնէ» ոտանաւորով, կամ տարե – դարձ մը կը շնորհաւորէ:

Մնացեալը աւելի տափակ, աւելի ան – շնորհ եւ աւելի անարուեստ է միշտ, ե– թէ կարելի է երեւակայել աւելի գէշը:

Ազատութեան այս դարուն անտարա – կոյս ամէն մարդ ազատ է ուզածը գրելու կամ հրատարակելու: Բայց քանի որ մենք ալ ազատ ենք մեր կարծիքը յայտ– նելու կը համարձակինք չեշտել՝ մանա– ւոր կերպով հրատարակողներուն, թէ սը– խալ ու ամօթալի է ընթերցողին հրամ – ցնել յետին տափակութիւններ: Կը շեշ– տենք նաեւ որ վնասակար է այս գրու – թիւնը, որովհետեւ ընթերցողին ճաշակը կը խաթարէ եւ իսկական արժէքով բա – նաստեղծներն ալ ամլութեան եւ յուսա– հատութեան կը մղէ:

Չենք կրնար կարգի հրաւիրել ոտա – նաւորի արտադրութեան նուիրուած մեր ազնիւ ազգայինները, որովհետեւ անոնք համոզուած են որ բարձրաթռիչ բանաս – տեղծութիւն կը գրեն:

Պիտի չուզէի վիրաւորել գրողներն ու հրատարակիչները, եթէ առնուազն մա – քուր եւ ճիշդ լեզուով գրուած ըլլային այս տափակութիւնները: Բայց դժբախ – տաբար տաղանդի բացակայութիւնը մօ – տիկ ազգական է լեզուական տգիտու – թեան եւ անճաշակութեան հետ:

Պարզ խօսքով՝ մեր թերթերուն եւ հանդէսներուն մէջ հրատարակուած ան – համար ոտանաւորներու ջախջախիչ մե – ծամասնութիւնը ընթերցողին միայն վը – նաս կը պատճառեն:

Ինչպէս ամէն ազգի մէջ, մեր մէջ ալ ընտրեալները քիչ են:

Նախընտրելի է ոտանաւորի մարզը թո– ղուլ այս ընտրեալներուն, որոնք գոնէ պարկեշտ բանաստեղծութիւններ կրնան գրել, առանց մեծ արգիւնքի:

Հինէն ի վեր, ոտանաւորագրութիւնը ի պատուի է մեր մէջ: Այնքան որ համ – բաւի տիրացած եւ ամէն առիթով ար – տասանուած կամ վերհրատարակուած քերթուածները առհասարակ ժողովուր – դին մատչելի տափակութիւններն են: Ամբոխավարութիւն, աժան հայրենասի – րութիւն կամ զգայավարութիւն պէտք է բուրէ քերթուածը, որպէսզի ժողովուր– դին բերանը իյնայ եւ «նուիրականա – նայ»: Ինչ որ ալ ըլլայ, հինցած ու կրկ– նուած այս ոտանաւորները գոնէ բաւա – կան ճշգրիտ հայերէնով մը գրուած են:

Ազգապահպանումի մտահոգութիւնը պէտք չէ սպաննէ ճաշակը եւ ամլացնէ բանաստեղծական մարզը, ուրուն մէջ բա– ւական փայլուն յաղթանակներ արձանա– գրած ենք հպարտութեամբ:

Ով որ այսօր հանդուրժելի կը գտնէ ողբալի ոտանաւոր մը, ապացոյցը կու – տայ որ ի վիճակի չէ այլեւս գնահատելու Դուրեանը, Վարուժանը, Մեծարենցը, Թէքէեանը եւայլն:

Մեր արժէքներուն գիտակցութիւնը կորսնցնել աւելի վնասակար է քան հրա – պարակէն արտաքսել անտաղանդ ոտանա– ւորագիրները:

Կը փափաքէի աւելի խիստ ըլլալ, բայց չյաջողեցայ ...

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

Մեխիքօ

ՊՈԼՍՈՅ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Գնալը Կղզիի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին.— 1855 Յուլիս ութին տեղի ունեցաւ այս եկեղեցւոյն հիմերուն օծ – ման հանդէսը եւ 1857 Սեպտեմբեր 22ին ալ եկեղեցւոյն օծումը, զոր կատարեց Յակոբ Պատրիարք:

Եշիլգիւղի Ս. Ստեփանոս եկեղեցին.— Կառոյց փառօղապետ Սիմոն ամիրա Տատեան 1826ին: Յետոյ իր որդին Տատ– եան Պօղոս պէյ 1845ին վերանորոգեց զայն: Օծումը տեղի ունեցաւ 1844 Յու – նիս 13ին Աստուածատուր պատրիարքի օ– րով:

Մաքրըգիւղի Ս. Աստուածածին եկե – ղեցին.— Կառուցուեցաւ 1844 Ապրիլ 7ին Յովհաննէս Տատեան պէյի կողմէ:

Ազատլըի Ս. Աստուածածին եկեղեցին. — Հիմնարկութիւնը տեղի ունեցաւ 1835 Յուլիս 28ին, Ստեփանոս Ագաւնի պատ – րիարքին օրով: Յովհաննէս ամիրա Տատ– եան ի յիշատակ հօրը Տատ Առաքէլ ա – միրային, հոգաց շինութեան բոլոր ծախ– քերը: Օծումը կատարուեցաւ 1837 Ապ – րիլ 25ին:

Քազըրչէշմէ, Ետիքուլէէ դուրս (Ազգ. Հիւանդանոց) Ս. Փրկիչ եկեղեցին. — Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ շինուեցաւ այս փայտաշէն եկեղեցին 1832 – 33ին:

Զէյթունպուրնուի Ս. Յակոբ եկեղե – ցին.— Այս մատուռը շինուեցաւ Ս. Յա– կոբայ վանքին մէջ 1832ին, Ազգային Հիւանդանոցէն հինգ վայրկեան հեռու:

Հիւանդանոցի 1848 – 52ի հողաբարձու– թեան միջոցին, Պօղոս պէյ Տատեան ըն – դարձակեց այս մատուռը, իր աներձագին Գափամաճեան Անտոն աղայի ձեռքով: Պալեան Կարապետ ամիրա ալ նորոգեց եւ զարդարեց զայն 1859ին: Արձանա – գրութիւն չունի:

Քաղաքիս Ս. Երրորդութեան եւ Ս. Յարութիւն եկեղեցիներու մասին ան – ջատօրէն գրած ըլլալով կ՚անցնինք Ղալա– թիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ, որ հայ եկեղեցիներուն հնագոյններէն մին էր: Հ. Ինճիճեան կը գրէ թէ Կոմս անուն հայ վաճառական մը Խրիմի Քէֆէ քաղաքէն Պոլիս գալով Ճենովացիներէն 1391ին գը– նեց հողը եւ 45 տարի վերջ 1436ին կա – ռուցուեցաւ եկեղեցին որ կոչուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի անուամբ: Աւետ. անունով գարբին մըն ալ կառոյց Ս. Սե– ղանը:

Այս եկեղեցւոյն շինութեան բուն թը – ւականը հին ձեռագրի մը մէջ ալ գըր – ուած է սապէս.— «Ի թուին Փրկչի 1391ի, Հայրապետութեան Տեառն Թէո – դորոսի, ոմն վաճառական Կոմս անուն Կաֆայէ եկեալ ի Կ. Պոլիս, որ իր ընդ իշխանութեամբ Ցունաց, հրաման առ – եալ շինելոյ զեկեղեցի մը ի Ղալաթիա, կոչելով զանունն Ս. Խաչին Աւետ ոմն գարբին շինեաց»:

1731ի Ղալաթիոյ մեծ հրդեհին այս ե– կեղեցին այրեցաւ: Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք փութաց խկոյն վերաշինու– թեան արտօնագիրը ձեռք բերել եւ 1732 Դեկտեմբեր 13ին հիմնադրութիւնը տեղի ունեցաւ: Եկեղեցին հիմէն շինուեցաւ Սարգիս Խալֆայի ձեռքով, Եկեղեցւոյն ներքին որմերը զարդարուեցան պատկեր– ներով, զորս նկարեց կեսարացի նկարիչ մը Եսայեայ ծաղկարար, ասիկա եղ – բայրն էր ԺԸ. դարու մէջ անուանի հայ նկարչի մը որ կը կոչուէր Բարսեղ: Մի– ջին տաճարին երկու քովերը շինուեցան նաեւ երկու փայտակերտ եկեղեցիներ: Այս եկեղեցին ուրուն բակը թաղուեցաւ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք 1741ին, 1771 Փետրուար 7ի մեծ հրդեհին այրե – ցաւ եւ միայն միջին քարաշէն տաճարը մնաց: 1799ի վերջերը եկեղեցին դարձ – եալ նորոգուեցաւ Դանիէլ Պատրիարքի օ– րով: Իսկ Ստեփանոս Պատրիարքի օրով, 1834ին նորոգուած եւ օծուած հինգ եկե– ղեցիներէն մէկն էր նաեւ Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչը ուրուն վերջին նորոգութիւ– նը տեղի ունեցաւ 1888ին:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ

Եւրոպայի տնտեսական միաձուլում Հասարակաց Շուկայի շրջագիծէն մէջ, կրնայ թուիլ թէ խոչընդոտներու կը բա– խի: Այսուհանդերձ, այդ խոչընդոտներ պարզ խիճեր են բաղդատաբար Մոսկուա– յի հանդիպած այն խոչընդոտներուն, ո– րոնք իր առջեւ կը ցցուին, երբ կը փոր– ձէ իր արբանեակներով կազմակերպել Համայնավար Հասարակական Շուկայ մը:

Եւրոպայի Հասարակաց Շուկայի կազ– մութենէն (1958) անմիջապէս ետք, Ռուսիա հապճեպով փորձեց վերակեն– դանացնել ութ պետութիւններէ(*) կազ– մուած աժդոյն ՔՈՄԵՔՈՆԸ (Տնտեսական Իրերօգնութեան Խորհուրդ):

Հարկ չեար սպառիչ մրցակցութեան պետութիւններու միջեւ, ինչպէս, օրի– նակ, պարագան է Եւրոպայի Հասարա– կաց Շուկային: Մրցակցութեան փոխա– րէն, Ռուսիա կ՚առաջարկէր իւրաքան– չիւր պետութեան արտադրել իր յատ– կոյնը՝ ճշդուած նախօրօք: Սակայն, դժբախտութիւն Մոսկուայի, արբանեակ երկիրներէն ոմանք կը յամառին հետեւիլ իրենց ներքին շահերուն:

Ծօչափելի որեւէ արդիւնք չեն տուած քոմեքոնի ղոնփակ նիստերը, որոնց թիւը այս տարուան առաջին չորս ամիսներուն 61էն աւելի եղաւ: Թէեւ քոմեքոնի եր– կիրները եւ Խորհ. Չինաստան համաձայ– նեցան 40էն 50 առ հարիւրի զեղչ մը կա– տարել խորհրդային շրջագիծին մէջ գոր– ծող օդային փոխադրութիւններուն վը– րայ, այսուհանդերձ ոչ մէկ համաձայ– նութիւն կարելի եղաւ գոյացնել նախօ– րօք ճշդուելիք արտադրական սահմա– նումներուն վրայ, բացի, կարգ մը մանր մունր արտադրութիւններու համար:

Չեխոսլովաքիա եւ Արեւելեան Գերմա– նիա կը դժկամին համաձայնիլ հասարա– կաց դրամագլուխի փոնտի մը հաստատ– ման, որուն նպատակը պիտի ըլլայ զար– տօնել անդամ – երկիրներու ճարտարա– րուեստի զարգացումին, որովհետեւ, կը վախնան, որ դրամագլուխին մեծ մաս– հարկադրուին իրենք տրամադրել: Ն– հաստատ, քոմեքոնի անդամ երկիրներ չկարենալով ստանալ իր ուզած ապրանք– ները, համաձայնագիրներ ստորագր– Արեւմուտքի հետ, որոնք քառասուն ...

(*) Պուլկարիա, Չեխոսլովաքիա, Արե– ւելեան Գերմանիա, Հունգարիա, Արտ– քին Մոնկոլիա, Լեհաստան, Ռումանիա, Խ. Միութիւն: Ալպանիա ներկայիս փաս– տօրէն արտաքսուած է. կարմիր Չինաս– տան դիտող է միայն:

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԿԱՆՏԻՆ

Ահա այդ շրջանին էր որ Նաթիւ մը – տաւ «Գաղտնի մասնաճիւղ»ին մէջ, իր ե– տեւէն քաշելով նաեւ Ապտէն:

... Յանկարծ բախեցին սենեակին դու– ռը:

– Բնազդաբար երկու երիտասարդները գիմեցին իրենց ատրճանակներուն:

— Ո՞վ է ... ի՞նչ կ՚ուզէք ...

Պանդոկապետն էր որ եկած էր գէշ լուր մը տալու: Պէտք էր սենեակը պար – պել կէսօրէ առաջ:

Ի զուր ջանացին համոզել մարդը, մեծ պարգեւ մը խոստանալով անոր: Բոլոր սենեակները պէտք էր պարպել, յաջորդ շաբեկառքին ժամանումէն առաջ, այսին– քըն կէսօր չեղած:

— Ո՞ւր պիտի երթանք սպասելու հա – մար մեր որոշած ժամուն մինչեւ Ապ – տէ, անմիջապէս որ պանդոկապետը դուրս ելաւ սենեակէն: Ոստիկանութիւ – նը բանէ մը կը կասկածի անպայման:

Ներքուստ երկուքն ալ վստահութիւն չունէին: Ապտէ չէր կրնար համոզուիլ այն գաղափարին հետ թէ շուտով սախ– ուած պիտի ըլլար մարդ մը սպաննել:

Նաթիւ չէր կրնար իր երեւակայութե – նէն հեռացնել Ռանիի սիրուն ու հը – մայիչ դէմքը: Ի՞նչ պիտի մտածէր ան... Ո՞ւր էր հիմա... արդեօք անգամ մըն ալ պիտի տեսնէ՞ր զայն ...

×

Ոստիկանապետ Տաս հազիւ կրցաւ տասնապետ ոստիկանին ձեռքէն խլել մտրակը, զոր այս վերջինը բարձրացու – ցած էր, իջեցնելու համար Շաքօյի գըլ– խուն, զայն հարցաքննելու պահուն:

— Գիտէք որ չեմ սիրեր այդպիսի բիրտ վարմունքները, ըսաւ ան խստօ – րէն: Թողէք զիս մինակ ամբաստանեալին հետ:

Կոպալ Տաս Կանտիի հաւատարիմ հե – տեւորդներէն էր, որով կողմնակից էր բիրտ ուժի վերացման: Զարմանքի եւ տխրութեան խառնուրդով մը կը դիտէր Շաքօն: Այս հալածուած գազանի մը նայուածքը ունեցող տասնըեօթամեայ պատանին ահաբեկի՞չ մըն էր, անդամ – ներէն մէկը Փրկութեան Գաղտնի Ընկե – րակցութեան, գաղտնի գործող ծայրայեղ աջ այն կազմակերպութեան որ որոշած էր սպաննել Կանտին:

— Բայց ինչո՞ւ, մինչեւ ոստիկանա – պետը մեղմութեամբ, ինչո՞ւ պատկանիլ շարժումի մը որ կը սորվեցնէ միայն քէն ու ոխ ...

Շաքօ շուարած էր, ի տես ոստիկանա – պետին, որ հիմա իր առջեւ գրեթէ ծունր դրած, իրեն հետ կը խօսէր, քաղցրու – թեամբ, հանդարտութեամբ:

Փորձեց ուրանալ: Ահաբեկիչ մը չէր ինք: Եթէ ատրճանակ մը ունէր, ատիկա միայն ու միայն իր անձին պաշտպանու– թեան համար էր: Չէ՞ որ ինք կուգար Փոնայէն, ուր ծանր միջադէպեր կը պա– տահէին Հնդիկներու եւ մուսլիմներու միջեւ ...

Ոստիկանապետը դանդաղօրէն շարժեց իր գլուխը:

— Ինչո՞ւ, վերսկսաւ ան, ինչո՞ւ ուզել սպաննել այն մարդը, այն միակ անձը ո– րուն վիճակուած է խաղաղութիւնը վե – րահաստատել երկուքի բաժնուած Հնդ – կաստանի մը մէջ:

Երիտասարդը ցնցուեցաւ:

— Բայց ան է այս բոլորին պատաս – խանատուն, ան է, որ իր ոչ – բռնու – թեան քաղաքականութեամբ Հնդիկները նախադ դարձուց մուսլիմներու վայ – րագութեանց ...

Համբերութիւնը սպառած, պատանին այսպէս պոռթկալէ ետք, սկսաւ հեծկըլ– տալ:

— Օգնէ ինծի, Շաքօ, կ՚աղաչէր ոս – տիկանապետը: Ըսէ ինծի, որո՞նք են միւս ահաբեկիչները, ո՞ւր են, ե՞րբ եւ ո՞ւր տեղի պիտի ունենայ մահափորձը..

Սակայն, Շաքօ բան մը չէր կրնար ը – սել, որովհետեւ իրականին մէջ բոլոր– վին ալ տեղեակ չէր տակաւին գաղտնի– ներուն: Զինքը ձերբակալած էին նախ– քան որ յարաբերութեան մտած ըլլար եւէ մէկուն հետ: Գալով մահափոր– թուականին՝ այդ ալ չէր գիտէր... թե– րեւս այսօր, թերեւս վաղը... Միայ– ատողարաշխներն էին որ պիտի ընտրէ– ամէնէն յարմար օրը ...

Կոպալ Տաս յանկարծ արագօրէն դուրս ելաւ սենեակէն: Այլեւս վայրկեան իսկ պէտք չէ կորսնցնէր ...

×

Նաթիւ շատ լաւ կը յիշէր թէ առաջին անգամ ո՞ւր էր հանդիպած անոր: Գոլէ– ու հասարակ դէպք մը՝ բարեկամի նախ– ամուսնութեան օրը: Մինչ այդ երբեք ուշադրութիւն չէր դարձուցած– կիներուն: Արդէն իրաւունք ալ չունէր – « Ընկերութեան » պետը՝ Շրի Փրաս– կանխազգուշացուցած էր զինքը.— Մ– նելով կազմակերպութեան մէջ, պէտք պատրաստ ըլլար իր անձը ամբողջ– զոհելու իրենց դատին: Երդում ըրած էր երբեք չամուսնանալ: Իր բովանդակ հոգիով նետուած էր պայքարին մէջ իր որքան տաղանդաւոր նոյնքան ալ աշխ– ձակողական յօդուածներով մեծ ... էր հանած:

(3 Շար.)

հակէր պիտի բարձրացնէն իր ներս – ծածկերու քանակը, մինչդեռ Քոմեքոնի երկիրներէն կատարած իր գնումները հազիւ կը հասնին 18 առ հարիւրի :

Լեհաստան, Հունգարիա, Պուլկարիա եւ Ռումանիա, որ առաւելաբար գիւղա – տնտեսական երկիրներ են, յամառօրէն կը ձգտին ճարտարարուեստական երկիր դառնալ : Անոնք խորթ աչքով կը դիտեն Քոմեքոնի ծրագիրը, որ կը նախատեսէ զարգացնել այդ երկիրներուն հանքային եւ գիւղատնտեսական արտադրութիւնները, բան մը, որ մշտնջենապէս պիտի կապէ ազարակներու արտադրութեան եւ արգելք պիտի ըլլայ իրենց ճարտարարուեստի կառուցումին :

Ամէնէն աւելի դժգոհ է Ռումանիա, որուն ճարտարարուեստը՝ սկսած գրեթէ ոչինչէն, Քոմեքոնի որեւէ մէկ երկիրէն աւելի արագ կը յառաջդիմէ (անցեալ տարի՝ 14·7 առ հարիւր) : Ռումանիա ծրագրած է 12 առ հարիւր յաւելումի թափով մը շարունակել իր ճարտարարուեստի կառուցումը մինչեւ 1975, բայց Մոսկուայի կամքով Ռումանիա դատապարտուած է մնալու հում նիւթեր հայթայթող գիւղատնտեսական երկիր մը :

Այս պատճառով Ռումանիա պահանջեց, որ «ամէն պետութիւն իրաւունք ունենայ զարգացնելու իր տնտեսութիւնը, համաձայն իր ազգային շահերուն» : Երբ Ռուսիա փորձեց ձգձգել եւ չյանձնել պողպատի գործարանի մեքենաները, զորս Ռումանիա, հակառակ Քոմեքոնի ծրագրին, ապսպրած էր Ռուսիայէն, Ռումանացիները սպառնացին նոյն մեքենաները գնել անգլիական եւ ֆրանսական միացեալ ընկերութենէ մը, 39 միլիոն տոլարի վճարումով : Արեւմուտքի հետ, առեւտրական իրենց գործառնութիւնները զարգացնելու մտօք՝ առեւտրական յանձնախումբ մը ղրկեցին Եւրոպա, վերջերս :

Տարակարծութիւնները սուր բնոյթ առած են : Մոսկուա, հաւանաբար, պահանջէ գերագոյն ժողովի մը գումարում, կուսակցական քարտուղարներու մասնակցութեամբ, պարտադրելու համար իր տեսակէտները համայնավար կուսակցութեան միջոցով :

Ցարդ այն դէպս, փաստը այն է, որ Քոմեքոնի անդամ երկիրները, երթալով աւելի եւս կ'ընդլայնեն իրենց առեւտրական կապերը Եւրոպական Հասարակաց Շուկայի անդամ երկիրներուն հետ, քան թէ իրենց միջեւ :

Թ. Ա. Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆ, Թիւ 3, Մարտ 1963 : Պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան :

ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԶԱՐԵՀ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ՏԱՐԻՔ 48.—

Նորին Սրբութիւն Զարեհ Ա. ընդունուեցաւ Ամերիկեան Համալսարանի հիւանդանոցի ներքին հիւանդութեանց բաժնին մէջ 1963 Փետրուար 16ի առաւօտեան ժամը 5ին կուրծքի յառաջմասի ցաւի պատճառով, որ տեւած էր հինգ ժամ :

Նորին Սրբութիւնը ունեցած էր անճինի պարագայ մը 1957ին : Սրտի ելեկտրական արձանագրութիւնը — էլէկտրոքարտիոկրամ — որ առնուած էր այն ատեն ցոյց տուած էր որոշ անբնականութիւն մը : Փետրուար 15ի երեկոյին, Նորին Սրբութիւնը կուրծքի ցաւ զգաց : Սրտի արձանագրութիւնը, այդ ատեն առնուած, ի յայտ բերաւ սրտի մկաններուն դայլող արեան շրջագայութեան որոշ նուազում : Կէս գիշերին զօրաւոր ցաւ կուրծքի յառաջմասին մէջ որմէ յետոյ զգաց շունչի սաստիկ նեղութիւն, կռնակի վրայ հարթ պառկելու դժուարութիւն — օրթօփնէա — : Զինք այդ ատեն տեսնող բժիշկներու վկայութիւնը այն է որ Նորին Սրբութիւնը ունեցած է թոքերու արիւնախուժում (լունկ էտէմա) : Հիւանդին տրուեցաւ թմրեցուցիչ ասեղ (մորֆին) եւ սրտի զօրացուցիչ դեղ (Լանաթոսիտ Ս) : Դարձեալ առնուած սրտի արձանագրութիւնը ցոյց տուաւ սրտի մկաններու յառաջմասի եւ ձախ կողմի տարածուն էնֆարքշըն : Ցաւը տեւեց մինչեւ Փետրուար 16ի առաւօտեան ժամը 4, երբ հիւանդը փոխադրուեցաւ այս հիւանդանոցը :

Անմիջական Ֆիզիքական քննութիւնը ցոյց տուաւ հիւանդը որպէս միջին տարիքով եւ որոշ գիրութեամբ մարդ մը, որ շնչառութեան դժուարութիւն ունէր : Արեան ճնշումն էր 120/100 Մ. Մ. (սնդիկ) : Սրտի զարկը կանոնաւոր էր եւ վայրկեանը 150 : Կոպերուն վրայ դեղին նշաններ (քանթելազմա) նկատուեցան : Թոքերու երկու կողմերուն վրայ արիւնախուժումի նշաններ կային (ռալ) : Մատներուն ծայրերը լայնցած էին — կը թուի թէ այս վերջին պարագան նկատուած էր տարիներէ ի վեր — : Մատի եղունգները կապուտցած էին (սիանոսիս) :

Լապորաթուարի քննութեան արդիւնքները հետեւեալներն էին. Հեմոկլոպին 18 առ հարիւր կրամ : Արեան գնդիկներու քանակ՝ 58 առ հարիւր (Հեմաթոքրիթ) : Ճերմակ գնդիկներու թիւը՝ 24.000 առ մէկ միլիմեթր խորանարդ, որոնք բաժնուած էին հետեւեալ տեսակներու .— 86 առ հարիւր փոլիմորֆոնիւքլէար, ութ առ հարիւր լէմֆոսիթ, վեց առ հարիւր մոնոսիթ : Արեան իւրէի նիթրոժէնը՝ 15 առ հարիւր մ. կ. : Արեան քոլեսթերոլ վեց հազար առ հարիւր մ. կ., ընդհանուրը, որուն 480 մ. կ.ը քոլեսթերոլ էսթեր էր : Արեան մէջ շաքարը 107 առ հարիւր մ.կ. : Արեան փրոթէինները եւ էլէկթրոլիթները բնական սահմաններու մէջ էին : Սրտի արձանագրութիւնը ցոյց տուաւ ինչ որ քանի մը ժամ առաջ կատարուած արձանագրութիւնը երեւան բերած էր :

Նկատի առած ճերմակ գնդիկներու բարձր թիւը եւ հիւանդանոց մուտքէն չորս ժամ յետոյ ջերմութեան աստիճանին 39,4 գիծ ըլլալը, մեր ենթադրութիւնը այն եղաւ որ Նորին Սրբութիւնը բացի էնֆարքշընէ, կը տառապէր նաեւ ներքին բորբոքումէ մը : Շատ հաւանօրէն թոքատապէ մը (փնէօմոնիա) : Ուստի, սթրեփթոմայսին եւ մեծ քանակութեամբ փենիսիլին յաճախադէպ ներարկումներ կատարուեցան : Այսնդմէջ դատ դարմանումը կատարուեցաւ հետեւեալ միջոցներով .— Օքսիժէն, հանդարտեցուցիչ դեղերու, արեան թանձրացումը արգիլող դեղերու (անթի քոակիւլասիոն) եւ սիրտը զօրացնող դեղերու (տիժիթալիզասիոն) ներարկում : Հիւանդը առաւ նոյնպէս սերփասիլ սրտի արագ զարկը դանդաղեցնելու համար : Հիւանդանոց մուտքի երրորդ օրը շունչի նեղութիւնը սաստկացաւ եւ թոքերու արիւնախուժումը, որ նուազած էր, կրկին աւելցաւ : Արեան ճնշումը իջաւ ութսուն մ. մ. (սնդիկ) : Սերումի հետ միասին երակին ճամբով տրուած սրամինը անզօր եղաւ արեան ճնշումը բնական վիճակին բարձրացնելու : Ի վերջոյ, հիւանդը դրուեցաւ կէս – նստած դիրքի մէջ, թեւերուն եւ գլխուն վրայ առաձգական կապեր դրուեցան. երակէն վեց հարիւր խորանարդ սանթիմեթր արիւն առնուեցաւ : Այս բոլորը կատարուեցան թոքերուն մէջ արիւնախուժումը նուազեցնելու նպատակով : Այս բոլոր միջոցները չկրցան առաջքը առնել իր Ֆիզիքական անկումին եւ հիւանդը վախճանեցաւ Փետր. 16, առաւօտեան ժամը 10.30ին (1963) :

Վերջնական ախտաճանաչում .. Եզրակացութիւն — :

Սրտի պնդերակութիւն :

Սրտի մկաններու տարածուն էնֆարքշըն :

Սրտի տկարացում եւ թոքերու արիւնախուժում :

Թոքատապ :

Արեան քոլեսթերոլի բարձրացում (հիփերքոլեսթերոլէմիա) :

Գիրութիւն :

Մատներու ծայրերու լայնցում եւ արեան կարմիր գնդիկներու յաւելում (պատճառը անյայտ) :

ՏՈՔԹ. ՃՈՐՃ ԲԸՊԷՅՑ

(Օգնական դասախօս ներքին հիւանդութեանց բաժանմունքի)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՓԽԱԶԻՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ափխազիոյ Ինքնավար Խորհրդային Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ կ'ապրին «զգալի թիւով Հայեր», կը գրէ «Ս. Հայաստան» ամսաթերթը : Տեղւոյն Հայերը Համշէնի բարբառով խօսող Տրապիզոնի եւ յարակից գաւառներու, պատմական Պոնտոսի հայ գաղթականներն եւ անոնց զաւակներն են : Դեռ անցեալ դարու վերջերուն եւ առաջին համաշխարհային պատերազմին, ջարդերէն ճողոպրած կամ փախած գաղթական Հայերու մեծ զանգուած մը ապաստանած է մերձսեւծովեան այս երկիրը :

Աշխատասէր եւ ձեռներէց համշէնցիները, ըլլալով ժառանգական ծխախոտագործներ, իրենց նոր բնակավայրին մէջ դարձան ծխախոտարուծութեան նախամշակները մերձարեւադարձային մշակոյթներու՝ լիմոնի, նարինջի, մանտարինի մշակները :

Ափխազիոյ հայաբնակ մեծ գիւղերն են Շահումեան, Աթարան, Արագիչ, Մծարան, Բառնաուտ, Ագարակ, իսկ Հայերը գերակշիռ մեծամասնութիւն կը կազմեն հետեւեալ գիւղաքաղաքներուն մէջ՝ Գանդիադին, Կոլխիտան, Անոխվան, Փըսիրցխան, Եաշարան, Գումիստան, Ծեբելթան :

Ափխազիոյ մէջ կան հարիւր տարրական, եօթնամեայ եւ միջնակարգ հայկական դպրոցներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԵՐԳԱՂԹ

Կիրովական ժամանած է իրանահայ ներգաղթողներու նոր խումբ մը : Վերջին վեց ամիսներուն Կիրովական բնակութիւն հաստատած են վեց հարիւր ներգաղթողներ, որոնցմէ 200՝ Պարսկահայեր :

ԱԿԱԴ. ՀԱՄԲԱՐՁԵԱՆ՝ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԱԾ

Բանախօսական գիտութեան մատուցած իր ծառայութիւններուն համար եւ ծննդեան 60ամեակին առիթով «Աշխատանքի կարմիր դրօշը» շնորհուած է Ակադ. Էդուարդ Համբարձեանի :

Կ'ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Տպագրիչ Նիքոլա Եանսոն, 1475ին Վենետիկի մէջ լոյս ընծայեց փոքրածաւալ գիրք մը վեց սանթիմեթր բարձրութեամբ, որուն իւրաքանչիւր էջը կը պարունակէ 12 տող : Գիրքը տպագրուած է նուրբ մագաղաթի վրայ՝ կարմիր եւ սեւ մելաններով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (146)

ԵՐԼՏՐՁԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Որո՞նք :

— Հայր ու աղջիկ, պատասխանեց Մէլհամէ :

— Ճիշդ այդ օրերուն մէջ էր, յարեց Ժօրժ, օրիորդ Ռուպինա Ֆայն ալ վերադարձաւ Պոլիս եւ երեքն ալ մեզի հետ միասին բնակեցան : Ցետոյ ընկերովի վարձեցինք մեր բնակարանին կից փոքրիկ տուն մը, որ նոյնպէս կը պատկանէր մեր տանտէրոջ՝ Պ. Մրադովիչի :

— Ի՞նչպէս ապրեցաք ...

— Լիփա Րիփս ուզեց քիչ թէ շատ կահաւորել սենեակները, պատասխանեց Ժօրժ, ուստի ես առաջարկեցի իրեն թոռով Սամուէլ Ֆայնի եւ իր աղջկան կողմէ ժամանակին վարձուած երկու սենեակներուն կահոյքը, Լիփա Րիփս ընդունեցաւ, եւ իրենց ապրելակերպը վերստին սկսաւ առաջուան պէս շռայլ ծախքերով, եւ մեր յարաբերութիւնները՝ առաջուընէ աւելի մտերմական եղան, Րիփս դարձեալ սկսաւ ինծմէ Ֆրանսերէն դասեր առնել :

— Մինչեւ ե՞րբ ...

— Մինչեւ Դէպքին նախընթաց օրը, պատասխանեց Ժօրժ :

— Ո՞ր դէպքին, հարցուց նախագահը զարմացական շեշտով մը :

— Չէ՞ք գիտեր, փաշա, բողոքեց Ժօրժ, քանի դէպք կայ :

— Չհասկցայ, ներեցէք, հեգնեց Նէճիպ Մէլհամէ սաղայէլեան ժպիտով մը, ո՞ր դէպքին :

— Ուրբաթի :

— Ո՞ր Ուրբաթի :

— Յուլիս 21ի Ուրբաթին, Սէլամլըգին պայթած ռումբային ... :

Դեսպանը, որ ներկայ էր եւ կը հետեւէր հարցաքննութեան, գետինը սեւեռած՝ աչքերը, խորհրդաւոր լռութիւն մը կը պահէր, մինչ Ցանձնաժողովին անդամները, չարաճճի ակնարկներով կը խօսակցէին :

— Է, ըսաւ ի վերջոյ նախագահը, խզելով լռութիւնը, Լիփա Րիփս ձեզմէ Ֆրանսերէն կը սորվէր ուրեմն մինչեւ ռումբայի Դէպքին նախընթաց օրը :

— Այո, մինչեւ այն օրը դաս կ'առնէր ինծմէ, կրկնեց Ժօրժ, եւ իրիկուան դէմ, ըստ սովորութեան, երբ իր սենեակը գացի դաս տալու, խիստ մտադրաղ, եւ արտակարգ յուզման մը մէջ գտայ զինքը, հազիւ թէ քանի մը բառեր փոխանակած էինք իրարու հետ, յանկարծ ոտքի ելաւ Րիփս, շուարուն դէմքով մը, եւ ըսաւ ինծի :

— Ժօրժ, ներեցէք, այս պահուս ստիպուած եմ դուրս ելլել, բարեկամներ կը սպասեն հիւրասենեակը :

— Ցետո՞յ, հարցուց նախագահը :

— Դուրս ելաւ, շարունակեց Ժօրժ եւ ես առանձին մնացի տիկին Րիփսի եւ օրիորդ Ֆայնի հետ, քովի սենեակէն ձայները կը լսուէին, տաք բանավէճ մը ծագած էր Րիփսի եւ իր բարեկամներուն միջեւ, որոնք երեք էին :

— Դուք չտեսա՞ք այդ երեք բարեկամները, հարցուց նախագահը :

— Ոչ, պատասխանեց Ժօրժ, երեքն ալ հիւրասենեակին մէջ էին, յետոյ Րիփս վերադարձաւ մեր քովը. դէմքէն յայտնի էր, սաստիկ յուզուած կը թուէր, եւ իր խելքը միտքը շարունակ այն երեք անձերուն վրայ էր, որոնք դեռ չէին մեկներ : Խորհեցայ, քաղաքավարութեան հակառակ էր հոն մնալ, սենեակս քաշուեցայ :

— Նոյն գիշերը չտեսա՞ք զինքը, հարցուց նախագահը գլուխը ճօճելով :

— Ոչ, ամբողջ գիշերը չմօտեցայ իրեն, յարեց Ժօրժ, ու միայն հետեւեալ առտուն ժամը ութին դարձեալ գացի տեսնել զինքը : Դէմքը կը մատնէր իր աջքի օրուան մտայոյզ վիճակը, չհամարձակեցայ խօսք բանալ, հասկնալու համար պատճառը :

— Ի՞նչ ըրիք ուրեմն :

— Մէկ քառորդ ժամ մնացի քովը, պատասխանեց Ժօրժ, եւ հեռացայ, գրասենեակս գացի, որովհետեւ ինծի յայտարարեց թէ՝ պիտի չշարունակէր իր դասերը :

— Ցետո՞յ :

— Ուրբաթի դէպքը պայթած էր, շարունակեց Ժօրժ, երբ տունս վերադարձայ, ուզեցի լուրեր քաղել այդ մասին, ուստի, Րիփսի սենեակը գացի. մեծ եղաւ զարմանքս, երբ չգտայ հոն ոչ զինքը, ոչ ալ տիկինը. հանդիպեցայ տանտիրոջը, որ քովի տունը կը բնակէր :

— Ի՞նչ ըսաւ տանտէրը, հարցուց նախագահը :

— Ըսաւ թէ, շարունակեց Ժօրժ, Լիփա Րիփս եւ իր կինը մեկնած էին, պատրուակելով թէ՝ իր կնոջ առողջական վիճակը չէր ներեր երկարաձգել իրենց բնակութիւնը մայրաքաղաքիս մէջ :

— Ե՞րբ մեկնած էին ... :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Տար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան (Ամերիկայէն Փարիզ ժամանած) կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն մը պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իր ամուսնոյն՝

ԱՐՏԱԽԱԶԴ (ԱՐՏՕ) ԱՏՈՄԵԱՆԻ

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս Կիրակի, ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Ի ժամ Ս. պատարագի պիտի կատարուի յատուկ մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

Ս. պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներուն կողմէ միաձայն, Կոմիտասեան եղանակաւ, առաջնորդութեամբ Գիւտ վրդ. Նազգաշեանի:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը մասնակցելու սրբազան արարողութիւններուն եւ աղօթելու Հայաստանեայց եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին Հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻԳ.

Սրբազան Քահանայապետին հոգւոյն համար:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

ԳԵՐ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐՍՄՊԵԼ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները:

×

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին:

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուրուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Միջին Ֆրանսայի իր դպրոցներէն մէկուն համար ստիպողաբար կը փնտռէ ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի մը, առանձին կամ ընտանիքով, բնակարան, ջերմ. լոյս եւ ջուր ապահովուած դպրոցի շէնքին մէջ:

Ներկայանալ Ֆ. Կ. Խաչի դրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Երկուշաբթի կէսօրէ ետքերը, ժամը 15էն 18:

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Հայուհեաց մասնախումբին դաշտահանդէսը 30 Յունիսի Կիրակին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդան Շահպազ» խումբին կողմէ: Այս Կիրակի Յունիս 16ին:

A la Guinguette du Grand Pont
ST. SATURNIN LES AVIGNONS

Երգ, պար, խրախճանք:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիին օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին ամսոյս 30ին, Կիրակի օր:

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եւ շրջաններու կրօն. Ընկերակցութեան, Հինգշաբթի օրուան հետեւեալ դպրոցներու տարեվերջի հանդէսները, հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Ա.— Ժանթիյի, Պիւէթրի, Փոքր տ'Իթալիի շրջանի դպրոցի հանդէսը՝ կազմակերպուած Կրթ. Մարմնոյ՝ կողմէ, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30ին, Գոմպաթաններու սրահին մէջ, 17 Րիւ Րէյմոն լը Ֆէվրը, Ժանթիյի, կը նախագահէ Ներսեհ վրդ. Բապուճեան: Երգ, արտասանութիւն, ընթերցանութիւն աշակերտներու կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ:

Ուսուցիչ Պ. Սարգիս Քաջեանի ղեկավարութեամբ:

Մուտք 2 ֆրանք:

Բ.— Պանեէօ – Քաշանի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը, Կիրակի, 16 Յունիս, ժամը 15ին, ֆրանս. աղջկանց վարժարանի սրահին մէջ, 19 Րիւ տ'Արքէօյ, Պանեէօ: Կը նախագահէ Պ. Լեւոն Տօնիկեան: Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկ. պարեր, պիտի ներկայացուի կատակերգութիւն մը Լետոնիկը, եւ Գարնան հրաւէրը, պարադան փիէս մը, ուսուցչուհի Տիկին Պալըգճեանի ղեկավարութեամբ:

Մուտք 3 ֆրանք:

Հաղ. Միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 197 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մարսէլ-Պօնի:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը



Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 – 22 վարժարանին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2,50 ֆր.:

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի – Փավիյօն:

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

(Տնօրէն Քոտաք ընկերութեան)

Կը ներկայացնէ Հայաստան այցելութեան ընթացքին քաշուած ժապաւէնը:

Մեկնաբանութիւններ եւ տպաւորութիւններ:

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ:

Ծախքերու մասնակցութիւն:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 14ին, ժամը 21ին Միշակոյթի Տան մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ա. Մի...եան»ի ընկերական ընդհ. ժողովը, ... Ուրբաթ, ժամը 21ին:

Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄ...

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ: Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9) իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման ... տիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր...

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 16, ԺԱՄԸ 12էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

(Անձրեւի պարագային վրաններ ապահովուած են):

Որուն հիմնարկութեան տասնամեակն է

36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ մաս... չելի գիներով:

Երեկոյին աւանդական շամփուրով խորոված:

ՄՈՒՏՔ 2 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— 200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրուան (ժամը 13ին) գին 13 ֆրանք:

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները, դիմելով Աղքատախնամի դրասենեակը:
32 Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս ՓՐՕ. 77-73):

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրոլէի կայանը: Շոգեկառք 12·05, 12·17, 13·26, 13·54, 14·30 եւ 15ին յաջորդաբար:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ խաղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.— Tapiflex — Tapisom — Carpette

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒՆԻՍ

JEUDI 13 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9629

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9629

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Մինչ կը կարծուէր թէ Պաղտատի Փետրուար 8ի երկրորդ յեղափոխութիւնը հիմնական լուծում մը պիտի տար քըրտական ցաւոտ հարցին Իրաքի մէջ, նոր լարուածութիւն մը կը յաջորդէ այժմ [illegible] հեռանկարներու :

Հաշէմիներու իշխանութեան օրով, անգլիական օդանաւերու օժանդակութեամբ, քանիցս ճնշուած էին հիւսիսային Իրաքի Քիւրտերուն ապստամբական շարժումները :

Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, Իրանի հողին վրայ, Ուրմիոյ լիճին շուրջ Մահապատի (Սաուճպուլաք) մէջ կազմուած Քիւրտիստանի Հանրապետութիւնը շատ կարճ կեանք ունեցաւ, սակայն Միջին Արեւելքի զանազան պետութեանց հպատակ Քիւրտերու մէջ աւելիւան մը աւելի ամրապնդեց ազգայնական գիտակցումն ու անկախութեան գաղափարականը :

Իրանէն ու Իրաքէն առաջ Թուրքիոյ Քիւրտերն արթնցան եւ Անգարայի կառավարութեան դէմ ապստամբութեան դրօշ պարզեցին 1925ին, 1930ին եւ 1938ին :

Զուտ Թուրքերէ բնակուած պետութիւն մը կազմելու իրենց յիմարական մոլեգնութեան մէջ, Իթթիհատէն վերջ Մուսթաֆա Քէմալ եւ իր ճագուկները Քիւրտերը բնաջնջելու քաղաքականութեան հետեւեցան : Ու պատճառ դարձան, որ անոնց մէջ քրտական հայրենասիրութիւնը ծնունդ առնէ, յառաջիկային փորձանք դառնալու համար իրենց գլխուն :

Իրաքցի մտաւորական Քիւրտի մը դիտել կուտայինք վերջերս թէ ինչո՞ւ ժամանակին Թուրքիոյ մէջ գործիք դարձան Ապտիւլ Համիտին ու Իթթիհատին՝ Հայերը ջարդելու համար : «Այն ատեն, ըսաւ, մուսլիման էինք, հիմա Քիւրտ դարձած ենք» : Ու թելադրեց գործակցութիւն հաստատել Հայերու եւ Քիւրտերու միջեւ : «Հայերը գլուխ են, Քիւրտերը բազուկ, մէկը միւսին լրացուցիչ», աւելցուց :

Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանի տարիներով Երեւան, Մոսկուա եւ Թաշքենտ ապրելէ վերջ, 1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութեան վաղորդայնին իր զինակիցներով Պաղտատ փութացած եւ փառաւոր ընդունելութեան էր արժանացած Զօր. Ապտիւլքէրիմ Քասըմի կողմէ :

Ամբողջ երեք տարի լայն ազատութիւններ վայելած էին Քիրտերը Իրաքի մէջ եւ ո՛րքան գոհ կ'երեւէին, որ իրենց փորձերը նման իրաւունքներ կը պահանջէին Իրանի, Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ Քիւրտ բնակչութեանց համար :

Սակայն Քասըմ յանկարծ փոխեց իր քաղաքականութիւնը այն օրը, երբ կարծեց թէ բոլորովին ամրապնդուած է իր դիրքը երկրին մէջ : Սկսաւ խստիւ հալածել Քիւրտերը, այն աստիճան, որ Մոլլա Պարզանի 1961 Հոկտեմբերին զինեալ ապստամբութեան դիմեց Պաղտատի կառավարութեան դէմ եւ զինուորական յաղթանակներ ապահովեց :

Ազգայնական Քիւրտեր գաղտնի չփման մէջ մտան Քասըմի հակառակորդ տարրերու հետ եւ օժանդակեցին անոր տապալումին (8 Փետր. 1963ին) :

Զօր. Արէֆի կառավարութիւնը առաջին առթիւ խոստացաւ ինքնավարութիւն շընորհել Իրաքի Քիւրտերուն : Երկու օր վերջ « ինքնավարութիւն»ը դարձաւ « վարչական ապակեդրոնացում » : Պաղտատի կառավարութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը գնաց Պարզանիի մօտ՝ «ինքնավարութեան» բնոյթը ճշդելու համար :

Ճալալ Թալապանի իբրեւ բանբեր Պարզանիի, քանիցս Պաղտատ, վերջերս ալ Գահիրէ գնաց, պարզելու համար քիւրտ ազգայնական բանակի վերին հրամանատարին պահանջները : Եգիպտոսէն անցաւ Վիէննա, անկէ գալու համար Փարիզ :

Մինչ այդ, Իրաքի կառավարութիւնը վերջնագիր ուղղեց Պարզանիի՝ անձնատուր ըլլալու համար, հակառակ պարագային սպառնալով ճզմել քիւրտ ապըստամբները :

Իսկապէս կատարեալ թնճուկ դարձած է քրտական հարցը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Անգլիական հրապարակին վրայ կայ մէկ հոգի որ շատ լաւ գաղափար ունի անոր մասին որու միջոցաւ գայթակղութիւնը եկաւ, այսինքն Օր. Քրիսթին Քիլըր : Արդարեւ այդ Անգլիացին խնդրոյ առարկայ «հերոսուհին» դրամատան տնօրէնն է որ առանց վերապահութեան կրնայ միայն ուրախանալ իր յաճախորդուհին այսքան նշանաւոր դառնալէն : Քրիսթին Քիլըր, որուն յուշերը կը հրատարակէ կիրակնօրեայ Նիուզ օֆ տը Ուորլտը, 22 միլիոն հին ֆրանք ստացած է այդ «յուշերուն» համար :

Միւս կողմէ սակայն, վարչապետ Մաքմիլըն իր պաշտպանողականը կը պատրաստէ :

Պատերազմական նախկին նախարարը Լոնտոն վերադարձած էր առջի օր եւ երկարօրէն հարցաքննուած : Իրեն համար կարեւոր կէտը այն է որ պէտք է կարենայ փաստել թէ Քիլըրի հետ իր յարաբերութիւնները երբեք չեն վտանգած Անգլիոյ ապահովութիւնը : Մաքմիլըն ներկայիս մէկ բանով միայն կըմխիթարուի, այն է որ իր դահլիճին անդամներէն ոչ մէկը ձգեց գնաց երբ խնդիրը պայթեցաւ : Պահպանողական թերթերն ալ կը փորձեն օգնութեան փութալ : Գալով Տօքթ. Ուարտի, կը շարունակէ բանտարկեալ իր կեանքը ուր սակայն յատուկ դրութիւն մը կը վայելէ : Օրը երեք այցելութիւն կրնայ ստանալ, ամէն մէկը քսան վայրկեան :

ԱՆԳԱՐԱ

ԻՆԷՕՆԻՒԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Իսմէթի կառավարութեան անդամներուն հրաժարականները կը շարունակուին, տագնապի բնոյթ մը տալով օրուան իշխանութեան :

Եւրոպայի «հիւանդ մարդը» որ հաւանաբար երբեք չառողջանայ, ծանր կացութեան մը առջեւ կը գտնուի այս յաջորդական հրաժարականներով :

Հակառակ անոր որ փոխադրութեանց եւ հաղորդակցութեանց նախարարին եւ յետագային՝ Լուսաւորութեան նախարարին հրաժարումները անհատական բընոյթ ունենալ կը թուէին (առաջինը Նոր Թուրքիա կուսակցութեան կը պատկանի, երկրորդ՝ Հալք), արդարութեան նախարարին հրաժարումը, Առեւտուրի եւ գըռսացրջիկութեան նախարարներուն հրաժարումները որոնք երեքն ալ համախըմբական երրորդ կուսակցութեան անդամ են (գիւղացի), տագնապ մը երեւան կը հանէ :

Նոյնիսկ առանց կարենալ նախատեսելու թէ ի՞նչ կրնայ պատահիլ, պարզ է որ ծեր « փաշան» մեծ դժուարութեանց առջեւ կը գտնուի : Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն ուրիշ հրաժարումներ կրնան պատահիլ :

ՊԱՂՏԱՏ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ՝ Ի ՆՊԱՍՏ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ

Քիւրտ պարագլուխ Պարզանիի գլուխը գրաւի դրուած է հարիւր հազար տինարի որ 140 միլիոն հին ֆրանքի կը համապատասխանէ :

Քիւրտերը այսօր յիսուն հազար լաւ զինուած ռազմիկներ ունին, որոնց մէկ հինգերորդը կանոնաւոր բանակէն եւ ոստիկանութեան սպաներէն, զինուորներէն եւ դասալիքներէն կազմուած է :

Պատերազմական վիճակ հռչակուած է Սիւլէյմանիէի, Քէրքիւքի եւ Մուսուլի գաւառներուն մէջ : Իրաքեան զօրամասը կազմուած է վաթսուն հազար զինուորներէ, այսինքն բանակին երկու երրորդը :

Այսօր Քիւրտերու վիճակը շատ աւելի նպաստաւոր է զինուորական գետնի վրայ քան Քասըմի օրով, ինչ որ կը նշանակէ թէ հաւանական չի թուիր որ Պաղտատի նոր ղեկավարները ձեռք ձգեն արդիւնքներ զորս Քասըմ չկրցաւ ձեռք ձգել :

Նասր խոհեմ է ներկայիս, բայց անշուշտ յոյս ունի որ այս կրկնակ վտանգին առջեւ, Իրաքի Պասսականները Գահիրէի վրայ պիտի ուղեն կռթնիլ : Արդարեւ հիւսիսէն՝ Քիւրտերը, հարաւէն՝ Շիիները կարեւոր վտանգ մը կը ներկայացնեն Պաղտատի համար :

× Դամասկոսի մէջ խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են Եմէնի նախագահին եւ սուրիացի ղեկավարներու միջեւ : Միացեալ ղեկոյց մը կը յայտարարէ թէ անոնք կը վերաբերէին այն միջոցներուն որոնք պէտք է ձեռք առնուին հարթելու համար բոլոր դժուարութիւնները որ կան արաբական միասնականութեան ճամբուն վրայ, որուն հիմերը դրուած են Գահիրէի մէջ :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ՝

ՊԷՆ ԿՈՒՐԻՈՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պէն Կուրիոն կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած է «Ֆիկառոյի» թղթակցին Իսրայէլի եւ ընդհանրապէս օրուան միջազգային կացութեան շուրջ :

Վարչապետը շեշտած է թէ իրենց ի նպաստ շատ բաներ կան ներկայիս : Եթէ Արաբները կը զօրանան, իրենք ալ կը զօրանան, ներդաշնակ կայ : Բարեկամներ ունին ամէն կողմ եւ ասոնց թիւը կը շատնայ : Պէն Կուրիոն դիտել կուտայ թէ առաջին անգամ ըլլալով ափրիկեան ժողով մը (Ատիս Ապապա) հակիսրայէլեան բանաձեւ մը չէ քուէարկած : Շատ յաճախ կը մոռցուի, ըսած է նաեւ վարչապետը որ Իսրայէլէն ոչ շատ հեռու մահմետական երկու երկիրներ կան որոնց բնակչութեան թիւը աւելի մեծ է քան միւս արաբական երկիրներուն բնակչութիւնը եւ Իսրայէլ լաւագոյն յարաբերութիւններ ունի անոնց հետ :

Պէն Կուրիոն կը նախատեսէ նաեւ կարեւոր յաւելում մը Իսրայէլի բնակչութեան : Ի՞նչպէս : «Երկու միլիոն իսրայէլացի պիտի գան աւելնալու իրենց եղբայրներուն վրայ, ներգաղթով եւ ծընունդներու աճումով : Հիմա աշխատինք ջնջել մշակութային այն տարբերութիւնը որ գոյութիւն ունի Ամերիկայէն եւ Եւրոպայէն եկած ներգաղթողներու եւ Ասիայէն ու Հիւսիսային Ափրիկէէն եկածներուն միջեւ » :

Պէն Կուրիոն ըսած է նաեւ թէ Եգիպտոսի զինումը մեծ յուզում չի պատճառեր իրենց, նախանձելիք բան մը չունին «մեր պարտականութիւնն է որ մեր հարազատ ուժէն կախում ունենայ մեր ապահովութիւնը » :

ՓԱՐԻԶ

ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՉԵՄ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ Կ'ԸՍԷ ԿԻ ՄՈԼԷ

« Ես երբեք անձնապէս թեկնածու պիտի չըլլամ Հանրապետութեան նախագահութեան, բայց ուրիշ ընկերվարական մը կրնայ ըլլալ » յայտարարած է Կի Մոլէ խորհրդարանական մամուլի ընկերակցութեան առջեւ, որու հիւրն էր :

Կի Մոլէ պատմած է նաեւ թէ ինչպէս խաբուած է 1958ին : «Բազմաթիւ յուսախաբութիւններ ունեցայ : Առաջինը տընտեսական քաղաքականութիւնն էր որու պատճառաւ հրաժարեցայ : Երկրորդը սահմանադրութիւն մըն էր որու շարադրութեան աշխատակցած էի եւ որ բըռնաբարուեցաւ : Ուրիշը պատահեցաւ նախագահ Քոթիի յուղարկաւորութեան օրը որովհետեւ չեմ վայլեցներ որ մարդ իր ժողովրդականութիւնը դիակի մը կերտէ ...» :

Գալով տը Կոլի յաջորդին մասին, ընկերվարական պարագլուխը երեք վարկած կը ներկայացնէ.— Կամ տը Կոլ ինք կը ներկայանայ — Եւ բաները ըլլալով ինչ որ են — կ'ընտրուի :

Կամ հանրաքուէով մը, իր ժառանգորդով միասին կը ներկայանայ (այս վերջինը իբրեւ փոխ-նախագահ) եւ անոնց յաջողելու կարելիութիւնները աւելի մեծ չեն քան ընդդիմութեան կարելիութիւնները : Կամ վերջապէս ժառանգորդը մինակը կը ներկայանայ եւ կը պարտուի :

Կի Մոլէ շեշտած է նաեւ թէ ընկերվարականները կը վաւերացնեն Խրուշչեւի « խաղաղ համակեցութիւնը » ինչպէս կը վաւերացնէ Յովհաննէս ԻԳ.ի տարած աշխատանքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Իլ Ճիորնօ թերթը կարգ մը յայտարարութիւններ հրատարակած է Պէն Պելլայէ : Ալժերիոյ վարչապետը յայտարարած է թէ արեւմտեան կարգ մը մտաւորականներ շատ վիպական տեսիլք մը ունին Ալժերիայէն : Ապագայի մասին խօսելով, Պէն Պելլա շեշտած է թէ առաջին կարգի վրայ գիրենք հետաքրքրողը ափրիկեան հասարակաց շուկայ մըն է :

ՊՈՒՏՏԱՅԱԿԱՆ վանական մը ինքզինքը ողջ - ողջ այրեց իբրեւ բողոքի նշան Տիէմի կառավարութեան դէմ կրօնական խնդիրներու վերաբերեալ : Զայնասփիւռյայտարարութեան մը մէջ նախագահ Նկօ Տինհ Տիէմ շեշտեց թէ շատ յուզուած է այս «աւելորդ անձնասպանութեան » պատճառաւ :

ՀՈՎԱՆՈՑ մը պատճառ եղաւ որ ահագին խուճապ ստեղծուի մեթրոյի Քոնքորտ կայարանը : Երեքշաբթի օր ժամը ութին ատենները կնոջ մը ձեռքէն հովանոց մը ինկած է գիծին վրայ եւ անմիջապէս բոցեր ծագած են քանի մը հոգի վիրաւորելով :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ փեսան՝ Ալեքսիս Աճուպէյ յայտարարած է Գահիրէի մէջ.— « Եթէ Նոր Պապը շարունակէ Յովհաննէս ԻԳ.ի գործը խաղաղ համակեցութեան համար, Խորհ. Միութիւնը իրեն զօրավիգ պիտի կենայ » :

ՆԱԽԱԳԱՀ տը Կոլ ներկայ եղաւ Պապին յիշատակին մատուցուած հոգեհանգստեան պաշտօնին Նոթր - Տամի մէջ :

«ԱՆԱՀԻՏ» ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Եօթը տարի առաջ, Հիւս. Ամերիկայի Սան Ֆրանսիսկօ քաղաքում հողին յանձնուեց հասարակական ու մշակութային աշխատանքներով հաղուագիւտ մի Հայուհի, Տիկին Անահիտ Փարակէօզեան :

Անահիտի մահը սգացին բոլոր նրան ճանաչողները, եւ «փոխան ծաղկեպսակի» նուիրատուութիւններից գոյացաւ հազար հինգ հարիւր տոլար: Այդ գումարով հիմնուեց «Անահիտ» գրական մրցանակը, նպատակ ունենալով ամէն տարի որոշ գումար յատկացնել այդ տարուայ հայերէն լաւագոյն գրքի հեղինակին: Մրցանակաբաշխման համար կազմուեց եօթը մտաւորական անձերից բաղկացած մի յանձնախումբ «Համազգային» Մշակութային Ընկերակցութեան Կենտ. Վարչութեան հովանաւորութեան ներքեւ: Հիմնադրամի համեստ գումարը նկատի ունենալով՝ որոշուեց մրցանակի արժանացած հատորի հեղինակին յատկացնել հարիւր տոլար կամ երեք հարիւր լիր. ոսկի եւ «Համազգային»ի Ն. Փալանճեան ճեմարանի աշակերտական պարբերականին՝ տարեկան յիսուն լիր. ոսկի, որպէս «Անահիտ» մրցանակ :

Մրցանակաբաշխութիւնը տեղի կ'ունենայ ամէն տարի Մայիս 28ին:

Այս տարի, Մայիս 28ին, տեղի ունեցաւ հինգերորդ մրցանակաբաշխութիւնը: «Անահիտ» գրական մրցանակը յատկացուեց վաստակաւոր գրող Արամ Հայկազին՝ իր «Ջօրս Աշխարհ» հատորի հրատարակութեան առթիւ:

Մինչեւ այժմ «Անահիտ» գրական մրցանակ տրուած է հետեւեալ հեղինակներուն .

Համաստեղ, Եդուարդ Տաբօնեան, Ներշան Պէշիկթաշլեան, Արսէն Երկաթ, Արամ Հայկազ :

«Անահիտ» գրական մրցանակի գլխաւոր նպատակն է նորածիլ գրական ուժեր քաջալերելը, բայց Սփիւռքի 5 – 6 տարուայ կեանքում չերեւաց ոչ մի երիտասարդ գրող, որի գործը մրցանակի արժանի նկատուէր :

Հետաքրքրական է «Անահիտ» գրական մրցանակի աշակերտական «Ջահակիր»ի յատկացման պատկերը :

«Ջահակիր»ը «Համազգային»ի Ն. Փալանճեան ճեմարանի աշակերտների Լսարանական Միութեան գրական – գիտական պարբերականն է՝ տարեկան երեք թիւ: Խմբագրւում եւ հրատարակւում է մեր ճեմարանականների մասնակցութեամբ, Լսարանական Միութեան վարիչ ուսուցիչը միայն վերին հսկող է, յօդուածները գրւում, խմբագրւում եւ սրբագրւում են Լսարանական Միութեան ընտրած խմբագրական յանձնախմբի կողմից: Մրցանակն էլ յատկացւում է Լսարանական Միութեան վարչութեան նշանակած յանձնախմբի վճռով : Մինչեւ այժմ «Անահիտ» գրական մրցանակին արժանացած են «Ջահակիր»ի մի քանի աշխատակից աշակերտները ...

«Համազգային»ի ճեմարանի աշակերտական «Ջահակիր» պարբերականը իր աշխատակիցներին «Անահիտ» մրցանակ է տալիս՝ գրական եւ գիտական — բանասիրական երկու լաւագոյն շարադրութիւնների համար :

«Ջահակիր»ը սկսեց լոյս տեսնել խմորատիպ, այժմ տպագիր ներկայանալի հրատարակութիւն է: Խմբագիրները եւ աշխատակիցները բացառապէս ճեմարանի բարձր կարգերի աշակերտներն են : Տպւում են շնորհալի գրուածքներ, որոնք պատիւ կը բերէին արդէն անուն ունեցող թերթերին:

Ինչպէս ասացինք, «Անահիտ» գրական մրցանակը կազմուեցաւ հազար հինգ հարիւր տոլար հիմնադրամով: Այդ գումարէն մինչեւ այժմ ծախսուած է մրցանակի համար շուրջ հինգ հարիւր տոլար: Կը մնայ շուրջ հազար տոլար: Որքան էլ համեստ սահմանների մէջ, «Անահիտ» գրական մրցանակը որոշ գրական դեր ունի Սփիւռքի մեր գրականութեան մէջ : Անշուշտ, եթէ հիմնադրամը լինէր այնպիսի մի գումար, որ տարեկան գէթ հազար լիր. ոսկի տոկոս ապահովէր, մրցանակը աւելի շօշափելի նշանակութիւն կ'ունենար :

Անկասկած է, որ վաստակաւոր գրողներին մրցանակ յատկացնելը արդար է եւ օգտակար, բայց աւելի կարեւոր է եւ ցանկալի գրական նոր ուժերի երեւումը, եւ մրցանակի շօշափելի գումարը կարող է նպաստաւոր արդիւնք տալ այս տեսակէտից :

Զարմանալի չէ՞, որ Յանձնախումբը 5 – 6 տարուայ ընթացքում մէկ հատ «Անահիտ» գրական մրցանակի արժանի երիտասարդ գրող չէ գտած: Ա՞յդքան ցամքած է Տիրոջ Այգին Հայկական ըՍփիւռքում :

Տաղանդներ, ի հարկէ, ծնւում են, բայց նրանք կա'մ գնում են օտար այգիների հողը պարարտացնելու — Սարոյեաններ, Քաջաններ եւ բազում ուրիշներ — եւ կամ բռնում են ուրիշ, հասութաբեր ուղիներ

Panem et circenses !

Հայ գրականութիւնը չի հրապուրում նրանց միտքն ու սիրտը, բայց մանաւանդ՝ գրպանը: Նիւթապաշտ այս դարի ուղեցոյց փիլիսոփայութիւնն է :

— Կե'ր, ա'րբ եւ ուրախ լեր:

Հայերէն վէպեր եւ բանաստեղծութիւններ յօրինելով կարելի՞ է ուտել, խմել եւ ուրախանալ :

Հաճեցէք թերթել, օրինակի համար, «Համազգային»ի ճեմարանին «Ջահակիր» աշակերտական պարբերականը, ինչքա՜ն յուսատու բողբոջներ պիտի գտնէք՝ աստուածային շնորհներով օժտուած, որոնք կորչում են հօրենական յարկից դուրս: Մի' մեղադրէք այդ տաղանդակորոյս տղաներին եւ աղջիկներին: Անօթի փորով վարժապետ չի կարող, ցատկոտան ճպուռի պէս, ողջ կեանքում երգել ու պարել :

Բայց այս տարբեր երաժշտութիւն է, մեր խօսքը «Անահիտ» գրական մրցանակի համեստ հնգամեակի մասին է: Արժէ', որ այս ձեռնարկը դառնայ մնայուն գործ սփիւռքի մեր հայ համեստ գրական անդաստանում :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՔԱՐԱՅՐՆԵՐՈՒ ՄԱՐԴԸ

Հետզհետէ նորանոր պեղումները կը հաստատեն թէ մարդս միշտ եղած է «մարդ» եւ թէ անկարելի է որ սերած ըլլայ կապիկէն :

Կէս – մարդ կէս – կապիկ հրէշի մը գոյութիւնը արդիւնքն է միայն կարգ մը մարդոց երեւակայութեան :

Մասնագէտները կը ճանչնան որ մարդկային ամենահին մնացորդներու քննութիւնը կը ցուցնէ՝ թէ ամենահին մարդիկը ունէին այսօրուան մարդոց խելքի սրութիւնը :

Իրաւ է որ այդ հին մարդիկը, որոնք գոյութիւն ունեցած են ասկէ 35.000 – 500.000 եւ նոյն իսկ աւելի տարիներ առաջ, չունէին մեր այսօրուան յառաջդիմութիւնը եւ գիւտութիւնները, սակայն, սկիզբէն ի վեր անոնք սկսան գիւտեր կատարել, որոնք հիմը կը կազմեն մեր այսօրուան զմայլելի գիւտերուն :

Հին մարդը ամէնէն աւելի դժուարութիւն կը քաշէր հաղորդակցութիւններու դանդաղութենէն : Հսկայական գետեր, անտառները լեցնող հրէշային կենդանիներ, ապստամբ խումբերու գոյութիւնը եւ ուրիշ տաժանելի պարագաներ կը դժուարացնէին հաղորդակցութիւնները : Եւ սակայն, անոնք հետզհետէ կը հաստատուէին եւ կը զարգանային :

Այս հաղորդակցութիւններու գոյութիւնը փաստուած է շինարարական միեւնոյն արուեստէն, որ կը տիրէր իրարմէ շատ հեռու տեղերու մէջ :

Վերջին պեղումներէն բոլորովին յայտնի է՝ թէ մաղդաղենեան շրջանի մարդիկը շատ մեծ արուեստագէտներ էին :

1867ին, Էտուար Լարդէ գտաւ սքանչելի որմանկարներ Վեզերի հովիտին մէջ, որմանկարներ, զոր ընդօրինակեց եւ հրատարակեց Պրէօյ վարդապետ, Նախապատմութեան վերաբերեալ իր հռչակաւոր գրքին մէջ :

Նոյն այդ տարւոյն մէջ, Կրան Բրեսինի մէջ գտնուեցան հազարաւոր հին գործիքներ, մնացած՝ քարեղէն շրջանէն :

Այս գործիքներէն շատերը կայծքարէ երկար շեղբեր են :

Սակայն, ինչ որ զարմանալի է, գտնուեցան նաեւ կէս տաշուած կայծքարէ կտորներ, ինչ որ կը փաստէ, թէ տեղը կար գործիքներու շինութեան գործարան մը:

Յետագային, նմանօրինակ առարկաներ գտնուեցան նաեւ Պելժիքայի, Գերմանիոյ եւ Ալպեան Լեռներու շրջանի մէջ: Ինչ որ կը ցուցնէ՝ թէ վերոյիշեալ առարկաներուն շինութիւնը ընդհանրացած էր բազմաթիւ շրջաններու մէջ:

Կրան Բրեսինի ոչ միայն իր շրջանի մէջ կը սպառէր իր արտադրութիւնը, այլ զայն կ'արտածէր մինչեւ հեռաւոր վայրեր (Գերմանիա, Պելժիա, եւայլն). Ինչ որ կը ցուցնէ թէ ասկէ գէթ 14- տարի առաջ, «Հասարակաց Շուկայ» մը կար այն ատենուան Եւրոպային մէջ.

Կրան Բրեսինի շինութեան կեդրոնը միակը չէ. գտնուած են նման կեդրոններ՝ Լը Քրէզոյի մէջ (Ֆրանսա), չեսթըրի մէջ (Անգլիա), Սպիէնի (Պելժիա):

Գտնուած են կայծքարի հանքեր, որոնց մէ մեր նախահայրերը կը քաղէին իրենց շինութեան նախանիւթը: Կարգ մը հանքեր մինչեւ 10 – 15 մեթր խորութեամբ հասած են, ներքին փապուղիներով, որոնք կը յենուն մարդկային ձեռքով ուած սիւներու վրայ :

Սպիենի մէջ, երեւան եկած է գոյութիւնը հիւղակներու խումբի մը, որ ծառայէր իբրեւ գործատեղի :

Հիները, յայտնապէս, այսօրուան մարդոց խելքով ճոխացած, աշխատանքը իրարու մէջ կը բաժնէին եւ զանազան աշխատանքները իրարու հետ շաղկապէին: Այսպէս, ոմանք կայծքարը հանքէն կը հանէին, ուրիշներ զայն կոփէին, մինչ ուրիշներ զայն կ'արտածէին :

Այս բոլորը տեղի կ'ունենար շուրջ հազար տարի առաջ, ճիշդ երբ կատարուելու վրայ էր հողագործութեան կենդանաբուծութեան վճռական յեղաշրջումը :

Այդ հին շրջանին, արդէն կը հանդիպինք զարգացող քաղաքակրթութեան

Սառոյցը կը թողու Եւրոպայի եւ կը քաշուի դէպի վեր: Հիւսիսային եղջերուն (ռեն) կը գաղթէ նոյն թեամբ: Մարդը կը թողու քարայրը կը սկսի օգտագործել անտառներու տը: Ան որսորդութեամբ չապրիր այլեւս, այլ արուեստով եւ իր աշխատանքին արդիւնքը կը ծախէ իր նմաններուն իր ապրուստը ապահովելու համար: գործիքները, որոնք տակաւին քարէ եւ փայտեղէն են միայն, հետզհետէ աւելի կը կատարելագործուին :

Վաճառականութիւնը կ'ընդլայնի: դարաւոր տարիներու ընթացքին մարդ ապրանքի դիմաց ապրանք կու տան: Դրամը տակաւին գոյութիւն չունի :

Ահա վաճառականութեան պատկեր

— «Ունիմ աղուոր մորթեր, կ'ուզէ մարդը՝ աշխատաւորին. զանոնք

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԿԱՆՏԻՆ

Եւ ահա, այդ օրը, Նաթիւ հանդիպեցաւ Ռանիի :

Իր թուխ դէմքով եւ այդ դէմքը շրջապատող իր սաթի նման սեւ մազերով որքան գեղեցիկ էր ան :

Անմիջապէս գրաւուեցաւ անով: Եւ սակայն, երիտասարդ կինը կը ներկայացնէր այն բոլորը՝ ինչ որ Նաթիւ կ'ատէր: Ինքը՝ հնդկական աւանդութիւններու ջերմ պաշտպան մը, մինչ այս կինը՝ եւրոպական դաստիարակութիւն ստացած կ'ապրէր ամուսինէն բաժնուած եւ ի հարկէ, ջերմ հիացող մըն էր Կանտիի եւ անոր քաղաքականութեան :

Բարեկամներ ներկայացուցին զիրենք իրարու՝ ոչ առանց քմծիծաղի մը:

— Ձեզ կարդալով, ըսած էր երիտասարդ կինը հեգնական ժպիտով մը, երեւակայած էի ձեզ ծեր ու տգեղ անձ մը.. Դուք ձեր գրածներուն չէք նմանիր ...

Նաթիւ թեթեւօրէն շառագունած էր : Գիտէր թէ ինք գեղեցիկ էր: Քանի մը վայրկեան վիճաբանելէ ետք բաժնուած էին իրարմէ եւ երիտասարդը խորհած էր որ այլեւս անգամ մըն ալ չէր կրնար տեսնել զայն: Շատ արգելքներ կային որ կը բաժնէին զիրենք :

Բայց աւելի ուշ, երիտասարդ կինն էր որ իր կամքով եկած էր նոյն խմբագրատունը, ուր կ'աշխատէր Նաթիւ, ու ջանացած էր համոզել զինքը եւ բողոքած Կանտիի դէմ իր գրած արտակարգօրէն բուռն յօդուածին համար :

— Եթէ այդքան կը փափաքիք որ ձեր գաղափարները բաժնեմ, ըսած էր Նաթիւ, ինչո՞ւ յառաջիկայ Կիրակի չերթանք գիւղ՝ միասին ճաշելու: Հոն բաւական ժամանակ պիտի ունենանք ձեր վարդապետութեամբ զիս ողողելու ...

Երիտասարդ կինը նախ տատամսած, ապա ընդունած էր:

Եւ այդ Կիրակին հաճելի օր մը անցուցած էին Փոնայի բարձունքին վրայ գտնուող վայրի մը մէջ: Մեծ կիրքով վիճաբանած էին, այնպէս ինչպէս պիտի վիճաբանէին երկու երիտասարդներ որոնք հաստատ համոզում մը ունէին իրենց ներհակ գաղափարներուն ճշմարտութեան :

Ծոխ ճաշարանի մը մէջ ճաշած էին, սակայն Նաթիւ անխոհեմ ու անվայել արարք մը գործած էր: Արդարեւ երբ Ռանի տեղեկացաւ թէ Նաթիւ պանդոկի մը մէջ սենեակ մը վարձած էր որպէսզի գիշերը միասին անցնէին, Նաթիւի այս մտադրութիւնը ընդվզեցուցած էր երիտասարդ կինը, որ ընկերը միայնակ թողլով յանկարծակի հեռացած էր, այսպէսով վերջ տալով նորածիլ, գեղեցիկ բարեկամութեան մը, որ այլեւս բնաւ պէտք չէր վերսկսիլ : Այո, այսպէս խորհած էր այդ պահուն գեղանի Ռանին ...

Այս անուշ յուշերով տարուած էր Նաթիւ երբ դրան տրուած նոր հարուած մը արթնցուց զինքը իր երազէն :

— Ժամը տասնմէկն է, պէտք է մէկ քառորդ ժամէն սենեակէն մեկնիք, գոչեց պանդոկապետը դուրսէն :

Ապտէ ահաւոր կերպով տժգունած, անձկութեամբ նայեցաւ իր ընկերոջը : Ի՞նչ պիտի ընէին հիմա, այդ մեծ քաղաքին մէջ, միս մինակ եւ ատրճանակները իրենց գրպանին մէջ ...

×

Ոստիկանապետ Տաս մռայլ ու անձկագին կեցած էր մեծ շուկայի հրապարակին վրայ հաւաքուած բազմութեան մէջ : Ի՞նչ պէտք էր ընել: Աստղաբաշխը, որուն խորհուրդ էր հարցուցած, վճռական կերպով պատասխանած էր թէ, եթէ մարդ մը պիտի զոհուէր, այդ օրը ամէնէն նպատակայարմար օրն էր եւ թէ մահափորձը կրնար տեղի ունենալ մայրամուտէն առաջ : Ուրեմն ահաբեկիչները գործի պիտի անցնէին, ժամը հինգին, այն պահուն երբ Մահաթմա Կանտին իր հրապարակային աղօթքը պիտի ընէր րապարակին վրայ հաւաքուած հաւատարիմ հետեւորդներուն բաշխելու իր օրհնութիւնները: Այդպէս կ'ընէր մարդը, երբ ամէն անգամ Նոր Տելհի գար ու կը բնակէր Պիրլայի ընդարձակ պարտէզներուն մէջ գտնուող շէնքը:

Պէտք էր անպայման համոզել Մահաթման որ յետաձգէր իր այդ օրուան աղօթքը: Սակայն, պիտի ընդունէ՞ր

Կոպալ Տաս արտակարգ յուզուած կը մտնուէր ամէն անգամ, երբ կը տենար այդ մեծ մարդուն :

Պերլայի բնակարանը շքեղ շէնք էր, Նոր Տելհիի ամէնէն արդիական ճոխ կառուցուածքը, սակայն, այդ քին ետեւը, պզտիկ սենեակի մը մէջ որ կը բնակէր Կանտին :

Եւ հոն, այդ սենեակին մէջ ճախարակի մը առջեւ նստած, սուրբ մարդը կը մանէր ու կ'աղօթէր ...

Գլխուն մազերը սափրուած, կարճատեսի ակնոցներ կրող մային աչքերը կը փայլէին բարութեամբ մը:

Այս փոքրիկ, գրեթէ աննշան էր ուրեմն որ իր շուրջը կը քան սէր եւ միեւնոյն ատեն կը ցնէր այդքան ատելութիւն՝ իր դէմ :

(4 Շար.)

...ամ, բայց անոնց փոխարէն ինծի պիտի ...նետերու եւ տէգերու ծայրամասեր, ...էգրեր, կացիններ»:

— Սիրով, բայց նախ համաձայնինք ...թէ ի՞նչ կ'արժէ ծախած իւրաքանչիւր ...մորթ»:

Ու տեղի կ'ունենար սակարկութիւնը եւ յանձնումը:

Ինչ որ զարմանալի է, այդ ամենահին ...շրջաններուն, մարդիկ կը հետաքրքրուէին գեղարուեստով, եւ գտնուած են, ...նոյն շրջանէն բազմաթիւ արձաններ «Ա...կուսակ» դիցուհիին, Եւրոպայի եւ Սի...բերիոյ մէջ:

Վաճառականութիւնը կը կատարուէր ...հեռաւոր շրջաններու միջեւ: Միջ...քարեդէն շրջանին, կը գտնենք շատ աւելի կատարելագործուած գործիքներ, ...ճաւարգէ եւ ուրիշ ընտիր քարերէ շին...ուած:

Յայտնի է թէ, օրինակ, Կրան Բրեսինեի մէջ շինուած գործիքներ կ'արտածուէին մինչեւ Զուիցերիա, Իտալիա, Արեւելեան Ֆրանսայի ծովեզերեայ շրջանները:

Տանըմարքայի Սալպօրկ հանքը իր արտադրութիւնը կը հասցնէր կեդրոնական Եւրոպայի գործարաններուն:

Փոխադրութիւնը կը կատարուէր նաւակներու միջոցաւ եւ կամ կառքերով:

Արեւելեան Ֆրանսայի մէջ գտնուած են կացիններ, որոնք շինուած էին Հիւսիսային Իրլանտայի մէջ:

Հողագործութեան գիւտէն 4 – 5.000 տարի առաջ, Գերմանիոյ եւ Սկանտինաւիոյ ձկնորսները ունէին շատ հանգստաւէտ եւ ապահով նաւակներ՝ Հիւսիսային ծովուն կղզիները իրարու կապելու համար:

Հաւանաբար, այդ շրջանին, ոմանք միայն ծովային փոխադրութեամբ կը զբաղէին, վաճառականական փոխանակութիւնները ապահովելու համար:

Նախապատմութեան մեծ մասնագէտ մը, Ժ. Կ. Քլարք կ'ըսէ՝ թէ այդ ժամանակ դրամ գոյութիւն չունէր եւ, հաւանաբար, անոր տեղը կը գրաւէին կենդանիներու յարգի մորթերը:

Դրամը պիտի երեւար յետագային, երբ մարդիկ պիտի սորվէին օգտագործել մետաղները, երկաթը, պղինձը, ոսկին:

Սակայն, անկարելի չէ որ այդ հնագոյն շրջաններուն, փայտէ կամ խեցիէ շինուած առարկաներ ծառայած ըլլան իբրեւ դրամ, փոխանակութիւններու ընթացքին:

Գտնուած են ծովային կենդանիներու ոսկորէն կամ խեցիէն շինուած հին զարդեր:

Կրիմալտիի քարայրէն մարդ մը, երբ ժամանակ կը գործածէր սաղմոնի ոսկրէն շինուած զարդեր: Այս ձուկը կ'ապրի Ատլանտեան Ովկիանոսին մէջ, ուստի, անոր ափերէն դէպի Միջերկրական բերուած են անոր ոսկորէն շինուած զարդեղէնները:

Այս բոլորը բաւականաչափ կը փաստէ թէ տասնեակ հազարաւոր տարիներ ա–

ՊՈԼԻՍ ՀԻՄՆՈՒԱԾ Է ՔՐԻՍՏՈՍԷ ԱՌԱՋ 658ԻՆ

Մեգարացի գաղթականութիւն մը Յունաստանէն, Բիւզանդ անունով անձի մը առաջնորդութեամբ, կ'որոշէ յարմար տեղ մը քաղաք մը կառուցանել:

Ընդարձակելով նախկին Լիկոս անունով գիւղը, քաղաքը կը հիմնուի Քրիստոսէ առաջ 658 թուին, Սարայ Պուռնուի եռանկիւնակին բարձունքին վրայ, եւ հիմնադիր ընդարձակողին անունով կը կոչուի Բիւզանդիոն:

Բիւզանդիոն սկիզբը ինքնավար քաղաք մըն էր: Վեսպասիանոս կայսրը սակայն, հռոմէական քաղաք դարձուց: Սեպտիմէոս Սեւերոս 166ին քաղաքը զարդարեց բաղնիքներով, կամարակապ սրահներով, բազմաթիւ յիշատակարաններով եւ շինեց մեծ ձիարձակարանը:

Մեծն Կոստանդիանոս, Դիոկղետիանոս կայսեր ծրագիրը իրագործեց, Գահը Հռոմէն փոխադրեց Բիւզանդիոն, ընդարձակեց քաղաքը, բլուրներու չուրջը պարիսպ մը քաշեց, նոր ապարանքներ ու եկեղեցիներ շինել տուաւ եւ Հռոմի նման բաժնեց 13 թաղերու:

Նորոգած ու ընդարձակած քաղաքը նուիրեց Տիրամօր եւ կոչեց Նոր Հռոմ, 230 թուականին:

Կոստանդիանոսի յաջորդները Նոր Հռոմը կոչեցին Կոստանդնուպոլիս: Յետագայ տարիներուն կոչուեցաւ նաեւ Միգալի Բոլի (Մեծ քաղաք) եւ Գալաբոլի (Բարի քաղաք):

Քաղաքի ամբողջական շինութիւնը կ'աւարտի Կոստանդ կայսեր օրով 337 – 361: 395 թուին Պոլիսը կը դառնայ Արեւելեան կայսրութեան մայրաքաղաք:

Մեծն Յուստինիանոս կայսրը 527 – 565, վերադարձեց քաղաքը, կոչուելով երկրորդ հիմնադիր:

Պոլիս, յաջորդաբար Արաբներու, Ռուսերու, Խաչակիրներու ձեռքը անցնելէ ետք, 1453ին վերջնականապէս կը գրաւուի Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Բ.ի կողմէ եւ կը դառնայ Օսմանեան կայսրութեան քաղաք: Այսօր, Հանրապետական Թուրքիոյ մշակոյթի, առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի գլխաւոր կեդրոնն է:

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՂՋԵՐԻԿԸ ՊԻՏԻ ԲՈՒԺՈՒԻ

Սովուն եղջերիկ կոչուող աչքի ծանր հիւանդութեան դէմ, որ յաճախ անբուժելի է, ամերիկեան Ալքոն ընկերութիւնը պատրաստած է նոր հեղուկ մը, որ փորձուած է 325 ակնաբոյժներու կողմէ եւ չափազանց լաւ արդիւնքներ տուած է:

Յիշեալ բժիշկները այն կարծիքը յայտնած են թէ, այս նոր դեղը մօտ ատենէն պիտի անհետացնէ անխծեալ հիւանդութիւնը, որ կը տառապեցնէ միլիոնաւոր մարդիկ, յատկապէս ծողովրդական խաւերէն:

Հնդկաստանի կառավարութիւնը Ալքոն ընկերութեան դիմելով խնդրած է որ, կարելի եղածին չափ շուտով իրեն ուղարկէ որոշ քանակութիւն մը այս դեղէն, որ կը կարծուի թէ հրապարակ պիտի հանուի 1964ի վերջերը:

ՀԵՂՈՒԿ ՆԻՔՈՓԻՐՈՆ

Սիսթեմաթիկ եւ յաջող փորձերէ ետք, յօդացաւի դէմ հրապարակ հանուած է նոր «Նիքոփիրոն» մը, որ կը ներարկուի մարմնոյն մէջ: Ցաւերը անմիջապէս կը դադրին եւ շուտով հիւանդը քալել կը սկսի:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ թէ՝ մանուկները երկու – երեք տարեկան ըլլալէ առաջ պէտք չէ վիրաբուժական բարդ գործողութեանց ենթարկուին: Սակայն, այս մտածելակերպին պատճառով ամէն տարի հազարաւոր մանուկներ կը մահանան, սրտի եւ արեան անօթներու թերութեանց հետեւանքով: Այս մահերու 88 առ հարիւրը կը պատահին տղոց կեանքի առաջին վեց ամիսներու ընթացքին:

Պայլըրի ամերիկեան համալսարանի վիրաբուժութեան դասախօս տոքթ. Տենթըն Քուլէյ բացարձակապէս համաձայն չէ այս կարծիքին: Մինչեւ հիմա չորս հարիւր մանուկներու վրայ սրտի գործողութիւններ կատարած եւ երկու հարիւր ինըսունըերկու յաջողութիւններ արձանագրած է: Գործողութեան ենթարկուած չորս հարիւր մանուկներէն 140ը վեց ամսու չէին տակաւին իսկ 260ը, մինչեւ մէկ տարեկան էին:

ՆՈՐ ՇԻՃՈՒԿ ՄԸ

Ամերիկացի գիտնականներ՝ Տոքթ. Վիքթոր Գապասոյի ղեկավարութեան տակ պատրաստած են շիճուկ մը՝ ականջուի (օրէյոն) դէմ պայքարելու համար: Նոր դեղը մօտ ատենէն պիտի փորձուի եւ եթէ լաւ արդիւնք տայ, մեծ քանակութեամբ պիտի արտադրուի: Պատրաստող գիտնականները այն կարծիքէն են թէ, այս շիճուկը մէկ տարի ենթական դերծ պիտի պահէ ականջուէն, որ ցաւ ու տաքութիւն կը պատճառէ եւ կրնայ ջղային դրութեան վնասել նաեւ սեռային անկարողութիւն պատճառել:

ՀԱՍԱԿԸ ԲԱՐՁՐԱՑՆՈՂ ԴԵՂ

Լոնտոնի անուանի հիւանդանոցներէն մէկուն բժիշկները վերջերս, սկսած են գործածել մասնաւոր դեղ մը, որ կարճահասակներու հասակները կը բարձրացնէ չարաթը երեք ներարկումով:

Բժիշկները փորձերը կատարած են չորս տղոց վրայ, որոնցմէ ամենափոքրը՝ 14 տարեկան եւ ամէնէն մեծը 17 տարեկան է: Մէկ տարուան ընթացքին, տղոցմէ երկուքը 9ական սանթիմեթր բարձրացած են եւ միւս երկուքը՝ 5ական: Անոնց ածման թափն ալ կրկնապատկուած է:

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Քենիայի կառավարութիւնը մօտ ատենէն գործադրութեան պիտի դնէ նոր օրէնք մը, որուն հիման վրայ, ասկէ ետք, որեւէ յանցանքի համար բանտարկութեան դատապարտուող ոեւէ յանցագործ՝ պիտի բանտարկուի... իր տան մէջ: Կառավարութիւնը այս որոշումը տուած է, նկատի ունենալով որ յանցագործները բանտերու մէջ պահելը մեծ ծախքերու կը կարօտի:

Քենիայի կառավարութեան այս նոր օրէնքի ամէնէն զարմանալի մասը այն է որ, կառավարութիւնը բաւական կարեւոր գումար մը պիտի տայ իրենց տուներուն մէջ բանտարկուող յանցագործներուն, որպէսզի հոգան իրենց ապրուստը, քանի որ բանտարկուած ըլլալով պիտի չկրնան աշխատիլ:

Հոս պէտք է ըսել միայն, որ այս օրէնքը ոճրագործներուն ու վտանգաւոր չարագործներուն համար ի զօրու չէ, այլ միայն պարզ յանցագործներուն: Քենիայի բանտերուն մէջ գտնուող 24 հազար բանտարկեալներու ութսուն առ հարիւրը վերոյիշեալ դասակարգին կը պատկանի:

× Ամերիկացիք օդանաւորդներու համար պատրաստած են ինքնագործ նշանառու մը:

Ինքնագործ նշանառուն զետեղուած է օդանաւորդի գլխարկին (քասք) վրայ եւ կը կրակէ դէպի այն կողմը, ուր կը դառնայ օդանաւորդին նայուածքը: Այսպէսով, օդանաւորդը կրնայ ապաօրէն վարել սաւառնակը, միայն նայելով թիրախին ու կոխելով գնդացիրին կոճակին վրայ:

Թարգմ.՝
ՎԱՐԴԱՆ Վ. ԹԷՔԷԵԱՆ

առաջ գոյութիւն ունեցող մարդիկը այսօրուան մեր խելքն ունէին եւ կը կատարէին նորանոր գիւտեր եւ յառաջդիմութիւններ, յստակօրէն ցուցնելով իրենց էական եւ հիմնական տարբերութիւնը կապիկէն, որ անբան եւ յառաջդիմութեան անկարող կենդանի մըն է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (147)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Առտուն կանուխ դուրս ելած էին, յարեց Ժօրժ, յետոյ շուտով վերադարձած էին կէսօրէն ետքը, ժողված էին իրենց մանր մունր գոյքերը, եւ բանալին պանդոկապանին ձգելով, մեկնած էին:

— Ո՞ւր մեկնած էին, չիմացա՞ք:

— Այո, իմացայ, պատասխանեց Ժօրժ, պանդոկապանին ըսած էին թէ իրենք Վիեննա պիտի երթան: Տիկին Րիփար, մեկնելու պահուն, մատիտով գրուած տոմսով մը, պատուիրած էր անոր որ իր հաւերը տանտիրոջը յանձնէ:

— Րիփարի մասին ուրիշ ի՞նչ տեղեկութիւններ ունիք. հարցուց նախագահը:

— Րիփ ունէր, պատասխանեց Ժօրժ, Գառլօ անունով անպետ, կնիկի ձեւով, սեւ աչքերով քարտուղար մը, որ աչքին մէկը յաճախ կը թարթէր, ջղացնցումով մը:

— Անունը չէ՞ք գիտեր, պարոն, այդ քարտուղարին, հարցուց դարձեալ Մէլհամէ:

— Դիպուածով մը սորվեցայ անունը, պատասխանեց Ժօրժ, օր մը, Գառլօ նամակ մը յանձնեց իր մեծաւորին, պահարանը գիտեցի եւ տեսայ, Սիլվիօ Րիչչի հասցէն կը կրէր, անուն մը, զոր ուրիշ անգամ մըն ալ, չեմ յիշեր որ օրը, տեսած էի Գառլօյի անձնական տետրակին մէջ:

— Թերեւս ուրիշի մը հասցէն է, գիտել տուաւ նախագահը:

— Ոչ, պնդեց Ժօրժ, այն տետրակին մէջ ուրիշի հասցէ չկար, հետեւաբար իր անունը Սիլվիօ Րիչչի ըլլալու էր:

— Ջնջեցէք Սիլվիօ Րիչչին, յարեց նախագահը, Րիփը նկարագրեցէք մեզի:

— Րիփը, շարունակեց Ժօրժ, վիթխարի հասակով, խոշոր մարդ մըն էր, շագանակագոյն մազերով ու պեխերով, ծնօտին ծայրը միշտ փոքրիկ մօրուք մը թողուցած:

— Ո՞ւր կը ճաշէր, հարցուց նախագահը:

— Սովորաբար Լիւքսէնպուրկի սրճարանը, պատասխանեց Ժօրժ, յաճախ ճաշարանի կը խաղար, եւ իր քարտուղարէն զատ կ'ընդունէր ընդհանրապէս խարտեաշ, բարձրահասակ, թաւ պեխերով մարդ մը:

— Ո՞վ էր այդ մարդը:

— Գառլօ կ'ըսէր ինծի թէ, շարունակեց Ժօրժ, Ախվէ էր այդ մարդուն անունը, եւ թէ անոր հետ գտնուող կինը քոյրն էր, երկուքն ալ ռուս Հրեաներ:

— Ո՞ւր է ձեր տիկինը, հարցուց նախագահը:

— Կինս, պատասխանեց Էտուար, կայ տասը տասներկինգ օր, փափաք յայտնեց Պելժիա երթալու, իր մօրը քով, եւ հիւպատոսարանին դիմելով պատրաստել տալու իր անցագիրը:

— Հիմա հոս չէ՞, պարոն, ձեր տիկինը:

— Մեկնած է, շարունակեց Էտուար, Տիկին Րիփարի հետ միասին գացինք կայարանը, ճամբու դնելու:

— Ի՞նչ գումար յանձնեցիք իրեն, հարցուց նախագահը:

— Քառասուն լիրայ, պատասխանեց Էտուար:

— Ի՞նչ տարաւ իրեն հետ, վերստին հարցուց նախագահը:

— Սնտուկ մը, եւ փոքրիկ պայուսակ մը:

— Որ քաղաքին համար առաւ տոմսակը, հարցուց նախագահը:

— Երկաթուղիի տնօրէնութիւնը, պատասխանեց Էտուար, այն օրը Վիէննայի համար տոմսակ չէր կտրեր, ուստի մինչեւ Պէլկրատ առաւ տոմսակը:

— Հիմա դուք չէ՞ք գիտեր, ուր կը գտնուի ձեր տիկինը:

— Չեմ կրնար գիտնալ, փաշա յարեց, Էտուար:

— Վերջերս, հարցուց նախագահը, նամակով կամ հեռագրով, որեւէ լուր չէ՞ք առած իրմէ:

— Ոչ...:

Այս ոչը համոզիչ չէր, նախագահը ըզգաց, Ժօրժ կը խորշէր, չէր ուզեր տեղեկութիւններ տալ իր կնոջ մասին. բայց, ինչպէս հարցաքննութեան ընթացքին մէջ տեսնուեցաւ, կը խորհէր նախագահը, Աննա Նէլլէնի քով խիստ կարեւոր գաղտնիքներ ըլլալու էին. ուստի:

— Պարոն Ժօրժ, ըսաւ, ինչ նպատակի վերագրելու է ձեր կնոջ մտերիմ յարաբերութիւնները Րիփերուն հետ:

— Առաջին հանդիպումին արդէն, պատասխանեց Ժօրժ, կինս համակրած էր Տիկին Րիփի, որ իր հեզ ու ազնիւ կերպերով, ինչպէս քիչ առաջ յիշեցի, գրաւած էր մեր յարգանքը, յետոյ, երբ այցելութիւնները յաճախակի դարձան, յարաբերութիւնը փոխուեցաւ բարեկամութեան:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեանէ՝ ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեանի մահուան քառասունքին առթիւ յիսուն ֆրանք :

×

Ամերիկայէն Հ. Սէրէնկիւլեան կը նուիրէ քսան տոլար :

×

Այրի Տիկին Մաքրուհի Սալաւաննեան 150 ֆրանք կը նուիրէ իր ամուսնոյն յիշատակին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Շաւիլէն Պ. Ֆիլիփ Յովհաննէսեան հանգուցեալ Կլեմէս Օհանեանի յիշատակին փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ Մշակոյթի Տան քսան ֆրանք :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՖՈՆՏԻՆ

Այրի Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեան 500 ֆրանք : (Իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան քառասունքին առթիւ) : Տիկ. Մարիամ Ակոնայեան 15 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղ. Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները, Այրի Տիկին Կիւլիզար Թորոսեանի մահուան առթիւ.— Պ. Պ. Սարգիս Թորոսեան, Միհրան Ս. Քէյլէչեան, Այրի Տիկին Ոսկի Քէօրօղլանեան քսանական ֆրանք եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Քէյլէչեանէ տասը ֆր. եկեղեցիին :

ՏՕՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս Կիրակի, ՏՕՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ :

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Ի ժամ Ս. պատարագի պիտի կատարուի յատուկ մաղթանք Ս. Էջմիածնի :

Ս. պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներուն կողմէ միաձայն, Կոմիտասեան եղանակաւ, առաջնորդութեամբ Գիւտ վրդ. Նազգաշեանի :

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը մասնակցելու սրբազան արարողութիւններուն եւ աղօթելու Հայաստանեայց եկեղեցւոյ անսասանութեան համար :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Մարսէյլի քոյր մասնաճիւղերը իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հայրենակցուհի Այրի Տիկին Ալթուն Բարսեղեանի, Տէր եւ Տիկին Զուֆլիեանի, Տէր եւ Տիկին Սէվտալեանի, Տէր եւ Տիկին Թորիկեանի, Տէր եւ Տիկին Զաքոյեանի, որոնք դժբախտութիւնն ունեցան սեւ հողին յանձնելու իրենց սիրեցեալ ամուսինը, հայրը, աներհայրը եւ քեռայրը՝ ՊԱՊԻԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ : (77 տարեկան, բնիկ Զարսանճաքցի, Խուլի գիւղէն) :

Նոյնպէս քոյր մասնաճիւղերը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնեն հայրենակից Ոսկիան Նալպանտեանի, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Նալպանտեանի, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Նալպանտեանի, Տէր եւ Տիկին Նշան Քոռթոշեանի, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ զոքանչ մօր ԽԱԹՈՒՆ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ, (բնիկ Զարսանճաքցի, Խուլի գիւղէն, 60 տարեկան) :

×

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղիս վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի քսան ֆրանքի նուիրատուութիւն մը, հայրենակից Ոսկիան Նալպանտեանէ, տասը ֆրանք Պ. Նշան Քոռթոշեանէ, տասը ֆր. Արմենակ Մարտիրոսեանէ ողբացեալ Պապիկ Բարսեղեանի մահուան առթիւ : Դարձեալ Ա. Մարտիրոսեան փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւն մը կը կ'ընէ ողբացեալ Տիկին Խաթուն Նալպանտեանի մահուան առթիւ :

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդան Շահպազ» խումբին կողմէ : Այս Կիրակի Յունիս 16ին :

A la Guinguette du Grand Pont
ST. SATURNIN LES AVIGNONS

Երգ, պար, խրախճանք :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն :

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի :

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Ճաշ : Տախքերու մասնակցութիւն 5 ֆրանք :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 22ին :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը խօսի Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան (Ամերիկայէն Փարիզ ժամանած) կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իր ամուսնոյն՝

ԱՐՏԱԽԱԶԴ (ԱՐՏՕ) ԱՏՈՄԵԱՆԻ

յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիին օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին ամսոյս 30ին, Կիրակի օր :

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն :

GALERIE GANZONI
28, Bourg-du-Four, GENEVE

ԺԵՐԱՆԵԱՆ

Իր գործերը կը ցուցադրէ Յունիս 12էն Յուլիս 12, ժամը 10էն– 12 եւ 15էն 18·30 :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եւ շրջաններու Կրօն. Ընկերակցութեան, Հինգշաբթի օրուան հետեւեալ դպրոցներու տարեվերջի հանդէսները, հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ա.— Ժանթիյի, Պիւէթրի, Փորթ տ'Իթալիի շրջանի դպրոցի հանդէսը՝ կազմակերպուած Կրթ. Մարմնոյ կողմէ, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30ին, Գոմպաթաններու սրահին մէջ, 17 Րիւ Րէյմոն լը Ֆէվրը, Ժանթիյի, կը նախագահէ Ներսէս վրդ. Բապուճեան : Երգ, արտասանութիւն, ընթերցանութիւն աշակերտներու կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ :

Ուսուցիչ Պ. Սարգիս Քաջեանի ղեկավարութեամբ :

Մուտք 2 ֆրանք :

Բ.— Պանեէօ – Քաշանի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը, Կիրակի, 16 Յունիս, ժամը 15ին, ֆրանս. աղջկանց վարժարանի սրահին մէջ, 19 Րիւ տ'Արքէօյ, Պանեէօ : Կը նախագահէ Պ. Լեւոն Տօնիկեան : Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկ. պարեր, պիտի ներկայացուի կատակերգութիւն մը Լեւոնիկը, եւ Գարնան հրաւէրը, պարագան փիէս մը, ուսուցչուհի Տիկին Պալըգճեանի ղեկավարութեամբ :

Մուտք 3 ֆրանք :

Հաղ. Միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 197 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մարսէլ-Պօնի :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ :

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերուհիները, քոյր կազմակերպութեանց ընկերներ եւ համակիրներ :

Այս Շաբաթ, ժամը 18 – 24, Մշակոյթի Տան մէջ :

Պիւֆէ նուագ ջերմ մթնոլորտ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ :

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐՍՄՊԵԼ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները :

×

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÊGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուրկէ սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

(Տնօրէն Քոտաք ընկերութեան)

Կը ներկայացնէ Հայաստան այցելութեան ընթացքին քաշուած ժապաւէնը :

Մեկնաբանութիւններ եւ տպաւորութիւններ :

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Տախքերու մասնակցութիւն :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Միջին Ֆրանսայի իր դպրոցներէն մէկուն համար սախպողաբար կը փնտռէ ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի մը, առանձին կամ ընտանիքով, բնակարան, ջերմ. լոյս եւ ջուր ապահովուած դպրոցի շէնքին մէջ :

Ներկայանալ Ֆ. Կ. Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Երկուշաբթի կէսօրէ ետքերը, ժամը 15էն 18 :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբերի ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 14ին, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ :

Կարեւոր օրակարգ :

Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան»ի ընկերական ընդհ. ժողովը, այս Ուրբաթ, ժամը 21ին :

Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուս. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, 17 Րիւ Պլէօ : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. «Փոթորիկ» խումբերի ժողովը, այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի ընկերները այս Երկուշաբթի, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին Հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻԳ.

Սրբազան Քահանայապետին հոգւոյն համար :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

ԳԵՐ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 – 22 վարժարանին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ – Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Տախքերու մասնակցութիւն 2,50 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնէ-Փավիյօն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ : Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման ստացած վկայագրերը [illegible] ներկայացնող փաստաթուղթեր :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«Հերոսներու Օրուան» նուիրուած տարեկան դաշտահանդէսը Շաւիլի անտառին մէջ Յուլիս 21ին :

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի համայնքի մասնախումբին դաշտահանդէսը 30 Յունիսի Կիրակին :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 16, ԺԱՄԸ 12էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

(Անձրեւի պարագային վրաններ ապահովուած են) :

Որուն հիմնարկութեան տասնամեակն է

36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ եւրոպական պարեր : Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ մասշելի գիներով :

Երեկոյին աւանդական շամփուրով խորոված :

ՄՈՒՏՔ 2 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— 200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրուան (ժամը 13ին) գին 13 ֆրանք :

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները, դիմելով Աղքատախնամի գրասենեակը 32 Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս ՓՐՕ. 77–73) :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով :

ՏԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ կամուրջը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրոլէի կայանը : Շոգեկառք 12·05, 12·17, 13·26, 13·54, 14·30 եւ 15ին յաջորդաբար :

ՅԱՌԱՋ

Օ ՐԱ Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 14 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 14 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9630

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9630

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱ՛Հ ԿԱՄ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Կը թուի թէ այս նշանաբանը արձանագրած են իրենց դրօշին վրայ Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանին եւ իր զինակիցները, որոնք հինգ տարուան մէջ երկու անգամ կարծեցին թէ յաղթանակ տարած են եւ երկու անգամն ալ հիասթափեցան :

Թուրքիոյ եւ Իրաքի մէջ իրենց անյաջող փորձերէն ետք, Քիւրտերը յուսացին աւելի բախտաւոր ըլլալ Իրաքի մէջ: 1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն երեք օր վերջ հրատարակուած սահմանադրութիւնը Արաբներուն հաւասար լայն իրաւասութիւններ կը շնորհէր Իրաքի Քիւրտերուն :

Զօր. Քասըմ երեք տարի սպասեց ըլլձելու համար իր խոստումը :

Պարզանի զէնքով պատասխանեց Իրաքի ձեռնարկին, որ անխուսափելի վախճան մը պիտի ունենար Փետրուար 8ին: Քիւրտերը կարեւոր դեր մը խաղացին Քասըմի հակառակորդ զինուորականներու յաղթանակին մէջ :

Պաղտատի յեղափոխական նոր իշխանութիւնը, հետեւելով Քասըմի օրինակին, առաջին օրէն խիստ ինքնավարութիւն խոստացաւ Քիւրտերուն: Սակայն մանաւանդ Արէֆ երեք տարի չսպասեց իր նախորդին պէս : Չորս ամիս տեւեց զինադադարը, որու ընթացքին տենդային բանակցութիւններ կատարուեցան Պաղտատի յեղափոխական կառավարութեան եւ ապստամբ Քիւրտերու պատուիրակութեան միջեւ :

Կը կարծուէր թէ երկուստեք համաձայնութիւն գոյացած է գլխաւոր հարցերու շուրջ :

Քիւրտ պատուիրակութեան նախագահ Ճալալ Թալապանի վերջին անգամ Գահիրէի մէջ Նախագահ Նասրի հետ տեսնուելէ ետք, ժամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Պէյրութի լրագրողներուն առջեւ հետեւեալ կերպով ներկայացուցած էր քիւրտ ազգայնականներու պահանջները —

Քիւրտիստան ինքնավար միաւոր մը պէտք է ըլլայ, Իրաքեան պետութեան կամ Արաբ դաշնակցային հանրապետութեան մէջ — եթէ այս վերջինը իրականանայ: Քիւրտերու պահանջները կարելի է նմանցնել Չեխոսլովաքիոյ մէջ Չեխերու եւ Սլովաքներու վայելած իրաւունքներուն: Ինքնավար Քիւրտիստան պէտք է ունենայ օրէնսդիր խորհրդարան մը՝ ընտրուած Քիւրտերու քուէներով : Այս խորհրդարանէն պէտք է բխի ապակեդրոնացեալ կառավարութիւն մը, իր քու գործադիր իշխանութիւն :

Բանակցութեանց ընթացքին քիւրտ պատուիրակները աւելի լայն իրաւունքներ կը պահանջէին: Մասնաւորապէս կը պնդէին, որ քարիւղի հասոյթները կէս առ կէս բաժնուին կեդրոնի կառավարութեան եւ ինքնավար Քիւրտիստանի միջեւ, տրուած ըլլալով որ Թանկագին հեղուկը կ՚արտադրուի քրտաբնակ հողերու ընդերքէն :

Կ՚ուզէին նաեւ որ Իրաքի ընդհանուր հանրապետութեան փոխ-նախագահը քիւրտ մը ըլլայ եւ կեդրոնի խորհրդարանին մէջ Քիւրտերը իրենց թիւին համեմատութեամբ երեսփոխաններ ունենան :

Ցայտնի չէ տակաւին թէ ինչո՞ւ յանկարծ խզուեցան բանակցութիւնները եւ մանաւանդ Արէֆ վերջնագիր տուաւ Մոլլա Պարզանիի՝ անձնատուր ըլլալու 24 ժամուան ընթացքին: 140 միլիոն հին ֆրանք խոստացաւ քիւրտ վերին հրամանատարին գլուխը բերողին :

Քիւրտ ապստամբները մերժած ըլլալով Պաղտատի վերջնագիրը, կռիւները պիտի վերսկսին հիւսիսային Իրաքի մէջ:

Ճալալ Թալապանի Երեքշաբթի օր Փարիզ հասնելով յայտարարեց, որ Քիւրտերը պիտի պայթեցնեն նաւթամուղ խողովակները, եթէ Անգլիա եւ արեւմտեան պետութիւնները օժանդակեն Իրաքի կառավարութեան :

Էմիր Քեամուրան Պէտրխան իբրեւ բանբերը Քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութեան եւ Մոլլա Պարզանիի, Փարիզի պատկերասփիւռին առջեւ երկրորդ անգամ խօսելով, յայտարարեց Երկուշաբթի օր, թէ Քիւրտերը կը նախընտրեն մեռնիլ ազատօրէն քան ապրիլ իբրեւ գերի :

Այսինքն՝ մա՛հ կամ ազատութիւն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ տը Կոլ իր նոր շրջապտոյտը կը կատարէ Շառանթի շրջանը: Ոստիկանական միջոցները «բնական» կը նկատուին, բայց անշուշտ կարեւոր են, կը յիշուի մանաւանդ որ տը Կոլ Ռոշֆորէն երկիրը կը գտնուի թէեւ առանց յետին մտքի կը շեշտուի այս դժբախտ պարագան :

Նախագահին 19րդ շրջապտոյտն է Ֆըրանսայի մէջ: Չորեքշաբթի առաւօտ, տը Կոլ Քոնեաք կը հասնի, ուր քաղաքապետը իրեն կը նուիրէ երկու շիշ քոնեաք, մէկը՝ 1848էն, միւսը՝ 1875, երկու Թուականներն ալ հանրապետական սահմանադրութիւններ կը յիշեցնեն :

Այս առաջին հանդրուանին արդէն, տը Կոլ ազգային համերաշխութեան կոչ կ՚ընէ, ապա կ՚աւելցնէ .— «Այն պարտականութիւնը որ իմս է իր վախճանը պիտի ունենայ: Կը մտահոգուին թէ ի՛նչ պիտի պատահի վերջը, Ես, նոյնպէս կը մտահոգուիմ, որովհետեւ գիտեմ, փորձառութեամբ բազմաթիւ դէպքերու ընդմէջէն, որ Ֆրանսացիներու խնդիրներուն լուծումը երբեք հաշիւներու եւ կարգադրութիւններու մէջ չի գտնուիր, Ֆրանսացիներուն մէջ խիստ է, եւ վստահութիւն ունիմ այդ Ֆրանսացիներուն: Ինչ որ ունեցայ ընելիք այս երկրին հետ եւ յաճախ անոր գլուխը, գիս հաստատեց այս համոզումին մէջ»: Այս ձեւով առաջին անգամն է որ տը Կոլ իր յաջորդին մասին կը խօսի, հրապարակաւ թէեւ ինք որ «նախորդ» չէ ունեցած ինչպէս յայտնած է առանձին խօսակցութեան մը ընթացքին, շատ չի սիրեր նաեւ խօսիլ յաջորդի մասին:

Քոնեաքէն ետք, Նախագահը եւ իր շքախումբը կը հասնին Ռուֆաքէ, հոն ալ ժողովուրդը հաւաքուած է: Անսաքի մէջ, Նախագահը կ՚ընդունի Ժան Վալանթէն, այն երեսփոխանը որ ներկայացուց նշանաւոր բարեփոխումը ծանօթ «Սալան բարեփոխում» անունով: Շրջանը տնտեսական նեղ օրեր կ՚ապրի : Քիչ վերջ Քոնֆոլէնս, ապա կը հասնի Շապընէօյլ: Խանդավառութիւն չկայ, կը գրէ Ֆիկառօ, յաճախ լռութիւն, բայց ժողովուրդը ներկայ է:

Անկուլէմի բնակչութիւնը աւելի խանդավառ է: Տը Կոլի թեմաները նոյն են իր ճառերուն մէջ.— Հանրային փրկութիւնը, իմաստութիւնը, յառաջդիմութիւնը, անհաւասիկ 1963ի Ֆրանսացիներուն խոր համոզումները եւ ահաւասիկ ինչո՛ւ մեր ազգային մեծ ձեռնարկը կը զարգանայ այնպիսի ձեւով մը որ կը զարմացնէ բովանդակ աշխարհը : «Այսօր հանգարտ շրջան մը կը բոլորենք: Ժամանակն է որ ինքզինքնիս գտնենք, դէպի առաջ նայինք: Պէտք է լաւ համոզուինք սա գաղափարով որ եթէ վերադառնանք կարգ մը սխալներու, կարգ մը բաժանումներու որոնք զմեզ շատ կը նուաստացնէին, տագնապները կրկին կուգան եւ ի մօտոյ վտանգները եւ հաւանաբար նոյնիսկ աղէտը: Համոզուած ենք որ ինչ որ ունինք ընելիք լաւագոյնս, մեր ազգային համերաշխութեան պահպանումն է :

Նախագահը իր ճամբորդութիւնը կը շարունակէ :

ՀՌՈՄ

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ժան-Փիէռ Ռընար, «Փարի-Փրէս» մէջ, կը փորձէ պատասխանել օրուան մեծ հարցականին՝ յաջորդ Պապը կրնա՞յ իտալացի չըլլալ :

Յովհաննէս ԻԳ.ի յաջորդութիւնը բացառիկ երեւոյթ մը կը պարզէ : Պապական ոչ մէկ ընտրութիւն այսքան կարեւորութիւն ունեցած է: Արդարեւ իր կարճ շրջանին Քահանայապետը այնքան յանդուգն քայլեր առաւ, այնքան բան փոխեց, այնքան բան սկսաւ որ իր յաջորդը կը գտնուի մեծ պատասխանատուութեանց առջեւ: Պապական ընտրութիւնով կը զբաղի նոյնիսկ եւ մանաւանդ Կրեմլինը: Այս ընտրութիւնը մեծ նշանակութիւն ունի եւ շատ աւելի մեծ կարեւորութիւն քրիստոնեայ ոչ-կաթողիկէ եկեղեցիներուն համար ինչպէս նաեւ քաղաքական դետնի վրայ քան Կաթողիկէ եկեղեցւոյ :

Ընտրական ժողովէն վեց օր առաջ, վեց անուններ յաճախ կը կրկնուին :

Այսօր Վատիկանի ներքին վիճակը շատ աւելի տարբեր է քան 1958ին, երբ կ՚ընտրուէր Պիոս ԺԲ.ի յաջորդը :

Նախ անդամները: Ս. Ժողովը այսօր ունի 82 կարդինալներ ինչ որ 12 աւելի է քան ինչ որ Սեքստոս Ե. նշանակած էր 1586ին: Առաջին անգամ Յովհաննէս ԻԳ. դիտակցաբար անցաւ այդ թիւը: Այս Կարդինալներուն տարիքի միջինն ալ պզտիկցուց: Ցիսունէն վար երեք կարդինալ կայ: Այս ամբողջութիւնը միջազգային դիմագիծ մը ունի, վասնզի, Յովհաննէս ԻԳ. օտարներու Կարդինալի ատիճան տուաւ, եւ այսօր՝ 53 օտարներ կան 29 Իտալացիներու դիմաց: Պիոս ԺԲ. 29 Կարդինալ միայն նշանակած էր, մինչ չորս տարուան մէջ, Յովհաննէս ԻԳ. 45 Կարդինալ նշանակեց :

Օտարներու կարգին հետեւեալներու անունը կը յիշուի, իբրեւ հաւանական .—

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ՄԸ.— Ութրեխթի Արքեպիսկոպոսը որ շատ Ռոնքալեան (վախճանեալ Պապին կողմնակից) գաղափարներ ունի: Լայնամիտ եւ ազատական, մեծ տպաւորութիւն գործած է տիեզերական ժողովի ընթացքին : Կրնայ իրեն ի նպաստ ունենալ Գերմանացիներու, Անգլիախօսներու եւ Ֆրանսացիներու մէկ թեւին (Լիէնար, Ժերլիէ) ձայները :

ՊԵԼԺ ՄԸ.— Գերապայծառ Սիւէնէնս, ամուր եւ խոհեմ մարդ մը որ մասնակցած է Ցերկիր խաղաղութեան կոնդակի խմբագրութեան: Բայց շատ երիտասարդ է (59 տարեկան):

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԸ.— Բայց Լոռենյի Կարդինալ Թիսըրանը աւելի վարժ է ընտրական դեր խաղալու քան ինք ընտրուելու: Մեծ ազդեցութիւն ունի եւ կրնայ մէկ կամ միւս կողմին ապահովել բազմաթիւ ձայներ: Ամէն պարագայի մէջ կենսական դեր պիտի խաղայ, այս անգամ ալ :

ՀԱՅ ՄԸ.— Կարդինալ Աղաճանեան, կը գրէ «Փարի-Փրէս», արդէն նախընտրուածներէն էր Պիոս ԺԲ.ի յաջորդութեան առեն, 1958ին: Ինք է նաեւ որ ամէնէն շատ հաւանականութիւնները ունի — բոլոր համեմատութիւնները նկատի առնուած — օտարներուն մէջ :

Երկար ժամանակ է Հռոմ ապրելով, ուր կը ղեկավարէ Հաւատոյ Տարածման Ժողովը, աւելի որդեգրուած Իտալացի մը կը նկատուի քան իսկական օտար մը: Հետաքրքրական մանրամասնութիւն, 68 տարի առաջ, ծնած է Սթալինի ծննդավայրէն 12 քիլոմեթր հեռու: Իր ընտրութիւնը կրնայ նաեւ քաղաքական նշանակութիւն ունենալ եւ նպաստել Վատիկանի եւ Ուղղափառ եկեղեցւոյ մերձեցման, բայց հակառակ իր բոլոր արժանիքներուն, այս ժպտուն եւ հեզահամբոյր Կովկասցին 1958էն աւելի հաւանականութիւններ չունի յաղթելու իտալական համախմբումին : (Յառաջ.— Միա՞յն իտալական)... :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Քարամանլիս հրաժարեցաւ տարակարծութիւններ ունենալով Թագաւորին հետ: Տարակարծութեան գլխաւոր պատճառն էր Թագաւորին Լոնտոն կատարելիք ճամբորդութիւնը: Ծանօթ է որ ոչ-պաշտօնական այցելութեան մը ընթացքին, Յունաստանի Ֆրետերիքա Թագուհին ցոյցերու ենթարկուած էր բրիտանական մայրաքաղաքին մէջ: Վարչապետը համամիտ չէր Թագաւորին մերձաւոր ճամբորդութեան: Կ՚ըսուի նաեւ թէ այս ճամբորդութեան առթիւ ծագած տարակարծութիւնը պարզապէս պատրուակ մըն էր եւ Յունաստան քաղաքական ծանըր տագնապ մը կը բոլորէ :

ՄԻՍԻՍԻՓԻԻ մայրաքաղաք՝ Ճաքսընի մէջ, Սեւ պարագլուխ մը սպաննուեցաւ : 37 տարեկան էր եւ գլխաւոր ղեկավարներէն ցեղային հակախտրականութեան : Դէմ էր բռնութեան: Նախագահ Քենըտի շատ զգուշ է այս ծանր միջադէպէն :

ԻՐԱՔԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ յարձակողական անցած է: Քրտական գիւղերը կը ռմբակոծուին Նափալմ ռումբերով: Զէնք կըրելու տարիք ունեցող բոլոր Իրաքցիները զօրաշարժի ենթարկուած են: Մառեշալ Արէֆն ալ ճակատ փութացած է: Պաղտատ կ՚ամբաստանէ Պարզանին որ «ուրիշ Իսրայէլ» մը ուզած է ստեղծել :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ծովային ուժի ընդհանուր հրամանատարը, վերջին համաշխարհային պատերազմին, ծովակալ Քընինկէմ յանկարծամահ եղաւ Լոնտոնի մէջ : 80 տարեկան էր :

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհրդատու (անկախ) Տիկին Ժանին Ալեքսանտր-Տըպրէ առաջարկած է որ Նախագահ-Ուըլսընի անունը կրող պողոտային մէկ մասը ակէ ետք «Յովհաննէս ԻԳ.» կոչուի :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են Սուրիոյ մէջ, որոնց կարգին՝ Զօր. Ֆաւազ Մեհարէպ, անդամ յեղափոխական Խորհուրդին :

ԵՄԷՆԻ մէջ դաւ մը ձախողած է ըստ Սանաայէն հասած լուրերուն: Պետական այս հարուածին հեղինակները ձերբակալուած են: Անոնք «ապականած տարրեր են, կեղծաւոր եւ յետադիմական, դաւաճաններ զորս սատանան կը ներշընչէ» կը յայտարարուի պաշտօնապէս :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ կարելի է մեծ յոյսով ապրիլ եթէ Քենըտիի ճառին գործը յաջորդէ :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Հնդկաստանի մէջ առեւտրական նոր համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ: Մոսկուա մեքենաներ, օդանաւեր, Թռաններ պիտի տայ եւ Հնդկաստանէն իւղ, կաշի, բուրդ, թէյ, սուրճ եւ ծխախոտ գնէ :

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԲԱՂԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայերէնի բաղբաոներու եւ ձայնականութեան մասին «Վոփրոսը Եազըքօղնանիա» հանդէսին մէջ կատարուած մտքերու փոխանակութեան մասնակցեցան նաեւ Հայաստանի ուրիշ ականաւոր հայագէտներ, ինչպէս՝ Փրոֆ. Էդ. Աղայեան իր «Նոր Հայերէնի բարբառների առաջման հարցի մասին», ինչպէս նաեւ ուրիշ յօդուածով մը (Պատմա–բանասիրական հանդէս, 2, 1958 եւ Վոփրոսը Եազըքօզնանիա, 4, 1960 էջ 37 –52), Գ. Ջահուկեան իր «Հայերէն բարբառների բաղաձայնականութեան ծագման հարցը» յօդուածով (Վոփրոսը Եազըքօզնանիա, 6, 1960) եւ Փրոֆ. Գուրգէն Սեւակ՝ իր «Հայ բարբառների ծագման հարցի շուրջը» յօդուածով (Պատմա–բանասիրական հանդէս, 1, 1959)։ Մտքերու այս փոխանակութեան ընթացքին լոյս տեսաւ նաեւ Է. Պենվենիսթի շատ կարեւոր մէկ յօդուածը, որ նկատի չառնուեցաւ բաղմաթիւ հայագէտներու կողմէ եւ ուր սակայն կը գտնենք շատ ողջամիտ փաստեր Հայերէնի մէջ պահպանուած խիփիչ հընչիւնաւորներու (օքլիւզիւ սոնօր) շարքի հարցին մասին, կարծիքներ, որոնց վրայ պնդած է նաեւ Ար. Ղարիբեան։ «Գրաբարի ձայնականութեան եւ չարահիւսութեան մասին» խորագրուած ֆրանսերէն այս յօդուածին մէջ («Պիւլըթէն տը լա Սոսիէթէ տը Լէնկուիսթիք տը Փարի», 1, 1959, էջ 46 – 56), ինչպէս նաեւ Փրոֆ. Վիթթորիօ Փիզանիի յօդուածին մէջ, որ լոյս տեսաւ լեզուական վերոյիշեալ վիճաբանութեան վերջաւորութեան եւ որ խորագրուած էր «Հայերէնի մէջ հնդեւրոպական խիփիչներու ցոլացման մասին», երկու գիտականներն ալ ցոյց կուտան, թէ Հայերէնի մէջ պահպանուած է հնդեւրոպական խիփիչ հընչիւնաւորներու շարքը եւ այս իրողութիւնը անհրաժեշտաբար երեւան եկած է քանի մը հայերէն բարբառներու մէջ։ Արդ, նոյնիսկ Հր. Աճառեան, Ռուսըլօ Աբրայի աշխատանոցին մէջ երբ կը քըննարկէր Մուշի եւ Սեփաստիոյ խիփիչ հընչիւնաւորներու արտասանումը, հաստատեց, թէ այս շրջանի խիփիչ հնչիւնաւորները կ'արտասանուին «հնչական յաւելուածով մը», իրողութիւն մը, զոր ան նշեց «Հին հայերէնի ժայթքումները (օքլիւզիվ) ուսումնասիրուած՝ արդիական բարբառներու մէջ» խորագրուած յօդուածի մը մէջ (1889) եւ աւելի վերջ՝ իր «Հայերէնի բարբառներու դասաւորումը» խորագրուած համբաւաւոր աշխատութեան մէջ (1909), ուր ան կը հաւաստէ, թէ արեւելեան հայերէնի խումբի բաղմաթիւ բարբառներու մէջ, գրաբար բառերու խիփիչներէն Բ, Դ եւ Գ տառերը կ'արտասանուին պէաշ, տէաշ, ժէաշի նման։ Գերման ձայնականագէտ Է. Սիվերս եւս այս իրողութիւնը նշմարեց Աշտարակի շրջանին մէջ, զանոնք նոյնանման համարելով սանսկրիտ լեզուի հնչականներուն հետ (1893)։ Ա. Մեյէ եւս զբաղեցաւ այս գաղափարով, զոր ան վերջնականապէս որդեգրեց, երբ Հ. Փեթերսէն ալ հաստատեց անոր ճշդութիւնը (1904)։ Մեյէ իր այս խիստ կարեւոր դիտողութիւնը կը ներմուծէ իր «Հնդեւրոպական բարբառները» գրքին մէջ (1922)։ Է. Պենվենիսթ նոյն եզրակացութեան կը հասնի անկախօրէն, նաեւ Հանս Վոկթ՝ իր չահեկան մէկ յօդուածին մէջ (1958) նոյն նիւթին մասին։

Հետեւաբար Է. Պենվենիսթ անհերքելի ոճով կը հաւաստէ հնչականներու գոյութիւնը գրաբարի մէջ, ուր այս խըփիչները, որոնք միշտ կը ներկայացուէին պէ, տէ, ժէ, ժի (ճ) տառերով, իրականին մէջ ունի պէաշ, տէաշ, ժէաշ, ժիաշ արժէքը։ Այս ըլլալով իրականութիւնը, միայն հայերէն լեզուն, ինչպէս սանսկրիտը, պահած են շարք մը շատ հաղուադէպ հնչիւններ, այն տարբերութեամբ, որ հայերէնի մէջ դեռ գոյութիւն ունին խուլ հնչումով փէաշ, թէաշ, ֆաաշ–եր, որոնք չկան սանսկրիտ լեզուին մէջ։

Պէտք է նշենք, որ գոյութիւն ունէին կասկածներ նաեւ, որ այս շարքը պահպանուած է սանսկրիտ կամ հնդկական լեզուներու մէջ, քանի որ նման շարք գոյութիւն չունի այլեւս հնդեւրոպական ուրիշ լեզուներու մէջ։ Ահա թէ ինչու ոմանք սանսկրիտ լեզուի հնչականներու այս շարքը կը մեկնաբանէին իբրեւ փոխառութիւններ հարաւային Հնդկաստանի տրաւիտէական լեզուներէն։ Այստեղ պէտք է ուշադրութիւն հրաւիրենք Հընդկաստանի Անտհրա քաղաքի համալսարանի փրոֆէսէօրներէն Ա. Թեակարաճուի մէկ յօուածին վրայ, որ լոյս տեսաւ «Բըվիւ տէ գ'Էթիւտ Էնտօ – Էօրոփէէն»ի մէջ (1947, 3 – 4 պրակ)։ Փրոֆ. Թեակարաճու, որ կը պատկանի տրաւիտէական ծագումով ժողովուրդի մը, իր այս յօդուածին մէջ ցոյց կուտայ, թէ սանսկրիտ եւ հնդկական լեզուներու խիփիչ հնչիւնաւորները որդեգրուած են տրաւիտէական լեզուներէն եւ ունին հնդեւրոպական ծագում։ Այն իրողութիւնը թէ այս շարքը գոյութիւն ունի սանսկրիտ լեզուին մէջ, կը հաստատուի այժմ հայերէնի մէջ ալ անոր գոյութենէն։ Նկատի ունենալով, որ նոյնիսկ Հր. Աճառեան, Ա. Մեյէ, Հ. Փեթերսէն, Է. Պենվենիսթ, Վ. Փիզանի, Հ. Վոկթ եւ ուրիշներ նոյն կարծիքէն են հայերէնի հնչիւն բաղաձայններու մասին, պէտք է իբրեւ ճիշդ ընդունիլ ակադեմիկոս Ար. Ղարիբեանի տեսակէտը։

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՀԱՐՑԱՐԱՆ

Ականաւոր անգլիացի գրագէտ Օսկար Ուայլտ (1856 – 1900), իր սովորական «լըրութեամբ» կը հաւաստէ, թէ կիները կ'ամուսնանան՝ հետաքրքրութենէ մղուած, իսկ այր մարդիկ՝ իրենց հանդիստը գտնելու յոյսով։ Եւ վերջ ի վերջոյ, երկու կողմերն ալ յուսախաբ դուրս կուգան իրենց այս փորձէն։

Երբ յանդգնեցայ անգլիական դասական գրականութենէն առնուած այս խօսքը կրկնել մեր խմբագրատան ընկերներուն առջեւ, պաշտօնակիցներս զայն ընդունեցան լուռ ու հաւանութեան ժպիտով մը։ Պաշտօնակցուհիներուս վերաբերումը եղաւ նուազ նպաստաւոր եւ շատ աւելի նուազ լռակեաց։ Տպաւորիչ միաձայնութեամբ մը, այս վերջիններս Օսկար Ուայլտի ու նաեւ իմ հասցէիս ըրին ամէն տեսակ անհաճոյ մեկնաբանութիւններ, որոնցմէ ամէնէն անմեղն էր, այն յայտարարութիւնը, թէ Օսկար Ուայլտ զուրկ էր երգիծելու տաղանդէն, իսկ ես՝ ողջմտութենէ։

Պէտք է գիտնաք, թէ մեր խմբագրատան մէջ, կին պաշտօնեաները, այր պաշտօնեաներուն հանդէպ կը հանդիսանան, ոչ միայն հակառակ, այլ նաեւ հակառակորդ սեռ մը։ Ըսեմ, թէ անոնց պարագլուխն է Իլիանան։ Ան այր մարդիկը կը բաժնէ երկու դասի՝ իր ամուսինը եւ միւս մարդիկը։ Ինչպէս կ'երեւի, այդ ամուսինը յատկութիւններու այնպիսի հաւաքածոյ մըն է, որ մենք, այսինքն՝ «միւս մարդիկը» չունինք ընելիք, եթէ ոչ առաւել կամ նուազ արդարամտութեամբ մեր միջեւ բաժնել թերութիւնները։

Վերոյիշեալ վիճաբանութիւններէն մէկ ժամ վերջ, Իլիանա ինծի ներկայացաւ մեքենագրուած էջով մը եւ ըսաւ.

— Կը խնդրեմ, որ այս հարցարանը կարդաս եւ ամենայն անկեղծութեամբ «Այո» կամ «Ոչ» պատասխանես իւրաքանչիւր հարցումին։ Այսպիսով կարելիութիւն պիտի ունենաս գաղափար մը կազմելու թէ ինչ արժէք կը ներկայացընես իբր ամուսին։

Ահա Իլիանայի ներկայացուցած հարցարանը.

1) Կիրակի օր մը, եթէ պարտաւոր չէք դուրս ելլել կամ հիւր մը ընդունիլ, կ'ընդունի՞ս թէ կ'արժէ, որ ածիլուիս ի սէր կնոջդ։

2) Երբ բարեկամներուդ կը պատմես ամուսնութեանդ պարագաները — որքան ալ անհաճոյ թուի քեզի — կը խոստովանի՞ս, թէ կինդ չէր որ «ձեռք անցուց քեզ», այլ դուն պնդեցիր, որ ան կինդ ըլլայ։

3) Երբ տանդ մէջ առարկայ մը չես դտներ իր սովորական տեղը, մի՞թէ կ'անցնի՞ թէ մի գուցէ միայն կինդ [illegible] այս բանին յանցաւորը, այլ նաեւ դուն։

4) Երբ կը գտնուիս ուրիշ երեք մարդոց հետ, որոնք խանդավառութեամբ կը բամբասեն իրենց կիները, քաջութիւն ունի՞ս դիմադրաւելու անոնց հեգնական ծիծաղները եւ ըսելու, թէ քու կինդ անթերի է։

5) Կը հրաժարի՞ս 35րդ անգամ ըլլալով պատմելէ դրուագ մը, երբ ունկնդիրներուն մէջ կը գտնուի նաեւ կինդ, որ 35 անգամ մտիկ ըրած է այդ պատմութիւնը։

6) Ամուրի մարդ մը իր սիրային յաջողութիւնները պատմած ատեն, փոխանակ անոր նախանձելու եւ հառաչելու, մտքիդ կ'ըսե՞ս թէ ոչ մէկ կին, բացարձակապէս ոչ մէկ կին կարելի է բաղդատել քու կնոջդ հետ։

7) Երբ կնոջդ հետ միասին կը ճաշես կ'ընդունի՞ս, թէ անոր հետ խօսակցութիւն մը աւելի հետաքրքրական է, քան նոյնիսկ ոտնագնդակի երկու խումբերու միջեւ տեղի ունեցած մրցման մը մասին գրուած տեղեկատուութեան մը ընթերցումը։

8) Եթէ պատահի, որ հարբուխէ տառապիս, կ'ընդունի՞ս որ բացարձակ անհրաժեշտութիւն մը չէ, որ կինդ ձգէ [illegible] ուրիշ ամէն մտահոգութիւն եւ ամբողջովին քեզի նուիրուի, ինչպէս պէտք է ընէր, եթէ ըլլայիր հարբուխ [illegible] հաշմանդամ մը։

9) Եթէ խօսքը դայ զոքանչիդ մասին, նկատի կ'ունենա՞ս, որ իբր հետեւանք անխուսափելի զուգադիպութեան մը, այն անձը, որ քու զոքանչդ է, միաժամանակ կնոջդ մայրն է։

10) Համաձա՞յն ես, որ կնոջդ [illegible] զգեստի պաստառին մէկ մեթրին գինը աւելի նուազ է քու մէկ հագուստիդ [illegible] պասին մեթրին գինէն։

— Եթէ «այո»ներուդ թիւը չորսէն պակաս ըլլայ, — ըսաւ Իլիանա, կը նշանակէ թէ կինդ կրնայ ներկայանալ իբր մարտիրոսացած արարած մը, եթէ այոները ըլլան 5 – 7 հատ, կը նշանակէ, թէ դուն ալ յար եւ նման ես ուրիշ ամուսիններու, այսինքն դժուար հանդուրժելի մարդ մը. 8 «այո»ով կը սկսիմ յարգանք ունենալ քեզի հանդէպ, 9ով կը սկսիմ հիանալ քու վրայ։

— Իսկ եթէ «այո» պատասխանեմ բոլոր տասը հարցումներուն։

— Այն ատեն, կը նշանակէ, թէ իմ ճանչցած մարդոց մէջ, դուն կը ներկայանաս իբրեւ ամէնէն մեծ ստախօսը։

«Ն. Կ.»

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՃՐԱԳ (Գիրք Ե.)։ Գրեց Ա. Ա. Պ-տիկեան, Նիւ Եորք, 1963։

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԿԱՆՏԻՆ

Կոպալ Տաս, ծնրադրած անոր առջեւ, կը ջանար համոզել զայն։

— Պաբու (պապիկ), պէտք է անպայման յետաձգէք ձեր աղօթքը։ Կեանքերնիդ վտանգի մէջ է։ «Գաղտնի Կազմակերպութեան» անդամները, որոնք ձեր անձին դէմ ռումբերով մահափորձ մը կատարած էին արդէն մէկ ամիս առաջ, այսօր պիտի փորձեն վերսկսիլ։

Կանտի թեթեւօրէն շարժեց գլուխը։

— Չեմ կրնար աղօթքս յետաձգել։ Եթէ ես առեղութիւն ու քէն կը յառաջացընեմ, կը նշանակէ թէ ձախողած եմ առաքելութեանս մէջ։

— Գոնէ թոյլ տուէք որ ձեր կողքին ըլլամ, պաշտպանելու համար զձեզ։

Կանտի դարձեալ շարժեց գլուխը։

— Իմ թոռնուհիներս են որ կ'ընկերանան ինծի, պատասխանեց բարի ժպիտով մը, անոնք իմ ծերութեանս զաւազաններն են ...

Ու մատնացոյց ընելով Կոպալ Տասի մէկ գրպանը, որ ծանր զործիք մը պարունակելու տպաւորութիւնը կը թողուր, Կանտի հարցուց.

— Ի՞նչ ունիք ձեր գրպանին մէջ։

— Ատրճանակ մը ...

— Եթէ ինծի ընկերանաք, կ'ընդունի՞ք հրաժարիլ ձեր ատրճանակէն ...

— Ոչ, պատասխանեց ոստիկանապետը խուլ ձայնով մը։

Կանտի հառաչեց։

— Ամբողջ իմ կեանքս նուիրեցի բիրտ ուժին դէմ պայքարելու, եւ հիմա, իմ կեանքիս վերջալոյսին չէ որ պիտի ապաւինիմ նոյն այդ բիրտ ուժի պաշտպանութեանը ...

Տեսակցութիւնը վերջացած էր։ Կանտի վերստին սկսաւ մանել իր բուրդը։

Ոստիկանապետը ոտքի ելլելով, հեռանալէ առաջ անգամ մը եւս փորձեց համոզել Մահաթման։

— Իմ մասիս մի մտահոգուիք, մրմնջեց ծերունին։ Աէրը պիտի յաղթէ ատելութեան ... Այդ է ճշմարտութիւնը։

Ոստիկանապետը հեռացաւ։

Իրեն ուրիշ բան չէր մնալ ընել, եթէ ոչ հրաւիրել իր գործակիցները, կրկնապատկելու հսկողութեան միջոցները Կանտիի բնակարանին շուրջ, բազմացնել քաղաքին պահակներուն թիւը, որոնք իրաւունք պիտի ունենային հարցափորձել եւ խուզարկել կասկածելիները։

×

— Կը խորհի՞ս թէ արժանի եմ այսպիսի առաքելութեան մը, հարցուց յանկարծ Ապտէ։ Աւելի լաւ կ'ընեմ թերեւս, եթէ լքեմ գործը։

Իր դէմքը կը մատնէր անձկութիւն եւ ամօթ։ Նաթիւ զայն խստօրէն դիտելէ ետք, ըսաւ.

— Այլեւս ուշ է ընկրկիլը։ Միասին պիտի գործենք, Ապտէ, եւ մեր հայրենակիցները, մինչեւ գալոց սերունդները, հպարտութեամբ պիտի յիշեն մեր անունը։

Կէս օրը քիչ մը անց էր։ Նստած էին փոքր սրճարան մը ուր մէկ մէկ սանտուիչ կերան գաւաթ մը գարեջուրով։

Այսպիսի փոքր սրճարանի մը մէջ էր դարձեալ, որ Նաթիւ վերջին անգամ հանդիպած էր Ռանիին։

Փոնայի մէջ անցուցած իրենց դըժբախտ կեանքէն ետք, այս անգամ ինքն էր որ, չես գիտեր ի՞նչ ներքին անդիմադրելի մղումով մը, գացած էր գտնելու երիտասարդ կինը։ Ատկէ ետք այլեւս յաճախ տեսնուած էին։

Իրիկուն մը, ծովափը, ի վերջոյ, հակառակ իրենց գաղափարներու անհաշտութեան, Ռանի եւ Նաթիւ ... սիրեցին զիրար։

Արդարեւ, Նաթիւ առաջին անգամն էր որ կը սիրէր, առաջին անգամն էր որ կինը կը ճանչնար։

Տարաթներով, նոյն այդ ծովափը, իրենց միայնութեան մէջ, գիշեր ատեն, լուսնին մեղապարտ մեղսակցութեամբ, զիրար սիրեցին անոնք, ու իրենց երիտասարդ զգայարանքներու տենչանքներուն [illegible] յագուրդ տալէ ետք, գացին [illegible] ճուկ ունելու այս սրճարանին նման փոքրիկ սրճարանի մը մէջ։

Գիշեր մը, ծուարած իր սիրահարին բազուկներուն մէջ, Ռանի ծանր [illegible] մը, ըսաւ.

— Պիտի դիմեմ ամուսնոյս եւ [illegible] հարցան պիտի պահանջեմ։ Նաթիւ, [illegible] թէեւ բաժնուած կ'ապրինք, սակայն [illegible] ընկքին առջեւ միշտ ամուսիններ ենք։ Կ'ուզեմ որ աշխարհին առջեւ բարձր [illegible] կատով ու առանց ամօթի ապրինք եւ դուն, կ'ուզեմ որ ամուսնանանք եւ զաւակներ ունենանք։

Երկար լռութենէ մը ետք, Նաթիւ պատասխանեց։

— Ռանի, այն կազմակերպութիւնը, որուն ես մաս կը կազմեմ, կ'արգիլէ ինծի ամուսնանալ։ Այդ առնչութեամբ [illegible] դիտաւորապէս երդուած եմ երբեք չամուսնանալ։

Ռանի նախ չուզեց հաւատալ այս խօսքերուն, ապա, վայրկենապէս ոտքի ելլելով հեռացաւ, առանց նոյնիսկ դարձեալ ակնարկ մը նետելու իր սիրահարին վրայ։

Տարի մը անցած էր այդ օրէն ի վեր եւ այլեւս զիրար չէին տեսած ...

(5 Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ՆԻԿՈՍԻԱ, (Յառաջ) .— Այս տարի կիպրահայ գաղութը Մայիս 28ի 45րդ տարեդարձը տօնեց վերին հովանաւորութեամբ տեղւոյս Կաթողիկոսական փոխանորդ, Երուանդ Վրդ. Արէլեանի եւ մասնակցութեամբ հոծ բազմութեան :

Հանդիսաւոր լռութեան մէջ, մինչ կը հնչէր զինուորական փողը եւ հայ սկաուտներ ու գայլիկներ պատուի կ'էին կանգնած, բեմի ձողին դանդաղօրէն ու ծփծփալով բարձրացաւ եռագոյնը :

Նախագահ Բ. Նաւասարդեանի բացման խօսքէն ետք, գործադրուեցաւ արտասանութիւններէ եւ երաժշտութենէ բաղկացած կոկիկ ու գեղեցիկ յայտագիր մը :

Յայտնութիւն եղաւ պատանի Մուշեղ Դաւրեանը, որ ըմբռնումով եւ վաւերական զգացումի շեշտով արտասանեց Ժ. Յակոբեանի «Մենք»ը :

Կղզիի ընդհանուր ոստիկանապետի յատուկ արտօնութեամբ նուագախումբը բերաւ իր մասնակցութիւնը ժողովրդական երաժշտութեամբ :

Ապա, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս, Պէյրութի Ս. Նշան Ազգային վարժարանի տնօրէն, Պ. Յ. Իսկէնտէրեան :

Նշելով, նախագահը շեշտեց, որ միանգամայն ուրախալի եւ ուշագրաւ հանգամանք մըն էր այն, որ Յակոբ Իսկէնտէրեան իբրեւ արժանաւոր ներկայացուցիչ մըն էր Արտերկրի նոր սերունդին : Սերունդ մը, որուն առաքելութիւնը կը հանդիսանայ Հայութիւնն ու հայ արժէքները ծանօթացնել աշխարհին :

Բեմ բարձրանալով, Յակոբ Իսկէնտէրեան լուրջ ու խոր վերլուծումի ենթարկեց հոգեկան այն ապրումը, զոր ունեցած է յատկապէս Արտերկրի սերունդը Մայիս 28ի հանդէպ : Նշեց, որ դարերով անպաշտպան ու անտէր մնալը Հայաստանը դարձուցած էր «այրի» մը, իսկ հայ ժողովուրդը զրկած էին այդ «այրի»ին ինչքն ու պատիւը պաշտպանելու համար անհրաժեշտ կորովէն ու կամքէն :

Եւ օր մըն ալ մեր հողը ծնունդ էր տուած դիւցազնատիպ որդիի մը : Եւ պատուախնդիր ու արի այս որդին արեան գնով է, որ Հայաստան վերստին տիրացած էր ժողովուրդի մը գերագոյն ազգային գանձին՝ իր ազատութեան ու անկախութեան :

Յակոբ Իսկէնտէրեան շեշտեց որ արտասահմանի հայ սերունդը իր որբութեան ու մենութեան մէջ այսպէս էր ըմբռնած ու գնահատած Մայիս 28ը : Եւ սակայն, տարիներու ընթացքին տեսած էր, որ կային Հայեր, որոնք կը դրժէին եւ կ'ուրանային նորագոյն մեր պատմութեան փառքը կազմող այս Թուականը :

Անիկա միայն վիշտ է պատճառած ու կը պատճառէ, որովհետեւ կը հաստատէ, որ նման Հայեր կատարելապէս զուրկ են ազգային արժանապատուութենէ :

Սփիւռքի սերունդը կը ներկայացնէ առողջ եւ ամուր ուժ մը, ըսաւ Յակոբ Իսկէնտէրեան, որովհետեւ կը գիտակցի, որ հիմնականը ոչ թէ հասնիլն է, այլ պահպանումը հաւատքին : Երբ կայ այս հաւատքը, նիւթեղէն արգելքները եւ ժամանակը կ'ըլլան ու կը մնան անզօր :

Ազգային վախճանական յաղթանակի երաշխիքը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ անխախտ պահպանումը այս հաւատքին : Եւ եթէ պահպանենք այս հաւատքը, եզրակացուց բանախօսը, ապա ուշ կամ կանուխ անպայման կ'ապահովենք նաեւ յաղթանակը :

Ոստիկանական նուագախումբը հնչեցուց «Յառաջ Նահատակ»ը, որով եւ փակուեցաւ հանդէսը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵՐԿՈՒ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Այս տարի եւս, ուրիշ տարիներէ շատ աւելի հանրային կենսունակութիւն ցոյց տուաւ Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի Կեդրոնը, իր զանազան կազմերը գործունէութեան մղելով եւ քաջալերելով անոնց ձեռնարկները, որոնց վերջին երկուքը տեղի ունեցան անցեալ շաբթու ընթացքին :

Շնորհիւ իր « Երիտասարդաց Ակումբին», Յունիս վեցի երեկոյեան, Շոփէն – Փլեյէլ սրահին մէջ՝ երաժշտասէր հասարակութիւնը գնահատելի առիթը ունեցաւ եւ իրական վայելքը, ունկնդրելու երեք երիտասարդ հայ նուագահարներ .— Միջազգային ոսկեմետալ՝ Սուզաննա Միլտոնեան (տաւիղ). Հիւկէթ Աժտէրեան (դաշնակ), Սէրժ Քաջեան (ջութակ) : Երեք արուեստագէտները, ունկնդիրներու անվերապահ գնահատականին արժանացան՝ ընդհանուր կերպով յաջողութեամբ մեկնաբանելով, իրենց գործիքներուն համար շարադրուած միջազգային մեծագոյն վարպետներու երկերը :

Իր կարգին, «Տիկնանց Յանձնախումբը» կազմակերպած էր շողենաւային խմբական զբօսերային պտոյտ մը, իր ջրեղէն օճապտոյտ ճամբով Փարիզի պատմական Թաղերը կտրող՝ Սէն գետի վրայ : Այս տարի, «Լա Կալլոթ» գետանաւը ամբողջութեամբ վարձուած էր եւ ամբողջութեամբ լեցուն, փոքրիկ Հայաստան մը օրօրեց Սէնի վրայ, բոլոր ներկաները ուրախ ժամանակ մը անցուցին եւ հիացումով դիտեցին, լուսնակ գիշերին ա՛լ աւելի տպաւորիչ՝ Սէնի արեւմտեան ափունքին պատմական պալատները, հրապարակները եւ հինաւուրց Թաղերը : Ներկայ բազմութիւնէն դատելով եւ ներկաներուն խօսքով՝ յաջող գետահանդէս մը եղաւ Յունիս 9ի երեկոյթը :

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հակառակ հեղձուցիչ տաքին, անցեալ Կիրակի, մեր շրջանի Հայութիւնն ալ արժանաւայել շուքով ոգեկոչեց Հայաստանի անկախութեան 45րդ տարեդարձը, « Խրիմեան » սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դ. « Զաւարեան» ենթակոմիտէի կոչին պատասխանած էին տարէցներ եւ նոր սերնդականներ հաւասարապէս :

Հանդիսութեան բացումը կատարեց օրուան նախագահը՝ ընկեր Կարպիս Ափրիկեան, որուն խօսքերը կարելի է հետեւեալ ձեւով եզրակացնել .—Մայիս 28ը կը նշանակէ Հայութեան յարութեան օրը, միեւնոյն ատեն՝ մեր ազգային դարաւոր երազներուն իրագործումը՝ Միացեալ Հայաստանի յայտարարութեամբ եւ Սեւրի դաշնագրի նուիրագործումով : « Մայիս 28ի հակառակորդները յականէ անուանէ կը լռեն Սեւրի դաշնագիրը, ամէն անգամ երբ հողային պահանջներու խօսք ըլլայ. իսկ Սեւրը նուիրագործուած է Մայիս 28ով պայմանաւորուած Հայաստանի Հանրապետութեան պաշտօնական ստորագրութեամբ, ուրեմն հակառակութեան մէջ են անկախութեան տօնը ուրացողները » : Այնուամենայնիւ, աւելցուց նախագահը, տարիներու Թաւալումին հետ, պիտի բարձրանայ Մայիս 28ի արժէքը :

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Ժ. Միրիճեան, աւելի ընդլայնելով վերոյիշեալ միտքերը, յայտարարեց .— Մայիս 28ի իրագործումով անգամ մը եւս հաստատեցինք ապրելու եւ գոյատեւելու ձգտող մեր կամքը : Մեր պատմութիւնը ոչ միայն պայքար մը եղած է ստեղծագործական ճիգի, այլ նաեւ՝ ապրելու կամքի :

Մէջ ընդ մէջ խօսք առին ընկերներ Հ. Հանտալեան, Ե. Մինասեան, Ա. Հայկազունի, Ս. Մխաքեան, Յ. Շիրվանեան եւ Նոր Սերնդական Ազատ Խաչիկեան : Ամէնքն ալ արտայայտուեցան պայքարի պահպանման հարցերու շուրջ :

Գեղարուեստական բաժնին մեներգեցին՝ Տիկիններ Պէնկեան, Ժ. Արապեան, Յովսէփեան, Գալիկեան եւ Օր. Աստղիկ Քէօսէեան իրենց հաճելի երգերով :

Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ ըրին, Օր. Մառլէն Կարապետեան եւ Արիս Քարայեան :

Ժիրայր Պալանցեանի քառեակն ու Նոր Սերնդականներու ժողովրդական խումբերգներն ա՛լ աւելի ջերմացուցին մթնոլորտը :

Հակառակ որ ժամանակը յառաջացած էր անզգալաբար եւ մեր հեռաւոր հիւրերը հարկադրուած էին մեկնելու, սակայն եւ այնպէս, տեղացիներն անյարիր դեռ կը շարունակէին հրահրել խնջոյքին կրակը, իրենց հայրենաբաղձ երգերով ու շուրջպարերով :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԼՐԱՏՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԻ ՓՈՒԼՃԵԱՆ

Եւրոպայի պոինց թղթախաղի ախոյենութեան մօտալուտ մրցումներուն, որ պիտի կատարուին Պատէն – Պատէնի մէջ, Ֆրանսան ներկայացնող իգական խաղացողներու մրցական ընտրութիւններուն՝ առաջին կարգի վրայ հասաւ Տիկին Աննի Փուլճեան, խաղընկերութեամբ Տիկին Սիւաէլի :

Տարիներէ ի վեր իր արձանագրած յաջողութիւններով, Տիկին Խամէրեան – Փուլճեան հանրածանօթ է իր գիտուն յայտարարութիւններով եւ ամէնէն անակընկալ պարագաներուն մէջ, իր միշտ անայլայլ, հանդարտ, պաղարիւն եւ արթուն խաղարկութեամբ : Խաղակիցի կարեւոր կէտին մէջ ուշադիր, միջնախաղին չհասած՝ խաղին ընդհանուր պատկերը արդէն իսկ տեսնող, վարպետ խաղացող մըն է, որ սակայն կը յաջողի՝ իր հակառակորդին «դէմ» յայտարարութեանց մէջ եւ քիչ անգամ կը ձախողի, իր « փոքր – մեծ շլեմներու» պայմանագրութեամբ, ինչպէս կը վկայեն մասնագէտները :

Կ'ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Ամերիկայի հարաւային նահանգներուն մէջ, հաւերը կ'ածեն հաւկիթներ, որոնց ճերմկուցը վարդագոյն է եւ դեղնուցը մութ–գոյն : Մասնագէտները քննութիւն կատարելով, հաստատած են թէ՝ գոյնի այս տարբերութեան պատճառը բամպակի հունտի այն փոշին է, որ իբրեւ սնունդ կը տրուի հաւերուն :

×

Հնդկաստանի Ամրիթսարէ քաղաքին մէջ կայ գրադարան մը, որ ունի ընդամէնը ... մէկ գիրք : Թանկագին մարմարով պատուած, պղինձով եւ ոսկիով զարդարուած այդ շէնքին մէջ կը պահուի Սիկհերու այդ սրբազան գիրքը :

×

Սիկափուրի մէջ կայ կապիկներու յատուկ բուծարան, ուր կապիկները « կը դաստիարակուին» բուսաբանական աշխատանքի համար : Այս չորքոտանիները գիւրութեամբ կը սորվին մալայական մօտաւորապէս 25 բառեր, որոնցմէ կ'օգտուին բուսաբանները : Անոնք կապիկներուն կը հրամայեն դաշտերուն մէջէն հաւաքել ու բերել այսինչ կամ այնինչ բոյսը կամ ծաղիկը, որ մաս կը կազմէ կապիկներու սորված 25 բառերուն : Այսպէս, առանց աշխատավարձի բուսաբանները արագօրէն ձեռք կը ձգեն իրենց փնտռած բոյսերը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (148)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Շահը դեր մը չունի՞ր կ'ըսէք, պարոն Ժօրիս, հարցուց նախագահը նշանակալից ժպիտով մը :

— Կինս կը պատմէր թէ, պատասխանեց Ժօրիս, տիկին Բիխս, իր էրկան կողմէն խոստացած էր բարելաւել մեր վիճակը :

— Տեսա՞ք, պարոն, ընդմիջեց նախագահը, հիմա պարզուեցաւ խնդիրը, շահու ակնկալութիւնը չարժանիթ եղած է ձեր երկու ընտանիքներուն այնքան սերտ մտերմութեանը, չէ՞ :

— Շահուն դերը, պատասխանեց Ժօրիս, երկրորդական է, փաշա :

— Ի՞նչպէս ...

— Այսինքն, շարունակեց Ժօրիս, ամօթ չէ խոստովանիլ, մեր համեստ վիճակին մէջ, մեզի համար բաւական օգտակար եղած է Բիխսերուն հետ մեր բարեկամութիւնը. Տիկին Բիխս, ինչպէս բաւ, դրամական օգնութիւն մըն ալ խոստացած էր կնոջս, նոյնիսկ, օր մը, խորհուրդ տուած էր մեզի, Պէշիքթաշ հաստատուիլ :

— Ի՞նչ նպատակով, հարցուց նախագահը կասկածոտ դէմքով մը :

— Յաճախորդներ վաստկելու, պատասխանեց Ժօրիս :

— Որոնցմէ՞, հարցուց նախագահը :

— Թրքուհիներէ, պատասխանեց Պելժիացին, չէ որ կինս կարուհի է :

— Հասկցայ հիմա հասկցայ, կրկնեց նախագահը, շատ լաւ, ինչո՞ւ Պէշիքթաշ չհաստատուեցաք ուրեմն :

— Մէկ քանի անգամներ տուն փնտռեցինք, շարունակեց Ժօրիս, բայց չյաջողեցանք վարձել :

— Ինչո՞ւ ...

— Որովհետեւ վարձքը չափազանց բարձր էր, պատասխանեց Ժօրիս, եւ մեր վիճակը չէր ներեր այդքան սուղ Թաղ մը բնակելու :

— Բայց Տիկին Բիխսը չէ՞ր խոստացած օգնել ձեզի, հարցուց նախագահը :

— Խոստացած էր, փաշա, բայց մեր ձեռքին մէջ մուրհակ մը չունէինք այդ մասին, պատասխանեց Խտուար հեգնելով :

Յանձնաժողովը մեծ ջանքեր ըրաւ ուրիշ գաղտնիքներ կորզելու Խտուար Ժօրիսէն, բայց այս վերջինը միշտ կը խուսափէր, եւ կը պնդէր թէ ինքը բացարձակապէս օտար էր մահափորձին, թէեւ ակներեւ էր իր մեղսակցութիւնը :

Խտուար դուրս հանուեցաւ :

— Վսեմաշուք տէր, ըսաւ նախագահը, պելժիական դեսպանին, որ իր թարգմանին հետ, հարցաքննութեան սկիզբէն մինչեւ վերջը ներկայ եղած էր, կը տեսնէք, պարոն Խտուարի խոստովանութիւնները կը հաստատեն իր մեղսակցութիւնը :

— Ի՞նչպէս, հարցուց թարգմանը դեսպանին կողմէ :

— Մինչեւ մահափորձին օրը, պատասխանեց Նէճիպ Մէլհամէ, շարունակած է իր սերտ եւ չափազանց մտերմական յարաբերութիւնները մարդիկներու հետ, որոնց կասկածելի հանգամանքը ծանօթ էր իրեն :

— Իր հարցաքննութիւնները լսելի, յարեց թարգմանը դեսպանին կողմէ, պարզ, համարձակ խոստովանութիւններ էին, ես որեւէ մեղսակցութեան ապացոյց մը չեմ գտներ անոր խօսքերուն մէջ :

— Ներեցէք Վսեմաշուք տէր, յարեց Նէճիպ Մէլհամէ, ինք իր բերնով խոստովանեցաւ մէկէ աւելի իրողութիւններ :

— Ի՞նչպէս ...

— Չէ՞ որ բոլոր դաւադրական հաւաքոյթները տեղի կ'ունենային իր բնակարանին մէջ, առարկեց Նէճիպ Մէլհամէ :

— Ատիկա լուրջ փաստ մը չի կրնար ըլլալ, անզօր է դատարանին առջեւ, դիտել տուաւ Թարգմանը :

— Հապա տիկին Ժօրիսի փախո՞ւստը :

— Տիկին Ժօրիս կանոնաւոր անցագրով մեկնած է իր ծննդավայրը, յարեց Թարգմանը :

Երկայն վիճաբանութիւններէ վերջ, դեսպանը համոզուեցաւ թէ անհրաժեշտ էր բանտարկութիւնը Ժօրիսի, պայմանով սակայն որ անոր անձը զերծ մնար ամէն վտանգէ :

Դեսպանը մեկնեցաւ իր Թարգմանին հետ, իսկ Ժօրիս վար դրուեցաւ Եըլտըզ, առանձին խուցի մը մէջ արգելափակ :

Նէճիպ Մէլհամէ փաշան, դեսպանը ճամբելէ յետոյ, գնաց ներկայացաւ Հիւնքեարին եւ Խտուարի հարցաքննութեան ամփոփումը պատմեց անոր :

Ապտիւլ Համիտ գոհ էր :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին Հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ :

ՅՈՎՀԱՆՆէՍ ԻԳ·

Սրբազան Քահանայապետին հոգւոյն համար :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

ԳԵՐ· ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան (Ամերիկայէն Փարիզ ժամանած) եւ զաւակները՝ Մաչիկ եւ Սիրան, փեսաները եւ թոռները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամ 11ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իր ամուսնոյն՝

ԱՐՏԱԽԱԶԴ (ԱՐՏՕ) ԱՏՈՄԵԱՆԻ

յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն Ժերմէի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Սէն Ժերմէի թաղականութենէն 50 ֆրանք, Պ· Յովհաննէս Գափլանեանէ (իր կնոջ մահուան Բ· տարելիցին առթիւ) քսան, Տիկին Մաքրուհի Խօրտէկեանէ (իր թոռնիկին մկրտութեան առթիւ) երեսուն ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղ· Տիկնանց յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները, Տիկին Խաթուն Նալպանտեանի եւ Պապիկ Բարսեղեանի մահերուն առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Պ· Պ· Պօղոս Գալուստեան 10 ֆրանք, Ոսկիան Նալպանտեան երեսուն, Նշան Դարբինեան (Մարսէյլ) քսան, Նշան Քորթոշեան տասը, Ոսկիան Նալպանտեան 10 :

×

Լիոնի Ազգ· Մարմինը նոյն տխուր առթիւ շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները.— Պ· Պ· Պօղոս Գալուստեան 10 ֆրանք, Ոսկիան Նալպանտեան տասը, Նշան Քորթոշեան 10 : Տիկին Մակէսեան, Մայրերու Օրուան առթիւ քաղաքիս հայ ծերունիներուն նուիրեց քսան զոյնոց եւ հինգական ֆր· :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եւ շրջաններու կրօն· Ընկերակցութեան, Հինգշաբթի օրուան հետեւեալ դպրոցներու տարեվերջի հանդէսները, հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ա.— Ժանթիյի, Պիսէթրի, Փորթ տ'Իթալիի շրջանի դպրոցի հանդէսը՝ կազմակերպուած Կրթ· Մարմնոյ կողմէ, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30ին, Գոմպաթաններու սրահին մէջ, 17 Րիւ Րէյմոն լը Ֆէվրը, Ժանթիյի, կը նախագահէ Ներսեհ վրդ· Բապուճեան : Երգ, արտասանութիւն, ընթերցանութիւն աշակերտներու կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ :

Ուսուցիչ Պ· Սարգիս Քաջեանի ղեկավարութեամբ :

Մուտք 2 ֆրանք :

Բ.— Պանեէօ – Քաշանի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը, Կիրակի, 16 Յունիս, ժամը 15ին, ֆրանս· աղջկանց վարժարանի սրահին մէջ, 19 Րիւ տ'Արքէօյ, Պանեէօ : Կը նախագահէ Պ· Լեւոն Տօնիկեան : Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկ· պարեր, պիտի ներկայացուի կատակերգութիւն մը Լեւոնիկը, եւ Գարնան հրաւէրը, պարաղան փիէս մը, ուսուցչուհի Տիկին Պալըճեանի ղեկավարութեամբ :

Մուտք 3 ֆրանք :

Հաղ· Միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 197 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մարսէլ-Պօնի :

ՏՕՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս Կիրակի, ՏՕՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ :

Այս առթիւ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Ի ժամ Ս· պատարագի պիտի կատարուի յատուկ մաղթանք Ս· Էջմիածնի :

Ս· պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներուն կողմէ միաձայն, Կոմիտասեան եղանակաւ, առաջնորդութեամբ Գիւտ վրդ· Նազգաշեանի :

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը մասնակցելու սրբազան արարողութիւններուն եւ աղօթելու Հայաստանեայց եկեղեցւոյ անսասանութեան համար :

×

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Կաթուղիկէ Ս· Էջմիածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր Ս· պատարագ կը մատուցուի : Կը պատարագէ, քաղաքս հիւրաբար գտնուող Տէր Հայկազուն քահանայ Բանտիկեան :

Սկիզբ ժամերգութեան 9, պատարագ 10·30 :

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Վարդան Շահպազ» խումբին կողմէ : Այս Կիրակի Յունիս 16ին :

A la Guinguette du Grand Pont
ST. SATURNIN LES AVIGNONS

Երգ, պար, խրախճանք :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Կազմակերպութեամբ Հ· Յ· Դ· «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Կառավարենց» խումբի :

Կը նախագահէ Ընկ· Յ· ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ· Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Ճաշ : Տախքերու մասնակցութիւն 5 ֆրանք :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 22ին :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն, Հ· Յ· Դ· Տան մէջ :

Կը խօսի Ընկ· ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Hautes... LOURDES ...Pyrénées

«HOTEL DE L'EUROPE»

Տէր եւ Տնօրէն
P. BAYLAC

●

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
ՍԻՐՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆ
ԿԱՒ ԳԵՏԻՆ ԱՓԻՆ

« HOTEL DE L'EUROPE »
— 34, Avenue Peyranale —
Téléphone : 150

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.

Եղանակէ Դուրս՝ Ապրիլ – Մայիս Յունիսին, ··· 19 ֆր·
Եղանակի Ատեն՝ Յուլիս – Օգոստոս Սեպտեմբերին··· 21 ֆր·

ԱՆՑՈՐԴԸ
Կը Դառնայ Տանը Մնայուն
ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ :

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերուհիները, քոյր կազմակերպութեանց ընկերներ եւ համակիրներ :

Այս Շաբաթ, ժամը 18 – 24, Մշակոյթի Տան մէջ :

Պիւֆէ նուագ ջերմ մթնոլորտ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Պ· ՊԵՏՐՈՍ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ
(Տնօրէն Քոտաք ընկերութեան)

Կը ներկայացնէ Հայաստան այցելութեան ընթացքին քաշուած ժապաւէնը :

Մեկնաբանութիւններ եւ տպաւորութիւններ :

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ազգ· Տան թատերասրահին մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Տախքերու մասնակցութիւն :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· «Րաֆֆի» խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 14ին, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ· Յ· Դ· «Ս· Մինասեան»ի ընկերական ընդհ· ժողովը, որ Ուրբաթ, ժամը 21ին :

Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Ռուբէն Ռւս· Միութեան ընդհ· ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, 17 Րիւ Պլէօ : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ·Յ·Դ· «Փոթորիկ» խումբի ժողովը, այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի ընկերները որ Երկուշաբթի, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 16, ԺԱՄԸ 12էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
(Անձրեւի պարագային վրանները ապահովուած են) :

Որուն հիմնարկութեան տասնամեակն է
36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ եւրոպական պարեր : Խնամուած հոն պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ մատչելի գիներով :

Երեկոյին աւանդական շամփուրով խորոված :

ՄՈՒՏՔ 2 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— 200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրուան (ժամը 13ին) գին 13 ֆրանք :

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները, դիմելով Աղքատախնամի գրասենեակը : 32 Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս ՓՌՕ· 77–73) :

ԹՈՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով :

ՏԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրոլէի կայանը : Շոգեկառք 12·05, 12·17, 13·26, 13·54, 14·30 եւ 15ին յաջորդաբար :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ պատերու կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 15 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 15 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9631
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — N° 9631

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐԸ

Աղքատախնամի տարեկան դաշտահանդէսը (վաղը՝ կիրակի) այս անգամ կը գումարուի Մոնմորանսիի Հանգստեան տան բացման առանձնակին:

Այլեւս աւանդական դարձած այս հանդէսը առիթ կու տայ Փարիզի Հայերուն տարին մէկ օր հեռանալու մայրաքաղաքի ժխորէն եւ բազմատեսակ հոգերէն՝ քանի մը հաճելի ժամեր վայելելու համար Մոնմորանսիի բարձունքին վրայ:

Ցեղասպանութեան շրջանի հայկական նորութիւններէն մէկն ալ Հանգստեան Տուներու հիմնարկութիւնն եղաւ:

Մեզի բախտակից — գաղթական — թուեր կանխած էին Հայերը՝ Փարիզեան շրջանին եւ Ֆրանսայի զանազան կողմերը հիմնելու համար ծերանոցներ, զանազան կազմակերպութեանց, մասնաւորապէս ժընեւի Գաղթականական միջազգային մարմնի օժանդակութեամբ:

Հայկական ծերանոց մը բանալու նախաձեռնութիւնը առանձնեց Փարիզի Աղքատախնամ ընկերութիւնը, պատերազմէն անմիջապէս վերջ, Անտիյեի մէջ գնելով պատրաստ շէնք մը, — ընդարձակ հողով, — շնորհիւ կարգ մը Հայ բնակիչներու նուիրատուութեանց: «Նանսէնեան» դրոշմանիշերու հասոյթէն ալ կարեւոր գումարներ յատկացուեցան շէնքի նորոգութեան եւ կահաւորման ծախքերուն համար: Բացումը կատարուեցաւ 1947ին, երեսուն անկողինով:

Վերջերս նոր շէնք մը աւելցաւ Անտիյեի հողին վրայ: Ցիսուն անկար կամ հիւանդ ծերեր եւ տարեց կիներ կը պատսպարուին այնտեղ:

Անտիյեի առաջին փորձէն քաջալերուած՝ Հայ Գաղթականաց Գրասենեակի ջանքերով կարելի եղաւ եօթանասուն միլիոն հին ֆրանքի գումար մը ստանալ Ժընեւի Գաղթ. կազմակերպութենէն: Մոնմորանսիի Հանգստեան տունը հիմնուեցաւ շնորհիւ այս կարեւոր գումարին: Բացումը կատարուեցաւ տասը տարի առաջ, 1953ին: Ներկայիս երկու սեռէ 33 ծերունիներ պատսպարուած են այնտեղ:

Փարիզի հայ բարեսիրական ընկերութիւնները միաձայնութեամբ որոշեցին Աղքատախնամին յանձնել Մոնմորանսիի ծերանոցին մատակարարութիւնը:

Երրորդ Հանգստեան տուն մը եւս բացուեցաւ Միջերկրականի ափերուն վրայ, Սէն Ռաֆայէլի մէջ, հայ եւ ռուս ծերերուն համար, հարիւրին յիսուն համեմատութեամբ — յիսուն Հայ եւ յիսուն Ռուս: Մեռնող Ռուսերուն փոխարէն Հայեր պիտի առնուին: Տարիներ վերջ տուն հայկական պիտի դառնայ այս հիմնարկութիւնն ալ, որուն վարչութիւնը յանձնուած է Հայերու, Աղքատախնամի համաձայնութեամբ:

Ֆրանսական իշխանութիւնները հայկական այս երեք Հանգստեան տուներուն մէջ պատսպարուած երկու սեռէ 220 Հայերուն համար կը յատկացնեն օրական կարեւոր գումար մը, որուն շնորհիւ հոգատար կը դառնայ հանգստաւէտ պայմաններու մէջ խնամել մեր տարեց — ու երբեմն բոլորովին անտէր — հայրենակիցները:

Ծրագրուած է նաեւ բանալ հայ տարիքոտ մտաւորականներու համար նոր Հանգստեան տուն մը:

Աղքատախնամի հոգածութեան յանձնուած Հանգստեան տուները նախախնամական դեր մը կը կատարեն, ընտանեկան տաքուկ բոյն մը ապահովելով մեր բախտաղուրկ հայրենակիցներուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԻ

Վիճաբանութեանց դուռը բացած է Կի Մոլէ յիշելով նախ Լէոն Պլումի մէկ խօսքը երբ ան բանտն էր 1941ին. — «պէտք է որ Գերմանիան իր ընկերներուն հետ հաւասար իրաւունքներով մտնէ իրմէ վերադաս կազմակերպութեան մը մէջ ուր ամէն ոք պիտի ընդունի իր հեղինակութեան մէկ փոխումը»: Բայց Կի Մոլէի համար կառավարութիւնը ընդունած չըլլալով որ Ֆրանսա հրաժարի իր հեղինակութեան մէկ մասնիկէն իսկ, չի կրնար Գերմանիայէն նման բան մը պահանջել: «Եթէ հարկ է որ ածխավաճառը իր տան տէրը ըլլայ Ֆրանսայի մէջ, ընդունեցէք որ պէտք է այդպէս ըլլայ նաեւ Գերմանիոյ մէջ»:

Ապա Կի Մոլէ կը շեշտէ թէ որքան վերապահութիւններ ցոյց տուած է Գերման Ընկերային-Ժողովրդավարութիւնը վաւերացնելէ առաջ ֆրանքեւգերման դաշինքը ինչ որ առիթ կու տայ Իւ էն Էօ երեսփոխանի մը ըսելու. — «Պ. Սփաքին պէս կը խօսիք» բայց Կի Մոլէ կը պատասխանէ անմիջապէս. — «անպատուութիւն մը չէ» եւ կ՚աւելցնէ. — «Պէտք է հասկնալ այս դաշինքին իմաստը, նոյնիսկ դուք, որ պիտի քուէարկէք: Արդեօ՞ք այն մեծ պահն է որու մասին խօսեցաւ Քուվ տը Միւրվիլ, ո՛չ: Եւ յիշեցէք որ պատմութեան առջեւ կը կրէք եւրոպական կառուցման ձախողութեան պատասխանատուութիւնը, բայց մինակ կը կրէք զայն»:

Արմատական Մօրիս Ֆօռ շատ յստակ է «Եթէ այս վիճաբանութեան մէջ միայն ֆրանքեւգերմանական հաշտութիւնը խնդրոյ առարկայ ըլլար, որեւէ խնդիր չկար», բայց Ֆօռի համար ամբողջ արտաքին քաղաքականութիւնն է որ խնդրոյ առարկայ է եւ արմատական երեսփոխանը չի մնար միայն ընդդիմադիրի դիրքին մէջ այլ՝ ուրիշ առաջարկներ կ՚ընէ. — Ինչո՞ւ համար հաշտութեան ամէնէն հին կողմնակիցները անախորժ բան մը կը գգան ի տես այս դաշինքին: Որովհետեւ կրկնակ նահանջ մըն է: Արդարեւ, վեցերու համագործակցութիւնը որ սկսաւ 13 տարի առաջ, վերածուեցաւ երկուքներու դաշինքի մը: Յետոյ հասարակական դրութենէն վերադարձանք միջկառավարական դրութեան որ թոյլ չի տար իրաւարական հարցերը կարգադրել»: Լօթի երեսփոխանը դիտել կու տայ նաեւ թէ այս դաշինքին ստորագրութենէն ի վեր աւելի եւս շատցած են դժուարութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ: Ֆօռ կ՚ուզէ որ Եւրոպա մը կառուցուի հաւասարութեան հիման վրայ ինչպէս Ատլանտեան Ուխտին մէջ եթէ այդպէս չըլլայ Եւրոպա չըլլար, կ՚ըսէ երեսփոխանը: Կը քննադատէ հիւլէական ուժը դիտել տալով թէ Անգլիան որ 15 տարի աւելի առաջ է քան Ֆրանսան եւ աւելի ալ հարուստ, հրաժարեցաւ այդ զէնքէն: Սանկինեթթի կ՚ընդմիջէ յայտարարելով թէ Ֆօռ կը մոռնայ ըսելու որ հիւլէական զէնքը հագիւ կէսը կը ներկայացնէ դիւանագիտական վարկերուն եւ վերջապէս շատ աւելի աժան է քան այն 15 միլիառները զորս արժեցին ի յառաջագունէ կորսուած գաղթատիրական պատերազմները: Մօրիս Ֆօռ կը զարմանայ որ այդպէս խօսի մարդ մը որու անունը կապուած է Մայիս 13ի Ալժէրի դաւին:

Կարճ դադարէ մը ետք կը խօսի Մոնտոն որ կը պաշտպանէ դաշինքը եւ կառավարութեան քաղաքականութիւնը: Ֆրանքեւգերմանական հասկացողութիւնը դրական տարր մըն է եւրոպական կառուցման համար եւ ոչ առանցք մը, կ՚ըսէ Մոնտոն:

Քիչ վերջ խօսք կ՚առնէ վարչապետը: Կը շեշտէ թէ հաւատարիմ կը մնան Ատլանտեան Ուխտին որ ֆրանսական քաղաքականութեան հիմերէն է:

Նախարարապետը կը շեշտէ դաշինքին պատմական իմաստը:

Ֆլիմլէն կ՚ուզէ որ այս ամէնը դաշնակցային Եւրոպայի մը յանգի: Խորքին մէջ կը բաժնէ Մօրիս Ֆօռի կարծիքը որովհետեւ պէտք էր քաջալերել Անգլիան որ պատրաստ էր, քանի մը ամիս առաջ «քայլ» մը ընել: Ֆլիմլէն իր եզրակացութիւնը կը քաղէ Յովհաննէս ԻԳ.ի «Խաղաղութիւն յերկիր» կոնդակէն. — «Տիեզերական բարիքը համաշխարհային չափանիշերով հարցերը մէջտեղ կը դնէ»:

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

1915 Յունիս 15. — Քսան կախաղաններ մէկ օրուան մէջ, Պոլիս, Պայազիտի մահաշուք հրապարակին վրայ: Քսանն ալ անդամները միեւնոյն կազմակերպութեան, Հնչակեան:

Վա՜յ, եթէ ազատագրութեան զոհերուն յիշատակն ալ պիտի թառամի: Մանաւանդ օտարութեան մէջ, ուր ամէն բան կը մաշի: Հետզհետէ աւելի արագ:

Ո՞վ կրցած է նկարագրել կախաղան մը, այնքան պարզ բառերով, բայց եւ այնպէս այնքան վառ եւ քամնելի.

Լուսաբացին նա բարձրացաւ կախաղան
(Արեւածա՜գ, օ՜, արշալոյս արիւնոտ)
Կանգնած էին զինուորներն ու ժահանան,
Գունատ ու լուռ կանգնած էին նրա մօտ:

Տէր ժահանան ոչ մի աղօթք չէր յիշում,
(Սիրտը նրան շշնչում էր՝ անիծի՛ր),
Լուսածագին ծիրանավառ մշուշում
Ցայտում էին ճանանչները ցանուցիր:

Վահան Տէրեան չտեսաւ Թրքական կախաղանները: Ոչ ալ միւս էջերը Հայաջինջ Սարսափներուն: Եթէ միայն այս մէկը տեսնէր ու մէկը քանով բազմապատկէր, ո՞վ պիտի կրնար չափել խորութիւնը իր բանաստեղծական խռովքին եւ ստեղծագործութեան:

Քսան կախաղան եւ քահանայ մը «գունատ», ահուդողին տակ մոռցած՝ աղօթքի բառերն անգամ: Իսկ զինուորները — կամ ոստիկանները — բանտապահներն ու մնացեալը ոչ թէ գունատ, այլ բոցավառ՝ չարախնդութեան անասնական կիրքէն եւ արիւնի ծարաւէն:

Եւ այնուհետեւ ո՜րքան կախաղաններ այդ միեւնոյն հրապարակին վրայ: Մինչեւ ամենավերջինը, Հր. Ադաճանեան:

Գարշելի սողուն մըն էր որ այս քսան Հնչակեաններուն արիւնը մտաւ, Հնչակեան՝ ինքն ալ, — Արշաւիր Եասեան: Եւ ուրիշ գանելիք մը, Հմայեակ Արամեանցըն էր (Շուռ), նոյնպէս Հնչակեան, որ լրացուց պակասը:

Բարեբախտաբար չուշացաւ երկուքին ալ պատիժը: Առաջինը խեղդամահ՝ Կիլիկիոյ մէջ, երկրորդը դնդակահար՝ Պոլիս, Կէտիկ Փաշայի ժամուն առջեւ: Երկու վրէժխնդիր ձեռքերն ալ՝ Դաշնակցական:

Քսան զոհերէն անձամբ ճանչցած ենք միայն Վանիկը: Անգամ մը ձերբակալուած, յետոյ արձակուած էր: «Զգուշացի՛ր, Գեղամ, խաղ մը սարքած չըլլան»:

Եւ շատ չանցած նորէն ծուղակը կ՚իյնար, կառափնատ բարձրանալու համար միւսներուն հետ:

1915 Ապրիլ 11–24ի հանգոյցն էր որ կը քակուէր այս քսան կախաղաններով: Շարքը մոլեգնութեան ատրճանին հասաւ մանաւորապէս Կեսարիոյ մէջ, Իբրու ետեւէ կախուեցան աւելի քան քառասուն կալանաւորներ, առանց դատավարութեան: Վաճառականը՝ յեղափոխականին, գիւղացին արհեստաւորին հետ:

Մնացեալը բոլորդ ալ գիտէք, աւելի առաջ պատահած ըլլան թէ վերջը: Դեռ նոր վերջացան 1915ի սարսափներուն արձագանգները:

Կախաղան թէ եաթաղան, աքսոր եւ ջարդ, ամբողջ ժողովուրդի մը անճիտուած դիւային քրքիջներով, — այս բոլորը պիտի ծառայեն աւելի պրկելու մեր ջիղերը, ի խնդիր վերջնական յաղթանակին:

Անոնք որ յաճախ անձամբ իրենց վզին կ՚անցընէին խեղդկապը, եւ անոնք որ գիտակցօրէն կը քալէին մահուան ճամբաներէն, ոչ իրենց գաղափարներն ուրացան, ոչ ալ իրենց հաւատքէն հրաժարեցան:

Մե՞նք ենք որ պիտի տատանինք այսօր, երբ ափ մը հող ունինք արդէն, դղրդագին, արիւնազանգ փլուզումէն վերջը: Եւ երբ հաւաքաբար կը պահանջենք հայրենիքին ամբողջացումը, հակառակ բոլոր յուսախաբութեանց:

Եթէ կախաղաններէն եւ ջարդերէն ազատ ենք այսօր, այդ չի նշանակեր թէ կէս ճամբան պիտի մնանք:

14 Յունիս 1947 — Շ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԻ ՄՈՆՏՈՐԻ աթոռը գրաւեց Լուի Արման 30 քուէարկողի վրայ 17 ձայնով ֆրանսական կաճառին մէջ: Փայլուն վկայեալ մըն է Բազմարուեստից վարժարանէն: Մասնագէտ գլխաւորաբար տնտեսական հարցերու, ընդհ. քարտուղարն է երկաթուղիներու միջազգային միութեան: Հեղինակն է «Պաշտպանողական Ապագայի համար» հատորին:

ՃԱԼԱԼ ԹԱԼԱՊԱՆԻ որ Պարզանիի աջ բազուկն է յայտարարած է թէ Քիւրտերը պիտի կռուին եւ յաղթեն: Վերջացած է Պասսին հետ, չեշտած է Թալապանի, պէտք է երթայ ինչպէս Քասըմը: Պարզանիի գլուխը գրաւի դնելով, աւելցուցած է Պարզանիի բանագնացը, Պաղտատ ցոյց տուաւ թէ ոճրագործներ են, ամէն բանի պատրաստ: Բողոք մը պիտի ներկայացնեն ՄԱԿի ցեղասպանութեան համար: Թալապանի կը գտնէ նաեւ թէ Անգլիա ոչ բարեկամական ընթացք մը ունեցած է Իրաքի հետ համաձայնութիւն մը ստորագրելով եւ ուժ ամրաձիգ օդանաւեր տալով: Քիւրտերը Լոնտոն ալ պիտի բողոքեն:

ՍՈՒՐԻԱ եւ Եմէն համաձայն են զօրավիգ կենալու Իրաքցի ժողովուրդին իր պայքարին համար տեղացիականութեան եւ մանաւանդ քրտական ապստամբութեան դէմ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը յայտնեց թէ վերջին խռովութեանց առթիւ հարիւր մեռեալ եւ երկու հարիւր վիրաւոր կան: Չորս հարիւր հոգի ձերբակալուած են:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Մաքմիլըն մեծ դժուարութիւններու կը բախի Փրոֆիւմոյի խնդրին առթիւ: Վախ կայ որ դահլիճը տապալի:

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Բ․ եւ վերջին մաս)

Բայց ոչ ալ ուրիշ խնդրի մը կապակցութեամբ, այսինքն հայերէն լեզուի դարաշրջանի կապակցութեամբ, երբ երեւան եկան հայերէն բարբառները․ կարելի չէ ուշադրութեան չառնել Ը․ դարու հեղինակ Ստեփանոս Սիւնեցիի ճշգրիտ հաստատումները, հեղինակ մը, որ շատ մօտ ապրած է Ե․ դարուն, տեղեակ ըլլալու համար իրականութեան։ Միթէ՞ կարելի է ժխտել անոր հաւաստիքները Հայկական բարբառներու մասին, զորս վերստին կարդացի եւ որոնք, ըստ իս, կարելի չէ ուրիշ կերպ մեկնաբանել։ Պէտք է նշեմ, որ Ի․ Կուսիկեան, որ 1959ին գրեց այնքան գեղեցիկ չարահիւսութիւն մը՝ « Հայերէն գրական լեզուի պատմական մէկ չարահիւսութեան ուրուագիծը », ուր կ'ըսուի, թէ բարբառները գոյութիւն ունեցած են Ե․ դարուն մէջ ալ (նոյնիսկ եթէ անոնք երբեմն անուանուած են «լեզուներ», ունեցած են բարբառներու յատկանիշեր), իսկ Փրանսացի Հայագէտ Ֆ․ Ֆէյտի « Հանդէս Ամսօրեայի» 1 – 3 համարին մէջ հրատարակած յօդուածով կը քննարկէ բարբառներու գոյութիւնը՝ Ստեփանոս Սիւնեցիի (եւ մասնակի կերպով՝ Մովսէս Քերթողի) տեղեկութիւնները համարելով շատ կարեւոր :

« Վոփրոսը Եազըքօզնանիա»ի եւ ուրիշ հանդէսներու, ինչպէս նաեւ Հայաստանի մէջ այս հայագիտական հարցերուն այնքան հետաքրքրութեամբ մասնակցած մեծանուն գիտնականներու կողմէ դրուած միւս հարցերը եւս պէտք է իրենց լուծումը գտնեն բոլոր հայ գիտնականներու բարեացակամօրէն բերելիք նպաստով, որոնք հետաքրքրուած են բարբառագիտութեան զարգացմամբ՝ իբրեւ Հայկական գիտութեան մէկ կարեւոր ճիւղը :

Բացի Ար– Ղարիբեանէ, հայ բարբառագիտութիւնը քիչ թիւով գիտնականներ ներգրաւեց, քանի որ չենք տեսներ բարբառագիտական բաւականաչափ աշխատութիւններ, բաղդատմամբ այն կարեւորութեան, զոր ան ունեցաւ ԺԹ․ դարու վերջին երեք տասնամեակներուն մէջ եւ բաղդատմամբ Հր․ Աճառեանի եւ Ար․ Ղարիբեանի աշխատութիւններուն։ Այստեղ կը նշենք բոլոր անոնք, որոնք ծանօթ են մեզի։ Ս․ Գրիգորեանի մէկ աշխատութիւնը՝ «Սովետահայ բարբառագիտութեան մեթոդական մի քանի հարցեր » (1948) եւ « Հայ բարբառագիտութեան դասընթացք» հատորը (1957) : Այսպէս, կարելի է ըսել, թէ Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունին բարբառագիտութեան երեք կարեւոր աշխատութիւններ, որոնք կը դասաւորեն հայ բարբառագիտութեան բոլոր ծանօթութիւնները։ Ասոնք են՝ Հր․ Աճառեանի « Հայ բարբառագիտութիւնը » (1911), Ար․ Ղարիբեանի նոյն խորագրով աշխատութիւնը (1953) եւ Ս․ Գրիգորեանի բարբառագիտութեան դասընթացքը, բացի քանի մը տասնեակ մեծ մենագրութիւններէ՝ զանազան բարբառներու մասին։ 1952ին լոյս տեսաւ Հ․ Մկրտիչեանի « Կարնոյ բարբառ» հատորը։ 1954ին՝ երկու մեծ աշխատութիւններ, մէկը՝ Աճառեանի նախկին աշակերտներէն, ակադեմիայի թղթակից – անդամ Փրոֆ․ Էդ․ Աղայեանի «Քննութիւն Մեղրու բարբառի» եւ միւսը՝ Վ․ Պետոյեանի «Սասունի բարբառը» խորագրուած գործերը։ Գեղեցիկ հետազօտութիւն մըն է Լեզուագիտական հիմնարկութեան աշխատակից Սիրուշ Բաղդասարեանի աշխատութիւնը Մշոյ բարբառի մասին (1958), ուր հեղինակը կը քննարկէ ոչ միայն ձայնականութիւնն ու կազմաբանութիւնը, այլ նաեւ այս բարբառի չարահիւսութիւնը։ 1960ին լոյս տեսան երկու մենագրութիւններ՝ մէկը Կարճեւանի բարբառի մասին, որ անծանօթ մնացած էր մինչեւ 1939։ Այս, առաջին անգամ ըլլալով հետազօտուած է Ար․ Ղարիբեանի մէկ կարեւոր աշխատութեան մէջ։ Վերոյիշեալ մենագրութիւնները պատրաստուած Հ․ Մուրատեանէ ուշագրաւ են իրենց խղճամիտ աշխատութեամբ, ինչպէս նաեւ հետաքրքրական դիտողութիւններով : Երկրորդ մենագրութիւնը կը պատկանի Ռուբէն Բաղրամեանի եւ խորագրուած է «Տէրսիմի բարբառային քարտէս »։ Երկու մենագրութիւններուն ալ կցուած են բացատրական բառարաններ բարբառային բառերու համար։ Կատարուած խորաքննիչ դիտողութիւն կ'աւելցնէ արժէքը աշխատութիւններուն, որոնք քանի մը տարի վերջ այլեւս պիտի չկրնան լրացուիլ, տրուած ըլլալով այդ բարբառներու աներեւութացումը :

ՓՐՈՖ․ ՎԱՍ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ
ՄԵԾ ՄԱՐԴՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ

Ֆրանսացի հռչակաւոր գծագրիչ Ժան Լուի Ֆորէն մահամերձ էր եւ բոլոր պարագաները անոր չուրջ խմբուած կը ջանային զայն խրախուսել :

— Այսօր շատ աւելի լաւ կ'երեւիս, կ'ըսէր կինը :

— Առողջութեան գոյն ունիս, կ'ըսէր տղան :

— Շնչառութիւնդ շատ աւելի հանդարտ է, կը հաստատէր աղջիկը :

— Մէկ քանի օրէն բոլորովին աղէկցած պիտի ըլլաս, կ'աւելցնէր քենին :

Ֆորէն հառաչեց եւ պատասխանեց ․

— Շնորհակալ եմ, սիրելիներս։ Մեծ Մխիթարութիւն է դարմանուած մեռնիլը :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

ՇՈՂԱՐՁԱԿ ՄՆԱՑՈՒՔԻ ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ

Ամէն անգամ որ հիւլէական ռումբի փորձ մը կատարուի, պայթումը իր ետին կը թողու մնացուքներ, որոնք իրենց կարգին շողարձակ (ռատիօաքթիւ) են։ Պայթումի վայրին վրայ կը ստեղծուի բազմազան շողարձակ նիւթերէ կազմուած «ամպ » մը, որ երկրագունդի թաւալումին եւ մթնոլորտային հոսանքներուն պատճառով՝ լայնօրէն կը տարածուի երկրագունդի չուրջը։ Կամ իբրեւ փոշի եւ կամ անձրեւներուն հետ, շողարձակ մասնիկները կը հասնին երկրի վրայ եւ կը թափանցեն հողին մէջ։ Ասկէ, բոյսերը իրենց արմատներով կը ծծեն այդ նիւթերը, եւ ըլլայ բանջարեղէն ուտելով, ինչպէս նաեւ խմելու ջուրին եւ շնչուած օդին միջոցաւ, անխուսափելիօրէն կը մտնեն կենդանիներու եւ մարդոց մարմնին մէջ :

Հիւլէներու կորիզային հերձումէն յաջորդաբար ստեղծուած նորանոր նիւթերը վտանգաւոր չեն ամէնքն ալ։ Պատճառը այն է որ անոնց «արժեկխման տեւողութիւնը» շատ կարճ կրնայ ըլլալ, օրինակ՝ մէկ տասներորդ երկվայրկեան վայրկեան մը, կէս ժամ, բայց կան նաեւ այն տեսակ շողարձակ նիւթեր, որոնց արժեկխման տեւողութիւնը տասնեակ կամ հարիւրաւոր տարիներ կրնայ ըլլալ։ Անոնցմէ է «սթրոնցիում – 90» իզոթոփը, որուն «արժեկխման տեւողութիւնը » 28 տարի է, այսինքն անոր շողարձակման կենսունակ ուժը՝ 28 տարիէն իր կէս արժէքին կ'իջնէ։ Այս տարրը կը կազմուի հիւլէական ռումբի պայթումին պահուն եւ կրնայ թափանցել ու մնալ մարդկային մարմնին մէջ :

×

Ծանօթ է որ մարդկային մարմնին անհրաժեշտ հանքային նիւթերէն մէկն ալ քալցիում (բնակիր) տարրն է, որ կիրին մետաղային բաղկացուցիչ տարրն է։ Անոր քանակութիւնը մարմնին մէջ կը հասնի 1300 կրամի եւ մաս կը կազմէ գլխաւորաբար ոսկորներու բաղադրութեան :

« Հողային ալքալի»ներու պատկանող այս բնակիրը սերտ ազգակցութիւն ունի ուրիշ մետաղի մը հետ որ սթրոնցիում կը կոչուի։ Այս երկուքը կրնան իրարու տեղ բռնել եւ կամ իրենց տեղերը փոխանակել քիմիական բաղադրութիւններու մէջ։ Ահա քիմիական այս նմանութենէն կը ծագի այն վտանգը, որ երբ շողարձակ սթրոնցիում – 90 իզոթոփը սննդանիւթերու միջոցաւ հասնի արեան մէջ, կրնայ փոխանակուիլ՝ ոսկորներուն մէջ արդէն գտնուող քալցիումի հետ եւ մնալ մարմնին մէջ ընդհանրապէս եւ ոսկորներուն մէջ մասնաւորապէս, եւ կեանքի ամբողջ տեւողութեան աւերներ գործել իր շողարձակումներով :

Սթրոնցիումի եւ քալցիումի այս փոխանակելիութեան գիտակցելով, հիւլէական մնացուքներէ վտանգուած [illegible] մէջ մարդիկ քալցիումի դեղահատներ կը գործածեն մեծ քանակութեամբ, [illegible] կարծիքով որ չատցնելով անոր [illegible] արեան մէջ, տեղ չի մնար վտանգաւոր սթրոնցիում – 90ին եւ այս վերջինը կ'արտաքսուի մարմնէն՝ բնական ճամբով :

Բայց «Սթրոնցում – 90»ի գիտութիւնը դեռ շատ նոր է, մանաւանդ կենսաքիմիական եւ կենսաբնագիտական տեսակէտով։ Աւելի ծանօթ է « ռատիում–226»ը, որ տարրերու նոյն խումբին կը պատկանի ինչպէս սթրոնցիումը եւ քալցիումը, որուն ազդեցութիւնը մարդկային մարմնին վրայ աւելի քան յիսուն տարիէ ի վեր ուսումնասիրուած է։ Թէեւ ռատիում – 226ը հիւլէական ռումբի մնացուքներուն մէջ նշանակութիւն չունի, բայց կարելի է նմանաբանութեամբ հետեւութիւններ հանել ցարդ անով կատարուած փորձարկութիւններէն :

Հիմնուելով այս փորձարկութիւններուն եւ փորձառութիւններուն եւ քալ[illegible]չիումի իզոթոփներով կատարուած փորձերուն վրայ, Գերմանիոյ [illegible] համալսարանի կենսաբնագիտական [illegible] ճառէն Տօքթ․ Օբերհաուզըն հետեւեալ ձեւով կը բնորոշէ սթրոնցիում – 90ի եւ քալցիումի՝ մարմնին բջիջներուն մէջ տեղի ունեցող փոխանակութիւնները :

Որովհետեւ մարդկային մարմնին պարունակած քալցիումին 99 տոկոսը ոսկորներուն մէջ ամփոփուած է, սթրոնցիում – 90ն ալ կը հաստատուի մեծ [illegible] ոսկորներուն մէջ։ Ընդհանուր քալցիումին (1300 կրամ) միայն հինգ կրամը քիմիապէս աշխոյժ վիճակի մէջ կը գտնուի, մինչդեռ մնացեալ մասը տեղաւորուած է ոսկորներուն մէջ «ափաթիթ» կոչուած բիւրեղներու ձեւին տակ։ Այս բիւրեղներու մակերեսին վրայ գտնուող հատ – հատ հիւլէներ միայն կրնան փոխանակուիլ սթրոնցիումի հիւլէներուն հետ։ « Նշանակուած» քալցիումի հիւլէներ ներարկելով մարմնին մէջ, հաստատուած է որ օրական միայն կէս կրամ քալցիում կրնայ քիմիապէս փոխանակուիլ մարմնին մէջ, այսինքն մօտաւորապէս մէկ երեքհազարերորդը ընդհանուր քալցիումի քանակին :

Այս փորձերէն կը հետեւի որ, սթրոնցիում – 90ը նոյնիսկ արեան [illegible] շրջանառութեան մէջ մտնէ, շատ [illegible] նակութեամբ կրնայ անցնիլ քալցիումի տեղը։ Միւս կողմէ սակայն, երբ [illegible] փոխանցումը տեղի ունենայ, սթրոնցիում – 90ը կը հաստատուի վերջնականապէս ոսկորներուն մէջ եւ կը վտանգէ մարմ[illegible]

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԿԱՆՏԻՆ

Այս տխուր մտածումներուն մէջ էր թաղուած Նաթիւ, երբ լսեց Ապտէի ձայնը ․

— Ի՞նչ բանի մասին կը մտածես :

— Ոչինչ, պատասխանեց Նաթիւ, միայն կը կարծեմ թէ պէտք է շարժինք, պէտք է հեռանանք։ Եթէ աւելի երկար մնանք հոս, կրնանք կասկածներու տեղի տալ :

Ժամը մէկն էր։ Փողոցին մէջ ճնշիչ տօթ մը կար։ Հեռուէն տեսան ոստիկաններ որոնք անցորդները կեցնելով կը հարցաքննէին եւ կը խուզարկէին։ Իբրեւ կանխազգուշութիւն, ետ դարձան եւ քալեցին հակառակ ուղղութեամբ :

— Ո՞ւր երթանք, հարցուց Նաթիւ :

— Նախ քան ընելը այն ինչ որ ծրագրած ենք, պատասխանեց Ապտէ ծանրօրէն, պիտի ուզէի երթալ ու աղօթել դիցուհի Փարվաթիի մեհեանին մէջ :

Մեհեանը․․․ լաւ մտածում մըն էր։ Ոչ ոք պիտի խորհէր գալ ու զիրենք փնտռել այդ սրբավայրին մէջ:

Փոքրիկ լրագրավաճառ մը անցաւ, թերթերու ծրարը անութին տակ :

Նաթիւ հատ մը գնեց, սակայն իսկոյն չկրցաւ տեսնել այն պատկերը որ դրուած էր թերթին առաջին էջին վրայ, աջ կողմի սիւնակին տակը ․․․

×

Ոստիկանապետ Կոպալ Տաս, ընկերակցութեամբ երկու գաղտնի ոստիկաններու, ջղայնացած կը շրջագայէր Պերլայի ապարանքին պարտէզներուն մէջ :

Այդտեղէն մինչեւ այն փոքրիկ հրապարակը ուր Մահաթման իր ամենօրեայ աղօթքները ընելու սովորութիւնը ունէր, հարիւր յիսուն մեթր հեռաւորութիւն մը կար :

Այդ ճամբան էր որ պիտի կտրէր Կանտին, երկու ժամ ետք, անցնելով հարիւր հազարաւոր հաւատացեալներու ընդմէջէն :

Ի՞նչպէս կարելի պիտի ըլլար պաշտպանել զինքը մարդասպանի մը գնդակին դէմ, քանի որ իր կողքին որեւէ պաշտպանութեան ալ չէր հանդուրժեր : Չէր ուզեր նոյնիսկ որ պարզ ոստիկանական շղթայ մը կազմուէր իր անցքին վրայ :

Ի՞նչ կրնար ընել ոստիկանապետը, եթէ ոչ աւելի եւս զօրացնել հսկողութիւնը եւ գտնել ու խուզարկել հաւատացեալները :

Յետոյ, Կոպալ Տաս աղօտ յոյս մըն ալ ունէր։ Կը խորհէր թէ Շաքրյի ձերբակալութիւնը կրնար կազմալուծած եւ յուսալքած ըլլալ դաւադրութեան պետերը :

Ժամը երեքն էր։ Ոստիկանապետը ձեռքը տարաւ իր քրտնաթաթախ ճակատին։ Ինքն ալ իր կարգին, խորհեցաւ երթալ մեհեան եւ աղօթել որ անդարմանելին տեղի չունենար ․․․:

×

Այսպէս ուրեմն, հոն էր ան։ Նոր Տելհի կը գտնուէր ․․․

Նաթիւ իր աչքերը չէր կրնար հեռացնել լրագրին մէջ զետեղուած նկարէն, որուն տակ գրուած էր․ « Տանի Մէհթա, երիտասարդ եւ տաղանդաւոր գրագիտուհին, քանի մը օրուան համար կը գտնուէր Նոր Տելհի եւ իջեւանած էր Զուիցերական պանդոկը : Գրագիտուհին պիտի ձեռնարկէր դասախօսութեան շարքի մը, որուն նիւթն էր՝ «Հնդկուհիին ապագան »․․․

Հոն էր ան, իրմէն մէկ քանի հարիւր մեթր հեռու ․․․

Ապտէ, որ ծնրադրած էր Դիցուհի Փարվաթիի հսկայ արձանին առջեւ ու կ'աղօթէր, յանկարծ ոտքի ելաւ : Ահաւոր կերպով տժգունած էր, հիմա այլեւս իրական երկիւղ մը համակած էր իր բովանդակ էութիւնը : Հապա՞ եթէ Կանտին իսկապէս սուրբ մըն էր ․․․

— Եթէ իր մահուան րոպէին օգնութեան կանչէ երկրին Աստուածը [illegible] մրմնջեց Ապտէ, այն ժամանակ, հաւատա ինծի Նաթիւ, երկուքս ալ [illegible] ենք :

Երիտասարդը ուսերը թօթուեց :

— Անիկա պիտի չխօսի [illegible] վստահ եմ եւ կ'երդնում ․․․

— Յետոյ ուժգին կերպով բռնելով [illegible] նոր երկու ուսերէն, Նաթիւ շարունակեց ․

— Մտիկ ըրէ, Ապտէ, պէտք է որ [illegible] ժամով բացակայիմ, լաւ միտքդ [illegible] ինչ որ պիտի ըսեմ քեզի։ Ուղիղ չորս եւ կէսին զիրար կը գտնենք [illegible]յի ապարանքին պարտէզին առջեւ։ [illegible] կը սպասենք կէս ժամ մինչեւ Կանտիի տունէն դուրս ելլելը։ Այդ [illegible] հուն, ես եւ դուն, Ապտէ, միասին յառաջանանք դէպի այն հրապարակը [illegible] տեղի պիտի ունենայ աղօթքը, կը [illegible] ւենք զինքը ու կը խոնարհինք իր [illegible] եւ այնպէս ինչպէս պիտի ընեն միւս [illegible] լոր ուխտաւորները։ Անմիջապէս [illegible] կրակենք այդ ծերունիին վրայ, [illegible] որ այլեւս փամփուշտ մը չմնայ մեր [illegible] տրճանակներուն մէջ։ Եւ վստահ [illegible] Մայր Հայրենիքին արժանի [illegible] պիտի դառնանք ․․․

Ապտէ կը դիտէր զայն համայնա[illegible] միանգամայն սարսափած :

(6 Շար․)

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Անցեալ կիրակի, Փարիզի ձայնասփիւռը օրուան յայտագրին վրայ ունէր հայկական համանուագային երաժշտութեան յաժին մը:

Արգարեւ, ժամը 17.45ին, ձայն–պատկերասփիւռի ազգային նուագախումբը՝ ղեկավար Սերժ Պոտօ, նուագեց Արամ Խաչատուրեանի բոնչերթօն՝ գրուած դաշնակի եւ նուագախումբի համար, որու դաշնակի շատ կարեւոր մենահարի մասը կատարեց Սեդրակ Եավրուեան:

Դա շատ մեծ չարադրութիւն է (մի քիչ երկար), որ պահանջում է կատարեալ վարպետութիւն մենակատարի կողմից: Գլխաւոր եղանակի տռանդքը (թեմա) հայկական ժողովրդական երգ է, որ հեղինակը մեծ յաջողութեամբ օգտագործել է եւ կարելի է ասել ներշնչումով յօրինել է, եւ որ դաշնակահարը հիանալի կերպով ներկայացրեց: Ինչպէս նաեւ իր մասերի հպումին կատարելութիւնը, ուժեղի եւ մեղմի նրբացած եւ համապատասխան արտայայտութիւնները: Իր մասերի կարողութիւնը չափազանց մեծ է, բայց գլխաւորը իր հասկացողութիւնը եւ զգացումին խորութիւնն է:

Պէտք է յուսալ, որ Սեդրակ Եավրուեան յետագային կը ներկայացնէ Հայաստանի մեր երիտասարդ եւ տաղանդաւոր երաժշտների գործերը սփիւռքի Հայերին եւ օտարներին առաջ, որովհետեւ բոլոր կարողութիւնները ունի այդ անելու եւ մեծ յաջողութեամբ:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

նը իր անընդհատ չողարձակումներով:

Ի՞նչ գործնական հետեւութիւններ կարելի է հանել այս ուսումնասիրութիւններէն:

Ա) Իբրեւ նախզգուշական միջոց կրային գեղահատներ գործածելը անիմաստ է:

Բ) Երբ «սթրոնցիում – 90» է վարակուելու վտանգ ըլլայ, երբ անդեղէնները, ջուրը եւ օդը վարակուած ըլլան, պէտք է մարմնին մէջ չատցնել կրային աղերու քանակը, որով կարելի է վարակման քանակը մօտաւորապէս մէկ քառորդի իջեցնել:

Գ) Աւելի ազդու է այս պարագային կրային աղերը ներարկել ուղղակի արեան մէջ:

Դ) Նախապատուութիւն պէտք է տալ ներարկումին մանաւանդ անոր համար, որ քայքայումի գեղահատները ընդհանրապէս կենդանիներու ոսկորներէն կը պատրաստուին եւ կրնան իրենք ալ սթրոն–ցիում – 90 պարունակել:

Ի վերջոյ պէտք է չեշտել որ տարիքաւորներէ շատ աւելի մեծ չափով վտանգուած են տղաք, որոնց ոսկորները դեռ կազմաւորուելու վրայ են:

ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ).— Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Զաւարեան» ենթակոմիտէն, «Շանթ» Մշակութային Ընկերակցութիւնն ու Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը, միասնաբար կազմակերպած էին Յունիս ութին ընկերական գինեձօն մը, ի պատիւ այն բոլոր ազգայիններուն, որոնք վերջին երկու տարիներու ընթացքին իրենց նիւթական եւ բարոյական ամբողջական աջակցութեամբ սատարեցին ու թիկունք կանգնեցան վերոյիշեալ միութիւններուն, որպէսզի անոնք աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ շարունակեն յառաջ տանիլ իրենց գեղեցիկ ու ազգօգուտ գործունէութիւնը, Մարսէյլի հայաշատ արուարձանին՝ Պօմոնի մէջ:

Շատ գնահատելի էր կազմակերպիչներուն գաղափարը, որովհետեւ եթէ այսօր Մարսէյլի Հայութեան համար պատիւ բերող «Ս. Սահակ Մեսրոպ» Թատերասրահը ունինք, որու ընծայած պատեհութենէն լաւապէս կ՚օգտուին «Շանթ» Թատերախումբը ու Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը, սարքելով Թատերական ներկայացումներ ու գեղարուեստական երեկոներ, այդ մէկը կը պարտինք այդ գիտակից ու զոհաբերող ազգայիններու նիւթական եւ բարոյական անվերապահ աջակցութեան:

Սեղաններու շուրջ բոլորուած շուրջ 150 հոգի՝ մինչեւ ուշ ժամանակ ապրեցան մտերիմ ու խանդավառ պահեր, ուր խօսք առին շատերու կարգին կազմակերպիչ մարմնի ներկայացուցիչները, առաւելաբար ծանրանալով գործակցութեան ոգիով ձեռք ձգուած գեղեցիկ արդիւնքին Հայու ստեղծագործ ու շինարար նկարագրին վրայ, ու Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի շրջանին մէջ ունեցած շինիչ գործունէութեանը վրայ:

Պօմոնի Քրիստափոր խումբի «Զարենց» պարախումբը ինչպէս միշտ դարձեալ ուրիթ ընծայեց ներկաներուն ապրելու վայելքը հայ տոհմիկ պարին ու հրամցուց խնամուած գեղարուեստական յայտագիր մը:

Ինչպէս միշտ այս անգամ ալ Մարսէյլի Սիամանթօ եւ Ռոստոմ խումբերու Նոր Սերնդականները եկած էին քաջալերելու իրենց գաղափարի ընկերներուն ձեռնարկը, որոնք իրենց խմբերգներով ու անմոռանալի հրապարակային նպաստեցին մթնոլորտի ստեղծման:

Հոս տեղին կը գտնենք կազմակերպիչներու ուշադրութեան յանձնել պարագայ մը, որուն ականատես կ՚ըլլանք քիչ մը ամէն տեղ. երբ նման բնոյթ ունեցող

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՔԱՂԱՔ

Արտաշատի շրջանի Վեդի գիւղը քաղաքներու շարքին դասուած է Մայիս 31էն ի վեր:

×

ՀԱԿԱԿՐՕՆ ԳԻՐՔ

«Աստուածները մեռնում են» խորագրով 700 էջնոց գիրք մը լոյս տեսած է Երեւանի մէջ: Հեղինակը՝ Արա Սիմոնեան նպատակ ունեցած է «Ընթերցողներին ծանօթացնել նաեւ մարքսիզմի կլասիկների հակակրօնական դրոյթներին, պարտիայի եւ կառավարութեան՝ կրօնի մասին կայացրած որոշումներին, ինչպէս եւ աչքի ընկնող բնագէտների հակակրօնական յօդուածներին»:

Խօսելով այս գրքի մասին՝ գրագատ մը՝ Վ. Ցովսէփեան ցաւ կը յայտնէ, որ հեղինակը չէ օգտագործած միջնադարեան հայ գիտնականներու «բնագիտական հայեացքները» եւ ո՛չ ալ խօսած պաւլիկեան եւ այլ շարժումներու մասին: Այս կապակցութեամբ Վ. Ցովսէփեան «մեղքի մեծ բաժին» մը կը դնէ «Սովետական կարգեր հաստատուելուց յետոյ Երեւանի նոր բացուած համալսարանում դասախօսելու հրաւիրուած հայագէտների աւագ սերնդի մեծամասնութեանը» վրայ, որ «եկաւ նախկին հոգեւոր դպրոցներից՝ Էջմիածնի ճեմարանից, Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցից եւայլն»: Ու ի՜նչ է եղած այդ մեծ պատմաբաններուն (Ստ. Մալխասեան, Մ. Աբեղեան եւայլն) «յանցանքը».— «Այդ սերունդը պատշաճ պատրաստակամութիւն չցուցաբերեց հայ մատենագրութիւնն աթէիզմի տեսանկիւնով վերանայելու ուղղութեամբ»:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

հանդիպումներ կը կազմակերպուին խուսափելու է բազմաթիւ անձերու խօսք տալու տեղ սովորութենէն, կը հասկնանք իրենց մարդ չնեղացնելու մտահոգութիւնը, բայց այս երեւոյթը ոչինչով կը նպաստէ մթնոլորտի ստեղծման, շատ յաճախ կը պատահի ճիշդ հակառակը:

Այս հաւաքոյթը առիթ մը եղաւ անգամ մըն ալ հաստատելու թէ վերոյիշեալ միութիւնները կը վայելեն համակրանքը իրենց շրջապատին, որով պէտք է շարունակեն նոյն հաւատքով իրենց գեղեցիկ գործը:

Գ. Պ.

Կ՚ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ, ապահովագրական ընկերութիւնները սնանկանալու վտանգին տակ կը գտնուին, որովհետեւ, ինքնաշարժային արկածներու թիւը եւ վճարուող վնասուց հատուցումներու գումարները վերջերս շատնալ սկսած են:

Շուէտի եւ Ամերիկայի մէջ կատարուած ուսումնասիրութիւններէ ի յայտ եկած է որ ,արկածներու մեծագոյն մասը կը պատահին երբ ինքնաշարժ վարողները 25 տարեկանէն վար են, երբ՝ քառասուն տարեկանէն վեր ամուսիններ իրենց կիներուն ու զաւակներուն թոյլ կու տան ինքնաշարժ վարել եւ վերջապէս, երբ ինքնաշարժ վարողները որոշ արհեստներու տէր մարդիկ են:

Ֆրանսայի ապահովագրական ընկերութիւնները, ելեւմտական նախարարութեան հետ համախորհուրդ, որոշած են փոփոխութեան ենթարկել ինքնաշարժային արկածներու դէմ ապահովագրութեան պայմանները: Այսուհետեւ, 25 տարեկանէն վար եղող երիտասարդները, ապահովագրութեան համար աւելի մեծ գումար պիտի վճարեն. իսկ 30 – 40 տարեկանները եւ իրենց ինքնաշարժները ուրիշներուն փոխ չտալու մասին գրաւոր յայտարարութիւն ընողները աւելի փոքր գումար պիտի վճարեն:

Մասնաւոր զեղչ պիտի ըլլայ նաեւ ինքնաշարժի այն տէրերուն, որոնք մասնաւոր արհեստ մը ունին եւ իրենց ինքնաշարժը կը գործածեն միայն գործի երթալու համար — ինչպէս՝ կարգ մը պաշտօնեաներ եւ կրօնաւորներ:

×

Վիէննայի բժիշկ մը, Տոքթ. Էրնսթ Քլաուսպերկէր կ՚ըսէ թէ՝ գտած է մարդոց մտածումները չողանկարելու մեթոտ մը: Պատրաստած է ճառագայթները դէպի վար արձակող մասնաւոր լամբ մը, որուն շնորհիւ ուղեղը պիտի կարենայ բաւարար չափով լուսաւորուիլ եւ այսպէսով կարելի պիտի ըլլայ մէկ երկվայրկեանի մէջ 188 պատկեր առնել: Այս պատկերներու ժապաւէնը ապա պիտի ցուցադրուի պաստառի մը վրայ եւ ցոյց պիտի տայ թէ ինչ տեղի կ՚ունենայ ուղեղին մէջ եւ ինչպէս կը ստեղծուին մեր մտածումները:

×

Բժիշկները հաստատած են թէ՝ սովորաբար բոլոր մարդոց աջ աչքը աւելի զօրաւոր է քան ձախը: Կատարուած փորձերու ընթացքին ,աջ աչքը երբեք չէ դժուարացած զանազանելու իրեն ցոյց տրուած պատկերները, իսկ ձախը շատ անգամ դժուարացած է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (149)

ԵՐԼՏՐՋԻ
ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

ԺԳ.

Երլտրջի Բարձրագոյն Ցանձնաժողովը, Պերժիքցի բանտարկեալին վրայ ուրիշ կարեւոր մանրամասնութիւններ քաղելու նպատակով, օգտակար կը գտնէ լսել Պ. Թօզնէյթային, Սինկըրի ընկերութեան Կ. Պոլսոյ տնօրէնը, ինչպէս նաեւ ուրիշներ, որոնք կը պաշտօնավարէին նոյն ընկերութեան մէջ:

Տնօրէնը ներկայացաւ եւ հետեւեալ վկայութիւնները տուաւ Բարձրագոյն Ցանձնաժողովին.—

«Մեր ընկերութեան պաշտօնեաներէն Պ. Պէճքի յանձնարարութեան վրայ է որ ընդունեցայ Պ. Խուարը, երեք տարի առաջ. Թոյլ նկարագրով եւ քիչ ընդունակութիւններով մէկը գտայ զինք, եւ կարեւոր ծառայութիւն մը չյանձնեցի իրեն:

«Դէպքէն գրեթէ մէկ ամիս առաջ, սկսած էր ուշ գալ, թէ առտուները, թէ կէս օրէ վերջերը. յետոյ իմացայ թէ՝ տեղին Խուար կարի աշխատանոց մը բացած էր, եւ իր էրկան յապաղումները վերագրեցի առոր, թերեւս, կը խորհէի, իր կնոջ գործերով ալ կը զբաղի. բայց, միեւնոյն ժամանակ, դիտողութիւններ ըրի, աւելի ճշդապահ ու կանոնաւոր ըլլալու»:

— Ընկերութեան սնտուկը 250 Փրանքի արժէթուղթ մը դրած էր, պատասխանեց տնօրէնը, օր մը չեղաւ որ գանգատէր իր վիճակէն, երբեք ամսականի յաւելում խնդրած չէ:

— Իր արտաքին յարաբերութիւնները չէի՞ք գիտեր, հարցուց Նախագահը:

— Բնաւ չէի չահագրգռուեր իրմով, պատասխանեց տնօրէնը, միայն, իր ձերբակալումէն ետք է որ իմացայ իր յարաբերութիւնները հայ յեղափոխականներուն հետ:

— Ի՞նչպէս, ի՞նչպէս, ընդմիջեց Նէճիպ Մէչամէ, տենդոտ շարժուձեւով մը:

— Այն ատեն միայն յիշեցի, շարունակեց տնօրէնը, Խուարի մտերմական յարաբերութիւնները պաշտօնեաներէս մէկուն՝ Քէնտիրեանի հետ:

— Ո՞վ է Քէնտիրեանը, հարցուց Նախագահը:

— Հայ երիտասարդ մը, պատասխանեց տնօրէնը, պելժիացիին հետ դէմ առ դէմ կը նստէին միեւնոյն գրասենեակին մէջ եւ յաճախ կ՚իմանայի իրենց խօսակցութիւնները ցած ձայնով եւ այդ մասին դիտողութիւններ կ՚ընէի իրենց:

— Կը խնդրեմ, պարոն տնօրէն, հաճեցէք շարունակել, ընդմիջեց դարձեալ Նախագահը:

— Պիտի պատմեմ, յարեց տնօրէնը, անցած մարտ ամսուան սկիզբը, Քէնտիրեան ինձմէ խնդրեց մէկ շաբաթական, պատրուակելով թէ իր հայրը հիւանդ էր եւ թէ ինք ստիպուած էր առժամապէս հեռանալ. կատարեցի խնդրանքը, Քէնտիրեան գնաց:

— Յետո՞յ:

— Երկարեցաւ իր բացակայութիւնը, շարունակեց տնօրէնը, ես՝ իր հօրը հիւանդութեանը վերագրեցի զայն, բայց Մարտ 17ին գրասենեակս ներկայացաւ հայրը, իր տղուն մէկ նամակովը, որով այս վերջինը կը խնդրէր որ իր հօրը վճարուի այն գումարը զոր ինք ընկերութենէն կը պահանջէ:

— Որքա՞ն էր պահանջքը, հարցուց Նախագահը:

— Քսան Օսմանեան լիրայ եւ եօթանասուն ղրուշ ոսկեդրամ, պատասխանեց տնօրէնը, ամբողջը յանձնեցի հօրը, եւ այդ թուականէն ի վեր լուր մը չեմ առած Քէնտիրեանի մասին, միայն կ՚իմանայի թէ Պուլկարիա անցած է:

Տնօրէնը մեկնեցաւ:

Յետոյ Երլտրզ կանչուեցան նոյն ընկերութեան պաշտօնեաներէն ուրիշ վկաներ:

Առնցմէ էր Տոքթ. Չէրքասքի. Սինկըրի ընկերութեան խորհրդական – փաստափանը, որ հետեւեալ տեղեկութիւնները տուաւ:

«Խուար Ժօրիսի ձերբակալումը զրաւած էր արդէն թէ իմ եւ թէ մեր տնօրէնին ուշադրութիւնը, եւ անոր չարժաուիթը հասկնալէ առաջ, այդ պաշտօնեային անհատական կեանքին և յարաբերութիւններուն վրայ բացած էինք քննութիւն մը, որ հետեւեալ արդիւնքը տըւաւ.

— Պատմեցէք ուրեմն, ընդմիջեց Նախագահը:

Եւ խորհրդական – փաստաբանը սկըսաւ պատմել:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկ. Վաղարշակ Մելիքեան
Տէր և Տիկ. Յարութիւն Այվազեան
ուրախութեամբ կը ծանուցանեն նըշանախօսութիւնը իրենց զաւակնե-րուն՝

ՄԱՐԳԱՐԻՏ եւ ՀՐԱՅՐ

Փարիզ — Պէյրութ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին Հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ :

ՅՈՎՀԱՆՆէՍ ԻԳ.

Սրբազան Քահանայապետին հոգւոյն համար :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

ԳԵՐ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան (Ամերիկայէն Փարիզ ժամանած) եւ զաւակները՝ Մաշիկ եւ Սիրան, փեսաները եւ թոռները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իր ամուսնոյն՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ (ԱՐՏՕ) ԱՏՈՄԵԱՆԻ

յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի անդամ-անդամուհիները Հայկ Սէրէնկիւլեանի քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ 50 ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան եւ 50 ֆրանք Թանգարանին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՄԱՅԻՍ 28-Ը
ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդան Շահպազ» խումբին կողմէ : Այս Կիրակի Յունիս 16ին ամբողջ օրը :

A la Guinguette du Grand Pont
ST. SATURNIN LES AVIGNONS

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԵՐԵՄԻԱ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ :

Կը խօսի՝ Ընկ. ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆ :

Երգ, պար, խրախճանք :

Շամփուրով խորոված :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի :

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Ճաշ : Տոմսերու մասնակցութիւն 5 ֆրանք :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 22ին :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը խօսի Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ : Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման ասպիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր :

ՏՕՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս Կիրակի, ՏՕՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ :

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Ի ժամ Ս. պատարագի պիտի կատարուի յատուկ մաղթանք Ս. Էջմիածնի :

Ս. պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներուն կողմէ միաձայն, Կոմիտասեան եղանակաւ, առաջնորդութեամբ Գիւտ վրդ. Նազգաշեանի :

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը մասնակցելու սրբազան արարողութիւններուն եւ աղօթելու Հայաստանեայց եկեղեցւոյ անսասանութեան համար :

×

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Կաթուղիկէ Ս. Էջմիածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի : Կը պատարագէ, քաղաքս հիւրաբար գտնուող Տէր Հայկազուն քահանայ Բանտիկեան :

Սկիզբ ժամերգութեան 9, պատարագ 10·30 :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մըրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ :

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐՍՄՊԷԼ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները :

×

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եւ շրջաններու Կրօն. Ընկերակցութեան, Հինգշաբթի օրուան հետեւեալ դպրոցներու տարեվերջի հանդէսները, հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ա.— Ժանթիյի, Պիսէթրի, Փորթ տ'Իթալիի շրջանի դպրոցի հանդէսը՝ կազմակերպուած Կրթ. Մարմնոյ կողմէ, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 15, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30ին, Գոմպաթաններու սրահին մէջ, 17 Րիւ Րէյմոն լը Ֆէվրը, Ժանթիյի, կը նախագահէ Ներսէհ վրդ. Բապուճեան : Երգ, արտասանութիւն, ընթերցանութիւն աշակերտներու կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ :

Ուսուցիչ Պ. Սարգիս Քաջեանի ղեկավարութեամբ :

Մուտք 2 ֆրանք :

Բ.— Պանեէօ - Քաշանի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը, Կիրակի, 16 Յունիս, ժամը 15ին, ֆրանս. աղջկանց վարժարանի սրահին մէջ, 19 Րիւ տ'Արքէօյ, Պանեէօ : Կը նախագահէ Պ. Լեւոն Տօնիկեան : Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկ. պարեր, պիտի ներկայացուի կատակերգութիւն մը Լեւոնիկը, եւ Գարնան հրաւէրը, պարադաշտ փիէս մը, ուսուցչուհի Տիկին Պալըդճեանի ղեկավարութեամբ :

Մուտք 3 ֆրանք :

Հաղ. Միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 197 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մարսէլ-Պօնի :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ :

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերուհիները, քոյր կազմակերպութեանց ընկերներ եւ համակիրներ :

Այս Շաբաթ, ժամը 18 – 24, Մշակոյթի Տան մէջ :

Պիւֆէ — նուագ — ջերմ մթնոլորտ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

«Ահարոնեան» բաժակի (փինկ-փոնկ) վերջին մրցումը այս Շաբաթ կէսօրէ ետք՝ ժամը 16·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նուիրուած մեր բիւրաւոր նահատակներուն :

Կը նախագահէ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ :

Կը խօսի՝ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Կը ներկայացուի Մալխասի «ՋԱՐԹՕՆՔ»Ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Թատերախումբին կողմէ :

Կը ցուցադրուի նաեւ գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր :

Կիրակի, (23 Յունիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին Արթիսթիք շքեղ սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները անխտիր :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի երիտասարդ աշխատաւոր մը, խանութի մէջ աշխատելու համար :

Դիմել՝

58, Rue de Cléry, "Paris Californie"

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի ընկերները, Երկուշաբթի, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկ. ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան- հրաժեշտ է :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ
ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիի օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին ամսոյս 30ին, Կիրակի օր :

Մանրամասնութիւնները մօտ առենէն

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի ժամը 15 – 22 վարժարանին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ –

Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Տոմսերու մասնակցութիւն 2,50 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնօ-Փավիյօն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«Հերոսներու Օրուան» նուիրուած ... րեկան դաշտահանդէսը Շաւիլի անտառի մէջ Յուլիս 21ին :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 16, ԺԱՄԸ 12էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

(Անձրեւի պարագային վրաններ ապահովուած են) :

Որուն հիմնարկութեան տասնամեակն է

36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ եւրոպական պարեր : Խնամուած նոր պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ մասնաւոր չելլի ղիներով :

Երեկոյին աւանդական շամփուրով խորոված :

ՄՈՒՏՔ 2 ՖՐԱՆՔ

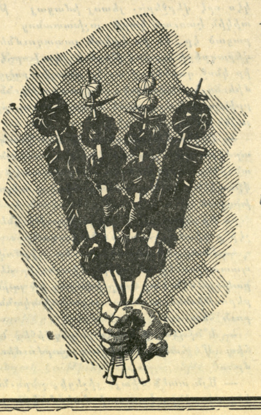
ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— 200 հոգիինց բացօթեայ ճաշ, կէսօրուան (ժամը 13ին) գին 13 ֆրանք :

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները, դիմելով Աղքատախնամի գրասենեակը :

32 Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս ՓՐՕ. 77–73) :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով :

ՏԱՆՈՂ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրոլէի կայանը : Շոգեկառք 12·05, 12·17, 13·26, 13·54, 14·30 եւ 15ին յաջորդաբար :



ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 16 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 16 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — 9632

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9632

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՊԱՏԱԿԱՍԼԱՑՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի կոմկուսի վարիչները քու-նէրնին փախցուցեր են՝ անոր համար, որ սփիւռքի ազատ մամուլը խիստ քննա-դատութեան ենթարկած է առաջին քար-տուղար Եակով Նիկիտիչ Զարոբեանի եւ երկրորդ քարտուղար Յովհ. Բաղդա-սարեանի ծանօթ նյոյթները «Ռեսպուբ-լիկայի ստեղծագործական ինտելիգեն-ցիայի ակտիւի ժողով»ին առջեւ, գու-մարուած Երեւանի մէջ Մարտ 29ին :

Մոսկուայի հլու կամակատարները սարկամտօրէն յարձակեր էին Յովհ. Շի-րազի, Պարոյր Սեւակի, Վ. Ն. Կարա-պետեանի եւ ընկերներուն վրայ, որոնք կարծելով թէ կարմիր բռնակալին ան-հետացումէն վերջ ծագած է լուսաշող արշալոյսը, ազատ թռիչք էին տուած ի-րենց միտքին ու հոգիին խռովող մտածում-ներուն :

Ամէն կարգի մտաւորականներու ներ-կայութեամբ երկրորդ ժողով մը եւս գումարուած էր Մայիս 10ին Երեւանի մէջ: Այս անգամ քննադատութեան թի-րախ էին դարձեր կարգ մը հանդէսներ, որոնց խմբագիրները շեղած են եղեր «սո-ցիալիստական ռէալիզմի սկզբունքնե-րէն» :

Այս հաւաքոյթին մէջ քանի մը գրա-գէտներ իրենք զիրենք վարկաբեկեր էին՝ ձայնակցելով կոմկուսի զոյգ մանկլաւիկ քարտուղարներուն եւ սեւցնելով իրենց գրչի եղբայրները :

Դաշնակցական թերթերու արդար քըն-նադատութիւնները արձագանգ գտած ըլ-լալով Հայաստանի մէջ, կոմկուսի պա-տասխանատու վարիչը Սովետական Հա-յաստան օրաթերթի Մայիս 31ի թիւին մէջ հրատարակած է անստորագիր խմ-բագրական մը՝ Մարտականութիւն եւ նպատակասլացութիւն գաղափարական աշխատանքում» յեղափոխակա՞ն խորա-գրով : («Յառաջ», Յունիս 11) :

Զարոբեանները «մարտականութիւն» կը բաղան՝ նիզակ ճօճելով Հ. Յ. Դաշնակ-ցութեան դէմ, որ իրենց յաւիտենական մղձաւանջն է եւ որու սարսափին տակ կ'ապրին քառասուներեք տարիէ ի վեր :

Իրենք ալ չեն հաւատար իրենց ըսա-ծին, սակայն ո՛չ մէկ դրական փաստ ու-նենալով իրենց ձեռքը, թութակի պէս կը կրկնեն 1921էն ի վեր իրենց գոց սորված ածականները Դաշնակցութեան դէմ.— «իմպերիալիստական ռէակցիայի ծառա-յագրուածներ», «բուրժուա – նացիո-նալիստներ», «Հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամիներ», որոնք իբրեւ թէ «արտա-սահմանում թշնամական պրոպագանդա են մղում Ս. Հայաստանի դէմ, ձգտելով սեպ խրել հայ եւ ռուս եւ խորհրդային միւս ժողովուրդների բարեկամութեան մէջ» :

Ամբողջ ցաւն այն է, որ չորսուկէս տասնեակ տարիներէ ի վեր Խ. Միու-թեան անծայրածիր հողամասերուն վրայ տակաւին արմատ չեն ձգած «մարքս-լենինեան» սկզբունքները: Փաստ է, որ «կոմունիստական պարտիա»ն չնչին փոք-րամասնութիւն մը կը կազմէ, սակայն հարիւր միլիոնաւոր մարդոց վրայ իր բռնակալ տիրապետութիւնը կը պար-տադրէ, կռթնած ամենազօր Զեկային վը-րայ :

Այսօր Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան, մինչեւ Ղազախստան, Ուզբէկիստան ու Ճաճիկիստան ընդհանուր կարգախօսքն է՝ « գաղափարական աշխատանքը բարձրա-ցնել նոր խնդիրների մակարդակին, ու-ղղութիւն դարձնել աշխատաւորու-թեան մէջ կոմունիստական գաղափար-ներու արմատաւորման, անհաշտ պայ-քար մղել բուրժուական գաղափարախօ-սութեան բոլոր տեսակի դրսեւորումնե-րուն, այսինքն «փորմալիզմի, նատու-րալիզմի, աբստրակցիոնիզմի եւ ազգա-յին սահմանափակութեան դէմ», որոնք « անհամատեղելի են կոմունիստական գաղափարայնութեան եւ սոցիալիստա-կան ռէալիզմի հետ» :

Ասոր կ'ըսեն մարտականութիւն եւ նը-պատակասլացութիւն (?) :

Ու կը յուսան այս զէնքերով տապալել Դաշնակցութեան կաղնին, որուն ար-մատները խոր թափանցած են Հայու-թեան հողին մէջ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՀԵՐՈՍ ՄԸ ԱՆՁՐՊԵՏԻՆ ՄԷՋ

ԽՈՐՀ. Ե. ՏԻԵԶԵՐԱԳՆԱՑԻՆ ՇՐՋԱՆԸ ԵՐԿԱՐ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ

Կակարինէն երկու տարի ետք, Խորհ. Միութիւնը իր 5րդ տիեզերագնացն է որ կը ղրկէ անջրպետ :

Գնդապետ Պիքովսկի ճամբայ ելաւ Ուրբաթ օր, Մոսկուայի ժամով՝ 15ին : Հրատարակուած զեկոյցը որ սփռեց մամուլի Թաս գործակալութիւնը կ'ըսէր.— «Այս արձակումը կը ձգտի տեղեկութիւն-ներ ձեռք ձգելու մարդկային կազմին մասին անջրպետին մէջ, թոյլ տալու բժշկական փորձեր երկարաձգուած թը-ռիչքի մը պայմաններու մէջ ինչպէս նա-եւ կատարելագործելու ղեկավարուած այերանաւի մը դրութիւնը : Վոստոկ Ե. նախատեսուածէն մերձաւոր ծիրի մը վրայ դրուած է, շրջանին տեւողութիւնը 88 վայրկեան 4/10 է, իր մերձակէտը՝ 191 քիլոմեթր է եւ իր հեռակէտը՝ 235 : Հասարակածի գծին բաղդատմամբ իր հակումի անկիւնը 65 աստիճան է : Ռա-տիօ – յարաբերութիւններ հաստատուած են, երկու ուղղութեամբ » :

Այս զեկոյցէն քիչ վերջ, խորհրդային պատկերասփիւռը կը ներկայացնէր Պի-քովսքին տիեզերագնացի աւանդական համազգեստով : Ժամը 16.36ին, Մոս-կուայի ձայնասփիւռը կը հաղորդէր ա-ռաջին հաղորդագրութիւնը զոր ստացած էր Պիքովսքիէն, ուղղուած Կրեմլին « կը յայտարարեմ Խորհ. Միութեան Համայ-նավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէ-ին, խորհրդային կառավարութեան եւ անձնապէս Նիքիթա Խրուշչեւի .— Շատ լաւ կը զգամ ինքզինքս, բոլոր գործիք-ները բնական ձեւով կը բանին, թռիչքը կը շարունակուի յաջողութեամբ : Շնոր-հակալութիւն կը յայտնեմ խորհրդային ժողովուրդին, սիրելի հայրենիքիս եւ կառավարութեան այն վստահութեան համար զոր ինծի կ'ընծայեն » :

Այս նոր թռիչքին առջեւ զանազան ըն-րոյցներ սկսան շրջան ընել: Կ'ըսուէր մանաւանդ թէ սովորական փորձ մը չէ այլ յանդուգն քայլ մը պիտի առնուի : Կը կարծուէր մանաւանդ թէ կին մըն ալ պիտի ղրկուէր Շաբաթ օր :

Նոր տիեզերագնացը ռուս է ինչպէս նախորդները : 28 տարեկան է եւ ծնած է Մոսկուայի շրջանը :

Իր երկրորդական ուսումը վերջացու-ցած է 1952ին Մոսկուա եւ անդամակցած նոյն տարին Կոմսոմոլին (համայնավար երիտասարդութեան) :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ԱԹՈՍԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՆՑ

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

Պոլսոյ Պատրիարքարանը հետեւեալ հաղորդագրութիւնը հրապարակած է .—

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը ստացաւ հետեւեալ հեռագիրը Ս. Էջմիածինէն .—

« Յունաստանի Սրբազան Արք.էն հրա-ւէր ստացած ենք մասնակցելու Աթոսի հազարամեակի հանդիսութեանց Յունիսի 22 – 25ին: Այսու կը խնդրենք հանիք մասնակցիլ այդ հանդիսութեանց յանուն Հայ Եկեղեցիին մեր կողմէ լիազօրուած: Բարի եղէք հեռագրել Ձեր համաձայնու-թիւնը :

ՎԱԶԳԷՆ Ա.»

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Ս. Էջ-միածին յղեց հետեւեալ հեռագիրը.

Սիրով կ'ընդառաջենք Սուրբ Օծու-թեանդ փափաքին մասնակցելու Աթոսի հազարամեակի հանդիսութեանց : Այս առթիւ պիտի այցելենք նաեւ վեհիդ ի փոխադարձութիւն Իսթանպուլահայու-թեան տուած Իր սփոփարար եւ օրհնա-բեր այցելութեան զոր դեռ չկրցանք փո-խադարձել : Նամակ կը հետեւի :

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Առիթէն օգտուելով Ամեն. Ս. Պատ-րիարք Հայրը պիտի այցելէ նաեւ Լիզպոն Կիւլպէնկեան Հիմնարկին եւ Լոնտոն Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին :

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

×

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Կաթողիկոսարանիս Դիւանը իր 1963 Յունիս 4 թուակիր Հաղորդագրութեամբ կը յայտնէր, թէ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Պետ. Նորին Սրբութիւն Յովհաննէս ԻԳ. Պապին վախճանման առթիւ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Հայրապետը Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս, յանուն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հոգեւորական դասուն եւ հաւատացեալ-ներուն իր խորազգած ցաւակցութիւննե-րը յայտնած եւ մաղթանքներ ըրած էր մեծ Հանգուցեալի հոգւոյն խաղաղու-թեան եւ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ բարգա-ւաճման համար :

Վեհափառ Հայրապետին վերոյիշեալ ցաւակցական հեռագրին որպէս ի պա-տասխանի Կաթողիկոսարանս հասաւ այ-սօր հետեւեալ հեռագիրը .—

Նորին Ս. Օծութիւն

Վեհափառ Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

ԱՆԹԻԼԻԱՍ – ՊԷՅՐՈՒԹ

Խորապէս ազդուած ձեր քրիստոնէա-կան համակրանքին համար, շնորհակա-լութիւն կը յայտնենք Ձերդ Սրբութեան, Կաթողիկոսութեանդ Եկեղեցական դա-սուն եւ Հայ Հաւատացեալներուն՝ հան-գուցեալ Պապին հոգւոյ խաղաղութեան եւ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ բարգաւաճման համար Ձեր աղօթքներուն եւ մաղթանք-ներուն :

Ձեզի հետ կ'աղօթենք խաղաղութեան եւ միութեան լաւագոյն իրագործումին համար, որոնցմով ապրեցաւ Յովհաննէս ԻԳ. Պապը :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ ՊԷԱ

Բ.

Իսկ երէկ, Մարոնիներու Սէն – Ժորժ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Լիբանանի Հան-րապետութեան Նախագահին, կառավա-րութեան Պետին եւ անդամներուն, Հա-մայնքներու Հոգեւոր Պետերու եւ Դիւա-նագիտական կազմին ներկայութեամբ Սրբազան Պապին հոգւոյն հանգստեան համար Ս. Պատարագ մատոյց Մարոնի-ներու Ամենապատիւ Փօլ Մէուշի Պատ-րիարքը : Ի դիմաց Լիբանանի Հայ Հա-մայնքին եւ Վեհափառ Կաթողիկոսին, սոյն եկեղեցական հանդիսութեան ներ-կայ գտնուեցան Դպրեվանքի Տեսուչ Հոգշ. Տ. Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան եւ Կիրակնօրեայ վարժարաններու, Վարիչ-Տնօրէն Հոգշ. Տ. Վարդան Վրդ. Տէմիր-ճեան :

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

10 Յունիս 1963, Անթիլիաս

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ ծանօթ խնդիրը նոր յայտ-նութիւններ կը բերէ որոնք ալ աւելի նեղ դրութեան կը մատնեն վարչապետ՝ Մաք-միլընը: Լոնտոնցի փաստաբան մը յայտ-նեց թէ խորհրդային զինուորական կցոր-դը՝ Իվանով փորձած է զինուորական գաղտնիքներ կորզել պատերազմական հը-րամարեալ Նախարարէն Քրիսթին Քի-լըրի միջոցաւ : Այս վերջին «հերոսու-հիին» վիճակը օրէ օր աւելի փայլուն կը դառնայ: Արդէն ընկերութիւն մը կազ-մած է որ իր շահերով զբաղի (հեղինակի իրաւունք, յօդուածներու եւ շարժանկա-րի), միւս կողմէ լոնտոնեան գիշերա-բոյն մը երեք ամսուան պայմանագիր մը առաջարկած է 60 հազար անգլիական ոս-կիի: Այս գումարին փոխարէն Քրիսթին Քիլըրի միակ պաշտօնը պիտի ըլլայ յայ-տագիրը ներկայացնել եւ պատասխանել յաճախորդներուն հարցումներուն :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ վաւերացուց ֆրանքեւ-գերման դաշինքը 107ի դէմ 325 ձայնով : Դէմ քուէարկողներն էին.— 66 ընկեր-վարական (68ի վրայ), 40 համայնավար (40) եւ մէկ ոչ – արձանագրուած: 42 ե-րեսփոխաններ կամովին ձեռնպահ մնա-ցած են :

ՊԱՂՏԱՏԻ ձայնասփիւռին համաձայն Քիւրտերը 165 մեռեալ եւ 30 վիրաւոր ունեցած են վերջին 48 ժամերուն ըն-թացքին :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ 1459 կրտսերներու դատավարութիւնը կը շարունակուի : Ասոնց տարիքը 19էն 21 է կրնան 5էն 15 տարի բանտարկութեան դատապարտը-ւիլ:

ՖՐԱՆՍԱ պիտի չմասնակցի ՄԱԿի ծախքերուն Քոնկոյի մէջ:

ՏԸ ԿՈԼ կը վերջացնէ իր շրջապտոյտը Փուաթուի շրջանով: Փարիզ կը վերա-դառնայ Կիրակի օր :

ԳԵՐՄԱՆ վաճառական մը հրապարակ հանած է ամառնային կօշիկ մը որու ա-նունը դրուած է՝ Օռատուռ : Համպուր-կի թերթ մը կը գրէ թէ այս վրդովիչ սխալը տգիտութեան արդիւնք է միայն եւ ոչ՝ լրբութեան :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ յայտարարութիւններ ը-րած է Իզվեստիայի եւ Փրաւտայի ի պա-տասխան Քենըտիի ճառին զոր դրական կը գտնէ, բայց լեցուն նաեւ հակասու-թիւններով :

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐԸ

Ա.

Հին ժամանակներէն սկսեալ, Հայաստան ճարտարապետական բարձր թեքնիք ունեցող երկրի մը հռչակը կը վայելէր: Երկրին նաւահանգիստները, որոնք աչքի կը զարնեն իրենց թէ թեքնիք կատարելագործութեամբ եւ թէ ճարտարապետական կարգ մը առանձնայատկութիւններով, արժանի են բազմակողմանի ուսումնասիրութեան:

Հայկական լեռնաշխարհի բարձրաբերձ լեռնաշղթաներուն մէջ կան զանազան մեծ ու փոքր լիճեր: Բազմաթիւ գետեր բաւական երկար տարածութեամբ սրընթաց կը սլանան խոր ձորերուն մէջէն: Մեծ լիճերուն, ինչպէս Վանայ, Սեւանայ եւ ջրառատ գետերուն վրայ՝ Ճորոխ, Եփրատ, Տիգրիս, Կուր եւ Արաքս, հինէն ի վեր նաւարկութիւն եղած է: Սկիզբները նաւարկութիւնը եղած է շատ նախնական եւ սահմանափակ ձեւով եւ արժէքով: Միջնադարուն, պատմական Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութեան սահմաններուն մէջ, նաւագնացութիւնը շատ զարգացաւ: Շինուած են ձկնորսական, առեւտրական եւ պատերազմական նաւեր, իսկ անոնց համար՝ նաւահանգիստներ:

Հին հայկական նաւահանգիստներու մասին եղած տեղեկութիւնները շատ աղքատ են եւ կցկտուր: Միջնադարեան զանազան շինութիւններու պատերուն փորագրուած բազմաթիւ արձանագրութիւններուն մէջ, նաւահանգիստներու մասին ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ: Միայն Մաղարթա վանքի 966ի արձանագրութեան մէջ կը յիշատակուի, որ ջրաղացներու եւ հողերու հետ միասին նուիրուած է նաեւ նաւակ մը Երասխ (Արաքս) գետին մէջ, որ պատճառ կուտայ ենթադրելու նաւակայանի մը գոյութիւնը այդ գետին վրայ:

Տարբեր են գրաւոր աղբիւրներու տեղեկութիւնները: Հին հայկական գրաւոր աղբիւրներուն մէջ նաւահանգիստներու շինութեան մասին տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Ժ. դարու պատմագիր՝ Թովմա Արծրունի, որ մանրամասն նկարագրելով Վասպուրականի Թագաւոր Գագիկ Ա.ի (908 – 943) շինարարական գործունէութիւնը, կը յիշատակէ Վանայ լիճի Աղթամար կղզիին վրայ շինած նաւահանգիստը:

Այս տեղեկութիւնները իբր ելակէտ ունենալով, պատմաբաններ՝ Վարդ, Ե. Լալայեան եւայլն, եւ ժամանակակից գիտնականներ՝ Թ. Թորամանեան, Վ. Յարութիւնեան, Ս. Սաֆարեան, Գ. Միքայէլեան եւ Թ. Յակոբեան, նոյնպէս կը խօսին Աղթամար կղզիի նաւահանգիստին մասին:

Շատ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ կան Կիլիկիոյ նաւահանգիստներուն մասին: ԺԲ. – ԺԴ. դարերու Խաչակիրներու արշաւանքներու շրջանին վերաբերող բազմաթիւ փաստաթուղթերուն մէջ, որ կը վկայեն եւրոպական պետութիւններուն հետ Կիլիկիոյ ունեցած մշակութային, առեւտրական եւ քաղաքական կապերը, տեղեկութիւններ կան Կիլիկիոյ բազմաթիւ նաւահանգիստներուն մասին:

Կիլիկիոյ նաւահանգիստները յայտնի եղած են նաեւ ԺԱ. – ԺԴ. դարերու Եւրոպացի ճամբորդներուն՝ Պենիամին Տուդելսկ: Վիլլիպրանտ, Մարքօ Փոլօ, Մարինօ Սանուտօ (աւագ) գործերէն եւ այլ աշխատութիւններէն: Այս ճամբորդներէն միայն վերջինը՝ Մ. Սանուտօ սեղմ գիծերով կը նկարագրէ այդ նաւահանգիստներուն բարեզարդութիւնը: Իսկ այդ նաւահանգիստներուն թեքնիք առանձնայատկութիւններուն մասին կըցկտուր տեղեկութիւններ կան ԺԹ. դարու պատմագէտներ՝ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի եւ ֆրանսացի Վ. Լանկլուայի աշխատութիւններուն մէջ, որոնք մեծ քանակութեամբ նիւթեր հաւաքած են Կիլիկիոյ հայկական պետութեան պատմութեան եւ մշակոյթին վերաբերեալ: Հետաքրքրական են նաեւ Է. Հերցֆելտի եւ Ս. Կուեբի ուսումնասիրութիւնը նաւահանգիստ եղած Կոռիկոսի քաղաքի մասին:

Պատմական Հայաստանի գետերուն եւ լիճերուն վրայ նաւագնացութիւնները կը կատարուէին լաստերով, նաւակներով եւ փոքր նաւերով: Լաստերուն համար, ի հարկէ, նաւամատոյցներ շինելու պէտք չկար, իսկ մեծ առագաստանաւերուն համար՝ նաւամատոյցներ կը շինուէին ցիցերու վրայ: Այս ձեւի նաւամատոյցներու ցիցեր գտնուած են 1849ին, Ֆ. Պայեանի կողմէ Նորադուզի եւ Նոր – Բայազիտի մօտերը:

Սեւանայ լիճը, որ աշխարհի լեռնային ամենաբարձր եւ ամենամեծ լիճերէն մէկն է, զարնան եւ մանաւանդ աշնան շատ փոթորկոտ կ'ըլլայ: Ձմեռը ափերուն մօտ լիճը սովորաբար կը սառի (ամբողջ մակերեսը՝ հազուադէպ), ուստի լիճին վրայ նաւարկութիւնը առաւելաբար ամառ եղանակին կը կատարուի: Զարգացած է ձկնորսութիւնը: Հին ժամանակները Սեւանի մէջ քանի մը նաւահանգիստներ գոյութիւն ունեցած են՝ վանքին նաւահանգիստներէն մէկը Սեւանի կղզին, միւսը՝ Այրիվանքին մէջ, Նորադուզ գիւղին մօտ, ինչպէս նաեւ լիճին հարաւային ափերուն: Աւելի ուշ՝ ԺԹ. եւ Ի. դարերուն նաւակայաններ շինուեցան Նոր – Բայազիտի (Կամօ), Եղենովկայի, Ներքին Ղարանլուխի (Մարտունի), Բասարգեչարի եւ այլ վայրերու մէջ: Նաւերը մեծ չէին, որով նաւահանգիստներն ալ մեծ չեն եղած (ցիցերու վրայ տախտակամած կամըրջակներ, որ կը խորանային լիճին մէջ): Անոնց միջոցով ալ կ'ապահովուէր նաւարկութիւնը մինչեւ իսկ երբ ափերը կը սառէին:

Նաւագնացութիւնը աւելի զարգացած էր Վանայ լիճին մէջ, որուն առափնեայ քաղաքները եւ գիւղերը, ինչպէս նաեւ կղզիները, իրարու հետ կապուած էին մշտական հաղորդակցութեամբ: Ոստան, Վան, Խլաթ, Արճէշ եւ Բերկրի քաղաքները ունէին բարեկարգ նաւահանգիստներ, որոնք պաշտպանուած նաւամատոյցներ եւ խարսխակայաններ ունէին: Նաւակայաններ կային Դադուան, Կոտոմ, Արուկ, Արեստ, Արտամետ, Աւանց, Ագավանք, ինչպէս նաեւ Լիմ, Կտուց, Առտեր եւ Աղթամար կղզիներուն մէջ:

Վանայ լիճը, որուն ափերը ձմեռ եղանակին նոյնպէս կը սառին, գրեթէ վեց անգամ մեծ է Ժընեւի լիճէն: Լիճին մակարդակը անընդհատ կը բարձրանայ: Լինչի հաշիւներուն համաձայն, 1838 – 1841 թուականներուն ընթացքին, լիճին մակարդակը բարձրացած է 3էն մինչեւ 3,5 մեթր, այդ պատճառով ալ լիճին հիւսիսային ափին գտնուող միջնադարեան Արճէշ քաղաքը եւ այլ միջնադարեան նաւահանգիստներ ներկայիս թաղուած են ջուրին տակ:

Ամենէն աւելի հռչակ ունէր Աղթամարի նաւահանգիստը: Կղզին կը գտնուի լճափէն երեք քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, լիճին հարաւ – արեւելքը, ունի տանձի ձեւ եւ իր գագաթով ուղղուած է դէպի մերձակայ ափը: Լիճին ջուրերուն բարձրացումին հետեւանքով, կղզիին տարածութիւնը երթալով կը պզտիկնայ եւ այժմ 16 – 17 հեկտարէն աւելի չէ: Կղզիին ափերը ժայռոտ են եւ բաւական մեծ, իսկ մակարդակը՝ մեծ մասամբ հարթ: Ունի խմելու ջուր (լիճը աղի է):

Ռազմական տեսակէտէն կղզին նկատուած է անառիկ: Թովմա Արծրունիի տեղեկութիւններուն համաձայն, Աղթամար ապաստանած են Դաւիթ Սահառունի, Ռաշտ Ռշտունի եւ Բարգապրան, իսկ ըստ Սեբէոսի (Է. դար), Աղթամար կղզին Թէոդորոս Ռշտունիին ռազմական գլխաւոր յենակէտներէն մէկը եղած է, Վասպուրականի մէջ: Վտանգի պարագային Ռշտունեաց իշխանները իրենց իշխանանիստ Ոստան քաղաքէն կը տեղափոխուէին Աղթամար:

Թովմա Արծրունի կը պատմէ, թէ կըղզիին տարածութիւնը բաւական մեծցած է ափերուն մօտ լիճին մէջ քարեր լեցնելու միջոցաւ: Այդ քարերուն վրայ բարձր եւ հաստ պարիսպներ եւ բազմաթիւ աշտարակներ շինուեցան: Գագիկ Ա. Արծրունին հրամայեց նաեւ պարըսպապատել լիճին մէկ մասը, որպէսզի փոթորիկներէն եւ ալեկոծումներէն պաշտպանուած մնայ նաւահանգիստը:

Հազարաւոր բանուորներ ծանր եւ հըսկայ քարի կտորներ կը գլորէին ահագին խորութիւն ունեցող լիճին մէջ: Երբ բաւականաչափ քարի կտորներ լեցուեցան եւ ջուրին մակարդակէն հինգ կանգուն վեր բարձրացան ու հաստատ աչքով տեսանելի դարձաւ թելլ նման երկարող պատը, անոր վրայ, ինչպէս ցամաքին վըրայ, շինուեցաւ «ձիարշաւանօք հինգ» երկարութեամբ աղեղնաձեւ պատնէշ – պարիսպը: Պատմագրին վկայութեամբ այդ «հրաշակերտ, ահեղակերպ» պարիսպը հզօր ամրութիւն մըն էր: Բաւականաչափ «բարձրաբերձ եւ լայնանիստ բրգամբք», այսինքն բարձր աշտարակներով, պարիսպը վերի մասին մէջ տեղ ճամբայ մը ունէր, իսկ աշտարակներուն մէջտեղը նստարաններ դրուած էին, որոնց վրայ Թագաւորը եւ շրջապատի մարդիկ կը նստէին հանգչելու համար:

Պատնէշին պարիսպները, որ բաց աքցանի նման մէջտեղէն կտրուած աղեղի ձեւ ունէին, երկու կողմերով կը միանային կղզիին առափնեայ անառիկ ժայռերուն հետ եւ այս ձեւով կը պաշտպանէին թէ կղզին եւ թէ նաւահանգիստը: Թշնամի նաւերուն նաւահանգիստ ներխուժումը արգիլելու համար, անոր մուտքը կը փակուէր հաստ եւ լիճին մէջ խոր սուզուած մեծ գամերով պատրաստուած դուռերով:

Այս շինութիւններէն, Թագաւորի պալատէն եւ քանդակներով հռչակաւոր Ս. Խաչ Մայր Տաճարէն զատ, շինուեցան բազմաթիւ շէնքեր, որոնց շուրջին նաւահանգիստը սպասարկող վարչական, տընտեսական եւ արտադրական շինութիւններ:

Շինարարական աշխատանքներուն մասնակցած են նաեւ Թագաւորը, իշխաններ... ները եւ հոգեւորականները: Քարերը բերուած են Բաղէշի (Պիթլիս) մօտ գտնուող Կոտոմ գիւղի քարահանքերէն, այսինքն 120 քիլոմեթր հեռաւորութեան... Պատմագէտ Վարդի հաշիւներով 6500 մարդ կ'աշխատէին օր ու գիշեր: Նաւեր անընդհատ շինանիւթեր՝ քար, երկաթ, կիր, փայտ կը փոխադրէին:

Թովմա Արծրունիի նկարագրութիւններուն հիման վրայ եւ մեր մօտաւոր... շինելով, միայն կղզիին ափերուն ... լիճին յատակը եւ պատնէշին հիմը լեցնելու համար անհրաժեշտ էր քանի մը ... րիւր հազար խորանարդ մեթր քար բերել:

Յ. ԽԱՓԱՆՋԵ...

(1 Շար.)

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆ
(ՄԱՀՈՒԱՆ 25ԱՄԵԱԿԻՆ)

Լման քառորդ դար առաջ, 1938ին, Հեռաւոր Ամերիկայի մէջ իր հոգին աւանդեց հայ բեմերու անզուգական դերասան Յովհ. Զարիֆեան, գոհ երթալով վիրաբուժական գործողութեան մը:

Այս էջերուն մէջ, իր տարեդարձին, խօսած ենք արդէն այս մեծ արուեստագէտին կեանքին ու գործին մասին: Այսուհանդերձ, կը խորհիմ թէ իր մահուան քառորդ դարուն նոր անդամով, պարտ կ'զգանք ... ոգեկոչել անոր թանկագին յիշատակը, կարգ մը յաւելուածական մանրամասնութիւններով:

Յովհ. Զարիֆեան ծնած էր Լենինական (Ալեքսանդրապոլ – Գիւմրի) մէջ, համեստ ընտանիքի մը ծոցը:

Աղքատ ընտանիքի զաւակ, Զարիֆեան զուրկ կը մնայ բարձրագոյն ուսումէ եւ պարզ գրել ու կարդալ սորվելէ ետք կ'իյնայ կեանքի ասպարէզը ու կը պայքարի կոշկակարութեամբ:

Տղայ տարիքէն, իր հոգին խորը արթնցած էր արուեստին սրբազան հուրը, ու օր մը, երբ կը նետուի բեմ, արդէն իսկ ինքնաշխատութեամբ, յամառօրէն կարդալով, Յովհ. Զարիֆեան օժտուած էր բաւական պաշարի:

Բեմին վրայ իր թռիչքը կ'ըլլայ անհամեմատ արագութեամբ մը: Գրեթէ կարճ ժամանակի մը մէջ Զարիֆեան կը դառնայ հայկական բեմերու սիրուած ու փնտռուած դերասանը եւ օր մը կը գրաւէ Սիրանոյշներու, Աբելեաններու, Վրոյրներու, Պետրոսեաններու, Մանուէլեաններու, եւ բազմաթիւ այլ անուանի հայ դերասաններու շարքին:

Անկախ իր բեմական արժանիքներէն Յովհ. Զարիֆեան իբրեւ մարդ բացառիկ դէմք մը եղած է հայ իրականութեան մէջ:

Հեզահամբոյր, բարի, ընկերասէր մարդասէր՝ բեմի վրայ թէ կեանքի մէջ Զարիֆեան եղած է մեծերուն հետ մեծ...

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԿԱՆՏԻՆ

— Եւ ո՞ւր կ'երթաս այժմ, կ'երթաս անո՞ր միանալու ...

— Այո, պիտի տեսնեմ զինքը, թերեւս վերջին անգամ ըլլալով:

Մեհեանէն դուրս ելած պահուն Նաթիւ դէմ դիմաց գտնուեցաւ մարդու մը, առանց սակայն զայն որոշապէս տեսնելու, որ նոյնպէս ներս կը մտնէր մեհեանէն՝ աղօթելու համար որ տարաձանակներու փողերէն դուրս չժայթքէն մահացու գընդակները ...

Ապտէ, վերստին ծունր դրած գիցուհիի արձանին առջեւ, կ'աղօթէր.

— Օգնէ ինծի, օգնէ ինծի, կը մրմընջէր զմրախտ պատանին ...

Հապա՞ եթէ Կանտի իրապէս սուրբ մըն էր:

Ապտո կերպով յիշեց դէպք մը որ անցեալին մէջ պատահած էր Ֆրանսայի մէջ: Կը յիշէր սա ահաւոր նախադասութիւնը. «Անէծք մեզի, քանզի խարոյկին վըրայ այրեցինք սուրբ մը ...»:

×

Առանց հաւատալու իր աչքերուն, հիմա Ռանի կը դիտէր զայն ու շարունակ կը կրկնէր:

— Դուն ես, Նաթիւ, դուն ես ...

Աւելի գեղեցիկ էր ան հիմա իր կապոյտ եւ ոսկեզօծ սարիին մէջ: Նաթիւին տարօրինակ թուեցաւ մանկամարդ կինը այդ շքեղ պանդոկին մէջ գտնելը ...

— Մտիկ ըրէ, Ռանի, ըսաւ քաղցրութեամբ, կը սիրեմ քեզ եւ տեսնելու համար է որ եկած եմ ...

Ու մօտենալով երիտասարդ կնոջ՝ բըռնեց անոր թեւէն, Ռանի ուզեց ետ քաշել ձեռքը, չէ՞ որ իրեն այնքան ցաւ պատճառած էր առտնօք, բայց այնպիսի պարզութիւն մը, այնպիսի ծանրախոհութիւն մը կար երիտասարդին նայուածքին եւ շեշտին մէջ, Ռանի անդիմադրելի մղում մը ունեցաւ դէպի Նաթիւն:

— Ես ալ կը սիրեմ քեզ, Նաթիւ ...

Ու ինկաւ անոր գիրկը: Համբուրուեցան երկար, անզուսպ կիրքով մը:

Յանկարծ իմացաւ ժամացոյցի մը զարկը, որ ժամը չորսը կը հնչէր, եւ այդ վայրկեանին յիմար, ցնորական գաղափար մը ճեղքեց իր մտածումներուն խաւարը, այնպէս՝ ինչպէս յուսալքուած ծովամոյնը կը կառչի փրկարար լաստին:

— Ռանի, ինչո՞ւ համար միասին չմեկնինք, խակոյն, երկուքով, հոգ չէ թէ ո՞ր կողմը ...

Կինը յանկարծակիի եկաւ այս անսպասելի առաջարկէն:

— Հիմա՞, խակո՞յն ...

— Այո ...

— Բայց, անկարելի է տակաւին, տարօրութիւններ ունիմ: Յետոյ, ... հարգանս տակաւին ձեռք չեմ ... Համբերէ քիչ մը եւս, քանի մը օր, ... մը շաբաթ ...

Բայց Նաթիւ գիտէր թէ պէտք է ... միջապէս ըլլար, կամ երբեք: ...

— Ուրեմն, մեր երկրորդ անգամ ... խարհ գալուն, մըմնջեց տարաբախտ ... րիտասարդը: Հրաշապատում կեանք ... պիտի ապրինք: Պիտի ամուսնանանք ... հարիւր տարի պիտի ապրինք միասին ...

Ռանի չէր հասկնար այս ... խօսքերը: Հեռաձայնը հնչեց, բայց ... տասարդ կինը չուզեց պատասխանել ...

Կը շարունակէր համոզել Նաթիւն ... չո՞ւ խօսիլ ուրիշ անգամ աշխարհ ... մասին, երբ քանի մը շաբաթ միասին ... տի սպասէին՝ երջանիկ կեանք մը ... նալ ապրելու համար:

— Մնաս բարեաւ, Ռանի ...

Եւ Նաթիւ դուրս ելաւ, առանց ... դառնալու:

Հեռաձայնը դադրած էր հնչելէ ...

(7 Շար.)

եւ փոքրերուն հետ՝ փոքր: «Ոչ գայլերէց է վախցած» եւ ոչ ալ «արհամարհած է գառներին»:

Երբ 1929 թուականին այցելեց Ֆրանսա եւ Փարիզի մէջ ներկայացուց իր բեմական յաղթանակներէն մէկը համարուող «Տայֆուն»ը, մասնակցութեամբ այդ չափ Փարիզ գտնուող մեծանուն դերասանուհի Տիկին Դուրեան – Արմէնեանի, այդ առընչութեամբ, պատիւը ունեցայ կարճ ժամանակի մը համար մօտենալու այս անզուգական արուեստագէտին եւ մեծ մարդուն մտերմութեան: Որքան մեծ հաճոյք էր Յովհ. Զարիֆեանի խաղընկեր ըլլալը, նոյնքան եւ անոր վայելք էր կեանքի մէջ, հոգ չէ թէ ընկեր մը միայն, ըլլալ անոր մտերիմ ու խօսակիցը:

Այդ խօսակցութեանց ընթացքին, պատուական այս մարդը միշտ ալ կը զգուշանար իր խօսակցին զգացնելէ թէ ինք անհամեմատօրէն մեծ էր, թէ ինք աւելին բան գիտէր, թէ ինք մեծ ու անուանի դերասան մըն էր եւ որ ամէն ոք պարտաւոր էր իրեն ընծայել համապատասխան յարգ ու պատիւ:

Ընդհակառակն, իր մօտ ակնյայտնի էր այն անխառն համեստութիւնը, որ յատուկ է միայն մեծ մարդոց:

Դժբախտաբար, սակայն, Զարիֆեան խոցոտուած սրտով հեռացաւ Փարիզէն: Տխուր ու անորակելի պատահար մը վրդովեցուց այս քնքոյշ, այս խնկալէս «պարիֆ» մարդուն ազնուական հոգին:

Փարիզի մէջ ուզեց մեծ կազմակերպութեամբ խաղալ «Համլէթ»: Ողբացեալ Արշակ Զօպանեանի միջնորդութեամբ Օդէոն Թատրոնի տնօրէնութիւնը յօժարեցաւ ձրի տրամադրել սրահը, որպէսզի Շէյքսփիրեան հայ մեծանուն ողբերգուն հայերէնով ներկայացնէր Դանիմարքայի տառապեալ իշխանին տիպարը:

Այս գործը, սակայն, որ մեր ժողովուրդին համար պիտի ըլլար պատուաբեր փաստ մը, գարշելի ու անորակելի ստորանքի մը հետեւանքով ձախողեցաւ, ու Զարիֆեան չկրցաւ իրականացնել իր այնքան փայփայած երազը, «անմուրազ» մնաց, ճիշդ այնպէս ինչպէս իր նախորդը՝ հանճարեղ Պետրոս Ադամեան, որուն նոյնպէս երազն էր Շէյքսփիրի հայրենիքին մէջ ներկայացնել անոր տիպարները՝ հայերէնով:

Կը յիշեմ տակաւին, մինչեւ այսօր աչքիս առջեւ կը պատկերանայ այն տխուր տեսարանը, երբ գործին ձախողելէն ետք օր մը Յովհ. Զարիֆեան, Արշակ Զօպանեան, Տիկին Դուրեան – Արմէնեան եւ այս տողերը ստորագրողը Քաֆէ Սուրսի մէջ նստած կը ջանայինք մխիթարել մեծ արուեստագէտին խոցոտուած սիրտը, մինչ ինք՝ երախայի մը նման կ՚արտասուէր ...

Այսօր, իր մահուան քսանըհինգամեակին առիթով, երբ կ՚ոգեկոչեմ իր անմեռ յիշատակը, սիրտս կը մղկտայ ու կը խորհիմ թէ այս անզուգական դերասանը՝ որ երկար տարիներ իր քնարական ձայնով ու զմայլելի արուեստով թրթռացուց սերունդներու սիրտերը, օտար ափերու վրայ վերջացուց իր կեանքը, հեռու իր այնքան սիրած հայրենիքէն:

Ու կը տարուիմ մտածելու թէ կա՞ն արդեօք հայ ձեռքեր, որ երբեմն ծաղիկ մը դնեն այս մեծանուն արուեստագէտին եւ անզուգական մարդուն հողաթումբին վրայ:

×

Ցոյց տալու համար Յովհ. Զարիֆեանի ազնիւ ու քնքոյշ նկարագրէն օրինակ մը, պատմեմ հետեւեալ դէպքը:

«Տայֆուն»ի վերջին փորձերը կ՚ընէինք «Ֆլորիա» ճաշարանի ետեւի սրահը: Աւելորդ է ըսել որ այդ փորձերը մեզի համար դպրոց մըն էին, դպրոց մը՝ ուրկէ մեծապէս կ՚օգտուէինք, տրուած ըլլալով որ Զարիֆեանի բոլոր ցուցմունքները հաճելի էին եւ դիւրաւ ընդունելի, ճիշդ հակառակը, կարգ մը ուրիշներու, որոնց իւրաքանչիւր ցուցմունքը յաճախ ընկերացած կ՚ըլլայ դառնութեան չուքով մը:

Գրեթէ վերջին փորձի ընթացքին, ուրեմն, երբ Զարիֆեան, — որ կը խաղար Տոքթ. Տոկերամոյի դերը — տեսարանի մը ընթացքին պիտի խեղդէր իր սիրահարը, (Տիկին Դուրեան – Արմէնեան) յանկարծ լուռ ու մունջ մտիկ ընող դերասաններուս շրջանակէն լսուեցաւ ձայն մը.

— Դադրեցուցէք փորձը... ձեռնոցներըս գողցեր են ...

Վայրկենապէս ամէն բան դադրեցաւ: Զարիֆեան, որ իր երկու ձեռքերով բռնած էր Տիկին Դուրեան – Արմէնեանի կոկորդէն, թողուց իր «զոհը» եւ փոխանակ զինքը խանգարած ըլլալուն համար բարկանալու, քնքոյշ ժպիտ մը դէմքին, մրմնջեց.

— Ի՞նչ է պատահել, բալիկս ...

— Պարոն Զարիֆեան բսաւ դերասան Բ....ն, նոր ձեռնոցներ գնած էի այսօր, գողցեր են ... կ՚ուզեմ որ իսկոյն ձեռնոցներս գտնուին, ապա թէ ոչ չեմ շարունակեր փորձը ...

Ի՞նչ էր պատահած: Դերասաններէն մէկը, կատակ մը ընելու համար սեղանին վրայ դրուած ձեռնոցները վերցնելով նետած էր սեղանին տակ:

Յովհ. Զարիֆեան, որ չափազանց կատակասէր ալ էր, իսկոյն հասկցաւ թէ «բանը ինչումն էր» ու դառնալով մեզի, ըսաւ.

— Դէ, տղերք ջան, գտէք ձեռնոցները:

Ան որ բրած էր կատակը եւ գիտէր թէ ո՞ւր կը գտնուէին ձեռնոցները, զանոնք փնտռել ձեւացնելով վերցուց ձեռնոցները սեղանին տակէն ու տուաւ իր տիրոջը:

Փորձը շարունակուեցաւ: Երբ դուրս ելանք, փողոցին մէջ Զարիֆեան չէր կրնար զսպել իր խնդուքը, ըսելով.

— Համեղ կատակ էր ...:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԴԻՄԱՔԱՆԴԱԿՆԵՐ

ՌՈՊԵՐԹ ՖՐՈՍՏ

Խոր ալեւոյթին մէջ, գրեթէ իննսուն տարեկանին, աչքերը փակեց իշխանը մերօրեայ ամերիկացի բանաստեղծներուն, բոլորին — ամենախոնարհ աշխատաւորներուն եւ ամենաբարձր պաշտօնակալներուն — սիրելի անձնաւորութիւնը՝ Ռոպերթ Ֆրոստ: Սա՝ չէր այն աշակերտներէն, որոնք պատանեկութեան մէջ կը փայլին ուսումնական բոլոր մարզերուն վրայ, եւ, ապա, չափահասութեան մէջ կը տժգունին ու կը մարին:

Ռոպերթ Ֆրոստ գրեթէ յիսուն տարեկան էր՝ երբ իր քերթուածները առինքնեցին գրասէր հայրենակիցներուն սրտերը: (Ո՞վ ըսաւ՝ թէ քառասուն տարիքէն ետք մարդ «սաղ» չի նուագեր: Կէօթէ ութսուն տարեկան էր» երբ գրեց «Ֆաուստ»ի վերջին տողը):

Ռոպերթ Ֆրոստի երկարաշնորհ քերթուածները հետզհետէ աւելի ժողովրդական դարձուցին իր անունը, համբաւը տարածուեցաւ ոչ միայն Մ. Նահանգներու մէջ, այլեւ բոլոր անգլիախօս երկիրներուն մէջ: Իր հատորները թարգմանուեցան եւրոպական լեզուներու եւ նոյնիսկ ռուսերէնի: Ամբողջ աշխարհ կարդաց եւ սիրեց զինք:

Ռոպերթ Ֆրոստ ծնած էր Մ. Նահանգներու արեւմտեան ափունքին վրայ, բայց կ՚ապրէր Նիու Ինկլենտի մէջ, ուր ծնած եւ ապրած էին հռչակաւոր այլ բանաստեղծներ.— Ռալֆ Ուոլտօ Էմըրսըն, Հենրի Ուատսուըրթ Լոնկֆելլօ, Ճոն Կրինլիֆ Ուիթիըր: Լրագրողի մը զաւակն էր Ռոպերթ Ֆրոստ, որ թէպէտ ուսուցչութեամբ զբաղեցաւ, այսուհանդերձ պահեց իր ագարակը՝ մինչեւ կեանքին վախճանը: Քերթուածներու իր առաջին հատորին խորագիրն էր «Տղու մը կամքը»: Քառասուն տարեկան էր երբ զայն հրատարակեց: Այդ քերթուածները մեծ մասամբ կը հայէին աշխատաւոր, պարզ մարդերու կեանքին: Պատգամախօսի յաւակնութիւններ մի փնտռեր այնտեղ: Փնտռէ ազնիւ զգացումներ, մերթ քմայքով, մերթ յուզումով արտայայտուած: Պարզ մարդերու մասին՝ ոչ մէկ ուրիշ բանաստեղծ այնքան լաւ գրած էր:

Երբ Քենըտի Մ. Նահանգներու նախագահ ընտրուեցաւ, խնդրեց բանաստեղծէն՝ որ, այդ առթիւ, արտասանէր իր քերթուածներէն մին: Ռոպերթ Ֆրոստ ընդառաջեց խնդրանքին: Առաջին անգամն էր, Ամերիկայի պատմութեան մէջ, որ բանաստեղծ մը կ՚երեւէր պաշտօնական դրան վրայ, նման հանդիսաւոր պահու մը:

Ռոպերթ Ֆրոստ եօթանասունեւհինգ տարեկան էր՝ երբ Մ. Նահանգներու Ծերակոյտը պատուոյ վկայագիր մը յղեց իրեն հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

«Քու քերթուածներդ ամերիկեան մըտածումին տուին ուղղութիւն եւ իմաստութիւն: Դուն ճանչցուցիր զմեզ՝ մեզի, եւ աշխարհին»:

Համալսարաններ եւ գրական ընկերակցութիւններ եւս պատուեցին զինք: Այս տարի, Յունուարին, Ռոպերթ Ֆրոստ ստացաւ բանաստեղծութեան մրցանակ մը Պոլլինկեն Հաստատութեան կողմէ: Ընտրող յանձնախումբը՝ զինք ողջունեց իբրեւ ապրող ամենամեծ ամերիկացի բանաստեղծը:

Անցեալ ամառ Ռոպերթ Ֆրոստ գնաց Խրիմ, արձակուրդի համար: Երբ հիւանդացաւ հոն, Խորհ. Միութեան Վարչապետը՝ Նիքիթա Խրուշչեւ, անձամբ ըղձակցեցաւ իրմով, փութացուց բժիշկներ եւ դեղեր:

Աւելի քան քառասուն տարիներ առաջ՝ այս բանաստեղծը գրած էր.— «Խոստումներ ունիմ՝ զորս պէտք է պահեմ, մղոններ ունիմ քալելիք՝ ննջելէ առաջ»:

Ռոպերթ Ֆրոստ պահեց իր խոստումները, քալեց իր ուղին եւ ապա փակեց աչքերը:

ԿՈՐԻԻՆ

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ՄԻՏՔԵՐԷՆ

Օր մը Մեթերնիխին կ՚ըսէ.

— Ես մեծցայ պատերազմի դաշտերուն մէջ: Ինծի պէս մէկու մը համար փոյթը չէ հանի մը հազար մարդու կեանքը:

Օրէնսդիր ժողովին առջեւ կը յայտարարէ.

— Բանակներս չդադրեցան յաղթանակելէ, երբ նոյնիսկ իրենց հրամայեցի չկռուիլ:

Լսելով, որ 1809ին Աւստրիան կը զինուի, կը բացագանչէ.

— Ժոզէֆին կը ձգեմ լաւագոյն գումարտակներս, ես մինակս Վիէննա կ՚երթամ անունովս, մեծ մոյկերովս եւ իմ նորակոչ զինուորներովս:

Ռուսաստանէն վերադարձին Մոլէին կ՚ըսէ.

— Ահռելի աղէտի մը ենթարկուեցայ: Փառքիս մէջ մեծ ճեղք մըն է, բայց գերդաստանի ամրապնդման պիտի ստարէ: Կը նմանցնեմ փոքրիկի մը, որ ծառը հողին կը հաւասարացնէ, բայց չի կրնար արմատախիլ ընել:

1813ին Մեթերնիխին կ՚ըսէ.

— Բանակներս չէ որ խաղաղութիւն կ՚ուզեն, այլ զօրավարներս: Զօրավար չունիմ այլեւս: Մոսկուայի ցուրտը զանոնք բարոյալքած է:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (150)

ԵՐԼՏՐՁԻ ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

«Հակառակ իր համեստ ամսաթոշակին — տասը օսմ. լիրայ —, շարունակեց Տոքթ. Չէրքասքի, իր կինը պերճօրէն կը հագուէր:

«Գրասենեակի իր ընկերակիցներուն, որոնք իր շռայլութիւններու մասին կը խօսէին իրեն, կը պատասխանէր թէ՝ իր կինը կը վաստկէր իր արհեստին շնորհիւ, մինչդեռ, իր կինը, երկու տարիէ ի վեր բնաւ չէր աշխատեր:

«Մինչ իր միւս ընկերները, շարունակեց Ընկերութեան փաստաբանը, ամսաթոշակի յաւելում կը խնդրէին եւ կը ջանային բարուքել իրենց կացութիւնը, ինծի Ժօրիս այդ մասին ոչ մէկ խիղճ չէր յայտնէր, այնպէս որ իր անհատական կեանքը կասկածներ ներշնչեց եւ ի վերջոյ հասկցուեցաւ թէ՝ ինքը Քէնտիրեանի հետ մտերիմ յարաբերութիւններ ունէր եւ թէ՝ այդ վերջինը Ֆիլիպպէ փախած էր:

«Մեր Ընկերութեան պաշտօնեան, որ ընդհանրապէս մեր նամակները կ՚առնէ նամակատունէն, կը պատմէր թէ՝ Ժօրիս գերմանական նամակատան մէջ տուփ մը վարձած էր, որուն մէջ շարունակ կը գտնուէին նամակները:

Չէրքասքի հաստատեց տնօրէն Ռօզէնշթայնի վկայութիւնները, աւելցնելով թէ՝ Քէնտիրեանի հօրը ներկայացուցած նամակը Ֆիլիպպէէն էր, եւ թէ՝ տառը մէջ պարբերութիւն մըն ալ կար անոր հրաժարականի մասին:

Խորհրդական փաստաբանը մեկնեցաւ եւ կարգով Ցանձնաժողովին ներկայացան Սինկըրի պաշտօնեաներէն Սալվատոր Ժօզէֆ Գլէրօ եւ Յովհաննէս Համամճեան, խաւարի գրասենեակի ընկերակիցներէն, որոնք միաձայնութեամբ վըկայեցին թէ ան գրասենեակին մէջ կը գտնուէր երբ Երլտըզի Պօմպան պայթեցաւ եւ թէ՝ անոր գիմացներուն վրայ ոչ մէկ վիրաւոր կամ յուզում չէին նշմարած:

Յետոյ լսուեցաւ Սինկըրի համարակալ Շարլ Պէճը, որ հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց.—

«Երեք տարի առաջ, Տէօյչ Լըվանդ Լինիի պաշտօնեայ Պ. Լինտըմանի միջոցաւ ճանչցայ Էտուարը, եւ իմանալով թէ անգործ էր, յանձնարարեցի զինք մեր տնօրէնին, որ ճիշդ այդ օրերուն պաշտօնեայ մը կը փնտռէր, ահա այդ թուականէն ի վեր է որ Ժօրիս ընդունուած էր մեր ընկերութեան մէջ:

— Պարոն Շարլ, յարեց նախագահը, քանի որ դուք եղած էք իր պաշտպանը, բնականաբար, ապերախտ մը չէր, կ՚երթար կուգար ձեզի, չէ՞:

— Տարին մէկ կամ երկու անգամ, պատասխանեց համարակալը, Ծնունդին ու Զատկին, այցելութիւններ կը փոխանակէինք, ուրիշ ոչինչ, ոչ Քէնտիրեանի հետ իր մտերմութիւնը գիտէի, ոչ ալ ինծի կը խօսէր հայկական գործերուն վրայ:

— Լաւ, հարցուց նախագահը, չէ՞ք ճանչնար Րիփը, իր կինը, Սամուէլ Ֆայնը, եւ իր աղջիկը Ռուպինան:

— Ոչ մէկը, ոչ մէկը, պատասխանեց Շարլ, իր ձերբակալումէն երեք օր առաջ, ինծի ծրար մը բերաւ եւ աղաչեց որ պահեմ գրասենեակիս մէջ, առարկելով թէ՝ իրենին մէջ տեղ չունէր:

— Է, ընդմիջեց նախագահը, դուք ի՞նչ ըրիք:

— Մտադրած էի այն պահուն, շարունակեց Շարլ, խնդրեցի որ ինք իր ձեռքով դնէ ծրարը դարակներէն մէկուն մէջ, եւ ալ չխորհեցայ անոր վրայ, մինչեւ որ իմացայ իր ձերբակալումը, անմիջապէս արթնցայ, եւ հինգ օր ետքը բացի ծրարը, ուր արձանակներ գտայ միայն, 240 փամփուշտներով:

— Ի՞նչ ըրիք ...

— Մեր Տնօրէնին խորհրդով, պատասխանեց համարակալը, տարի զանոնք յանձնեցի Գերմանական Հիւպատոսարանը:

Յանձնաժողովը յիշեալ Հիւպատոսարանէն պահանջեց այդ հրացաններն ու փամփուշտները, եւ բերել տուաւ Երլտըզ:

Յետոյ ձեռնարկեց ուրիշ քննութիւններու եւ խուզարկութիւններու եւ յաջողեցաւ մէկիկ մէկիկ գտնել զանազան բընակարանները, որոնք վարձուած էին Լիփա Րիփէն եւ իր ընկերներէն, սկսեալ 1904ի Սեպտեմբերէն, իրենց Պոլիս մըտնելու թուականը:

Այս էջերուն մէջ կը գետեղենք այդտասը ուրիշ անձերու վկայութիւնները, ամփոփուած, որոնք կարեւոր լոյս մը կը սփռեն Մահափորձի պատրաստութեան միջոցներուն եւ ուրիշ պարագաներուն վրայ:

Օթէլ Բրէօքէրի Թարգման Անտրէա, այսպէս խօսեցաւ.—

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՖՈՆՏԻՆ

Պ. Արմենակ Համբարձումեան 250 ֆր. կը նուիրէ ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) ։

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 22ին ։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նուիրուած մեր բիւրաւոր նահատակ – ներուն ։

Կը նախագահէ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐ – ՃԵԱՆ ։

Կը խօսի՝ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Կը ներկայացուի Մալխասի «ՉԱՐ – ԹՕՆՔ»Ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Թատերախումբին կողմէ ։

Կը գործադրուի նաեւ գեղարուեստա – կան պատշաճ յայտագիր ։

Կիրակի, (23 Յունիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին Արթիսթիք չքեղ սրահին մէջ ։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ան – խտիր ։

GALERIE GANZONI
28, Bourg-du-Four, GENEVE

ԺԵՐԱՆԵԱՆ

Իր գործերը կը ցուցադրէ Յունիս 12էն Յուլիս 12 , ժամը 10էն– 12 եւ 15էն 18·30 ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Միջին Ֆրանսայի իր դպրոցներէն մէկուն համար սոխպողարար կը փնտռէ ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի մը , առանձին կամ ընտանիքով, բնակարան, ջերմ. լոյս եւ ջուր ապահովուած դպրոցի շէնքին մէջ ։

Ներկայանալ Ֆ. Կ. Խաչի գրասենեա – կը, 17 Րիւ Պլէօ, Երկուշաբթի կէսօրէ ետքերը, ժամը 15էն 18 ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի երիտասարդ աշխատաւոր մը, խանութի մէջ աշխատելու համար ։

Դիմել՝

58, Rue de Cléry, "Paris Californie«

PELERINAGE ARMENIEN
A LOURDES

ԼՈՒՐՏԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ
ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՔԵ – ԼԱԿԱՆ ԵՓՍԱՐՔ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4էն 10

Արձանագրութիւններու, պայմանների ու մանրամասնութիւններու համար դիմել՝

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ ՅՈՎՀ. Ծ. Վ. ՋՈՒ – ԽԱՃԵԱՆ, 92 Օպաներ փողոց, Մարսէյլ ։ Հեռ. 0–42–84 ։

ԼԻՈՆ՝ ՄԻՔԱՅԷԼ Ծ. Վ. ՄԹՄ – ՃԵԱՆԻ, 14 Գլեր փողոց, Լիոն Ե. ։ Հեռ. 83–77–40 ։

ՓԱՐԻԶ՝ Յովհ. Վրդ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ 10պիս, Թուէն փողոց, Փարիզ Ե. Հեռ. ՕՏէ. 02–12 ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ԼԸ – ԿՈՆԷՍ՝ ՀԱՅՐ ԱԹԱՆԱՍ ՔԷՍԷՃԵԱՆԻ, 69 Հանրի Պարպիւս փողոց ։ Հեռ. 179 Կոնէս ։

ՄԷՕՏՈՆ՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱ – ՆԻ, Ռաուլ Պաթանի փողոց, Սէն եւ Ուազ ։

ՎԻԷՆ՝ ԼԵՒՈՆ Վ. ՔԷՉԷՃԵԱՆ, 22 Վիքթոր Ֆոժիէ փողոց, Իզեր ։

ՎԱԼԱՆՍ՝ ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԱՊԵԱՆԻ, 11 Պելա Հրապարակ , Տրոմ ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ՝ ՄԵՍՐՈՊ Վ. ԵՏԻ – ԳԱՐՏԱՇԵԱՆԻ, 2 Պէալ փողոց , Լուար ։ Հեռ. 22–09–86 ։

Կարեւոր

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄՆ Է 7 ՅՈՒԼԻՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ ։

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը , ուսուցչապետ ՄԻՐՍՄՊԷԼ ։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները ։

×

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին ։

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուրուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ ։ Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման ստածանը ներկայացնող փաստաթուղթեր ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆՆԱ - ՍԱԼԶՊՈՒՐԿ

Մեկնում՝ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Շաբաթ 10 Օգոստոս ։
(Ժընեւ–Ցիւրիխ–Միւնիխ ճամբով)
վերադարձ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Ուրբաթ 23 Օգոստոս (Վենետիկ – Ճենովա – Վենթիմիլիա ճամբով)

Գինն է անձ գլուխ՝ 500 ֆրանք ։

Դիմել՝

FERDI ABADJIAN Tél. : 489357
RAOUL ABADJIAN » 339035
STUDIO GREGOIRE » 623477

Hautes... **LOURDES** ...Pyrénées

«HOTEL DE L'EUROPE»

Տէր եւ Տնօրէն
P. BAYLAC

●

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
ՍԻՐՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆ
ԿԱՐ ԳԵՏԻՆ ԱՓԻՆ

« HOTEL DE L'EUROPE »
— 34, Avenue Peyranale —
Téléphone : 150

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.

Եղանակէ Դուրս՝ Ապրիլ – Մայիս Յունիսին, ··· 19 ֆր.
Եղանակի Ատեն՝ Յուլիս – Օգոստոս Սեպտեմբերին··· 21 ֆր.

ԱՆՑՈՐԴԸ
Կը Դառնայ Տանը Մնայուն ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Լոյս Տեսաւ



Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր

ԳԻՆ

Ֆրանս՝ 15 Ֆր.

— Առանձ առաքումի ծախքը —

« ՅԱՌԱՋ »

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են ։ Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան ։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ ։

Ա. — ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրա – գրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզու – ներով — ։

Բ. — ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանու – հիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի , գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ ։ Մանրամասնու – թեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան ։

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ « Արամ » ենթակոմիտէի ընկերները ... Երկուշաբթի, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկ. ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան – հրաժեշտ է ։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիի օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօ – նական բացումը պիտի կատարուին ... սոյս 30ին, Կիրակի օր ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ... մավերջի մրցանակաբաշխութիւնը ... դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի ժամը 15 – 22 վարժարանին մէջ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ – Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն ... հաճելի անակնկալներ ։

Տոմսերու մասնակցութիւն 2,50 ֆր.

Հաղորդ. միջոց. — Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնէ ... Փավիյօն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«Հերոսներու Օրուան » նուիրուած ... րեկան դաշտահանդէսը Շաւիլի անտառի ... մէջ Յուլիս 21ին ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին ։ Արձանագրութեան համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին, 15 Րիւ ժան Կուժոն, Փարիզ Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12, տղոց պատուաստի վկայականներով ։ Պարտաւորիչ է ... պատուաստը ։

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր ։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն ։ Նորոյթ ելլաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն ։ Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը ։

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 18 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — 9633
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — N° 9633

Իր ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ԱՐԱՐԱՏԸ ԼԵԶՈՒ ՈՒՆԵՆԱՐ..

Հարկ է անգամ մըն ալ քրքրել խոր – հրդային հրապարակագիր կամ դրագէտ կոյտի գոհա՜ր խորհրդածութիւնները՝ Արարատի մասին :

— «Սակայն ի՞նչ օգուտ Արարատի տիրացումին : Հողամա՞ս : Այդ լպրծուն ժայռերը անբնակելի են եւ վտանգաւոր : Գեղեցիկ տեսարա՞ն : Մենք այժմ ալ ատ– կէ կ'օգտուինք եւ մեր սահմանակից բա– րեկամ պետութիւնը ատոր համար չի բողոքեր եւ չի փորձեր ցանկապատով ծածկել լեռը : Զինանշանի մէ՞ջ դնել : Արդէն կայ» : Պրաւդա, Հոկտ. 31 Նոյ. 2 :

Կսկծալի է գիտել որ, ռուս համայնա – վարը, հայ կարմրուկէ մը աւելի խորու – թեամբ կ'ըմբռնէ հայ ժողովուրդին դա– րաւոր ողբերգութիւնը . «Երկուքուկէս հազար տարիէ աւելի, որ կը ծնի, կը շինուի, կը կործանի եւ նորէն կը վերա – ծնի հայ ժողովուրդին մշակոյթը» : Բայց չի հասկնար, չուզեր ըմբռնել Արարատին խորհուրդը, այդ «ծնելու, շինելու, կոր – ծանելու եւ նորէն վերածնելու» հերո – սական, անընդհատ եւ անխախտ հոլո – վոյթին առջեւ :

Երեւի չոր ու ցամաք բանաձեւերը, տնտեսական կաղապարներն ու Թխածոյ բան– դիտութիւնը Թոյլ չեն տար, որ քաղա – քացի Կոլցովը կարենայ դատել, Թէ աշ – խարհագրութիւնն ալ իր դերը ունի ժողո– վուրդներու ճակատագրին մէջ : Թէ լեռ– ներն ու գետերը, դաշտերն ու ծովերը իրենց անմիջական, առօրեայ օգտակա – րութենէն վեր, կը ներկայացնեն բարո – յական արժէք, անփոխարինելի բովան – դակութիւն, Թէ՛ բառական իմաստով եւ Թէ՛ փոխաբերաբար :

Եթէ Արարատը լեզու ունենար, պիտի պատմէր բոլոր տեսակի Կոլցովներու երե – սին, Թէ նոյնիսկ իբրեւ ամենէն ժայռ, իբրեւ դաժան քարակոյտ, ինք մաս կը կազմէ հայ ժողովուրդի գոյութեան . կենդանի կը մնայ անոր հետ եւ կ'ապրի անոր համար :

Ան պիտի բացատրէր մահկանացու Կոլցովներուն, կարմիր ըլլան Թէ ճեր – մակ, Թէ ե՛ւ խորհուրդ է ե՛ւ հողամաս, քանի որ իր յաղթ եւ յաւիտենական ժայռով, իր կեցուածքովն իսկ փարոսի դեր կը կատարէ այս ժողովուրդին հա – մար, կը զօրեղնէ եւ կ'առաջնորդէ, կ'ոգեւորէ ու կը կարծրացնէ զայն : Ու ժամանակ, կը սահմանէ անոր հայրենի– քին, տարածութեան շրջագիծը :

Արդարեւ, այս ժողովուրդին հայրենի– քը ո՛չ Թէ կը յանգի մինչեւ Արարատ — ինչպէս այժմ — այլ, իբրեւ խարիսխ ու– նենալով երկու Մասիսները, կը ծաւալի եւ կը հասնի մինչեւ հոն, ուր կ'երկա – րածգուի իր ամենէն եւ անմատչելի կեր – պարանքը :

Ինչպէս կարելի է, փերեզակի հոգե – բանութեամբ, պարզապէս անբնակելի ժայռը առարկելով, ծաղրել Արարատը իբրեւ հողամաս, երբ նոյնքան «անպէտ» են Կազբէկն ու Էլբրուսը, Խրիմի քարա – ժայռերն ու Սիպերիոյ սառնարանները : Փարաժայռ մը չէ՞ Ճիպրալթարը : Բնա– կելի՞ է Նեվան, «ընկե՛ր» Կոլցով : Տա – րին քանի՞ ամիս կրնաք օգտագործել Արխանգելսկ կամ Վլատիվոստոքի նաւա – հանգիստները :

Թերեւս բանաստեղծութիւն փորձած է Մոսկուայի պաշտօնաթերթին աշխատա – կիցը, համաձայն «պրոլետ – գրող»նե – րու փորձառութեան :

Բայց ո՛չ : Ան չհոկէ – չիտակ «տար – րալուծեր» է Արարատը՝ իբրեւ նիւթա – կան – տնտեսական արժէք, եւ հետեւա – բար, աւելի շատ քաղաքականութիւն կ'ընէ, քան Թէ բանաստեղծութիւն :

Ան կ'ուզէ մխիթարել խորհրդային իշ– խանութեան հաւատացող միամիտները, — Թէ լեռնակոյտ մը կորսնցուցեր էք, բայց զրկանք չէ այդ, քանի որ Արարա– տը բնակելի չէ, իսկ իբրեւ տեսարան՝ արդէն կրնաք նայիլ Երեւանէն, ու վեր– ջապէս ձեր զինանշանին վրայ ալ արձա – նագրուած է :

Ուրիշ խօսքով, կ'ուզէ ապացուցանել Թէ Հայաստանը այն է ինչ որ ունինք այսօր, եւ հարկ է մոռնալ «անօգուտ» Արարատը, մոռնալու համար Վասպու – րականը եւ ուրիշ ինչ որ կը պահանջենք սահմանէն անդին, իբրեւ հայրենի սե – փականութիւն, իբրեւ հայրենիք :

Ամբողջ ժողովուրդ մը բոնի, Փիլիքա– պէս այս վիճակին ենթարկելէ յետոյ, կ'ուզէ մտքով եւ սրտով ալ վարժեցնել, վարկաբեկելու, չորցնելու համար ներ – շնչման ո՛րեւէ աղբիւր :

Կը Թուի Թէ քաղաքացի Կոլցով իր գրածին ալ չի հաւատար : Քանի որ սըր– տառուչ համակրանքով մը կը պարզէ հայ ժողովուրդին ողբերգութիւնը, անոր ծնելու եւ վերածնելու դարաւոր երկուն– քը . բայց, միւս կողմէ, կը փորձէ ցան – կապատ մը քաշել անոր տենչերուն առ – ջեւ, Արարատն անգամ աւելորդ պերճանք հռչակելով :

Այստեղ արդէն համայնավար պոլիտի– կան է որ կը խօսի, այնքան խարդախ եւ անբարոյական :

Եւ իսկապէս, Կոմինտէրնի գործակալ մը կամ գործիք մը միայն կրնար այն – քան տափակ եւ անպատկառ եղանակով ծաղրի ենթարկել ու վարկաբեկել աշ – խարհագրական տեսարան մը, որ խա – րիսխն ու հանգոյցն է հայ ժողովրդի պատմութեան, փիլիսոփայութեան եւ դարաւոր պայքարին :

Արարատը, «ընկեր» Կոլցո՛վ, յենա – րան մըն է որուն կարօտը քաշեր է նո՛յն– իսկ վիթխարի Ռուսաստանը, այնքան դաժան եւ անյագ :

Ինչո՞ւ շատ կը տեսնէք զայն, պզտիկ ժողովուրդի մը համար :

Շ.

25 Դեկտեմբեր, 1928

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՆԸ ԱՆՋՐՊԵՏԻՆ ՄԷՋ

ԵՐԿՈՒ ՏԻԵԶԵՐԱԳՆԱՑՆԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ՊԻՏԻ ՀԱՆԴԻՊԻ՞Ն

Ինչպէս կը սպասուէր, Կիրակի օր ժա– մը 12.30ին (Մոսկուայի ժամով), ան – ջրպետ զրկուեցաւ առաջին կինը, որ ե– րիտասարդ ռուս մըն է, 26 տարեկան, ա– մուրի :

Ուրեմն ներկայիս անջրպետին մէջ Վոստոկ Ե.էն վերջ, կը դառնայ նաեւ Վոստոկ Զ եւ հաւանական կը նկատուի նաեւ որ ատոնց միացումը կատարէ եր – բորդ մը՝ Վոստոկ Է որ կրնար արձակ – ուիլ Երկուշաբթի : Արդարեւ երբ Վոս – տոկ Զ. զրկուեցաւ զանազան զրոյցներ սկսան շրջան ընել : Կրնայ ըլլայ որ մի – այն զուգահեռ Թռիչք մը ըլլայ, կամ «անջրպետային ժամադրութիւն մը» որ կատարուի Երեքշաբթի օր երբ կը գու – մարուի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի նիստը : Ամէն պարագայի մէջ այս երկրորդ անգամն է որ Խորհ. Միութիւնը կ'իրագործէ նման ձեւի Թռիչք մը : Անցեալ Օգոստոսին էր որ Վոստոկ Գ.ի կը յաջորդէր Վոստոկ Դ. :

Երկու Վոստոկները իրարու հետ հա – ղորդակցութեան մէջ կրցան մտնել ան – միջապէս, բայց այլեւս հաւանական չէր նկատուեր որ միանային :

Անջրպետի առաջին կնոջ անունն է Վալենթինա Թերեշկովա, ծնած է 1937 Մարտին, հայրը մեռած է վերջին պատե– րազմին : 1955ին մտած է այն գործատան մէջ ուր մայրը կ'աշխատէր : Քարտուղար ընտրուած է Կոմսոմոլներու կոմիտէին : Ապակային վարչական ասպարէզ մը ըս – կըսած է, բայց «Թաս» գործակալու – Թիւնը չի բացատրեր Թէ ինչպէս տիե – զերագնաց եղած է : Ենթասպայի աստի – ճան ստացած է անցեալ տարի երբ կը յաճախէր տիեզերագնացներու դպրոցը : «Թաս» գործակալութիւնը կը շեշտէ Թէ Վալենթինա պահանջկոտ է իրեն եւ իր ընկերներուն համար որոնք զինքը կը սի– րեն եւ կը յարգեն : Ցարդ ամուրի է : Շարքային է, տարիէ մը ի վեր :

Գալով Պիքովսկիի որ Ուրրաթէն ի վեր կը դառնայ եւ որուն էջքը նախատես – ուած է միայն յառաջիկայ Ուրբաթ օր– ուան համար, կ'ըսուի Թէ գաղափարա – պաշտ երիտասարդ մըն է :

«Սովիէթսկայա Ռոսիա» Թերթը հե – տեւեալ հարց – պատասխանները հրա – տարակած է .—

Հ.— Ի՞նչ բան կը սիրէք ամէնէն աւե– լի մարդոց մէջ :

Պ.— Պարզութիւնը :

Հ.— Ձեր գրական նախընտրած հերո – սը ո՞վ է .

Պ.— Պաւել Կորչակին (գլխաւոր անձ– նաւորութիւնը Նիքոլայի Օսթրովսկիի վէպին) :

Հ.— Ձեր նախընտրած գիտո՞ւնը :

Պ.— Ցիոլկովսկի :

Ի.— Ինչ բան կը բարձրացնէ մարդը .

Պ.— Երազել :

Հ.— Ի՞նչպէս կը հասկնաք հերոսու – Թիւնը :

Պ.— Հերոսութիւնը, մարդուն աշխա – տանքն է :

Հ.— Հայրենիքի ձեր ըմբռնումը ի՞նչ է :

Պ.— Հայրենիքը ամէն բան է, անհայ– րենիք մարդ մը դժբախտ մըն է :

Հ.— Ո՞րն է ձեր մեծագոյն երազը :

Պ.— Համայնավարութեան տակ ապ – րիլ :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՁՕՐԱՎԻԳ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ

Մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը յայ– տարարութիւն մը հրապարակած է ուր յանուն Խորհ. Միութեան կը դատապար– տէ իրաքեան շարժումը Քիւրտերուն դէմ եւ կը շեշտէ Թէ ան դէմ է ՄԱԿի ուխտին եւ «ճամբայ կը բանայ աշխարհակալնե – րուն» :

«Խորհ. Միութիւնը չի կրնար չհետա– քրքրուիլ Իրաքի անցուդարձով, որով – հետեւ իրաքեան կառավարութեան ներ – կայ քաղաքականութիւնը կը ձգտի խախ– տելու Մերձաւոր Արեւելքի խաղաղու – Թեան հիմերը, որոնք արդէն շատ ա – մուր չեն» : «Թաս» կ'ըսէ Թէ ընկերվա – րական, պատսական պարագլուխները ո– րոնք վարկ չեն վայելեր ժողովուրդին մէջ, կ'ուզեն իշխանութեան գլուխ մնալ սարսափով եւ գրգռութիւններով» :

Խորհրդային գործակալութեան հա – մար, իրաքեան կառավարութիւնը Քիւր– տերուն հետ խօսակցութիւններ տարած է միայն զինուորական գետնի վրայ պատ– րաստուելու համար «այսպէս գործել, կը նշանակէ հիթլերական ձեւով գործել : Իրաքեան պետութիւնը ոստիկանական պետութեան մը վերածուած է ուր հա – զարաւոր մարդիկ կը փտին բանտերուն մէջ եւ ուր կը շարունակուին գնդակահա– րութիւնները առանց դատի» :

× Պարզանի հեռագիր մը ղրկած է Փարիզի իր ներկայացուցչին՝ Գնդ. Թա– լապանի, ուր կը յայտնէ Թէ քրտական ուժերը ինչ յաջողութիւններ տարած են իրաքեան զօրքին վրայ : 172 Իրաքցիներ սպաննուած են եւ երկու հարիւր գերի ինկած, ըստ այս աղբիւրին :

× Սալահ Պաղտատ այցելութեան իր– րեւ հետեւանք Իրաք յայտնեց Թէ ամ – բողջովին զօրավիգ կը կենայ Եմէնի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ նախագահը՝ Պեն Կուրիոն հրաժարեցաւ անակնկալ կերպով : «Անձ– նական պատճառներու» մասին կը խօսի, բայց անկարելի չի նկատուիր որ Եգիպ– տոսի Գերման գիտուններու հարցը կապ չունենայ :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Փրոֆումոյի խնդիրը օ– րէ օր աւելի կը ծաւալի : Վերջին լուրե – րու համաձայն գայթակղութեան ծայրը կը հասնի մինչեւ արքայական պալատ եւ կ'ըսուի Թէ արքունիքի մէկ անդամն ալ կապ ունեցած է այս խնդրին հետ :

ՔԱԹԱՆԿԱՅԻ նախագահը Մօրիզ Չոմ– պէ Փարիզ հասաւ խնամուելու համար Փարիզեան բուժարանի մը մէջ : Ժամա – նակ մը Օրլի վար դրուեցաւ Թուղթերը կանոնաւոր նկատուած չըլլալով :

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական պարա – գլուխը՝ Ուիլսըն Խորհ. Միութենէն եւ Լեհաստանէն վերադարձին յայտարարեց Թէ Ռուսերը Գերմանիոյ միացման ու– նի :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն Թէ Մայիս 21ին ձախողած հարուածին պատասխա – նատուներու հարցաքննութիւնը կը շա – րունակուի : Հանդստեան կոչուած զոր– ավար՝ Ալփասլան Թիւրքեշ կը դժէ Թէ մասնակցած ըլլայ փուչին,— «Կը դտնեմ որ իրաւական ամէնէն գէշ կարգը աւելի լաւ է քան յեղափոխական լաւա – գոյն կարգը» չեշտած է Թիւրքեշ :

ԾԻՋԱՆ անուն սէուտական քաղաքը որ Եմէնի սահմանին մօտ է եւ վաթսուն հազար բնակիչ ունի, ամբողջովին քան – դուեցաւ ռմբակոծութեան մը ընթացքին 25 եգիպտական օդանաւերու կողմէ, ըստ Եմէնեան Թագաւորական աղբիւրներու լուրերուն :

ՄԻԱՑԵԱԼ.— Նահանգներու նախկին փոխ – նախագահը Նիքսըն Լիզպոն հա – սաւ ուր ընդունուեցաւ Արտաքին նա – խարարին կողմէ :

ԱԼԺԷՐ մԹնոլորտը այն տպաւորութիւ– նը կը Թողու որ Պեն Պելլա կը պատրաս– տուի ազգայնացնելու Սահարայի քա – րիւղները : Ալժէ հասած են ռումանացի Թեքնիքներ որոնք պիտի փոխարինեն Ֆրանսացիները :

ՆԱԽԱԳԱՀ տը Կոլ վերջացուց իր շըր– ջապտոյտը Կիրակի օր :

ՀՐԷԱԿԱՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐՈՒ համաձայն, իրենց Թիւը հետեւեալն է աշխարհի մէջ. — Իսրայէլ երկու միլիոն 232 հազար երեք հարիւր, Հրեաներու Թիւ՝ մէկ մի – լիոն ինը հարիւր հազար 84, մահմետա– կան՝ 167 հազար, քրիստոնեայ՝ 51 հա – զար, Տիւրզի՝ 25 հազար : Բայց աշ – խարհի չորս կողմը կան.— Հինգ միլիոն հինգ հարիւր հազար հրեայ՝ Ամերիկայի մէջ, երկու միլիոն 345 հազար Խորհ. Միութեան մէջ, կէս միլիոն՝ Ֆրանսա (այս Թիւին մէջ չկան Ալժերիայէն վեր – ջերս գաղթած Հրեաները), Անգլիա՝ 450 հազար, Արժանթին չորս հարիւր հազար, Քանատա՝ 275 հազար, Ռումանիա՝ եր – կու հարիւր հազար, Հար. Ափրիկէ՝ 110 հազար, Ալժերիա վեց հազար, Թունու – զիա՝ վեց հազար, Մարոք 130 հազար :

ՓԵՔԻՆ կ'ուզէ 25 կարեւոր հարցերու շուրջ «խօսիլ» Մոսկուայի հետ : Չին կեդրոնական կոմիտէն նամակով մը կը յայտնէ այդ 25 հարցերը, աւելցնելով Թէ ատոնցմէ դուրս ուրիշ հարցեր ալ կան : Հանդիպումի Թուական կ'առաջարկուի՝ Յուլիս 5 :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Ա.

Այժմ այսպէս է ընդունուած՝ «շուրջ» փոխանակ «մասին»ի: Որեւէ նիւթի մասին գրելու համար անհրաժեշտ է գիտութիւն եւ պէտք է միտք յղնեցնել. «շուրջը» կարելի է թուխալ՝ առանց գիտութեան եւ յղնելու:

Ուրեմն, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան շուրջ: Կարեւոր է, մանաւանդ նոր սերնդի համար, ժամանակ առ ժամանակ խօսիլ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին, ի՞նչ են նրա նպատակներն ու գաղափարները: Ի՞նչ էր նրա երէկը, ինչ է այսօրը եւ ինչ պէտք է լինի ապագան: Հակառակ բոլոր սաէ – կոսէների Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը շարունակում է մնալ սփիւռքի հայ մեծագոյն կազմակերպութիւնը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հիմնուած է 1890 թ. ամառը այն ժամանակուայ Ռուսահայոց մտաւորական կեանքի կենտրոն Թիֆլիզում՝ նպատակ դնելով Թրքահայաստանի ազատութիւնը:

Հիմնադիրների ծրագիրն էր միացնել գոյութիւն ունեցող յեղափոխական բոլոր ուժերը մէկ կազմակերպութեան մէջ, այդ պատճառով նորաստեղծ կազմակերպութիւնը կոչուեցաւ Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւն:

Առաջին ընդհանուր ժողովում, 1892-ին, հաստատուեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագիրը մօտաւոր եւ հեռաւոր նպատակներով: Մօտաւոր նպատակը՝ Թրքահայաստանի ինքնավարութիւն, հեռաւոր նպատակը՝ ընկերվարութիւն: Նոյն ժողովում հաստատուեց նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմակերպական ձեւը՝ ապակենտրոնացում:

Երկրորդ ընդհ. ժողովում 1898ին հաստատուեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմական կանոնագիրը. ինքնավար Կենտր. Կոմիտէներ ու Կոմիտէներ եւ Հ. Յ. Դ. ընդհանուր ժողով, որպէս օրէնսդիր իշխանութիւն եւ Հ. Յ. Դ. Բիւրօ, որպէս շաղկապ Կենտր. Կոմիտէների միջեւ: Իր գոյութեան առաջին տասնամեակի վերջերին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը արդէն կազմ ու ձեւ ստացած կազմակերպութիւն էր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն անունով՝ լայն ապակենտրոնացման հիմքերի վրայ:

Յաջորդ տասնամեակում Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութեան սահմանները ընդարձակուեցին: Չորրորդ Ընդհ. Ժողովի որոշումով 1907ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագրի մէջ մտաւ եւ Ռուսահայ դատը, վերամշակուեց ծրագիրը ազատ (ոչ – մարքսիստ) ընկերվարութեան հիմունքներով եւ Դաշնակցութիւնը մտաւ Ընկերվարական Միջազգային Միութեան մէջ, իբրեւ ինքնուրոյն ընկերվարական կուսակցութիւն:

Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը համազգային չափանիշով մեծագոյն հայ քաղաքական կուսակցութիւնն էր:

Իր աշխարհահայեացքով, իր ընկերային փիլիսոփայութեամբ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ազատ, ժողովրդավար կազմակերպութիւն է, թշնամի է ամէն տեսակ բռնատիրութիւնների, ջատագով անհատի եւ հասարակութեան ազատութեան, ընկերային ազատ եւ արդար կարգերի:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հաւատում է, որ մարդ անհատը մեքենայ չէ, միայն նիւթական կազմ չունի, զուտ հոգեկէն կառուցուածք չէ, այլեւ հոգեկան յատկութիւնների տէր է եւ իր ստեղծագործական ոգիով ու կամքով բովանդակութիւն է, որ մղում է տալիս ընկերութեան կեանքին: Հետեւաբար, բնութիւնն է անհատի համար եւ ոչ թէ անհատը բնութեան: Բնութիւնը եւ ընկերային կազմակերպութիւնները կոչուած են երջանիկ դարձնելու մարդ–անհատների կեանքը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հաւատում է, որ ազգերը ինքնարժէք են: Անհատի կազմակերպութիւնն ու զարգացումը տեղի է ունենում ազգութեան մէջ: Հետեւաբար, որքան ազգը լաւ կազմակերպուած եւ ազատ լինի, այնքան մարդ–անհատը երջանիկ կը դառնայ: Ազգութիւնը, յետամնաց ու յետադիմական երեւոյթ չէ, ինչպէս պնդում են մարքսիստական տիրացուները, այլ յառաջդիմութեան զործօն: Ազատ ազգի մէջ միայն մարդ – անհատը կ՚ապրի ազատ եւ բարեկեցիկ:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հաւատում է ազատ ազգերի ազատ միութեան, այսինքն ազատ մարդկութեան:

Ծաղկեփունջ չի կարելի երեւակայել, առանց առանձին ծաղիկների գոյութեան: Այնպէս եւ մարդկութիւն չի կարող գոյութիւն ունենալ առանց ուրոյն ազգերի: Որքան մեզ ծանօթ է մարդկութեան պատմութիւնը, ազգերը գոյութիւն են ունեցել եւ համամարդկային կեանքի զարգացման ընթացքում առաջնակարգ տեղ են գրաւել: Մի ազգի ազատութիւն չի նշանակում ուրիշ ազգերի գոյութեան իրաւունքի ժխտում: Ընդհակառակն, մի ազգի ազատութեան համար անհրաժեշտ է բոլոր ազգերի ազատութիւնը: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երեւակայում է Հայի եւ Հայաստանի ազատութիւնը շրջապատող բոլոր ազգերի ազատութեան հետ միասին: Ազատութիւնը ընդհանրական երեւոյթ է: Չի՛ կարող աշխարհի մի մասը տեւական կերպով մնալ ազատ, երբ անազատ է աշխարհի միւս մասը: Աներեւակայելի է անհատի ազատութիւն, առանց ազգի ազատութեան:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հաւատում է, որ ազգային ազատութիւնը միայն արտաքին պայման չէ, այլ նախ եւ առաջ, ներքին պահանջ: Արդարեւ ազատութիւնը երեւակայում է միայն անկախութիւն օտար ուժերի տիրապետութիւնից: Բայց անկախ ազգի մէջ էլ կարող է իշխել անազատութիւն բռնատէր անհատների կամ խմբակների միջոցով: Եւ ներքին բռնատիրութիւնը, յաճախ, աւելի վատ է, քան արտաքինը:

Մարդ – անհատի ազատութիւնը հնարաւոր է միայն արտաքին եւ ներքին ազատութեան պայմաններում, կատարեալ ժողովրդավարութեան մէջ: Ժողովրդապետութիւն — դեմոկրասի — Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար միայն խօսք, այսինքն տեսք չէ. իրական Դաշնակցականը համոզուած է, որ միայն ազատութեան մէջ կարող է ապահովել մարդու յառաջդիմութիւնը եւ բոլոր ստեղծագործական պայմանների կատարեալ զարգացումը:

Ազատ ազդ՝ ազատ մարդկութեան մէջ եւ ազատ անհատ՝ ազատ ազգի ծոցում— այս է Հ. Յ. Դաշնակցութեան դաւանանքը:

Հնարաւոր բա՞ն է այս — ազատ մարդ՝ ազատ ազգի եւ ազատ մարդկութեան մէջ:

Մարդկային գիտակցութեան ծագումից մինչեւ մեր օրերը — եւ այսուհետեւ էլ, անկասկած — այս է եղել յառաջադէմ մարդկութեան ձգտումը: Երա՞զ է, անհասանելի իտէա՞լ — ազգերի լուսաւոր մտքերը այդ ուղղութեամբ են առաջնորդում մարդկային զանգուածները: Նոյնիսկ բռնակալները իրենց վայրագութիւնները յանուն ազատութեան են գործում:

Իրագործուած իտէալ գոյութիւն չունի աշխարհիս երեսին: Իրագործուած իտէալը դադարում է իտէալ լինելուց, բայց ձգտումը դէպի իտէալ յաւիտենական է: Ազատութիւնն էլ, որպէս իտէալ, անիրագործելի է, բայց ձգտումը իտէալական ազատութեան նոյնպէս յաւիտենական է: Ինչպէս ասում է Պերնշտէյնը,

Das Ziehl ist nicht, die Bevegung ist alles!

Նպատակը ոչինչ է, ամէն բան շարժում է դէպի նպատակ:

Եւ մեր օրուայ պատմութիւնը չի՞ հաստատում այս ճշմարտութիւնը: Խօսքը ընկերվարութեան մասին է. ի՛նչ հրավառ ոգեւորութիւն էր առաջ բերում ընկերվարութիւնը երէկ, ինչպիսի՛ կրակով վառում էր նա աշխատաւոր շրջանների սրտերը, օրինակ, Ռուսաստանում: Ո՞ւր է այժմ այդ կրակն ու ոգեւորութիւնը: Ո՞ւր է միջազգային ընկերվարութիւնը Ժոռէսների եւ Բեբելների բոցավառ շունչով:

Ազատութիւնը նախապայման է մարդկային համակեցութեան ու յառաջդիմութեան: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հաւատում է ազատութեան եւ պայքարում է յանուն ազատութեան՝ արտաքին եւ ներքին ճակատների վրայ:

Նա ով չի հաւատում ազատութեան, արժանի չէ լինելու Դաշնակցական:

Նա ով յանուն ազատութեան բռն... թիւն է գործ դնում, չի կարող ... Դաշնակցական:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնունդ է ... ժողովրդին: Մարմին ի մարմնոյ եւ ... յսակրէ հայ ժողովրդի, որի ծագումը ... զատութեան խորհրդանշան է:

Ս. ՎՐԱՑ...

(1 Շար.)

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐԸ

Բ.

Աղթամար կղզին նաւահանգիստ... անտարակոյս, պատկանած է Ժ. ... Հայաստանի ճարտարապետական ... դարնոց կառուցումներու շարքին: ... այս՝ եզակի երեւոյթ չէ: Արդարեւ, ... սաղ նշանակալից չեն իրենց որակով Ս... ւանայ եւ Վանայ լիճերուն մէջ շինուած միւս նաւահանգիստները, մանաւանդ Վանայ լիճի Թաղաւորանիստ ոստանի... նաւահանգիստը: Մենք հիմնաւորուած պատճառներ ունինք ենթադրելու, ... Վասպուրականի Արծրունեաց Թագաւորութեան նաւահանգիստները, որոնց գի... խաղացած են Կիլիկիոյ նաւահանգիստներուն կառուցման գործին մէջ:

Կիլիկիոյ դիրքը Միջերկրականի ... փին՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի ծովա... յին եւ ցամաքային ճամբաներու հա... գոյցներուն, ինչպէս նաեւ բնական հա... րստութիւններու գոյութիւնը նպաստ... ցին Կիլիկիոյ հայկական պետութեան ծաղկումին եւ գործօն մասնակցութեան միջազգային առեւտուրին: Մեծ օգուտ... ներ բերող առեւտուրը խթանեց քաղաք... ներու եւ նաւահանգիստներու շինութեան գործը: Առեւտուրի եւ արտադրութեան կեդրոններ էին Տարսոն, Ադանա, Մ... (Մամեսիա, Օսմանիէ), Այաս, Կոռիկոս, Մերսինա (Մերսին) քաղաքները, որո... կապուած էին Եւրոպայի, Իրիմի, ... բաւային – Ռուսաստանի շրջաններուն ... Մերձաւոր ու Հեռաւոր Արեւելքի երկի... ներուն հետ: Ասոնք բոլորն ալ ունէ... յարմարաւէտ եւ բարեկարգ նաւահան... գիստներ:

Մարինօ Սանուտոյի տուեալներուն ... մաձայն, Կիլիկիոյ հայկական պետութիւնը իր ամէնէն բարձր ծաղկումի ... ջանին առնուազն 25 նաւահանգիստ... ունեցած է: Միջնադարեան քարտէս... րուն վրայ կարելի է գտնել անոր ... ւարկած նաւահանգիստները, որոնց ... մասը ներկայիս գոյութիւն չունին, ... աւերակ են:

Պատերազմական նաւահանգիստներու շարքին կը պատկանէր Պայասի մեծ նա... ւահանգիստը, որ կը գտնուէր ...

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԿԱՆՏԻՆ

Ժամը ճիշդ չորս եւ կէսն էր: Նաթիւ գլանիկը վառեց: Վայրկեանի մը տկարութիւնը ունեցած եւ սակայն շուտով ինքզինքը գտած էր:

Անցեալը հիմա այլեւս գոյութիւն չունէր, հիմա միայն մէկ նպատակ ունէր: Սպաննել այդ մարդը, սպաննել Կանտին...

Մօտ առաջին հանրակառքը: Հիմա ուղեւորները, թուով աւելի բազմամարդ, կը դիմէին դէպի Պերլայի պարտէզները:

Որքան պիտի ուզէր որ հանրակառքը աւելի արագ ընթանար:

Վերջապէս հասան պարտէզին առջեւ: Առաջին ակնարկով Նաթիւ տեսաւ որ ոստիկաններ չորս կողմը արթուն կը հսկէին:

Խառնուեցան ուղեւորներու բազմութեան եւ սկսաւ յառաջանալ: Հասաւ հրապարակին մօտ, ուր Կանտի քիչ ետք տեղ պիտի գրաւէր, պզօթելու համար:

Գործաւորներ զբաղած էին բարձրախօսը զետեղելով: Չորս կողմը փնտռեց Ապտէն, ապա եզրակացուց թէ ի վերջոյ պիտի գտնէր զայն...

×

Սենեակին դուռը ուժգնօրէն, յամառութեամբ բախեցին: Ռանի վազեց բանալու: Թերեւս Նաթին էր որ կը վերադառնար: Ոչ, անչէր, այլ բարեկամը՝ Ապտէն, այսահար դէմքով մը:

— Ինչո՞ւ չպատասխանեցիք երբ քիչ առաջ հեռաձայնեցի, շնչաց պատանին, ինչո՞ւ: Նաթին հոս չէ՞...

— Ոչ, արդէն մեկնեցաւ, սակայն ի՞նչ պատահեցաւ:

Ապտէ, խոր յուզումով մը բռնելով երիտասարդ կնոջ ձեռքերը աղաղակեց.

— Նաթին մարդ մը պիտի սպաննէ... երկուքս միասին պէտք է սպաննէինք... շուտ, շուտ ըրէք, դուք միակ անձն էք որ կրնաք իրեն արգիլել այդ ոճիրը գործելու... Ձեզի այս բանը տեղեկացնելու համար էր որ հեռաձայնեցի քիչ առաջ..

Ռանի խելոյն վերարկու մը նետեց ուսերուն: Երբեք այսպէս անձկութեան չէր մատնուած:

Ապտէն պէտք չունէր արտասանելու անունը այն մարդուն որ զոհ պիտի դառնար Նաթիւի գնդակին:

Վազելով դուրս ելան պանդոկէն եւ նետուեցան ինքնաշարժի մը մէջ:

— Դէպի Պերլայի պարտէզը, շուտ, շատ շուտ...

Թերեւս տակաւին ուշ չէր:

×

Մահաթմա Կանտին քաղցրօրէն կը ժպտէր իր ակնոցներուն ետեւէն:

Ծալապատիկ նստած իր մահիճին վրայ, իր սպիտակ տառատոկը հազիւ կը ծածկէր վտիտ ու ազազուն մարմինը:

— Ինչո՞ւ արգելք կ՚ըլլաք որ հանդարտօրէն կատարեմ իմ աղօթքս...

Ոստիկանապետ Տաս եւ իր գործակիցները ի զուր կը ջանային համոզել սուրբ մարդը:

Ժամը հինգն էր: Պերլայի պարտէզին պատուհաններէն կ՚երեւէր պարտէզին մէջ համախմբուած ուխտաւորներու բազմահազար ամբոխը:

Կանտի յուշիկ ոտքի ելլելով, ուղղուեցաւ դէպի դուռը: Վերջին ճիգ մը ընելով, ոստիկանը կտրեց անոր ճամբան ու թախանձագին խնդրեց:

— Դուրս մի ելլէք, Պապու: Դուրսը, այդ բազմութեան մէջ անկիւն մը թաքնուած մարդասպան մը գոյութիւն ունի որ վճռած է սպաննել ձեզ:

Մահաթմա Կանտի քնքշութեամբ մէկդի հրելով ոստիկանապետը, բսաւ:

— Լաւ, աւելի լաւ, ընդհակառակն կ՚ուզեմ դուրս ելլել որպէսզի ցոյց տամ անոր որ որեւէ չարիք չեմ ցանկար ...համար:

Ճարահատ, ոստիկանապետը մէկ ... քաշուեցաւ, ճամբայ տալով Կանտի...

Կոպալ Տասի խիղճը գտած էր ... զօրութիւնը: Ինչ որ կարելի էր ... կայնօրէն, չարիքին առջեւը ... համար, ի գործ դրած էր:

Երկու գեղանի պարմանուհիներ, ... հաթմային թոռնուհիները, կը ... դրան առջեւ, որպէսզի իրենց մեծ ... րեկը, ըստ իր սովորութեան, իր ... տեւողութեան յենէր իրենց ուսերուն...

— Այսօր, բացառաբար պիտի ... սովորութենէս, ըսաւ Կանտի: ... քայլ միայն պիտի առնեմ թոռնիկներ... ընկերակցութեամբ, մնացեալ ... պիտի շարունակեմ միայնակ: ... տեղծը բսած է.«Միայնակ քալէ, ... ոք պատասխան չի տար քու կանչի...

Անզօր, ոստիկանապետը տեսա... հաթման, որ իր թոռնիկներուն ... յառաջացաւ դէպի ամբոխը:

Ուրախութեան եւ հիացումի աղաղ... ներով ողջունուեցաւ իր երեւումը:

Մարդիկ, կիներ, երախաներ ... ցին իր վրայ: Այս ծերունին ... «հայրն» էր, իրենց սուրբը, ... միակ առաջնորդը աշխարհի վրայ:

(8 Շար.)

Ծոցի արեւելեան ափին, Ալեքսանդրեթ քաղաքէն ոչ շատ հեռու, Այասի նաւահանգիստն: Բագրատունեաց մասին… կը կոչէին Եգիպտոսի սուլթանին դէմ: ԺԳ. դարուն կազմուած Խաչակիրներու ծրագրի մը մէջ Պայասի համար գրուած է.— «…Աշխարհի լաւագոյն նաւահանգիստներէն մէկը, ուր կը գործեն աշխարհի զանազան երկիրներէն բազմաթիւ նաւեր»:

Անմիջական կարեւոր նաւահանգիստներ կը նկատուէին Սելեւկիա (Սիլիֆկէ), Տարսոն, Ատանա եւ Մսիս, որոնք կապուած էին Կալիկադնոս (Կէօք–սու), Կիդնոս (Տարսուս–չայ), Սարոս (Սէյհուն) եւ Պիրամ (Ջիհուն) գետերուն վրայ, որոնց ստորին հոսանքները, յի–ամակուած քաղաքներէն մինչեւ ծով, ԺԲ.–ԺԳ. դարերուն դեռ նաւարկելի է–ին: Սելեւկիա, Ատանա եւ Տարսոն նաւահանգիստները համեմատաբար փոքր նաւեր կ'ընդունէին, մինչդեռ Մսիս կրնային մուտք գործել ծովու խոշոր նաւեր:

Շատ ծանօթ էին նաեւ Ատալիայի եւ Մերսինայի ոչ մեծ, բայց բարեկարգ նաւահանգիստները: Ատալիա քաղաքը, որ ԺԳ. դարու եւրոպացի ճանապարհորդներէն խանդավառած է իր գեղեցկութեամբ. քաղաքը լաւ պաշտպանուած էր ծովէն, թէ ցամաքէն (պաշտպանուած էր կրկնակի պարիսպով, որուն բազմաթիւ աշտարակները իրարմէ 35 մեթր հեռաւորութեան վրայ կը գտնուէին): Աւելցնենք նաեւ, որ քաղաքը կը գտնուէր բարձր ապառաժուտ ափի մը վրայ, որ կիսաշրջանաձեւ գրկած էր նաւահանգիստը եւ այդ բնական գիրքը ա'լ աւելի կը գեղեցկացնէր վայրին տեսքը:

Նաւահանգիստին երկու կողմերը եւ բարձր ժայռերուն վրայ փարոսներ դրուած էին, որոնց լոյսը կ'երեւար ութ ժամ հեռուէն:

Մերսինայի նաւահանգիստը կրնար աշխատիլ գիշեր ու ցերեկ: Երկու մեծ փարոսները ոչ միայն կը լուսաւորէին ամբողջ նաւահանգիստը, այլեւ պարզ եղանակով կը տեսնուէին 14 մղոն հեռաւորութենէ:

Կիլիկիոյ հայկական պետութեան ծաղկումի շրջանին, համաշխարհային արժէք ունեցող ամենամեծ նաւահանգիստներէն էին Այաս՝ Հայոց ծոցի արեւմտեան ափին եւ Կոռիկոս՝ Միջերկրականի ափին, Սելեւկիայէն ոչ հեռու:

Ց. ԽԱՆՓԱԽՋԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Անկախութեան 45րդ տարեդարձը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Յունիս մէկին, «Պուշ Հաուզի» մեծ սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Լոնտոնի «Նաւասարդեան» խումբին:

Աննախընթաց բազմութիւն մը ներկայ էր:

Սրահին ճակատը զարդարուած էին հայկական եւ անգլիական դրօշները:

Օրուան նախագահն էր, ընկեր Վահէ Աչճեան, որ իր բացման խօսքին մէջ նախ՝ ողջունեց Անկախութեան 45րդ տարեդարձը, ապա անդրադարձաւ Մայիս 28ի վաւերական արժէքին: Իր խօսքէն ետք, անցաւ օրուան ծրագրի գործադրութեան:

Սայեաթ–Նովայի «Քամանչան» մեներգեց ընկեր Գ. Մահտեսեան: Արտասանեց Տիկին Նելլի Մինասեան, «Հայաստանի կարեճները», եւ ժողովուրդի փափաքին ընդառաջելով, արտասանեց նաեւ «Աստուածակերտ իմ Հայաստան»:

Ապա ընկեր նախագահը բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը՝ գրագէտ Փօղոս Սընապեան, որ Փարիզէն հրաւիրուած էր բանախօսելու այս առթիւ:

Երիտասարդ գրագէտը ժողովուրդի բուռն ծափերով ողջունուեցաւ, եւ սկսաւ իր ճառը, շեշտելով գլխաւորաբար. — «…Սփիւռքի բոլոր անկիւններուն, «Մայիս 28» տօնելով մէկ բանի կը ձգտի հայ ժողովուրդը, կը պահանջէ մէկ բան՝ իր հայրենիքին ամբողջացումը եւ այդ հայրենիքին մէջ հաստատումը: Եւ այս պայքարը բնազդական պայքար մը չէ, այլ խորունկ գիտակցութեան մը դրսեւորումը: Հայ ժողովուրդը հայրենիք եւ ազատութիւն կ'ուզէ ոչ թէ հանգիստ կեանք մը ապահովելու միտքով այլ, որպէսզի լրիւ կերպով կարենայ արտայայտել ինքզինքը եւ իր ուրոյն մշակոյթով բերէ իր տուրքը աշխարհի քաղաքակրթութեան»:

Բանախօսը շարունակեց.— «Ի՜նչ մեծ բախտաւորութիւն մեզի համար որ մենք, սփիւռքի Հայերս, այսինքն Հայութեան մէկ մասը, առանձին չէ այս գիտակցութեան, այս պահանջքին, այս կարօտին մէջ: Հայրենիքի ժողովուրդը նոյնպէս կը զգայ, կը մտածէ, կը յուզուի, վրէժի ապրումներ կը տածէ, բուռնցք կը ցուցնէ իր իրաւունքներուն համար, կը տառապի վերջապէս, այնպէս ինչպէս կը զգայ կը մտածէ, կը տառապի սփիւռքի հայրենակարօտ Հայը, երբ կը կենայ ամբողջական Հայաստանը, ամբողջացնելու կանչուած իր լեռներուն, լիճերուն, դաշտերուն ու քաղաքներուն դիմաց:

Հայաստանի բանաստեղծները որ Հայաստանի ժողովուրդին խորագոյն ապրումներուն արտայայտիչները կը հանդիսանան, մեր ժողովուրդի ազգային քաղաքականութեան հիմնաքարերը կազմող պատկերներուն դիմաց կեցած, պատմական Հայաստանի, պատմական վայրերուն քով կանգնած, մէկ ձայնով կը պոռան եւ կ'ուզեն Երեւանի կողքին Անին տեսնել, Սեւանի լճին հետ կ'ուզեն Վանայ լիճը տեսնել, Արարատէն Մասիս կ'ուզեն արագօրէն սաւառնիլ, եւ իրրեւ տանտէր շրջիլ Կարսի ճամբաներուն, այնպէս ինչպէս մենք կը հասկնանք, մենք կ'երազենք, կը պահանջենք: Սփիւռքական այս շրջանին կարեւորը այս է արդէն, այս գիտակցութիւնը, այս արթնութիւնը»:

Փօղոս Սնապեան, խօսեցաւ հարազատ շունչով եւ խանդավառ:

Ապա ընկեր Նախագահը բրաւ իր փակման խօսքը: Հրաւիրեց ընկեր Ժ. Ղաբրիելեանը սատանձնելու համար օրուան թամատայութեան պաշտօնը:

Ընկեր Ժիրայր, նախ շնորհակալական իր խօսքը յայտնեց ընկեր նախագահին եւ բաց յայտարարեց խրախճանքի բաժինը, բեմ հրաւիրելով ընկեր Ա. Դաւիթեանը, որպէսզի ներկաներուն հրամցնէ երկու ժողովրդական մեներգներ, կիթառի ընկերակցութեամբ, «Առաւօտեան այշալոյսին», իսկ երկրորդը՝ «Իջաւ մայրմանդ իրիկուն»:

Պէտք է նշել որ երգերն եւ արտասանութիւնը մեծ գնահատանքի արժանացան:

Խրախճանքի մասը նոյնպէս ճոխ էր եւ խանդավառ: Վարձուած էր լաւագոյն նուագախումբ մը, որ սկսաւ նուագել եւրոպական զանազան պարեր:

Անգամ մը եւս, «Նաւասարդեանը» ժողովուրդին հրամցուց հայկական համեղ կերակուրներ: Բոլորը պատրաստուած էին հայ ազնիւ տիկիններու ձեռքերով:

Խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ երբ մեր սիրելի բանախօսը մեծ խումբ մը հաւատաւոր երիտասարդ, երիտասարդուհիներու հետ սկսաւ երգել եւ թնդացնել սրահը ազգային եւ յեղափոխական երգերով, որոնց յաջորդեցին հայկական շուրջպար եւ շարք մը հայկական երգեր:

Վիճակահանութիւն տեղի ունեցաւ, եւ մեծ թիւով տոմսեր սպառեցան: Շահողները ստացան գեղեցիկ նուէրներ:

Լոնտոնի Հայութիւնը նման խնջոյք չէր տեսած տակաւին: Անկախութեան տարեդարձով, ան նորոգեց իր ուխտը:

Հայկական եւ անգլիական փառերգներով տօնակատարութիւնը վերջ գտաւ, եւ ժողովուրդը մեծ խանդավառութեամբ բաժնուեցաւ սրահէն: Տօնակատարութիւնը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր:

Ղ. ԺԻՐԱՅՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԳ ԵՒ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Գեղեցիկ, բովանդակալից եւ մատչելի երգերը, խմբերգները «մատների վրայ կարելի է հաշուել, եւ դրանք էլ շատ են երգուած», հակառակ այն իրողութեան, որ «այսօր էլ մեր երաժշտական արուեստը ընդհանրապէս բարձր մակարդակի վրայ է գտնւում, ունենք համամիութենական եւ համաշխարհային հռչակ վայելող երգահաններ», գիտել կուտան «Սովետակ. Արուեստ» ամսագրի Մարտի թիւին մէջ՝ Է. Ծատուրեան եւ Կ. Սուրենեան:

Միւս կողմէ զգալի է պակասը պատրաստուած կարող խմբավարներուն. — «Եթէ մայրաքաղաքում ունենք յաջողութիւններ, նոյնը չի կարելի ասել, դժբախտաբար, հանրապետութեան շրջանների մասին: Այստեղ մեծ խոչընդոտ է մասնագէտ խմբավարների պակասը: Առանց մասնագէտների անհնար է երգչախմբեր կազմակերպել շրջաններում: Ճիշդ է, ամէն տարի պետական երաժշտանոցը տալիս է երկու–երեք շրջանաւարտ՝ խմբավարութեան գծով: Բայց մի՞թէ անկնյայտ չէ, որ բոլորովին էլ չի փրկում դրութիւնը: Որակեալներու պակասը, սուր պակասը մնում է օրակարգի հարց»:

Թէեւ վերջին մէկ–երկու տարիներու ընթացքին երգի եւ երաժշտութեան ուսուցումը մասամբ բարելաւուած է, Երեւանի դպրոցներուն մէջ, այսուհանդերձ, ընդհանուր առմամբ, ու մանաւանդ մայրաքաղաքէն դուրս «շրջաններում բոլորովին անմխիթարական է»:

Երեւան եւս ունի իր ցաւերը: Երգչախումբերուն թիւը փոխանակ աւելնալու կը պակսի.— «Դեռ ոչ հեռու անցեալում, Բազմարուեստից Վարժարանը ունէր համանուագային խումբ եւ երգչախումբ: Այժմ այդ նոյն հաստատութիւնում ոչ մի ինքնագործ խումբ չկայ…. Նոյնը տեղի ունեցաւ նաեւ բժշկական վարժարանում … իսկ ի՞նչ ասել պետական համալսարանի մասին: Մշակոյթի այդ կարեւոր օջախը մի ժամանակ ունէր քիչ թէ շատ ներկայանալի խմբեր՝ երգչախումբ, պարերգի նուագախումբ, լարային քառեակ, թատերական խմբակներ… բայց այստեղ ըստ երեւոյթին զարգացման օրէնքը գործեց հակառակ ուղղութեամբ», այլ խօսքով բոլորն ալ լուծուեցան:

Սեղանին մօտ նստած յաճախորդը կը տեսնէ, թէ սպասեակը գրպանէն կը հանէ թաշկինակը եւ անով կը սրբէ ափսէն:

— Ի՞նչ կ'ընէք, կ'ըսէ յաճախորդը, ձեր թաշկինակո՞վ կը սրբէք ափսէն:

— Թող պարոնը թաշկինակին համար անհանգիստ չըլլայ, ժպտալով կը պատասխանէ սպասեակը, թաշկինակս աղտոտ է …:

ԵՐԼՏՐՁԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

«Րիփսերը Պոլիս եկան իտալական շոգենաւով մը, ես ինքս տարի գիրենք մեր պանդոկը: Քառասուն օր վերջը, իրենց խնդրանքով, Եէմէնիճի փողոցը, Քրիստաֆոլիչի տունը, երկու սենեակ վարձեցի իրենց համար, ուր երեք չորս ամիս մնացին:

Յետոյ իմացայ թէ մեկնած էին: Մահափորձէն քառասուն օր առաջ, Տէր եւ Տիկին Րիփս, Գօստանձայէն Պոլիս վերադարձան ռումանական նաւով, գիս տեսան քարափին վրայ, խնդրեցին որ զիրենք առաջնորդեմ ուղղակի Բերա Բալաս, բայց ճամբան, յանկարծ փոխեցին իրենց կարծիքը, հազիւ 8–10 օր պիտի մնանք հոս ըսին եւ իջան Ռօյալ պանդոկը: Սակայն, հինգ օր ետքը, գիս կանչեցին երկու սենեակներով յարկաբաժին մը գտնելու համար իրենց: Եւ գտայ երկու կահաւորեալ սենեակներ, հանրակառքի ճամբուն վրայ, Փասաժ Հաճոփուլօ, թիւ 12, Տիկին Աթինա Սումայի քով. 15 օր մնացած էին հոն եւ յետոյ գիտցը մեկնած էին: Րիփսերը մեկուսի կեանք մը կ'ապրէին, միայն նիհար մարդ մը կուգար իրենց քով, սրածայր կարճուկ մօրուքով մէկը, որ ամէն տեղ կ'ընկերանար իրենց»:

Պանդոկ Քրէօքէրի քարտուղարը Սօթիրի յայտարարեց թէ Րիփսերը միշտ առանձին կ'ապրէին, գրեթէ կղզիացած:

Պանդոկ Ռօյալի սենեկապանը Վասիլ, հելլենահպատակ, հաստատեց կէտ առ կէտ Թարգման Անտրէայի վկայութիւնները, աւելցնելով թէ՝ Տէր եւ Տիկին Րիփս 1904 Յունիս 9ին եկած էին պանդոկը, ուր հինգ օր միայն մնացած էին:

Լուիճի Քրիստախանովիչ ալ հաստատեց Անտրէայի յայտարարութիւնները, աւելցնելով միայն թէ Մարտի 20ին Րիփս իմաց տուած էր իրեն թէ՝ ինք ստիպուած էր հետեւեալ օրը մեկնիլ, երթալ իր հիւանդ մայրը տեսնելու, եւ թէ՝ այդ իմաստով հեռագիր մըն ալ ցոյց տուած էր իրեն:

Այս վկան ըսաւ նաեւ թէ Րիփս, երբ կը մեկնէր, խոստացած էր վերադառնալ երկու ամիսէն: Իրենց բնակութեան միջոցին, Գառլ Եուվանովիչ անուն մէկը կուգար, ըսաւ Լուիճի, միջահասակ, շատ թուխ մորթով, մազերը, պեխերը, յօնքերը սեւ, ռուսերէն կը խօսէր, շատ քիչ ալ՝ ֆրանսերէն ու գերմաներէն. կուգար Րիփսերը տեսնելու իր քրոջ հետ, որ նոյնպէս թուխ մըն էր, կարճ հասակով, շատ նիհար, աչքերը, մազերը յօնքերը սեւ:

Լուիճի Քրիստախանովիչ ըսաւ թէ՝ Րիփսի եւ իր կնոջ մեկնումէն վերջ, Գառլ Եուվանովիչ վարձած էր անոնց երկու սենեակներէն մէկը, ուր բնակեցաւ մահափորձէն մինչեւ երկու օր առաջ, եւ թէ, հրաժեշտի միջոցին յայտնած էր իրեն թէ Վիէննա կը մեկնէր:

Տիկին Քրիստախանովիչ հաստատեց իր ամուսնոյն վկայութիւնները, աւելցնելով քանի մը կէտեր ալ, Տէր եւ Տիկին Րիփսի մեկնումին առթիւ, ըսաւ ան, գիտել տուի թէ այդ եղանակին իրենց մեկնումը մեծ վնաս պիտի բերէր մեզի. ասոր վրայ, տիկին Րիփս հանդարտեցուց գիս եւ ըսաւ թէ՝ Գառլ Եուվանովիչը պիտի վարձէ մէկ սենեակը: Յետոյ, մեկնումին օրը, շարունակեց Տիկին Քրիստախանովիչ, աղջիկս Լօրէնձինա եւ իր ամուսինը Փիէր Ժանսըն ուզեցին ընկերանալ մինչեւ կայարանը, բայց անոնք մերժեցին: Հետեւեալ օրը, Գառլ Եուվանովիչ եկաւ մինակը, պայուսակով մը, եւ հաստատուեցաւ մէկ սենեակին մէջ:

«Երբ, մահափորձէն երկու օր առաջ, Վիէննա պիտի մեկնէր. խոստացաւ մեզի բաց նամակ մը ղրկել իւրաքանչիւր կայարանէ, ուրկէ պիտի անցնէր. եւ իրօք կատարեց խոստումը. երկու օր ետքը, Ֆիլիպպէէն ստացայ բաց նամակ մը, յետոյ երկրորդ մը՝ Սոֆիայէն, երեք օր ետքը, եւ յետոյ վեց օր ետքը, Թրիէսթէն:

«Ցերեկը գրեթէ բնաւ հիւր չէին ընդունէր Տէր եւ Տիկին Րիփս, իսկ գիշերը, ընդհակառակն, մեծ թիւով անձեր կուգային տեսնել զանոնք եւ հոն կը մնային մինչեւ կէս գիշեր: Խոստովան, Գառլ Եուվանովիչ եւ ուրիշ գրեթէ 35 տարու մարդ մը, որ ռուսի կը նմանէր, սեւ աչքերով ու մազերով, ասոնք գրեթէ միշտ կուգային մեր տունը:

Օրիորդ Էրսիլիա Քրիստախանովիչ. — Կը հաստատեմ ծնողքիս խօսքերը, կ'աւելցնեմ միայն թէ՝ Տիկին Րիփս, իր ծնողքէն հասած նամակները կ'ընդունէր աւստրիական նամակատան մէջ իր վարձած տուփէն. իսկ Գառլ Եուվանովիչ, որքան ատեն որ մնաց մեր տունը, մի՛այն երեք անգամ նամակ ստացաւ ցըրուիչէն.—

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Այրի Տիկին Վաղինակ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Ալթունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Հանչեր, Այրի Տիկին Հանչեր եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Իփլիքչեան եւ զաւակները, Պ. Ալէն Իփլիքճեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Խոմոն Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշակ Զիլինտիր եւ աղջիկը, Այրի Տիկին Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Մեծիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միրոն Սարաճեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, քրոջ զաւկին եւ ազգականին՝

ՎԱՂԻՆԱԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ առաւօտ, Յունիս 15, Քրեթէյի հիւանդանոցը, 59 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի, (Յունիս 19) ժամը 16ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Մարմինը պիտի փոխադրուի Պանթէօ – Փարիզէնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փարիզի արուարձաններուն մէջ վիլլա մը, երեք սենեակ, խոհանոց, պարտէզ Օգոստոսի համար, գրել կամ հեռաձայնել.—

TEKIN
64. Bd. Barbès
MON. 36-59 PARIS (18e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԻՍԻ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յակոբ Ֆէրմանեանէ, ինչպէս նաեւ իր զաւակներէն քսան ֆրանք եւ քսան ֆրանք ալ Խրիմեան վարժարանին, իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ Նազելի Ֆէրմանեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

×

Նոր Սերնդական ընկեր Ժագ Գահվէճեանի մօր մահուան առթիւ Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբը հետեւեալ նուէրները ստացած է.— Տէր եւ Տիկին Մէստիճեան 30 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մինասեան 20, Այրի Տիկին Էլիզ Գահվէճեան եւ զաւակները երեսուն, ընկեր Ս. Պաղտասարեան երեսուն ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Միջին Ֆրանսայի իր դպրոցներէն մէկուն համար ստիպողաբար կը փնտռէ ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի մը, առանձին կամ ընտանիքով, բնակարան, ջերմ. լոյս եւ ջուր ապահովուած դպրոցի շէնքին մէջ:

Ներկայանալ Ֆ. Կ. Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Երկուշաբթի կէսօրէ ետքերը, ժամը 15էն 18:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ: Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման աստիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին, 15 Րիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12, տղոց պատուաստի վկայականներով: Պարտաւորիչ է Պէ Սէ Ժէի պատուաստը:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

EXPOSITON
CARZOU
«LUMIÈRE D'ÉTÉ»
GALERIE DAVID ET GARNIER
6. Avenue Matignon
Jusqu'au 22 Juin

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Պրիւսէլէն Փափազեան ընտանիքը հարիւր ֆրանք կը նուիրէ Կապ. Խաչի Օդափոխութեան կայանին, իրենց սիրեցեալ եղբօր՝ Կարպիս Փափազեանի յիշատակին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտաց մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 – 22 վարժարանին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2,50 ֆր.:

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի – Փավիյոն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

— ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ —

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, այս Շաբաթ՝ ժամը 21, Սալ տէ Ֆէթ, Րիւ Վոլթեռ:

Կը նախագահէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:—

Ներկայ կ'ըլլայ Ալֆորվիլի երեսփոխան-քաղաքապետը՝ Պ. ՌԱՈՒԼ ՊԼԷՕՁ:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւն եւ օրուան հանդէսին պատշաճ յայտագիր:

Տեղւոյն վրայ, հանրակառքով երթ ու դարձի ձրի սպասարկութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 45-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի սրահին Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի.— Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ Ընկեր ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած յայտագիր, հայկական տոհմիկ եւ ժողովրդական պարեր, կատարմամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի Քրիստափոր խումբի ԶԱՐԵՆՑ պարախումբին կողմէ:

Երգ՝ Օր. Անժէլ Կարապետեան, Օր. Ալիս Շամիրեան, արտասանութիւն ընկերուհի Սեդա Թիւթէլեան, ընկ. Վանիկ Նազարեան, Մասիս Գույումճեան, Յակոբ Սարգիսեան եւ Յակոբ Հայթայեան:

Կէս գիշերէն ետք կը սկսի եւրոպական պար:

Նուագախումբ՝ HANS-SIGUEL

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահին մէջ:

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐՍՄԱՊԵԼ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նուիրուած մեր բիւրաւոր նահատակներուն:

Կը նախագահէ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ:

Կը խօսի՝ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Կը ներկայացուի Մալխասի «ԶԱՐԹՕՆՔ»ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Թատերախումբին կողմէ:

Կը գործադրուի նաեւ գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր:

Կիրակի, (23 Յունիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին Արթիսթիք շքեղ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները անխտիր:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի երիտասարդ աշխատաւոր մը, խանութի մէջ աշխատելու համար:

Դիմել՝

58, Rue de Cléry, «Paris Californie»

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի պարտադիր ընդհ. ժողովի կը հրաւի[...] Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի[...] այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին Ահարոնեան[...] ակումբը:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է, բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. ներկայացուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ [...] եւ 30 Յունիս:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւն[...] կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցի[...] օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին [...]սոյս 30ին, Կիրակի օր:

ԱՒԵՏԱՐԱՆԶԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

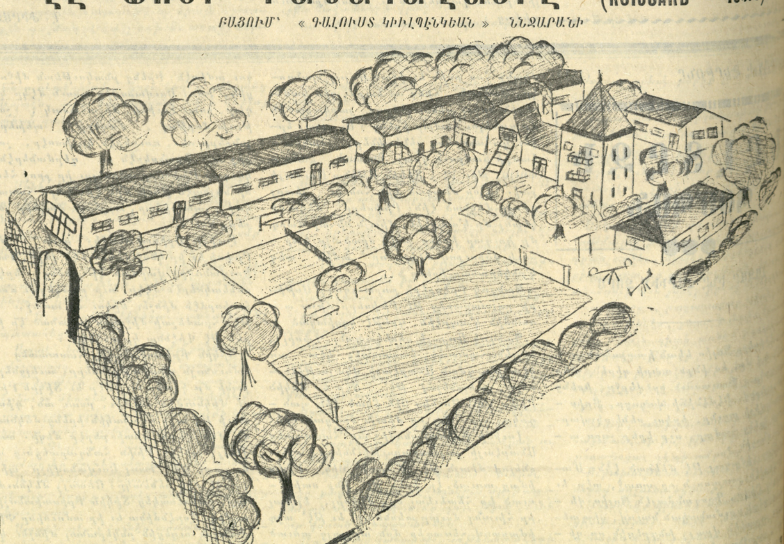
Տեղի պիտի ունենան Լիոնի Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյն մէջ, 21 Գ[...] Էօժէն Տէռնէլ, Յունիս 19 – 22, իրիկուն[...]ները ժամը 8.30ին:

Սոյն ժողովներուն Ֆրանսահայ Աւե[...] Եկեղեցիներու Համագումարին առթի[...] պիտի խօսին զանազան հովիւներ, [...] Յունիս 23ին նոյն ժողովասրահին մէ[...] Կիրակի առաւօտ ժամը 10ի պաշտամուն[...]քին, պիտի խօսի Մ. Նահանգներէ[...] «Վէթէրան» հովիւ Վեր. Պետիկեան:

Մեր բոլոր ազգակիցները անխտի[...] սիրով հրաւիրուած են բոլոր ժողովներուն:

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԸ (ROISSARD - Isère)

ՅԱՅՈՒՄ՝ «ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ» ՆՆՋԱՐԱՆԻ



Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 14 Յուլիս, կէսօրէ ետք ժամը 3ին:

Moyens d'accès : Gare Monestier de Clermont. — Par la route : R. N. 75 (à 300 mètres du camp).

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731
Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 19 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — 9634
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — N° 9634

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՐ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԵՆ

Մայիս 20 - 21ի վիժած յեղափոխութիւնը անգամ մը եւս եկաւ հաստատելու թէ Թուրքիոյ ներքին տագնապը կարծուածէն շատ աւելի ծանր է :

Ինէօնիւի կառավարութեան դէմ դըժգոհութիւնները գաղտնիք մը չէին :

Վերջին ամիսներու ընթացքին անգործները քանիցս ցոյցեր կատարեցին զանազան քաղաքներու մէջ՝ հաց եւ գործ պահանջելով : Բանուոր դասակարգը սկսած է կազմակերպուիլ՝ ընկավարութեամբ արհեստական միութեանց, որոնք կ'ուզեն տարրական իրաւունքներ ապահովել գործաւորներուն եւ անօթութենէ փրկել միլիոնաւոր մարդիկ : Անգործներու թիւը հինգ միլիոնի մօտեցած է :

Սակայն դժգոհութիւնը աւելի խոր է զինուորական շրջանակներու մէջ :

Զօրավար Ճէմալ Կիւրսէլ իշխանութեան գլուխ գալէ վերջ հանգստեան կոչեց եօթը հազար մեծ ու փոքր զինուորականներ, բանակը մաքրագործելու համար Մէնտէրէսեան տարրերէն : Ասոնք կազմեցին դժգոհներու բանակ մը, որ պարբերաբար զգալի կը դարձնէ իր գոյութիւնը :

1960 Մայիս 27ի յեղափոխութեան հերոսներ երիտասարդ զինուորականներն ալ չկրցան միացեալ ճակատ մը կազմել : Անոնցմէ 14 սպաներ նոյն տարուան Նոյեմբերին երկու տարուան համար հեռացուեցան Թուրքիայէն՝ արտասահմանի թուրք դեսպանատանց մէջ զինուորական կցորդի պաշտօնին կոչուելով :

«Քաղաքավար աքսոր»ի պայմանաժամը լրանալէն վերջ անոնք Թուրքիա վերադարձան եւ ուզեցին քաղաքական դեր մը խաղալ, իբրեւ յենարան ունենալով այս կամ այն կուսակցութիւնը :

Անոնց գլխաւոր պետը գնդապետ Թիւրքէշ շատ խօսեցնել տուաւ իր վրայ : Կապեր հաստատած էր Անգարայի զինուորական վարժարանին նախկին տնօրէն գնդապետ Թալէաթ Այտէմիրի հետ, որ 1962 Փետրուար 22ի ձախող փորձէն վերջ կը յուսար այս անգամ յաջողիլ, շնորհիւ 14երուն եւ կարգ մը բարձրաստիճան զինուորականներու աջակցութեան :

Տասը օրէ ի վեր Անգարայի մէջ տեղի կ'ունենայ Մայիս 20 - 21ի յեղափոխութեան հեղինակներուն դատավարութիւնը.

Պաշարման վիճակ կը տիրէ երկրին մէջ եւ լրագրողները չեն արտօնուած դատին մանրամասնութիւնները գրելու : Թերթերը պարտաւոր են հրատարակել միայն զինուորական իշխանութեանց կողմէ խմբագրուած տեղեկագրութիւնները :

Դատարանին մէջ ամբաստանեալ զինուորականները բոլորն ալ վատօրէն կ'ուրանան իրենց վերագրուած յանցանքները, սկսեալ գլխաւոր պատասխանատու Այտէմիրէն :

Այս վերջինը վախնալով որ այս անգամ ազատում չունի, դատաւորներուն առջեւ յայտարարեց թէ Հանրապետութեան նախագահը, վարչապետը եւ ընդհ. հրամանատար Զօր. Սունայ տեղեակ էին կատարուած շարժումին : Յետոյ դիմադիրները ըրաւ զանազան սպաներ, որոնք գործօն դեր կատարած էին ապստամբական դէպքերու ընթացքին, սակայն կ'ուրանային եւ կ'ամբաստանէին իրենց ընկերները :

Չի գիտցուիր թէ ի՛նչ վճիռներ պիտի տրուին յանցաւորներուն համար : Զինուորական ատեանը պիտի համարձակի՞ դատել Այտէմիրն ու կարգ մը ընկերները, որոնք կը թուի թէ բարձր շրջաններու պաշտպանութիւնը կը վայելէին :

Մէկ բան միայն ստոյգ է, որ Մայիս 21ի դէպքէն ի վեր խառն դահլիճը մեծ տագնապի մը մատնուած է : «Եէնի Թիւրքիէ» եւ «Միլլէթ» կուսակցութեան պատկանող նախարարներ իրարու ետեւէ հրաժարեցան : Ծեր աղուէսը կը փորձէ սակայն կացութիւնը փրկել՝ հրաժարողներուն տեղ նորեր առնելով :

Մինչեւ ե՞րբ պիտի կրնայ դիմանալ կարկտան դահլիճը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ ՓՐԿԵՑ ԻՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

ԲԱՅՑ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑ

Մաքմիլընի կարապի երգը կը նկատուի Երկուշաբթի օրուան նիստը որու ընթացքին Անգլիոյ վարչապետը 252ի դէմ 321 ձայնով միայն կրցաւ ժողովին վստահութիւնը ստանալ : Իր կուսակցութեան 28 անդամներ ալ ձեռնպահ մնացին ինչ որ միայն 69 ձայնի մեծամասնութիւն մը կը ներկայացնէ վարչապետին համար :

Բրիտանական վարք ու բարքերը միշտ պիտի զարմացնեն բոլոր հակառակ բոլոր նախատեսութիւններուն : Մինչ փոթորկալից նիստի մը կը սպասուէր Երկուշաբթի օր եւ այդ ուղղութեամբ բաւական աշխատանք տարած էին ոչ միայն Մաքմիլընի հակառակորդները այլեւ բարեկամները, շատ հանդարտ նիստ մը տեղի ունեցաւ : Աշխատաւորական պարագլուխ՝ Ուիլսըն շատ մեղմ գտնուած է եւ գրեթէ համաձայն Մաքմիլընի հետ բոլոր մեղքերը Փրոֆումոյի ճիտին փաթթելու համար : Կը թուի թէ Ուիլսընի համար ալ Մաքմիլըն «լաւագոյն պահպանողական վարչապետն» է զոր կրնան ունենալ :

Մաքմիլընի պաշտպանողականը բաւական յաջող կը նկատուի քանի որ միայն երկրորդական հարցեր թողուցած է իր ընդդիմադիրներու ուշադրութեան : Շեշտած է թէ ոչ ինք ոչ ալ իր այս ընկերները որոնք հարցաքննած էին պատերազմական նախարարը այս վերջնոյն անմեղութեան յայտարարութենէն առաջ, կրնային պահ մը երեւակայել թէ Փրոֆումօ կը խաբէ զիրենք : Մաքմիլըն ըսած է նաեւ թէ միայն զրոյցներու վրայ հիմնուելով չէր ուզած նոր զոհ մը ընել իր կառավարութեան մէջ :

Վարչապետին տուած բացատրութիւններէն այնպէս կը թուի թէ ապահովութեան ուժերը որոնք հետապնդած են Տոքթ. Ուարտը, այն կարծիքն ունեցած են թէ ան կրնայ իրենց օգտակար ըլլալ շնորհիւ խորհրդային կցորդին հետ իր ունեցած յարաբերութիւններուն : Մաքմիլըն անդրադարձած է նաեւ անգլիացի իրաւագէտին յայտարարութեանց որոնց մէջ, փաստաբանը կը յայտնէր թէ Քրիսթին Քիլըր իրեն խոստովանած է որ խորհրդային կցորդը յանձնարարած էր իրեն տեղեկութիւններ քաղել պատերազմական նախարարէն այն թուականին մասին երբ Անգլիա հիւլէական զէնքեր պիտի յանձնէ Դաշնակցային Գերմանիոյ : Վարչապետը յայտնեց թէ անցեալ Մարտ 24ին արդէն, Քրիսթին Քիլըրի մայրը տեղեակ պահած էր բրիտանական ոստիկանութիւնը այդ նոյն իրաւաբանին մէկ դիմումին : Այս վերջինը այն պատրուակով որ Քրիսթինի վիճակը զինքը կը մտահոգէր թելադրած էր աղջկան մօրը որ «չփոթեցնելու համար կառավարութիւնը» յայտնէր թէ Փրոֆումօ յանձնած էր խորհրդային կցորդին այդ տեղեկութիւնները :

Ուիլսընի խոհեմութիւնը եւ իր կուսակիցներուն աճող վստահութիւնը թոյլ տուին Մաքմիլընի որ ինքզինքը փրկէ եւ Մ.Նծ. - Բրիտանիոյ վարչապետ մը չիյնայ հասարակ աղջկան մը պատճառաւ :

ՊԱՊԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍԿՍԻ ԱՅՍՕՐ

Սուրբին իններորդ օրը տեղի ունեցաւ Պապին յուղարկաւորութեան հանդիսաւոր արարողութիւնը : 93 ազգեր ներկայացուած էին Ս. Պետրոսի մէջ : Ֆրանսական պատուիրակութիւնը կ'առաջնորդէր՝ Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ :

Օրուան պատարագիչն է Կարդինալ Եօժէն Թիսըրան, որ իր պատրիարքական գլուխով կ'իշխէ բոլորին վրայ :

Կարդինալներու չքախումբը բոլորին ուշադրութեան առարկայ է : Ո՞վ է ասոնց մէջ վաղուան Պապը : Իտալացի մը ան-պայմա՞ն : Քանի մը օր առաջ Կարդինալ Թիսըրան որու դերը ծանօթ է ընտրական հարցերու մէջ յայտարարած է «Օռոռ»ի թղթակիցին. «Ոչ - իտալացի պա՞պ մը : Անշուշտ ոչ», ու աւելցուցած է.— «Սըխալ է ըսել թէ կողմեր եւ խմբակցութիւններ կան Ս. Ժողովին մէջ : Ի հարկէ Տիեզերական Ժողովէն ի վեր, կարելիութիւնն ունինք աւելի լաւ իրար ճանչնալու : Բնաւ չեմ գիտեր թէ ո՞վ պիտի ըլլայ ընտրեալը : Իմ թեկնածուս ունիմ առաջին շրջանին համար : Եթէ չանցնի, ուրիշներ ունիմ : Պիտի քուէարկեմ ըստ իմ խղճիս եւ համաձայն այն երդման զոր կ'ընենք ամէնէն արժանին ընտրելու » :

Նոյն թերթը կը յիշէր առջի օր թէ 1958ին գլխաւորութեամբ կարդինալ Թիսըրանի Ֆրանսացիները միտք չունէին Կարդինալ Ռոնքալլին ընտրելու «բայց երբ տեսան թէ քուէարկութենէ քուէարկութիւն ուրիշ թեկնածու մըն է որուն ձայները զգալի կերպով կը բարձրանան, որոշած են ոչ միայն Կարդինալ Ռոնքալլիի համար քուէարկել այլեւ քուէարկել տալ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱԼԵՆԹԻՆԱ եւ Վալերի կը շարունակեն իրենց ոլորոյթը : Ամերիկացի կիները շատ դժգոհ են որ առաջին կին տիեզերագնացը ամերիկացի չէ : Միւս կողմէ Վալենթինա սկսած է ներշնչել բանաստեղծները որոնք քերթուածներ կը ձօնեն հերոսուհիին :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ զինուորական ատեանը մահապատիժ պահանջեց 43 ամբաստանեալներէն ութի դէմ :

ԳԱՀԻՐԷԻ Ռոզա էլ Եուսէֆ թերթը կը գրէ թէ Խրուշչեւ պաշտօնական այցելութեան պիտի երթայ Եգիպտոս, Նոյեմբերին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Քարամանլիս որոշեց արտասահման երթալ սպասելով ընտրութիւններուն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ կեդրոնական կոմիտէի նիստը բացուեցաւ Երեքշաբթի օր : Օրակարգի առաջին հարցն է՝ գրականութիւնը եւ գրագէտները :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ դահլիճը տակաւին չէ կազմուած : Կը կարծուի թէ Ալտօ Մօռօ պիտի հրաժարի իրեն յանձնուած պաշտօնէն :

ՔԵՆԸՏԻ նահանգներու կառավարիչներուն հետ պիտի ճաշէր պատրաստելու համար նոր օրինագիծ մը ցեղային հարցերու վերաբերեալ :

«ԱՆԿԱԽՆԵՐՈՒ Թերթը» կը գրէ թէ կուսակցութիւններու դէմ եղած անախտ մանները կրկին ծնունդ կուտան ժողովրդական ճակատին :

ՏԱՃԱՏ ԱՐՔ. ՈՒՐՖԱԼԵԱՆ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ

ԽՈՐԷՆ Թ. ՀԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՀՌՉԱԿՈՒԵՑԱՒ

Լիբանանահայ Թեմը 20 հազար լիբանանեան ոսկի աթոռատուրք պիտի վճարէ Կաթողիկոսարանին

Ուրբաթ 14 Յունիս 1963, երեկոյեան ժամը 7ին, Ազգային Առաջնորդարանի մէջ, նախագահութեամբ Խորէն Ա. Կաթողիկոսի, Ազգային Գաւառական Ժողովը գումարուելով, գաղտնի քուէարկութեամբ եւ միաձայնութեամբ ձեռընէր Հայոց Առաջնորդ՝ Տաճատ Արք. Ուրֆալեանը ընտրեց Լիբանանահայոց Առաջնորդ :

Ժողովը միաձայնութեամբ ազգային բարերար հռչակեց Պ. Խորէն Թահանը, որուն սրտաբուխ նուիրատուութեամբ պիտի կառուցուի Ազգային Առաջնորդարանը : Տարաթ կէսօրէ ետք տեղի պիտի ունենար Առաջնորդարանի նոր շէնքին հիմնարկէքը :

Ժողովը միաձայն քուէարկութեամբ յանձնառու եղաւ նաեւ վճարելու, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ազգ. Երեսփոխանական Ընդհ. Ժողովի՝ Լիբանահայոց Թեմի համար նշանակած 20.000 լ. ոսկի Աթոռատուրքը :

×

200 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐԻ ՆՈՐ ԿՏԱԿ ՄԸ ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Քալիֆորնիոյ հայ կրթական հիմնարկութեան դիւանը Յունիս 12 թուակիր հետեւեալ պաշտօնական հաղորդագրութիւնը հրատարակած է.—

Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը վերջերս ստացած է նոր կտակ մը, որ կը հասնի մօտ երկու հարիւր հազար տոլարի :

Կտակի հեղինակ ամոլը, անձնական կարգ մը պատճառներով, խնդրած են, որ իրենց ինքնութիւնը առ այժմ չյայտնուի հանրութեան :

Գումարը, յետ մահու, պիտի կազմէ կրթական անձեռնմխելի ֆոնտ մը նուիրատուներու անունով, եւ եկամուտը յատկացուի հայեցի դաստիարակութեան :

Կտակի հեղինակները վաղուց հաստատուած են Միացեալ Նահանգներ, տարիներ չարքաշօրէն աշխատած եւ խնայած, որպէսզի օր մը, իրենց գոհողութեան արդիւնքը ծառայէ իրենց սիրելի ժողովուրդին ազգապահպանման, եւ Հայոց լեզուն ու մշակոյթը շարունակեն ծաղկիլ եւ ճառագայթել երկրի վրայ :

Հայ Կրթական Հիմնարկութեան Տնօրէններն ու Հիմնադիր անդամները իրենց խորին շնորհակալութիւնն ու երախտագիտական զգացումները կը յայտնեն կտակը ընող ազնուական Հայուն եւ Հայուհիին :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Բ.

Այո՛, հայ ժողովրդի ծագումը խորհրդանշան է ազատութեան: Ամէն ժողովրդի աւանդական պատմութիւնը ներկայացնում է իր ազգային բնորոշումը: Թուրքը իր գործ դայլով յատկանշում է վայրագ գայլը՝ ամբողջ իր պատմութեան ընթացքին Թուրքը եղաւ անյագ գայլ, սպանեց եւ լափեց ինչ որ կենդանի էր իր ճամբուն վրայ, կործանեց եւ աւերեց ինչ որ քաղաքակրթութիւն էր: Պատմութիւնը արձանագրա՞ծ է շինարար եւ լուսաւոր մէկ գործ, որ Թուրքի ձեռքով կատարուած լինի: Միայն ջարդ ու արիւն, միայն աւեր եւ աւեր — այս է գործ գայլ Թուրքի պատմութիւնը:

Ռուսի աւանդական պատմութիւնը ռուս ժողովրդի հոգին է պատկերացնում:

Սարմատեան դաշտի անծայրածիր տարածութեան վրայ, պատմում է ռուս պատմագիրը, ապրում էին բազմաթիւ ռուսական ցեղեր, որոնք անվերջ կռիւների մէջ էին իրար հետ: Խաղաղութեան կարօտ այդ ցեղերի մեծաւորները խորհուրդ են անում եւ պատուիրակութիւն են ուղարկում հիւսիսային կողմն աշխարհի: Պատուիրակները գնում եւ ասում են.— Մեր երկիրը ընդարձակ է եւ արգասաբեր, բայց կարգ ու կանոն չունի, եկէ՛ք եւ կառավարեցէք մեզ: Եւ երեք վայրագ եղբայրներ՝ Սինէուս, Տրուվոր եւ Ռուրիկ գալիս են Ռուսների երկիրն, ենթարկում են Ռուսներին իրենց իշխանութեան եւ երկար դարեր կառավարում են նրանց:

Հարազատ պատկերացումը ռուս բազմատաղանդ, բայց ինքը իրեն կառավարելու անընդունակ ազգի:

Այլապէս հետաքրքրական ու բնորոշ է հայ ազգի ծագումը ըստ ազգային աւանդական պատմութեան:

Միջագետքի արգաւանդ դաշտում ապրում էին զանազան ցեղեր: Այդ ցեղերից մէկը գտնւում էր Սենաարի հովտում Հայկ Նահապետի գլխաւորութեամբ: Հարուստ ու բարգաւաճ էր Սենաարը: Բարեկեցիկ, խաղաղ ու երջանիկ էր Հայկի ցեղը՝ աշխատասէր, խաղաղասէր, շինարար: Բայց ահա մի բռնակալ՝ Բէլ հաստատում է իր բռնատիրութիւնը Միջագետքի ցեղերի վրայ, որոնք անտրտունջ ենթարկւում են նրան: Ազատատենչ Հայկը մերժում է ենթարկուել բռնակալ Բէլի իշխանութեան: Բէլը պնդում է իր պահանջի վրայ: Հայկը հաւաքում է իր ցեղը, մնաս բարով է ասում ծաղկած Սենաարի հովտին եւ հեռանում է դէպի հիւսիս:

Արիասիրտ եւ շինարար ժողովուրդ էր հեռանում երկրից: Բէլը մարդ է ուղարկում յետեւից, յորդորում է վերադառնալ, բայց Հայկ մերժում է,— Շուն ես դու եւ տուել քան դշուն, պատասխանում է նա Բէլին եւ գնում հաստատւում է ցրտաշունչ լեռների Վանայ լճից դէպի հարաւ-արեւելք:

Բէլը հաւաքում է իր զօրքերը, գնում է Հայկի յետեւից եւ պահանջում վերադառնալ Սենաար: Հայկը արհամարհում է վիթխարի բռնակալին, դուրս է գալիս ճակատելու եւ իր հուժկու բազուկով աղեղից արձակած նետով սպանում է Բէլին: Այսպիսով հաստատւում է Հայոց Նահապետ Հայկի եւ իր սերնդի իշխանութիւնը Հայոց ցրտաշունչ լեռներում:

Հայկը կարող էր հնազանդել Բէլի կամքին եւ ինչպէս ուրիշներ, մնալ կուշտ ու հանգիստ գեղեցիկ Սենաարում, բայց մերժեց եւ նախընտրեց անհրապոյր, բայց ազատ կեանքը Հայոց լեռներում: Ազատութիւնը նրա համար աւելի թանկ էր, քան Սենաարի բոլոր առաւելութիւնները:

Եւ Բէլի օրերից սկսած մինչեւ այսօր Հայկի ժողովուրդը, հաւատարիմ ազատութեան պայքարում է ամէն տեսակ բռնութիւնների եւ բոլոր բռնաւորների դէմ:

Հայկի պէս Վարդան Մամիկոնեան էլ մերժեց ենթարկուել կրակապաշտ բռնաւորի կամքին եւ ազատ մահը նախընտրեց անազատ կեանքին:

Անմտութի՞ւն չէ՞ր փոքրիկ ուժերով կռուի դուրս գալ Շապուհի վիթխարի զօրքերու դէմ ու նահատակուել, երբ կարելի էր պարզ հաւատարմութեամբ ապրել ու վայելել կեանքը: Ո՛չ, անմտութիւն չէր, ինչպէս անմտութիւն չէր հարուստ Սենաարի փոխարէն ունենալ աղքատ հայկական լեռները: Որովհետեւ նիւթից ու հացից աւելի բարձր բան կայ, որի համար կեանքն էլ տալը քիչ է — Ազատութիւնը:

Այդ ազատութեան համար է, որ միլիոնաւոր տնաւեր, հայրենիքից զուրկ մարդիկ շարունակում են տառապել տարագրութեան մէջ պայքարելով յանուն ազատութեան:

Նոյն այդ ազատութեան համար է, որ հայ ժողովուրդը ծնունդ տուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ շարունակում է փարած մնալ նրա մարտական դրօշին՝ հակառակ արտաքին եւ ներքին բոլոր ցաւերի:

Բոլոր առաւելութիւններով եւ բոլոր թերութիւններով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնունդն է հայ ժողովրդի: Որպէս հայ ժողովրդի հարազատ զաւակ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր մէջ խտացրել է ազգային բոլոր առաքինութիւնները եւ, ինչո՞ւ չէ, նաեւ զուրկ չէ նրա թերութիւններից: Շուրջ չորս տասնամեակ Մայր Հայրենիքից դուրս տարագրութեան մէջ ապրելով, բնական կերպով, հայ ժողովուրդը կրում է օտարութեան բոլոր զառնութիւնները եւ իւրացրել է իր միջավայրի ամէն տեսակ յոռի բարքերը, որոնք, իբրեւ ծնող, փոխանցել ու փոխանցում է նաեւ իր զաւակներին, ազգային կազմակերպութիւններին: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ մնալ գործօն, պատմութեան կողմից իրեն վստահուած դերերի վրայ, որպէսզի կենդանի պահէ իր հիմնադիրների եւ պատմութիւնը կերտող հերոսների գաղափարական ոգին, առանց որի ոչ մի կազմակերպութիւն եւ ո՛չ մի անձ չի կարող դրական դեր կատարել կեանքում:

Դժուար է դիմանալ հիւլէական դարի բարոյապէս այլանդակող պայմաններին: Պատերազմներն ու յեղափոխութիւնները խախտել են մարդկութեան բարքերը: Ժամանակի մղիչ ուժը դարձել է նիւթը եւ նիւթապաշտութիւնը: Նիւթապաշտութիւնը խորապէս աղճատում է եւ Հայութեան կեանքը: Զոհաբերութիւն, անձնուիրութիւն գաղափարի, այլասիրութիւն — ժամանավրէպ հասկացողութիւններ են համարւում: Հերոս, յարգանքի արժանի մարդ է բազմութիւնների աչքին, նա ով ճարպիկութիւն ունի օգտուելու վայրկեանի պատեհութիւններից յօգուտ իր անձի, հարստութիւն եւ դիրք է ստեղծել իրեն համար հանրային ասպարէզում: Աւելի քան երբեք մարդը չափւում է բառի հակառակ ընթերցման — դրամ նշանակութեամբ: Դրամը ամէն ինչ է, եւ դրամ ունենալու բոլոր միջոցները ներելի եւ յարգելի են: Մարդ–դրամ, այս է օրուայ կարգախօսը: Եւ բնական է, որ այս փիլիսոփայութիւնից բխող յոռի կողմերը մուտք են գործում եւ մեր մէջ, վարակում են հայ ժողովրդի ընկերային կեանքը: Բնական է, որ չեն կարող չազդել եւ հայ ժողովրդի մէջ գործող կազմակերպութիւնների, որոնց շարքին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վրայ:

Մեր պարտականութիւնն է բոլոր միջոցներով պայքարել հանրային բարքերի ապականութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարների մաքուր դրօշի արատաւորման դէմ:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Տնտեսական մեծ շահ բերող պետական մաքսատունը կը գտնուէր Այաս՝ մինչեւ անոր գրաւումը եգիպտացի մամլուքներէն 1337ին, իսկ այնուհետեւ՝ Կոռիկոս: 1163ին այս քաղաքը այցելած ճանապարհորդ Բենիամին Տուդելակ զայն կը նկարագրէ իբրեւ Արամի երկրին, այսինքն Հայոց երկրին լաւ պաշտպանուած քաղաք-նաւահանգիստը: Կոռիկոսի մէջ, որ կը նկատուէր կարեւորագոյն նաւահանգիստներէն մէկը, 1190ի ամառը ցամաք կ՚ելլէ Անտիոք գացող Ֆրեդերիք Շիկամօրուսի զօրքերուն մէկ մասը: Այաս այցելած են նաեւ Եւրոպացի կարգ մը ծանօթ ճանապարհորդներ: 1255ի Մայիսին՝ Կիյոմ տը Ռուպրուկ, 1296ին Նիքոլօ եւ Մաթէօ Փօլօ, 1271ին անոնց հետ միասին նաեւ Մարքօ Փօլօն, որ գրած է իր տպաւորութիւնները քաղաքի մասին: Մարքօ Փօլօ Ասիա ճամբորդողներուն խորհուրդ կուտար Այասէն անցնիլ:

Եւրոպայէն դէպի Հնդկաստան եւ Չինաստան տանող յայտնի ճամբան կ՚անցնէր Կոռիկոս եւ Այաս նաւահանգիստներէն, այդ պատճառով ալ այս երկու քաղաքները յայտնի էին ամբողջ աշխարհին: Վիլլիպրանտ (ԺԳ.) ծովափնեայ քաղաք կ՚անուանէ Կոռիկոսը, իսկ Ճենովացիները Այասը կը կոչէին Հայոց պետութեան նաւահանգիստը: Ամբողջ Արեւելքի ապրանքները կը փոխադրուէին Կիլիկիոյ նաւահանգիստները, յատկապէս Այաս, ուր գնելու կուգային վաճառականներ՝ Սպանիայէն, Իտալիայէն, Ֆրանսայէն, Գերմանիայէն, Աւստրիայէն եւ այլ երկիրներէ, ընդամէնը 25 ազգութիւններ: Աւելի յաճախ Կիլիկիա կուգային Ճենովացիներ եւ Վենետիկցիներ: Լատինական Արեւելքի դիւանին մէջ յիշատակուած են մօտ 180 փաստաթուղթեր, որոնք կը վկայեն Այասի հետ Ճենովացիներուն ունեցած առեւտրական կապերուն մասին: Ասոնցմէ 27ը՝ կը վե[illegible] րաբերին միայն 1274 – 1270ի տարի[illegible] րուն: Այաս իր ունեցած հռչակով [illegible] տակուած է միջազգային անուն ունեցող գրագէտներ՝ Պոքաչիոյի եւ Արիոստոյի գործերուն մէջ:

Հայերէն առաջ Կոռիկոս եւ Այաս [illegible] նշան քաղաքներ էին, բնական [illegible] կարգ նաւահանգիստներով: Միայն հա[illegible] յերուն ձեռքը անցնելէ ետք եւ Խաչակիր[illegible] ներու արշաւանքներուն շրջանին [illegible] զարգացան եւ դարձան միջազգային նա[illegible] ւահանգիստներ:

ԺԲ. – ԺԴ. դարերուն Կոռիկոս եւ Այաս արդէն խիտ բնակչութիւն ունեցող քաղաքներ էին, որոնք ունէին [illegible] եւ թէ ծովէն ու թէ ցամաքէն լաւ պաշտպանուած նաւահանգիստներ: Այաս [illegible] նէր միջնաբերդ մըն ալ: Կոռիկոս բաժ[illegible] նուած էր առանձին շրջաններու: Օտար[illegible] ները կ՚ապրէին յատուկ թաղամասեր[illegible] մէջ, ուր պանդոկներ, բաղնիքներ, [illegible] հիւրանոցներ, եկեղեցիներ եւ գերեզ[illegible] մաննոցներ կային:

Ինչպէս կը վկայեն հայկական արձանագրութիւնները, ծովին մէջ խրած [illegible] հրուանդանին վրայ գտնուող Կոռիկոսի միջնաբերդը յատուկ կեր[illegible] պով եւ յատկանշական ձեւով ամրա[illegible] ցուած էր Ռուբինեան իշխաններուն կող[illegible] մէ:

Նաւահանգիստին ծովային տարած[illegible] թիւնը 25 հազար քառակուսի մեթր էր, որ աւելի քան երկու անգամ մեծ էր [illegible] նաբերդի տարածութենէն: [illegible] ւերակներէն, պատնէշը կազմուած ծով թափուած խոշոր քարերէ:

ԺԲ. – ԺԴ. դարերուն մեծ աշխատանք[illegible] ներ կատարուած են Կոռիկոսի նաւահանգիստը ընդարձակելու եւ պաշտպանու[illegible] թիւնը աւելի զօրացնելու ուղղութեամբ: Այդ առթիւ քաղաքին տէրերն էին Ռու[illegible] բինեաններու եւ Հեթումեաններու [illegible] կամները, որոնք ծովային ամրոց [illegible] նեցին եւ ընդարձակեցին նաւահանգիստը: Այդ կը փաստեն գլխաւոր [illegible] կին վրայ մնացած 1181, 1219 եւ [illegible] թուականի հայերէն արձանագրութիւններ[illegible] ը, որոնց մէջ կը յիշատակուին [illegible] Բ.ի եւ Հեթումի անունները: Ըստ [illegible] նագրութիւններուն, հիմնական [illegible] տանքները կատարած է Կոռիկոսի [illegible] հայ պատմիչ՝ Հեթումը:

Այասի նաւահանգիստը բաւական [illegible] խոր ըլլալով, միաժամանակ [illegible] նոյնին զործել տասնեակ մը նաւեր: [illegible] կոյէս Վենետիկցիները կանոնաւոր[illegible] հաս կուգային տարին երկու անգամ [illegible] նաւերէ բաղկացած մէկ, երբեմն [illegible] խումբերով:

Յարմար դիրքը, կլիման եւ նաւա[illegible] գլխուն բարեկարգ վիճակը նպաստ[illegible] Այասի բարգաւաճումին, եւ ԺԳ. – ԺԴ. դարերուն դարձաւ Արեւելքի եւ Ար[illegible] մուտքի ցամաքային եւ ծովային առեւտրական մայրուղիներուն հանգոյց[illegible]

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԿԱՆՏԻՆ

Կոպալ Տաս վերջին անգամ ըլլալով տեսաւ Կանտին, որ հիմա, թողած իր թոռնիկներու օժանդակութիւնը, միայնակ կը յառաջանար դէպի աղօթքի հրապարակը:

×

Ապոէ եւ Ռանի չնչասպառ հասան պարտէզին դրան առջեւ:

— Հօս մէկուն հետ ժամադրութիւն ունիմ, ըսաւ Ապոէ:

Ծերունի պարտիզպանը գլուխը շարժեց: Ոչ ոք այսօր իրաւունք ունէր ներս մտնելու պարտէզէն:

Հեռուէն իմացան աղմուկ մը, որ կը ծանուցանէր Կանտիի ժամանումը:

Խոր անձկութեան մը մատնուած, խուժեցան ներս, հրելով ու հրմշտկելով իրենց շուրջ խռնուած մարդիկը:

— Նաթիւ, Նաթիւ, ո՞ւր ես, կ՚աղաղակէր Ռանի յուսահատ ճիչով:

Զարմացած, քիչ մըն ալ զայրացած, ուխտաւորները այդ գեղանի ու հերարձակ կնոջ ճամբայ տուին:

Հիմա Ռանի յստակ կերպով կը տեսնէր ամբոխին շարժումները, երբ Կանտին մօտեցած էր: Հարիւրաւոր ձեռքեր կը շարժէին օդին մէջ, եւ նոյնքան բերաններ կ՚աղաղակէին.

— Մահաթմա Կանտի... Պապու...

Յանկարծ ամբոխին մէջէն ձայն մը բարձրացաւ.

— Կանտի... Մահաթմա Կանտի...

Եւ իր կարգին ամբոխը հրմշտկելով, Նաթիւ յառաջ նետուեցաւ ու հասաւ Կանտիի առջեւը:

Տարաւ իր ձեռքը շապիկէն ներս եւ դուրս հանելով ատրճանակը, ըսաւ Կանտիին.

— Ուշ ես մնացած այսօր, Պապու...

— Ներողամիտ եղիր, զաւակս, պատասխանեց Կանտի, քաղցր ժպիտով մը:

Յուսահատ ճիչ մը բարձրացաւ ամբոխէն.

— Նաթիւ... Պապու...

Ռանին էր, բայց անոր ճիչը կորսուեցաւ ատրճանակի չոր հարուածներու աղմուկին մէջ:

Նաթիւ երեք անգամ կրակած էր...

×

Խոր լռութիւն մը տիրեց: Ամբոխը սահմռկած էր:

Կոպալ Տաս յուսահատօրէն խոյացաւ դէպի Կանտին, որ տակաւին ոտքի էր:

— Կը ներեմ քեզի, եղբայր, եւ կ՚օրհնեմ զքեզ մրմնջեց Կանտի:

Սարսափելին, խելակորոյս Նաթիւն չէր շարժեր: Գերբնական անդիմադրելի [illegible] մը կարծես զինքը գամած էր գետին[illegible]

— Ով Ռամա, մրմնջեց [illegible] տի, աչքերը երկինք յառած, ու [illegible] ցաւ գետին:

Ոստիկանապետ Տաս, որ ամէն [illegible] գուշակած եւ սակայն ոչինչ կրցած արգիլել, ընդունեցաւ իր սուրբ բարեկամին անշունչ մարմինը իր [illegible] մէջ...

Մեռած էր Մահաթմա Կանտին...

Նաթիւ ատրճանակը վար ձգեց [illegible] ու երկու ձեռքերուն մէջ առաւ իր գլուխը:

Հազիւ զգաց ոստիկաններուն ներկայութիւնը, որոնք զինքը ձերբակալելու ձեռնակապեր էին անցուցած:

Հիմա, սարսափահար թռչուն[illegible] ման, Նաթիւ կը մրմնջէր.

— Ես սպաննեցի զայն, իսկ [illegible] գիս եւ արտասանեց Ռամայի անունը...

Եւ սկսաւ դառնօրէն արտասուել [illegible] ամբոխին մէջէն կը բարձրանար [illegible] երկինք Պապուի հաւատարիմ զաւակ[illegible] րուն արտունքն ու ողբը՝ ուղղուած [illegible] Ռամա՝ Հնդիկներուն բարի Աստուծոյ[illegible]

Այսպէս մեռաւ, մարդասիրութեան [illegible] պար եւ եղբայրասիրութեան [illegible] մեծագոյն ախոյեանը՝ Մահաթմա [illegible] տի:

(9 եւ վերջ)

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

ԱԲԵՂԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 28ին, Հինգշաբթի, տօն էր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Մայրավանքին՝ Անթիլիասի մէջ: Այս Մայրավանքին Տօնը կրկնապէս պետքի Համբարձման Տօնը կրկնապէս դ-աւրի Համբարձման Տօնը կրկնապէս գե-ղեցիկ օր մըն էր: Դպրեվանքին Ընծայարանի չորս աւարտական ուսանողները՝ Եղբ. Արա, Բարսեղ, Յակոբ եւ Զոհրապ, սարկաւագները իրենք զիրենք կ'ընծայէին ամբողջական անձնուիրումով Հայց. Եկեղեցւոյ եւ Հայ Ժողովուրդի հոգեւոր եւ ազգային ծառայութեան, ընդունելով կուսակրօն քահանայութեան արեղայութեան սուրբ կարգը:

Նախորդ երեկոյ, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամերգութեան ընթացքին ծունկի քալեր էին Մայր Տաճարի դռնէն մինչեւ դասը, ուր յատուկ հարցաքննութիւն կատարելէ եւ աւուղելէ հոգ իրենց անձերուն արժանաւորութիւնը եւ հաւատքին ուղղափառութիւնը՝ ձեռնադրիչ Սրբազանը Ամերիկահայոց Առաջնորդ՝ Գերշ. Տ. Հրանդ Եպիսկ. Խաչատուրեան ԿՈՉԵՑ զիրենք ի կարգ կուսակրօն քահանայութեան:

Հինգշաբթի առաւօտ, Մայր Տաճարի դոյգ դռներուն զօղանջը սովորականէն բոլորովին տարբեր զուարթութիւն մը ունէր: Ամէն ոք կը զգար որ սովորական արարողութիւններէն տարբեր զօրութիւն մը կար այդ օրուան հոգեւոր մթնոլորտին մէջ:

Պատարագի Թափօրը՝ կազմուած Դպրեվանքի ժառանգաւոր սաներէն եւ Միաբան Հայրերէն, Վեհարանի դահլիճէն հանդիսական ընթացքով եկեղեցի առաջնորդեց ձեռնադրիչ ու պատարագիչ Սրբազանը:

Ճաշի գրքին ընթերցումէն առաջ տեղի ունեցաւ քահանայական օծման արարողութեան առաջին մասը: Որքան յուզիչ էր այն պահը երբ չորս կոչեցեալ սարկաւագները Դպրեվանքի Տեսուչ՝ Հոգշ. Տ. Գարեգին Վարդապետի առաջնորդութեամբ խորանի աստիճաններէն վեր բարձրացան, ծնրաչոք ընթացքով, առաջին խկ վայրկեանէն խորհրդանշականօրէն դգալով հոգեւոր ասպարէզին տառապանքին նախաճաշակը: Հոգելից աղօթքներ կարդացուեցան իրենց վրայ: Ապա դարձան դէպի ժողովուրդ եւ «Աստուածային և Երկնաւոր շնորհ» շարականին երգեցողութեան պահուն հրաժարեցան աշխարհէն ու աշխարհայինէն եւ վերստին դէպի խորան դառնալով՝ իրենք զիրենք ընծայեցին Աստուծոյ եւ Եկեղեցիին: Ի նշան իրենց ընծայումին՝ ձեռնադրիչ Սրբազանը իրենց ուսերէն կախ սարկաւագական ուրարները վերցուց, մէկն կախեց որպէս խորհրդանշան Քրիստոսի լուծին ամբողջական ստացման:

Պատարագը շարունակուեցաւ մինչեւ «Ողջոյն»ի պահը երբ վերստին չորս ընծայեալները ծունկի եկան ձեռնադրիչ Սրբազանին առջեւ, որ անոնց տուաւ յաջորդական աղօթքներով եւ հոգեւոր բանաձեւերու ընթերցումով փիլոն, սաղաւարտ, շուրջառեւ գօտի, պատարագի զգեստին էական մասերը, եւ ապա աւանդատուն գացին լիովին զգեստաւորուելու համար: Քանի մը վայրկեան ետք, մինչ «Խորհուրդ Խորին» շարականը կ'երգուէր Դպրաց Դասի կողմէ, չորս ընծայեալները երեւցան խորանին վրայ բոլորովին այլակերպուած վիճակի մէջ: Պատարագի նոր զգեստներու մէջ փեղեցկացած ու պայծառացած անձեր էին այլեւս՝ քահանայական օծման սպասող: Մինչ Ս. բեմին վրայ շարուած՝ ժողովուրդը զիրենք կը դիտէր ու աչքերը՝ ի տես այս պայծառակերպութեան՝ ուրախութեամբ կը լեցուէին, Ս. Միւռոնի Ադամինին բերուեցաւ Ս. Երրորդութեան խորանէն հանդիսական Թափօրով:

Ձեռնադրիչ Սրբազանը յատուկ ու գրաւիչ ձայնով սկսաւ երգել Օրհնեսցի օծցի եւ սրբեսցի ճակատ ... բառերը եւ օծել նորընծաներուն ճակատներն ու աջ եւ ձախ ձեռքերը վերակոչելով դանոնք Տ. Եղիշէ (Արա սրկ.) Տէր Կոմիտաս (Բարսեղ սրկ.), Տ. Եփրեմ (Յակոբ սրկ.) եւ Տ. Պետրոս (Զոհրապ սրկ.) քահանաներ: Ժողովուրդի յուզումը եւ ցնծութիւնը ալիքի նման լուռ բացականչութիւններով կը տարածուէր եկեղեցւոյ մէջ: Նոր մարդեր ծնան Աստուծոյ սպասաւորութեան, եկեղեցւոյ զինուորութեան մարզին մէջ: Բոլորին սրտերը կը խայտային ուրախութեամբ: Ձեռնադրիչ Սրբազանի հրաւէրին վրայ իւրաքանչիւր նորօծ քահանայ տուաւ իր անդրանիկ օրհնութիւնը երիցս դառնալով դէպի հաւատացեալներու բազմութիւնը եւ եղանակելով. «Խաղաղութի՛ւն ամենեցուն» ...:

Ձեռնադրութենէն ետք, Տ. Հրանդ Սրբազանը տուաւ իր պատգամը օծեալ քահանաներուն յիշեցնելով թէ՝ ի. դարուն Աստուծոյ պաշտօնեան պէտք է ունենայ սուրբ սիրտ եւ անկեղծ հաւատք կարենալ ծառայելու համար մարդկութեան, թէ՝ դժուարութիւններ շատ պիտի տեսնեն իրենց կեանքի ընթացքին, բայց հաւատքով միայն պիտի կարենան յաղթել անոնց:

«Ողջոյն»ի պահուն բոլոր միաբաններ խորան բարձրացան եւ համբուրելով միւռոնաբոյր ճակատներն ու ձեռքերը նորընծաներուն յայտնեցին իրենց եղբայրութիւնը սրտագրաւ տեսարանով:

Պատարագի վերջաւորութեան, նորընծաները խարտաւիլակ Հայր Սուրբի առաջնորդութեամբ հետեւեցան ձեռնադրիչ Սրբազանին եւ Թափօրով բարձրացան Վեհարանի դահլիճը, ուր զիրենք ողջունեց Աթոռիս Վեհ. Հայրապետը՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս, որ խորապէս յուզուած էր տեսարանին դիմաց եւ յիշելով երջանկայիշատակ Զարեհ Ա. Վեհափառը արտասուալից աչքերով տուաւ իր պատգամը նորընծաներուն յայտնելով իր յուզումնախառն հրճուանքը Կիլիկեան Աթոռի բարգաւաճման այս նոր հանգրուանին վրայ: Նորընծաներուն եւ ներկաներուն վրայ խոր, անջնջելի տպաւորութիւն Թողուցին Վեհափառ Հօր խօսքերը. վերադարձան եկեղեցի, ուր աջահամբոյրի եկան հարիւրաւոր հաւատացեալներ ստանալու համար անոնց անդրանիկ օրհնութիւնը:

Ցայտնապէս յուզուած էին նորընծաներուն ծնողքները որոնց աչքերէն ուրախութեան արցունքներ կը Թափէին: Կէսօրին հիւր եղան Դպրեվանքի Տեսչութեան: Ճաշի սեղանին վրայ Տեսուչ Հայր Սուրբը շնորհաւորեց ծնողքները եւ յայտնեց թէ այն զրկանքը զոր կը զգան իրենց զաւակներու ձեռնադրութեամբ, իրական զրկանք չէ, որովհետեւ ազգին է որ կ'ընծայուին իրենց զաւակները:

ԴՊՐԵՎԱՆԵՑԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

իբրեւ այդպիսին միջազգային հռչակ վայելեց:

Հայկական լեռնաշխարհի գիրքին խիկ պատճառով, նաւահանգիստները եւ նաւակայանները սահմանափակ եղած են: Եղած տեղեկութիւններուն համաձայն, անոնք զարգացած են միայն միջնադարու վերջաւորութեան:

Գետերուն վրայ, անոնց նաւարկելի մասերուն մէջ կառուցուած էին հասարակ նաւամատոյցներ, որոնք նախատեսուած էին միայն փոքր նաւերու համար: Աւելի բարդ կառուցուածքներ չինուած էին լիճերուն եւ Միջերկրականի վրայ: Ցայտնի նաւահանգիստներու Թիւին կը պատկանի Վանայ լիճի Աղթամար կղզիի նաւահանգիստը, որ պատնէշներով պաշտպանուած մեծ տարածութիւն ունէր, որուն մուտքը բաց հարկի կը գոցուէր ջուրին մէջ զետեղուած զուռներով:

Մեծ զարգացման հասաւ նաւահանգիստներու շինութիւնը Կիլիկիոյ Հայաստանի մէջ: Ասոնցմէ ամէնէն մեծերը համաշխարհային հռչակ կը վայելէին եւ կրնային միաժամանակ ընդունիլ քանի մը տասնեակ մեծ նաւեր: Նաւահանգիստները պաշտպանուած էին պատնէշներով, իսկ մեծ նաւահանգիստները ամրոցներ ունէին ծովին մէջ: Զօրաւոր փարոսներ նաւերուն կարելիութիւն կու տային նաւահանգիստ մտնելու մինչեւ իսկ գիշեր ժամանակ:

Մայր Հայաստանի եւ Կիլիկեան Հայաստանի միջնադարեան նաւահանգիստները, այդ ասպարէզին յատկանշական կառուցումներու շարքին կը պատկանէին եւ արժանի աւանդ են հայկական շինարարական արուեստի պատմութեան մէջ:

Յ. ԽԱԼՓԱԽՉԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յատուկ).– Հայաստանի Հանրապետութեան 45րդ տարեդարձը տօնուեցաւ նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Շրջանային Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆ. Կապոյտ Խաչին:

Հակառակ շարունակական տեղատարափ անձրեւներուն, հայրենասէր կոկիկ բազմութիւն մը եկած էր քաղաքապետարանի սրահը՝ իր յարգանքի բաժինը բերելու Ազգ. մեծ տօնին:

Նոր Սերունդի կողմէ երգուած ֆրանսական եւ հայկական փառերգներէն ետք, նախագահին՝ ընկեր Յակոբ Կօչկակարեանի հրաւէրով ներկաները յոտնկայս յարգեցին յիշատակը մեր անմահ հերոսներուն:

Հուսկ ուրեմն՝ նախագահը ժամանակագրական կարգով Թուեց Մայիս 28ին նախորդող եւ յաջորդող դէպքերը՝ մինչեւ Խ. Հայաստանի 40ամեակին առթիւ Խրուշչեւի արտասանած ատեն քարոզները:

Գեղարուեստական բաժինը պատրաստուած էր Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի խումբին կողմէ: Հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծեցին երգերը, արտասանութիւնները, տոհմիկ տարազներով խմբապարերը:

Օրուան բանախօսը՝ Ընկեր Խաչիկ Մըկրտիչեան մանրամասն գիծերով նկարագրեց հերոսական գոյամարտին դրուագները: «Ժողովուրդ մը, այդ օրերուն, ցոյց տուաւ ապրելու իր կամքը»: Ապա, բանախօսը խօսեցաւ Հայաստանի հայացման ուղղութեամբ ձեռք առնուած միջոցներուն մասին ու իբրեւ եզրակացութիւն հաստատեց, թէ արտերկրի եւ հայրենի ժողովուրդը, իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կը շարունակէ քալել Մայիս 28ի Թելադրած գաղափարական ճամբով: «Հսկայ ալիք մըն է այս, որ անընդհատ կը փրփրի եւ կը բարձրանայ, արհամարհելով բոլոր Թումբերը: Այդ ալիքը պիտի քանդէ բոլոր արգելքները, որոնք ցցուած են ամբողջական եւ ազատ Հայաստանի իրականացման ճամբուն վրայ»:

Ներկայացուեցաւ թատերախաղ մը, Նոր Սերունդի կողմէ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Սափրիչին կը մտնէ ճաղատ մարդ մը եւ կը բազմի աթոռին վրայ:

— Կը յուսամ թէ գլուխս խուզելու համար պակաս դրամ պիտի առնէք ինծմէ:

— Ընդհակառակն, կը պատասխանէ սափրիչը, պէտք է աւելի գանձեմ, քանի որ շատ ժամանակ պիտի կորսնցնեմ ձեր գլխուն վրայի մազերը փնտռելով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (157)

ԵՐԼ ՏԸՐԶԻ

ՊՕՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Փիէր ժանսըն գրեթէ նոյն յայտարարութիւնները կրկնեց:

Տիկին Աթինա Սումա, ի մէջ այլոց, յայտարարեց թէ, միայն 15 օր բնակելէ ետք, Տէր եւ Տիկին Բիփս ձգած էին իր տունը, թէեւ մէկ ամսական կանխիկ վճարած էին, Թարալիս գացած էին:

Օր մը, Տիկին Բիփս եկաւ մեր տունը, փնտռելու համար ամուսինը, որ ժամադրութիւն տուած էր, բայց չեկաւ. Տիկինը տունս սպասեց այդ գիշերը, եւ յաջորդ օրը, մեկնելու պահուն, խնդրեց ինծմէ որ, եթէ իր ամուսինը հանդիպէր, բսեմ անոր թէ իր կինը պիտի կրնար գտնել այն վաճառականին քով, որմէ շատ գնումներ կ'ընէին իրենք:

Պարոն Մրաթօվիչ, 1904 Նոյեմբերի 1-ին, յարկաբաժին մը վարձեց Էտուարդ, հոն պիտի բնակէր իր մօր հետ որ Եւրոպայէն պիտի գար, մէկ ամիս ետքը, Էտուարդ, ինծի իմացուց թէ իր մայրը պիտի չգար, ուստի կը խնդրէր որ իրեն Թոյլ տրուէր միասին բնակելու ուրիշ երկու անձերու հետ, հայր ու աղջիկ, որոնք, խնայողութեան պատճառով, Բըրէօքէր պանդոկը կը ձգէին:

«Էտուարդ ու իր կինը շատ մարդ կ'ընդունէին գիշերները:

«Ես ուրիշ վարձակալներ ալ ունեցայ, Բիփս ու իր կինը, որոնք Էտուարդի յարկաբաժնին կից տուներէն մէկը կը բնակէին. առանց կահ կարասիի վարձու տրուած էր իրենց, եւ Էտուարդ փոխ տուաւ քանի մը պիտանի կարասիներ:

«Հիւանդոտ տեսքով օրիորդ մը, Ռուլֆ անունով ծանօթ, եկաւ բնակեցաւ Բիփսի հետ, այդ աղջկան քով միշտ կը յաճախէր Էտուարդ:

«Մահափորձին նախընթաց օրը, Բիփս, կինը, եւ օրիորդ Ռուլֆ, դեռ իմ տունս կը բնակէին, հետեւեալ օրը մեկնեցան, բսելով թէ մանկամարդուհի աղջիկը գաւառ տանելու համար Փարիզ կ'երթային:

«Իրենց մեկնումի ժամուն, իրենց հետ տեսայ մարդ մը, որուն բնաւ հանդիպած չէի. հասակը՝ կարճ, աւելի դէր, մօրուքը ճերմակ, 55 տարու կ'երեւար, զոր չալոյն հագուստով ու գլխարկով մը: Կառքը նստաւ օրիորդ Ռուլֆի հետ, մինչ Տէր եւ Տիկին Բիփս ուրիշ կառք մը նստան: Ես կ'ենթադրէի թէ ռուս փախստականներ էին:

ԺԴ.

Երլարդի Ցանձնաժողովը վերջացուցած էր իր նիստերը, եւ ընդարձակ տեղեկագրով մը, Հինքեարին մատուցած էր իր մանրակրկիտ քննութեանց արդիւնքը:

Ապտիւլ Համիտ, անբուժելի կասկածոտը, իր պալատին մէջ, իր ամէնէն հաւատարիմ արբանեակներուն ձեռքով կատարուած քննութիւններէն ետքը, ուզեց իր կայսերական կառավարութեան դատարաններուն յանձնել խնդիրը, Եւրոպայի ցոյց տալու համար թէ ինք որքան կը պատկառի (?) Արդարութենէն եւ թէ որքան խղճահար է ...:

Ուստի բոլոր բանտարկեալները յանձնուեցան Դատական իշխանութեան, վերստին հարցաքննուելու: Իսկ փախստականները, ամբաստանուեցան իրենց բացակայութեանը:

Հրապարակային դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ Պոլսոյ եղեռնադատ ատեանին առջեւ Շաբաթ օր:

Դատական մարմինը կը բաղկանար նախագահ Հիլմի Նիյմէթուլլահ, Գաբրիէլ Եաչեա եւ Ճէմիլ պէյերէն:

Ընդհ. Դատախազի պաշտօնը կը վարէր Նէճմէտտին պէյ էֆէնտի:

Ներկայ էին նաեւ Պելժիոյ հիւպատոսարանին Թարգմաններէն Մ. Մարքէթիչ եւ Հելլէն հիւպատոսարանին Թարգմաններէն՝ Մ. Զիքուր:

Պաշտպան փաստաբաններն էին Խնդիր Սիմոն, Թրնկըր Սիմոն, Եարտանաքի, Գրիգոր Գալայճեան, եւ Եանքօ Քաեա էֆէնտիները եւ Հիւսնի ու Սաատէտտին պէյերը, որոնք իրենց մասնաւոր տեղը գրաւած էին:

Դատական մարմինը ժամը հինգին մօտ մտաւ դատասրահը:

Էտուար Ժօրիս անուն ամբաստանեալը Թուրքերէն չգիտնալով, Առեւտրական եւ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան արհեստից վարչութեան տնօրէնի օգնական Վասիլ էֆ. երդումով Թարգման կարգուեցաւ:

Նախագահը քննեց ամբաստանեալներուն ինքնութիւնը եւ կանոնական պայմանները ուղղեց պաշտպան փաստաբաններուն, որմէ ետքը կարդացուեցաւ փախստականներուն տրուած պայմանաժամին որոշմնագիրը եւ անոնց անունները մէկիկ մէկիկ յիշատակելով եւ կանչելով, հասկցուեցաւ թէ դատասրահին մէջ չեն գտնուիր:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Այրի Տիկին Վաղինակ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Վաչէ Ալթունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Հանչեր, Այրի Տիկին Հանչեր եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Իփլիքչեան եւ զաւակները, Պ. Ալէն Իփլիքճեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշակ Ջիլինտիր եւ աղջիկը, Այրի Տիկին Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Մեծիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միւրոն Սարաճեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, քրոջ զաւկին եւ ազգականին՝

ՎԱՂԻՆԱԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ առաւօտ, Յունիս 15, Քրեթէյլի հիւանդանոցը, 59 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի, (Յունիս 19) ժամը 16ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Մարմինը պիտի փոխադրուի Պանթէօ - Փարիզէնի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 Րիւ Ժան Կուժօն) տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

եւ ՆՈՒՊԱՐ ընտանիքի հանգուցեալ անդամներուն։

Ինչպէս նաեւ բարերարներ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ եւ ԱԹԱՆԱԳԻՆԷ ԷԳՆԱՅԵԱՆԻ համար։

Նախագահութեամբ՝ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Ի յարգանք այս մեծանուն բարերարներուն յիշատակին, կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեան։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նուիրուած մեր բիւրաւոր նահատակներուն։

Կը նախագահէ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ։

Կը խօսի՝ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Կը ներկայացուի Մալխասի «ԶԱՐԹՕՆՔ»ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Թատերախումբին կողմէ։

Կը գործադրուի նաեւ գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր։

Կիրակի, (23 Յունիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին Արթիսթիք չքեղ սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները անխտիր։

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5

Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS
TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տէր - Մինասեան, Ռուբէն եւ Արամ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երրորդ զաւկին և քրոջ՝

ԹԱԼԻՆ Ի

ծնունդը, Փարիզ 1963, Յունիս 9։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահին մէջ։

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐԱՄՊԵԼ։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները։

×

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին։

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պ. Ոսկեան Նալպանտեանէ, Նշան Քորթուչեանէ տասնական ֆրանք, Տիկին Խաթուն Նալպանտեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
— ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ —

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, այս Շաբաթ՝ ժամը 21, Սալ տէ Ֆէթ, Րիւ Վոլթեռ։

Կը նախագահէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։—

Ներկայ կ'ըլլայ Ալֆորվիլի երեսփոխան-քաղաքապետը՝ Պ. ՌԱՈՒԼ ՊԼԷՕԶ։

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւն եւ օրուան հանդէսին պատշաճ յայտագիր։

Տեղւոյն վրայ, հանրակառքով երթ ու դարձի ձրի սպասարկութիւն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի երիտասարդ աշխատաւոր մը, խանութի մէջ աշխատելու համար։ Դիմել՝

58, Rue de Cléry, "Paris Californie"

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փարիզի արուարձաններուն մէջ վիլլա մը, երեք սենեակ, խոհանոց, պարտէզ Օգոստոսի համար, գրել կամ հեռաձայնել.—

TEKIN
64, Bd. Barbès
MON. 36-59 PARIS (18e)

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին։ Արձանագրութեան համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին, 15 Րիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10-12, տղոց պատուաստի վկայականներով։ Պարտաւորիչ է ՊԷ ՍԷ ԺԷի պատուաստը։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 45-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի.— Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ Ընկեր ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած յայտագիր, հայկական տոհմիկ եւ ժողովրդական պարեր, կատարմամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի Քրիստափոր խումբի ԶԱՐԵՆՑ պարախումբին կողմէ։

Երգ՝ Օր. Անժէլ Կարապետեան, Օր. Ալիս Շամիրեան, արտասանութիւն ընկերուհի Սեդա Թիւթէլեան, ընկ. Վանիկ Նազարեան, Մասիս Գուլումեան, Յակոբ Սարգիսեան եւ Յակոբ Հայթայեան։

Կէս գիշերէն ետք կը սկսի եւրոպական պար։

Նուագախումբ՝ HANS-SIGUEL

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 - 22 վարժարանին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։

Տախքերու մասնակցութիւն 2,50 Ֆր.։

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյօն։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ
ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիին օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին ամսոյս 30ին, Կիրակի օր։

ԱՒԵՏԱՐԱՆՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Տեղի պիտի ունենան Լիոնի Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյն մէջ, 21 Պուլվ. Լօժէն Տէռնէլ, Յունիս 19 - 22, իրիկունները ժամը 8.30ին։

Սոյն ժողովներուն Ֆրանսահայ Աւետ. Եկեղեցիներու համագումարին առթիւ՝ պիտի խօսին զանազան հովիւներ, եւ Յունիս 23ին նոյն ժողովասրահին մէջ, Կիրակի առաւօտ ժամը 10ի պաշտամունքին, պիտի խօսի Մ. Նահանդներէն, «Վէթէրան» հովիւ Վեր. Պետիկեան։

Մեր բոլոր ազգակիցները անխտիր՝ սիրով հրաւիրուած են բոլոր ժողովներուն։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն պարտադիր ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն, այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին Ահարոնեան ակումբը։

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է, բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. ներկայացուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ 29 եւ 30 Յունիս։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Միջի Ֆրանսայի իր դպրոցներէն մէկուն համար ստիպողաբար կը փնտռէ ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի մը, առանձին կամ ընտանիքով, բնակարան, ջերմ. լոյս և ջուր ապահովուած դպրոցի շէնքին մէջ։

Ներկայանալ Ֆ. Կ. Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Երկուշաբթի կէսօրէ ետքերը, ժամը 15էն 18։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 14ին Կիրակի ամբողջ օրը։

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Երբ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն։ Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.—

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10-30 առ հարիւր զեղչ ունենալ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 20 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9635
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — N° 9635

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

Անգարայի դատավարութիւնը առիթ ընծայեց մերկացնելու Մայիս 20 – 21ի ապստամբական շարժման ներքին ծալքերը :

Ընդհանուր դատախազին կողմէ դատարանին մէջ կարդացուած Ամբաստանագիրը կը յայտնէ թէ երկար ատենէ ի վեր բանակի մը խմբակներ դաւադրական գաղտնի գործունէութեան էին լծուած՝ օրուան իշխանութիւնը տապալելու համար :

Ամէնէն կարեւորը Անգարայի զինուորական վարժարանի նախկին տնօրէն գնդապետ Թալէաթ Այտէմիրի խմբակն էր, որ 1962 Փետրուար 22ին առաջին անյաջող փորձ մը կատարած էր արդէն՝ աջակցութեամբ վարժարանի ուսանողներուն եւ կարգ մը բարձրաստիճան զինուորականներու :

Ընդհանուր ներման արժանանալէ վերջ փոխանակ իր պատեանին մէջ քաշուելու, նախկին զինուորականը փառամոլութենէ մղուած, շարունակած էր Հարպիյէի (զինուորական վարժարան) իր նախկին աշակերտներուն մօտ քարոզութիւններ կատարել :

Այտէմիր Աթաթիւրքի սկզբունքներուն, «յեղափոխութեան» եւ բանակին անունով կը խօսէր, հրապուրելու համար երիտասարդ սպաները :

Փետր. 22ի յեղափոխականներու խմբակը գաղտնի ժողովներ կը գումարէր, ծրագրուած ապստամբական նոր շարժման մանրամասնութիւնները պատրաստելու համար :

Այս խմբակին մէջ Այտէմիրի մրցակիցն էր Տիմոտար Սէյհան: Երկուքն ալ կ'ուզէին «պետ» ըլլալ : Այս առթիւ որոշ պառակտում առաջ եկած էր կազմակերպութեան մէջ, առանց մինչեւ քայքայում հասնելու: Այտէմիր ինք պատրաստեր էր ապստամբական գործողութեան ծրագիրները, ճշդելով ամէն մէկուն առանձնելիք դերը :

Յաջողութեան պարագային պիտի կազմուէր զինուորականներէ բաղկացած «Խունթա» մը, ենթակայ պետութեան նախագահին, որ մենատիրական իրաւունքներ պիտի ունենար :

Երկրորդ խմբակին վարիչն էր Ալփասլան Թիւրքէշ, «14»երու պետը, ուրիշ փառամոլ մը, որ կը տառապէր մենատէր դառնալու հիւանդութենէն :

Յաջողութեան պարագային այս թունդ մոլեռանդ «Թուրք»ը կ'ուզէր Հայերը Հայաստան, Յոյները Յունաստան, Հրեաները Իսրայէլ քշել՝ միանգամ ընդ միշտ ձերբազատուելու համար փոքրամասնութեանց մղձաւանջէն :

Այտէմիր եւ Թիւրքէշ չեն կրցած համաձայնիլ եւ մրցակցութիւնը վերածուած է նախանձի, ի վերջոյ յանգելու համար մատնութեան :

Թիւրքէշ տեղեկանալով, որ Այտէմիր գործողութեան պիտի ձեռնարկէ Մայիս 20էն 21 լուսնալիք գիշերը, քանի մը ժամ առաջ լուր տուեր է կարգ մը երեսփոխաններու, որպէսզի յայտնեն կառավարութեան :

Մրցակցութիւն, նախանձ, լրտեսութիւն միացած՝ ձախողութեան մատնած են ծրագրուած յեղափոխութիւնը :

Ընդհանուր դատախազը մահապատիժ կը պահանջէ 36 հոգիի, 5 – 15 տարուան բանտարկութիւն՝ 55 հոգիի եւ 4 – 12 տարի՝ տասը հոգիին համար :

Ամբաստանութեան տակ են նաեւ Անգարայի զինուորական վարժարանին 1459 ուսանողները, որոնց դատավարութիւնը սկսաւ Յունիս 13ին :

Դատավարութեան մասնակցած են նոյնպէս Պոլիս բնակող բազմաթիւ մարդիկ, որոնց դատավարութիւնն ալ տեղի պիտի ունենայ Անգարայի պատերազմական ատեանին առջեւ :

Անգարայի դատավարութիւնը անգամ մը եւս հրապարակ կը դնէ Թրքական աղտոտ բարքերը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼԻ ՄԻԱԿ ՅԱՋՈՐԴԸ՝ ՄՕՐԻՍ ԹՈՐԷԶ

Կ'ԸՍԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Խորհրդային համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի նիստը գումարուեցաւ Երեքշաբթի օր, դռնփակ, Խրուշչեւի նախագահութեան տակ : Օրակարգի վրայ էին գաղափարական հարցերը .— «Պէտք է կռուինք համայնավարութեան կառուցման բոլոր ճակատներու վրայ : Գաղափարական ճակատը մեզի համար կարեւորագոյններէն մէկն է համայնավարութեան յաղթանակի պայքարին մէջ» յայտարարած է Լէոնիտ Իլեիչեւ, կոմիտէի քարտուղարը : Ինք էր այն պայքարին գլուխը որ կը տարուէր յառաջապահ գրագէտներու եւ վերացական նկարչութեան դէմ : Իր ելոյթին մէջ, Իլեիչեւ շեշտեց թէ նախորդ լիակատար նիստերը նուիրուած էին տնտեսական հարցերու, կարգը եկած է գաղափարական հարցերու ինչպէս յանձնարարած է Խրուշչեւ: «Մեր կուսակցութեան ամբողջ պատմութիւնը կը վկայէ թէ մշտական մտահոգութիւնն ունեցած է գաղափարական զէնքին շարունակական կատարելագործման եւ կեդրոնական կոմիտէի ներկայ նիստը նոր ապացոյց մըն է այդ ուղղութեամբ » :

Իլեիչեւ յայտնած է նաեւ թէ կուսակցութիւնը կը փափաքի բարձրացնել քարոզչութեան աստիճանը, որպէսզի ժողովուրդը լաւ հասկնայ այն պարտականութիւնները զորս պէտք է կատարէ համայնավարութեան կառուցման աշխատանքին մէջ, աւելցուցած է թէ աշխարհակալները կը փորձեն շահագործել կուսակցութեան մէջ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները, ծնած անհատի սթալինեան պաշտամունքէն: «Կան մարդիկ մեր մէջ որոնց ապրելակերպը կը մնայ անցեալի դէմ պայքարին: Անկարելի է համայնավար ընկերութիւն մը կառուցանել առանց կաղապարելու մարդը նոր գաղափարականներով » եզրակացուցած է բանախօսը :

× Մառեշալ Ապտէլ Հաքիմ Ամէրի ի պատիւ ընդունելութեան մը ընթացքին, Խրուշչեւ կարգ մը նպաստաւոր արտայայտութիւններ ունեցած է տը Կոլի հանդէպ : Պետական մեծ մարդ մը, ըսած է Խորհրդային վարչապետը, որ յստակ տեսակէտներ ունեցաւ ապագաղութացման հարցին մասին եւ «փառաւոր կերպով լուծեց գաղթային հարցը մանաւանդ Ալժերիոյ » :

Խրուշչեւ ըսած է նաեւ տը Կոլի համար « տը Կոլ մեծ քաջութեան եւ յստակատեսութեան պէտք ունեցաւ լուծելու համար ալժերական հարցը » եւ ժպտելով աւելցուցած է .— « Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Մօրիս Թորէզն ալ կրնար անշուշտ եւ աւելի լաւ : Միակ կարելի յաջորդն է Զօր. տը Կոլի » :

ՄԻՇՏ ՔՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԹԱԼԱՊԱՆԻԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— «Փրէօվ – Տեղեկատու»ի խմբագրապետ Արման Կասպար (Գասպարեան)՝ հետեւեալ տեսակցութիւնը ունեցած է քիւրտ բանագնաց՝ գնդապետ Ճալալ Թալապանիի հետ, որ վերջերս Փարիզ եկած էր .—

Ճիշդ այն օրերուն, երբ իրաքեան բանակը կը վերսկսէր իր ռազմական զինեալ գործողութիւնները Երկրին հիւսիսը՝ նափալմ ռումբերով ռմբակոծելով Քիւրտիստանի գիւղերը, Փարիզ կը հասնէր եւ յատուկ տեսակցութիւն մը կը շնորհէր մեզի, քրտական շարժումին պետ՝ Մուսթաֆա Պարզանիի գլխաւոր գործակիցներէն մէկը՝ գնդապետ Ճալալ Թալապանի :

— Պաղտատ վերսկսաւ կռիւները, առարկելով որ Քիւրտերուն պահանջները համազօր են անջատողական ծրագրի մը:

= Մենք, անջատողականներ չենք : Անկախութիւն չենք պահանջեր, այլ ինքնավարութիւն՝ Արաբներէ եւ Քիւրտերէ կազմուած երկազգային ժողովրդավար Պետութեան մը մէջ: Զուիցերիա օրինակ մըն է մեզի համար :

— Պաղտատ կ'ամբաստանէ որ քրտական շարժումը «աւատական » է :

= Մեր ծրագիրը կը նախատեսէ ընկերային բարեփոխումներ, որոնց նպատակն է Իրաքը դարձնել իսկական ժողովրդավարութիւն մը: Յատկապէս հողային բարեփոխումներ, աւատապետութեան հաշուեյարդար եւ արդիական ընկերութեան մը հաստատում :

— Նախագահ Նասըր քրտական շարժումը կը շահագործէ՞ Պաասի դէմ :

= Գահիրէի մեր վերջին տեսակցութիւններուն ընթացքին, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան նախագահը բարեացակամ համակրութիւն ցոյց տուաւ քրտական պահանջներուն հանդէպ, բայց կ'ուզէ ձեռնպահ մնալ Իրաքի ներքին խնդիրներուն մէջ :

— Մոսկուայի «Փրաւտա»ն, Մայիս 7ին հրատարակուած յօդուածով մը, դիրք բռնեց ի նպաստ ձեր շարժումին եւ գրեց ի միջի այլոց .— « Ծանօթ է թէ գաղութարար Ամերիկացիները եւ Անգլիացիներն են, որ կ'ընդդիմանան քրտական հարցին լուծում մը գտնելու ...» :

= Այս յայտարարութիւնը կ'արտայայտէ համայնավարութեան տեսակէտը, թէեւ «Փրաւտա»յի յօդուածը, իր ընդհանուր գիծերով յստակ տեղեկագրութիւն մըն է քրտական խնդրին: Ճիշդ է որ Անգլիոյ քաղաքականութիւնը արգելք մըն է Իրաքի մէջ քրտական հարցին լուծում մը գտնելու: Անգլիա կը շարունակէ, ինչպէս պատերազմէն առաջ եւ Քասըմի վարչակարգին ատեն, զինել Իրաքի բանակը եւ հայթայթել զէնքեր, որոնք կը գործածուին մեր ռազմիկներուն դէմ: Ինչ կը վերաբերի Մ. Նահանգներուն, որքան որ գիտեմ, Պաղտատի իրենց ներկայացուցիչները դեռ վերջերս կը յորդորէին որ կռիւին խաղաղ լուծում մը տրուէր :

— Ի՞նչ է ձեր դիրքը Իրաքի քարիւղի Ընկերութեան (Իրաք Փեթրոլիում Քըմփընի) հանդէպ :

= Մեծ ցաւով կը նկատենք, որ Իրաքի քարիւղի ընկերութիւնները անուղղակի ձեւով տնտեսապէս կ'օժանդակեն Քիւրտերուն դէմ եղած յարձակողական պատերազմին, մեր հողին վրայ գտնուող հարստութիւններու շահագործումին եկամուտներով: Քասըմի օրով, մեր կամաւորները ազդարարական յարձակումներ գործեցին Քերքիւքի մօտերը գտնուող քարիւղատար խողովակներուն վրայ: Այժմ, մեր զինեալ ուժերը կրնան հրահանգ ստանալ քանդելու Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան սարքերը :

— Ի՞նչ են ձեր յարաբերութիւնները Թուրքիոյ եւ Իրանի Քիւրտերուն հետ :

= Անշուշտ Քիւրտերը ազգութիւն մը կը կազմեն: Այսուհանդերձ, մեր շարժումը կը վերաբերի միայն Իրաքի Քիւրտերուն եւ չուզեր միջամուխ ըլլալ դրացի երկիրներու ներքին խնդիրներուն: Սակայն, եթէ յայտնածին պէս, Սուրիոյ մէջ Պաասի նպատակն է գործօն օժանդակութիւն մը բերել Իրաքի քրտական ապստամբութեան ճզմումին, պիտի հարկադրուինք օժանդակութիւնը խնդրել Միջին Արեւելքի բոլոր ժողովուրդներուն, յատկապէս Իրանի եւ Թուրքիոյ :

— Պաղտատ կը յաւակնի զօրավար Պարզանիի դէմ հանած ըլլալ «արաբաւէր» կարգ մը քիւրտ ցեղախումբեր: Միւս կողմէ, ըստ Աժանս Ֆրանս Փրեսի գործակալութեան Մայիս 18ի մէկ հեռագրին, ձեր համախոհները հաշուեյարդարի ենթարկեցին համայնավար Քիւրտերու ընդդիմական փոքրիկ խումբեր : Արդեօ՞ք ձեր շարժումին կողմնակից է ժողովուրդին փոքր մէկ մասը միայն :

= Ճիշդ է, որ կան շատ փոքր թիւ մը կազմող մեր շարժումէն անջատուածներ, որոնք կը ղեկավարուին Պաղտատի հաշուոյն գործող քանի մը Աղաներու, այսինքն աւատապետներու կողմէ: Ինչ կը վերաբերի համայնավար խմբակներուն, մեր շարժումը չի հանդուրժեր զինուած որեւէ այլ կազմակերպութեան մը գոյութիւնը Քիւրտիստանի ազատագրուած շրջանին մէջ: Համայնավար խմբակները միայն զինաթափուեցան, մինչ Պաղտատի ներկայ վարչակարգը, նախկիններուն նման, կը հալածէ համայնավարները, որոնցմէ մեծ թիւ մը գնդակահարուած են: Պէտք է նշել նաեւ, որ քրտական շրջանին մէջ գտնուող քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնները՝ Ասորիներ եւ Քաղդէացիներ, ամբողջովին զօրավիգ կը կանգնին մեր շարժումին: Մինչեւ իսկ երիտասարդ Քաղդէացի կին մը, քրտական զինեալ խումբի մը պետը եղած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ պատերազմական նախկին նախարարը՝ Փրոֆիւմօ հրապարակաւ ներողութիւն խնդրեց եւ խոր ցաւ յայտնեց եղածին համար: Նախկին նախարարը Լոնտոն վերադարձած է մինչ Մաքմիլընի օրերը հաշուուած կը թուին :

ՍԵՔՍՏԵԱՆ մատուռին մէջ բացուեցաւ փակարանը որ պիտի ընտրէ Յովհաննէս ԻԳ.ի յաջորդը : « Փարի – Փրէս » կը գրէր առջի գիշեր թէ ոչ – իտալացի մը ըլլալու պարագային ալ, հակառակ իր անժխտելի արժանիքներուն հաւանական չէ Կարդինալ Աղաճանեանի ընտրութիւնը տրուած ըլլալով որ օտարները պիտի չքուէարկեն իրեն համար, որովհետեւ Հռոմէացի է իսկ Իտալացիներն ալ պիտի չքուէարկեն իրեն համար որովհետեւ օտար է ...

ՓԱՍՏԱԲԱՆ ԻԶՈՐՆԻ որու դէմ անուանարկութեան հետապնդում մը սկսած էր (ծանօթ է որ Իզորնի խնդրոյ առարկայ ըրած էր նախարար Ժիսքառ տ'Էսթէն իբրեւ անդամ գաղտնի բանակի) կը մտահոգուի որ այդքան դանդաղ կը յառաջանայ խնդիրը եւ այդ ուղղութեամբ նամակ մը գրած է հարցաքննիչ դատաւորին :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Դ.

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հիմնուեցաւ 1890 թ. ամառը: Նախօրօք հանգամանօրէն ուսումնասիրելով Թրքահայաստանի ներքին եւ արտաքին իրական պայմանները՝ հիմնադիրները, ինչպէս յիշեցինք, նպատակ էին դրել միացնել հայ կեանքում գոյութիւն ունեցող բոլոր յեղափոխական ուժերը, Թրքահայաստանի ազատութեան համար: Այդ պատճառով էր որ նորաստեղծ կազմակերպութիւնը կոչուեցաւ Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւն:

Իրապէս ներկայ իմաստով կուսակցութիւն չէր Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւնը, այլ, ինչպէս բնորոշել է ակադեմական Ն. Մառը՝ «գործի մարդոց դաշնակցութիւն», ազգասէր հայ յեղափոխականների միութիւն:

Իր գործունէութեան առաջին տասնամեակի վերջում Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այլեւս բուն իմաստով քաղաքական կուսակցութիւն էր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան անունով: Մինչեւ այդ հասարակութեան մէջ աւելի յայտնի էր Ընկերութիւն անունով:

Թրքահայաստանի ինքնավարութիւն Օսմանեան կայսրութեան սահմաններում: Ռուսահայաստանի ինքնավարութիւն ֆեդերատիւ Ռուսաստանի մէջ, ազատ (ոչ մարքսիստ) ընկերվարութիւն —այս պահանջներով էր գործում Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը առաջին համաշխարհային պատերազմից առաջ՝ դառնալով հայ իրականութեան մեծագոյն կազմակերպուած ուժը: Եւ Հայութեան ապագայ յոյսը:

Առաջին համաշխարհային պատերազմը ամէն բան խառնեց: Ծանօթ են դէպքերը եւ հետեւանքները Թուրքիայում եւ Կովկասի մէջ: Ընդ հուր եւ ընդ սուր անցնելով հայ ժողովուրդը 1918 թ. Մայիս 28-ին հիմք դրեց Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան: 1919 թ. աշնան, Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանում գումարուեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան 9րդ Ընդհ. Ժողովը, որ իր ծրագրի եւ կազմական կանոնների մէջ մտցրեց հիմնական փոփոխութիւն. Ջնջուեցին Թրքահայաստանի եւ Ռուսահայաստանի ինքնավարութեան մասերը եւ տեղը դրուեց «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան» բանաձեւը: Երկրորդ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրօն, իբրեւ բարձրագոյն հեղինակութիւն՝ դարձաւ կուսակցութեան գործադիր իշխանութիւն: Պահելով հանդերձ կուսակցութեան ապակենտրոն կազմը եւ Կենտր. Կոմիտէների ապակենտրոն իրաւունքները:

Հայաստանի անկախութեան անկումից ի վեր, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ապրում է տարագրութեան մէջ, տարածւելը Հայութեան ծոցում կրելով տարագրութեան բոլոր զրկանքները եւ առաջնորդող փարոս եւ ներշնչումի աղբիւր ունենալով փառաւոր անցեալը եւ ապագայի անշէջ յոյսը:

Ինչպէս առաջ Մայր Հայրենիքում, այսօր էլ Սփիւռքի մէջ հայ ժողովուրդը հաւատում ու վստահում է Հ. Յ. Դաշնակցութեան, նրա հետ է կապել իր յոյսերը: Երանի թէ կարելի լինէր կատարել հանրաքուէ, որպէսզի ամէնքը համոզուէին մեր խօսքերի ճշմարտութեան:

Ի՞նչումն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան կենսունակութեան եւ ժողովրդականութեան ուժը:

Անուրանալի են երկու հիմնական պատճառներ, որոնք աղբիւր են Հ. Յ. Դաշնակցութեան զօրութեան — 1) Կազմակերպական ձեւը եւ 2) չարքային անդամների եւ ղեկավարութեան բարոյական մաքրութիւնը:

Մեր աչքի առջեւ ունենք Հնչակեան կուսակցութեան օրինակը, որ 1887 թըւին հիմնուելուց յետոյ, տասը տարի չարունակ, գլխաւոր ուժը հանդիսացաւ Հայկական Ազատամարտի եւ 1896ին պառակտուելով՝ ընկաւ հայ ժողովրդի աչքից:

Ի՞նչ էր Հնչակեանութեան անկման պատճառը: Նախ՝ կազմակերպութեան ձեւը — ծայրայեղ կենտրոնացում: Լոնտոնում նստած, երկրի եւ ժողովրդի պայմաններին անծանօթ ու անհաղորդ՝ Հնչակի պարագլուխները ուզում էին վարել Հայկական Ազատամարտը: Եւ չըկարողացան: Անհամաձայնութիւն, ապա պառակտում առաջ եկաւ նրանց եւ երկրի գործիչների միջեւ, որ ծնունդ տուեց փոխադարձ մեղադրանքների եւ պառակտման եւ վերջը՝ վէճերի, կռիւների, փոխադարձ ահաբեկումների:

Հայոց պատմութիւնը բազմաթիւ փաստերով հաստատում է, որ կենտրոնացումը հարազատ չէ հայ ժողովրդի բնաւորութեան: Ապակենտրոնացումը տիրող ձեւն է հայ ժողովրդի կեանքում: Օրինակ՝ Հայոց Եկեղեցին, որ երկար դարեր մնացել է կենդանի եւ գործօն շնորհիւ ապակենտրոն կազմակերպութեան: Գործից աւելի իրենց եսով զբաղուեցան:

Երկրորդ՝ բարոյական նկարագրով Հնչակեան ղեկավարութիւնը դուրս եկաւ թերի: Գործից աւելի Աւետիս եւ Մարօ Նազարբէկեաններին, Արփիար Արփիարեաններին ու Սապահ - Գիւլեաններին զբաղեցրեց իրենց եսը: Դրանք դուրս եկան տհաս եւ զոհաբերութեան անընդունակ մեծ կազմակերպութիւն վարելու: Հետեւանքը եղաւ շատ ցաւալի: Այսօր, ազգային կեանքում ո՞վ է լուրջ նշանակութիւն տալիս Հնչակեան կուսակցութեան:

Երկու տեսակէտից էլ բախտաւոր եղաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ապակենտրոնացումը նրան դարձրեց ժողովրդին մօտ ու սիրելի, գործունէութիւնը արդիւնաւոր: Ղեկավարութիւնը բացառիկ կարողութեան եւ անձնուիրութեան տէր: Եւ արդիւնքը՝ հերոսական, փառապանծ պատմութիւն, մեծագործութեան փայլուն էջերով:

Փառաւոր անցեալով լուսաւորուած է եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկան: Սփիւռքի մէջ, անկասկած, մեզ ապրեցնում է մեծ չափով անցեալի բարոյական դրամագլուխը: Եւ քանի կենդանի կը մնայ մեր մէջ Քրիստափորների, Զաւարեանների, Ռոստոմների ոգին, ներկայ մռայլ օրերը չեն կարող վհատեցնել մեզ: Սակայն, պէտք է յիշենք միշտ, որ քանի տարագրութիւնը երկարի, ժամանակի ժանգը կարող է մաշեցնել մեր հոգիները, եթէ չլինենք ըզգաստ ու մոռնանք մեր բարոյական ըսկզբունքները, մեր գաղափարական անցեալը:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(3 Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍՈՒՐԷՆ ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

Հայ Թատրոնի պատմութեան գիրքը լեցուն է տխուր էջերով: Այդ գրքին մէջ հանդիպած ենք անուններու որոնք իրենց երիտասարդ տարիքին մահացած են, անոնցմէ ոմանք մանաւանդ դժբախտ վախճանի մը հասնելով:

Այսպէս, 1850ական Թուականներուն, Թրքահայ Թատրոնի լաւագոյն արուեստագէտներէն մէկը՝ Խաչիկ Փափազեան, երիտասարդ տարիքին զոհ գացած է հիւծախտին եւ իր հիւանդութեան վերջին օրերը անցուցած է Պոլսոյ Գում - Գափու Թաղը գտնուող անհիւրընկալ հիւղակի մը մէջ, զուրկ տեղէ եւ խնամքէ, նոյնիսկ սնունդէ:

Թաղւոր Նալեան, դերասան - հեղինակ, նոյնպէս երիտասարդ տարիքին մահացած է, բեմական փայլուն յաղթանակներ նուաճելէ ետք:

Արեւմտահայ Թատրոնի լաւագոյն դերասանուհիներէն Մարի - Նուարդ, որ «Գամելիազարդ Տիկին»ի անզուգական Մակրիթ Կոթիէն հանդիսացած է, նոյնպէս երիտասարդ տարիքին, բեմին վրայ, նոյնինքն Մարկրիթ Կոթիէի դերի կատարման ընթացքին մահացած է անձնասպանութեամբ...

Եւ վերջապէս, ամէնէն յայտնի օրինակը՝ հանճարեղ Պետրոս Ադամեանի դէպի յաւիտենականութիւն իր ճամբորդութիւնը կատարած է, երբ քառասուն տարեկան էր...

Արեւելահայ Թատրոնի լաւագոյն դերասաններէն Սուրէն Սուրէնեանին եւս վիճակուած է այսպիսի դժխեմ ճակատագիր մը, քանի որ այս արժէքաւոր ուեստագէտը նոյնպէս կարճատեւ կ մըն է ունեցած, մահանալով երեսուն ութ տարեկանին:

Սուրէն Սուրէնեան ծնած է 1900 Հայաստանի Մեղրի գիւղին մէջ:

Պատանի Սուրէնը սկիզբի օրերէն բուռն կերպով կը սիրէ բեմը, իր մտասեւեռման առարկան կը դառ այդ խորհրդաւոր աշխարհը, եւ այս բազման շատ մտահոգութիւն կը պատ ռէ իր ծնողքին եւ ընտանեկան պարագա ներուն:

Իրենց զաւակը այդ «վտանգաւոր» ճամբայէն շեղելու դիտումով, ծնողքը մտածեն երիտասարդին մէջ արթն արուեստի այլ ճիւղի մը սէրը: Այդ նպ պատակով կը վարձեն ջութակի դաս տու մը, խորհելով թէ այս հրաշալի գործիքը շուտով մոռցնել պիտի տայ ե րիտասարդ Սուրէնին բեմական խորհր դաւոր աշխարհը:

Եւ սակայն, այս նոր զբաղումը չով կրնայ արմատախիլ ընել այն սէր որ անոր արմատներ էր հաստատած րիտասարդին հոգիին ծալքերուն մէջ:

Սուրէն Սուրէնեան, երբ հազիւ տա նեւեց տարեկան էր, իրեն նման բեմ բաղձար երիտասարդներ հաւաքելով, կազմէ սիրողներու խումբ մը եւ կը սի ներկայացումներ սարքել, իր գործու նէութեան սահմանները ընդարձակե մինչեւ Պաքու եւ Թիֆլիզ:

Այդ միջոցին, հայ բեմերու մեծա գոյնդ դերասան, դերուսոյց Սեւում գրաղած էր երիտասարդներու մէջ տումներ կատարելով երեւան հանել մական նոր եւ արժէքաւոր ուժեր:

Սեւումեանի սրատես աչքը չուշա տեսնելու Սուրէն Սուրէնեանի շնորհք Վարպետը երիտասարդ Սուրէնը կ իր խումբին մէջ եւ քաղաքէ քա տրուած ներկայացումներու ընթացք երիտասարդը հսկայական վերել կարճ ժամանակի մը մէջ կը դառնայ մական փնտռուած դէմք մը:

1924ին, Սուրէն Սուրէնեան Բաք մէջ մաս կը կազմէ Թատերական խում բին, եւ երկու տարի այնտեղ աշխատ ետք, 1926ին կը վերադառնայ Լենին կան, ուր կ'ընդունուի հայ բեմերու վարպետ Արմէն Արմէնեանի խում մէջ, ուր եւս պատուաւոր նուաճում կ'արձանագրէ:

Բնութեան կողմէ առատաձեռնօրէն տուած դերասան մըն է եղած Սու Սուրէնեան: Հաճելի դիմագծով, վա լուշ հասակով, թաւ ու քնարական ւորիչ ձայնով այս դերասանը եղած Թատերական բազմազխի սեռերով տուած արուեստագէտ մը: Իր արու համահաւասար կերպով ժայթքած է լոր կարգի դերերու մեկնաբանման մէ ցին:

Այս առթիւ յատկանշական են Հայա տանի մէջ Սուրէն Սուրէնեանի կեան ու գործունէութեան մասին Գ. Արա

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

Մի ժամանակ մի մարդ ու կին են ապրել, որոնք ունեցել են մի փոքրիկ աղջիկ: Յանկարծ կինը հիւանդանում է ու մեռնում: Հայր ու աղջիկ մնում են մենակ: Մարդն առանց կնոջ դժուար էր եալա ղնում, բայց հենց այդ ժամանակ մի նոր նշանած է ճարում ու նորից ամուսնանում:

Խորթ մայրը չի սիրում իր խորթ աղջկան, առանց որեւէ մեղքի նա անխնայ ծեծում է նրան: Իսկ աղջիկը դիմանում է անիրաւացի ծեծին ու միշտ հնազանդւում: Նա այնքան խելօք աղջիկ է լինում, որ շրջապատի մարդիկ նրան խղճում են. «Խեղճ որբուկ, ինչո՞ւ համար է այդքան տանջւում»:

Մի անգամ աղջիկը գնում է բրինձի դաշտը քաղհանելու: Յանկարծ տեսնում է, որ տղաները ուռկանով ձուկ են բռնում: Խեղճ ձուկը այս ու այն կողմ է ընկնում, ուզում է թռչնուել, բայց տեղ չի գտնում: Խորթ աղջիկը մտածում է, որ իրեն էլ այդպէս խորթ մայրն է տանջում առանց որեւէ խղճի խայթի եւ իրեն էլ է այդպիսի դառը ճակատագիր վիճակուել:

Մտածում է այդպէս եւ ասում.

— Ա՛խ, ինչքան դաժան էք, եղբայրներ, մի տանջէք այդ ձկանը, բաց թողէք նրան: Ճիշդ է ես փող չունեմ, բայց ձկան համար ես ձեզ կը տամ նոր գօտիս:

— Լաւ, քոյրիկ, — համաձայնում են տղաները, — Թող այդպէս լինի, մենք ձկանը բաց կը թողնենք, եթէ քո նոր գօտին մեզ տաս:

Նրանք ձկանը բաց են թողնում, գօտին վերցնում, փախչում են: Իսկ ձուկը թպրտում է գետնի վրայ, թռչկոտում, մարմինը վիրաւորում:

— Տես, ձկնիկ, տղաների ձեռքն այլեւս չընկնես, — ասում է աղջիկն ու գետնից զգուշութեամբ վերցնելով ձկանը դընում է փէշի մէջ ու տանում իրենց տան մօտ եղած առուակի մէջ բաց թողնում:

— Ապրիր մեր առուակի մէջ, այստեղ տղաները քեզ ձեռք չեն տայ, մի վախենա:

Ամէն օր աղջիկը հաւաքում է նագասիի(*) մօտ թափուած տան բրինձի մընացորդը, տանում առուակի մօտ ու կանչում ձկնիկին:

— Ձկնի՛կ, ձկնի՛կ, ո՞ւր ես դու, սպասո՞ւմ ես արդեօք ինձ:

Ձկնիկը սովորել էր աղջկան, երբ նրա ստուերն ընկնում էր ջրի վրայ թէ չէ՝ ձուկն իսկոյն գալիս էր, գլուխը ջրից հանում եւ բռնում բրնձի հատիկները ուտում այնքան, մինչեւ որ կշտանում էր:

Խորթ մայրը նկատում է, որ խորթ աղջիկն ամէն օր առուի մօտ է գնում, սկըսում է հայհոյել նրան:

— Դու այդ ի՞նչ ես անում, անպէտք, այդ ի՞նչ ես գցում ջրի մէջ:

Իսկ ձկնիկն աղջկանից բաւականին կեր ստանալով օր - օրի մեծանում է:

Այդ ժամանակ խորթ մայրը լսում է, որ լեռների խորքում մի տուն կայ, որտեղ մարդիկ հաւաքւում են ծաղիկներով(**) զմայլուելու, իսկ տնակի մօտ մի խոր լճափոս կայ, ով որ այդ լճափոսին մօտ գնայ, նրան լճափոսի տէրը (**) կը բռնէ, կը տանի ջրի մէջ եւ կ'ուտի:

Խորթ մայրը մտածում է. «Հարկաւոր է իմ խորթ աղջկան էլ այնտեղ ուղարկել»:

Աղջկան կանչում է ու սիրալիր ասում նրան:

— Աղջիկս, դու լսե՞լ ես, որ լեռների խորքում մի տնակ կայ, որտեղ մարդիկ հաւաքւում են ծաղիկներով զմայլուելու: Այնքան գեղեցիկ է այնտեղ, որ բոլորը գնում են այնտեղ ծաղիկներով հիանում եւ ուրախանում: Երանի թէ դու էլ գընայիր, թէ չէ տանից մինչեւ երեկոյ չարչարւում ես, եւ ոչ մի ուրախութիւն չես տեսնում: Գնա այնտեղ եւ ուրախացիր ազատութեան մէջ: Միայն տնակի մօտ մի վճիտ աղբիւր է կա չում եւ նրա մօտ մի մեծ ծառ է բա նում: Ես լսել եմ, որ այնտեղ, մէջ ծաղկում են չտեսնուած գեղեցի թեամբ ծաղիկներ: Կը նստես ծառի կը հիանաս վճիտ աղբիւրով, յետոյ նը մեզ կը պատմես բոլորը: Եւ նաս այնտեղից ինձ համար ամենա ցիկ ծաղիկը բերելու:

Խորթ մայրը աղջկան փող է սիրալիր ճանապարհում:

Աղջիկը լեռներն անցնում է, մինչեւ անտառը եւ յանկարծ լսում է որսորդը կանչում է.

— Է՜յ, աղջի՛կ, սպասի՛ր, առա գնա: Այ, այնտեղ ծառի վրայ մի է նստած, ես ուզում եմ նրա վրայ բակել, բայց վախենում եմ քեզ Սպասիր մի քիչ:

(1 Շար.)

(*) Ամանններ լուանալու յատուկ

(**) Ծաղիկներով զմայլուելը ճ նիայում ժողովրդական սովորոյթ յատկապէս հռչակուած է ծաղկող ննին: Ծաղիկներով զմայլուելը ուրախ թեան բնոյթ է կրում եւ յանախ է ածւում տօնակատարութեան:

(***) Լճափոսի տէրը - ահաւոր դակեր վիշապ:

նի կողմէ հրատարակուած մենագրու- թիւն մը հետեւեալ տողերը, ուր որոշակի երեւան կուգայ Սուրէն Սուրէնեանի բեմական արուեստի բազմակողմանիութիւնը .—

«... Իսկապէս բնութիւնը օժտել էր Սուրէնեանին վերամարմնաւորման կարողութեամբ, որը նրա արուեստի առաջատար, բնորոշ գիծն էր, նրա արուեստի ճաշակութեան հիմքը: Բազմաթիւ եւ բազմապիսի են Սուրէնեանի կերտած բեմ. կերպարները, նա մերթ հանդէս է գալիս հայ մեծ յեղափոխական Միքայէլ Նալբանդեանի «Ժամանակ»ի մէջ ստանձնած դերով, մերթ «Վենետիկի վաճառական»ի Բասսանիոյով, մերթ Շիրվանզադէի «Նամուս»ի Գէյրանով ...

«... Սուրէնեանի կարողութիւնը կերտում էր ինչպէս բանուորի, յեղափոխականի, այնպէս էլ արիստոկրատների եւ այլ կերպարները: Ահա այդ հակադիր պատկերների կենդանի ստեղծման մէջ էր Սուրէնեանի մեծութիւնը: Իր այդ անմիջական, ներզգործող արուեստով Սուրէնեանը աւելի շատ ընդօրինակում էր հանճարեղ դերասան Պետրոս Ադամեանին: Վերջինիս նման Սուրէնեանը եւս կարողանում էր դիւրութեամբ փարակել հանդիսականին ու տեղափոխել իր հերոսի աշխարհը ...»:

Արեւմտահայ հեղինակներու ստեղծած երկերուն մէջ, Սուրէն Սուրէնեան յաջողագոյն մեկնաբանը մը հանդիսացած է Յակոբ Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»ու Աբիսողոմ աղային, որուն մէջ ի յայտ բերած է ինքնատիպ եւ փայլուն կատարողութիւն մը:

Ինչպէս բոլոր, Սուրէն Սուրէնեան կարճատեւ կեանք մըն է ունեցած:

Արդարեւ, 1938ին այս զմայլելի արուեստագէտը փակած է իր աչքերը, կիսատ թողլով իր գործը, որուն հանդըրձանքին հասնելու բախտը եթէ կեանքը շնորհէր իրեն, անկասկած պիտի կարողանար մայլցել բեմական արուեստի փառաւոր կատարներու:

1958ին, Լենինականի մէջ կը տօնուի Սուրէն Սուրէնեանի մահուան քսանամեակը, որուն հանդիսութեան կը մասնակցին բազմաթիւ ականաւոր հայ դերասաններ եւ դերասանուհիներ:

Գ. Արաջեանի հրատարակած մենագրութեան հատորին մէջ Սուրէն Սուրէնեանի կեանքին ու գործին առընչութեամբ իրենց յուշերը արձանագրած են հայ բեմի վաստակաւոր դերասաններ եւ դերասանուհիներ՝ Ժասմէն, Վաղարշ Վաղարշեան, դերուսոյց եւ բեմադիր՝ Վարդան Աճէմեան, Արուս Ոսկանեան, Գուրգէն Ջանիբէկեան, Վահրամ Փափազեան, եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

«Սովետական Արուեստ»ի վերջին թիւերէն մէկուն մէջ եւս կը կարդանք հետեւեալ տողերը Սուրէն Սուրէնեանի կեանքին ու գործին մասին, որոնք յրատակ կերպով կը հաստատէին ողբացեալ դերասանին մասին մեր գրած այս քանի մը տողերուն ճշդութիւնը .—

«... Սուրէնեանը մահացաւ իր ստեղծագործական ուժերի բուռն ծաղկուն շրջանում, բայց չի կարելի ասել թէ նա իր խօսքը արուեստում թողեց անասար: Քիչ դերասաններ կարող են այնքան կարճ ժամանակամիջոցում դրսեւորել իրենց անհատականութիւնը, իրենց անունը կապել այս կամ այն բեմական կերպարի հետ՝ ինչպէս նա: Իւրաքանչիւր դերի հետ, փոքր թէ մեծ լինէր այն, Սուրէնեանը յուզումնալից եւ փոթորկուն կեանք էր բերում բեմ, որը եւ անցեալից էր, և՛ այսօրուանից, եւ մարդկային էր իր հնչեղութեամբ ...»:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երեկոյեան ժամերգութեան ընթացքին տեղի ունեցաւ վեղարի տուչութեան խորհրդալից արարողութիւնը: Բեմին վրայ, Աւագ սեղանին առջեւ ձեռնադիր Սրբազանը իր շուրջ ծնրադիր ունենալով չորս նորընծայ Հայրերը, առ Ս. Երրորդութիւն մատուցուած երեք աղօթքներէ, պատշաճ ընթերցուածներէ եւ սաղմոսներէ ետք հանեց անոնց գլուխներէն աբեղայական գլխարկը եւ զետեղեց անոնց տեղ շնորհատուն վեղարները, որոնք կուսակրօնութեան իբրեւ նշանակ իրենց սլացիկ ձեւին մէջ բոլորովին կերպարանափոխեցին դիմագծերը նորընծայ չորս աբեղաներուն՝ Հայր Եղիշէի, Հայր Կոմիտասի, Հայր Եփրեմի եւ Հայր Պետրոսի:

Արարողութենէն ետք, չորս աբեղաներ բարձրացան դարձեալ վեհարանի դահլիճը, ուր զիրենք ջերմագին ողջագուրումով ընդունեցաւ Վեհափառ Հայրապետը եւ կարճ ու իմաստալից խօսքով մը յայտնեց իր եւ Միաբանութեան խնդակցութիւնը Կիլիկեան Նուիրեալ Ուխտին ուռճացման այս նոր դրուագին առիթով:

×

Գիշերը Դպրեվանքի ուսանողները ի պատիւ իրենցմէ բաժնուող եւ միաբանութեան կարգին մէջ անցնող աբեղայ Հայրերուն զուարթ մթնոլորտի մէջ պաղպաղակ մը կազմակերպած էին: Ուսանողութեան, Միաբանութեան, Ուսուցչական կազմին անունով խօսք առնողներ եղան: Խօսեցան նաեւ չորս աբեղաները՝ իրենք, յայտնելով իրենց ջերմ շնորհակալութիւնները եւ խանդալից արբաղձալութիւնները ապագայի գործունէութեան համար: Խօսք տրուեցաւ Դպրեվանքի տեսուչ Հոգշ. Տ. Գարեգին Վարդապետին, որ յատկապէս անդրադարձաւ այն իրողութեան որ Կիլիկեան Միաբանութեան աճումի գեղեցիկ այս ընթացքին հետ պէտք է քալէ խորացումի, մտաւորական — մշակութային ճամբով ծառայութեան ուղղութիւնը ներդաշնակ գործակցութեամբ: Հնազանդութեան բացարձակ ու անառարկելի սկզբունքին հիման վրայ պէտք է որդեգրել անձնուրացութեան եւ անձը ընդհանուրին հետ նոյնացնելու ու ներդաշնակելու սկզբունքը: Ահա այս երկու սկզբունքները մենք առինք որպէս նուէր մեր նորընծայ Վեհափառ Հայրապետին մաղթելով որ «իր երգը ըլլայ միշտ յաղթութիւն»:

Վեհափառ Հայրապետը ըրաւ փակման խօսքը, որ ուժեղ պատգամ մըն էր բոլոր ներկաներու սրտերուն եւ մտքերուն ուղղեալ:

×

Փառաւոր օր մը եղաւ Մայիսի 23ը Ա-թիլիասի պատմութեան մէջ: Հրճուալից ու սրտապնդիչ օր մը: Առաջին հրճուողը եղաւ մեզմէ յաւէտ բաժնուած եւ յաւէտ անբաժան մնացող Երանշ. Զարեհ Ա. Վեհափառը, մեր Հոգեւոր Հայրը, որուն հայրական խնամքին տակ հոգիով ու մտքով ուռճացան ու ծաղկեցան չորս նորընծայ Հայրերը: Իրեն համար ամէնէն խոր հրճուանքի օրերը ձեռնադրութեանց օրերն էին: Կը մոռնար իր տառապանքը, նեղութիւնները, մտահոգութիւնները, կը վերանար, կ'երջանկանար, կ'ոգեւորուէր:

Նորընտիր Հայրապետի հովանաւորութեան տակ եւ Զարեհ Վեհափառի անմար շունչով եւ յիշատակով, օրէ օր առաւել եւս պիտի աճի ու պտղաբերի Դպրեվանքը եւ տայ «ընդ միոյ երեսուն, ընդ միոյ վաթսուն եւ ընդ միոյ հարիւր»:

ԴՊՐԵՎԱՆԵՑԻ

ՁԱՅՆԻ ԴՐՈՇՄԸ

Ընդունուած է, որ գործնականապէս անհնարին է երկու մարդ գտնել, որոնք ունենան մատներու միեւնոյն դրոշմը: Վերջերս ձայնի սփեքթոկրաման (ձայնի ուժին բաշխումը պատկերող նախշերը ըստ ձայնի աստիճանին) ուսումնասիրող ամերիկացի գիտնականները տեսած են, որ աշխարհի մէջ չկան երկու մարդ, որ միատեսակ արտասանեն որեւէ բառ: Ձայնի սփեքթոկրամայի «դրոշմին» միջոցաւ, փորձառու մասնագէտը կրնայ ուզած մարդուն անջատել հազարաւորներու մէջէն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ամէն տարիներէ աւելի մեծ թիւով բազմութիւն մը եկած էր եկեղեցւոյ կից սրահը, Մայիս 28ի հանդիսութեան, որ կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի կողմէ, օժանդակութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Յ. Տիրվանեան կարճ այլ կուռ ճառով մը պատմականը ըրաւ բախտորոշ մեծ դէպքին. այս առթիւ շեշտեց, թէ անկախութեան օրը կը պատկանի բովանդակ Հայութեան, քանի որ Հայութիւնն էր, որ 1918ի օրերուն մարտադաշտ նետուած էր պաշտպանելու համար իր հողը, ստացուածքը, պատիւը: Այդ գոտեմարտը վերջացաւ հայ բազուկին յաղթանակով եւ պսակուեցաւ Հայաստանի անկախութեամբ: Եղերեկի ուրացողները, աւելցուց նախագահը, արդէն իսկ դողդոջ ճիգեր կը կատարեն ընդունելու մեծ տօնին արժէքը: Վստահ ենք, որ մօտ ապագային, այս Օրը պիտի տօնուի համազգային արժանի շուքով թէ սփիւռքի եւ թէ մանաւանդ հայրենիքի մէջ:

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Ժ. Միրիճեան յայտարարելէ ետք, թէ ժողովուրդները միայն ու բացառաբար մշակոյթով եւ քաղաքակրթութեամբ չեն կրնար ապրիլ, այլ նաեւ՝ գոյատեւելու իրենց ճիգով, նմանութեան եզրեր գտաւ Մայիս 28ի եւ մեր պատմական միւս մեծ հերոսամարտերու, պայքարներու եւ կռիւներուն միջեւ: «Ամենուրեք Հայը ցոյց տուաւ, որ ո՛չ միայն գիտէ ստեղծագործել, այլեւ գիտէ պայքարիլ ի խնդիր իր գոյութեան պահպանման»:

Մայիս 28ը հայ ժողովուրդի ապրելու կամքին նորագոյն արտայայտութիւններէն մէկն էր, ամէնէն վճռականը եւ կարեւորը: Այնուհետեւ բանախօսը գիտել տուաւ, թէ ներկայիս խորհրդային պատմագէտներն ալ հարկադրաբար կ'ընդունին Սարդարապատի յաղթանակին մեծ արժէքը, Հայութեան ֆիզիքական գոյութեան պահպանման տեսակէտէն: Այսուհանդերձ դեռ կը խեղաթիւրեն իրողութիւնները, սակայն պատմութիւնը փաստերու առարկայական արձանագրութիւնները կը ճանչնայ միայն եւ կեղծիքն ու սուտը դատապարտուած են անհետ կորսուելու:

Երգերով, խմբերգներով ու մասնաւորաբար օրուան թամադա՝ Մ. Տիշմանեանին շնորհիւ շուտով ստեղծուեցաւ վարակիչ ընկերական զուարթ այլ խանդավառ մթնոլորտ մը: Մէջ ընդ մէջ խօսք առին եւ Մայիս 28ի պատմական անառարկելի եւ անուրանալի արժէքը ճշդեցին ընկերներ Կ. Երանեան, Խ. Մկրտիչեան եւ ուրիշներ:

Շ. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (158)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Ասոր վրայ նախագահը կարծիքը հարցուց ընդհանուր դատախազութեան, որ յայտնելով թէ փախստականներուն մասին կանոնական ձեւակերպութիւնները կատարուած են եւ անոնք անտատուած են, պահանջեց ի բացակայութեան դատավարութիւնը կատարել:

Դատական մարմինը խորհրդակցեցաւ և որոշելով փախստականներուն ի բացակայութեան դատուիլը, երկու կողմին ալ ծանուցանեցաւ այս պարագան: Ասկից ետք կարդացուեցաւ ամբաստանիչ ատեանին տեղեկագիրը եւ ամբաստանագիրը:

ԱՄԲԱՍՏԱՆԻՉ ԱՏԵԱՆԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳՐԻՆ ՊԱՏՃԷՆԸ

Նախագահի փոխանորդ Մէհմէտ Թէվֆիք պէյէ, անդամ Թաղւոր եւ օգնական անդամ Հիւսէյին Հիւսնի էֆէնտիներէն կազմուած ամբաստանիչ մարմինը նիստ գումարեց ի ներկայութեան Վերաքննիչ Ատեանին ընդհ. դատախազութեան բարձր պաշտօնին օգնականներէն Մազհար պէյի եւ Պելժիական աէրութեան թարգմաններէն Մ. Մարքէթիչի եւ քարտուղարներէն Սաբք պէյ կարդաց Ընդհ. Դատախազութեան 1321 Հոկտեմբեր 15 թուակիր պաշտօնագիրը, Պոլսոյ Նախագահ Ատեանին հարցաքննութեան որոշմնագիրը եւ ուրիշ պաշտօնաթուղթեր:

Այս որոշմնագրին իմաստը սա էր, թէ 1321 տարւոյն Յուլիսի ութերորդ Ուրբաթ օրը Սէլամլըքի արարողութիւններէն ետք, , երբ Վեհ. Սուլթանին մզկիթէն վերադարձին առթիւ Կայս. զօրքերը իրենց բարեւի յարգական դիրքը կ'առնէին, Մարգարանի հրապարակին վրայ եղերական պայթում մը տեղի ունեցաւ, որուն հետեւանքով 26 հոգի սպաննուեցան եւ 58 հոգի վիրաւորուեցան. այս առթիւ ամբաստանուած ձերբակալեալներուն եւ փախստականներուն (որոնց անունները վերը յիշատակուած են) մասին կատարուած հարցաքննութիւններէն հաստատուեցաւ թէ, Տէր մի արասցէ. Կայսերական մայրաքաղաքին եւ Օսմ. Կայս. երկրին կարգ մը կարեւոր տեղերուն մէջ ընդհանուր, մեծ յեղափոխութիւն մը յառաջ բերելու անխծեալ մտադրութեամբ, Պուլկարիա, Ժընեւ եւ Թիֆլիս գտնուած Հայ եւ Պուլկար խռովարարական ընկերութիւններուն որոշմանց եւ կազմակերպութիւններուն արդիւնքն է յիշեալ եղերելի ոճիրը:

Մտադրուած եւ որոշուած յեղափոխութեան ձեւը եւ կերպը այնպէս էր որ, Կայսերական զօրքերը, որոնց սիրտը զեղուն է կատարեալ հաւատարմութեամբ ու անձնուիրութեամբ, հանդէպ Վեհափառ Կայսեր, ինչպէս նաեւ հաւատարիմ Կայս. հպատակները, որոնք հոն կը գտնուէին, նոյն պահուն, բնական է թէ իրենց զգացած արագ շփոթութեան ու սրպաւորութեան ազդեցութեամբ, եղերելի յարձակումը՝ օտարահպատակներուն պիտի վերագրէին, եւ անոնց դէմ շարժում մը եւ ընդհանուր յարձակում մը պիտի կատարէին. եւ այսպէս այդ ոճրապարտները կը յուսային իրենց վատոգի արարքները արդիւնաւորել:

Նոյնիսկ, անցեալ տարի, Հայ Դաշնակցական յեղափոխական մարմինը եւ Պուլկար խռովարար ընկերութիւնը խաըըն, Սոֆիայի մէջ արտակարգ ընդհ. ժողով մը գումարեցին: Այս նիստին ներկայ էր նաեւ իր անիշխանական եւ յեղափոխական գաղափարներովը ծանօթ Փիյէռ Քիյեառ անուն Ֆրանսացի խմբագիրը, որ Հայ յեղափոխականներուն իբրեւ օրկան իր հրատարակած «Փրօ Արմէնիա» թերթին մէջ համառօտակի խօսելով այս կարեւոր ժողովներուն եւ գաղտնի որոշումներուն մասին, գրած էր թէ Հայ յեղափոխականները իրաւամբ ստիպուած պիտի ըլլան ցարդ իրենց խուսափած ամէնէն վճռական եւ վերջնական գործադրութեան դիմելու:

Այս խռովարարական որոշմանց համաձայն, Պոլսոյ մէջ գործադրուելիք անիծապարտ միջոցները կազմակերպելու համար գործի ձեռնարկած է նախ Պաքուի Հայերէն եւ Ռուսերէն վարժեալ յեղափոխականներէն Քրիստափոր Միքայէլեան, որ «Դրօշակ» Հայ Յեղափոխական Ընկերութեան կեդրոնը Ժընեւ փոխադրած եւ հոն հիմնած էր «Դրօշակ» յեղափոխական թերթը:

Քրիստափոր, անցած Հոկտեմբերին Պոլիս գալով՝ Պերժիացի ձերբակալեալ Ժօրիսի բնակած Բերայի յարկաբաժնին մէջ, իբր աղջիկը ցոյց տուած Ռուպինա Ֆայնի հետ, Սամուէլ Ֆայն ծածկանունով, ամիսի մը չափ բնակեցաւ: Յետոյ դարձեալ հայ յեղափոխականներէն եւ սակայն երկրորդականներէն, Արնավուտքէօյցի Վռամշապուհ Քէնտիրեան եւ Լիփա Րիփս կամ ուրիշ անունով Սաֆօ, յիշեալներուն վարչութեան տակ, Պոլսոյ մէջ յեղափոխական մասնաճիւղ մը հաստատած էին իրենց անիծեալ նպատակներուն գործադրութեան համար:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Լուսիա Շամչոյեանի եւ իր պարագաներուն, իր ամուսնոյն Թորոս Շամչոյեանի կսկածլի մահուան առթիւ:

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Իվ Գասպարեանէ յիսուն ֆրանք, իրենց Բ. զաւկին Գէորգ Գասպարեանի մկրտութեան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղի վարչութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է փոքր Թալի տը Թեսմօ Ֆերիէէն հարիւր ֆրանք:

ՇԱՒԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի, ժամը 15ին դպրոցի սրահը: Երգեր եւ արտասանութիւններ դըպրոցի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Փափազեանի:

Պիտի ըլլայ գիւրամատչելի պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménlen
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 Րիւ Ժան Կուժօն) տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

եւ ՆՈՒՊԱՐ ընտանիքի հանգուցեալ անդամներուն:

Ինչպէս նաեւ բարերարներ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ եւ ԱԹԱՆԱԳԻՆԷ ԷԳՆԱՅԵԱՆԻ համար:

Նախագահութեամբ՝ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Ի յարգանք այս մեծանուն բարերարներուն յիշատակին, կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեան:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նուիրուած մեր բիւրաւոր նահատակներուն:

Կը նախագահէ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ:

Կը խօսի՝ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Կը ներկայացուի Մալխասի «ԶԱՐԹՕՆՔ»ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Թատերախումբին կողմէ:

Կը գործադրուի նաեւ գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր:

Կիրակի, (23 Յունիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին Արթիսթիք չքեղ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները անխտիր:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ: Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ. վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման աստիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Սերգօ Պէրպէրեան, Վարուժան եւ Քարին ուրախութեամբ կը ծանուցանեն՝

ՄԱՅՏԱՅԻ

ծնունդը, Փարիզ, 1963 Յունիս 14:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մըրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահին մէջ:

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐԱՄՊԷԼ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները:

×

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տնօրէնութեան հասցէին:

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուրուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բազմալի համեմատութիւններով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
— ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ —

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, այս Շաբաթ՝ ժամը 21, Սալ տէ Ֆէթ, Րիւ Վոլթեռ:

Կը նախագահէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: —

Ներկայ կ'ըլլայ Ալֆորվիլի երեսփոխան-քաղաքապետը՝ Պ. ՌԱՈՒԼ ՊԼԷՕԶ:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւն եւ օրուան հանդէսին պատշաճ յայտագիր:

Տեղւոյն վրայ, հանրակառքով երթ ու դարձի ձրի սպասարկութիւն:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ
ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիին օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին ամսոյս 30ին, Կիրակի օր:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին դրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ:

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով —:

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél: 927-01-72

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 45-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի.— Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ Ընկեր ԴԱԼՈՒՍ ՊԱՊԵԱՆ

Կ'երգէ Օր. ԱՆԺԷԼ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած յայտագիր, հայկական տոհմիկ եւ ժողովրդական պարեր, կատարմամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի Քրիստափոր խումբի ԶԱՐԵՆՑ պարախումբին կողմէ:

Օր. Ալիս Շամիրեան, արտասանութիւն ընկերուհի Սեդա Թիւթէլեան, ընկ. Վաճիկ Նազարեան, Մասիս Գուլումեան, Յակոբ Սարգիսեան և Յակոբ Հայթայեան

Կէս գիշերէն ետք կը սկսի եւրոպական պար:

Նուագախումբ՝ **HANS-SIGUEL**

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 – 22 վարժարանին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Տախքերու մասնակցութիւն 2,50 Ֆր.:

Հաղորդ. միջոց.— էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի – Փավիյօն:

EXPOSITON

CARZOU

«LUMIÈRE D'ÉTÉ»

GALERIE DAVID ET GARNIER

6. Avenue Matignon

Jusqu'au 22 Juin

ԱՒԵՏԱՐԱՆՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Տեղի պիտի ունենան Լիոնի Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյն մէջ, 21 Պուլվ. Էօժէն Տէռնէլ, Յունիս 19 – 22, իրիկուններ ժամը 8·30ին:

Սոյն ժողովներուն Ֆրանսահայ Աւետ. Եկեղեցիներու համագումարին առթիւ՝ պիտի խօսին զանազան հովիւներ, եւ Յունիս 23ին նոյն ժողովասրահին մէջ, Կիրակի առաւօտ ժամը 10ի պաշտամունքին, պիտի խօսի Մ. Նահանդներէն, «Վէթէրան» հովիւ Վեր. Պետիկեան:

Մեր բոլոր ազգակիցները անխտիր՝ սիրով հրաւիրուած են բոլոր ժողովներուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի երիտասարդ աշխատաւոր մը, խանութի մէջ աշխատելու համար:

Դիմել՝

58, Rue de Cléry, "Paris Californie"

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12, տալով պատուաստի վկայականներով: Պարտաւորիչ է Պէ Սէ Ժէի պատուաստը:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի պարտադիր ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին Ահարոնեան ակումբը:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է, բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. ներկայացուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ 2[illegible] եւ 30 Յունիս:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» խումբի ժողովը, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան սրահին մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 14ին Կիրակի ամբողջ օրը:

×

«Հերոսներու Օրուան» նուիրուած տարեկան դաշտահանդէսը Շաւիլի անտառին մէջ Յուլիս 21ին:

Hautes... **LOURDES** ...Pyrénées

"HOTEL DE L'EUROPE"

Տէր եւ Տնօրէն
P. BAYLAC

•

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
ՍԻՐՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆ
ԿԱՒ ԳԵՏԻՆ ԱՓԻՆ

« HOTEL DE L'EUROPE »
— 34, Avenue Peyranale —
Téléphone : 150

•

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.

Եղանակէ Դուրս՝ Ապրիլ – Մայիս Յունիսին, . . . 19 ֆր.
Եղանակի Ատեն՝ Յուլիս – Օգոստոս Սեպտեմբերին . . . 21 ֆր.

ԱՆՑՈՐԴԸ
Կը Դառնայ Տանը Մնայուն
ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 50 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 60 Ֆ.	Հատը	0.25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 21 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9636

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9636

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՅՍ ՅԵՏՍ ԿՈՉՈՒՄԸ

Չորս ամիս միայն տեւեց զինադուլը Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանիի եւ Պաղտատի յեղափոխական իշխանութեան միջեւ: Զինադուլ, որ նախաբանը կը նըկատուէր հաշտութեան եւ Իրաքի Քիւրտերու ցաւոտ հարցին վերջնական լուծման :

Փետրուար 8ի յեղափոխութիւնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած էր քրտական շրջանակներուն մէջ : Զօրավար Քասըմի անփառունակ վախճանը եւ զինուորական նոր կառավարութեան իշխանութեան գալը փայլուն յոյսեր ծնցուցած էին ազգայնական Քիւրտերու մէջ :

Պաղտատի նոր կառավարութեան առաջին ծրագիրներէն մէկը պիտի ըլլար քրտական խնդրին հաշուեյարդարը : Զօրավար Արէֆ, վարչապետը, մանաւանդ փոխ - վարչապետ Սալէհ էս - Սա'ատի հանդիսաւորապէս կը խոստանային ինքնավարութիւն շնորհել Քիւրտերուն — լայն ապակեդրոնացման իրաւունքներով :

Քիւրտերը մնալով հանդերձ Պաղտատի կեդրոնական կառավարութեան գերիշխանութեան տակ, տեղական ինքնավարութիւն պիտի վայելէին : Ազատօրէն պիտի գործածէին իրենց լեզուն, պիտի ունենային իրենց դպրոցները, պիտի հրատարակէին քրտերէն թերթեր: Բացի մշակութային մարզէն՝ վարչական գործերու մէջ եւս լայն ազատութիւններ պիտի վայելէին :

Մանրամասնութեանց մասին բանակցութիւններ տեղի կ'ունենային խաղաղ մթնոլորտի մէջ, երկուստեք բարեացակամ հասկացողութեամբ եւ յոյսեր կային, որ վէճի տարկայ խնդիրները վերջնապէս պիտի լուծուին երկուստեք համաձայնութեամբ :

Զինադուլի շրջանին ստորագրուեցաւ Գահիրէի Ապրիլ 17ի համաձայնագիրը՝ Եգիպտոսի, Իրաքի եւ Սուրիոյ միջեւ դաշնակցային միութիւն մը կազմելու մասին :

Զօր. Պարզանիի լիազօր պատուիրակ Թալապանի Եգիպտոսի մէջ հանդիպում ունեցաւ Նախագահ Նասրի հետ, որ իր բացարձակ համակրանքն ու համամտութիւնը յայտնեց՝ քրտական հարցին այդ ձեւի լուծումին համար :

Ինչ անցաւ դարձաւ յանկարծ՝ փոխելու համար Պաղտատի կառավարութեան խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը եւ խզելու զինադուլը: Ինչո՞ւ այս յետս կոչումը :

Գաղտնիքը չէ պարզուած դեռ :

Տարակոյս չկայ, որ քրտական հարցը զուտ տեղական խնդիր մը չէ: Անով շահագրգռուած են ո՛չ միայն Իրաքի անմիջական դրացիները — Թուրքիա, Սուրիա եւ Իրան, ուր մեծ թիւով Քիւրտեր կ'ապրէին—, այլ ո՛չ - դրացի մեծ պետութիւններ, որոնք զանազան շահեր ունին Միջին Արեւելքի այդ նաւթառատ շրջանին մէջ :

Ցոյավիճակի փոփոխութիւնը կրնայ վտանգել դրացի եւ ո՛չ - դրացի պետութեանց շահերը :

Ինքնավար Քիւրտիստան կրնայ կազմել կորիզ մը՝ ապագայ Միացեալ Քիւրտիստանի համար :

«Իրաքի քարիւղի ընկերութեան» շահեկից պետութիւնները չեն կրնար անտարբեր մնալ, երբ Քիւրտերը պահանջեն— ինչպէս ըրին բանակցութեանց ատեն — Քէրքիւք — Մուսուլի շրջանին մէջ արտադրուած քարիւղի հասոյթնե -

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿԻՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՆ

ՅԱՅՏՆԻ ՉԷ ԹԷ Ի՞ՆՉ ԷՐ ԲՈՒՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

Վալենթինա եւ Վալերի երկիր վերադարձան Չորեքշաբթի օր, ողջ – առողջ : Վալենթինայի այերանաւը իր էջքը կատարեց Փարիզեան ժամով՝ 9.20 անց, 48 շրջաններ կատարելէ ետք երկրագունդին շուրջ երեք օրէն : Վալերի վերադարձաւ 12.06ին, 5 օրուան մէջ 82 շրջան ընելէ ետք :

Յայտնի չէ սակայն թէ ի՛նչ էր այս փորձին բուն նպատակը, թէեւ պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ հետազօտութեան գիտական ծրագիրը ամբողջովին կատարուած է, բայց ոմանց կարծիքն այն է թէ այս փորձը այլ նպատակներ ունէր : Կը կարծուէր նախ թէ երկու Վոստոկներու միացում մը կրնայ կատարուիլ, ապա ըսուեցաւ թէ երրորդ տիեզերագնաց մը պիտի միանէր երկուքը, վերջապէս հաւանական նկատուեցաւ նաեւ որ Վալերի Ուրբաթ միայն վերադառնայ, այդ ձեւով բացառիկ մրցանիշ մը կոտրելով : Բայց ինչ որ խորհրդային է ըլլալով խորհրդաւոր, կը մնայ գոհանալ պաշտօնական զեկոյցով եւ համոզուիլ որ փնտռուածը ուրիշ բան չէր քան, ինչ որ ձեռք ձգուած է :

Վալենթինայի եւ Վալերիի վերադարձը յայտարարեց նոյնինքն Նիքիթա Սերգեւիչ Խրուշչեւ, կեդրոնական կոմիտէի լիակատար նիստին ընթացքին : Յայտնեց նաեւ թէ խօսած է Վալենթինայի հետ որ վերադարձած էր Պիքովսկիէն առաջ : Վալենթինա ըսած է Խրուշչեւի թէ ամէն ինչ սքանչելի եղած է իսկ Խրուշչեւ ըսած է թէ հաճելի ժամանցէ մը վերադարձող մէկուն ձայնն ունի : Վալենթինա շատ գոհ եղած է նաեւ եղած ընդունելութենէն որ կատարուած է ռուսական ձեւով՝ աղով եւ հացով :

Անգլիացի գիտուն՝ Լովըլի համար մեծ յառաջդիմութիւններ չեն կատարուած անջրպետային թռիչքներու մարզին մէջ: Այս անգամուան միակ նորութիւնը կնոջ մը ներկայութիւնն է :

× Փեքինի ձայնասփիւռը որ ցարդ մասնաւոր կերպով չէր ծանրացած այս թռիչքին վրայ, շնորհաւորական գիր մը հաղորդեց զոր Շու էն Լայ Խրուշչեւի ղրկած էր: Ենթակաները շնորհաւորելէ ետք, Շու էն Լայ կը մաղթէ որ խորհրդային ժողովուրդը նոր յաջողութիւններ ձեռք ձգէ անջրպետի նուաճումին մէջ :

րուն հարիւրին յիսունը :

Անտարբեր չի մնար նաեւ Մոսկուա, որ մասնաւոր հետաքրքրութիւն ցոյց կու տայ քրտական հարցին համար եւ իր յատուկ հաշիւներն ունի :

Ցոյավիճակի պահպանում, մրցակցութիւն, յետին հաշիւներ եւ այլ թաքուն նկատումներ կարեւոր դեր մը խաղցած են անշուշտ մէկ օրէն միւսը կատարուած փոփոխութեան մէջ :

Արիւնը սկսած է դարձեալ հոսիլ հիւսիսային Իրաքի մէջ, որ ամբողջ մէկուկէս տարի պատերազմի դառնութիւններ ճաշակելէ ետք կարօտն ունէր մնայուն խաղաղութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ութսուն կարդինալները (2 բացակայ որոնց մէկը՝ Կարդինալ Մինձենթի մերժած է հեռանալ Փեշտայէն, ուր պիտի չկարենար վերադառնալ) աշխարհէն կտրուած են Չորեքշաբթի ժամը 19էն ի վեր: Օրը երկու քուէարկութիւններ տեղի պիտի ունենան: Որեւէ ձեւով կարելի չէ նախատեսութիւններ ընել : Ֆաւորին է Կարդինալ Մոնթինի, բայց ծանօթ է որ ով որ «պապ կը մտնէ փակարան, կարդինալ դուրս կ'ելլէ» : Չորեքշաբթի առաւօտ կարեւորդէպք մըն էր այն քարոզը զոր գերապայծառ Թոնտինի արտասանեց Պապին ընտրութեան համար: Արդարեւ այդ քարոզը կը կոչուի «Ճառ Պապին ընտրութեան համար», եւ կ'արտասանուի լատիներէն, ըստ աւանդութեան : Գերպ. Թոնտինի շեշտեց թէ վճռականութեան տէր անձ մը անհրաժեշտ է, աւելցնելով ինչ կը վերաբերի ժողովուրդներու իրերահասկացողութեան հարցին թէ այդ առաքելութիւնը կրնայ կատարուիլ եկեղեցւոյ կողմէ միայն այն ատեն երբ իր պետը կողմնակալութեան որեւէ կասկածէ վեր ըլլայ :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ խորհուրդէն ետք, Ալէն Փէյրըֆիթ յայտարարեց թէ ընդհանուր ներումը կրնայ միայն աչնան տեղի ունենալ երբ Ալժերիոյ վերաբերկալ բոլոր դատավարութիւնները կատարուած ըլլան :

ՊԵՆ ԿՈՒՐԻՈՆԻ հրաժարումէն ետք, Լեւի Էշքոլի յանձնուեցաւ Իսրայէլի նոր դահլիճը կազմելու հոգը :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ Մաքմիլընի յաջորդը կը փնտռուի: Կը թուի թէ Պըթլըր եւ մանաւանդ Մաուտլինկը կրնան գրաւել Մաքմիլընի աթոռը: Փրոֆումոյէն ետք, Լոնտոնի մէջ կայ ուրիշ գայթակղութիւն մը: Տարածայնուած էր առջի օր թէ իշխան Շառլ (14 տարեկան) քոնեաք մը խմած է, պառի մէջ ճաշէն առաջ : Կը թուի թէ Անգլիացիք գայթակղած էին մանաւանդ ճաշէն առաջ, եղած ըլլալուն համար: Պըրքհինկէմ Փալաս պաշտ. զեկոյցով մը նախ հերքեց, ապա նոր զեկոյցով մը հերքեց իր հերքումը ճշդելով թէ իշխան Շառլ իսկապէս Չեռի - Պրանտի մը խմած է :

ԻՏԱԼԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը՝ Սէնեի, Լէոնէի յանձնեց կառավարութեան կազմութիւնը: Տեմօ Քրիսթիանի Լէոնէ որ Երեսփոխանական ժողովին նախագահն է, 54 տարեկան է :

ՔԱՐԱՄԱՆԼԻՍԻ հրաժարումէն ետք, Փիփինէլիս կազմեց յունական նոր կառավարութիւնը որ իր երդումը կատարեց Փօլ թագաւորին առջեւ :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս իր համաձայնութիւնը տուաւ «կարմիր հեռաձայնին» համար որ պիտի կապէ Կըրեմլինը եւ Սպիտակ Տունը :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ սուրիական պատուիրակութիւնը, գլխաւորութեամբ վարչապետ Սալահ Պիթարի, Ալժէ մեկնած է :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ փեսան Աճուպէյ յայտարարած է կեդր. Կոմիտէի առջեւ որ խորհրդային լրագրողները առանց շեղումի պէտք է գործադրեն Կեդրոնական Կոմիտէին որոշումները: Կուսակցութեան հաւատարիմ օժանդակներն են անոնք :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ դատարանը շատ շահեկան վճիռ մը արձակած է ուր կ'ըսէ գլխաւորաբար.— «Օրէնքը չի պաշտպանէր ապուշները»: Արդարեւ մսավաճառ մը «լուսաւորեալ» շէյխի մը դիմած էր եւ երեսուն ոսկի վճարած, որպէսզի ոգիներու միջոցաւ գտնէ այն երկու եզները զոր իրմէ գողցած էին: Չէին գտնուած եւ մսավաճառը դատարան դիմած էր, բայց «օրէնքը չի պաշտպաներ յիմարները» վճիռով կորսնցուց իր դատը:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐ ԾԱՅՐԱԳՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆ ՍՏԱՑԱՆ

Կիրակի, Յունիս 16ին, Անթիլիասի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ, Գարեգին վարդապետ Սարգիսեան եւ Արտաւազդ վարդապետ Թրթռեան Ծայր. վարդապետի աստիճանին բարձրացան :

Տուչութեան հանդիսաւոր արարողութեան նախագահեց Խորէն Ա. Կաթողիկոս, որ «Հրաշափառ»ով Հայր Մերէն առաջ մուտք գործեց Մայր Տաճար եւ Անգաստանի նմանողութեամբ, Ծայրագունութեան տասը աստիճանները տուաւ երկու արժանաւորագոյն հոգեւորականներուն :

Իր քարոզին մէջ Հայրապետը դրուատեց արժանիքները անոնց եւ մաղթեց յաջողութիւն իրենց հոգեւորականի այս նոր կոչումին մէջ :

Գարեգին Ծայրագոյն ՎարդապետՍարգիսեան, իր եւ իր օծակից եւ աստիճանակից եղբօր անունով շնորհակալութիւն յայտնեց Վեհին ու իմաստալից քարոզ մը խօսեցաւ :

Մայր Տաճարը լեցուն էր հաւատացեալներով, որոնք մեծ ուրախութեամբ ականատես եղան երկու արժանաւորներու աստիճանի բարձրացման արարողութեան :

Յաւարտ պատարագի, Կաթողիկոսարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ շնորհաւորական աջահամբոյր :

ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

Շաբաթ, Յունիս 15, կէսօրէ ետք ժամը հինգին, տեղի ունեցաւ ազգային Առաջնորդարանի նոր շէնքին հիմնարկէքի հանդիսաւոր արարողութիւնը, նախագահութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Խորէն Ա.ի, որ շրջապատուած էր Կիլիկեան Միաբանութեան անդամներով :

Արարողութեան ներկայ գտնուեցան պետական հայ երեսփոխաններ՝ Պ. Պ. Մովսէս Տէր-Գալուստեան, Խաչիկ Պապիկեան, Սուրէն Խանամիրեան եւ Վարդգէս Շամլեան, ազգային իշխանութեանց մարմիններու անդամները, վարժարաններու տնօրէնները, երեւելի ազգայիններ եւ մամուլի ներկայացուցիչներ :

Ազգային առաջնորդարանի նոր շէնքին բարերարները՝ Տէր եւ Տիկին Խորէն Թահան եւ ընտանեկան պարագաները կը գտնուէին հրաւիրեալներու առաջին շարքին վրայ :

Համապատասխան աղօթքներէ ետք, երբ շաղախը թափուեցաւ մայր սիւնին մէջ, Վեհափառ Հայրապետը խօսեցաւ գեղեցիկ քարոզ մը, շեշտելով բարեգործութեան իմաստը եւ օրհնելով յարգելի բարերարները, որոնք գիտցած էին իրենց իշխանական ժեստով, յաւերժացնել իրենց անունը :

Այնուհետեւ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Պ. Գառնիկ Բանեան, յանուն Լիբանահայ Ազգային Քաղաքական Ժողովին :

Ի վերջոյ, Պ. Յակոբ Թահան կարդաց գրութիւն մը, իր հօր կողմէ, շնորհակալութիւն յայտնելով Վեհափառ Հօր, իր սրտաբուխ խօսքերուն համար :

Ապա հիւրերը առաջնորդուեցան Ս. Նշան վարժարանի բակը, ուր ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Խորէն Թահանի ու Խանամիրեան ազգային գոլէճի բարերար Պ. Սուրէն Խանամիրեանի տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Դ.

Մեծանուն երգիծաբան Յակոբ Պարոնեանը ասել է.— Պատմութիւն կը նշանակէ ետ նայիլ առջեւը տեսնելու համար:

Մեր կեանքի փիլիսոփայութիւնն էլ նոյնը պէտք է լինի՝ անցեալին սեւեռել մեր հայեացքը ապագան լաւ տեսնելու համար: Ապագան կը կառուցուի ներկայի վրայ, իսկ ներկայի մեծ հիմքը անցեալն է:

Փաբթա Ռէյ, ասել է յոյն հին իմաստասէրը: Իրօք կեանքում անցեալ, ներկայ եւ ապագայ չկայ, իբրեւ ուրոյն հասկացողութիւններ. կայ հոսուն կեանք, իբրեւ երէկի, այսօրի եւ վաղուայ միասնական ամբողջութիւն:

Այսպէս է բնականոն պայմաններում, բայց մենք ապրում ենք անբնականոն, կարելի է ասել հիւանդ ժամանակներում, տխատւոր պայմանների մէջ: Տարագրութիւնը ինքնին հիւանդութիւն է՝ վարակիչ եւ դժուար բուժելի:

Հայրենիքի համար կեանքի կոչուած, Հայրենի հողի վրայ գործելու սահմանուած, Հայրենակերտ մի կազմակերպութիւն, որպիսին է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, չի կարող չազդուել օտարութեան ծուխ շնչող մթնոլորտից: Եւ բնական է, ի հարկէ, զարմանալի չէ, որ մենք այժմ այն չենք ինչ որ էինք Մայր — Երկրում և ինչ որ պէտք է լինէինք, եթէ մնայինք Հայրենիքում: Բնական է եւ զարմանալի չէ, որ Ռոստոմներ չկան տարագրութեան մէջ: Բայց եթէ Ռոստոմներ չըկան, Ռոստոմների գաղափարներն ու ոգին պէտք է լինեն: Առանց այդ գաղափարների ու ոգիի երեւակայելի չէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իբրեւ ժողովրդանուէր գործօն կազմակերպութիւն:

Ռոստոմը ասում էր.— «Նա չէ միայն Դաշնակցական, որ կուսակցական անդամատետր ունի գրպանում, մէկ անդամատետր ունեցող Դաշնակցականի կողքին տասը առանց անդամատետրի Դաշնակցականներ կան «համակիր» անունով, առանց որոնց Դաշնակցութիւնը չէր լինի այն՝ ինչ որ է»: Մէկ Դաշնակցականի կողքին տասը համակիրներ կան, որովհետեւ տասը համակիրները այդ մէկի մէջ տեսնում են գաղափարական ու բարոյական համակրանքի արժանի բարձր յատկութիւններ: Համակիրները կը պակսին, կը հեռանան ու կը լքեն մէկին, եթէ սրա մէջ պակասեն կամ անհետանան այդ բարձր յատկութիւնները: Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուժը իր բարոյական հմայքի մէջ է:

Միայն բարոյապէս անբասիր, ժողովրդասէր եւ ժողովրդի վստահութիւնն ու յարգանքը վայելող մարդիկ արժանի են ղեկավար կոչուելու ժողովրդական լայն զանգուածների աչքին: Եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մինչեւ այժմ բարձր եւ ուժեղ է եղել շնորհիւ իր բարձր ղեկավարութեան: «Ես առաջնորդում եմ իմ ազգը, որովհետեւ ես իմ ազգի յետեւից եմ գնում», ասել է Ֆրանսացի մեծ հայրենասէրը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անողոք խստապահանջ է իր անդամներից, բայց, մանաւանդ, ղեկավարութիւնից: Դաշնակցական մարդը պէտք է լինի հաւատարիմ իր գաղափարին, անշահախնդիր, անձնուէր: Ով մնում է Դաշնակցութեան մէջ անձնական շահու եւ նիւթական բարիք ապահովելու յոյսով՝ նա Դաշնակցական չէ: Ով ղեկավարութեան է ձըգտում Դաշնակցութեան մէջ իրեն համար դիրք կամ նիւթական բարեկեցութիւն կամ փառք վաստակելու նպատակով՝ եւս առաւել նա Դաշնակցական չէ:

Ո՞վ է, որ արժանի է համարւում Դաշնակցութեան մէջ ընդունուելու եւ մնալու: Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմական կանոնագրի առաջին կէտում խըտացուած են այն պայմանները, որոնք պահանջւում են Դաշնակցութեան անդամագրուող անձից: Կեանքի փորձով մըշակուած եւ գործադրուող պայմաններ են դրանք:

Կազմական կանոնագրքի առաջին կէտը ասում է, որ Դաշնակցական կարող է լինել 18 տարին լրացրած ամէն Հայ, առանց սեռի և յարանուանութեան խտրութեան, որ քրէական որեւէ յանցանքի համար դատապարտուած չէ, բարոյական նկարագրի տէր է եւ կ՚ընդունի Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագիրն ու կանոնագիրը, կ՚ենթարկուի նրա որոշումներին: Առանձնապէս շեշտւում է բարոյական նկարագիրը, զողը, կաշառակերը, կաշառատուն, թղթախաղի, բախտախաղի մոլին, անբարոյական արարքների տէրը չեն կարող Դաշնակցական լինել:

Անցեալում մեր մէջ շատ խիստ էր վերաբերումը դէպի ընկերների բարոյական նկարագիրը եւ այդ պատճառով շատ բարձր էր Դաշնակցականի վարկը հասարակութեան աչքին: Նոյն խիստ վերաբերումը պէտք է պահել եւ այս օրերին, բարձր պահելու համար Դաշնակցութեան վարկը ժողովրդի աչքին:

Հասարակ մարդը տրամաբանում է.— «Գայլերի մէջ ապրողը պէտք է գայլերի պէս ոռնալ գիտենայ»: Դաշնակցականը իրաւունք չունի այսպէս մտածելու: Դաշնակցականը պարտաւոր է պայքարել գայլերի դէմ, ոչնչացնել նրանց վնասակար գոյութիւնը: Ինչ որ ներելի է հասարակ մարդուն, ներելի չէ Դաշնակցականին:

«Ի՞նչ կայ որ, տրամաբանում է հասարակ մարդը, աշխարհ դմակ, գործածէ զանակդ. կտրէ ու կեր, ամէն մարդ պէտք է իր մասին մտածէ»:

Դաշնակցականը իրաւունք չունի այդպէս մտածելու. եթէ ամէն մարդ միայն իր մասին մտածէ, աշխարհ կը դառնայ դագանանոց:

Դաշնակցականը իր վարք ու բարքով, իր ապրելակերպով, իր բարոյական նկարագրով պէտք է օրինակ ծառայէ հասարակ մարդկանց, պէտք է դաստիարակիչ դեր կատարէ հասարակութեան մէջ եւ ոչ թէ օրինակ դառնայ յոռի արարքների:

Ա՛յս է անցեալից մեզ հասած աւանդը: Այսպէս են սովրեցրել մեզ մեր մեծերը, իրենց խօսքով եւ գործով:

Իր բարոյական բարձր նկարագրի շընորհիւ է, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եղաւ մեծագործութիւնների կազմակերպութիւն, որ իր հերոսական գործերով ճոխացրեց Հայոց պատմութիւնը: Միայն բարոյական բարձր նկարագրով կ՚ապրի ու մեծագործութիւնների ընդունակ կը լինի եւ այսուհետեւ:

Խօսքս ձեզ եմ ուղղում, Հայաստանի արեւը չտեսած երիտասարդ ընկերներ, դուք ժառանգորդն էք աննման կազմակերպութեան, հոգեւոր զաւակները Քըրիստափորների, Արմէն Գարօների, Զաւարեանների եւ Ռոստոմների, Վռամեանների ու Բարկէն Սիւնիների, Աղբալեանների ու Շանթերի: Մտածեցէք, պատմութիւնը ի՛նչ մեծ պարտականութիւն է դրել ձեր ուսերին՝ այսօրուայ վաղուայ համար:

Լուսաւոր ու գեղեցիկ երկրներում ապրում դուք, մեծ մասամբ զարգացած եւ հարուստ ազգերի մէջ: Ձեր կեանքը լեցուն է հրապոյրներով եւ փորձութիւններով: Զգո՛յշ, չընկնէք: Ոտքի կեցէք: Եւ ձեր մտքի առջեւը, իբրեւ փարոս, վառ պահեցէք Հայաստանը եւ Հայաստանի անձնուէր զաւակը՝ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, որի դաղափարը եւ դրօշակիրը կոչուած էք դառնալու դուք:

«Պատմութիւն կը նշանակէ ետ նայիլ առջեւը տեսնելու համար»: Ձեր միտքը դէպի Ռոստոմները եւ ձեր … դէպի ապագան, դէպի Միացեալ, … եւ Անկախ Հայաստան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուղիով:

Ս. ՎՐԱՑԵ…

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ցուցադրութիւն կամ օրագրութիւն՝ գրական էջեր են յաճախ, ուր, երբեմն, մուսաներ, չսպասուած պահու մը մէջ կ՚այցելեն արուեստագէտին, կը ներշընչեն, կը յուզեն եւ թանկագին նիւթ կը հայթայթեն գրագէտին կամ բանաստեղծին:

Այդ հոգեւարէպ պահերը՝ տեսանողին համար յափշտակութեան վայրկեաններ են, մինչ արուեստագէտը կը վերանայ հոգեւին նիւթէն, շօշափելիէն վեր, եւ կը սուզուի անբացատրելի զգայութեամբ այնպիսի՛ գեղեցիկ տեսիլներու մէջ՝ որոնք սովորական մահկանացուներու անտեսանելի եւ անմատոյց կը մնան:

Ներշնչումը երբեմն մենութեան մէջ կուգայ արուեստագէտին. անապատի առանձնութիւնը, պուրակի մը չուքին մէջ, մենաստանի մը նոճիներուն տակ. եւ նոյնիսկ՝ հիւանդանոցի խցիկին մէջ:

Այդ ներշնչեալներէն՝ եղական տաղանդով օժտուած քերթողին, Շաւարշ Նարդունիի «էջեր»ը կարդացի երէկ: Հիւա՞նդ է:

Հոկտեմբերի դալուկ տերեւներուն հետ, ինքն ալ՝ դալկահար, բայց իր քերթողի ոգին՝ արթուն եւ աւելի զգայուն է: Իր ուշը կը գրաւէ կարճլիկ ծառ մը, պատուհանին տակ, դողահար, հովահար, հովն է այցելուն՝ որ կեանք կուտայ կծկուած սաղարթներուն:

Եղիային հետ, կարծես թէ ի՛նքն ալ, ի տես այդ մենաւոր գեղնաւուն, … մէջ ամփոփուած ծառին, կ՚արգա… եւ …

«Հէ՛գ գեղեցիկ ծառ, դեղին «Տերեւէդ անկանիդ …:

Այդ հողմայոյզ ծառը, կծկուած՝ իր մէջ, հիւանդանոցի պատուհանին … տեւ, հիւանդ քերթողին պատկերի … ի՛նքն ալ հողմահար եւ դողահար: Հի… նալի է պատկերը մինչեւ հոս:

Բայց, ի՛նչ ըսել՝ որ քերթողին հոգի… յուզուած՝ այլ տեսիլքներէ, կարծե… կ՚արտասուէ: Գթութեան պատկեր… հիւանդապահուհին է այցի եկողը եւ … դէմն է,— ինչպէս տիկին էլէն Նիկոլ… դիւային կ՚այցելէ: Այն ատեն, քերթ… սրտայոյզ եւ այլայլած կը հառաչէ «Հիւա՛նդ էի, եկիր տեսիր զիս, Ցեռոյ, արցունքի կաթիլներ կ՚իյնան … մաքուր, ծաղկազարդ եւ անուշաբոյր թաշկինակներուն վրայ՝ զորս Տիկին … Նիկոլ նուէր բերեր է Եղիային …

Ըսե՞նք, թէ մեր օրերու Նոր Եղիա… Նարդունին, յուզեալ, զողդոջ, դեղին տերեւ, աշնան տերեւաթափին:

— «Արմա՛նք — զարմանքի մէջ ինկա… եմ», կ՚ըսես, ո՛վ քերթող: Իրր … մ՚է արթնութիւնդ, եւ նինջդ է խոռ… բատ Եղիային:

Ի տես հիւանդապահուհին՝ որ կ… էր իր պաշտօնը կատարելու. զոն… սկզբան ընդվզեցար,

— «Դո՞ւ պիտի լուանաս զիս», կ՚ըսես ապշահար, ափ ի բերան:

Մինչեւ հոս ալ, ոչինչ կայ զարմանալի՝ քու վրադ. գի մարդ ես. … կ՚ընդվզիս, մերթ կ՚երկմտիս եւ … տեղի կուտաս եւ կը հաւանիս որ հիւան… դարպասին ոչ միայն ոտքդ լուայ, …

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ

ՀԱԽԱՏԱՐԻՄ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

Աղջիկը նայում է որսորդի ցոյց տուած կողմը եւ տեսնում, որ ծառի վրայ կապիկը նստել է, թաթերն աղերսական ձեւով ծալել, կարծես ուզում է ասել՝ «գըթա՛ ինձ»:

Աղջիկը սկսում է խնդրել.

— Քեռի, քեռի, խնդրում եմ մի կըրակիր կապիկի վրայ, քեզ ինչքա՞ն կը վարձատրէին նրա համար:

— Ես որսորդ եմ եւ զբաղւում եմ միայն ապրում, զազաններ եմ սպանում, իսկ յետոյ վաճառում եմ ու ինձ համար միս ու բրինձ առնում: Այս կապիկի համար քաղաքում ինձ երեք հարիւր մոնօ կը տային, իսկ երեք հարիւր մոնոյով ես կինոջս ու երեխաներիս հետ կարող եմ երեք օր ապրել:

— Քեռի, իմ մայրն ինձ ուղիղ երեք հարիւր մոնօ է տուել, ահա բոլորը, վերցրու, միայն խնդրում եմ մի կրակի կապիկի վրայ:

— Ուրախութեամբ կը վերցնեմ,— ասում է որսորդը,— փողերը տուր այստեղ,— նա աղջկայ ձեռքից վերցնում է երեք հարիւր մոնօն ու մտածում. «Վատ չստացուեց, ես ուրիշ զազաններ հիմի կը խփեմ, իսկ վաղը կը սպանեմ հենց այս կապիկին եւ սրա համար կրկնակի կ՚աշխատեմ»:

Նա գնում է ուրիշ անտառ, իսկ աղջիկը ձեռքով իր մօտ է կանչում կապիկին: Կապիկը իջնում է, թաթերը դնում կրծքին եւ խոնարհւում է:

Աղջիկը նրան ասում է.

— Այսօր ինձ յաջողուեց քեզ փրկել, բայց այսուհետեւ քեզ այստեղ մնալ չի կարելի, լաւ է, որ ուրիշ անտառ գնաս: Որսորդը կը վերադառնայ եւ կը խփի քեզ: Զգոյշ եղիր, կապիկ, ապրիր ապահով, իսկ իմ գնալու ժամանակն է:

Կապիկը լսում է աղջկայ ասածները, նորից թաթերը ծալում է ու խոնարհւում: Աղջիկը շարունակում է ճանապարհը, իսկ կապիկը աչքերով ուղեկցում է նրան, մինչեւ որ աղջիկը անհետանում է:

Վերջապէս աղջիկը հասնում է այնտեղ, ուր խորթ մայրն էր ուղարկել:

Տեսնում է, որ մի տնակ է կանգնած, իսկ նրա մօտ մի մեծ լճափոս: Միայն լըճակում ջուրը անհանգիստ է եւ նրան պտտում է ահաւոր ջրապտոյտը:

«Գնամ այս տնակը թոյլտուութիւն խնդրեմ՝ մի քիչ հանգստանալու», — մտածում է աղջիկը: Մօտենում է տանն ու ասում.

— Տանտէր, ձայն հանէք:

Մարդիկ դուրս են նայում տնակից, աղջկան տեսնում ու հարցնում:

— Դու ո՞ր տեղացի ես:

Աղջիկը պատմում է խորթ մօր հրամանը:

— Ես պէտք է գնամ լճափոսի մօտ եւ նայեմ նրա խորքը:

Մարդիկ վշտանում են.

— Ա՜խ, ինչ ցաւալի է: Եթէ քո շողքն ընկնի ջրի վրայ՝ դու կենդանի չես մընայ:

— Բայց այնտեղ, ջրի մօտ չտեսնուած ծաղիկներ են աճում: Նրանք կարմրին են տալիս, ես պէտք է այդ ծաղիկներից իմ խորթ մօրը նուէր տանեմ:

— Քո խորթ մօր մասին մենք էլ ենք լսել,— ասում են տանտէրերը,— մենք գիտենք, թէ ինչ տանջանքներ ես կրում դու նրա ձեռքին, խեղճ աղջիկ, մեղք ես, կը գնաս լճափոսի մօտ եւ կը կորչես:

Աղջիկը լաց է լինում.

— Միեւնոյն է, ես ստիպուած եմ գընալու, որովհետեւ իմ խորթ մօր համար ծաղիկներ պէտք է տանեմ, թէ չէ նա ինձ կը հալածի: Չեմ կարող ես առանց ծաղկի վերադառնալ:

Որքան էլ աշխատում են նրան համոզել, բայց աղջիկը միայն լաց է լինում եւ իրենը պնդում.

— Պէտք է գնամ, խորթ մայրս հրամայել է:

Եւ ահա աղջիկը գնում է դէպի լճափը: Նա քայլում է ծառի շուրջը, … յում է, թէ որտեղից կարելի է քաղել … մենադեղեցիկ ծաղիկը: Նա կռանում … դէպի ծաղիկը եւ նրա շողքն ընկնում ջրի մէջ:

Բայց յանկարծ որտեղից — որտեղ … մէջ փայլփլում է ձկնիկների … Նրանց շարժումից ջուրը արծաթափ… դառնում եւ ջրի ոգին չի նկատում … ջրկան: Իսկ այդ ժամանակ լճի մէջ … փին, ծառի վրայ բարձրացել էր … ու ճիւղից ճիւղ էր թռչկոտում: Լճ… փոսի տէրը յափշտակուած նայում է … պիկին: Իսկ աղջիկն այդ ժամանակ … ղում է ամենավառ կարմիր ծաղիկը … հեռանում լճի ափից:

Բայց լողացող ձկնիկների մէջ … կարողանում է ճանաչել հենց այն … նիկին, որին ինքը գնել էր … իրենց տան մօտի առուի մէջ … կերակրել: Դեռ այդ ժամանակից … տղաները վիրաւորել էին. ձկան … վրայ նշան էր մնացել:

Եւ ճիւղից ճիւղ թռչկոտող … հենց այն կապիկն էր, որին աղջիկը … կել էր որսորդից: Այսպէս … ցին աղջկան, նրա հաւատարիմ … կամները:

(2 Շար.)

...։ Այդ քու գիտնալիք բանդ է, ... հանդապահուհիին պարտականու–
թիւնը։

...ոյ սար, քերթո՛ղդ Հայոց, որ ի–
...մ թէ ինչ պէտք ունէիր ինքինքդ
...տաքեալին տեղ դնելու եւ հի–
...պահուհին ալ Ցխուս ներկայելու։
...հիացումս ընդվզումի կը փոխ–
...է, որ հարց կուտամ՝ թէ ի՞նչ պատշա–
...ութիւն կը դնէք, երբ քերթող, այս
...ական պատկերին մէջ, խառնելու
...Գրքի աստուածային խօսքերը՝ երբ
...պահուհիին դրօշը Ս. Աւետա–
...ն մէջբերում կ'ընէք, բանելու համար
... չէք ուզեր, կամ կ'ուզէք հնազանդիլ
...պահուհիին խնամքին։

կ'ըսէք — «Կը սպասնա՛յ յաւերժա–
...», եւ դուք՝ ախորժով եւ ոգեւո–
...թեամբ, խանդակաթօրէն, կ'ընդունիք
...ացումը, թէպէտ յուզուած, եւ կը
... «մի՛ միայն զոտս իմ, այլ եւ
...ձեռս իմ եւ զգլուխ». (Յովհ. ԺԳ.)։

Ձեզ չարուհանիք մնացեալը, բանելու համար թէ կատարեալ աններդաշնակու– թեամբ կը վերջանայ ձեր խնդրանքը, եւ ... խօսքերուն համար ալ անուրդանք ... կը հանդիսանայ։

Առաջ բանլ կ'ուզէք, թէ յաճախ Ս. Գիրք կը կարդաք. բայց դատապարտելի է յաճախ գործածել աստուածային խօսքեր՝ որոնք ոչ մէկ կապ ունին ձեր եւ ...հանդապահուհիին խօսակցութեան հետ։

Ոչ միայն այս, այլեւ ձեր կողմէ գրը– ուած ուրիշ յօդուածներու մէջ ալ՝ գե– ...ալ գրականի շնորհքով կ'արտափայլիք, Եղիայի նման դուք ալ յառաջապահի ...պաշտօն կը կատարէք։ Նա գրական ի– ...մաստասիրութեան քարոզիչ կը դառնէր ...ինքինք, Սփենսերն ու Տէքարթը իր ե– ...մի ունենալով. դուք յառաջապահ տար– ...ֆողիչն կը դառնէք խորհնացիականու– թեան, բան մը զոր դուք ստեղծեցիք. ... Եղիան ստեղծեց Ներքնահայեցողու– թիւնը՝ զի իր անձին շուրջ յղինեցուց ...պի, — մենամոլ եւ մոլագին, քերթող եւ իմաստասէր —, որ Վիքթոր Հիւկո– յին կոչուեցաւ «արտոյտն արեւելից»։

Բայց դուք միթէ չէ՞ք ապրիր հայութեան երբեք արտայայտ՝ որ եկաք թառեցաք ա– մերիկեան արտին մէջ, ուր ոչ կուտ գը– տաք, ոչ Հայու կորկոտ։

Դուք յաճախ Ս. Գրոց կը դիմէք, եկե– ղեցականի մը պէս. երանի՛ թէ պատշաճ տեղին գործածէիք սուրբ տեղիքը աստ– ուածաշնչական, այլապէս՝ ծիծաղելի ու դատապարտելի ...։

Ձեր ուղեղին մէջ՝ Մարգարէի կոչմամբ ... աշխարհ կ'ընթանաք, քարոզե– լու համար Հայութեան, ի սփիւռս աշ– խարհի, եւ հիմակ՝ աւետեաց երկիրն ...րմանքէ զարմանք կը շրջի ձեր արտին ու հոգւոյն հայուածքին, չըլլա՛յ, չըլ– լա՛յ, որ մեղանչէք ի ճանապարհի. չըլ– լա՛յ որ նմանիք այն հին մարգարէին՝ որ իր անխօսուն էշէն յանդիմանուեցաւ։

Յովնան եւ իր դդմենին, — այս պատ– կեր երբեք ձեզ չի լքեր. կը հասկնամ, Յովնանի պէս անապատներ եւ ծովեր կը ...իք եւ ապաշխարողներ կը փնտռէք. Յովնան ի Նինուէ եւ դուք ի Նիւ Եորք՝ ի յամառ ... կը յանդիմանէք ազգու– թեան դէմ մեղանչող Հայերը, եւ կը յա– ...ք որ Նինուէ ապաշխարեց, մոխիր ցա– ...ց գլխուն, մեծերէն մինչեւ փոքրը ար– ...նք թափեց, մարդ եւ անասուն։

Իսկ Հայութիւնը Նոր Նինուէի՝ ոչ ար– ...նք կը թափէ, ոչ ալ կը փնտռէ իր ...ն երկիր աւետեացը։

Հոս իրաւացի է ձեր ցասումը եւ ձեր ...րծն ալ «արժանի գրոց յիշատակի»։

Դուք պիտի ուզէիք «զգաստութեան ...րաւիրել հայ ժողովուրդը՝ որ հետզհե– տէ կը մոռնայ հայրենի աւանդութիւն– ները, կ'ուրանայ հայկական աստուա– ծութիւնները ...»։

Գովելի՛ նախանձախնդրութիւն։

Ո՞վ, ո՞ր գիտակից Հայը պիտի չյա– ...պարտէր, մի ցասմամբ, ուրացումը ...րենի աւանդութեանց։

Ո՛ քերթող, որո՞նք են հայկական ...աստուածութիւնները. անոնք վարո՛ւց, ... հին աստուածներ, իրենց պատուան– ...դաններէն վար առնուած են հին Հայաս– տանի Քրիստոնէութեան շրջանին, նոյն ...ին արքային Հայրապետն, մի ցասմամբ, ...գործանեց կուռքերը Աշտիշատի, Բա– ...ի, Եկեղեաց մեհեաններուն եւ ա– ...ոնց փոխարէն խա՛չ անկեցին, սուրբ ...արաններ կառուցին։ Այս, փաղոց ու– ...ացած հեթանոս աստուածութիւն– ներն. ապա ուրեմն ինչո՞վ կը դատա– պարտէք մեր օրերու հայ ժողովուրդը, որ տակաւին կը պաշտէ խաչն ու աւե– տարանը եւ ունի Հայրապետ եւ տաճար– ներ, ի սփիւռս հեթանոսաց։

Եւ կ'ըսէք, — «Բայց ես, նոր օրերու Յովնան (եղի՛ւ թէ) կը նախընտրեմ եր– թալ խօսիլ ժողովուրդին՝ վտանգի մա– սին, աղէտին մասին, փոխանակ նստելու դդմենիին շուքին տակ ու դիտելու Նին– ուէն, (Նիւ Նորքը ըսել կ'ուզէք) որ կ'ընկղմի»։

Հին օրերու Յովնանը չէք, այդ բացա– յայտ է, զի Աստուծոյ մարգարէն էր ան եւ ոչ աստուածութիւններու։

Երանի՛ թէ նոր օրերու Հայութիւնը նոր Յովնանին ձայնը լսէր եւ ապաշխա– րէր՝ մեղանչումներուն համար։ Բայց դուք ունի՞ք հուրքը սիրտերը վառելու եւ հեթանոսացած Հայերը զղջումի բե– րելու, խաչին ոտքին տակ, արցունքի շիթերով լուացուելու եւ գէթ Եղիային պէս ըսելու խաչեալին

Ե՛կ. անդնդոց խորն անսահման կայ
գաղտ բոյն,
Հո՛ն քրիստոնեայ բոլոր վրեմ
ներշնչմունք
Խաչիդ քեւոց ներքեւ ծընած բի՛ւր
թռչուն ...։

ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ

(«Հայրենիք», Յունիս 16)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԱԾ

Իր ծննդեան 60ամեակին եւ երաժշտու– թեան բերած նպաստին համար, Արամ Խաչատրեան ստացած է Խորհ. Միու– թեան ամէնէն բարձր՝ Լենինի շքանշանը։

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադե– միայի ապագայ գործունէութեան մասին երկար զեկուցում մը ըրած է Ակադ. Վ. Համբարձումեան, Յունիս ութին Երեւան գումարուած Ակադեմիայի ընդհ. ժողո– վին մէջ։

Այսուհետեւ, շեշտած է հայ ակադե– մականը, Հայաստանի գիտական եւ հե– տազօտական հիմնարկութիւնները պէտք է իրենց ուշադրութիւնը կեդրոնացնեն տեսարանական եւ ժողովրդական տըն– տեսութեան հետ կապ ունեցող հարցերու քննութեան վրայ ու, մանաւանդ, պատ– րաստեն մասնագէտներու բնտրանի մը։

Ակադեմականը ընդգծած է, թէ կարգ մը գիտական հիմնարկութիւններ մեծ գումարներ կը մսխեն շատ քիչ արդիւնք տալով եւ օգտակարութիւն ունեցող խըն– դիրներու քննութեան համար։

Վ. Համբարձումեանի տեսակէտով, Հայաստանի եւ այլ Հանրապետութիւն– ներու ակադեմիաներուն ձեռք ձգած ար– դիւնքները «մի քանի անգամ ցած է» Խորհ. Միութեան ակադեմիային գումու– նէութեան բաղդատմամբ։

Այսուհանդերձ, կարգ մը ճիւղերու մէջ, ինչպէս, օրինակ, աստղագիտու– թիւն, հայագիտութիւն, ուսողութիւն, երկրաբանութիւն, քիմիագիտութիւն եւ– այլն, լուրջ հետազօտութիւններ կը կա– տարուին Հայաստանի մէջ։

Զեկուցումին մէջ, Համբարձումեան շեշտը դրած է մասնագէտներու պատ– րաստութեան անհրաժեշտութեան վրայ, յատկապէս գիտութեան առաւել հեռա– նկարային ճիւղերուն համար, ինչպէս՝ ուսաօրնագիտութիւն, ելեկթրոնիք, աստղաբնագիտութիւն, երկրաշարժագի– տութիւն, եւայլն։

Վերջապէս առաջարկած է արմատա– պէս փոխել Հանրապետութիւններու մէջ հրատարակուող միութենական, այսինքն ամբողջ Խորհ. Միութեան վերաբերող հանդէսներուն դիմագիծը։ Իր կարծիքով այդ հանդէսները պէտք է հրատարակ– ուին այն երկիրներուն մէջ, ուր «առա– ւել զարգացած են գիտութեան այդ ճիւ– ղերը»։ Այսպէս, օրինակ, Հայաստանի մէջ պէտք է հրատարակել աստղագիտու– թեան, մեատղագիտութեան, երկրա– շարժագիտութեան, եւ նման գիտու– թիւններու վերաբերեալ մասնագիտական պարբերաթերթեր։

ՀԱԿԱԿՐՕՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Պատկան մարմինները վերջ տալու հա– մար Կրասնոսելսկ (Հայաստան) գիւղին մէջ կատարուող կրօնական ծէսերուն ու մանաւանդ՝ տեսնելով որ կրօնական հա– ւատքը լայն արմատներ կը ձգէ «ոչ մի– այն կիսագրագէտ տարիքաւոր մարդ– կանց, այլեւ պատանիների ու աղջիկնե– րի մէջ», անաստուածական դասախօսու– թիւններու շարք մը կազմակերպած են եւ այս առիթով ցուցադրած՝ նաեւ հակա– կրօն բովանդակութիւն ունեցող ժապա– ւէններ, որոնց անունները յիշատակուած են «Սով. Հայաստան»ի Յունիս ութի թիւին մէջ.— «Կախարդի աղջիկը», «Սատանայական ժողով», «Խոստովա– նանք» եւայլն։

Միայն այս տարուան ընթացքին գիւ– ղերուն մէջ եղած են «աւելի քան հարիւր դասախօսութիւն ու զեկուցում» հակա– կրօնական նիւթով։

ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆԻ ԵՒ ՊՏՈՒՂԻ ՊԱԿԱՍ

«Սով. Հայաստան»ի Յունիս ութի թի– ւին մէջ, երեւանցի մը՝ Վ. Բաղդասար– եան շատ ցաւալի իրողութիւն մը կը մատնանշէ.— Վերադաս մարմիններու անկազմակերպութեան պատճառով «յու– նիսեան այս օրերին Երեւանը ոչ մի խա– նութում թարմ բանջարեղէն եւ կանա– չեղէն չկայ»։

Գարնան ամիսներուն, կ'աւելցնէ յօդ– ուածագիրը, «խանութները լցուած էին սպանաղով» միայն։

ԱՂՔԱՍԽՆԱՄԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Անցեալ Կիրակի, բարեբախտաբար, օրերէ ի վեր անսատոյգ օդը աննպաստ ա– նակնկալի մը չբերաւ Փարիզէն եւ շըր– ջաններէն խուռներամ՝ Աղքախնամի դաշտահանդէսին փութացած հոծ թիւով հայրենակիցները։

Շատ շուտով, խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ Մոնմորանսիի գեղատե– սիլ մէկ վայրին մէջ գետեղուած Հան– դըստեան Տան պարտէզին մէջ։

Դաշտահանդէսը, որ կը զուգադիպէր Հանգստեան Տան հիմնադրութեան տաս– նամեակին, սկսաւ կէսօրուան աւանդա– կան ճաշով։ Կէսօրէ ետք, գործադրուե– ցաւ խնամուած գեղարուեստական բա– ժին մը։

«Սօսի» պարախումբը, անգամ մը եւս, իր ամբողջական կազմով, գեղեցիկ տարազներով, կովկասեան եւ մասամբ հայկական պարերով շատ շուտով ստեղ– ծեց ջերմ մթնոլորտ մը։ Փոքրիկներ Ճօլօլեան եւ Պալըրճեան իրենց պարերով խլեցին ծափեր։

Տպաւորիչ էր Տիկին Ֆորէսթիերի (Օր. Մ. Մուրատեան) երեք ժողովրդական մեներգները։ Հաճելի ձայն, տոհմիկ երգերու համապատասխան հարազատ շունչ ունեցող երգչուհի մը, որ արժա– նացաւ ջերմ ծափերու։

Մինչեւ ուշ երեկոյ ձայնասփռուած հայկական երգերը, խմբերգները եւ պա– րերգները, արեւելեան համեղ կերակուր– ները եւ մանաւորաբար հաճելիին հետ օգտակար գործ մը կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը պատճառ եղան, որ ներկաները ստեղծեն ազգային խանդա– վառ մթնոլորտ մը։

Դաշտահանդէսի այս գեղեցիկ եւ հա– ճելի ձեռնարկը քաջալերելու մտադրու– թեամբ ներկայ էին Անթոնիի քաղաքա– պետը՝ Պ. Քօլաս, հայրապետական պատուիրակը՝ Սերովբէ Արք., կաթողի– կէ Հայոց Թեմակալը՝ Գերպ. Ամատունի, Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի տե– ծաւորը՝ Հ. Բարսեղ Վ. Զէյթճեան, պատուելի Սիսլեան եւ ուրիշներ։

Աղքատախնամի այս աւանդական դաշ– տահանդէսը, իր կոկիկ կազմակերպու– թեամբ եւ հայկական ժամանցի հաճելի օրով, մեր հանդէսներուն ամէնէն մտեր– միկ եւ օգտակարներէն մէկը դարձած է։

Մտերիմ իր մթնոլորտով եւ օգտակար իր հասոյթով։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԲԺԻՇԿԸ.— Ես հիմա կ'ըսեմ ձեր ու– տելիքը։ Դուք պտուղներ շատ պէտք է ուտէք, առանց կեղեւը մաքրելու։ Իսկ ի՞նչ կը սիրէք ամէնէն աւելի։

ՀԻՒԱՆԴԸ.— Ընկոյզ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (159)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Կարեւոր գործադրութեանց յանձնառու ըլլալով, սահմանական կերպով ծառա– յող եւ օժանդակող այդ մասնաճիւղը կազմողները, վերեւ իրենց անունները յիշատակուածներն են։

մտադրութեանց իբր արդիւնք, իրենցմէ Քրիստափոր Միքայէլեան, աղջիկը՝ Ռուբինա Ֆայն, Լիփա Րիփս եւ Տիկին Սոֆի Րիփս, երկու անգամ Սէլամլըքի հանդիսավայրին բարձրաւանդակին վը– րայ եւ տասներկու անգամ ալ բարձր ա– րարողութիւնը դիտելու համար սովորա– բար եկող միւս հիւրերուն մէջ, Մարգա– րանի հրապարակը գտնուած են, քանիցս ուշադրութիւն ըրած, հաշուած եւ ար– ձանագրած, որ Մզկիթին ներքին դուռ– նէն մինչեւ բակին դուռը մէկ վայրկեան 42 երկվայրկեանէն կը հասնի կայսերա– կան կառքը. հետեւաբար «դժոխային մեքենայ» անուն սոսկալի եւ սպանիչ նիւթեր պարունակող գործիքը հայթայ– թելով, կառքի մէջ դրած, նոյն բարձր վայրը մտցուցած եւ Վեհ. Կայսեր վե– րադարձին պահուն գործածել որոշած է– ին, միայն Քրիստափոր Միքայէլեան, եպերելի ձեռնարկին այս ձեւ գործա– դրուելուն հակառակ ըլլալով, բարձրա– ւանդակին վրայէն ձեռքով պայթուցիկ նետելու գաղափարին վրայ կը պնդէր եւ այդ կերպ պայթուցիկ նետելու փոր– ձերը շարունակելու համար Սոֆիա գա– ցած էր։

Այն միջոցին Ժընեւի մէջ Հայ Յեղա– փոխական Դաշնակցական Մարմնին մէկ համաժողովը պիտի գումարուէր։ Պոլսոյ յեղափոխական մասնաճիւղին կողմէ, ի– բր պատուիրակ նոյն համաժողովին ներ– կայ գտնուելու համար, յիշեալ Ժօրիսի ընկերովը Պոլսէն փախած է Արնա– վուտքէօյցի Վռամշապուհ Քէնտիրեան, որ Սոֆիա հանդիպելով, Քրիստափորի հրաւէրով Քնեաժօվօ կամ Պալի Էֆէնտի գիւղը գացած են։ Հոն երկուքն ալ պայ– թուցիկի փորձ կատարած ատեն, անակն– կալ պայթումի մը հետեւանքով սպան– նուած, բնաջինջ եղած են, հետեւա– բար, բուն իսկ կառքով եղերական վատ արարքը գործադրել մտադրող Րիփս, իր կնոջ Սոֆիի անուան մասնաւորաբար Վիէննայէն Պոլիս կառք մը բերել տուած է. այս կառքը Սէլլիօ Րիչիի կամ բուն անունով Վահանի, միջնորդ Մաթէօյի եւ Միխալի միջոցաւ մաքսատունէն հան– ուած է, կառապան Մկրտիչի կողմէ Շիշլի, Թաթավլա հրապարակի, նախա– պէս վարձուած եւ յարդարուած ախոռը եւ կառատունը փոխադրուած է, ուր բերուած են Կարապետ Աչոտի եւ վերո– յիշեալ Մկրտիչի կողմէ գնուած կենդա– նիները. այդ կառքը, եղերական արար– քին օրը, կառապան Գրիգոր Վարշամովի եւ ձիադարման Երուանդի կողմէ վարձ– ուելով, մտցուած է Սէլամլըքի արարո– ղութեան մէջ եւ սոսկալի գործիքը ա– տոնց, ինչպէս նաեւ Լիփա Րիփսի, Օր. Ռուբինա Ֆայնի կողմէ անձամբ գոր– ծածուած եւ բռնկցուած է. իսկ Սէլլիօ Րիչի, Կարապետ Աչոտ եւ Արտաշ Թոր– գոմ ալ կատարած են կոմիտէին վերա– բերեալ զանազան պարտաւորութիւններ, մասնակից եւ գաղափարակից եղած են ամէն տեսակ յեղափոխական խորհրդակ– ցութեանց, ընկերակցած են պայթուցիկ գործիքին պատրաստութեան, մէլինիթ կոչուած կարեւոր հրանիւթը, ֆումպարա պայթուցիկ, պատրոյգ եւայլ քանդիչ եւ հրավառ գործիքներ բերել տուած են Պո– լիս, եպերելի մտադրութեանց գործա– դրութեան համար, զանոնք պահած եւ ընկերութեան մէջ մտնող ծանօթ անձե– րու բաժնած են։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական ստորճան :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, ժամը 11*ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ* (15 Րիւ Ժան Կուժօն) *տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար՝*

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

եւ ՆՈՒՊԱՐ ընտանիքի հանգուցեալ անդամներուն :

Ինչպէս նաեւ բարերարներ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ եւ ԱԹԱՆԱԳԻՆԷ ԷԴՆԱՅԵԱՆԻ համար :

Նախագահութեամբ՝ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ի յարգանք այս մեծանուն բարերարներուն յիշատակին, կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեան :

ՇԱՒԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի, ժամը 15*ին դպրոցի սրահը : Երգեր եւ արտասանութիւններ դըպրոցի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի* Տիկին Փափազեանի :

Պիտի ըլլայ գիւրամատչելի պիւֆէ :
Մուտքը ազատ է :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նուիրուած մեր բիւրաւոր նահատակներուն :

Կը նախագահէ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ :

Կը խօսի՝ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Կը ներկայացուի Մալխասի «ՋԱՐԹՕՆՔ»ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Թատերախումբին կողմէ :

Կը գործադրուի նաեւ գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր :

Կիրակի, (23 Յունիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին Արթիւթիֆ *շքեղ սրահին մէջ :*

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները անխտիր :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն պարտադիր ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն, այս Ուրբաթ ժամը 20·30*ին Ահարոնեան ակումբը :*

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է, բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. ներկայացուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ 29 *եւ* 30 *Յունիս :*

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30*ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :*

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» խումբի ժողովը, այս Կիրակի՝ կէսօրէ ետք ժամը 5*ին :*

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ, ժամը 20·30*ին, Օհանջանեան սրահին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :*

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30*ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :*

EXPOSITON

CARZOU

« LUMIÈRE D'ÉTÉ »

GALERIE DAVID ET GARNIER
6, Avenue Matignon

Jusqu'au 22 Juin

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հ. Կարմիր Խաչի Օդ. Մարմնի Օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1*ին : Արձանագրութեան համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին,* 15 Րիւ Ժան Կուժոն, *Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը* 10–12, *տղոց պատուաստի վկայականներով : Պարտաւորիչ է Պէ Սէ Ժէի պատուաստը :*

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 45-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի սրահին մ…

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի.— Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ Ընկեր ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆ

Կ'երգէ Օր. ԱՆԺԷԼ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած յայտագիր, հայկական տոհմիկ եւ ժողովրդական պարեր, կատարմամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի, Քրիստափոր խումբի ԶԱՐԵՆՑ պարախումբին կողմէ :

Օր. Ալիս Շամիրեան, *արտասանութիւն* ընկերուհի Սեդա Թիւթէլեան, ընկ. Վանիկ Նազարեան, Մասիս Գուլումեան, Յակոբ Սարգիսեան և Յակոբ Հայթայեան

Կէս գիշերէն ետք կը սկսի եւրոպական պար :

Նուագախումբ՝ HANS-SIGUEL

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի, ժամը 11 – 21, ԼԸ ՓԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ
ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
3 Ավրընիւ Կռանշան

Ի նպաստ Բարեսիրական ու Կրթական ձեռնարկներուն Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11*ին, բացօթեայ ճաշ ժամը* 13*ին, եւ ընթրիք ժամը* 19*ին*

ՃՈՒ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Գեղարուեստական բաժին եւ զբօսալի խաղեր

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Շողեկառք Կառ սէն Լազարէն Սէն Ժէրմէն – Լէյի կայարանը (ուշ Թէ Լը Փէք) :

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել Էրմիթաժի կայքը :

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԸ (ROISSARD - Isère)

ASSOCIATION JEUNESSE ET ACTION

ԲԱՑՈՒՄ « ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ » ՆՆՋԱՐԱՆԻ



Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 14 Յուլիս, կէսօրէ ետք ժամը 3ին :

Moyens d'accès : Gare Monestier de Clermont. — Par la route : R. N. 75 (à 300 mètres du camp).

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ նորակառոյց եկեղեցիին օծումը եւ յարակից Ազգ. Տան պաշտօնական բացումը պիտի կատարուին ամսոյս 30*ին, Կիրակի օր :*

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի երիտասարդ աշխատաւոր մը, խանութի մէջ աշխատելու համար : Դիմել՝

58, Rue de Cléry, "Paris-Californie"

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

— ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ —

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, այս Շաբաթ՝ ժամը 21, Սալ տէ Ֆէթ, Րիւ Վոլթեռ :

Կը նախագահէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :—

Ներկայ կ'ըլլայ Ալֆորվիլի երեսփոխան–քաղաքապետը՝ Պ. ՌԱՈՒԼ ՊԼԷՕԶ :

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւն եւ օրուան հանդէսին պատշաճ յայտագիր :

Տեղւոյն վրայ, հանրակառքով երթ ու դարձի ձրի սպասարկութիւն :

ԱՒԵՏԱՐԱՆՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Տեղի պիտի ունենան Լիոնի Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյն մէջ, 21 Փոլ Լօժէն Տէռնէլ, *Յունիս* 19 – 22*. Իրիկունները ժամը* 8·30*ին :*

Սոյն ժողովներուն Ֆրանսահայ Աւետարանական Եկեղեցիներու համագումարին …, պիտի խօսին զանազան հովիւներ, Յունիս 23*ին նոյն ժողովարահին մէջ Կիրակի առաւօտ ժամը* 10*ի պաշտամունքին, պիտի խօսի Մ. Նահանգներէն « Վէթէրան» հովիւ Վեր. Պետիկեան :*

Մեր բոլոր ազգակիցները անխտիր սիրով հրաւիրուած են բոլոր ժողովներուն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 22 ՅՈՒՆԻՍ

SAMEDI 22 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9637

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9637

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵՎԵՐՋ

Ամառնամուտ է, ըստ օրացոյցի : Սակայն ի՜նչ ամառ :

Անախորժ խառաչունչ ձմեռէ մը վերջ, գարունն անցաւ գրեթէ առանց աքիլի : Իսկ այժմ ամառը կը սկսի անձրեւով : Բնութիւնն ալ չի հետեւիր այլեւս օրէնքի : Տարուան չորս եղանակները դժուար կ'ըլլայ երբեմն զանազանել իրարմէ, այնքան կը նմանին իրարու :

Ամառնամուտը նախանշանն է դպրոցական շրջանի վերջաւորութեան : Մեծ ու պզտիկ վարժարաններ, մանկապարտէզէն մինչեւ համալսարան հետզհետէ կը փակեն իրենց դուռները, պատրաստուելու համար ամառուան արձակուրդին :

Քննութիւններու, տարեվերջի եւ մրցանակաբաշխութեան հանդէսներու օրերն են հիմա : Ինն ամիս ուսում եւ երեք ամիս հանգիստ :

Մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի երկսեռ աշակերտութեան սիրելի երազն է դպրոցական արձակուրդը, որ առիթ կ'ընծայէ իրենց պահ մը հեռանալու դասարանի գրասեղաններէն եւ քաղաքի ժխորէն՝ հանդարտ մտքով կազդուրուելու համար բնութեան ծոցին մէջ :

Մեր փոքր ածուն ալ ունի իր դպրոցներն ու հայերէնի դասընթացքները : Անոնք ալ կը պատրաստուին իրենց ամավերջի հանդէսներուն :

Փարիզեան շրջանի մեր զոյգ պաշտօնական վարժարանները այս տարի գեղեցիկ գաղափարն են ունեցած նոյն օրը չկատարելու իրենց տարեվերջի հանդէսները, ինչպէս կը պատահէր յաճախ : Սեւրի Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութիւնը տեղի կ'ունենայ 29 Յունիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 6ին, Դպրոցասիրաց աղջկանց վարժարանի հանդէսը՝ 30 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ :

Փարիզի եւ գաւառի մէջ հայերէնի դասընթացք պահող կազմակերպութիւններն ալ տարեվերջի հանդէսներ պիտի սարքեն իրենց աշակերտներուն համար :

Զունինք ճշգրիտ վիճակագրութիւն մը՝ այդ դասընթացքներուն հետեւող աշակերտ - աշակերտուհիներու թիւին մասին : Մեր թերթի սիւնակները տրամադրած ենք միշտ՝ արձագանգ հանդիսանալու համար բարեսիրական, երիտասարդական եւ համայնական կազմակերպութեանց ձեռնարկներուն՝ ազգապահպանման մարզին մէջ :

Զենք գիտեր թէ յամի տեառն 1963ին նուազած ենք թէ առաջ, բաղդատմամբ նախորդ տարիներուն : Շատցա՞ծ են թէ պակսած «հայերէնի դասընթացք»ներն ու անոնց հետեւողները :

Տարակոյս չկայ, որ քանի՛ կը յառաջանան տարիները տարագրութեան մէջ, այնքան կը դժուարանայ հայապահպանման գործը : Ուստի անհրաժեշտ է բազմապատկել մեր ճիգերը՝ նոր սերունդի փրկութեան համար :

Կազմակերպուած աշխատանք եւ զոհողութիւն : Ահա՛ թէ ինչ բանի կը կարօտինք յաջողելու համար :

Արձակուրդի ամիսները խորհրդածութեան օրեր պէտք է ըլլան իւրաքանչիւրին համար, որպէսզի կարելի ըլլայ նոր ծրագիրներով դիմաւորել յառաջիկայ դպրոցական վերամուտը, աւելի մեծ արդիւնքներ ձեռք բերելու յոյսով :

Դպրոցական տարեվերջի հանդէսները պիտի յաջորդէ օդափոխութեան կայաններու բացումը : Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը ամէն ճիգ ըրած է՝ հանգստաւէտ պայմաններ ապահովելու համար մեր փոքրիկներուն, ինչպէս միշտ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԴԻՐՔ ԿԸ ՃՇԴԷ

Անխնայ պատերազմով մը, Իրաքի կառավարութիւնը կ'ուզէ վերջնականապէս լուծել քրտական հարցը :

Կառավարական զօրքերը, անակնկալ գործողութիւններով կը փորձեն մահացու հարուած մը տալ Պարզանիի ապստամբներուն : Կարգ մը տարրեր, կոթնած Պարզանիի հակառակորդ ցեղախումբերու վրայ, կրցած են մտնել ըմբոստական շարժումին ծոցը եւ տեղահան ընել Պարզանիի կարգ մը կայանները : Պաղտատի իշխանութիւնները կ'ուզեն նաեւ սովի մատնել Քիւրտերը բոլորովին պաշարելով : Այս ներխուժումին առջեւ, Պարզանիի ուժերը ստիպուած եղած են նահանջի ճամբան բռնել եւ նոր կայաններ փնտռել, Հիւսիսի լեռներուն մէջ : Այս կացութեան մէջ, պատահած է նաեւ անխուսափելի միջադէպ մը : Արդարեւ Քիւրտերը, առաջին անգամ ըլլալով, յարձակած են Քէրքիւքի Այփիսիի (քարիւղի ընկերութիւն) հաստատութիւններուն վրայ եւ կարգ մը վնասներ հասցուցած ինչպէս յայտարարած են նաեւ պատասխանատուները աւելցնելով թէ եղած վնասները արգելք կը հանդիսանան որ այդ հաստատութիւնները քարիւղ արտադրեն ժամանակաւոր կերպով : Այս ցոյց կու տայ նաեւ թէ քրտական շարժումին «աքթիվիսթ» թեւը սկսած է յաղթել, պարզանական չափաւոր տարրերուն :

Կասկած չկայ որ քրտական այս շարժումը շատ աւելի կարեւոր է քան ինչ որ կը կարծուի : Քիւրտ փոքրամասնութիւնը, երբ կոմնէրը վերսկսան, որոշ համաձայնութեան մէջ էր Պաասականներու թշնամի տարրերու հետ եթէ նոյնիսկ չէր բաժներ անոր գաղափարական տեսակէտները : Համայնավարները բաց է ի բաց դիրք բռնած էին Քիւրտերուն ի նպաստ, կը թուի թէ նոյնիսկ Շիի կրօնական ընդդիմութիւն մը սկսած էր որոշ դեր խաղալ կառավարութեան դէմ որու անդամներուն մեծ մասը Սիւննի են : Շիի համայնքը (մահմետական բաժանում մը, որ Ալին կ'ընդունի իբրեւ օրինաւոր յաջորդը Մարգարէին եւ այդ իսկ պատճառաւ հերետիկոս նկատուած է Սիւննիներուն կողմէ) տեղաւորուած է Իրաքի մէջ եւ սպառնալիք մըն է կառավարութեան մը համար որ չի կոթնիր անոնց վրայ : Շիիներու եւ Քիւրտերու գինակցութիւն մը կրնար «հիւսիսի անջատում» մը ստեղծել որ աւելի մեծ կարելիութիւններ կ'ունենայ յաղթանակ տանելու կեդրոնի կառավարութեան վրայ :

Պաղտատի կառավարութեան կողմը սակայն, կացութիւնը շատ աւելի ծանր է : Պաասը որ ցարդ ճարպիկ կերպով շարժած է, վտանգի մը առջեւ է որ կրնայ շատ սուղի նստիլ իրեն, ըստ դիտողներու կարծիքով : Արդարեւ ամբողջ շարժումին պատասխանատուութիւնը Պաասը մինակը ստանձնած է ինչ որ պատասխանատու կը դարձնէ նաեւ Սուրիոյ Պաասականները : Կնճռոտ կացութիւն մը երբ նկատի առնենք նաեւ թէ Նասըրի նպաստաւոր տարրերը բացէ ի բաց դիրք բռնած են Պաղտատի ի նպաստ մինչ Գահիրէ չէզոքութիւն կը խաղայ առանց անտարբեր ըլլալու :

Փրաւտայի միջոցաւ Խորհ. Միութիւնն ալ իր տեսակէտը կը պարզէ, ու նոյնիսկ սպառնական ոճ մը կ'ընդգրկէ :

« Դէտ » ստորագրութեան տակ, յօդուածագիրը կ'ըսէ .— « Այն իրողութիւնը որ Խորհ. Միութիւնը կ'օժանդակէ Իրաքի չի նշանակեր թէ միջոցներ ունինք չռայլութիւններ ընելու եւ անտարբեր ենք թէ ի՛նչ բանի կը ծառայէ մեր օժանդակութիւնը : Ընդհակառակն : Խորհ. Միութիւնը չի կրնար անգիտանալ թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ Իրաքի մէջ եւ Խորհ. Միութիւնը չի կրնար ընդունիլ որ երիտասարդ պետութեանց տուած իր օժանդակութիւնը օգտագործուի նպատակներու որոնք ոչ մէկ կապ ունին դաղթատիրականութեան ձգած ամօթալի հետքերուն դէմ պայքարին հետ » :

Խորհ. Միութեան բանբը շատ յստակ է .— կրնայ կտրել Իրաքի տուած վարկերը եթէ Քիւրտերու դէմ պատերազմը շարունակուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ փակարանին առաջին օրը ապարդիւն անցաւ : Արդարեւ Հինգշաբթի օրուան երկու ծուխերն ալ սեւ էին ինչ որ կը նշանակէր թէ ոչ մէկ կարդինալ կրցած էր 54 ձայն ապահովել : Առաջին օրուան քուէարկութեան բացասական երեւոյթը կարծել կու տայ թէ Միլանոյի Արքեպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Մոնթինի ընտրուելու հաւանականութիւնները կորսնցուցած է : Արդարեւ հակառակ պաբազային, առաջին օրն իսկ պէտք է իր անունին շուրջ համախմբուէր Կարդինալներու մեծամասնութիւնը : Այդ պատճառաւ կը խօսուի տակաւին միւս հաւանական թեկնածուներու մասին՝ Լեռքարօ, Քոնֆալոնիէրի, Անթոնիութթի եւ Աղաճանեան : Կարգ մը շրջակներու համաձայն, ծուխը ճերմակ կրնար ըլլալ Ուրբաթ առտու, բայց այն պարագային երբ Կարդինալ Մոնթինի Ուրբաթ առաւօտ ալ չընտրուէր, այլեւս որեւէ հաւանականութիւն չունէր Ս. Պետրոսի գահը գրաւելու :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ քառասուն միլիոն ռուբլիի նոր փոխատուութիւն մը ըրած է Եգիպտոսի, ըստ համաձայնութեան մը որ եղած է Մոսկուայի մէջ, փոխ - նախագահ Ամէրի եւ խորհրդային ղեկավարներուն միջեւ :

ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարը՝ Ու- Թան Փեշտա պիտի երթայ Յուլիս մէկին :

ՆԱԽԱԳԱՀ Սոքարնօ Փարիզ հասաւ Ուրբաթ : Պիտի մնայ մինչեւ Կիրակի :

ՔԱՐԱՑԻՊՆԵՐՈՒ մէջ նորէն չփոթ կացութիւն մը կը տիրէ : Ըստ աքսորի «Քուպական Յեղափոխական Խորհուրդին» հակաքասթրեան ուժեր ցամաքահանում մը կատարած են Քուպա : Ուաշինկթընի մէջ կը յայտնեն թէ լուր չունին նման ձեռնարկէ մը :

ԱՆՐԻ ՏԸ ՄՈՆԹԵՐԼԱՆԻ մուտքը Ֆրանսական Կաճառէն ներս տեղի ունեցաւ գոնիակ, բացառապէս : Զինքը ընդունած է դուքս Տը Լէվի - Միրըփուա որ յիշած է Անտրէ Սիկֆրիտի սա խօսքը .— « Ի՞նչ պիտի արժէր նիւթական ամէնէն սքանչելի յառաջդիմութիւնը եթէ դայն ձեռք ձգելու համար, անհատին զոհողութեամբը պէտք է վճարուէր : Նպատակը կը մնայ մարդը » :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ պաշարման վիճակը պիտի շարունակուի երկու ամիսով : Խորհրդարանը վաւերացուց այս երկարաձգումին վերաբերող բնակիչը : Երեւանեան ժողովին մէջ արդէն, Պաշտպանութեան նախարարը՝ Սանճար յայտարարած է .— «Երկրին մէջ, կարգ մը մարդիկ կան որոնք յարաբերութեան մէջ են արտասահմանի հետ եւ վնասակար գործունէութիւն մը ունին : Ի մօտոյ, առանց ուրիշ մանրամասնութիւններ տալու, յայտնութիւններ պիտի ընենք այդ մասին, ժողովին եւ մամուլին» : Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն կ'ակնարկուի գործունէութիւններու որոնք կապ ունին քրտական շարժումին հետ : Արդարեւ թրքական զօրքը համախմբուած է իրաքեան սահմանին վրայ : Թուրքիոյ կառավարութիւնը կ'ուզէ նախ որ ցեղախումբի վիճակէն ելած քրտական տարրերը հանդարտ մնան, միւս կողմէ կը խորհի թէ Իրաքի քրտական շարժումը կրնայ անդրադարձներ ունենալ թրքական եւ պարսկական Քիւրտիստանին վրայ : Թուրքիա, հաւանաբար չէ մոռցած որ 1947ին, Պարզանիի ցեղախումբերը առանց դժուարութեանց բախելու, թրքական հողամասը անցած են Հայաստան ապաստանելու համար :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ լիկայի պօյքոթի կեդրոնական Գրասենեակը զեկոյց մը հրատարակած է որու մէջ կը յայտնէ թէ « Սեւ Ցանկ » անցուցած է նաեւ դրամատան Ֆրանքեւամերիկեան Ընկերութիւնը եւ Ֆուկա օդանաւային ընկերութիւնը որոնց կեդրոնատեղիները Փարիզ կը գտնուին : Դրամատունը սեւ ցանկը անցած է որովհետեւ դրամագլուխին մէկ կարեւոր մասը զուիցերական Քոնթինըթըլ Էնթըրփրայզ կը պատկանի, որ արդէն սեւ ցանկին վրայ էր :

ԳԱՀԻՐԷԻ կառավարութեան մէկ հրովարտակը ազգայնացուց ճամբաներու փոխադրութեան 16 ընկերութիւններ :

ՆԱԽԱԳԱՀ Քենըտի այսօր ճամբայ կ'ելլէ իր եւրոպական շրջապտոյտին համար : Կիրակի օր Գերմանիա պիտի ըլլայ ուր ներկայ ըլլալէ ետք Քէօլնի Մայր - Տաճարին մէջ մատուցուած պատարագին, ճաշի հիւրը պիտի ըլլայ վարչապետ Ատընաուըրի : Նախագահ Քենըտիի այս ճամբորդութիւնը շատ մեծ հոսնցնել տուաւ նկատի առնելով որ երբեք եւրոպական այսքան անկայուն քաղաքականութեան մը դիմաց գտնուած չէ Ամերիկան : Արդարեւ Լոնտոնի մէջ՝ Մաքմիլլընի օրերը հաշուած են, Գերմանիոյ վարչապետին վերջին օրերն են (Ատընաուըր պիտի քաշուի աշնան), Հռոմ Պապ չունի (կրնայ ունենալ մինչեւ հասնիլը անշուշտ) իսկ տը Կոլ իր յաջորդին մասին կը մտածէ : Չորեքշաբթի օր, Քենըտի Պերլին պիտի այցելէ — իր ճամբորդութեան կարեւորագոյն հանգրուանը — : Հինգշաբթի պիտի այցելէ իրլանտական իր նախնեաց բնակավայրերը եւ Յունիս 29ին՝ անցնի Լոնտոն : Անկէ Հռոմ ուրկէ՝ Յուլիս 2ին պիտի վերադառնայ Ուաշինկթըն :

ՊՐԱԶԻԼԻ նախկին նախագահը՝ Քուպիչէք Եւրոպա կ'այցելէ : Քանի մը օր ալ Փարիզ անցուց :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ զինուորական ծառայութեան շրջանը կրնայ 16 ամիսի իջնել 1964 աշունէն սկսեալ :

ԱՆԳԼԻՈՅ իշխան Ֆիլիփը հաւանաբար պիտի չկարենայ դիւրին ազատել իր օձիքը, ոչ ալ իրեն ընկերացող Սքոթլանտ Եարտի գաղտնի ոստիկանը որ թոյլ տըւած է իշխանին փրպ մը մտնել եւ Պրանտի մը խմել - Իշխանը գլուխը կախ դըպրոց վերադարձած է ուր նման յանցանքներու սովորական պատիժը գաւազանի վեց հարուած է, լաւ տեսակէն (Սիքս օֆ թ'իր Պեսթ) : Անհրաժեշտ կը նկատուի որ իշխան Շառլ այդ ծեծը ուտէ ի փառս Մեծն Բրիտանիոյ համբաւին եւ արքայական ընտանիքին վարկին :

ԳՐԱԲԱՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գրաբարի ուսումնասիրութեան ու հայերէն լեզուի պատմութեան վերաբերեալ Հր. Աճառեանի փայլուն ժամանակաշրջանէն, Մ. Աբեղեանի «Գրաբարի քերականութիւն», Ար. Ղարիբեանի «Հայոց լեզուի պատմութեան ուսումնասիրութեան ներածութիւն» (1937) աշխատութիւններէն վերջ կ'արձանագրենք քերականութեան լուրջ աշխատութիւններ կամ գրաբարի հարցերու մասին մենագրութիւններ, որոնք պատրաստուած են համալսարանի ուսուցչապետերու կամ ուսուցչութեան թեկնածուներու կողմէ, ինչպէս, օրինակ, «Գրաբարի ձեռնարկ» (1952), հրատարակուած Աշոտ Աբրահամեանէ, որ 300 էջ յատկացուցած է քերականութեան, իսկ մնացեալ 300 էջերը՝ պատճէններու եւ բառապաշարի: Այս աշխատութիւնը վերահրատարակուեցաւ 1958ին, ան համարուած ըլլալով այս բնագաւառի լաւագոյն գործը: Այլապէս, պէտք է նշել այն իրողութիւնը, որ Հայաստանի լեզուաբանները նուազ ուշադրութիւն դարձուցին գրաբարի հետազօտութեան եւ մեծ մենագրութիւններուն:

Արտասահմանի մէջ հրատարակուելէ յետոյ Հ. Արսէն Բագրատունիի հազար էջերով գրաբարի քերականութիւնը, Հայաստանի մէջ 1935ին լոյս տեսաւ Հր. Աճառեանի «Գրաբարի ուսուցիչ» դասագիրքը, իսկ 1954ին՝ «Հայոց լեզուի համառօտ պատմութիւն»ը, որուն առաջին կէսը՝ նուիրուած է գրաբարին, իսկ միւս կէսը՝ միջնադարեան եւ ժամանակակից գրական հայերէնին: Լեզուաբանական հիմնարկութեան տնօրէն Գէորգ Ջահուկեան, որ Աճառեանի աշակերտը եղած է, 1954ին հրատարակեց իր «Քերականական եւ ուղղագրական աշխատութիւնները հին եւ միջնադարեան Հայաստանում (Ե. - ԺԵ. դար)» աշխատութիւնը, իսկ 1959ին լոյս ընծայեց հետաքրքրական տեղեկութիւններով լեցուն գեղեցիկ մենագրութիւն մը, ուր ան կը վերաքննէ հայագիտութեան մէջ մտած քանի մը մատական վարկածներ եւ լիովին կ'օգտագործէ մասնագիտական մատենագրութիւնը: Այս՝ «Հին հայերէնի հոլովման սիստեմը եւ նրա ծագումը» գործն է: 1945ին լոյս տեսաւ Ա. Առաքելեանի «Գրաբարի դասագիրքը»: Պէտք է նշել նաեւ Վարագ Առաքելեանի երկու աշխատութիւնները գրաբարի մասին՝ «Գրաբարի հոլովների իմաստային նշանակութիւնները» եւ «Գրաբարի հոլովում եւ խոնարհում» (1945): 1950էն վերջ, Վարագ Առաքելեան կը գրագի միայն ժամանակակից հայերէնով: Պարտաւոր ենք ուշադրութենէ չվրիպեցնել Ս. Ղազարեանի «Միջին հայերէն» աշխատութիւնը (1960), որ կը ներկայանայ գնահատելի բովանդակութեամբ:

Ուրիշ շատ օգտաշատ աշխատութիւն մը, որ իր նմանը ունի շատ քիչ լեզուներու գիտական գրականութեան մէջ, Էդ. Աղայեանի «Հայ լեզուաբանութեան պատմութիւն»ն է, որ բոլոր հատորներու հրատարակութենէն ետք՝ հայագէտներուն համար պիտի հանդիսանայ անհրաժեշտ ձեռնարկ մը: Ծրագրուած է աշխատութիւնը հրատարակել երեք հատորներով, որոնց առաջինը լոյս տեսաւ 1958ին: Այս աշխատութեան մէջ կը գտնենք շատ խղճամիտ օգտագործում մը հրատարակուած աշխատութիւններու, նշուած գրքին 13 - 21 էջերուն մէջ, ինչպէս նաեւ մասնագիտական ուրիշ նիւթեր, զորս մեր տրամադրութեան տակ կը դնէ այս օգտակար երկը: Ուրիշ փոքր մենագրութիւն մը, որ իր կարեւորութիւնը ունի, քանի որ ան կը քննէ դարերու ընթացքին անձի ու իրի որոշեալ եւ անորոշ խումբերը գրաբարի, միջին եւ ժամանակակից հայերէնի մէջ: Հ. Պետրոսեանի մենագրութիւնն է՝ «Որոշեալի ու անորոշի անձի ու իրի առումներ հայերէնում» (1960):

Կարելի չէ փակել գրաբարի եւ հայերէն լեզուի պատմութեան բնագաւառի աշխատութիւններու շարքը, առանց նըշելու ուրիշ գործ մը, զոր կը նկատեմ շատ կարեւոր աշխատութիւն մը: Այս՝ Ի. Կուսիկեանի «Գրական հայերէնի պատմական շարահիւսութեան ուսումնասիրութիւն» աշխատութիւնն է (1959, Մոսկուա), զոր հրատարակեց Խ. Միութեան Գիտութիւններու ակադեմիան եւ ուր կը գտնենք հայերէն լեզուի շարահիւսական մէկ վերլուծումը՝ չորս ժամանակաշրջաններով. — 1) Դիւցազներգական փոլքլորի շնորհիւ հայ պատմագիրներու գործերէն երեւան հանուած լեզուն. 2) Ե. - ԺԲ. դարերու հին հայերէնի ժամանակաշրջանը. 3) Միջնադարեան (ԺԲ. - ԺԷ. դարերու) լեզուն. 4) Նոր (ԺԹ. - Ի. դարերու) հայերէնը: Թէեւ, ինչպէս պիտի տեսնենք, չեն պակսիր ժամանակակից լեզուի շարահիւսութեան վերաբերեալ աշխատութիւններ, այնուամենայնիւ գիտնականները չեն խորհած հետապնդել շարահիւսութեան երեւոյթները լեզուի պատմութենէն մինչեւ մեր օրերը:

Թէեւ չէինք ուզեր գրագիլ այն ուսումնասիրութիւններով, որոնք հրատարակուած են Գիտութիւններու ակադեմիայի հանդէսներուն՝ «Տեղեկագիր»ի եւ «Պատմա - բանասիրական հանդէս»ի մէջ, որոնք տասնամեակներու ընթացքին քաջալերեցին հայագէտներու գիտական գործունէութիւնը եւ հրատարակեցին շատ կարեւոր ուսումնասիրութիւններու հոծ թիւ մը, այնուամենայնիւ պիտի նըշենք քանի մը ուսումնասիրութիւններ, որոնց կարգին՝ Ար. Ղարիբեանի «Գրաբարի հոլովական սիստեմի մասին» յօդուածը («Տեղեկագիր» Ա. 1946), կամ Գ. Ջահուկեանի երկու յօդուածները՝ «Հայոց լեզուի պատմութեան պերիոդիզացիայի հարցերը» (Երեւանի համալսարանի «Գիտական աշխատութիւններ», 1956) եւ «Հայոց լեզուի պատմա - համեմատական քերականութեան հիմունքները» («Տեղեկագիր» Ա. 1955):

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ի՜նչ շուտ անցաւ ժամանակը: Արդէն, տասը տարիներու կեանք մը ունի, նախնամական դեր կատարող Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը, ուր ապաստանած՝ մեր տարեց ազգակիցներէն շատեր ապահով ու երջանիկ կեանք մը կ'ապրին:

Արդարեւ, 1953ին է որ Ազգ. Խնամատար վարչութիւնը արձագանգը կ'ըլլար թէ՝ Փարիզի գաղութը պիտի օժտուէր Մոնմորանսիի գեղեցիկ բարձունքին վրայ սեղծուելիք երկրորդ հանգստեան տունով մը: Լուրը տարածուեցաւ, անհուն գոհունակութիւն պատճառելով Փարիզի Հայութեան:

Ուրեմն գաղթական Հայը՝ հետզհետէ աւելի տուն - տեղ կ'ըլլար, գաղթականի իր ցուպը, քիչ մը աւելի հաստատ հիմերու վրայ դնելու աշխատանքին լծուելով... Օրուան հրամայական պահանջին համաձայն շարժելու անխուսափելի համակերպում:

Ճարտարապետներ, իրենց անմիջական գործակիցներով գործի լծուեցան եւ քիչ ժամանակ վերջ, Տունը վերանորոգուած, յարակից իր նոր բաժիններով բոլորովին տարբեր կերպարանք ստացած, կահաւորուած՝ կազմ ու պատրաստ էր, հաւրերի շափ տարեց հայրենակիցներ պատսպարելու համար:

Ուրեմն, 1953ի այդ օրերուն, Անթիլլէն վերջ, ահա նաեւ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը, որու պաշտօնական բացումը կատարեց, Սէն է Ուազի այն ատենուան փոխ - նահանգապետը՝ Պ. Կի Մալլյն, ներկայութեամբը՝ Փարիզի գանազան հայ կազմակերպութեանց եւ պատկան իշխանութեանց հրաւիրեալ ներկայացուցիչներուն:

Տասը տարիներու ընթացքին, Սէն է Ուազի տեղական վարչական կազմը նոր - նոր փոփոխութիւններու ենթարկուեցաւ եւ հիներուն յաջորդեցին նոր պաշտօնեաներ, իբրեւ հետեւանք նոր ընտրութիւններու:

Հարկ եղաւ միշտ մեր եւ անոնց միջեւ գոյութիւն ունեցող կապը աւելի սերտ ու յարաբերութիւնները սիրալիր դարձնել:

Բացատրութիւն մը սակայն այստեղ: Այն ատեն, Մոնմորանսին, վարչական տեսակէտով, կախում ունէր Սէն է Ուա… ղէն: Իսկ այժմ, քանի մը ամիսէ ի վեր, իբրեւ նոր ընտրութեանց արդիւնք, Մոն… մորանսիի շրջանը (սիրքոնսքրիփսիոն) … կարգին, Սու - Փրէֆէքթիւրի հանգա… մանքին մէջ մտնելով, իր նոր եւ առա… ջին նահանգապետը ունեցաւ յանձին … Ժաք Ժէրարի:

Նոր նահանգապետը պէտք է, իր … նի հանրային բնոյթ ունեցող կազմակեր… պութեանց եւ հաստատութիւններու վար… չութեանց հետ յարաբերութեան մտն… լով՝ ծանօթանար անոնց գործունէու… թեան:

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան տաս… նամեակը տօնելու եւ զայն աւելի նշանա… կելի դարձնելու, անոր տարբեր փուլ… տալու մտածումով՝ Ազգ. Խնամատար… վարչութիւնը կազմակերպած էր ընդու… նելութիւն մը, որ տեղի ունեցաւ անցեա… չաբաթ օր, Հանգստեան Տան մէջ:

Հրաւիրուած էին, նահանգապետ … Ժէրար, ծերակուտական Ռոժէ Լաշէ…, Մոնմորանսիի քաղաքապետը Պ. … թիէ, բոլորն ալ իրենց կիներով, ինչ… նաեւ Սէն է Ուազի երեսփոխան՝ Պ. … նէ Ռիպիէր:

Կէս օրը անց, հետզհետէ, օրուան … բերը սկսան գալ, որոնք պատշաճ կեր… պով ընդունուեցան Ազգ. Խնամատար վար… չութեան կողմէ:

Բարեբախտաբար, օդը նպաստաւոր … եւ արեւն ալ իր պայծառ ժպիտը կը … ռէր չորս դին, ստեղծելով այսպէս … տրամադրութիւն տաքուկ մթնոլորտ… մէջ:

Որքան գեղեցիկ էր մեր Տունը իր … նաչուէտ դարաստանով եւ իր … փռուած սքանչելի համայնապատկեր… Զմայլանքով կը դիտէին այդ տեսար… երբ ան՝ անգամ մը եւս աւելի գեղեց… ցած կ'երեւար ճառագայթող արեգա… ճաճանչներուն ընդմէջէն: Այնքան … հիւրերը, դրեթէ ժամ մը ոտքի կեցա… մոռցած էին թէ ճաշի պահն է:

Առաջին անգամն է որ նահանգապե… կ'այցելէր հոն: Մեծ հետաքրքրութ… հարցումներ ուղղելով, ուզեց մանրա… բար լրացուցիչ տեղեկութիւններ … նենալ Ազգ. Խնամատարի գործունէութ… եւ իր հովանաւորութեան տակ գտնուո… հաստատութիւններու մասին: Ինչ… նաեւ, Հայոց՝ անցեալ եւ ներկայ վի… կի առընչութեամբ: Այսպէս, … ժամ մը, Տոքթ. Վակրամ գոհացուցիչ … կերպով պատասխանեց եղած բոլոր հա… ցումներուն:

Ճաշի ժամն էր. ներկաները հիւրա… ուելով, մեր համեստ ճաշարանին … պատրաստուած սեղաններու շուրջ իր… տեղերը գրաւեցին:

Ճաշի վերջաւորութեան, Տոքթ. Վա… րամ, խօսք առնելով նախ, բարի … լուստ մաղթելով, շնորհակալութ… յայտնեց հիւրերուն, մասնաւորաբար … նահանգապետին, որ հաճած էր ներ… ըլլալ Տիկնոջ հետ: Հակիրճ պատմ… մը ըրաւ, թէ ի՛նչպէս եւ ինչ պայմ… րու տակ գոյութիւն ստացած էին … Հանգստեան Տուները: Յիշեց, նախ… փոխ - նահանգապետներ՝ Պ. Պ. Մ… եւ Լամպէրի անունները, որոնք մասն… ւոր հոգածութիւն եւ հետաքրքրութ… ցոյց տուած էին մեզի հանդէպ: … մասնաւորելով, կը յուսանք, Պ. Նահ… գապետ, բաւ Տոքթ. Վակրամ, որ … քան սիրալիր պիտի ըլլան մեր յարա… բութիւնները, եւ մեր հաստատութ… ները պիտի վայելեն նաեւ այսուհետ… ձեր բարեացակամ հոգածութիւնը:

Տոքթ. Վակրամ, շարունակելով, … հակալութեան ջերմ արտայայտութի… ներ ունեցաւ նաեւ մեր հայասէր բար… կամ՝ ծերակուտական Պ. Լաշէվրին … դէպ, որ միշտ բարի տրամադրու… ցոյց է տուած, ամէն անգամ որ Ազգ… տախնամը պէտք ունեցած է իր ծառ… յութեանը:

ՀԱԽԱՏԱՐԻՄ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

Աղջիկը ողջ եւ առողջ տուն է վերադառնում ու խորթ մօր համար ալ կարմիր ծաղիկ բերում: Խորթ մայրը զարմանում է: Չէ՞ որ այդ սարսափելի լճափոսից դեռ ոչ ոք կենդանի չի վերադարձել: Նա ծաղիկը մի կողմ է շպրտում ու հարցնում աղջկան:

— Դու արտասովոր բան չտեսա՞ր լեռների խորքում:

— Ոչ, — պատասխանում է աղջիկը, — առանձնապէս ոչինչ չնկատեցի:

Եւ խորթ մայրը որոշում է աղջկան թունաւորել:

Երբ հայրը տնից հեռանում է, նա մանձիւ է թխում, մէջը թոյն դնում ու ասում:

— Աղջիկս, գնա սարը եւ տեսակ - տեսակ կանաչիներ հաւաքիր: Ահա քեզ ճանապարհի համար մանձիւ:

Աղջիկը վերցնում է մանձիւն, դնում լեռները եւ սկսում է կանաչեղէն հաւաքել:

Նա ուտել է ուզում:

«Իջնեմ ներքեւ՝ աղբիւրի մօտ, — մըտածում է աղջիկը, — մանձիւն կ'ուտեմ եւ ջուր էլ կը խմեմ»:

Նա ներքեւ է իջնում եւ տեսնում, որ լեռների, քարերի վրայով գլոր, վճիտ ջուր է հոսում եւ հենց ափի մօտ մի ձկնիկ է լողում, գլուխը ջրից դուրս է հանում եւ կարծես թէ ինչ որ բան է ուզում ասել աղջկան: Աղջիկը նստում է առուի ափին, մի ճիւղաշատ ծառի տակ, մանձիւն ուտում ու ջուր խմում: Յանկարծ նրա վրայ մի անյաղթահարելի քուն է գալիս, աչքերն իրենց - իրենց փակւում են եւ նա խոր քուն է մնում:

Աղջիկն արթնանում է միայն այն ժամանակ, երբ երեկոյեան զով քամին փըչում է նրա դէմքին:

«Հարկաւոր է շտապ վեր կենալ» — մտածում է աղջիկը: Նա ուզում է գլուխը բարձրացնել, բայց չի կարողանում, ուզում է շարժուել, ուժ չունի, կարծես նրա ամբողջ մարմինը շղթայուած լինի:

Յանկարծ տեսնում է, որ իր գլխավերեւի ճիւղերը մեղմ սօսափում են, արծաթի զրնգոց է լսւում եւ շուրջը ինչ որ բան է փայլփլում: Նայում է չորս կողմ՝ տեսնում, որ ոսկի է թափուած, այնպէս է հուրհրատում ու շողշողում, որ նա զարմանքից ափ է քաշում ու այդ րոպէին անցնում է նրա մարմնի անզգայացումը: Նա վերեւ է նայում եւ տեսնում, որ ծառի վրայ կապիկը նստել է ու ճիւղերն է թափահարում, իսկ խառերի վրայ ոսկէ դրամներ են թափւում ու թափւում...

«Հարկաւոր է տերեւների (*) փոխարէն ոսկի հաւաքել» — մտածում է աղջիկը: Նա հաւաքում է ոսկին, լցնում պարկը եւ շալակն առած գնում է տուն:

Խորթ մայրը զարմանում է, որ աղջիկն էլի ողջ առողջ տուն է վերադարձել:

— Դու այդ ինչո՞ւ ես այդքան երկար ժամանակ քարշ եկել լեռներում: Ի՞նչ կանաչի ես հաւաքել:

Նա աղջկայ ձեռքից խլում է պարկն ու տեսնում, որ այն լիքն է մաքուր ոսկով:

Զարմանքից չռւում են խորթ մօր աչքերը:

— Աղջիկս, այնտեղ լեռներում էլի ոսկի մնա՞ց, թէ՞ բոլորը հաւաքել ես:

— Այնտեղ դեռ շատ ոսկի կայ, — պատասխանում է աղջիկը:

— Իսկ ի՞նչպէս քեզ յաջողուեց գտնել ոսկին, — հարցնում է խորթ մայրը:

— Կերայ ես այն մանձիւն, որ դու ինձ տուիր, — պատմում է աղջիկը, — եւ յանկարծ մի անյաղթահարելի քուն եկաւ վրաս: Զարթնեցի, տեսայ չորս կողմս ոչ թէ խոտ է, այլ ոսկի է թափուած:

— Այն ժամանակ ես էլ վաղը սար կը գնամ, — ասում է խորթ մայրը, — եւ քեզնից աւելի շատ ոսկի կը հաւաքեմ:

Նա նորից մանձիւ է թխում, մէջը թոյն լցնում եւ վաղ առաւօտեան գնում է խորթ աղջկայ ասած լեռը: Նա իջնում է նոյն հովիտը, գնում հենց նոյն աղբիւրը, մանձիւն թրջում ու ուտում: Եւ … կապէս չուտով նրան պատում է … թահարելի մի քուն: Խորթ մայր … խանում է. «Այ, լաւ է»: Պառ… ափին ու քնում:

Բայց խորթ մայրն այլեւս չի արթ… նում:

(3 եւ վերջ)

(*) Զարխոտերի մի ճանի ճափոնիայի գիւղացիները օգտագ… են ճաշի մէջ:

Շնորհակալութիւն յայտնեց նոյնպէս, մէջ է Ուսպի երեսփոխան Պ. Ռիպիէրին եւ Մոնմորանսիի քաղաքապետ Քորթիէ- ին, որոնք եւս երբեք չէին զլացած, որ – քէ խնդրանքի առթիւ ծառայութիւն կամ աջակցութիւն :

Շնորհակալութեան իր վերջին խօսքը ուղղելով, Տոքթ. Վահրամ վերջա – ցուց հետեւեալ կերպով :

« Պ. Նախագահ, ինչպէս ուրիշ ա– ռիթներով, այսօր ալ ուրախ ու երջանիկ եմ, որ ինծի առիթը կ'ընծայուի, յանուն Աղքատախնամին եւ այս հաստատու – թեան մէջ ապրող բնակիչներուն եւ նաեւ յանուն Ֆրանսահայութեան, մեր խորին երախտագիտական զգացումներուն թարգ- մանը ըլլալ, հանդէպ Ֆրանսական վերին իշխանութեանց, որոնց բարեացակամ ո – գիին ու անոնց ցոյց տուած վեհանձն առատաձեռնութիւններուն շնորհիւ է, որ մեր Հանգստեան Տուները գոյութիւն ու- նին. Ֆրանսա՝ որ մարդկային եւ ընկե – րային ազնուագոյն զգացումները արտա – յայտնելով օրինակ է հանդիսացած ամ – բողջ աշխարհին : Ան, երկիրն է եղած նաեւ, բախտէն հալածուած դժբախտնե – րու, աքսորեալներու եւ գաղթականնե – րու, աստ թէ ինչու մենք միշտ տոգոր – ուած ենք անկեղծ զգացումներով մեր երկրորդ հայրենիքը եղող յաւիտենական Ֆրանսայի «հանդէպ» :

Տոքթ. Վակրամի այս սրտաբուխ խօս- քերը ջերմ ծափեր խլեցին ներկաներէն : կենցաղագիտութեան եւ պատշաճու – թեան կանոնը յարգած ըլլալու համար, իբրեւ երկցաղոյնը՝ հիւրերէն առաջին խօսողը եղաւ ծերակուտական Լաշէվր, որ գնահատանքի եւ հիացումի սրտագին խօսքերով արտայայտուեցաւ Հայու – թեան ու մասնաւորաբար Ֆրանսահայու– թեան նկատմամբ : Իմ անձնական սերտ բարեկամութիւնս Հայերու հետ նոր չէ, այլ քանի մը տասնեակ տարիներու պատ– մութիւն ունի եւ հետեւաբար՝ ժամանա– կի ընթացքին կամաւորաբար նուիրագոր – ծուած է ան, առոր համար ալ հարկ չեմ տեսներ իմ խօսքերուս ձառի մը ստ – վորական բնոյթը տալ. անոնք, իրենց պարզութեանը մէջ անկեղծ ու սրտագին են : Եւ, հաւատացէք, որ երբ ամէն ան – գամ առիթն ունեցած եմ ձեր մէջ գտ – նուելու, ես միշտ իմ տանս մէջ ըլլալ կարծած եմ, ինչպէս այսօր :

Հայութեան արեւշատութեան ու մեր հաստատութիւններուն բարգաւաճման լաւագոյն մաղթանքներ ուղղելով վեր – ջացուց :

Երկրորդ խօսողը եղաւ, Սէն է Ուազի երեսփոխանը, որ նոյնպէս շնորհակալու– թիւն յայտնեց ու ջերմօրէն գնահատեց Աղքատախնամի գործը եւ անոր ղեկավա– րութեան տակ գտնուող հաստատութիւն– ներուն կատարած օգտաշատ դերը :

Այս տաք ու մտերիմ մթնոլորտին մէջ, հասկ բանքը արտասանեց նախագահե – տը, որ արտայայտուեցաւ հետեւեալ կերպով :

Նախ, շնորհակալ եմ, յարգելի Տոքթ. ձեր ըրած այս շատ սիրալիր հիւրասի – րութեան եւ անձիս նկատմամբ ձեր ար – տասանած գովասանքի խօսքերուն հա – մար :

Եւ շարունակելով, բառ. ծերակու – տական Լաշէվրի ու երեսփոխան Ռիպիէ– րի այնքան սրտագին անկեղծութեան մասնաւոր շեշտով մը արտայայտուած խօսքերը լսելէ յետոյ, ինչ կը մնայ ինծի աւելցնել, երբ մանաւանդ առաջին ան – գամն է որ ձեր մէջ գտնուելու պատիւն ունիմ :

Լսած ու կարդացած էի ձեր մասին ու ձեր պատմութիւնը, որ այնքան հերոսա – կան է եղած դարերու ընթացքին :

Մենք, Ֆրանսացիներս, որքան կը հաս– կընանք ձեզ, երբ մարդկութեան ազա – տութեան դրօշակիրն է եղած Ֆրանսան, եւ դուք, այդ սրբազան ազատութեան համար ջարդուեցաք եւ արիւն թափեցիք : Ֆրանսա երջանիկ է, որ ձեզ նման հին քաղաքակրթութիւն ունեցող եւ աշխա – տունակ ժողովուրդի մը զաւակները կը պահէ իր մէջ :

Այդքան դէպքերէ եւ փորձութիւններէ վերջ, ազնիւ եւ պարտաճանաչ քաղաքա– ցիներ ըլլալէ յետոյ, դուք ձեր տեղն ու– նիք այս երկրին մէջ, ձեր ընտանեկան եւ ընկերային կեանքով ու ձեր պապերէն ձեզի փոխանցուած այնքան տոհմիկ ա – ւանդութիւններով :

Ես պարզապէս հիացում ունիմ ձեր վը– րայ, անոր համար որ՝ շատ մը արժա – նիքներով օժտուած իբրեւ հաւաքակա – նութիւն, ոչ միայն ջանք եւ աշխատանք չէք խնայեր ձեր անձնական գործերուն մէջ, այլեւ գիտէք եւ ընդունակ էք նաեւ համերաշխութեան օրինակելի ոգիով մը, հանրային սքանչելի գործեր ալ ղեկավա– րել : Ու, դրուատեց Աղքատախնամի օգտակար եւ արդիւնաւոր գործունէու – թիւնները, մասնաւոր շեշտ դնելով Հան– գըստեան Տուներու խիստ կարեւոր ձեռ – նարկներուն վրայ : Մենք, Ֆրանսացի – ներս, պէտք է օրինակ առնենք ձեզմէ, երբ այսօր, Ֆրանսան, աւելի քան պէտք ունի այդ ոգիին :

Երախտապարտ եւ համակրելի նախագա – պետը վերջացուց իր սրտագին խօսքերը, բսելով՝ սիրելի բարեկամներ, բնաւ պի– տի չմոռնամ այս յիշատակելի օրը եւ միշտ՝ գիտցէք որ պատրաստ եմ ձեզի ծառայութիւնս մատուցանելու եւ պատ – ճառ մը չկայ, որ ինչպէս նախորդներուս օրով, այսուհետեւ նաեւ, մեր փոխա – դարձ յարաբերութիւնները նոյնքան սի – րալիր ու անկեղծ չըլլան :

Ու ծափերու մէջ, Հայութեան արեւ – շատութեանը համար յաջողութեան լա – ւագոյն մաղթանքներով բաժակ պար – պեց :

Այսպէս, սիրալիր եւ խանդավառ մըթ– նոլորտի մը մէջ, համակրանքի փոխա – դարձ արտայայտութիւններով, հիւրերը հրաժեշտ առին երեկոյեան ուշ ատեն :

Մ. Գ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) — Այս տարուան տօ– նակատարութիւնը յիշեցուց անցեալի մեծաշուք տօնակատարութիւնները որոնք տեղի կ'ունենային քաղաքիս քաղաքապե– տական շքեղ թատրոնին մէջ :

Կիրակի, Յունիս 9ին, Հայաստանի ան– կախութեան 45րդ տարեդարձը տեղի ու – նեցաւ Սէրքըր Կաթոլիկի մեծ սրահին մէջ : ԱՑԻ կոմիտէն ընծայած էր իր վե – րին հովանաւորութիւնը, իսկ Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբի ընկերները, բանակցու – թեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Կամ. եւ Մար– զիկներու Միութեան ստանձնած էին ընդհանուր կազմակերպութիւնը եւ ղե – կավարութիւնը ձեռնարկին :

Կարելի է ըսել որ այս սրահը, շատ քիչ անգամ այսքան մեծ եւ ընտրանի բազմութիւն տեսած էր :

Յայտագիրը ճոխ եւ այլազան էր : Մեր նոր եւ մատաղ սերունդը իր գործօն մասնակցութեամբ եւ ներկայութեամբ կարծես թէ կը պախարակէր տարեցներու ոչ միայն անխմաստ այլ եւ անմիտ բա – ցակայութիւնը :

Սրահին բեմը, իր պատշաճ յարդարան– քին մէջ տպաւորիչ էր — Խորքին «Փառք Մայիս 28ը կերտող նահատակ հերոսնե – րուն» — եւ «Կեցցէ 1918 Մայիս 28ը» մեծատառ պաստառները կը վայելէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյննե – րու հովանին :

Ընկեր Հ. Զաքարեան, իբրեւ նախա – գահ հակիրճ խօսքերով բացումը կատա– րեց հանդէսին եւ հրաւիրեց Նոր Սերուն– դի խառն խումբը երգելու «Յառաջ Նա– հատակ»ը :

Այս պաշտօնական, եւ քիչ մը տա – տամսկոտ կերպով երգուած երգէն ետք, սկսաւ գործադրուիլ ճոխ յայտագիրը — Այսպէս Օր. Ժ. Սապունճեան արտասա – նեց Յովհ. Շիրազէն հայրենաշունչ տա – ղեր : Ընկեր Յակոբ Մաթոսեան հնչեցուց մեծ եռանդով եւ կորովով Ա. Իսահակ – եանի « Իմ Հայաստանը » — Իսկ նորա – կազմ Հայկ. Քառեակը — Միհրան Թո – րոսեան (սրինգ), Հ. Խօքսիւզեան (կի – թառ), եւ օրիորդներ Եւա Բոտիկեան եւ Նազ. Զաքարեան (դաշնակ), միասնա – բար նուագեցին մէկէ աւելի ժողովրդա – կան երգեր, մեծ ուրախութիւն պատճա – ռելով ներկայ բազմութեան : Ապա, Օր. Անժէլ Կարապետեան (Տէսինէն) Հայու հարազատ հոգիով արտասանեց անմահ Դ. Վարուժանի «Դերենիկը» :

Գեղարուեստական առաջին մասը, լը – րացած յայտարարուելով, ընկեր Աստ – տուր Բէօսէյեան (Մարսէյլէն) բեմ բար– ձրացաւ ըսելու իր խօսքը.

Յարգելի բանախօսը, պատմական ակ– նարկով մը պատկերացուց Հայաստանի տխուր վիճակը 1918էն առաջ. եւ ծան – րացաւ երկարօրէն հերոսական ճակատա– մարտերու վրայ, որոնցմէ ծնաւ վերջա – պէս մեր մանուկ Հայաստանը :

Բայց արդար վրդովումով մը գոչեց մէկէն. — « Դժբախտաբար մեր ազատու– թեան տարեդարձը՝ արտասահմանի մէջ Հայութեան միայն մէկ մասն է որ կը տօնէ.. Կարծէք թէ Ազատութիւնը եւ ե– ռագոյն դրօշակը ընդհանուրին համար չեն :— Բայց իրականութիւն է, հայրե – նակիցներ, որ Մայիս 28ը չահուեցաւ ի գին անհամար զոհողութեանց, ամբողջ հայ ժողովուրդի կողմէ : — Ապա, ի՞նչ ըսենք անոնց, որոնք թութակաբար եւ անմիտօրէն կը կրկնեն թէ ուրիշներու նուէրն է Մայիս 28ը — Ոչ, եւ ոչ հայ– րենակիցներ. Թէեւ փոքր ժողովուրդ մըն ենք, սակայն դարձած ենք այն աշխար – հիս մեր տաղանդով եւ վարպետութեամբ պէտք է գիտնաք որ բոլոր այն ազգերը որոնք իրենց Անկախութեան համար կը զոհուին, անհաւասար պայքար մղելով, ի վերջոյ կը հասնին ցանկալի Ազատու – թեան » :

Եւ վերջացնելու համար իր կուռ եւ ամփոփ բանախօսութիւնը, ընկեր Ա. Բէօսէյեան վճռական շեշտով մը եզրա – կացուց թէ՝ — « Մայիս 28ը մեր պար – ծանքն է. Հիմա, կը ցանկանք բուռն սի – րով ունենալ Միացեալ եւ Ազատ Հայ – րենիք մը » :

Այս անգամ, Տէսինի Նոր Սերունդի պարախումբը, երգերով եւ գեղջկական պարերով ճոխացուց յայտագրի գեղար – ուեստական բաժինը :

Ապա, փակագիծ մը բանալով, տօնա – կատարութեան կազմակերպիչները նո – րութիւն մը ստեղծեցին — Թէեւ Ամերի– կայի մէջ սովորական դարձած է : Ան – ծանօթ մնալու պայմանով, ոմն Հայաս – տանի 45րդ փառաւոր տարեդարձի ա – թիւ նուիրած էր խոշոր կարկանդակ մը զարդարուած 45 եռագոյն մոմիկներով : Ընկեր Յովհ. Ուզունեանի ղեկավարու – թեան տակ ներկաները մրցումի ելան մէ– կիկ, մէկիկ վառելով մոմիկները եւ յի – շելով մեր մեծ հերոսներու, մուրա – կաններու անունները : Այս նոր ձեւով կատարուած հաճելի եւ սրտաբուխ նը – ւիրատուութիւնէն գոյացաւ 370 Ֆրանքի գումարը :

Եւ փառաւորելու համար այս յաջողու– թիւնը, Տէսինի Կապոյտ Խաչի զարգի աշակերտուհիները, ղեկավարութեամբ Օր. Անժէլ Կարապետեանի, երգեցին եւ պարեցին ներկայացնելով «Անոյշէն» վի – ճակի շատ սիրուած տեսարանը :

Ի վերջոյ, ընկեր Հ. Զաքարեան, բե – մին վրայ, հանդիսաւորապէս, յանուն ԱՑԻ կոմիտէին եւ կազմակերպիչ յանձ – նախումբին շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն ու խանդավառ տրա – մադրութեամբ վերջացաւ Մայիս 28ի 45րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը :

Կ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (160)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

Զերբակալեալ Լուսար Ժօրժս եւ կինը Աննա Նէյլէնս ալ, ասոնք իրենց տունը ընդունած, ամէն տեսակ չար խորհըր – դակցութեանց թղթակցութեանց, ձեռ – նարկութեանց մասնակից եղած են : Ժօ– րժս անձամբ կատարած է մէլինիթի պատրաստութիւնը, եւ որոշած է պայ – թումին համար պէտք եղած ջերմութի – նը եւ պայթումի պահուն սոսկալի ազդե– ցութիւն մը յառաջ բերելու համար, եր– կաթեայ անօթիկ պատրաստած եւ մէջը զետեղած է հրացան նիւթեր. նաեւ Ժօ – րժս երկար ատեն իր քովը պահած է 144 քիլոյի չափ մէլինիթի ծարները եւ դէպ– քին դէմերն ու ատոր ալ, Լիփա Րիփ–

սի եւ Օր. Ռուպինա Ֆայնի հետ խորհըր– դակցելով՝ պանոնք խրախուսած եւ սըր– տապնդած է եւ Ռուպինայի հետ ալ յա – ւիտենական հրաժեշտ փոխանակած է : Քառասուն քիլօ ծանրութեամբ եւ երկու քարիւղի թիթեղ տափի տարողութեամբ մէլինիթի երկաթ սնտուկն ալ անծանօթ եղանակով մը շինուած է երկաթագործ Միլթոյի եւ Մանօլի կողմէ եւ դէպքին օրէն առաջ յանձնուած է :

Փախստական Տիկին Րիչքօվա խառնա – յայդ ընկերութեան անդամ եղած է եւ յեղափոխական թղթակցութիւններու միջնորդած է :

Ֆիլիպէ բնակող Անտոն Գոչ, ուրիշ ա– նունով Ամուձ Այաճաճեան, Պոլսոյ յե– ղափոխական մասնաճիւղին գործերուն կարգադրութեան համար թղթակցած է, դարձեալ Ֆիլիպէ բնակող Երուանդ Ա – լաճաճեանի հետ Սօֆիա բնակող Թադ – ւոր Յակոբեան ալ յեղափոխական մաս – նաճիւղին գործառնութեանց շարունակ – ման եւ գործադրութեանց պահովման համար կարեւոր գումարներ ղրկած են Լիփա Րիփսի եւ Սիլվիօ Րիչչիի :

Դոնապան Մանուկ, սրճեփ Նշան, ղոնապան Առաքել, ճաշարանապետ Հաճի Նշան, գլըրցական Մանուկ, փախստա – կան Գարեգին, Յովակիմ, կօշկակար Արշակ, Մկրտիչի եղբօրորդին Յովսէփ, Քլլուպին պաշտօնեաներէն Մանուկ, Պէթ– լիսցի Ֆրօ, Մկրտիչի եղբայրը Յովհան –

նէս ալ այդ յեղափոխական մասնաճիւ – ղին անդամ ըլլալով, կը կարդային եւ կը հետեւէին «Դրօշակ» յեղափոխական լրագրին, ընկերութեան անդամներուն կ'օգնէին եւ անընդհատ կ'աշխատէին փութաջանութեամբ :

Անոնք, հրանիւթերն ու պայթուցիկ նիւթերը իրենց եպերելի նպատակին իրր միջոց ընդունած, ծանօթ տեղեր պահած եւ եղերական դէպքէն առաջ ու ետքը, դարձեալ ծանօթ տեղեր փոխադրած եւ բաժնած են :

Ասոնցմէ՝ Մանուկ, Նշան եւ խոհարար Հաճի Նշան, մասնաւորաբար յեղափո – խական գործողութիւններն ուրոյն եղա – նակով մը շարունակելու գործին պետերն էին. գրավաճառ Եղիա, Երուանդ Յով – նանեան, ակումբի սպասաւորներէն Պօ – ղոս, միւս Մանուկ եւ Խաչիկ ալ յեղա – փոխական ընկերութեան մասնակից է – ին, ասոնցմէ Երուանդ եւ Եղիա՝ «Դրօ – շակ» լրագիրը կը կարդային եւ Ընկե – րութեան նիւթապէս կ'օգնէին. Երուանդ կ'ընդունէր եւ կը պահէր վնասակար նիւթեր, Պօղոս, միւս Մանուկ եւ Խաչիկ ալ. ակումբի սպասաւորներէն վերոյիշ – եալ Մանուկի բերած ռումբերը փոխա – դրելու եւ պահելու գործին մասնակցած էին :

Հարցաքննութեան տեղեկագրին մէջ մանրամասնութեամբ բացատրուած ու կէտ առ կէտ նշանակուած է մասնակցու–

թեան բաժինը, ատեճանն ու չափը յիշ– եալ անձերուն, որոնք կազմակերպած է – ին այս յեղափոխական մասնաճիւղը, ո – րուն վայրագ նպատակն էր թէ Պոլսոյ մէջ եւ թէ Օսմանեան կայսրութեան այլ– եւայլ կարեւոր կողմերը, յեղափոխական տխուր շարժում մը յառաջ բերել, հաւա– տարիմ հպատակներուն եւ օտարազգի ե– րեւելիներուն դէմ, անմիջական կերպով հիմնայատակ ընելով բնակարաններ եւ շէնքեր :

Յիշեալ անձերուն այս մեծ ոճրին յան– ցըլնած ու մասնակցած ըլլալը՝ հարցա– քննութեան վաւերաթուղթերուն մէջ ար– ձանագրուած եւ հաստատուած է իրենց խոստովանութեամբը, տուած անձնական բացատրութեամբը, ապացոյցներով ու վճռական յայտնութիւններով, վաւերա – թուղթերով եւ բազմաթիւ վկաներու յայտարարութեամբ : Հաստատուած է, թէ այս եղերական նպատակին յանգե – ցնելու մտօք գործածուած դրամին մէկ մասը դրամատունէն առնուած է, որուն արձանագրութիւնը կ'ապացուցանէ այս պարագան :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31,

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Սերգօ Պէրպէրեան ի – րենց երրորդ զաւկին՝

ՄԱՅՏԱՅԻ –

ծնունդին ուրախ առթիւ կը նուիրեն 200 *ֆրանք Կապ. Խաչի օդափոխութեան կա– յանին* , 150 *ֆրանք Մշակոյթի Տան* , (*առանց «Յառաջ»էն*) : *Եւ* 150 *ֆրանք «Յառաջ»ին* :

×

Տիկին Նուպար Յովհաննէսեան Սինկէռ *կարի մեքենայ մը նուիրած է Կապ. Խա– չի կայանին, իր ողբացեալ մօր մահուան տարելիցի առիթով* :

Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր խո– րին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ :

ՇԱՒԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի, ժամը 15ին դպրոցի սրա– հը : *Երգեր եւ արտասանութիւններ դըպ– րոցի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ ղե– կավարութեամբ ուսուցչուհի* Տիկին Փա– փազեանի :

Պիտի ըլլայ դիւրամատչելի պիւֆէ : *Մուտքը ազատ է* :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նուիրուած մեր բիւրաւոր նահատակ – ներուն :

Կը նախագահէ՝ Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐ – ՃԵԱՆ :

Կը խօսի՝ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Կը ներկայացուի Մալխասի «ՋԱՐ – ԹՕՆՔ»Ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մար– սէյլի Թատերախումբին կողմէ :

Կը գործադրուի նաեւ գեղարուեստա – կան պատշաճ յայտագիր :

Կիրակի, (23 *Յունիս*) *կէսօրէ ետք ժա– մը 3ին* Արքիսքիֆ *չքեղ սրահին մէջ* :

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ան – խտիր :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցական տղոց ամավերջի քննութիւն– ները տեղի պիտի ունենան այս Հինգշաբ– թի, Մշակոյթի Տան մէջ, ժամը 3էն ըս – կըսեալ :

Ջերմօրէն կը հրաւիրուին ծնողքները որ ներկայ ըլլան, տեսնելու իրենց զա – ւակներուն աշխատանքին արդիւնքը : *Կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր հետաքրքըր– ուողները* :

Ցարմար առիթ մըն է ուր ծնողքներ եւ կազմակերպիչներ իրենց ուսուցչուհիով կարծիքներու փոխանակութեամբ եւ խորհրդակցաբար ջանան աւելի մօտեցնել տղաքը մեր լեզուին անհրաժեշտութեան գաղափարին եւ բազմապատկեն անոնց թիւը :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի օդափո – խութեան կայանի տղոց առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Հինգշաբթի առա– ւօտ ժամը 9.35ին շոգեկառքով , Կառ տը Լիոնէն : *Հաւաքավայր* Կառ տը Լիոնի *մեծ ժամացոյցին* (Կրանտ հօրլօժ) *ներքեւ ժամը առտուան* ճիշդ 7.30*ին* :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Օդա – փոխութեան կայանի բացումը տեղի պի– տի ունենայ Յուլիս 1ին : *Արձանագրու – թեան համար դիմել Միութեան կեդրո – նատեղին*, 15 Րիւ ժան Կուժօն, *Փարիզ*, *Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները* , *ժամը* 10–12, *տղոց պատուաստի վկայա– կաններով* : *Պարտաւորիչ է* Պէ Սէ Ժէի *պատուաստը* :

×

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Օ – դափոխութեան կայանի Ա. խումբին վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Երկուշաբթի 24 *եւ Ուր – բաթ Յունիս* 28, *ժամը* 10–12, *Հայ Կար– միր խաչի դարմանատունը*, 15, Րիւ ժան Կուժօն, *Փարիզ* :

Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի 1 *Յուլիսին, ժամը* 14*ին, իր Կեդրոնատե– ղիէն*, 15, Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ :

×

Հրդեհի մը միջոցին այրուածներ ունե– ցող տարաբախտ հայ օրիորդին կը նուի– րեն Թէնսի – Վիլլմօմպլի մէջ տիկին Պ. Մաղլըմեանի կողմէ հաւաքուած. (Ա. ցանկ), Տիկին Մաթէոսեան քսան ֆրանք, Տիկին Պերճուհի Մաղլըմեան , Տիկին Նէլլի Թիւհտարեան, Տիկին Զարուհի Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան, Պ. Սագաթէլեան, Պ. Վահրամ, Պ. Միհ– րան Անտոնեան տասնական ֆրանք :

Տիկին Անտոնեան, Տիկին Շաքէ Փա – փազեան , Տիկին Սօնա Պալեան, Տիկին Ֆաքիրեան, Տիկին Խանճեան 5ական :

Բ. ցանկ.— Պ. Երամեան յիսուն ֆր., Տիկին Խաչեան , Պ. Պ. Հայթաեան եւ Քէշիշեան տասնական :

Տիկին Բամպուքեան հինգ ֆրանք :

Նուէրները ղրկել Հայ Կարմիր Խաչի հասցէին, 15, Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ, մանտայով, չէքով *եւ կամ Կարմիր Խաչի* չէք ժօսթալի *հետեւեալ թիւին՝*

C. C. P. PARIS 1717-56

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

— ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ —

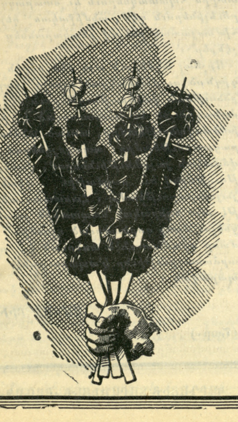
Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, այս Շաբաթ՝ ժամը 21, Սալ տէ Ֆէթ, Րիւ Վոլթեռ :

Կը նախագահէ Հայրապետական Պատ– ուիրակ՝ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ : —

Ներկայ կ'ըլլայ Ալֆորվիլի երեսփո – խան–քաղաքապետը՝ Պ. ՌԱՈՒԼ ՊԼԷՕԶ :

Աշակերտներու կողմէ արտասանու – թիւն եւ օրուան հանդէսին պատշաճ յայ– տագիր :

Տեղւոյն վրայ, հանրակառքով երթ ու դարձի ձրի սպասարկութիւն :



ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական , հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE

(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e

Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84

Métro : F. D. Roosevelt

МАРՍԷՅԼ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 45-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի.— Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ Ընկեր ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆ

Կ'երգէ Օր. ԱՆԺԷԼ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած յայտագիր, հայկական տոհմիկ եւ ժողո– վրդական պարեր, կատարմամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի Քրիստափոր խումբի ԶԱՐԵՆՑ պարախումբին կողմէ :

Օր. Ալիս Շամիրեան, *արտասանութիւն* ընկերուհի Սեդա Թիւթէլեան, ընկ. Վա– նիկ Նազարեան, Մասիս Գույումեան, Յակոբ Սարգիսեան և Յակոբ Հայթայեան

Կէս գիշերէն ետք կը սկսի եւրոպական պար :

Նուագախումբ՝ **HANS-SIGUEL**

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի, ժամը 11 – 21, ԼԸ ՓԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ

ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

3 Ավընիւ Կռանշան

Ի նպաստ Բարեսիրական ու Կրթական ձեռնարկներուն : *Հանդիսաւոր Պատարագ ժամը 11ին, բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին*

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Գեղարուեստական բաժին եւ զբօսալի խաղեր

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Շոգեկառք Կառ սէն Լազարէն Սէն Ժէրմէն – ան – Լէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Փէքի) :

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել Էրմիթաժի կայքը :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. ներկայա – ցուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ 29 *եւ* 30 *Յունիս* :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո – միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ , ժամը 20.30*ին, սովորական հաւաքատեղին* : *Կարեւոր օրակարգ* :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. «Զա – ւարեան» խումբի ժողովը, այս Կիրակի՝ կէսօրէ ետք ժամը 5ին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս Շա– բաթ , ժամը 20.30*ին, Օհանջանեան սը– րահին մէջ* : *Շատ կարեւոր օրակարգ* :

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պար– տաւորիչ է :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր– ները այս Շաբաթ, ժամը 20.30*ին, Ա– րոնեան ակումբը* : *Կարեւոր օրակարգ* : *Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պար– տաւորիչ է* :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի երիտասարդ աշխատաւոր մը խանութի մէջ աշխատելու համար :

Դիմել՝

58, Rue de Cléry, «Paris Californie»

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Երբ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու– թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն. Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — *ծածկոցներ. —*

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 23 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 23 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9638

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9638

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Ր ՕՐՈՒԱՆ ԿԸ ՍՊԱՍԷ

Մէկուկէս ամիս անցաւ այն օրէն ի վեր (Մայիս 5), երբ օրինաւորապէս ընտրուած 83 աշխարհական ու եկեղեցական պատգամաւորներ, — որոնք կը ներկայացնէին Կիլիկեան Թեմերու չուրջ կէս միլիոն Հայութիւնը —, միաձայնութեամբ Կաթողիկոսական գահը բարձրացուցին Լիբանանի Հայոց բարեջան առաջնորդ Խորէն Արք. Բարոյեանը, որ իր եղբայրակցին՝ երանաշնորհ Զարեհ Ա.ի վաղահաս մահէն ի վեր Տեղապահի պաշտօն կը կատարէր:

Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի Հանրապետութեան նախագահները, Իրանի եւ Յունաստանի վեհապետները, ինչպէս նաեւ օտար մեծ ու փոքր պետութեանց Արքունիք դեսպանները պաշտօնապէս շնորհաւորեցին նորընտիր Վեհ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսը: Պետական դէմքեր — նախարար, դեսպան, երեսփոխան — Մայիս 12ին Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ ներկայ եղան օծման արարողութեան:

Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ զօրավար Ֆուատ Շէհապ իր շքախմբով հանդիսաւոր այցելութիւն տուաւ Վեհափառին:

Երուսաղէմի պատրիարքը, որ Զարեհ Կաթողիկոսի յուղարկաւորութեան ներկայ եղած եւ յուզիչ դամբանական մըն ալ խօսած էր, փութաց շնորհաւորել Կիլիկեան աթոռի նոր գահակալը: Նոյնն ըրաւ Պոլսոյ պատրիարքը:

Վեհ. Խորէն Ա. ընտրութենէն անմիջապէս վերջ «եղբայրական ողջոյն» ուղղեց — ինչպէս ըրած էր իր երջանկայիշատակ նախորդը — Էջմիածնի «նախամեծար աթոռին եւ անոր գահակալին, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ պատրիարքներուն:

Իր ընտրութիւնը պաշտօնապէս հեռագրուեցաւ Էջմիածին: Սակայն Վեհ. Վազգէն Ա. ցարդ լուռ կը մնայ: Ձայն — ծպտուն չի հաներ:

Ինչպէս բացատրել այս լռութիւնը, երբ ծանօթ իրողութիւն է, որ Էջմիածնի գահակալը կը սիրէ յաճախ երկար հոգեշունչ քարոզներ խօսիլ Միածնաէջ տաճարի խորանէն՝ խաղաղութիւն, եղբայրութիւն, համերաշխութիւն, միասնականութիւն եւ այլ գեղեցիկ բաներ արտաբերելով:

Խօսքե՛ր, խօսքե՛ր: Սնամէջ ու անիմաստ խօսքեր, որոնց չի յաջորդեր երբեք գործը:

Ամբողջ եօթը տարի յամառեցաւ չըշնորհաւորել Զարեհ Ա.ի նման սուրբ մարդ մը ու տակաւին այսօր ալ — անոր մահը ողբալէ եւ հոգւոյն համար աղօթելէ վերջ — կը յամառի չճանչնալ անոր Կաթողիկոսի հանգամանքը:

Նոր ստացանք մայր աթոռի պաշտօնաթերթ Էջմիածինի Փետրուարի թիւը, որ հրատարակած է հոգելոյս հայրապետին կենդանագիրը, հետեւեալ մակագրութեամբ.

«Երջանկայիշատակ Տ. Զարեհի Սրբազան, Աթոռակալ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան»:

Աչքէն սխալ չէ դացեր «Սրբազան»ին «Վեհափառ», «Աթոռակալ»ին փոխարէն «Կաթողիկոս» ըսելու: Յետոյ յապաւած է «Մեծի» ածականը եւ ինչպէս «Տանն Կիլիկիոյ» կը յորջորջուէր կաթողիկոսութիւնը:

Էջմիածին նկարագրելով երանաշնորհ Զարեհ Կաթողիկոսի յիշատակին փետր. 3ին, Վարդանանց տօնի օրը մայր տաճարին մէջ կատարուած հոգեհանգստեան արարողութիւնը կը գրէ.

«Հանգուցեալի յիշատակին «Հոգւոց» կատարելուց յետոյ, Իր խօսքի մէջ Ամենայն Հայոց Հայրապետը վշտով եւ ափսոսանքով անդրադառնում է Հայ եկեղեցու կրած մեծ կորստին յանձին Իր սիրելի եղբօր՝ ողբացեալ Ամենապատիւ Տ. Զարեհի Սրբազան Աթոռակալի մահուան: Այնուհետեւ Նորին Ս. Օծութիւնը բարեմաղթութիւններ է անում Կիլիկեան Աթոռի անսասանութեան, միաբանութեան եւ ժողովրդի բարօրութեան համար»:

Եւ ահա՛ վերջաբանը.

«Ամենապատիւ Տ. Զարեհ Սրբազան բնաւորութեամբ հեզահամբոյր, զարգացած, գիտակից բարձրաստիճան հոգեւորական էր, կոչմամբ և իր ամբողջ կեանքով նուիրուած եկեղեցուն:

«Նրա մահով Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին կորցնում է իր հաւատաւոր եւ ժողովրդանուէր առաջնորդներից եւ սպասաւորներից մէկին:

«Խո՛ւնկ եւ աղօ՛թք նրա պայծառ յիշատակին»:

Ձենք ուզեր կասկածի տակ դնել անկեղծութիւնը այս տողերուն: Ձենք հասկնար սակայն թէ ինչո՞ւ մէկուկէս ամիս է ի վեր Վեհ. Վազգէն Ա. չի շնորհաւորեր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոս Վեհ. Խորէն Ա.ը:

Ու մանաւանդ ինչո՞ւ տակաւին, մահուընէն եաք ալ, կը յամառի «Կաթողիկոս» տիտղոսը զլանալ իր «սիրելի եղբայր» երջանկայիշատակ Զարեհ Ա.ի:

Ո՞ր օրուան կը սպասէ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՕՂՈՍ Զ.

ՊԻՏԻ ՕԾՈՒԻ ՅՈՒՆԻՍ 30 ԻՆ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՄՈՆԹԻՆԻԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Ուրբաթ ժամը 11.20ին, ճերմակ ծուխը բարձրացաւ դէպի Հռոմի յաւերժ. երկինքը աւետելով աշխարհի թէ Ընդհանրական Եկեղեցին նոր Պապ մը ունի: Կասկած չկար թէ այդ նոր Պապը ո՞վ էր եւ երբ քիչ եաք Կարդինալ Օթթավիանին տուաւ անոր անունը ոչ մէկը զարմացաւ:

Կարդինալ Ժանն — Պաթիսթ Մոնթինի Պօղոսի անունը ընտրած էր եւ Ս. Պետրոսի գահը կը բազմէր Պօղոս Զ. անուան տակ:

Միլանոյի Արքեպիսկոպոսը, 66 տարեկան է եւ բացառիկ միտք մը: Ծնած Պրեշիայի մօտ (Լոմպարտիոյ մայրաքաղաքէն ոչ շատ հեռու), քահանայ ձեռնադրուած է 1920ին: Ուսած Յիսուսեաններու մօտ, երկար տարիներ վարած է Վատիկանի պետական քարտուղարի պաշտօնը, Պիոս ԺԲ.ի օրով եւ մերժած, 1953ին Կարդինալի աստիճանը որ պատճառ պիտի դառնար կորսնցնելու իր պաշտօնը: Առաջին կարդինալն է, սակայն, զոր Յովհաննէս ԻԳ. նշանակեց: Կարդինալ Մոնթինի կը մտահոգէր սակայն աւանդապաշտ եւ պահպանողական շրջանակները որոնք զինքը շատ ձախ նըկատելով, վերապահ էին: Պէտք չէ մոռնալ սակայն թէ մարդիկ կրնան տարբեր գործել երբ պատասխանատու պաշտօններ չունին եւ բոլորովին փոխուիլ երբ պատասխանատուութեան կը կոչուին: Այսպէս է բոլոր մարդերու մէջ: Յաճախ տեսնուած են մարդիկ որոնք քննադատած են ղեկավարներ կամ պատասխանատու պաշտօն ունեցողները նոյն ձեւով վարուելու համար երբ իրենք կը կոչուէին այն պաշտօններուն: Այս տեսակէտով եւ երբ նկատի առնուի թէ Պօղոս Զ.ի ձախ հակումները աւելի ընկերային գետնի վրայ են քան քաղաքական, կարելի է խորհիլ թէ Վատիկանի աջ թեւը մտահոգուելու պատճառ չունի: Ներկայիս մտահոգ է սակայն Իւմանիթէն որ կ՚ուզէ վստահ ըլլալ թէ Պօղոս Զ. յաջորդը չէ Յովհաննէս ԻԳ.ի այլ՝ շարունակողը:

Ամէն պարագայի մէջ Կարդինալ Մոնթինի իր ընտրութեամբ հերքեց այն ասացուածքը ըստ որուն «ով որ պապ կը մտնէ փակարան, Կարդինալ դուրս կ՚ելլէ», բայց հաստատեց Մալաքիի գուշակութիւնը ըստ որուն Յովհաննէս ԻԳ.ի յաջորդը կը նշուէր Ֆլոս Ֆլորում բացատրութեամբ՝ ծաղիկներու ծաղիկը: Ծանօթ է որ Կարդինալ Մոնթինիի զինանշանը երեք շուշան ունի:

353 տարի է առաջին անգամն է որ Պապ մը Պօղոսի անունը կ՚ընտրէ:

Նոր Պապին առաջին գործը եղաւ վերահաստատել Կարդինալ Չիքոնեանին պետական քարտուղարի իր պաշտօնին մէջ:

Օծումը պիտի կատարուի Կիրակի Յունիս 30ին:

Տակաւին առիթը կ՚ունենանք խօսելու Պօղոս Զ.ի մասին որ կոչուած է ճակատագրական դեր խաղալու եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ եւ որ իր ուսերուն վրայ կը կրէ ամէնէն ծանր պատասխանատուութիւնը զոր Պապ մը երբեք կըրած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ որոշեց իր ծովային ուժը քաշել Ատլանտեան ուժէն, ինչ որ բաւական մեծ իրարանցում տեղծեց արեւմտեան շրջանակներուն մէջ:

ԻՐԱՔԻ Քիւրտերը յարձակեցան Պաղտատ — Քէրքիւք երկաթուղիի գիծին վրայ: Քրտական «անձնապանութիւն միութիւնները» զանազան ուրիշ յարձակումներ ալ ըրած են:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ վերջ գտաւ կեդրոնական կոմիտէի լիակատար նիստը: Շատ խիստ բանաձեւ մը կը դատապարտէ չին համայնավար կեդրոնական կոմիտէն որ խզած է համաձայնութիւնը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ տեղեկատուութեան նախարարը՝ Ֆիլիփ Պուլոս դադրեցուց համայնավար Նիտա օրաթերթը մինչեւ որ նոր խմբագրապետ մը նշանակուի: Զերբակալութեան հրամանագիր մը ելած է նախորդ խմբագրապետին դէմ որ ամիս մըն է փախած է:

ԱՍՔ ՄԱՇՏՈՑԻ ՄԱՍԻՆ

Մենք վիշտ ունէինք,
Քանզի սանձակոծ արշաւում էին բոլոր
կողմերից
Ու մեր ժայռերը դարձնում ահեղ սրերի
յեսան,
Եւ արեւելեան եւ արեւմտեան խորշակ —
հողմերից
Խանձւում էր արդէն Հայոց ցորեանի
արտը սրբազան:
Հայոց ծիրանին իր ծաղիկներն էր
թերթ առ թերթ թափում,
Եւ կորանում էր բարդին մեր շիտակ,
Ցամաքում էին ակն — աղբիւրները մեր
մարմարաքուխ
Օտար ձիերի երախների տակ,
Մեր ինքնութիւնը ու մեր ոգին էր
ոսոխին աւար,
Մեր կենաց ծուխը, ծիրանի ծուխն էր
ցրւում հողմերից,
Ու մէկիկ — մէկիկ քար էր գլորւում
անդունդներն ի վար
Մեր հին բերդերի սիւն ու որմերից:

Բայց մի ժողովուրդ, որ ազատաշունչ
իր առասպելի
Եռաթեւ նետով խոցել էր սիրտը
բռնակալ Բէլի
Եւ իր ինքնութեան կրակը վառել,
Որ աստուածներ էր բոցից արարել
Եւ իր Արայի նման գեղաքով
Արհաւիրքների դժնդակ պահին
Մահանալ գիտէր գեղեցիկ մահով
Եւ գիտէր մահով յաղթել իր մահին,
Ապրել էր ուզում, ուզում էր մնալ,
Եւ սակայն չկար ապրելու հնար:

Ապրելու համար մեզ զարմանալի
մի հրաշք էր պէտք,
Հրաշք, որ դառնար լեռներին յենուած
բիւրեղեայ զմբէթ,
Հողմի դէմ՝ սօսեաց անտառ մի դալար,
Ոգու աղեղին՝ պնդաջիղ մի լար,
Փոթորկի հանդէպ՝ մի ծանր խարիսխ,
Յորձանքի դէմ սեւ՝ կոփածոյ պարիսպ,
Ոգու երաշտին՝ ներշնչման տարափ,
Մութ գիշերի մէջ՝ լոյսի պատարագ,
Քուրայի կրակ, օջախի անթեղ,
Հանճարի բուրվառ, մտածման կանթեղ,
Դառնար անսպառ ու մաքուր ցորեան,
Մեր ոգու հացը հանապազօրեան...

Ապրելու համար մեզ զարմանալի այդ
հրաշքն էր պէտք:
Եւ գեղջուկ մի այր,
Որ զօրական էր, սրի տիրապետ,
Հանճարեց, խորհեց,
Որ անհնար է այդ սուրբ հրաշքը լոկ
սրով անել,
Որ այդ հրաշքի արարման համար
Պէտք է լոյս հանել...

Հրաշքի համար, այո՛, լոյս էր պէտք:

Ով սքանչելի լոյսի վարդապետ,
Ով դու տառապած բանի ուխտաւոր,
Քո դէմ անտառ կար մի խորհրդաւոր,
Մի մթնշաղ կար, մի ծով կար անհուն,
Որ անբռնելի ձայնի, հնչիւնի,
Անշօշափելի մի կարկաչիւնի
Առեղծուածով էր քո դէմ բարձրանում:
Այնտեղ թնդում էր մեր ռազմի կանչի
որոտիւնը բամբ,
Ինչպէս վաղ գարնան ամպրոպն է
թնդում լեռներում Հայոց,
Գողթան երգերի կորովն էր այնտեղ
խօսում վեհութեամբ,
Շառաչում, ոպէս եղեգան փողից
դուրս ելած մի բոց:

Օլորւում էին հորովելները մեր
լուսաթաթախ,
Ինչպէս ծիրանի ծուխն է ոլորւում
արեգակին,
Այնտեղ խօսում էր մայրական սրտի
օրհնանքը խաղաղ,
Եւ հօր պատգամը՝ ծանրաշեշտ,
ոպէս կռանը սալին:
Այնտեղ՝ ողջոյնի բարի մեղմութիւն,
Այնտեղ՝ անէծքի ժանտ ահեղութիւն,
Այնտեղ՝ հեզ աղօթք ու անզուսպ հառաչ,
Այնտեղ՝ ցասումի շանթակերպ շառաչ,
Ոգորման բամբիւն,
Ահեղ փոթորկանք,
Եւ ամբողջ, ամբողջ մի ժողովրդի
Սիրտ, ոգի ու կեանք...

Եւ մենութեան մէջ, անհունութեան մէջ
քո խաւար խցի,
Ով դու հողեղէն, զուգէ ոգեցիր՝
— Թող լո՛յս եղիցի...
Եւ այդ ձայների հրախաղը թէժ
Քո խցի որմին եւ մեր շառաչուն
պատմութեան վրայ
Զարմանահրաշ ձեւեր ստացաւ,
Մի զարմանալի պարզ տեսիլք դարձաւ
Դարձաւ լոյս ու գիր ու Այբբենարան...

(Ա. մաս)

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

— Երթա՞մ, չերթա՞մ ...

Այս հարցումը կ'ընէր ես ինծի անց-եալ տարի, Պէյրութի մէջ, ուր ճեմա-րանին կից տան մը մէջ կը բնակէր Պոլ-սոյ իմ վաղեմի դասընկերներէս վաստա-կաւոր գրագէտ եւ բազմամեայ կրթական մշակ Եդուարդ Տարօնեան :

Ինչպէս կը տեսնէք՝ իր տիտղոսները քիչ են, — գրող եւ ուսուցիչ, բայց վըս-տահօրէն շատ են իր առաքինութիւննե-րը : Կարճ կապելու համար՝ պիտի ըսեմ միայն, որ սիրտ ունեցող մարդ մըն է ան : Եւ եթէ մէկուն հասցէին կարենանք ըսել « սիրտ ունի », ամէն բան ըսած կ'ըլլանք :

Մեր դասարանին « ծաղիկն» էր Եդ-ուարդը, ամէնէն տաղանդաւորը այն ե-րեսուն անպէտ կամ պէտաւոր տղոց մէջ, որոնք « Նոր Դպրոցի» վեցերորդ դասա-րանը կը կազմէին, տիպար դասարան մը՝ տիպար վարժարանի մը մէջ :

Մենք տնօրէնին աշակերտներն էինք, Եդուարդ «տնօրէնին սան»ն էր եւ յայտ-նապէս կոչուած էր անոր տեղը բռնելու կեանքի մէջ :

Միւս դասընկերներս ցրուած էին ի սփիւռս աշխարհի : Ոմանք դացած մեա-ցած էին իրենց նախնիներուն, անդենա-կանին մէջ : Մնացածները ո՞ւր են, ո՞ղջ են, կ'ապրի՞ն թէ այլեւս դադրած են ապրելէ : Հիմա ալ կը յիշեմ անոնցմէ երկուքը, — Պետրոս Կէնճեան եւ Սենե-քերիմ Թոթվայեան, մանաւանդ Պետրո-սը, որուն հետ գիշեր մը, վարժարանի պարտէզին մութ մէկ անկիւնը քաշուած, սկսանք սիկարէթ ծխել եփէվարի, եւ ատոր համար ալ քիչ մնաց պիտի վտար-ուէինք դպրոցէն :

Տնօրէնը, որուն լուր տուած էին մեր այս անժամանակ սխրագործութեան մա-սին, կանչեց մեզ ու ըսաւ.

— Կամ այս վայրկեանիս կը ձգէք ծը-խելը եւ կամ կ'ելլէք ձեր տեղը կ'երթաք :

— Կ'երթամ, — յանդգնաբար փոխա-դարձեց Պետրոսը.— ես վարժուած եմ եւ չեմ կրնար ծխելէ հրաժարիլ :

Մնացածը կարեւոր չէ :

Ի՞նչ եղան Պետրոսը եւ Սենեքերիմը, ի՞նչ եղան մնացած քսանըսոթը, լուր չունիմ : Երկու պատերազմներ անցած են այն օրէն, երբ մենք, դեռ պատանի, պղտոր երազներ կը հիւսէինք չորս պա-տերու մէջէն, առանց իսկ անդրադառ-նալու, թէ կեանքը, այս անողորմ հրա-պիրը, մոխիրի պիտի վերածէր մեր ե-րազները :

Եդուարդը ի վերջոյ Ժընեւ գնաց ու-սումը շարունակելու, իսկ մենք՝ երբեմ-նի հասուն պատանիներս՝ աքսորի ճամ-բաներուն վրայ քար կոտրեցինք կամ ջուր կրեցինք եւ ի վերջոյ դարձանք եղանք այսօրուան հասուն ծերունիները : Ու երբ պատերազմը վերջացաւ, տեսանք որ ուշ մնացած էինք Ժընեւ կամ Փարիզ երթա-լու :

Այսպէս՝ մենք նոյն «փանջունի»ն մը-նացինք. միայն Եդուարդն էր, որ համա-լսարանը աւարտեց իբրեւ մանկավարժ եւ վերադարձաւ Պոլիս, հոն՝ իր նախկին վարժարանին մէջ շարունակելու համար Հինդլեանի սերմած աւանդութիւնները :

Բայց չուտով հեռացաւ Պոլիսէն ալ, ուր վախ կար, որ երկրորդ 1915 մը սըր-բէր տանէր ինչ որ մնացած էր հին ու նոր փաղանգներէն :

Շատ ուշ միայն իմացայ, որ մեր դա-սարանին «ծաղիկ»ը... տարատնկուած էր Լիբանան, երկիր ազատութեան, ու-րախ ու բարօր կեանքի : Առեն մը պաշ-տօնավարեց ճեմարանին մէջ, իբրեւ ֆը-րանսերէնի ուսուցիչ, ապա կոչուեցաւ տնօրէնի պաշտօնին՝ Ս. Նշան վարժարա-նին մէջ :

Խզուած, ակամայ խզուած կապերը վերահաստատուեցան այդ շրջանին : Ան՝ Պէյրութէն, ես՝ Գահիրէէն, երբեմն բա-րեւագիր մը կը ղրկէինք իրարու եւ կ'ո-գեկոչէինք հին օրերը, դպրոցը, մեր խանդավառ պատանութիւնն ու խամրած երազները ու դեռ ինչ որ կը մնար մեզի անվերադարձ «վաղորդայն»էն :

Տասը – տասներկու տարի առաջ կրկին տեսանք զիրար, այստեղ՝ Գահիրէի մէջ, ուր քանի մը օրով կանգ առած էր Փա-րիզէն Պէյրութ վերադարձի ճամբուն վրայ :

Ահա՛ այս սիրելի, անհունօրէն սիրելի ընկերս էր, զոր պիտի երթայի տեսնել իր մենաւոր խուցին մէջ, Պէյրութ՝ հայ ընտանիքի մը մօտ, դառնօրէն հարուած-ուած ճակատագրէն, պահելով սակայն, պահելով միշտ իր մտքի պայծառութիւ-նը, հոգեկան արիութիւնը եւ իր ծնըն-դավայր Խուլթիկէն բերած գիւղացիի հաստատուն առաքինութիւնները :

Կորսնցուցած էր աչքին լոյսը, սակայն պահած էր հոգիին լոյսը, որ անմարելի է եւ անկորնչելի :

— Երթամ տեսնե՞մ զինք անգամ մը, թէ չտեսած վերադառնամ եկած տեղս :

Ի՞նչ պիտի մտածէր իմ մասիս, եթէ ընկերական պարտականութիւն մը կա-տարելու մէջ իսկ այնքան անբարեյոյս ըլլայի, որքան եղած էի կեանքի մէջ : Պիտի չըսէ՞ր, որ այս մարդը, աքսորի տարիներուն քար կոտրելով, լիովին քա-րացեր է ինք ալ :

Գիտէի, որ պիտի յուզուէր : Գիտէի, որ պիտի յուզուէի ես ալ : Եդուարդը « արձակ » չէ, « բանաստեղծութիւն » է : « Արձակ»ը ես եմ ...

Ուստի՝ երեկոյ մը, Մուշեղ Իշխանը, Տիկին Զապէլն ու ես, գացինք այցելելու իր պայծառ հոգիին լոյսովը ապրող իմ վաղեմի եւ վաղեմի ըլլալուն համար ալ կրկնապէս սիրելի ընկերոջս :

Սկսայ մտածել, աւելի ճիշդ՝ սկսայ փիլիսոփայել հին Աթենացիներուն պէս, որոնք երկու կուռ ձիթապտուղի առջեւ նստած՝ աւելի շատ կը փիլիսոփայէին, քան կ'ապրէին : Հիմա, — ըսի ես ինծի, — ամէն ինչ խաւար է դուրսը իրեն հա-մար, բայց ամէն ինչ լոյս է ներսը, մինչ ինծի պէս մահկանացուներուն հա-մար ճիշդ հակառակն է իրականութիւնը, ամէն ինչ խաւար՝ ներսը, ամէն ինչ լոյս՝ դուրսը :

Երկու հակոտնեաներ էինք, թէ՛ ներ-սովի, թէ՛ դուրսովի :

Սիրտս սկսաւ բաբախել, երբ դացին լուր տալու Եդուարդին, թէ հին դասըն-կեր մը եկած էր տեսնելու զինք : Հաշուե-ցի. բազկերակս հարիւր յիսուն կը զար-նէր :

Դողդոջ քայլերով, հասաւ դաւաղանին կռթնած, դէմքին վրայ կարօտի եւ յու-զումի չէշտ արտայայտութեամբ, մեզի մօտեցաւ տարօրէն դառնացեալ, իր անկ-եալ վեհափառութեան մէջ իսկ եւ իր ան-կեալ վեհափառութեամբ իսկ հպարտ, երբեմնի Եդուարդին եւ հիմակուան Եդ-ուարդին խառնուրդը :

Ես հինը կը տեսնէի, «երբեմնի»ն. չտեսնել կը ձեւացնէի նորը, «հիմակուա-նը» : Քառասուներհինգ տարին, որ կը բաժնէր այս երկու Եդուարդները, գրե-թէ դադրած էր գոյութիւն ունենալէ ին-ծի համար :

Ի՞նչ պիտի ըսենք հիմա իրարու. լռու-թիւնն ալ խրատիչ լեզու մըն է, — մը-տածեցի եւ ուզեցի այս ... լեզուով խօ-սիլ :

— Այսպէ՞ս պիտի տեսնէինք զիրար, — եղաւ իր առաջին խօսքը :

Տեսայ, որ արցունքները կը հոսէին իր փակ աչքերէն : Տէ՛ր իմ Աստուած, լաւ է, որ արցունքը թեթեւացում կը բերէ, ըսեր է չեմ գիտեր ո՞ր իմաս-տունը :

Իշխանը, բանաստեղծ մարդ, թաշկի-նակը հանեց եւ, երեսը անդին դարձնե-լով, սկսաւ սրբել աչքերը : Տիկին Զա-պէլը հաւանաբար թաշկինակ չունէր. մատին ծայրը թաշկինակի դեր կատա-րեց : Իմ աչքերս չոր էին, թաշկինակ հանելու պէտք չունեցայ, որովհետեւ, զարմանալի՛ բան, ես կը յամառէի չտես-նել մեզ իրարմէ բաժնող քառասունը-հինգ տարիները :

Սկսայ մտածել՝ ես զի՞ս թէ զինք մը-խիթարելու համար.— Միլթըն կոյր էր, երբ իր աղջկան կը թելադրէր «Դրախտ կորուսեալ»ը : Պէթհովէն խուլ էր, երբ կը յօրինէր իր անմահ «սէնֆոնի»ները :

Եդուարդ Տարօնեան կը շարունակէ ըս-տեղծագործել Միլթընի պէս, այն տարբե-րութեամբ, որ Միլթըն աղջիկ մը ունէր, իսկ ինք աշակերտներ միայն ունի : Զը-սի՝ արդէն, թէ իր հոգին համակ լոյս է եւ թէ դուրսի աշխարհէն հիմա փոխա-դրուած է ներսի աշխարհը, ուր ամէն ինչ պայծառութիւն է իրեն համար :

Կարդացա՞ծ էք իր «Մանկապատում»ը : Զայն յօրինողը միտք մը չէ, սիրտ մըն է : Իր գիտցած, գրած ու խօսած բոլոր լե-զուներուն մէջ,— աշխարհաբար, գր[աբար], ..., անգլերէն, ֆրանսերէն, ..., կ'ըսեն նաեւ, թէ պարսկերէն ... ամէնէն գեղազանցը, մանուկներ[ուն] ... եւ մանուկներուն համար խօսած ... բած իր լեզուն է : «Համասփիւռ[ը] ... ւելում մըն է, գրած կամ թարգմա[նած] քերթուածները նոյնպէս յաւելում[ներ] ... Խարիսխը «Մանկապատում»ն է : ... ւորտ գործեր ունի. միակ ... այս է :

×

Բարեբախտութիւն է, որ իր բազմա[թիւ] աշակերտները, ընկերներն ու բարեկա[մ]ները, մօտէն թէ հեռուէն, դգալի չեն ... ներ իր մենութիւնը : Կրնամ ըսել, ... ո՛չ տկար, այլ զօրաւոր կը զգայ ... զինք, երբ տեսնէ, որ այս մենութի[ւն] ... քաղցրացնող, զայն զգալի ... բարեկամներ կան դեռ աշխարհի մէջ ...

Դժբախտութեան մէջ իսկ մենք կ... լիք բան մը եւ կառչելիք տեղ մը ... գտնենք միշտ : Ողբերգութիւնը կը ... այն ատեն, երբ այս «բանը» եւ այս ... գը» չենք գտներ այլեւս :

Ես մեկնեցայ այն տպաւորութեամ[բ], որ Եդուարդ Տարօնեանի համար կեա[նքը] ողբերգութիւն մը չէ : Ու յիշեցի Աղե[ք]սանդր Մակեդոնացիի խօսքը :

— Ամէն բան կորսնցնելէ ետք, մեզի ... մնայ դեռ ՅՈՅՍԸ :

Ամէն մարդ իր կրցած ձեւով, իր ... ցած ձեւով կ'ըմբռնէ ու կը մեկնաբա[նէ] այս Յոյսը, մինչեւ իսկ մահուան ան[կողնին] վրայ, մինչեւ իսկ այն պահուն, երբ ... տուծոյ հրեշտակը այցի կուգայ ... վերջին, ամենավերջին անգամ ...

Բ. ԹԱՇ...

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ՄԻՏՔԵՐԷՆ

Ս. Հեղինէի մէջ՝ Լաս – Քազին.

— Շքեղ դահլիճներու նախարարնե-րու եւ զօրավարներու համար ես անտա-նելի մարդու համբաւ ունէի, բայց ... զինուորներու համար : Անոնք բնազդ-ով կը վայելէին համակրութիւնս եւ ... կը նկատէին իրենց պաշտպանը :

1796ին խնամակալութեան անդամնե[րէն] Քառնոյին կը գրէ.

— Կառավարութեան մը մեծագո[յն] արժանիքը այն է որ պէտք չէ ձգէ ... մարդիկ հինման :

— Նախարար մը հեղինակութեան ա[ր]տացոլացումն է :

— Դժուարին արհեստը մարդոց ըն[տ]րութիւնը չէ, այլ ընտրուած մարդոց ... նեցած արժանիքներու գնահատութիւ[նը] :

— Մտաւորականները ու գիտնականնե[րը] երկու սեռ է, ես կը նկատեմ պչրուհիներ, որոնց հետ պէտք է խօսիլ, դիտել ու ֆ... նել, բայց չընտրել ոչ նախարար եւ ոչ ... կենակից :

Ի ՓԱՌՍ
ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ.— Կուտանք այս ճառը, զոր Շ. Նարդունի արտասանած է Ամերիկայի մէջ, Հայաստանի Անկախութեան տօնա-կատարութեան առթիւ : Հ. Յ. Դաշնակ-ցութեան Հիւս. Ամերիկայի Կեդր. Կոմի-տէն որոշած է այս ճառը թարգմանել անգլերէնի եւ հրատարակել առանձին գրքոյկով :

Կ'ենթադրեմ որ, այս ժխորալից քա-ղաքներուն մէջ, դուք չէք մոռցած ծի-ծեռնակը եւ իր դուարթ դայլայլը : Մա-յիս ամսուն էր որ կուգար ծիծեռնակը, « գարնան սիրուն թռչնակը», կուգար ա-ռաջին կանանչ տերեւներուն հետ, առա-ջին գոյնզգոյն ծաղիկներուն հետ, արե-ւին տաքցնող առաջին շողերուն հետ : Ուշադրութիւն ըրա՞ծ էք արդեօք, Հայ ժողովուրդը շատ է երգեր ծիծեռնակը : Անոր համար որ գարո՞ւն կը բերէր : Ա-պահովաբար՝ այո : Բայց եւ անպայման անոր համար, որ այս թռչունը հաւատա-րիմ կը մնար իր բոյնին, զոր կը սիրէ-ուէր լքել, ամէն աշնան, երբ ձմրան խստաշունչ քամին կը սպառնար իրեն :

Հայ ժողովուրդը շատ է երգեր ծիծեռ-նակը, շատ է սիրեր ծիծեռնակը, վասնզի հայ ժողովուրդին կեանքը եւս կը յիշե-ցնէ ծիծեռնակին կեանքը : Բնաւեր Հայ ժողովուրդը եւս հաւատարիմ կը մնայ իր բոյնին, — շատ են քանդեր այդ բոյնը, բայց դայն վերաշներ է ինք, ինչպէս վեր-ջին անգամ, Մայիսեան առաւօտ մը, իր բոյնն էր շիներ Արարատի կատարին տակ :

Ձեզի ծանօթ է այդ պատմութիւնը : Հայ ժողովուրդը միշտ իր բոյնն է շի-ներ, իր բոյնն է վերաշիներ՝ ինք իր տունը ունենալու համար :Իշխելու հա-մար իր տունին մէջ՝ ինչպէս ինքը կը կամի : Ապրելու համար իրեններուն հետ, ուրախանալու համար իրեններով, հըր-ճուելու համար իրեններուն աշխատան-քով եւ ստեղծագործութեամբ, հօրովել կարդալով, անուշ ըսելու եւ անուշ լսելու համար : Իտէալ մը, որու համար իր կեանքն ալ կուտայ, ինչպէս տուեր է միշտ, ու դարձեալ կուտայ :

Ազատութիւն կը կոչուի այդ ցանկու-թիւնը : Ընդունեցէք որ աշխարհ դգացում է նման ցանկութիւն մը : Ոչինչ կայ ա-ւելի վսեմ քան այդ ցանկութիւնը :

Հայ ժողովուրդը մեղաւո՞ր է միթէ, անոր համար որ կը ցանկայ ազատու-թեան, անոր համար որ վսեմական տեն-չըն ունի ազատ ապրելու, իր տանը մէջ ապրելու, այնպէս ինչպէս ինք կը կամե-նայ :

Մեր պատմահայրը, Մովսէս Խորենա-ցի, այդ ցանկութեան պատկերագրդու-մով է որ կը բանայ Հայոց Պատմութիւ-նը, երբ կ'աւանդէ .—

Հայկ Նահապետ, «Քաջագանդուր, խայտակն եւ հաստաբազուկ, ի մէջ բա-կայիցն քաջ եւ երեւելի լեալ, ամբարձ զձեռն ընդդէմ բռնաւորութեանն Բելայ» :

Ի՜նչ գեղեցիկ է Հայոց պատմութեան այս մուտքը, այլաբանական եւ համա-դրական այս պատկերով : Աւելի գեղեցիկ քան հռովմէական ազգային պատմու-թեան մուտքը, աւելի ներշնչական քան հելլենական ազգային պատմութեան մուտքը :

Ամէն Հայու ծանօթ է այս դրուագը, որ յետագային մեր ֆետայիներուն բեր-նին մէջ պիտի խտացուէր, համառօտ-ուէր, նուիրագործուէր ու պիտի դառ-նար « մահ կամ ազատութիւն » խօսքը : Բայց նոյն բանը չըսե՞ր միթէ լեռը, զոր Հայերը կ'անուանեն Մասիս, հողէ եւ ա-պառաժէ այդ զանգուածը, երբ գերբը-նական ցատումով մը կը նետուի դէպի երկինք, կը բարձրանայ համակերպու-թեան եւ հանդուրժողութեան միջավայ-րէն վեր, իրեն կը կանչէ Հայկը, « մահ կամ ազատութիւն » գոչելու համար բը-լին : Այլապէս, այս ներշնչումէն զատ՝ ուրիշ ի՞նչ բանի համար այնքան շա՛տ պիտի սիրէինք Մասիսը, խոյանքը դէպի անջրպետ :

1918 Մայիսին էր, որ Մասիսի աչք[ին] բուն տակ տեղի ունեցաւ Հայկի նոր պա-տերազմը Բէլի դէմ, — Խորենացի[ին] պատկերագրդած նոյն տենչը գար... բորբոքեցաւ Հայոց սրտերուն մէջ, ... ծառացաւ ով որ կը կրէր մեր անու[նը] ... զինուորագրուեցաւ ով որ ինքզինք ... համարէր Հայկի շառաւիղը, զէնք ... Հայկազանց տոհմը, կռուեցաւ արիա[բար] ... զարմը ու զոհեր տուին Հայկունիք, ... րուն թափեցին, չդթայ փշրեցին, ... ջախջախեցին : Եւ «մահ կամ ազա[տու]թիւն» խօսքը արձագանգեց կրկին ... կրկին, բայց այս անգամ այնքան ... ժեղ, որքան Սարդարապատի թնդա[նօթ]ները : Այսպէս էր որ Հայկունիք ... յաղթանակը :

Հայութիւնը, ամբողջական հայու[թիւնը] ... թիւնը, միացեալ եւ անկախ Հայաս[տան]ը յաղթեց եւ հռչակեց ազատութ[իւնը] ... Մեր պատմութեան պալատէն ներ[ս] ... ոսկեղէն գրչով արձանագրեց հա[յ] ... տութիւն Ամենայն Հայոց :

Ի՞նչ ընէինք, սիրելի քոյրեր եւ եղ-բայրներ, ի՞նչ ընէինք, — կը հար[ցնէք] ձեզի : Աւելի լա՞ւ կ'ընէինք՝ եթէ ... թուէինք : Սխա՞լ ըրինք՝ հռչակելով ... կախութիւն եւ երդելով.—

Մեր Հայրենիքը մերն է հիմա :

Շ. ՆԱՐԴՈՒ[ՆԻ]

(1 Տար.)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԵՒ ՍԻՐԱՆՈՅՇ

Հայ երգի հանճարեղ վարպետը՝ Կոմիտաս վարդապետ եղած է մեծ թատերասէր մը եւ ի մասնաւորի հիացող մը հայ բեմերու մեծատաղանդ դերասանուհին Սիրանոյշի արուեստին :

Յետեւեալ դէպքը ցայտուն կերպով ցոյց կուտայ Վարդապետին այն անսահման սէրն ու գուրգուրանքը որ ան կը տածէր Հայոց Թատրոնին հանդէպ :

1909 Յունուար 24ին Բագուի մէջ կը տօնուէր Սիրանոյշի թատերական գործունէութեան 35ամեայ յոբելեանը :

Ամբողջ քաղաքը իրարանցումի մէջ է : Թիֆլիզի եւ Բագուի բոլոր հայ թերթերը իրենց սիւնակները լայնօրէն կը տրամադրեն այդ յոբելեանին :

Յոբելեանին օրը թատրոնին ամբողջ հրապարակը, երեկոյեան ժամը վեցէն սկսեալ, կը ծածկուի հոծ բազմութեամբ մը: Հարիւրաւոր մարդիկ տոմսակ չճարելով ստիպուած կ'ըլլան վերադառնալ իրենց տուները :

Յոբելեանին հանդիսաւոր երեկոյթը տեղի կ'ունենայ մեծ շուքով : Բազմաթիւ ճառերէ ետք, տեղի կ'ունենայ հանդէսին գեղարուեստական բաժինը, որուն ընթացքին, Սիրանոյշի խաղակցութեամբ կը ներկայացուի «Հայրենական Տան» թատերակի երկրորդ գործողութիւնը, իսկ ամէնէն ետք, ժողովուրդի բուռն ծափահարութիւններուն տակ հայ բեմի ուրիշ վաստակաւոր արուեստագէտ մը՝ Հրաչեան դափնեպսակ մը կը զետեղէ յոբելեարին գլխուն, որ այս վերջինը կ'ընդունի խոնարհած :

Այնուհետեւ, իրարու կը յաջորդեն շնորհաւորական բարեմաղթութիւնները, տարբեր վայրերէ, Կովկասէն, Հիւսիսային Կովկասէն, հեռաւոր Մոսկուայէն, Կասպից ծովու աւազուտ ափերէն, նոյնիսկ՝ Վանէն եւ Պոնտոսի Թափուր եզերքներէն :

Բոլոր այս բարեմաղթութիւնները կ'ընդգծեն Սիրանոյշի արուեստին հմայքը, զայն համեմատելով ծանրախոհ մտքով կեանքի ուղիները մատնանշող փիլիսոփայի մը, մերթ յուսահատ ու լքուած սրտերը թնդացնող խօսքի վարպետի մը, մերթ դրչի մարդու մը հետ, որոնք կ'ապրին եւ կ'ապրեցնեն՝ անջնջելի կոթողներ կանգնեցնելով բիւրաւոր սերունդներու յիշողութեան մէջ :

Կը կարդացուին նոյնպէս շնորհաւորական հեռագիրներ, որոնց թիւը կը հասնի հինգ հարիւրի :

Ի վերջոյ, խօսքը կը տրուի յոբելեարին, որ յուզուած շեշտերով կ'արտասանէ սա քանի մը կարճ, բայց խիստ յատկանշական տողերը .—

« Թո՛ղ ներուի ինծ որ չեմ կարող երկարատեւ խօսքերով արտայայտել իմ ըղձացումները: Ես շնորհակալ եմ քեզնից, իմ սիրելի հայ ժողովուրդ, ես տարիներից ի վեր սիրել եմ յանձին հայ ժողովրդի՝ բեմը եւ յանձին բեմի՝ հայ ժողովուրդը »:

Հանդէսէն ետք, շատերը կը խուժեն դէպի Սիրանոյշը, զայն անձամբ շնորհաւորելու համար :

Այնպիսի օր մըն էր այդ օրը, որ բոլորը իրենց անտարբերելի իրաւունքը կը համարէին մօտենալ մեծ դերասանուհիին եւ սեղմել անոր վաստակով բեռնաւորուած ձեռքերը :

Բազմութիւնը իրար կը հրմշտկէ :

Միայն մէկ հոգի, այդ բազմութեան մէջ երկա՜ր սպասելէ ետք, ծովածաւալ ամբոխը ճեղքելով մինչեւ Սիրանոյշին մերձենալու համար ամէն ջանք թափելէ ետք, կ'որոշէ ներս չմտնել, որպէսզի «այդ օրուայ բազմալեզու, թաթախուն, գեղուն զգացմունքների բուռն ծովի մէջ անհետ չանցնին իր սրտի խորքից ժայթքող զգացմունքները »:

Այդ մարդը Կոմիտաս վարդապետն էր :

Քանի մը օր ետք, նոյն տարուայ Փետրուար 1ին, Էջմիածնի իր խցիկին մէջ նստած, Կոմիտաս վարդապետ հետեւեալ հոյակապ նամակը կը գրէ մեծ դերասանուհիին, որ արիաբար անցած էր հայ բեմի խաւարչտին ճամբան .—

« Դուք երեսուն եւ հինգ տարի շարունակ գեղարուեստի մուրճը ձեռին, անձնուէր կռեցիք, կոփեցիք, ամէն խոչ ու խութ ոչնչացրիք, ձեր տոկուն կամքի թափով արծուի պէս սլացաք հասարակութեան հորիզոնից վեր, թառեցիք սրտերի եւ մտքերի վրայ, ապա հզօրապէս ձգտեցիք, տարաք ձեզ հետ բարձր, հանեցիք դէպի ազնիւ գեղարուեստի կանանչագեղ ու կենսունակ բլուրն ի վեր հասարակութիւնն էլ ...

« Այնտեղից ցոյց տուիք նորան ձեր ստեղծած հրաշալիքները՝ կեանքի մի շարք պայծառ ու խաւար, ազնիւ ու կոպիտ ... Կենդանի տիպեր, արձանագրեցիք նորա սրտի եւ հոգու խորունկ աշխարհներում, պատկերներ ու նկարներ արձանացուցիք, որոնք չեն թօշնում բնութեան ոչ մի արհաւիրքից, որոնք թափանցում են մէկ սրտից միւսն օղակելով, մէկ հոգուց միւսը շղթայելով ...

« Ի՞նչ աւել դժուար բան կայ, քան սրտեր ու հոգիներ տաշելը եւ այն այնպիսի միջավայրում, ուր գեղարուեստը հասարակ է ժամանցի: Բայց դուք ժրաջան մեղուի նման երեսունեւհինգ տարի շարունակ թռաք մէկ բեմից միւսը եւ գեղարուեստի մարգերից, բազմապիսի ծաղիկներից հաւաքեցիք առատ նիւթ, որպէսզի հայ բեմի փեթակը լցնելու օժանդակէք ...

« ... Այժմ որքան յստակ ու հանդիսաւոր է ձեր սիրտը, ձեր հոգին, որ երեսուն եւ հինգ տարի երկար աշխատելուց յետոյ հանգչում է մարդկանց սրտերի եւ հոգիների վրայ, ձեր իսկ կառուցած գեղարուեստի անսասան ու մշտակենդան ապարանքների մէջ :

« Սրտանց շնորհաւորում եմ ձեր փառքը եւ ցանկանում էլ աւելի փառաւորութիւն ու կանաչ պայծառ արեւ ...»:

Այս զմայլելի նամակը, արդարեւ, յստակ ու պայծառ ցոյց կուտայ այն արուեստագէտի զգայուն սիրտը որ կը բաբախէր հայ երգի հանճարեղ վարպետին կուրծքին տակ :

Այս գողտրիկ նամակին ի պատասխան, Սիրանոյշ վարդապետին կ'ուղարկէ իր լուսանկարը, հետեւեալ մակագրութեամբ .—

« Գերապատիւ Հայր Կոմիտասին, անչափ գեղեցիկ եւ թանկագին յիշատակի փոխարէն, խորին յարգանօք՝ Սիրանոյշ, 1 Մարտ, 1909, Բագու»:

Հայ մեծանուն երկու արուեստագէտներուն այս երկու մասունքները այսօր պահուած են Երեւանի Թատերական Թանգարանի, Սիրանոյշի յատկացուած բաժնին մէջ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս ֆրանսական թատրոնը կը մտնէ իր արձակուրդի շրջանը :

Մայրաքաղաքին քանի մը սրահները արդէն իրենց դռներուն վրայ փակցուցած են «Տարեկան փակում » աւանդական ծանուցումը :

Հակառակ այս բոլորին, սակայն, թատրոնը ուրիշ ուղղութեամբ մը պիտի կրկնապատկէ իր ուժերը, ժողովուրդը աւելի եւս մօտեցնելու համար թատրոնին :

Արդարեւ, տարեկան արձակուրդի ստեղծած պարապը լեցնելու ջանադրութեամբ, Փարիզի արուարձաններուն մէջ երեւան եկած են բազմաթիւ թատերական խմբաւորումներ :

Նոր կազմակերպութիւն մը՝ «Թատրոնին Ճառագայթումը» անունով, որուն ղեկավարն է Ժորժ Հիրշ, ծրագրած է շրջիլ բոլոր արուարձանները եւ այդ վայրերուն բնակիչներուն մէջ արծարծել թատրոնին ճաշակը :

Միւս կողմէ, ուրիշ կազմակերպութիւն մը, ղեկավարութեամբ երիտասարդ արուեստագէտ Ֆիլիփ Լըրուայի, Պուլոնիի մէջ արդէն իսկ սկսած է ներկայացնել հայազգի թատերագիր Կապրիէլ Արուէթի կողմէ թատերախաղի վերածուած անգլիացի գրագէտ Փաթրիք Համիլթընի մէկ գործը՝ «Պարանը », որ մեծ հետաքրքրութիւն յառաջացուցած է հասարակութեան մէջ : Այս ներկայացումը արուարձանները շրջելէ ետք հաւանաբար Փարիզի մէջ ալ ներկայացուի, տրուած ըլլալով ձեռք բերուած աննախընթաց յաջողութիւնը :

Օպերվիլիէ գործաւորական արուարձանին մէջ անցեալ շաբթու երիտասարդ դերասաններու կողմէ ներկայացուեցան շուէտացի մեծանուն թատերագիր ըՍթրինտպերկի «Կարոլոս ԺԲ.» ողբերգութիւնը, որուն յաջող բեմադրութեան եւ խաղարկութեան մասին գովասանքալից տողեր արձանագրած է ֆրանսական մամուլը :

Փարիզի մօտակայ Վէնսէն արուարձանին մէջ, խումբ մը արուեստասէրներու կողմէ հիմը դրուած է նոր թատրոնի մը, յաւերժացնելու համար յիշատակը վերջերս կանխահասօրէն մահացած ֆրանսացի մեծ դերասան՝ Տանիէլ Սորանոյի, որուն անունով մկրտուած է նոր կազմակերպութիւնը :

Այս թատրոնին բացումը տեղի ունեցած է անցեալ շաբաթ, որուն ընթացքին ներկայացուած է Մարիվոյի «Սիրոյ անակնկալը» գողտրիկ թատերակը, որուն մասնակցողները ցոյց տուած են թատերական վարպետներու նախանձը գրգռող ճարտարութիւն մը:

Այսպէս, շարքը երկարելով, Սարսէլի մէջ ծնունդ առած է երիտասարդներու թատերական նոր կազմակերպութիւն մը, որ իր բացումը պիտի կատարէ յառաջիկայ շաբթու, ներկայացնելով Ռապըլէյի « Կարկանթուա եւ Փանթակրուէլ»էն թատերախաղի վերածուած նոր գործ մը :

Փորթ Պրիանսոնի մէջ խումբ մը երիտասարդներ կազմած են թատերախումբ մը, որ Յունիսի վերջերը պիտի բեմադրէ Շէյքսփիրի «Աթենացի Տիմոնը» ողբերգութիւնը: Այս երիտասարդներուն ձեռնարկը իր տեսակին մէջ միակը կրնայ նկատուիլ, վասնզի անոնց ներկայացումները տեղի պիտի ունենան բացօթեայ վայրի մը մէջ, կանաչազարդ պուրակներով շրջապատուած պարտէզի մը մէջ կառուցուած բեմի մը վրայ :

Եւ վերջապէս, Քորպէյ – Էսոնի մէջ ծրագրուած «Թատերական Փառատօն»ի մը ընթացքին, դարձեալ Յունիսի վերջերը, պիտի ներկայացուի սպանացի թատերագիր Լոփէ Վեկայի «Սիրել առանց գիտնալու» ողբերգութիւնը, իսկ աւելի ուշ՝ տեղի պիտի ունենայ բանաստեղծական երեկոյ մը՝ նուիրուած ֆրանսացի քերթող Փոլ Էլուարի յիշատակին, անոր մահուան տասնամեակին առիթով :

Այս երկու ներկայացումներուն բեմադիրն է հայազգի դերասան Ժան – Ժագ Ասլանեան :

Այսպէս, արձակուրդի շրջանին, Փարիզը շրջապատող արուարձանները պիտի պատուին թատերական շղթայով մը, որուն նպատակը պիտի ըլլայ կեդրոնէն հեռու մնացած բազմութիւններուն մատչելի դարձնել թատրոնը եւ այս բազմութիւնները մօտիկ պահել թատրոնի ճաշակին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (161)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Յեղափոխականներուն պատրաստած եւ ձեռք ձգած եւ Ժօրիսի քով պահուած 140 քիլօ մէլինիթէն, եղերական բռնկումի [illegible] գործածուածին մնացորդը, դռնապան Առաքելի ձեռքով պահուած էր Ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ՝ մէլինիթին մէկ մասը դռնապան Մանուկի ձեռքով հորը նետուած եւ անհետացուած է, միւս ռումբերը եւ ուրիշ երկաթէ գործիքներն ու քանդիչ հրանիւթերը գտնուած եւ դուրս հանուած են Աւստրիական հիւանդանոցէն, Ճոնս տունէն, Քըրէօջըր պանդոկէն եւ մեծ ակումբէն եւրոպական հաստատութիւններէն: Ասոնցմէ եւ այս կարգի գրական ապացոյցներէ զատ, որոնք անմիջական կապ մը ունին եղերական արարքին հետ, կառքին, բեկորներուն վրայ կատարուած գիտական քննութենէն եւ բաղդատութենէն յառաջ եկած արդիւնքը, ինչպէս նաեւ ռումբի պարագաները բացատրող գիտական քննութեանց պարագաները բացատրող գիտական քննութեանց տեղեկագիրները կառքին ինչպէս բերուելուն եւ հայթայթուելուն նկատմամբ, Վիէննայի Օսմ. գեսպանատան եւ մաքսային վերատեսչութեան պաշտօնական տեղեկագիրները. անխտապարտ անձերէն Լիփս Րիփսի եւ ընկերներուն՝ Իզմիրի մէջ ալ իրենց խել մը մեղսակիցներ գտնել ու հոն ալ խռովարական ձեռնարկներու յանդգնած պահուն, ամէնուն ալ . բոլոր գործիքներով, հրանիւթերով եւ պայթուցիկ առարկաներով ձերբակալուիլը, եւ այս վերջիններուն մասին ալ անջատօրէն անօրինակ հարցաքննութիւն եւ կանոնական գործողութիւններ կատարուիլը, դարձեալ այս անխտեալ անձերու ընկերներէն ոմանց Պիրէօսի մէջ ալ խռովարարական մասնախումբ մը կազմելը եւ անոնց Պոլսոյ եւ Իզմիրի նկատմամբ խել մը ձեռնարկներ ու տապքումներ կատարած ատեն, իրենց վաւերաթուղթերով եւ վնասակար գոյքերով Հելլէն կառավարութեան կողմէն ձերբակալուիլն ու հարցաքննութեան եւ դատարանի ենթարկուիլը, բացայայտօրէն պարզուած է պաշտօնական գրութիւններու պարունակութեան մէջ :

Հետեւաբար, Լիփս Րիփսի կամ ուրիշ անունով Սաֆոյի, Տիկին Սոֆի Րիփսի, Տիկին Ժ. Նէլլէնսի, Օր. Ռ. Ֆայնի, Տիկին Աչքովայի, կառապան Գ. Վարշամի, Կ. Յովհաննէսեանի, Աշոտի, Ա. Խաչիկեանի, Թ. Քարուտաճեանի, Սիլվիօ Րիչիի կամ բուն անունով Վահանի, կառապան Մ. Ղարիպեանի, ճիւղարման Երուանդ Ֆրանկիւլեանի, Էտուար Ժօրիսի, դռնապան Յովհաննէսի, սրճեփ Նշանի, դռնապան Մանուկի, դռնապան Առաքելի, Յովսէփի, Քլիպի սպասաւորներէն Մանուկի եւ Ախաթլցի Ֆրօյի արարքները կը պատշաճին պատժական օրինագրքին 55րդ յօդուածին եւ 58րդ յօդուածին յաւելուածին առաջին հատուածին :

Իսկ կօշկակար Արշակի, դպրոցական Յովակիմի, դպրոցական Գարեգինի, Երուանդ Ալաճաճեանի, Ամուճա Ալաճաճեանի, Թագւոր Յակոբեանի, գրավաճառ Եղիայի, Երուանդ Յովնանեանի, Պօղոսի, երկրորդ Մանուկի եւ Խաչիկի արարքներն ալ կը համապատասխանեն վերոյիշեալ 58րդ յօդուածին առաջին հատուածին :

Իսկ Մաթէոյի, Միխալի, Միլթոյի եւ Մանօլի արարքներն ալ յիշեալ օրինագրքին 63րդ յօդուածին տրամադրութեան համեմատ եղերական արարքներ են : Իսկ որոշուած է բեկանել հանրային իրաւանց դատը, դպրոցական Մանուկի մասին՝ որուն մահը քննութեամբ պաշտօնապէս հաստատուած է եւ սրճեփ Նշանի մասին որ քննութեան միջոցին, անձնասպան եղած է :

Որոշմնագրին պարունակութեան կը համաձայնի ընդհ. դատախազութեան պահանջմնագրին եզրակացութիւնն ալ, որ կը պահանջէ իբրեւ եղեռնագործ դատել վերոյիշեալ անձերը եւ բեկանել Մանուկի եւ Նշանի նկատմամբ տեղի ունենալիք հանրային իրաւանց դատավարութիւնը :

Ընդհ. դատախազութեան օգնականը պահանջմնագրին պարունակութիւնը կրկնեց եւ դատավարութեան արձանագրիչ քարտուղարն ալ ամբողջ պաշտօնաթուղթերը յանձնեց դատական մարմնին եւ երկուքն ալ երբ դուրս ելան ժողովարահէն, ամբաստանիչ ատեանը անընդմէջ սկսաւ իր խորհրդակցութիւններուն :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31,

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն եւ իր ընկերները, Ֆ. Կ. Խաչը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Կ. Սապունճեանի եւ պաւակներուն իրենց կնոջ եւ մօր եղերական մահուան առթիւ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի տղոց առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9·35ին շոգեկառքով, Կառ տը Լիոնէն : Հաւաքավայր Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին (Կրանտ հօրլօժ) ներքեւ ժամը առտուան ճիշդ 7·30ին :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական ատրիճան :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցական տղոց ամավերջի քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Հինգշաբթի, Մշակոյթի Տան մէջ, ժամը 3էն ըսկսեալ :

Ջերմօրէն կը հրաւիրուին ծնողքները որ ներկայ ըլլան, տեսնելու իրենց զաւակներուն աշխատանքին արդիւնքը : Կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր հետաքրքրուողները :

Յարմար առիթ մըն է ուր ծնողքներ եւ կազմակերպիչներ իրենց ուսուցչուհիով կարծիքներու փոխանակութեամբ եւ խորհրդակցաբար ջանան աւելի մօտեցնել տղաքը մեր լեզուին անհրաժեշտութեան գաղափարին եւ բազմապատկեն անոնց թիւը :

Լոյս Տեսաւ



Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր

ԳԻՆ

Ֆրանսա՝ 15 Ֆր·

— Առաւել առաքումի ծախքը —

« ՅԱՌԱՋ »

Օր· ՕՏԷԹ Ա· ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
եւ
Պ· ՓՕԼ Պ· ՏԵՐԻԿԵԱՆՑ
Նշանուած

Մարսէյլ, 1963 Յունիս 2

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ· Պէշիկթաշլեան – Գ· Մ· Ալէմշահ թատերասրահին մէջ :

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ· վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐԱՄՊԷԼ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները :

×

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

GALERIE GANZONI
28, Bourg-du-Four, GENEVE

ԺԵՐԱՆԵԱՆ

Իր գործերը կը ցուցադրէ Յունիս 12էն Յուլիս 12, ժամը 10էն– 12 եւ 15էն 18·30 :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԿՈՉ

Ծանօթ է, որ Հ· Յ· Դաշնակցութեան Դիւան – Թանգարանը Մոնմորանսիէն փոխադրուած է Փարիզի կեդրոնը՝ Հայ Մշակոյթի Տունը, ուր ընդարձակ սրահի մը մէջ դասաւորուած եւ ցուցադրուած են մեր յեղափոխութեան մասնակից մըտաւորականներու եւ հերոսներու նկարներն ու մասունք – յիշատակները :

Այսուհանդերձ անիկա զուրկ մնացած է կարգ մը ծանօթ դէմքերու կամ յայտնի թէ համեստ հերոսներու պատկանող յիշատակ – մասունքներէ :

Թանգարանը ոչ միայն Ֆրանսահայերու, այլեւ արտասահմանէն Ֆրանսա այցելող հայրենակիցներու համար դարձած է ուխտավայր մը : Եւ հարկ է, որ հետըզհետէ ճոխանայ : Ան, նախաձեռնութիւնն ըլլալով հանդերձ Հ· Յ· Դաշնակցութեան, անխտրական ոգիով մը իր մէջ պէտք է համադրէ յիշատակները բոլոր անոնց, որոնք իրենց խօսքը, գրիչը, ճիգն ու արիւնը ընծայեցին «վտառուած խարոյկին»՝ զայն բոցարծարծելու եւ մեր անկախութիւնը կերտելու համար :

Հետեւաբար հրապարակաւ կոչ կ'ընենք բոլոր անոնց, որոնք իրենց մօտ ունին մեր յեղափոխութեան մասնակից մտաւորականներու եւ հերոսներու պատկանած իրեր, գրութիւններ ու նկարներ, տրամադրել Թանգարանին՝ անոնց յիշատակները յաւերժացնելու եւ երջանիկ օր մը հայրենիք փոխադրելու համար այդ մասունքները փոխան սրբազան աճիւններուն, որոնցմէ շատերը դեռ կը մնան օտար լուծի տակ հեծող մեր հայրենի հողերուն ներքեւ :

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ
Հ· Յ· Դ· ԴԻՒԱՆ–ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Լիոնի Հայոց նորակառոյց եկեղեցիի օծման եւ Ազգ· ՏԱՆ բացումին հանդիսութիւնները պիտի կատարուին, ձեռամբ Հայրապետական Պատուիրակ ԳԵՐ· ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, եւ բարձր նախագահութեամբ Լիոնի Քաղաքապետ Պ· ԼՈՒԻ ԲՐԱՏԷԼԻ, ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցի ·—

ՇԱԲԱԹ, 29 Յունիս, Դռնբացէքի արարողութիւն, երեկոյեան ժամը 5ին :

ԿԻՐԱԿԻ, 30 Յունիս, սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ, ժամը 8ին :

Պատարագ ժամը 10ին :

Օծման արարողութիւն առաւօտ ժամը 11ին :

Հիւրերուն համար գինեձօնի ընդունելութիւն, ժամը 13ին, նորակառոյց ս[…]րահին մէջ :

Նկատի ունենալով օրուան վեհութիւնը եւ օտար բարձրաստիճան հիւրերու ներկայութիւնը, ջերմապէս կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն, ըլլալ լուրջ եւ կարգապահ, հանդիսութիւններու ընթացքին :

Նոյն օրը, Կիրակի, ժամը 14ին տեղի պիտի ունենայ հացկերոյթ : Մասնակցիլ փափաքողները շարթուան ընթացքին հաճին դիմել եւ արձանագրուիլ Ազգ· Միութեան անդամներուն մօտ, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 – 22 վարժարանին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ·— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Տոմսերու մասնակցութիւն 2,50 Ֆր· :

Հաղորդ· միջոց ·— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնի - Փավիյօն :

ՎԱՅՐԿԵԱՆ ՄԸ ՉԿՈՐՍՆՑՆԷ'Ք...

ԱՐՁԱՆԱԳՐԵՑԷ'Ք ՁԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ "ՀԱՅ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ" ԲԱՆԱԿՈՒՄԻՆ

ՏԵՂԵԿԱՆԱԼ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՄԱՆՑ ԿԵԴՐՈՆԻՆ՝

CENTRE D'ETUDES ARMENIENS, 32 Rue de Trévise, PARIS (9e)
Mardi et Vendredis : 19 h. à 21 h. Tél. : TRI 57-74 (dans la journée)

SIRANOSSIAN : 2, Rue Galtier
La Mulatière — LYON (Rhône)
NAZARIAN : Chemin de Géry
MONTELIMAR (Drôme)

KHAYIGUIAN D. : 75 La Canebière
MARSEILLE : CO 47-74
Dr. KOHARIAN : 48, Av. Sadi-Carnot
VALENCE (Drôme) : 43-44-12

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն· Մարմնի Օդափոխութեան կայանի Ա· խումբին վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Երկուշաբթի 24 եւ Ուրբաթ Յունիս 28, ժամը 10–12, Հայ Կարմիր խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ :

Ա· խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի 1 Յուլիսին, ժամը 14ին, իր Կեդրոնատեղիէն, 15, Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն Հաստատութեան տնօրէնութեան :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

Ա·— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէններու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — :

Բ·— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սաներու հիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ· Յ· Դ· Շրջ· ներկայացուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ [...] եւ 30 Յունիս :

Pour Vos Travaux de Peinture

ԴԻՄԵՑԷՔ

DJAMDJIAN KEVORK
67, Bd. de Vaugirard
PARIS (15e)

ժամը 10էն 12 հեռաձայնել

PRO. 82-38

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 14ին, Կիրակի ամբողջ օրը :

×

«Հերոսներու Օրուան» նուիրուած տարեկան դաշտահանդէսը Շաւիլի անտառի մէջ Յուլիս 21ին :

×

Ֆ· Կ· Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի [...] դաշտահանդէսը Յունիս 30ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Կապիւյի [...] սրճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ :

×

Հ· Բ· Ը· Միութեան Մարսէյլի [...] յուհեաց մասնախումբին դաշտահանդէսը 30 Յունիսի Կիրակին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ Յունիս 30ին :

×

Ս· Խաչ Ընկերակցութեան դաշտահանդէսը Յունիս 23ին : Հայ ընծայարանի դարատանին մէջ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 50 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 60 Ֆ.	Հատը	0.25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆԻՍ — MARDI 25 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9639 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — No 9639

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՀՌՈՄ

ՆՈՐ ՊԱՊԸ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏԳԱՄԸ

Ս. Պետրոսի 263րդ յաջորդը անծանօթ մը կը մնայ, հակառակ վայելած ժողովրդականութեան եւ վարկին: Բոլորին համախոհութիւնը նոյնն է իր մասին, պիտի շարունակէ՞ Յովհաննէս ԻԳ.ի գործը: Այս հարցումին պատասխանից իր անդրանիկ պատգամով իսկ որու գըլխաւոր երկու նիւթերն էին.— Տիեզերական ժողովը եւ խաղաղութիւնը :

Նախքան այս պատգամին անդրադառնալը, կ'արժէ սակայն անգամ մը եւս խօսիլ իր անձին մասին :

Կարդինալ Մոնթինի, այսօր՝ Պօղոս Զ. բացառիկ դէմք մը եղած է իբրեւ մըտաւորական եւ իբրեւ հովուական : Մտերիմ Պիոս ԺԲ.ի, իր ազատական գաղափարները զինքը կը պատրաստէին յաջորդելու Յովհաննէս ԻԳ.ի :

Ցատկանշական կէտ մը Պօղոս Զ.ի կեանքին մէջ չի կրնար ուշադրութիւն վրիպիլ, արդարեւ երկար տարիներէ ի վեր Կարդինալ Մոնթինի «յաջորդ» Պապը նկատուած է: Այսպէս էր երբ 1958ին կը վախճանէր Պիոս ԺԲ., (բայց այն ատեն ներկայ Պապը Կարդինալ չէր), այսպէս նաեւ երբ Յունիս 3ին, կը վախճանէր Յովհաննէս ԻԳ.:

Հարուստի զաւակ, փայլուն աշակերտ, դաժան միտք, Պօղոս Զ. եղած է սակայն ժողովուրդին մօտ եւ ծանօթ է իր ազատական տեսակէտներով, ընկերային գետնի վրայ: Իր այս տեսակէտները պատճառ դարձած են որ ձախակողմեան նկատուի, բայց պէտք չէ մոռնալ որ ինք է արտասանած սա խօսքը.— «Կը խորհինք որ անաստուած համայնավարութեան վտանգը կը կշռէ մեր երկրին վրայ: Այս վտանգը, իրականին մէջ, տարածուած է ամէն տեղ, կը խուժէ ընկերային բոլոր դասակարգերը, ամէն տեսակի գործունէութեան կը մնայ : Կարելի էր մտածել թէ անցողակի բան մըն է, յետ պատերազմեան տարիներու, եւ խաղաղութիւնը, հանրային կարգ ու սարքը եւ վերադարձուած բարգաւաճումը պիտի կարենային ետ մղել զայն եւ նոյնիսկ անհետացնել, բայց այդպէս չեղաւ: Այս տեսակ բացատրութիւնը կը բաւէ, հասկնալու համար Պօղոս Զ.ի դիրքը համայնավարութեան հանդէպ մանաւանդ երբ մտածենք թէ կողք կողքի գործած է Պիոս ԺԲ.ի հետ, մինչ հեռուէն հետեւած է Յովհաննէս ԻԳ.ի գործունէութեան :

Բայց կասկածէ դուրս է որ Պօղոս Զ. պիտի շարունակէ իր նախորդին մեծ գործը որն էր՝ Տիեզերական ժողովը : Իր անունին ընտրութիւնն իսկ իմաստ մը ունի այդ ուղղութեամբ եւ մասնաւոր գնահատանքի արժանացած է բողոքականներուն եւ ուղղափառներուն կողմէ : Արդարեւ Պօղոս էր «Առաքեալ հեթանոսաց» եւ ինք էր որ իր քարոզով հաստատած է «ծնող եկեղեցւոյ ընդհանրականութիւնը»:

Իր պատգամին մէջ, Պօղոս Զ. շեշտեց թէ իր քահանայապետութեան կարեւորագոյն մասը պիտի նուիրուի Տիեզերական ժողովի շարունակութեան: Նորընտիր Պապը, ապա, խօսեցաւ խաղաղութեան մասին եւ ժողովուրդներու իրերահասկացողութեան: Պէտք է արդար լուծում մը գտնել ընկերային հարցերուն եւ միջոցներ ձեռք առնել ի նպաստ թերաճ երկիրներուն «ուր աղքատի մակարդակը վայել չէ մարդկային էակին» : Իր օրհնութիւնը տալէ ետք նաեւ անձըրպետային նուաճումներուն, Պապը վերջացուց կրկնելով իր ընտրած նշանաբանով, որով կ'ընդունէր քահանայապետութիւնը ին նոմինէ Տոմինի (յանուն Տեառն) :

Նախքան այս պատասխանատու պաշտօնին կոչուիլը, Կարդինալ Մոնթինի շատ որոշ տեսակէտներ յայտնած էր աշխարհի բոլոր հարցերուն մասին: Առաքելութեան մեծ քաղաքականութիւնն է՝ ըլլալ ծառայութիւն մը եւ ոչ նուաճում մը: Պէտք է սիրել անաստուածները : Բանուոր — քահանաներու մասին իր կարծիքը ծանօթ է: Այդ իսկ պատճառ եղած է որ ձախակողմեան հակումներ ունեցող մը նկատուի :

Ամէն պարագայի մէջ դէմ է դրամատիրութեան «որ կը ճնշէ ժողովուրդը : Կրօնքը զինակիցը չէ դրամատիրութեան»:

Բայց Կարդինալ Մոնթինի չի նշանակեր անպայման՝ Պօղոս Զ. Առաջին անգամը պիտի չըլլայ եթէ Պապ մը տարբեր գործէ քան ինչ կը գործէր Կարդինալը: Այդպէս եղած է Կարդինալ Փաչելլի երբ դարձած է Պիոս ԺԲ. :

Այդպէս կրնայ ըլլալ Կարդինալ Մոնթինի, ան որ Պիոս ԺԲ.ի նկարագրով պիտի շարունակէ Յովհաննէս ԻԳ.ի գործը, դառնալու համար մեծ Պապ մը՝ Պօղոս Զ. :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔԵՆԸՏԻ ԵՒՐՈՊԱ ՀԱՍԱՒ

Կիրակի առաւօտ Քենըտի Քէօլնի օդակայանը հասաւ, ուր զինքը կ'ընդունէր Ատընաուըր: Գերմանիոյ վարչապետը խօսք առնելով յիշեց թէ ինչ յայտարարութիւններ ըրած էր Քենըտի, վերջերս Ուաշինթընի Ամերիկեան Համալսարանին մէջ «Միացեալ Նահանգները երբեք կարգադրութիւն մը պիտի չստորագրեն Խորհ. Միութեան հետ, ի վնաս ուրիշ պետութիւններու: Եւրոպայի եւ Պերլինի մէջ առնուած յանձնառութիւնները պիտի պահուին: Ահաւասիկ, Պ. Նախագահ, ինչ ապահովութիւն տուիք մեզի եւ այդ պատճառաւ, անգամ մը եւս շնորհակալութիւն կը յայտնենք» :

Քենըտի հաստատեց ինչ որ Ատընաուըր հասկցուցած էր այդքան նրբութեամբ.— «Ձեր ապահովութիւնը մերն է: Որեւէ յարձակում ձեր հողին վրայ պիտի նկատենք յարձակում մը մեր հողին վրայ : Ատլանտեանը անցայ ճակատագրական պահու մը մեր զինակցութեան համար : Անիկա կերտուեցաւ սպառնալիքի պահուն: Հիմա պէտք է զայն պահպանել խաղաղութեան շրջանին եւ փրկել ամէն բանի դէմ որ կը ձգտի զմեզ բաժնելու մեզ բնաջնջել փորձող ուժերուն դէմ» :

40 վայրկեան ետք, վարչապետն ու նախագահը մուտք կը գործէին Քէօլնի Մայր Տաճարը :

Քաղաքապետարանի հրապարակին վըրայ, հսկայ բազմութիւն մը կ'ողջունէ Միացեալ Նահանգներու նախագահը : Քենըտի միշտ կը փորձէ զովեստներ շըռայել Ատընաուըրը, բայց երբ կ'ըսէ «արդէն Պատմութեան կը պատկանիք», Ատընաուըրի դէմքին վրայ, յանկարծ փլուզում մը կը տեսնուի: Այս մեծաբանքը ծանր բեռ մըն էր :

Քենըտի իր ճառին մէջ կը խօսի ամէն բանի մասին.— Պատմութիւն, Ս. Թովմաս, մշակոյթ, քաղաքակրթութիւն, կրօնք «մեզ մօտ, կ'ըսեն թէ ուսում կատարելու համար պէտք է Քէօլն գալ, ապրել սորվելու համար պէտք է Փարիզ երթալ, հաշուել սորվելու համար՝ Հոլանտա եւ վերջապէս Լոնտոն առեւտրական դառնալու համար» :

Քաղաքը խանդավառ է, բայց քիչ ետք երիտասարդ նախագահն ու ծերունի վարչապետը կը մեկնին դէպի Պոն ուր նոյն իրիկունը Քենըտի հիւրն է Ատընաուըրի: Բուն խօսակցութիւնները սկըսան Երկուշաբթի առաւօտ:

ՄՈՍԿՈՒԱ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԴԻՐՔԸ ԶՕՐԱՑԱԾ

Մինչ երկու շաբաթէն, պիտի սկսին չին — խորհրդային խօսակցութիւնները, Մոսկուայի կուսակցական շրջանակները աւելի քան երբեք զօրավիգ կեցած են Խրուշչեւի :

Ինչպէս գրած էինք շատ խիստ է կեդրոնական Կոմիտէի լիակատար նիստին քուէարկած բանաձեւը: Փրաւտա զայն հրատարակեց առջի օր: «Կեդրոն. Կոմիտէն, կ'ըսէ բանաձեւը, կը գործադրէ եւ պիտի գործադրէ բանուորական եւ համայնավար քոյր կուսակցութեանց միջեւ միութեան ամրապնդումը, գոյութիւն ունեցող տարակարծութեանց ջնջումը, հիմնուելով լենինեան սկզբունքին եւ 1957ի ու 1960ի Մոսկուայի հաւաքոյթներու փաստաթուղթերուն վրայ :.. Կեդրոնական Կոմիտէն իբրեւ անհիմն ու զրպարտիչ կը մերժէ չին համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէին յարձակումները մեր կուսակցութեան եւ քոյր միւս կուսակցութեանց, Ի., ԻԱ. եւ ԻԲ. համագումարներու որոշումներուն եւ խորհրդային համայնավար կուսակցութեան ծրագրին դէմ» :

Գաղափարական հարցերու նուիրուած բանաձեւին մէջ, Կ. Կոմիտէն կը զգուշացընէ համայնավարները գաղափարական խաղաղ համակեցութեան մը դէմ, կը շեշտէ կուսակցութեան, պետական կազմերու, սենտիքաներու, եւ կոմսոմոլներու գործունէութեան ամրապնդման անհրաժեշտութիւնը գաղափարական գետնի վրայ :

Լիակատար նիստը գոհ է արտադրութեան արդիւնքներէն բոլոր ճիւղերու մէջ, ընկերային եւ մտաւորական կեանքի : Կը հաստատէ համայնավարութեան ամբողջական յաղթանակը Խորհ. Միութեան մէջ եւ այն պարագան թէ առաջին անգամ ըլլալով պատմութեան մէջ, միլիոնաւոր մարդոց դաստիարակութիւնը կը կատարուի ըստ Մարքս — Լենինիզմի գիտական սկզբունքներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ գահաժառանգը՝ 14 տարեկան իշխանը որ պռանտի մը խմած էր առջի օր, պատժուեցաւ: Վարժարանին տնօրէնը սակայն չէ յայտնած թէ ի՞նչ պատիժ ունեցած է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ շրջանը հեծանիւով սկսաւ Կիրակի: Առաջին հանգրուանը՝ Փարիզ — Էփերնէ շահեցաւ Պելժիացի Փովելս : Ցիսնամեակի շրջանն է :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ 28 համայնավարներ գնդակահարուեցան: Ձայնասփիւռի կայանը որ այս լուրը հաղորդեց աւելցուց թէ անոնք մասնակցած էին 1959ի Քէրքիւքի ջարդերուն :

ԵԳԻՊՏԱՑԻՆԵՐԸ այլեւս չեն կրնար արտասահման ճամբորդել, բացի այն պարագայէն երբ կրնան փաստել թէ իրենց ճամբորդութեան շնորհիւ տարադրամ կը մտնէ Եգիպտոս: Այս պարագան չըրացնող ճամբորդները չեն կրնար երկրէն դուրս ելլել :

Ա. Հ. Ա. Կ.ի նախկին փոխ — նախագահ՝ Պուտիաֆ ձերբակալուեցաւ Ալժէրի մէջ: Հեռացուած Ալժէրի կառավարութենէն, ծանօթ էր իբրեւ ընդդիմադիր եւ կ'ըսուի թէ գաղտնի գործունէութիւն կը տանէր իշխանութեան դէմ :

ՍՈՒՐԻԱ եւ Ալժերիա դատապարտեցին քրտական ապստամբութիւնը : Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Սալահ Պիթար յայտարարեց, Ալժէրի մէջ, թէ սուրիական եւ ալժերական կառավարութիւնները համաձայն գտնուած են դատապարտելու համար քրտական շարժումը զոր անջատողական կը նկատեն «աշխարհակալութեան գործակալի մը ղեկավարութեան տակ»: Սուրիոյ վարչապետը աւելցուցած է.— «Եթէ Քիւրտերը կ'ուզեն անկախ պետութիւն մը ստեղծել, ոչ Իրաք, ոչ ալ արաբական որեւէ երկիր թիզ մը հող կուտան իրաքեան միասնականութեան թշնամիներուն» :

ՍԱՆԱԱՅԻ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ որ բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան Եմէնի հիւսիս արեւմտեան շրջանը :

ՖՐԱՆՍԱ եւ Մեքսիքա համաձայնութիւն մը ստորագրեցին ըստ որուն Ֆրանսա 750 միլիոն պիտի տայ Մեքսիքային :

ՄԱՔՄԻԼԸՆ յայտարարեց թէ որեւէ տրամադրութիւն չունի իր տեղը ուրիշին ձգելու, բայց չի յամառիր վարչապետ մնալու եթէ իր կուսակիցները յարմար չնկատեն: Միւս կողմէ աշխատաւորական պարագլուխ մը յայտնեց թէ մինչեւ վեց ամիս նոր դայթակղութիւն մը մէջտեղ պիտի ելլէ: Քրիսթին Քիլըր հերքեց թէ որեւէ կապ ունեցած ըլլայ արքայական ընտանիքին մէկ անդամին հետ :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ճառ մը խօսեցաւ Կարմիր Հրապարակին վրայ Վալենթինայի եւ Վալերիի փառաւոր ընդունելութեան առթիւ: Շեշտեց թէ անջրպետը միայն խաղաղասէր նպատակներու համար պէտք է գործածուի :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՅ

Պոլսոյ Պատրիարքը Շնորհք Արք. Յունաստան մեկնած է Ուրբաթ օր, ընկերակցութեամբ Շահան Ծ. Վարդապետ Սվաճեանի, Խորէն վրդ. Էմիրզեանի եւ Պ. Կարապետ Ղազարեանի :

Շնորհք Արք. Աթէնքէն պիտի անցնի Սելանիկ, ապա Լիզպոն, Լոնտոն, Ժընեւ եւ Մոսկուայի ճամբով՝ Էջմիածին :

Այս վերջին ճամբորդութեան առթիւ Վազգէն Ա. հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Պոլսոյ պատրիարքին.—

« Հաստատում ենք Ձեր 14 Յունիս հեռագիրը : Ուրախ ենք որ պիտի մասնակցիք Աթոսի հանդիսութեանը : Այդ մասին հեռագրեցէք Աթէնքից : Շատ ուրախ ենք նաեւ որ պիտի այցելէք Մայր Աթոռ : Հաճեցէք մեզ հեռագրել մօտաւոր թուականը Ձեր այցելութեան. քանի՞ հոգիով եւ ի՞նչ ճամբով » :

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՄԱՀՈՒԱՆ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հանգուցեալ Պատրիարքի մահուան — շիրիմը գրեթէ պատրաստ էր եւ հանդերձեալ էինք անոր բացումը կատարել այս առիթով. սակայն թեթեւ թերքնիք պատճառներով հարկադրուած ենք յառաջիկային յարմար թուականի մը յետաձգել անոր բացումը :

Ցիշատակն արդարոց յաւերժ օրհնեալ եղիցի :

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ստեղծագործ իր շողշողուն տաղանդով, միշտապէս թարմ ու ինքնատիպ իր երաժշտութեամբ, Արամ Խաչատրեան շատոնց արդէն մեծ համբաւի տիրացած է ամբողջ աշխարհի մէջ: Ան մէկն է հայ երաժշտութեան ճանչցուած եւ առաջնակարգ վարպետներէն, որուն իւրաքանչիւր նոր գործը մեծ հետաքրքրութիւն կը յարուցանէ ունկնդիրներու լայն շրջաններուն մէջ:

Արամ Խաչատրեանի ստեղծագործութիւնները վերջնականապէս եւ հաստատ կերպով մտած են աշխարհի լաւագոյն համանուագախումբերու եւ նուագահարներու ցանկին մէջ: Իրենց գեղարուեստական յղացումներով եւ սեռերով տարբեր այդ երկերուն մէջ զարմանալի կերպով յստակ ի յայտ կուգան տաղանդաւոր հեղինակին գործերուն անհատականութեան վառ գիծերը, գեղարուեստական ընդգրկումներու լայն չափանիշերը, երաժշտական տիպարներու կենսունակութիւնը:

Ցախուան խառնուածքը, գեղարուեստական ընդհանրացումներուն ուժը, մեղեդիներ բնութագրելու բացառիկ նրբութիւնը եւ ճկունութիւնը, ներդաշնակ գոյներու հարստութիւնը, գոյներու բուրմունքը, ստեղծագործական անհատնում երեւակայութիւնը, — ասոնք իր ոճին այն յատկանիշերն են, որոնց շնորհիւ անոր երաժշտական կերպարները ձեռք կը ձգեն ներգործուն արտակարգ ուժ, յուզում եւ հմայք:

Երգահանը անցած է խստապահանջ արուեստագէտի մը վայել երկար ճամբան, որ առաջին իսկ օրէն նպատակամէտ եւ ուժգին եղած է, լի ստեղծագործական որոնումներով, արդասաւոր եւ կարեւոր նուաճումներով:

Իր երաժշտական ուսումը սկսած է բաւական ուշ՝ 19 տարեկանին: Եւ հակառակ ասոր, երիտասարդին բնածին տաղանդը աճած է զարմանալի արագութեամբ: Անոր հմուտ եւ զգայուն ուսուցիչները՝ Մոսկուայի երաժշտական վարժարանի Մ. Կնեսին եւ Մոսկուայի երաժշտանոցի Ն. Միասկովսկի, առանձնապէս հոգ տարած են, որպէսզի սկսնակ երգահանին ուսումնասիրութիւնը ծառայէ անոր ստեղծագործական ուժերու եւ կարողութիւններու լիակատար արտայայտութեան: Իրօք, երիտասարդ Խաչատրեանի առաջին իսկ գործերը շատ խոստումնալից եղան:

Այդ տարիներուն էր, որ առաջին անգամ հնչեցին երիտասարդ երգահանին մեծածաւալ նոր գործերը՝ երրեակը (դաշնակի, ջութակի եւ կլարինէթի համար) եւ Պարային սուիթը:

Մոսկուայի երաժշտանոցը կ'աւարտէ իր Ա. համանուագով, որ կը նուիրէ Հայաստանի: Հայ երաժշտութեան պատմութեան մէջ այս, ըստ էութեան, առաջին համանուագն էր, իր տեսակին մէջ միակը, որ շատ յատկանշական էր ոչ միայն իբրեւ Խաչատրեանի ստեղծագործական լուրջ նուաճում, այլեւ իբրեւ կարեւոր երեւոյթ մը մեր ազգային համանուագային երաժշտութեան մէջ:

Յետագայ գործերուն մէջ աւելի եւ աւելի ցայտուն կերպով մէջտեղ եկան անոր ոճին ուրոյն կողմերը, անոր ստեղծագործական հասունութիւնը եւ ինքնատիպ արուեստին ցայտուն առանձնայատկութիւնները: Այդ կը վկայեն Դաշնակի քոնչերթօն (1936), «Երջանկութիւն» բեմապարը (1939) եւ Ջութակի քոնչերթօն (1940):

Իր դաշնակի քոնչերթոյով ան ներկայացաւ արդէն իբրեւ բարձր վարպետութեան հասած եւ ստեղծագործական հարուստ կարողութիւններով օժտուած արուեստագէտ, որ կրնայ համարձակ կերպով, նոր շունչով լուծել երաժշտական բարդ խնդիրները: Քոնչերթոյի արտայայտիչ թեմաթիզմ, համանուագային թափ, ընդհանրացումներու լայն դաշտ, երաժշտական նիւթի անխզելի կապ հայ ժողովրդական մեղեդիին հետ, երաժշտական կերպարներու յստակ եւ դիպուկ գծագրութիւն, մեղեդիականութիւն, ներդաշնակութեան եւ կշռոյթի բացառիկ թարմութիւն եւ ինքնատիպութիւն՝ ասոնք են այդ նոր եւ բարձրարուեստ ստեղծագործութիւնը բնորոշող արժանիքները: Դաշնակի քոնչերթօն անմիջապէս մտաւ միջազգային լաւագոյն դաշնակահարներու նուագացանկին մէջ եւ մինչեւ այսօր ալ մեծ յաջողութեան կ'արժանանայ:

Հայ արուեստի առաջին տասնօրեակի հանդիսութեան կապակցութեամբ 1939ին կը գրէ «Երջանկութիւն» բեմապարը, անոր մէջ փայլուն կերպով օգտագործելով կարգ մը ժողովրդական երգեր եւ պարի եղանակներ:

Յաջորդ գործը Ջութակի քոնչերթօն էր, որուն մէջ առաւել ամբողջութեամբ երեւան եկան երգահանին ինքնատիպ երաժշտութեան փայլը եւ գեղեցկութիւնը, ներշնչող հաղորդականութիւնը եւ մեղեդիական արտայայտչականութիւնը, գեղարուեստական մտածողութեան պայծառ եւ լաւատես գիծերը: Դաշնակի քոնչերթոյին պէս, այս գործն ալ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմին յօրինեց իր նշանաւոր Բ. համանուագը եւ «Գայեանէ» բեմապարը: Բ. համանուագի նիւթը քաղուած է պատերազմէն: Այս գլուխ-գործոցը կը հմայէ հայրենասիրական իր շունչով, եղերական-վիպական գեղումներու անկեղծութեամբ: Համանուագի վերջաբանը կը հնչէ մօտալուտ յաղթանակի մը ձեւով: Կառուցուածքով կուռ եւ ամբողջական այս ստեղծագործութիւնը իր եղերական պաթոսով, յուզական չեշտով փայլուն նոր էջ մը բացաւ հայկական երաժշտութեան պատմութեան մէջ:

1943ին կ'աւարտէ հայ գիւղին առօրեան պատկերացնող «Գայեանէ» բեմապարը («Երջանկութիւն» բեմապարի արմատական փոփոխութեան հիման վրայ): Այս գործով երգահանը երեւան կուգայ իբրեւ մէկը, որ խորապէս կ'ըմբռնէ բեմական արուեստին օրէնքները: Առանձնապէս ներշնչող է բեմապարին գլխաւոր հերոսուհիին՝ Գայեանէին երաժշտական դիմանկարը՝ հարուստ, հոգեբանական-վիպական երանգներով: Նոյնքան գրաւիչ են բեմապարին խմբական տեսարանները՝ իրենց ժողովրդական ինքնատիպ գունագեղութեամբ եւ երաժշտական յօրդառանքի բազմապիսի միջոցներով:

Իր յաջորդ բեմապարին՝ «Սպարտակին» (1954) յատկանիշներն են՝ մեծղի չափերը: Ասոր երաժշտութիւնը եղերականօրէն աւելի լարուած է, վիպական խոյանքներով լի: Երգահանը այստեղ յաջողութեամբ կը կիրարկէ ուժականութեան արտայայտութեան միջոցները, երաժշտական-թատերգութիւնը հասցնելով կուռ ամբողջութեան մը:

Իր բեմապարերուն եւ, յատկապէս «Սպարտակ»ի մէջ ան կը հետեւի երաժշտական նիւթին համանուագ զարգացման, ստեղծելով հնչուն եւ տպաւորիչ գագաթնակէտեր: Իր համանուագները եւ բեմապարերը կը փայլին նուագարաններու ճոխութեամբ, արդիական նուագախումբերու բոլոր հնարաւորութիւններու հմուտ օգտագործումով: Խաչատրեան գունագեղութեան մեծ վարպետ է:

Յօրինած է նաեւ շարժանկարի եւ թատրոնի մեծ թիւով երաժշտութիւններ: Ռուսական ժապաւէններէ զատ գրած է նաեւ հայկ. ժապաւէններու համար, ինչպէս՝ «Պեպօ» եւայլն: Մեծ ժողովրդականութիւն գտած են թատերական կարգ մը ներկայացումներու համար գրած երաժշտութիւնները: Անոր գրչին կը պատկանին «Մակպէթ»ի, «Վալենսիայի այրի», «Դիմակահանդէս»ի, «Արքայ Լիր»ի եւ այլ թատերգութիւններու համար գրուած երաժշտութիւնները:

Արամ Խաչատրեան մեծ դեր կատարած է երաժշտական արուեստին զարգացման ասպարէզին մէջ: Իր ստեղծագործութիւնները լաւատեսութիւն մը կը կրեն, իսկ իրենց արմատները կը յենուն դասական եւ ժողովրդական արուեստի լաւագոյն աւանդութիւններուն վրայ: Հայկական երգերը իրեն համար կարեւոր նշանակութիւն ունեցած են: Հայրենի երաժշտութեան հարազատ մնալով հանդերձ, ան չէ սահմանափակուած ազգագրականութեան սահմաններուն մէջ:

Հայ երաժշտութեան անշէջ զարգացումը սերտ կապ ունի իր անունին հետ: Անոր սքանչելի գործերը մեր երաժշտութիւնը հարստացուցին նոր սեռերով եւ զարկ տուին հայ երաժշտութեան վերելքին:

Ժողովրդական կեանքէն եւ երաժշտութենէն քաղած իր գործերով, ան բարերար ազդեցութիւն գործեց ոչ միայն մեր, այլեւ օտար երգահաններուն վրայ:

Այս տարի Արամ Խաչատրեան ընտրուեցաւ Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի անդամ:

ԱԼ. ԹԱԴԵՒՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՃՐԱԳ» (*)

Ընթացիկ տարուան գրական երկի շրջագիծին մէջ մտնող գործ մը չէ վերապատուելի Անդրանիկ Պետիկեանի գիրքը, որուն նախորդող չորս հատորները՝ միշտ «Ճրագ» խորագրին տակ, եթէ նիւթերու տեսակէն այնքան ալ նմանատիպ չեն, այսուհանդերձ, իբրեւ խորք կը մնան նոյնանման:

Բնութեան եւ իրերու մէջ Աստուծոյ հոգեւոր իրականութիւնը միշտ նշմարելու, այդ իրականութեան կամ երեւոյթին ետին թաքնուած խորհուրդը բացայայտելու, կամ՝ ինչպէս հեղինակը ինքն իսկ կ'ըսէ աւելի որոշ ու յստակ «Անցաւորին մէջ յաւիտենականը փնտռելու եւ գտնելու» փորձ մըն է գիրքը:

Կրօնական տարր կամ բովանդակութիւն ունեցող աշխատութիւններ՝ քերթուածներու թէ արձակի ձեւին տակ, գրեթէ միշտ ալ ունեցած ենք քիչ շատ: Խօսելով ժամանակակիցներու մասին, կարելի է շատ իրաւամբ յիշել Եղիշէ Արք. Դուրեանի թարգմանական եւ ուրոյն գործերը, յատկապէս չորս տաղերէ բաղկացած «Հովուական սրինգ»ը, որ գեղապաշտ գրագէտի հայեցակէտի մը գեղագիտական տպաւորութեան ձեւով եւ ոճով ներկայացուած աստուածաշնչական միջուկ ունեցող տաղեր են: Կայ նաեւ Ժագ Յակոբեանի որոշ շրջան մը եւ որոշ տրամադրութեան մը արդիւնք եղող կրօնաշունչ քերթուածները, որոնք կը յիշեցնեն քիչ մը երեմեան ողբերը: Կարելի է խօսիլ նաեւ Խորէնի մասին, որ ձեւով մը արհամարհեց աշխարհիկը, աւելի ճիշդ մարդուն նիւթեղէն կառոյցը եւ խելացնոր ճիգով մը փնտռեց անհասանելին, աստուածայինը:

Այս փոքրիկ յիշեցումը, ցոյց տալու համար նոյնպէս, թէ հոգեւոր ապրումները, Աստուածաշունչէն թելադրուած գեղումները կարելի է վերածել գրականութեան, վաւերական ու մնայուն գործերու, եթէ երբեք՝ անոնք հոգին ներշնչուած արուեստագէտի մը սրտահուզ գրչին:

Վեր. Պետիկեանի «Ճրագ»ը բարեխօսական նկարագիր ունեցող գրութիւններու հաւաքածոյ մըն է, կրօնական թերթի մը թելադրած բովանդակութեամբ: Արդէն այս հատորին մէջ ամ-

Ի ՓԱՌՍ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ծիծեռնակը վերադարձեր էր բոյն: Կ'երգէր իր յաղթանակը խստաշունչ ձմրան թշնամութեան վրայ: Ե՛ւ կ'երգէր, ե՛ւ կը վերաշինէր: Եւ առաջուան իր բոյնը կը յիշէր: Իր անցեալը:

Լքէ՞նք բոյնը եւ բռնէ՞նք արդեօք թշնամիին. — Սուր քո եւ պարանոց մեր: Կամ նահանջէ՞նք: Բայց դէպի ո՞ւր, բայց մինչեւ ո՞ւր: Դժբա՛խտ պատմութիւն Հայոց, — մեր առջեւը՝ թշնամի, մեր կողերուն վրայ՝ թշնամի, մեր ետեւը՝ թշնամի: Յաղթութենէն զատ ճամբայ չկար այլեւս:

Բայց միթէ՞ Հայ կ'ըլլայ ով որ չգիտնայ թէ մեր ժողովուրդը, իր կէսը կորսնցնելէ ետք դէպի Տէր Զօր երկարող ճամբաներուն վրայ, միւս կէսն ալ պիտի կորսնցնէր Արարատեան դաշտէն անդին՝ եթէ չկանգնէր ոտքի, եթէ վահան չկազմէր կուրծքով:

Միթէ՞ Հայ կ'ըլլայ ով որ չի հրճուիր՝ կարդալով որ նոյն այդ ժողովուրդին կէսը բանակ կազմեց մէկ օրէն միւսը՝ կարծես բանակ պահած ըլլար տարիներէ ի վեր, սպառազինուեցաւ մէկ օրէն միւսը՝ կարծես զինավարժութիւն կատարած ըլլար ի տղայ տիոց, ու կռուեցա՛ւ, կռուեցա՛ւ, կռուեցա՛ւ արշալոյսէն մինչեւ վերջալոյս, վերջալոյսէն մինչեւ արշալոյս, մինչեւ արշալոյսն ազատութեան:

Զարկաւ, զարնուեցաւ, ղօտեմարտեցաւ, արիւն թափեց, ի՞նչ փոյթ թէ ո՛չ կռնակն էր վստահելի, ո՛չ ալ ճակատը զօրաւոր:

Եւ յաղթեց:

Յաղթեց ինչպէս Հայկ Նահապետ:

Յաղթեց եւ հռչակեց Ազատ Հայրենիք Ամենայն Հայոց:

Ի՞նչ ընէինք, դարձեալ կը հարցնեմ ձեզի, ի՞նչ ընէինք: Աւելի լա՞ւ կ'ընէինք՝ եթէ չկռուէինք, զէնքերը գետին թափէինք, ծունկի գայինք, աղաչէինք, պաղատէինք:

Բայց Թո՛ւրքն էր մեր դիմացը: Թուրքն էր որ կուգար, սիրելի քոյրեր եւ եղբայրներ, Թո՛ւրքն էր որ կուգար եաթաղանը խաղցնելէն եւ աղաղակելով.

— Ջարդեցի Հայութիւնը Արեւմուտքի մէջ, եկայ ջարդելու Հայութիւնը Արեւելքի մէջ:

Ո՛վ խելացիներ, պատին ետեւը կամ այլուր, կը հարցնեմ ձեզի, պէ՞տք էր թողուլ որ Թուրքը անցնէր մեր պորտին վրայէն, այսօրուան կէս-Հայաստանին ալ վրայէն:

Ո՛վ իմաստուններ, որ չէք ուզեր ճանչնալ Մայիսեան պատմական փաստը մը՝ Հայու արիւնով շահուած, ո՛վ դուք որ գարնանային պայծառ թուական մը կը փոխէք աշնանային գորշ թուականի մը հետ՝ պղինձը ոսկիի տեղ ծախող խաբեբայ լումայափոխներու նման, պատասխանեցէք ինծի, ո՞ր սուրբին դիմէինք՝ Թուրքերու յառաջխաղացութեան այդ օրերուն: Երբ «դէպի տուն» կը վազէր Ռուսը, մեզ մինակ թողած, ի՞նչ ընէինք, սպասէինք որ վերադառնա՞ր Ռուսը եւ կարմիր Հայաստա՞ն մը տար մեզի, իրական կարմիր՝ մեր արիւնով ողողուած եւ մեր ոսկորներով կազմուած:

Ամօթ է յիշել, բայց ստիպուած եմ ըսել թէ կան նաեւ մարդիկ, — հա՛յ մարդիկ, ո՛վ նախատինք, — որոնք կ'ըսեն, կը գրեն, կ'աղաղակեն թէ Թուրքն էր որ տուաւ այդ Հայաստանը: Թո՞ւրքն էր տուած, — ինչպէ՛ս չընդվզիլ եւ չըսել. «Զի՞նչ ի քօշից եւ ի խոզից ընդհատ իրեն, որ զայլափիս բանս խօսիցին»: Թո՞ւրքն էր տուած, — այնքան հայասիրութիւն տեսնել Թուրքին մէջ, կը նշանակէ անարգել այն ազնիւ Հայերը, որոնք նահատակուեցան Թուրքին դէմ իրենց կռիւին ընթացքին:

Թուրքը կրնա՞ր Հայաստան շնորհել՝ երբ պարտուեցաւ: Թուրքը ամէն բան կուտայ՝ երբ կը պարտուի: Իսկ երբ կը յաղթէ, իր ոջիլն ալ չի տար ձեզի: Թուրքը տուաւ, որովհետեւ յաղթուեցաւ:

Մնաց որ Թուրքը չէ, Ռուսը չէ, ... նան ալ ըլլար՝ պիտի տար Հայաստանը այդ կռիւներէն ետքը, մանաւանդ որ Գերմանացիները կը հրամայէին Թուրքերուն՝ աճապարել եւ շուտ հասնիլ Պաքու, փոխանակ տնտնալու Հայաստանի դիմադրական ապառաժներուն առջեւ:

Ապառա՛ժ, եւ ի՛նչ ապառա՛ժ, — պատմութեան մէջ, հրաշքի մը պէս, ... անդամն ըլլալով՝ միացած էին Հայերը:

Մահ կամ ազատութիւն կը պոռար Արարատեան աշխարհը:

Մահ կամ ազատութիւն կը գոչէին Վաղարշապատի հնամեայ տաճարին զանգակները:

Մահ կամ ազատութիւն կ'աղաղակէին «սուրբ ու շինար Էջմիածին»:

Մահ կամ ազատութիւն կը ... Տրդատի թախտէն, Օշականի գերեզմանէն, հռոմէական կամուրջները ... Արաքսի ափերէն:

Երբ կը միանայ Հայը, կը պարտի թշնամին: Գրուա՛ծ է այս վկայութիւնը, ապացուցուա՛ծ է այս ճշմարտութիւնը, օրէ՛նք դարձած է ըստ մեր հին ձեռագիրներուն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(2 Տար.)

...ուած գրութիւններուն մեծ մասը իր–
...ին խմբագրականներ կամ յօդուածներ
...ուած» լոյս տեսած են Նիւ Եորքի
...Աւետարանական Եկեղեցիին չարա –
...թերթին եւ «Հայաստանի Կոչնակ»ին
...մէջ։
...ութիւնը՝ Վեր. Ա. Պետիկեանի
...աշխարհին հետ չաղկապուած սա–
...է մըն է, որ ծնունդ կուտայ ներանձ–
...ապրումներու։ Այսուհանդերձ,
...այդ ապրումներուն ստանկջը՝ Արա –
...է։ Այլ խօսքով, բնութեան ամէն
...երեւոյթին մէջ կը տեսնէ եւ կը ձըգ–
...տալ անեղեւոյթ այլ պատկեր Զօ–
...թեան մը զգայութիւնը, որ իր բնորո –
...«Տիեզերքի Սահեծիչը եւ Կառա–
...է, եւ մարդկային կեանքին ու
...բացարձակ տէրը»։
Այս եւ այլ տեսակէտներ կրնան վիճելի
...առներուն։ Քանիներորդ դարու մեր
...ական ու աստուել աշխարհիկ ըմբռո –
...ներուն համար կրնան խորթ, անըն–
...ժամանակավրէպ նկատուիլ շատ մը
...ածներ, ըմբռնումներ, թերեւս ա –
...հիմնուած ըլլան Աւետարանի խօս –
...վրայ։ Այսուհ, այս առիթով,
...ապրումն ու քննութեան նիւթ
...յայտնուած մտքերը չեն, ոչ ալ
...ական ու կրօնական բնոյթ կրող
...ամքները, այլ արտայայտութեան
...ակը։
...բար, Վեր. Ա. Պետիկեանի
...ի զերծ չէ։ Իր ներշնչումները ճըշ–
...ուած են կամ աւելի ճիշդ պայմանս –
...ուած՝ հաւատքի մը եւ դաւանանքի
...ով։ Արդարեւ, հեղինակը ան–
...գրող մը չի թուիր եւ զերծ չէ
...պաշտամունքէն։ Աւելին, իր
...կերպով նշմարելի է այս
..., այն որ ուխտած է ամպիոնէ
...ի լսելի դարձնել Տիրոջ ձայնը։
Այս պարագան, Վեր. Ա. Պետիկեանի
«Ծրագ»ը հատորը գրականէ աւելի կը
...քարոզչական ձեւ եւ բարոյախօ–
...խորք ունեցող գործի մը։ Այսու–
...հանդերձ, պէտք է ընդգծել, թէ իր լե –
...ճշգրտութիւնը խնամուած ու մաքուր է,
...իր միտքերը, տեսակէտները արտա –
...կերպը՝ շատ յստակ։
«Ծրագ»ը նման չարքէն առաջ, 1950ին
Փարիզի մէջ հրատարակուած էր ընդհա –
...ու այլալեզու չահեկան հատոր մը՝
«Պոլսահայ...» Պարոյրեանի», ուր երե–
...կը բերէր վաստակաւոր գրչի մը
...թիւնները։

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Վեր. Ա. Պետիկեան, տպ. Նիւ Եորք, 1963 :

ՎԱՐԺ. ԳԻՏՆԱԼ

Երկրագունդին վրայ, ցամաքն ու ջուրը միասին, կը բռնեն 510 միլիոն քառ. քիլոմեթր տարածութիւն: Այս տարածութեան միայն 149 միլիոնը ցամաք է:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ).— Տարադիր հայ ժողովուրդը՝ տարուէ տարի ա՛լ աւելի խանդավառութեամբ կը տօնէ, իր հրաշափառ Անկախութեան Օրը.— Մայիս 28 :

Յունիս 9՝ Կիրակի կէսօրէ ետք, մեծ Օրուան յուշին հաւատարիմ բազմութիւն մը լեցուցած էր Րիւ տը Ժէի սրահը, ոգեկոչելու համար Ազատագրութեան անհաւասար ճակատամարտին մէջ ինկած՝ զէնքի մեր բիւրաւոր հերոսներուն եւ զինուորներուն անմոռանալի յիշատակը :

Բեմին կեդրոնը Ֆրանսական դրօշակի կողքին կը ծածանէր մեր պաշտելի եռագոյնը, եւ անոնց ծալքերուն տակ էին, իրենց մեծադիր նկարներով, անմահներն Արամ, Ահարոնեան եւ Դրօ :

Հանդէսը բացուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով զոր Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտները երգեցին ղեկավարութեամբ ընկեր Ե. Մարաշլեանի :

Այնուհետեւ, օրուան նախագահը՝ ընկ. Վ. Խաչատուրեան, ամփոփ բառերով բացատրեց Մայիս 28ի ծնունդը եւ ըսաւ թէ ինչպէս, բացի մեր Հայրենիքէն, արտասահմանի Հայութիւնը խանդավառութեամբ կը տօնէ մեր ազատութեան պատմական մեծագոյն թուականը՝ Մայիս 28:

Գեղարուեստական բաժնին, իրենց արտասանութիւններով սիրայօժար մասնակցեցան Օրիորդներ եւ ընկերներ Ս. Սիսլեան՝ Ա. Իսահակեանի «Հայաստանին», Մ. Օնպաշեան՝ «Մեռան բայց չկորան» եւ Վ. Թէքէեանի «Եկեղեցին հայկական», Ս. Մարաշլեան Յովհ. Թումանեանի « Մեր Սերունդը» եւ Վ. Աթմաճեան՝ հայրենաշունչ կտորով մը : Գեղարուեստական այս բաժինը կը պարտինք ընկերուհի Մ. Միքայէլեանին :

Ներկաներուն ցուցադրուեցաւ Օրը խորհրդանշող կենդանի պատկեր մը՝ Մայր Հայաստան, շատ յուզիչ էր տեսարանը: Բոլոր դերակատարներն ալ ծափահարուեցան :

Ներշնչուած այդ ջերմիկ մթնոլորտէն, ընկեր Հ. Յովէփեան (Վալանսէն), մեծ հաւատքով եւ երկիւղածութեամբ արտասանեց Սիամանթոյի «Շիթ առ շիթ» քերթուածը, բուռն ծափերու արժանանալով:

Կարգը եկած էր Կրընոպլի այնքան սիրուած երգիչներուն՝ ընկեր եւ ընկերուհի Մարաշլեան, որ իրենց «Կիլիկիա» եւ «Հայաստանից եկած հայ զինուոր» մեներգներով մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին եւ շատ գնահատուեցան:

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս ընկեր Ժ. Դատաւորեան, Փարիզէն: Իր կուռ եւ իմաստալից բանախօսութեամբ՝ նախ պարզեց եւ վերլուծեց Մայիս 28ի խորհուրդն ու գաղափարը. յիշեց օրինակներ պատմութենէն եւ շեշտեց թէ հայ ժողովուրդը ամէն տեղ կը տենչայ անկախութեան, զօրավիգ կը կենայ այս գաղափարին, որովհետեւ Ազատութեան եւ Անկախութեան գաղափարը մեր անցեալին հարազատ արձագանգն է: Մեր հայրենիքի ազատութեան վեհապանծ թուականը Մայիս 28ն է, ոչ թէ Նոյեմբեր 29 :

Հանդէսը փակուեցաւ նախագահին հայրենաշունչ խօսքերով :

×

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը տենդագին աշխատանքի մը մէջ էր գաղութիս մէջ, Նոր Սերունդի մասնաճիւղ մը կազմելու համար: Յաջօր կատարած աշխատանքը յաջողութեամբ պսակուած է: Օգտուելով ընկեր Ժ. Դատաւորեանի ներկայութենէն, Յունիս ութի երեկոյեան, ընդհանուր ժողովի հրաւիրած էր գաղութիս երկսեռ երիտասարդութիւնը : Ներկայ էին 23 Նոր Սերնդականներ : Ընկեր Ժ. Դատաւորեան խօսեցաւ մեր արժէքներու եւ հին ու նոր սերունդի պարտականութիւններու մասին: Ընկերը, անդրադառնալով Նոր Սերունդի պատգամաւորական ժողովին, կարգ մը տեղեկութիւններ եւս տուաւ Փարիզի եւ շրջաններու մէջ տարուած աշխատանքներու մասին: Այս շահեկան զեկուցումէն ետք, ընտրուեցաւ կարգադիր յանձնախումբ մը՝ մինչեւ վարչութեան ընտրութիւնը :

Վ. Խ.

×

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան հռչակման 45րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ, հաւնկնալի խանդավառութիւն մը կը տիրէր տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Հանդէսին խօսնակը՝ Նոր Սերնդական ընկերուհի Մարի – Ռօզ Սոֆեան կը ներկայէ պատմական թուականը, ապա բեմ կը հրաւիրէ երիտասարդ բանախօսը՝ Ընկ. Հրայր Թորոսեան, որ Ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառով մը նախ պատմականը կ'ընէ մեր վերջին վեց դարերու ստրկական շրջանին, երբ Հայաստան ենթակայ Թուրքիոյ, Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի, ուժասպառ եւ քայքայուած պատկեր մը կը ներկայացնէր: Իրերու այս կացութեան մէջ անկարելի էր մտածել Հայաստանի անկախութեան մասին, յատկապէս երբ Օսմանեան իրերայաջորդ կառավարութիւններ շարունակական ձեւով կը կազմակերպէին ջարդեր: Այսուհանդերձ վառ ու կենդանի մնաց մեր ժողովուրդին հոգիին մէջ ազատութեան եւ անկախութեան տենչը :

Այնուհետեւ, երիտասարդ բանախօսը կ'անդրադառնայ 1918ի նախորդող շըրջանի դէպքերուն, երբ կը ծագի համաշխարհային առաջին պատերազմը եւ Թուրքիա օգտուելով միջազգային թոհ ու բոհէն կը կազմակերպէ նմանը չտեսնըւած արհաւիրք մը՝ հայ մտաւորական–ներու յանկարծական ձերբակալութիւն, աքսոր, ջարդ : Այնուամենայնիւ, որոշ շրջաններու մէջ դիմադրութիւնը զօրաւոր կ'ըլլայ՝ Վան, Ուրֆա, Զէյթուն, Մուսա Տաղ, Շապին Գարահիսար եւն.:

Հուսկ ուրեմն, երիտասարդ ընկերը կը նկարագրէ հայկական կամաւորական գունդերու կազմութիւնը, անոնց սխրագործական արարքները, որոնք կը պսակուին Վանի, Էրզրումի եւ այլ շրջաններու ազատագրումով: Գերմանիոյ կառավարութիւնը, որ կը յաջորդէ ցարական իշխանութեան, կ'ընդունի Հայաստանի անկախութեան սկզբունքը, քիչ ետք, սակայն, կը ծագի Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը եւ ռուսական բանակը դասալիք տրամադրութեամբ դէպի « տուն » կ'ուղղէ իր քայլերը : Վերստին միայնակ, վերստին զերմարդկային ճիգ եւ մաքառում փրկելու համար Նուազագոյնը եւ վերջապէս երեք բախտորոշ ճակատամարտներ, ուր հայ բազուկը կ'արձանագրէ սքանչելի յաղթանակ՝ որուն շնորհիւ դարերու խաւարէն ծնունդ կ'առնէ Հայաստանի ազատ պետականութիւնը, կը ստեղծուի անկախ հայրենիքը :

Օրուան երկրորդ բանախօսը՝ Կ. Փոլատեան յայտարարելէ ետք, թէ հաճոյք էր իրեն համար խօսիլ « Հայոց Պատմութեան հրաշալի գագաթին»՝ Մայիս 28ի մասին, կը ձայնէ այս մեծ տօնը ուրացող բոլոր փախուստներ.— « Ատոնք ստրկամիտ, օտարին առջեւ քծնող Հայեր են » :

« Եթէ երբեք ծնունդ առած չըլլար Հայ Յեղափոխութիւնը, աւելցուց բանախօսը, եթէ գոյութիւն չունենային մեր ազատամարտիկները եւ յեղափոխական կուսակցութիւնները, այսօր, Երեւան պիտի նմանէր Թուրքերու ձեռքով աւերակ դարձած բազմահարիւր այլ քաղաքներէն որեւէ մէկուն » :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մեզի տուաւ Հայ Հայրենիք մը.— « Այս փառք մըն է եւ ոչ ոք կրնայ ուրանալ զայն » :

Յետոյ անդրադարձաւ Մայիս 28ի պատմական – հոգեբանական արժէքին.— « Առանց Մայիս 28ի յաղթանակին, ամէնէն խեղճ ազգը դարձած պիտի ըլլայինք: Ազգ մը, որ ատակ է միայն ջարդուելու... Մեծ ազգ ենք ու արժանի ապրելու, որովհետեւ կրցանք, յաջողեցանք 1915ի աղէտը եղենէն երեք տարի ետք, չահիլ Մայիս 28» :

Խօսք կ'առնէ Ալֆորվիլլի երեսփոխան–քաղաքապետը՝ Ռաուլ Պլէօզ, որ ցաւալի կը գտնէ Հայաստանի բռնագրաւումը եւ ազատութեան խորտակումը համայնավարներուն կողմէ: Կը գտնէ, որ իրական ազատութիւնը ընկերվարական ամբողջ համախմբումին մէջ է :

Հաճելի էր գեղարուեստական յայտագիրը՝ պատրաստուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Նարեկ» պարախումբը շնորհարտասանեց Յ. Թումանեանի գործերէն մին: Օր. Թ. Քէօշկերեանի ղեկավարած Հ. Յեղափոխական Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի «Նարեկ» պարախումբը շնորհալի պարեր ներկայացուց : Ժիրայր Պալանջեան յայտնութիւն մը եղաւ իր կիթառով եւ կազմած քառեակով: Բեմադրուեցաւ պիեսը մը «Ահարոնեան» խումբին կողմէ ու վերջապէս՝ հարմոնիքայի քառեակը, ղեկավարութեամբ Ս. Նահապետեանի ստորեցին հանդէսի փայլին :

Գ. ՊԵՏՐՈՍԻ

ՑԵՂԱՍՊԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՍԷՆԹԸՐԻԻ

« Հայաստանի Ձայն » ընկերակցութիւնը մեզի կը հաղորդէ որ Յունիս 14–ին, «Հայաստանի Ձայն»ի պատուանշանը յանձնուած է Նախկին Ռազմիկներու նախարար՝ Սէնթրըիի :

Այս յանձնումին համար, Նախարարին ներկայացուած հայկ. պատուիրակութիւնը գլխաւորած է Կաթ. Պատուիրակ Սեբոլբէ Արք. :

Ցանուն պատուիրակութեան արտասանուած ուղերձին, Նախարարը ջերմ խօսքերով պատասխանած է :

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Առեւանը, նկատի առաւ վերոյիշեալ անձերուն եղերական նպատակը եւ յեղափոխական ընդհանուր մեծ շարժում մը յարուցանելու չար մտադրութիւնը, (որոնք մանրամասնուած են վերը) եւ 1321 Հոկտեմբեր 18ի նիստին մէջ, միաձայնութեամբ որոշեց որ ամբաստանեալներուն ամէնքն ալ, իբր ոճրապարտ դատուին Պոլսոյ եղեռնադատ ատեանին առջեւ :

×

Ամբաստանիչ ատեանին տեղեկագրէն ետք կարդացուեցաւ նաեւ Պոլսոյ վերաքննիչ ատեանին ընդհ. դատախազութեան 1321 Հոկտեմբեր 22 թուակիր ամբաստանագիրը, որ մանրամասնօրէն պարզելէ ետք վերոյիշեալ անձերուն անիծեալ մտադրութիւնը, եղերական արարքը եւ մասնակցութեան աստիճանը, զանոնք կ'ամբաստանէ իբր հեղինակը նոյն ոճրապարտ արարքին :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԱՏԱԽԱԶԻՆ ՃԱՌԸ

Ընդհանուր դատախազ Նէճմէտտին պէյ խիստ պերճախօս կերպով պարզեց դատը երկու ու կէս ժամէ աւելի տեւող ատենաբանութեան մը մէջ : Ն. Վսեմութիւնը պատմեց թէ Ցուլիս ութի Ուրբաթ օրուան եղեռնական փորձը՝ արարքն էր Ժընեւ, Թիֆլիս եւ Պուլկարիա գտնուող Հայ Յեղափոխական Դաշնակցական ընկերութեան, որ Պոլսոյ եւ Օսմ. կայսրութեան կարեւոր կողմերը յեղափոխական մեծ շարժում մը յառաջ բերելու անիծեալ գաղափարը ունէր եւ կ'ուզէր այդ արարքով օտարահպատակները իբր ոճրին հեղինակ ենթադրել տալով, Օսմ. հաւատարիմ զօրքերը եւ հպատակները գրգռել օտարազգիներուն դէմ եւ ընդհանուր յարձակում մը յառաջ բերել :

Ընդհ. դախազը սապէս շարունակեց.—

Այդ եղեռնագործները, սկզբունքով, գաղափարով եւ կոչումով անիշխանական ըլլալով, իրենց վատ մտադրութիւնն էր նաեւ դեսպանատուները, դրամատուները,, հիւանդանոցները, հիւրանոցները եւ այս կարգի դրամական եւ օտար պաշտօնական ու անհատական շէնքերը քանդել եւ օդը հանել, եւ այսպէս խանգարել Օսմ. կայսրութեան եւ օտար տէրութեանց միջեւ հնուց ի վեր գոյութիւն ունեցող ներդաշնակութիւնն ու բարեկամութիւնը :

Գալով խնդրին լուսաբանութեան, տեղի ունեցած այս անիծապարտ արարքը՝ օրէնքին ընդհանուր տրամադրութեանց համեմատ, ապացուցուած եղեռնապարծութիւն մըն (ճի'րմը մէհուտ) է : Հետեւաբար, ըստ օրինի, դէպքի վայրին վրայ իսկ նախնական հարցաքննութիւնները տեղի ունեցան եւ այս պայթումին սոսկալի ազդեցութիւնը նկատի առնելով, այնպէս ենթադրուեցաւ թէ անոր ստորին հեղինակները նոյն պահուն սպաննուած եւ անհետացած են : Ուստի, նախ եւ առաջ, սովորական կերպով, սպաննըւածներուն ինքնութիւնը որոշել ձեռնարկուեցաւ : Այս դէպքէն զոհուողները՝ վարձու կառքերու կառավարներ, սրճեփներ եւ գործաւորներ էին : Անոնց իւրաքանչիւրին ինքնութեան համար բացուած քննութեամբ հաստատուեցաւ, որ այդ կարգի մեծ եղեռնական արարք մը գործելէ շատ հեռու կը գտնուին :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Օր. ՕՏԷԹ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆ
եւ
Պ. ԱՐԹԻՒՐ ՓԱՆՈՍԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀԱՆ ՄԻՇԷՅԵԱՆԻ :

23 Յունիս , 1963

Մեղոն – Ալֆոր *Ժանթիյի*

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31,

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ

Մանրամասնութիւնները ՎԱՂԸ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի տղոց առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9·35ին շոգեկառքով , Կառ տը Լիոնէն : *Հաւաքավայր* Կառ տը Լիոնի *մեծ ժամացոյցին* (Կրանտ հօրլօժ) *ներքեւ ժամը առտուան* ճիշդ 7·30*ին* :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

— ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 29 —

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարուոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահին մէջ :

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐԱՄՊԵԼ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցական տղոց ամավերջի քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Հինգշաբթի, Մշակոյթի Տան մէջ, ժամը 3էն ըսկսեալ :

Ջերմօրէն կը հրաւիրուին ծնողքները որ ներկայ ըլլան, տեսնելու իրենց զաւակներուն աշխատանքին արդիւնքը : Կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր հետաքրքրըւողները :

Յարմար առիթ մըն է ուր ծնողքներ եւ կազմակերպիչներ իրենց ուսուցչուհիով կարծիքներու փոխանակութեամբ եւ խորհրդակցաբար ջանան աւելի մօտեցնել տղաքը մեր լեզուին անհրաժեշտութեան գաղափարին եւ բազմապատկեն անոնց թիւը :

ԱՄԱՎԵՐԴԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16ին , Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Րիւ Փօլ Տէրուլէտ *(Պուա Քոլոմպ) :*

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, պար, տրամախօսութիւն եւ ներկայացում ղեկավարութեամբ ուսուցչին :

Մուտք 3 փրանք :



ԼԸ ՑՈՅԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԸ (ROISSARD - Isère)

ASSOCIATION JEUNESSE ET ACTION

ԲԱՑՈՒՄ՝ « ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ » ՆՆՋԱՐԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 14 Յուլիս , կէսօրէ ետք ժամը 3ին:

Moyens d'accès : Gare Monestier de Clermont. — Par la route : R. N. 75 (à 300 mètres du camp).

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. ներկայացուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ 29 *եւ* 30 *Յունիս :*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ներկայացուցիչները, այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

Կարեւոր բռակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 14ին, Կիրակի ամբողջ օրը :

Pour Vos Travaux de Peinture

ԴԻՄԵՑԷՔ

DJAMDJIAN KEVORK
67, Bd. de Vaugirard
PARIS (15e)

ժամը 10էն 12 հեռաձայնել

PRO. 82-38

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 – 22 *վարժարանին մէջ :*

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ .— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն *Հաճելի անակնկալներ :*

Ծախքերու մասնակցութիւն 2,50 *Ֆր.:*

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնոփ-Փավիյօն :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — *ծածկոցներ.* —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Լիոնի Հայոց նորակառոյց եկեղեցիի օծման եւ Ազգ. ՏԱՆ բացումին հանդիսութիւնները պիտի կատարուին, ձեռամբ Հայրապետական Պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, եւ բարձր նախագահութեամբ Լիոնի Քաղաքապետ Պ. ԼՈՒԻ ԲՐԱՏԷԼԻ , ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցի.—

ՇԱԲԱԹ, 29 Յունիս, *Դռնբացէքի արարողութիւն, երեկոյեան ժամը 5ին:*

ԿԻՐԱԿԻ, 30 Յունիս, *սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ, ժամը 8ին :*

Պատարագ ժամը 10ին :

Օծման արարողութիւն առաւօտ ժամը 11ին:

Հիւրերուն համար զինեձօնի ընդունելութիւն, ժամը 13ին, նորակառոյց սրահին մէջ :

Նկատի ունենալով օրուան վեհութիւնը եւ օտար բարձրաստիճան հիւրերու ներկայութիւնը, ջերմապէս կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն, ըլլալ լուրջ եւ կարգապահ, հանդիսութիւններու ընթացքին :

Նոյն օրը, Կիրակի, ժամը 14ին տեղի պիտի ունենայ հացկերոյթ: Մասնակցիլ փափաքողները շաբթուան ընթացքին հաճին դիմել եւ արձանագրուիլ Ազգ. Միութեան անդամներուն մօտ, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան :

Ժամը 17ին, Ազգ. Տան մէջ մեծ պարահանդէս մասնակցութեամբ տեղւոյն երեք երիտասարդական միութեանց :

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 26 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9640

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9640

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊՕՂՈՍ Զ.

Կարդինալ Ճովաննի Պաթիսթա Մոն-թինիի ընտրութիւնը իբրեւ յաջորդ Ս. Պետրոսի աթոռին, — շատ աւելի գիւրին պայմաններու մէջ քան իր նախորդինը — մեծ համակրութեամբ ողջունուեցաւ ամբողջ աշխարհի մէջ։

Որքան ինքնաբուխ եւ միահամուռ էր եղած վիշտը Յովհաննէս ԻԳ. բարի Պապի մահուան առթիւ, նոյնքան անխառն ու անվերապահ ուրախութիւն պատճառեց իր յաջորդին ընտրութիւնը։

Նորընտիր Պապը կը պատկանի խառնական քաղքենի ընտանիքի մը։ Ի բնէ ունի՝ միշտ առաջին հանդիսացած է դպրոցին մէջ։ Երիտասարդ տարիքին քահանայ ձեռնադրուած, արագօրէն բարձրացած է եկեղեցւոյ նուիրապետական աստիճաններուն եւ վարչական պատասխանատու պաշտօններ վարած մեծ ճանաչումով։

Միլանոյի Արք. դառնալէ առաջ արդէն իսկ ուշադրաւ դէմք մըն էր Վատիկանի մէջ, ուր երկար ատեն օգնականն է եղած, Պիոս ԺԲ. Պապին օրով, արտաքին քաղաքականութեան վարիչ Կարդինալ Թարտինիի։ Ուստի մօտէն ծանօթ է Վատիկանի դիւանագիտական գործերուն։

Յովհաննէս ԻԳ. Կարդինալի աստիճան տալով Մոնթինի եպիսկոպոսին, յանձնած կը պատրաստէր զայն դառնալու իր յաջորդը։ Չէր սխալած։

Միջազգային ժամուլը տարիներէ ի վեր կը խօսէր Կարդինալ Մոնթինիի արժանիքներուն մասին եւ զայն կը նկատէր իբրեւ «պահածաանդ»ը։

Պօղոս Զ. իր երկու նախորդներուն ձեռքին տակ աշխատած է։

Իր խառնուածքը, վերապահ բնաւորութեամբ, հեղինակութեամբ, նաեւ նիհար կազմով, փափուկ առողջութեամբ եւ դիւանագիտական պատրաստութեամբ կը նմանի Պիոս ԺԲ.ի (Կարդինալ Փաչէլլի, երկար տարիներ Վատիկան դիւանագիտական վարիչը)։

Անկէ կը տարբերի սակայն արդի աշխարհի պայմաններուն յարմարելու, ժողովուրդին մօտենալու եւ աշխատաւորներու ապրուստի մակարդակը բարձրացնելու մասին ունեցած իր յառաջդիմական գաղափարներով։

Յովհաննէս ԻԳ. Պապը կը նկատուի սրտի մարդ, Պօղոս Զ.ը մտքի մարդ։

Իր առաջին պատգամին մէջ նորընտիր Պապը հանդիսաւորապէս յայտարարեց, որ պիտի շարունակէ իր նախորդին սկսած գործը։ Այսինքն իր լրումին պիտի հասցնէ Վատիկանի Բ. տիեզերական ժողովը, որ հանգուցեալ Պապին անուան հետ կապուած պիտի մնայ։

Ինչպէս իր նախորդը, նորընտիր Պապն ալ իր պատգամին մէջ շեշտը կը դնէ «խաղաղութեան» վրայ, որուն պահպանման համար ամէն ճիգ կը խոստանայ ընել, Աստուծոյ օգնութեամբ։ Եղբայրութիւն, համերաշխութիւն մարդոց եւ ազգերու միջեւ։ Այս էր գլխաւոր յանկերգը նաեւ Յովհաննէս ԻԳ.ի «Երկիր խաղաղութիւն» նշանաւոր կոնդակին։

Միլանցիք զինքը կը կոչէին «աշխատաւորներու առաջնորդը» (արքեպիսկոպոս)։ Պօղոս Զ. Պապը կոչուած է քիչ մը արդիականացում մտցնել Վատիկանի աւանդապաշտ քաղաքականութեան մէջ։ Աշխարհ փոխուած է։ Կ'ապրինք հիւլէական դարուն մէջ։ Պէտք է քալել դարուն հետ։

Նորընտիր Պապը օժտուած է ամէն բարեմասնութիւններով, արժանաւորապէս գլուխ հանելու համար իրեն վստահուած առաքելութիւնը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՔ ԳՈՀ ԵՆ ՔԵՆԸՏԻԷՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌ ՄԸ Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԷ ՖՐԱՆՔՖՈՒՐԹ

Քենըտիի եւ Ատընաուըրի խօսակցութիւնները վերջ գտան Երկուշաբթի իրիկուն, հասարակաց սովորական զեկոյցի մը հրատարակութեամբ։ Երկու խօսակիցները կը յայտարարեն թէ իրենց կառավարութիւնները նոյն նպատակները կը հետապնդեն եւ գլխաւորաբար եւրոպական հասարակապետութեան մը ըստեղծումը սերտօրէն կապուած Միացեալ Նահանգներուն։ Կ'ըսուի նաեւ թէ ազատ աշխարհի ուժը հիմնուած է հասարակաց քաղաքականութեանց վրայ նոյն նպատակներուն հասնելու համար։

Զեկոյցը իր շարունակութեան մէջ, կը շեշտէ թէ Դաշնակցային կառավարութիւնը կը բաժնէ Միացեալ Նահանգներու կարծիքը հիւլէական փորձերը դադրեցնելու կարեւորութեան մասին։ Ատլանտեան զինակցութիւնը ազատութեան պահպանման գլխաւոր գործիքը կը մնայ եւ բոլոր ճիգերը պէտք է թափուին ամրապնդելու համար հասարակաց ծրագիրը։ «Նախագահն ու վարչապետը կը մտածեն թէ բազմակողմանի ուժի մը ստեղծման ծրագիրը լաւ գործիք մըն է որ կրնայ օգտագործուիլ արդիւնաւոր կերպով Զինակցութեան բոլոր անդամներուն կողմէ»։ Երկու ղեկավարները կը հաստատեն թէ համաձայն են որպէսզի այս տեսակէտը գործնականի վերածեն եւ համաձայն են նաեւ որ վիճաբանութիւնները այս մասին շարունակուին գանազան շահակից կառավարութեանց միջեւ։ Զեկոյցին յաջորդ մասին մէջ, Նախագահն ու վարչապետը կը հաստատեն իրենց վճռականութիւնը ինչ կը վերաբերի Պերլինի ազատութեան պահպանման «անհրաժեշտ բոլոր միջոցներով» եւ իրենց փափաքը կը յայտնեն ամէն առիթով հակադրելու պատէն տմարդի ազդեցութեանց դէմ։

Զեկոյցին վերջաւորութիւնը չի տարբերիր նման բնոյթ կրող ուրիշ զեկոյցներէ — «Այս խօսակցութիւնները տեղի ունեցան անկեղծ եւ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ։ Անգամ մը եւս փաստը բերին, թէ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները սերտ են եւ բարեկամական»։

Քենըտի եկած էր Պոն, ոչ թէ յատուկ համաձայնութիւն մը ստորագրելու այլ յարգանքի արտայայտութիւն մը ունենալու համար ծերունի վարչապետին հանդէպ։ Նախագահին կարեւոր հանդրուանը արդէն Պոնը չէր այլ՝ Ֆրանքֆուրթ, ուր Քենըտի կարեւոր ճառ մը կ'արտասանէր Երեքշաբթի օր, ապա պիտի անցնէր Պերլին։

Պոնի մէջ սակայն մամուլի ասուլիս մը տուաւ, առանց մեծ ոգեւորութեան, ըստ ֆրանսացի թղթակիցներուն։ Այս առթիւ, Քենըտի յայտնած է նախ — անգամ մը եւս — իր ուրախութիւնն ու հպարտութիւնը որ Պոն կը գտնուի եւ պնդած է այն կէտին վրայ որ դաշնակցային Գերմանիան կենսական տարր մըն է ատլանտեան Զինակցութեան համար։ Նախագահը շատ ճկունութեամբ պատասխանած է լրագրողներուն հարցումներուն եւ թշնամական որեւէ արտայայտութիւն չէ ունեցած Ֆրանսայի դէմ։ «Անշուշտ, որեւէ տարակուսանք չունինք Ֆրանքեւ-գերմանական դաշինքին դէմ։ Կը խրախուսենք ամէն ինչով որ հաշտութիւն եւ յառաջդիմութիւն կը նշանակէ, բայց կ'ուզենք նաեւ որ Ատլանտեան Ուխտը զօրաւոր մնայ։ Ինչ որ բազմակողմանի է աւելի լաւ կը թուի մեզի քան ինչ որ միայն երկկողմանի է եւ անոնք որոնք կը ձգտին տարբեր մտածելու, մեր կարծիքով, շատ լաւատես են, ապագայի նըկատմամբ»։

Հիւլէական փորձերու մասին, նախագահ Քենըտի յայտարարած է. — «Եթէ կարենանք համաձայնութիւն մը կնքել Խորհ. Միութեան հետ հիւլէական փորձերու դադրեցման մասին, պիտի ջանանք անշուշտ որ այդ համաձայնութիւնը յարգուի այլ պետութեանց կողմէ։ Ոմանք կրնան չստորագրել այդ համաձայնութիւնը եւ պատսպարուիլ կեղծ ապահովութեան մը մէջ զոր իրենց պիտի ընծայէ հիւլէական աճումը։ Ինչ կը վերաբերի մեզի, կը խորհինք թէ հիւլէական զէնքերու տարածումը աղէտ մը կ'ըլլայ։ Մտաբերեցէք Փանտորի տուփը ուրկէ կը փախին բոլոր ցաւերը (Փանտորի տուփը իր այլաբանական իմաստով կը գործածուի գեղեցիկ եւ հրապուրիչ բանի մը համար որ իր խարուսիկ երեւոյթին տակ շատ մը ցաւեր կը պարփակէ)։

Նախագահը շեշտած է նաև թէ վարչապետ Ատընաուըր ապահով է որ Ռուսերու հետ որեւէ համաձայնութիւն չըլլար ի վնաս Գերմանիոյ։

Նոյն օրը, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, Քենըտի եւ նախագահ Լիւպքէ «կնքահայրերը» եղան «Խաղաղութեան Կամաւորներու» հիմնարկութեան։ Այս առթիւ իր արտասանած ճառին մէջ, Քենըտի, խորապէս տպաւորելով իր ունկնդիրները, յիշած է Տանթէի խօսքը. «Դժոխքին մէջ, ամէնէն կիզիչ տեղը պիտի վերապահուի անոնց, որոնք բարոյական տագնապի մը ատեն, միայն չէզոք մնալ գիտցած են»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ Տէյլի Միռըրը հսկայ խորագիրներով կը գրէ «Իշխան Ֆիլիփ եւ Փրոֆումօ գայթակղութիւնը» քիչ անդին փոքր գիրերով աւելցնելով թէ լուրը բոլորովին անհիմն է։ Այս տարօրինակ ձեւով սակայն, ի վերջոյ իշխան Ֆիլիփի անունը կը խառնուի պատմութեան մը, որու բոլոր ծալքերը չեն բացուած տակաւին։

ԵՄԷՆԻ եւ Անգլիոյ միջեւ շատ ծանր միջադէպ մը պատահած է։ Արդարեւ Ատենի եւ Եմէնի սահմանագլուխին վրայ բրիտանացի զինուորականներ հըջապտոյտ մը կատարելով սխալմամբ եմէնեան հողամասը մտած են եւ Եմէնցիներու կրակին բռնուած։ Չորս բրիտանացի սպաննուած են եւ 18 հոգի ալ վար դըրուած իբրեւ գերի։

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ լուսարդելը որ հըռչակուած էր Յունիս 5ին, ջնջուեցաւ։

ԱԹՈՍԻ հազարամեակի հանդիսութիւնները սկսան Երկուշաբթի օր, Յունաստանի Թագաւորին ներկայութեան։ Կը մասնակցին նաեւ հինգ պատրիարքներ (ի շարս որոնց Պոլսոյ Շնորհք Պատրիարքը յանուն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին), ութսուն մետրոպոլիտ եւ բազմաթիւ քաղաքային եւ կրօնական անձնաւորութիւններ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ արեւելեան Գերմանիա կ'երթայ Կիրակի։ Այս ճամբորդութեան պատրուակ կը տրուի Ուլպրիխթի ծնընդեան 70րդ տարեդարձը, բայց անկարելի է կապ մը չտեսնել Քենըտիի գերմանական ճամբորդութեան հետ։

ՓՐԱՒՏԱ կը մեղադրէ չին համայնավար կուսակցութիւնը որ չի յարգեր համաձայնութիւնը ըստ որուն ընդունուած էր որ հանրային վիճաբանութիւնները պիտի դադրին համաշխարհային համայնավար շարժումին մէջ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ Շուկայի եւ Թուրքիոյ բանակցութիւնները եզրակացութեան յանգած են։ Չորս տարի տեւած են։ Ընկերակցութիւնը քանի մը հանգրուանով պիտի կատարուի։ Նախ հինգ տարուան փորձի շրջան մը պիտի ըլլայ որու ընթացքին Վեցերը 175 միլիոն տոլար պիտի տան Թուրքիոյ եւ սակային դիւրութիւններ։

ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգներու նախկին փոխնախագահը՝ Ռիչըրտ Նիքսոն Աթէնք հասաւ։ Պիտի մասնակցի «Խաղաղութիւնը Օրէնքի միջոցաւ» միջազգային համագումարին։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորին եւ Թագուհիին ճամբորդութիւնը Անգլիա պիտի կատարուի ինչպէս նախատեսուած էր, յայտարարեց նորընտիր վարչապետ՝ Փիկինէլլիս խորհրդարանին առջեւ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ ցեղային կռիւները կը շարունակուին։ Հազիւ առջի օր ըսպաննուած սեւին թաղումը կը ձեռնարկուէր, նոր սեւ մը կը սպաննուէր, Ուաշինկթընի մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ շրջանը հեծանիւով ժամը հասաւ Երկուշաբթի։ Օրուան հանգըրուանը շահեցաւ Վան Լօյ, դեղին շապիկը կը պահէ միշտ պելժիացի Փովելս։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ հրապարակուած է ամերիկեան ծանուցագիրը որու մէջ կ'ըսուի. — «Մենք չէ որ սպառնացինք յարձակելու Ակրոպոլիսի եւ Իտալիոյ Նարինջենիներուն վրայ այլ՝ Մալինովսկին»։ Ամերիկացիք բացարձակապէս կը մերժեն միջերկրականեան ապահիւլէացած շրջագօտի մը։ Նման որոշում մը միայն կրնայ խախտել ռազմական հաւասարակշռութիւնը ի վնաս Միացեալ Նահանգներուն։

ՄԱՐՈՔԻ Թագաւորը Հասան Բ. Ֆըրանսա հասաւ Երեքշաբթի օր։ Պորտոյէն Փարիզ պիտի հասնի Չորեքշաբթի, ուր Ֆրանսայի պաշտօնական հիւրը պիտի ըլլայ մինչեւ Շաբաթ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիններ կատարելու։

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն զգալապէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ըստանձնելու, որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ չունի։

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, բայց ոչ մէկ դիմում, ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նըպատակաւ։

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն։ Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին, փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու։ Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը։

Շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԵՐԱԽՏԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Գերմանիոյ Ընկերվարականները կուսակցութեան հիմնարկութեան հարիւրամեակը տօնելով փառաբանեցին Լասալ, Մարքս, Էնկելս, որոնց ցեղակիցները կոտորուեցան ցեղային ատելութեան պատճառով: Փառաբանեցին հրեայ հանճարը, բայց հակասեմական ոգիով մօտեցան ցեղին, մինչ Նեղոսի ափերուն մօտ գերման գիտուններ հրթիռներ կը պատրաստեն: Երրորդութիւնը Գերմաններ են լեզուով, մշակոյթով, դաստիարակութեամբ, եւ կը մնան Գերմաններ մտածումով, կը տարբերին կրօնքով, թէեւ Մարքս բողոքական ընտանիքի կը պատկանէր եւ կրօնքով տարբերողը կը հեռանայ նաեւ ցեղէն:

Այսօր մարդկութիւնը կը մնայ եռապետութեան մը տիրապետութեան տակ, Մարքսի, Ֆրոյտի եւ Այնշթայնի: Մարքսիզմ, հոգեվերլուծում, հիւլէական բնագիտութիւն խառնած են մարդկային ընկերութեան հողին, փոխած են շատերուն աշխարհահայեացքը: Մէկը կը թափանցէ տնտեսական երեւոյթներու խորը, միւսը կը վերլուծէ հոգիին ալքերը, երրորդը նիւթին ուժականութիւնը ցոյց տալով՝ կը զինէ մարդը ահարկու զէնքով մը:

Երեքն ալ նոյն ցեղին զաւակներն են, Գերմաններ են սակայն ծննդավայրով, դաստիարակութեամբ, գիտական մեթոտի գործածութեամբ: Կը գրէին գերմաներէն, կը գործէին նախապէս Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ, յետոյ կը հեռանային ծննդավայրէն, օտար աշխարհի կտակելով իրենց վարդապետութիւնները:

Մէկ միլիոն մարդ ճկած է Մարքսի լուծին տակ: Հետեւորդները երկրային դրախտը կ'ուզեն ստեղծել, կը ժխտեն հաւատքի դրախտը, ընկերային աւանդութիւնները, ազատականութիւն եւ դասակարգ եւ կը հարթեն ամէն տարբերութիւն: Կրօնք, բարոյական, հաւատք մարդկային ուղեղի ծնունդ են, տնտեսական պայմաններու, արտադրութեան փոփոխութեանց հետեւանք: Ուժեղը տիրապետած է տկարին եւ տիրապետութեան ազդակ եղած է կրօնք եւ աւանդութիւն:

Ֆրոյտ գիտակից գործունէութեան խորքը կը գտնէ անգիտակցութեան մէջ: Մարդը գերին է ժառանգութեան, մանկութեան օրերուն կրած ազդեցութեանց, որոնք կը թաքնուին անգիտակցութեան մէջ եւ կը գործեն առանց անհատին գիտակցութեան: Երախան անմեղ չէ: Մարդկային գործունէութեան թաքուն ազդակը սեռային է, հիմնական բնազդ մը, որ կը յայտնուի առաջին օրէն իսկ: Խօսելով Լէոնարտօ տա Վինչիի մասին, Ֆրոյտ կը գրէր. «Արուեստագէտին ստեղծագործ աշխատանքը միեւնոյն ատեն չեզում մըն է սեռային փափաքներուն»: Ընդհանրացնելով մեթոտը՝ կ'աւելցնէր. «Կարելի է հոգեվերլուծումը կիրարկել նաեւ քաղաքակրթութեան պատմութեան, կրօնքներու, գիտութեան եւ դիցաբանութեան, ինչպէս նաեւ ջղային հիւանդութեանց»: Գիտակից ամէն գործունէութեան տակ կարելի է գտնել անգիտակից մղում մը: Սեռային բնազդը ծնունդ տուած է կրօնքի, արուեստի: Կը կրկնէր ցեղակից, դարձեալ գերման հրեայ բանաստեղծ Հայնրիխ Հայնէի խօսքը. «Երկինքը թողէք հրեշտակներուն եւ թռչուններուն» եւ կ'աւելցնէր. «Հաւատացեալներ ձեր տիեզերքը փլուզումի մէջ է, յուսահատելու էք մարդկութեան ապագայէն»:

Ֆրանսացի իմաստասէր Ժորժ Պլոնտէլի համաձայն «Համասեռականութիւնը գիտական լկտիութիւն մըն է»:

Այնշթայն չափագիտական հաշիւներով տիեզերքի տարածը տուաւ, սորվեցուց նիւթին մէջ ուժը գտնել, հիւլէական շարժումները օգտագործել: Իր աշակերտներէն եւ ցեղակիցներէն Ֆերմի Ամերիկայի մէջ պատրաստեց հիւլէական առաջին ռումբը եւ որուն զաւակներն ու տարեկիցը, Փոնթեքորվօ, կ'աշխատի Խորհրդ. Միութեան մէջ: Անուններով իտալացի, աշակերտած են Փիզայի Համալսարանին մէջ, ուր հաւատացեալ տնտեսագէտ մը, Թոնիոլօ, կը քննադատէր Մարքսի տեսութիւնները, կը սորվեցնէր թէ գիտութիւնը սպասարկուն պէտք է ըլլայ ճշմարտութեան, որ ծառայէ մարդկութեան հոգեկան ազնուացման եւ բարոյական բարձրութեան:

Երեքն ալ կը տիրապետեն առանց զէնքի եւ պատերազմի: Սակայն իրենց աշակերտները, նուիրուած առաքեալներ, կը ջանան, օգտագործելով մէկուն գիտութիւնը, տիեզերականացնել միւսին կրօնքը եւ հետեւելով երրորդին վարդապետութեան՝ վէպի մը, բանաստեղծութեան մը, հերոսական գործի մը տակ կը փնտռեն անգիտակից մղում մը, որ կու գայ սեռային բնազդէն, անխուսափելի ձգտումէ մը:

Այնշթայն սարսաց գիւտին հետեւանքներէն, աշխատեցաւ տեւական խաղաղութեան համար, ազդարարեց աշակերտներուն խաղաղութեան համար աշխատիլ, խղճահարութիւն ունեցաւ՝ երբ լսեց Հիրոշիմայի քանդումը, հազարներու անմիջական հիւլէացումը: Ֆերմի կ'աշխատէր ազատ Ամերիկայի մէջ հակասեմական Գերմանիան տապալելու համար, զաւակները կ'աշխատին Խորհ. Միութեան մէջ, ազատ աշխարհը կործանելու համար: Իսրայէլ կը բողոքէ Գերմանիոյ՝ գերման գիտուններուն Եգիպտոսի մէջ հրթիռներ պատրաստելուն դէմ: Արար աշխարհ բողոքելու է ցեղակիցներուն աշխատանքներուն դէմ: Ի՞նչպէս կարելի է արդարացնել հակամարտ աշխարհներու մէջ ցեղակիցներու կատարած աշխատանքը: Նոյն ցեղին պատկանող միջազգայնական եւ միջազգային դրամատիրութիւն կը պայքարին իրենց հետ քաշելով արիական ցեղի զաւակները: Աշխարհն ունին հայրենիք եւ կը փափաքին փոքրիկ հողամասի մը տիրանալ դուրս վանելով դարաւոր ժառանգորդը, որ ազգական է:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԱԼՊԵՐ ՇՈՒԱՅՑԵՐ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԱԼԸ

Ամբողջ տարին զինքը տեսնելու կու գան՝ այլեւս պատմական դարձած իր բնակավայրին, անտառին մէջ: Պետական դէմքեր, ինչպէս Ատլէյ Սթիվընսըն, զարմացկոտ աչքերով Ամերիկացիներ, ամուրի ուսուցչուհիներ, բոլորն ալ կու գան տեսնելու Բժ. Ալպեր Շուայցերը եւ այս ձեւով իրագործելու իրենց երազը: Իր առաքելութեան կեդրոնին մէջ, որ կը գտնուի Կապոնի Լամպարենէ գիւղէն երեք մղոն հեռու, «Մեծ ճերմակ բժիշկը», որ ներկայիս 88 տարեկան է հեզութեամբ կը բարեւէ իր այցելուները, անդողդոջ ձեռքով կը ձօնէ իր գիրքերը: Այսուհանդերձ, կեանքին երկու երրորդը անցընելէ ետք հաստրակած Ափրիկէի մէջ հիւանդները խնամելով եւ գրեթէ սուրբի մը անունը հանելէ ետք, ներկայիս, Շուայցեր ժամանակավրէպ դէմք մըն է այսօրուան Ափրիկէի մէջ:

Անցեալին, զինքը տեսնել փափաքողները պէտք է երթային 175 մղոն երկարութեամբ գետի ճամբով՝ Ատլանտեանի ափին գտնուող Փորթ Ժանթիյէն մինչեւ անտառին խորքը գտնուող իր կեդրոնատեղին: Ներկայիս, իր այցելուները կը հասնին օդային ճամբով Կապոնի մայրաքաղաքը՝ Լիպրվիլ եւ հոնկէ, միշտ օդային ճամբով՝ Լամպարենէի արդիական օդակայանը, որուն մօտ կը գտնուի հականեխումի կառավարական արդիական հիւանդանոցը: Օկուէ գետին վրայ կատարուած ճամբորդութեան մը ընթացքին, օտար այցելուները կը հանդիպին տեղացիներու կողմէ գործածուած վերջին նորաձեւութեամբ արագաստ նաւերու: Վերջապէս, այցելուները կը հասնին հիւանդանոցը, որ կը գտնուի անտառի մը խորքը:

Կէս դար առաջ Շուայցեր, իր կնոջ Հելէնի հետ եկաւ հաստատուեցաւ այստեղ եւ առաջին գործողութիւնը կատարեց նախկին հաւնոցի մը մէջ: Կէս դարու ընթացքին առաքելութիւնը ծաւալած է, բայց անոր սարքաւորումը գրեթէ քիչ փոփոխութիւն կրած է: Գետափին դեռ կը գտնուին միայն ծառի կոճղի մէջ փորուած նախնական նաւակները, որոնք կը գործածուին իբրեւ հիւանդակառքեր: Հիւանդանոցը զուրկ է հեռաձայնէ, հոսուն ջուրէ կամ հովահարներէ. ելեկ րականութեամբ օժտուած է միայն կե րոնական չէնքը, որ կը գործածուի իբ վիրաբուժարան:

Հականեխումը (սթերիլիզացիոն) կատարուի բացօթեայ:

Հիւանդանոցը, որ միաժամանակ հարիւր հիւանդներ կրնայ խնամել, միշ խճողուած է: Հիւանդները, իրենց անուն ը, գիւղին եւ ցեղին արձանագրութիւն կրող թղթիկներ բռնած, ժամերով բը ժիշկներուն կը սպասեն խեղճ ու կրակ հիւղակներու մէջ: Դուրսը՝ հիւանդներուն ընտանիքները բացօթեայ կրակի վրայ կ'եփեն կը պատրաստեն իրենց ճա շերը, մինչ հաւերու, շուներու եւ այծե րու փոհմակ մը՝ պաշտպանուած Շուայ ցերի «յարգանք կեանքին հանդէպ» ա սութենէն, որ կ'արգիլէ ոչինչ էակի ան պէտ ոչնչացումը, կը շրջագայի ազա համարձակ: Երբ հիւանդ մը կը մեռնի եւ մարմինը տէր մը չունենար, փայ դագաղի մը մէջ կը դրուի եւ կը թաղուի շրջակայ անտառին մէջ:

Հակառակ այս խեղճութեան, Շուայցերի հիւանդանոցը բժշկական մեծ համ բաւ կը վայելէ: Քաղաքին Եւրոպացի ները կառավարութեան նոր հիւանդանո ցէն աւելի, անոր կը նախընտրեն: Ա խարհի մէջ քիչ հիւանդանոցներ ունի այնքան նուիրուած բժիշկներ եւ հիւա դապահներ: Ամէնքն ալ ունին մէկ փոքրիկ սենեակ, երկաթեայ անկողին մը, լուացքի մետաղեայ կոնք մը եւ բ բիւղավառ լապտեր մը: Ճաշերը, ընդ հանրապէս, կը բաղկանան տապկած պա նաններէ եւ այլ պտուղներէ: Ալեւոր Տ րուժին յամառօրէն կը մերժէ արդիակա նանալ, կ'ըսէ.— «Պայմանները կ'ուզեն որ հիւանդանոցը նախնական ձեւ մը ու նենայ, համընթաց ընթանալու համար նախնական կենցաղ ունեցող ժողովուր դին հետ»: Կը հաւատայ, որ Ափրիկեցի ները կը սիրեն անհանգստաւէտ կեանք եւ շատ անգամ կը վախնան փայլուն ճերմակ արդիական հիւանդանոցներէն:

Ափրիկեցի իր քննադատները, պարագան վիրաւորական կը նկատեն ի րենց համար, կամ՝ անօգուտ երկարա ձգում մը «ճերմակ մարդու տիրապե տութեան»: Խորհրդապաշտ ձեւով ցոյ կուտան բժիշկին եւ իր աշխատակիցնե րուն արեւարդել հնմեայ սպասարկ րը: Այն վարկածը, թէ Մութ Երկրամա կրնայ մեծ յառաջդիմութիւններ արձա նագրել անկախութեան շնորհիւ, Շուայ ցեր յիմարական կը գտնէ: Երբ իր կ'լսուի թէ Կապոնի մէջ նախակրթարա ներ կը հիմնուին եւ 14 ուսանողներ րանայի մէջ բժշկագիտութեան կը տեւին, կը պատասխանէ.— «Չէք կր նար փոխել իրենց մտայնութիւնը»: Հի ւանդանոցին գլխաւոր անձնակազմին բժիշկներուն եւ տասներօթը հիւանդա պահուհիներուն մէջ ոչ մէկ Ափրիկեցի կայ: Ոչ մէկն ալ կը մարզուի: Ափրիկեցի մը սա ձեւով կ'արտայայտուի հիւանդ

Ի ՓԱՌՍ

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Եւ միութեամբ էր որ նոյն Հայը, միացեալ եւ անկախ Հայութեան Ոգին, յաղթեց յաղթանակեց 1918 Մայիս 28ին: Պատմութեան մէջ լացող Հայը, իր կորուսած Հայրենիքը ողբացող Հայը, եկեղեցիներու մէջ Աստուծմէ «ազատութիւն գերելոց» խնդրող Հայը, յաւիտենական Հայը վարձատրուեցա՛ւ վերջապէս, ըստացաւ իր խնդրածին կէսը, իր ժառանգութեան կէսը, ունեցաւ կէս–Հայաստան: Մնացեալը դարձած էր գերեզման, այսօր իսկ դեռ կը մնայ գերեզման:

Դաշնակցական չկա՛ր յաղթութեան այդ օրը,
Հնչակեան չկա՛ր այդ օրը,
Ռամկավար չկա՛ր այդ օրը,—
այնտեղ կար միայն Հայը,
ամբողջական Հայը,
կատարեալ Հայը,
պատմութեան թշնամութեանց յաղթող Հայը,
բոլոր տաժանելի ժամանակներուն դէմ կուրծք ցցող Հայը,
երբեմն օտար կայսրութեանց գահերուն վրայ բազմած Հայը,
գիտութեանց եւ քաղաքակրթութեանց երկնակամարին վրայ փայլող Հայը,
յաւիտենական Հայը,
Հայը Հայուն ղուրպան՝ սուրբ ու սըրբազան Հայութիւնը:

Երջանիկ այդ օրը Հայութիւնը վերադարձած էր Հայութեան մէջ: Հայը լեցուած էր Հայութեամբ: Լիացած էր Հայը, դարձած էր ամբողջ, լրիւ, կատարեալ, համօրէն:

Ո՞վ չի սարսար հաստատելով այս իրողութիւնը:

Ամէն բանով, հոգիով, հաւատքով, սիրտով միացած այդ Հայութիւնն էր որ յաղթեց Մայիս 28ին: Այդ օրն էր որ Աստուած իջաւ Հայաստան եւ օրհնեց Հայութիւնը եւ Հայ Հանրապետութիւնը:

Բայց ես պիտի մեղանչէի եթէ ձեզի պատմէի Մայիս 28ի օրուան բոլոր մանրամասնութիւնները, անամօթաբար կարծելով թէ դուք չէք գիտեր այդ ամէնը, բոլոր դէպքերը՝ որոնց իբրեւ վարձատրութիւն Հայերն ստացան պետական իրաւունք: Հայերը արեամբ գնեցին, Մայիս 28ին, այդ թանկագին իրաւունքը, կնքելով մեր պատմութեան մէկ էջը այս բառերով. «Եղիցի Հանրապետութիւն Ամենայն Հայոց»:

Այլեւս չի՛ ջնջուիր այդ կնիքը: Կարելի չէ բռնաբարել դրուածը: Պետական իրաւունք էր շահած Հայութիւնը վերջապէս ու վերջնապէս յամի Տեառն 1918:

Ափսո՛ս, թափուած արեամբ մեր պատմական հողերուն կէ՛սն էր միայն շահուած:

Բայց ի՞նչպէս չընդվզիլ կարգ մը կրիտիկոններու դէմ, որոնք սրճարանային զանազան խծբծանքներ կը հիւսեն թավլու խաղալն ու քաղաքականութիւն խաղալը կարծելով նոյն բաները, դրամ աւելցնելն ու խելք աւելցնելը շփոթելով իրարու հետ: Կը հարցնեմ այս մարդոց.— Մի՞թէ Հա՞յ կ'ըլլայ ով որ չգիտնայ թէ ո՛չ Հայաստան կ'ունենայինք այսօր, ո՛չ Արարատեան «խորհրդային դրախտավայր», ո՛չ եւս «սալվ ու չինար էջմիածին», եթէ թշնամին կարենար անցնիլ մեր ժողովուրդին դիակներուն վրայէն, դրոհ տալով մինչեւ Հրազդան, յետոյ մինչեւ Բաքու:

Անգամ մը եւս կը հարցնեմ,— սխա՞լ ըրինք: Արդեօք պէտք էր թողուլ որ անցնէ՞ր Թուրքը՝ կոխկրտելով Արարատեան դաշտը: Որպէսզի Արաքսի հովիտին մէջ ճիրի՞տ խաղար Թուրքը, որու հետ պիտի դաշնակցէր ետքէն՝ մեր կարմիր հօրեղբայրը,— Ռուսը:

Ունինք պոլիտիկոններու ուրիշ խումբ մըն ալ, Հայաստանը թրքական նուէր յայտարարողներուն չափ խելացի, որ կ'ուզէր Ռուսիոյ յանձնել զայն՝ իբրեւ նուէր հայկական:

Ես կանգ պիտի չառնեմ հոգեբանական այն պայմանին վրայ, որ կը հաստատէ թէ Հայաստանի անկախութիւն հռչակելը, նոյնիսկ մէ՛կ ամսուան համար, սական պահանջ մըն էր հայ ժողովուրդին համար որպէսզի շունչ մը առնէր ուժի եւ հաւատքի, երբ կը դ տնունը, երբ կ'անպատուէին իրենց նունը՝ օրուան «մեծերը»: Կը կրկնեմ — արեւմտեան Հայաստանի բնաջնջում ետքը, պատիւ ու քաղաքակրթութ դէմ արեւմտեան պետութեանց համ մարտութեան բաց պայքարի նախօրեա կին, պայմա՛ն էր հիմնել Հայաստան հող չէ թէ կարճատեւ իշխանութեան որպէսզի կարելի ըլլար կանխել նական ահաւոր փլուզումը, որու մատնուէր հայ ժողովուրդը, այլեւս սամեռ՝ դարաւոր պայքարներէ եւ դարմանելի կորուստներէ ետք: 1918 Հայաստա՛ն մը պէտք էր տալ այս ժող վուրդին, ժամանակ շահելու համար հաւատքը վերանորոգելու, ո՛ւր որ ըլլար այդ Հայաստանը, եւ որո՛ւ ալ տրուէր, նոյնիսկ եթէ նուէրն ըլլար:

Ի՞նչ պիտի ըլլայինք, Աստուած ի՞նչ պիտի ըլլայինք մենք՝ առանց գերանական այդ վարձատրութեան, օրուան մեծերը, անպատիւ մը, կը լքէին «փոքրիկ դաշնակիցը» ոչինչ համարելով կատարուած զոհողութիւնները:

Շ. ՆԱՐԴՈՒ

(3 Տար.)

ՄԵՔՍԻՔԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԼԻԼԻ ԶՈՒՔԱՍԵԱՆ

[illegible] Վերտիի ծննդեան 150ամեակին առիթով, Մեքսիքոյի Ազգ. Նուագախումբը ընկերակցութեամբ երգչախումբին, երկու անգամ ներկայացուց (14, 16 Յունիս) աշխարհի ամենէն աւելի ժողովրդական օփերաներու հեղինակին շարագրած «Ռեքուիէմ»ը՝ հոգիցերգ պատարագը :

Հրաւիրուած չորս մեներգողներէն մէկն էր քոնթրալթօ երգչուհի Լիլի Զուքասեան, որ կուգար Շիքակոյէն :

Առաջին անգամ կը լսէի այս հայ երգչուհին, որ ծնած եւ ուսած է Շիքակոյի մէջ ու այժմ (ըստ յայտագրին բացատրական տողերուն) առաջնակարգ դէմքերէն է Նիւ Եորքի Մէթրոփոլիթըն Օփերային :

Քոնթրալթօ ձայները ամենէն հազուագիւտներն են միշտ, որովհետեւ բնախօսական կարեւոր տարբերութիւններ անհրաժեշտ են արտաբերելու համար գրեթէ անհական երանգով թաւ ձայներ : Եթէ Լիլի Զուքասեան իսկապէս յաջողած է Մէթրոփոլիթընի առաջնակարգ դէմքը դառնալ քանի մը տարիէ ի վեր, աշխարհը շուտով կը ծանօթանայ իրեն, քանի որ իր մարզին մէջ շատ քիչ են մեծահամբաւները :

Հիանալի է իր ձայնը առանց այլեւայլի : Շատ հաստատուն հիմերու վրայ մարզուած այս երգչուհին համազօր ու համաչափ ձայներու ընդարձակ ձայնաչարի մը տիրացած է : Բացառիկ է այս պարագան, որուն հաւասարութիւն (էկալիթէ) կ'ըսեն մասնագէտները : Ընչեղ ու թաւշային, տաք երանգներով ձայն մը երբ կը միանայ արուեստով կիրարկուած թէքնիքի մը, արդիւնքը բացառիկ նշանակութիւն կը ստանայ :

Զուքասեանի արուեստին մասին կատարեալ գաղափար մը ունենալու համար բաւական չէ անշուշտ այն փայլուն յաջողութիւնը, որուն արձագանգ դարձան տեղական բոլոր թերթերն ալ : Կը սպասենք որ օր մը առիթը ներկայանայ երգահանդէս մը լսելու իրմէ :

Վէրտիի «Ռեքուիէմ»ին մէջ չորս մեներգողներն ալ շատ կարեւոր բաժիններ ունէին : Կ'արժէր որ Զուքասեան հրաւիրուէր հոս գալու մինչեւ Շիքակոյէն : Ամերիկացի պաս Սմիթ եւ Թէնոր Բրէյն միջակ երգիչներ էին, մինչդեռ տեղացի սոփրանօ Իրմա Կոնսալէս առաջնակարգ արուեստագիտուհի մըն է, որ մեծապէս նպաստեց գործին ամբողջական մեկնաբանութեան : Ազգ. Նուագախումբի վարիչը Լուիս Էրրէրա տէ լա Ֆուէնթէ ներշնչումով ու խանդավառութեամբ վարեց երկու նուագահանդէսներն ալ :

×

Լիլի Զուքասեան Սվազցի ծնողքի զաւակ է : Ամուսնացած է Շիքակօ հաստատուած Իզմիրցի Հայու մը հետ եւ հայերէն կը խօսի ամէն ամերիկահայու պէս :

Մեքսիքոյի բոլոր երաժշտական քննադատներն ալ հիացումով արտայայտուեցան իր մասին, տալով ծանօթութիւններ իր այն յաջողութեանց մասին, որոնք կարճ ատենի մը մէջ զինքը բարձրացուցին Մէթրոփոլիթընի համբաւներուն աստիճանին : Կ'ըսուի թէ «Ճիոքոնտա» օփերայի ներկայացումով մը սկսած է իր համբաւը :

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

Ե. ՉԱՐԵՆՑ

(ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ)

Վերջերս մեր մէջ կը գտնուէր Պօղոս Սնապեան : Իր ներկայութիւնը օգտագործելով, Լոնտոնի «Նաւասարդեան»ը, կազմակերպեց գրական դասախօսութիւն մը, «Ե. Չարենց»ի նուիրուած, որ տեղի ունեցաւ Քենզինկթըն Լայպրըրիի սրահին մէջ, Յունիս 7ին Երեկոյեան :

Օրուան նախագահն էր ընկեր Գ. Դաւթեան, որ հակիրճ խօսքերով ներկաներուն ծանօթացուց գրագէտ Սնապեանը եւ անդրադարձաւ իր գրականութեան եւ հրատարակուած գիրքերուն : Ապա բեմ հրաւիրեց Պ. Սնապեանը :

Դասախօսը նախ տուաւ Ե. Չարենցի կենսագրականէն քանի մը կարեւոր կէտեր, հետեւելով իր «Չարենցնամէ» ինքնակենսագրական պոյէմին որ կը պատմէ բանաստեղծին կեանքը մինչեւ 1922 : Անկէ յետոյ դարձեալ անոր քերթուածներուն մէջէն հետեւեցաւ իր կեանքին, Երեւանէն մինչեւ Մոսկուա, մինչեւ արտասահման եւ մինչեւ եղերական իր վախճանը :

Իբրեւ կենսագրութեան յաւելուած, գրագէտ Սնապեան խօսեցաւ նոյնպէս Չարենցի յետ մահու կենսագրութեան մասին, որ երկարատեւ լռութիւն եւ ուրացում մը եղաւ, ապա այն խանդավառութեան որ հայրենիքի մէջ 1954էն ասդին, որ ծաւալեցաւ մեծ բանաստեղծի անունին շուրջ :

Դասախօսը շեշտեց թէ երկու տեսակէտ կայ Չարենցի մասին. մէկը՝ զուտ ազգային բանաստեղծ մը կ'ընդունի Չարենցը, եւ միւսը՝ Չարենցը – Չարենց կը համարի անոր համար պարզապէս որ «Պրոլետարական» տեսակէտներով բանաստեղծութիւններ գրած է : Առանց երկար ատեն կանգ առնելու այս երկու տեսակէտներուն վրայ, Պ. Սնապեան ուղղակի մտաւ Չարենցի գործին մէջ եւ խօսեցաւ Չարենցի մասին, եւ առաւելաբար խօսեցուց Չարենցը — Չարենցի մասին :

Բազմաթիւ մէջբերումներով, հանդիսականներուն բացատրեց ետք հարազատ, իրական, յատկանշական Չարենցը, եւ իր մէջբերումներուն վրայ կռթնելով դասախօսը եզրակացուց՝

... «Արդարեւ ամբողջ մեր գրականութեան մէջ չկայ ուրիշ բանաստեղծ մը որ այնքան շատ խօսած ըլլայ ինքն իր մասին, որքան խօսած է ինք՝ Չարենց : Գիրք մը չէ գրած ուր քանի մը քերթուածներով ինքզինք ներկայացուցած չըլլայ, տուած է իրեն հետ կապ ունեցող ամէն բանի անունը : Սկսած իր սիրած աղջիկներէն մինչեւ մահացու թշնամիները : Խօսած է ինքնիրեն ըրած հաւատարմութիւններուն եւ դաւաճանութիւններուն մասին, վէրքերուն եւ անկումներուն մասին, իր անցած ճամբաներուն, ներշնչման աղբիւրներուն, արժէքին, արուեստին, մեծութեան ու անմահութեան մասին : Մինչեւ իսկ շրջաններու բաժնած է գրական իր բերքը, եւ սարսափելի անկեղծութեամբ մը, յաջողած գործերուն պատկ տուած է եւ ձախողները՝ կրակին» :

Վերը յիշուած շահեկան նօթերը «Ե. Չարենցի» մասին, կուգան յայտնաբերելու կարեւոր կէտ մը, այն է, մինչեւ օրս հրատարակուած վերլուծականները Չարենցի մասին, միշտ եղած են միակողմանի կամ հարցերը դիտուած են մէկ անկիւնէ. Սնապեան իր գրագէտի ըմբռնումով ահա երեւան կը բերէ նոր մօտեցում մը, խօսեցնելով «Չարենցը, Չարենցի մասին», եւ զուտ գրական մէջբերումներով եւ բացատրութիւններով փաստելու Ե. Չարենցի զուտ ազգային բանաստեղծի մեծութիւնն ու արժէքը :

Պ. Սնապեան ապրեցուց Չարենցը եւ ստեղծեց վարակիչ խանդավառութիւն մը :

Վերջաւորութեան, ընկեր նախագահը բոլոր ներկաներուն եւ Լոնտոնի «Նաւասարդեան»ի կողմէ սիրելի գրագէտին նուիրեց գեղեցիկ գրիչ մը որպէս յիշատակ :

Դ. ԺԻՐԱՅՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹ

Ճատրակի ախոյենութեան մրցումին եւ Տիգրան Պետրոսեանի յաղթանակին առիթով, Խ. Միութեան Թղթատարական նախարարութիւնը հրապարակ հանած է դրոշմաթուղթերու յատուկ շարք մը, որոնցմէ մէկուն վրայ պատկերացուած է նոր ախոյեանին շահած ոսկի չքանշանը :

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՏԵՂԱՏԱՐԱՓ ԱՆՁՐԵՒ

Մայիսը կը նկատուի անձրեւներու ամիս : Տարիներէ ի վեր քառասունէն յիսուն մմ. եղած են անձրեւներուն միջին քանակը Արարատեան դաշտի, Մեղրիի եւ Արփայ գետին հովիտին մէջ, իսկ հարիւրէն 140 մմ.՝ Ամասիայի, Կալինինոյի, Ստեփանաւանի, Սեւանի, Թալինի, Արթիկի, Գորիսի եւ այլ վայրերու մէջ :

Այս տարի, սակայն, Մայիսին ութսունէն 120 մմ. եղած են Արարատեան դաշտին, Արփայի հովիտին մէջ տեղացած անձրեւներուն միջին քանակը, իսկ 190–210 մմ. Գորիսի եւ Ղափանի մէջ : Այլ խօսքով, այս տարուան գարնան անձրեւներուն քանակը անցեալ ամբողջ տարուան քանակին հաւասարած է : Վերջին 78 տարիներուն ընթացքին Երեւան այսքան անձրեւոտ եղանակ չէր տեսած :

Յատկանշական է նաեւ այն, որ գրեթէ բոլոր լեռներուն վրայ մնացած է մեծ քանակութեամբ ձիւն : Օրինակ, Արագած լերան 3230 մեթր բարձրութեան վրայ ձիւնի խաւը եղած է 2էն 2·5 մեթր :

Եղանակին այս անընական վիճակը, անշուշտ, պատճառ դարձած է վնասներու՝ գիւղատնտեսութեան ճիւղին մէջ : Միւս կողմէ՝ շատ մեծ խոնաւութեան պատճառով՝ բոյսերը փարթամ եւ խիտ եղած են այս տարի :

նոցին մասին — «Գիտի նախընտրեմ առանց խնամքի մեռնիլ, քան թէ նուաստանալ Բժ. Շուայցերի հիւանդանոցին մէջ» :

Խուլ բայց կայտառ, իր 88 տարեկան հասակին մէջ բժշկական աշխատանքներէ զատ, դեռ կ'աշխատի իր փիլիսոփայական գործերուն վրայ եւ «Քաղաքակրթութեան մը փիլիսոփայութիւնը» գործին Գ. հատորը կը պատրաստէ :

Թուականներուն մէջ, բժիշկը ստեղծած է իր աշխարհը, որ կը մերժէ բարեփոխել : Մինչեւ իսկ իր ժամացոյցը չի բանիր միջազգային ժամուն վրայ (կրինուիչ մին թայմ), ինչպէս բոլոր երկիրներուն մէջ, այլ արեւին մայրամուտին եւ արեւածագին համաձայն :

Առաջին աշխարհամարտէն առաջ, սապէս արտայայտած էր իր հակակրութիւնը գուրկ արդի աշխարհին դէմ — «Հազարումէկ տարբեր ձեւերու տակ մարդկութիւնը խզած է իրականութեան հետ իր բնականոն կապերը եւ կը փորձէ երջանկութիւն մը գտնել տնտեսական եւ ընկերային դիւթիչ վարկածներու համայնքին մէջ» :

Շուայցեր ստեղծած է իր իրականութիւնը : Կ'ապրի 1913ի Ափրիկէի մէջ, մոռնալով կամ անտեսելով որ իր գտած ափրիկեան ցամաքամասին վրայէն ալ տասնամեակները անցած են, իրենց հետ տանելով նախնականը եւ աւանդականը՝ իրենց հետ բերելով արդիականը :

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (163)

ԵՐԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Երկրորդ, հոնտեղի վիրաւորեալները, [illegible] վէհ. Կայսեր. անմիջապէս փոխադրուեցան Երլտըզի, Կիմիւշ Սույիի եւ Համիտիէ Մանկանց հիւանդանոցները, ուր ամէն տեսակ խնամք եւ հոգատարութիւն շնորհուեցաւ իրենց : Հոն, իւրաքանչիւրը հարցաքննուեցաւ, իրենց վկայութիւններն ու խոստովանութիւնները արձանագրուեցան եւ սակայն, անոնցմէ եւ ոչ մէկը կրցաւ [illegible] ապացոյց մը եւ տեղեկութիւն մը տալ եղեռնական ոճրագործին նկատմամբ : Ուստի ձեռնարկուեցաւ քննութիւն մը կատարել դէպքին տեղւոյն վրայ, ուր, ռմբաձգումին հետեւանքով փոս մը գոյացած էր, որուն շուրջ երկաթի կտորներ եւ կառքի բեկորներ կը նշմարուէին :

Ասոր վրայ, երրորդ աստիճանի քննութեան մը ձեռնարկուեցաւ պայթումէն քանդուած եւ վնասուած կառքերուն եւ անոնց տէրերուն նկատմամբ :

Հաստատուեցաւ, որ եղեռնական դէպքին ատեն ջախջախուած կառքերը փոխադրուած էն չորրորդ թաղապետութեան յատուկ Պէշիկթաշի նաւամատոյցի մօտ գտնուած աւազի թաղապետական մթերանոցը :

Անմիջապէս հարցաքննիչ մարմինը, հետ առնելով կառապաններու արհեստապետը, ինչպէս նաեւ կառք նորոգող եւ շինողներէ կազմուած մասնագէտներու խումբ մը, այն տեղ գնաց եւ կատարուած մանրազնին քննութենէն հասկցուեցաւ, որ պայթումէն անմիջապէս ետք, 16 կառքեր իրենց կենդանիներով մէկտեղ փճացած են : Այս 16 կառքերուն տէրերը եւ զանոնք վարողները ճշդուած էին : Իսկ 17րդ կառքը միւս 16էն բաղդատմամբ ալ աւելի ջարդուփշուր եղած էր եւ փայտեայ մասը կատարելապէս ոչընչացած էր. անիւները ձգախէժով շրջապատուած էին :

Այս կառքին տէրը որոշուած չէր եւ ո եւ է մէկը չէր ներկայացած իբրեւ տէրը այդ կառքին : Մասնագէտները, անմիջապէս քննութենէ մը անցուցին կառքին երկաթեայ բեկորները եւ հասկցուեցաւ որ այդ կառքը ամիսէ մը ի վեր միայն սկսած է գործածուիլ եւ թէ՝ դեռ նոր գնուած է գործատունէն : Ուստի այս կառքին անիւին վրայ դրոշմուած պիտակ ու թիւը հանուելով տեսնուեցաւ, որ Վիէննայի մէջ կառք շինող Նէսէլտորֆըր գործարանին անունն ու 11,123 թիւը կը կրէր : Այս մնացորդը, պիտակը ու թիւը, բաղդատելու համար պայթումէն գոյացած փոսին մէջն ու շուրջը գտնուած կառքի երկաթեայ բեկորներուն հետ, Հարցաքննիչ մարմինը կառքի մասնագէտներուն հետ դէպքին վայրը գնաց : Տեղի ունեցած քննութեամբ տեսնուեցաւ, որ փոսին մէջ գտնուած կառքին լծակին վրայի թիւը նոյնն է կառքին բեկորներն ու մթերանոցէն բերուած կառքին բեկորները կատարելապէս իրարու նման էին : Այն ատեն գրուեցաւ Վիէննայի Օսմ. դեսպանատան, թէ այս կառքը ե՞րբ, որո՞ւ ձեռքով եւ ի՞նչպէս յանձնարարուած է Վիէննայի նոյն գործարանին : Միւս կողմէ, գրուեցաւ Մաքսային վերատեսչութեան, որ ղրկէ յիշեալ կառքին յատուկ թուղթերը, մթերանոցի տետրակներուն արձանագրութիւնները, հասկնալու համար, թէ նոյն կառքը մաքսատունէն ի՞նչպէս հանուած է :

Իսկ պայթուցիկ նիւթին ինչ նիւթերէ կազմուած ըլլալուն, ինչպէս պայթելուն եւ դէպքէն անմիջապէս ետք հոն գոյացած փոսին շուրջը գտնուած եւ մինչեւ հեռուները նետուած երկաթի բեկորներուն նկատմամբ գիտական զննութիւն մը կատարելու պաշտօն յանձնուեցաւ Ծովային նախարարութեան և Թնդանօթարանի վերատեսչութեան մասնագէտ պաշտօնեաներէ ոմանց :

Այս մասնագէտներուն ընդարձակ տեղեկագրէն հասկցուեցաւ, որ անոնք նախ սա կարեւոր խնդիրը լուծեցին, թէ պայթուցիկ նիւթը հողին տա՞կը զետեղուած էր, թէ մակերեսին վրայ : Իրենց քննութեամբ սա արդիւնքին յանգեցան. Նըկատելով որ դէպքին ժամանակ գոյացած փոսը հազիւ եօթանասուն սանթիմեթր խորութիւն ունի. որուն շրջապատը շեղ ըլլալէ աւելի ուղղահայեացի մօտ է, եւ փոսին մէջ գտնուած երկաթի կտորներուն մէկ մասը հողին տակ ծածկուած է, ասոնց ամէնքը նկատողութեան առնելով հաստատեցին, թէ պայթումը գետնին տակէն չէր, այլ հողին մակերեսին վրայէն տեղի ունեցած էր :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի տղոց առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9·35ին շոգեկառքով, Կառ տը Լիոնէն։ Հաւաքավայր Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին (Կրանտ հօրլօժ) ներքեւ ժամը առտուան ճիշդ 7·30ին։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

— ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 29 —

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ· Պէշիկթաշլեան – Գ· Մ· Ալէմշահ թատերասրահին մէջ։

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ· վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐԱՄՊԵԼ։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները։

×

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին։

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները։— Տէր եւ Տիկին Ճան Քիւրճեան, Լոս Անճէլըս 200 տոլար, Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան 250 ֆրանք իր ողբացեալ ամուսնոյն յիշատակին։ Պ· Սթանպուլեան (Կրընոպլ) 70 ֆրանք։ Տէր եւ Տիկին Աւետեան 50 ֆրանք իրենց մօր, ողբ· Տիկ· Մինասեանի յիշատակին, Տիկին Մարիամ Պետրոսեան (Ամերիկա) տասը տոլար։

×

Սէն Ժերոմի Թաղ· Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբ· Իբրահ Մովսէսեանի մահուան առթիւ Մանուկ Զիլեանէ, Պետրոս Գալայճեանէ, Սարգիս Ամասեալըեանէ, Զիֆթէեաններէ և Տիկ· Խօրտէքեանէ տասնական ֆրանք եկեղեցւոյ եւ Բարսեղ Մէրտինեանէ եւ Կարպիս Սվազլըեանէ տասնական դպրոցին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Րիւ Փօլ Տերուլէտ (Պուա Քոլոմպ)։

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, պար, թրամախօսութիւն եւ ներկայացում ղեկավարութեամբ ուսուցչին։

Մուտք 3 փրանք։

Pour Vos Travaux de Peinture

ԴԻՄԵՑԷՔ

DJAMDJIAN KEVORK
67, Bd. de Vaugirard
PARIS (15e)

Ժամը 10էն 12 հեռաձայնել
PRO. 82-38

Լոյս Տեսաւ



Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր
Գին
Ֆրանսա՝ 15 Ֆր·
— Առաւել առաքումի ծախքը —
« ՅԱՌԱՋ »

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ· Յ· Դ· Շրջ· ներկայացուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ 29 եւ 30 Յունիս։

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ներկայացուցիչները, այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ։

Կարեւոր բօակարդ։

ՊՈՄՈՆԻ Հ· Յ· Դ· Ջաւարեան ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր բոլոր ընկերներուն թէ յառաջիկային տեղի պիտի ունենան ներկայացուցչական եւ շրջանային ժողովները, այս առթիւ իր ընկերները բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9·30, կը վերջանայ 11·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցական տղոց ամավերջի քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Հինգշաբթի, Մշակոյթի Տան մէջ, ժամը 3էն ըսկսեալ։

Ջերմօրէն կը հրաւիրուին ծնողները որ ներկայ ըլլան, տեսնելու իրենց զաւակներուն աշխատանքին արդիւնքը։ Կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր հետաքրքրուողները։

Յարմար առիթ մըն է ուր ծնողներ եւ կազմակերպիչներ իրենց ուսուցչուհիով կարծիքներու փոխանակութեամբ եւ խորհրդակցաբար ջանան աւելի մօտեցնել տղաքը մեր լեզուին անհրաժեշտութեան գաղափարին եւ բազմապատկեն անոնց թիւը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայրենական պատերազմին կորսուած Բարգէն Ռուբէնի Ղազարօղլեան, ամուսնացած։ Ծնած է 1916ին Նոր – Բայազէտ, ուր ապրած է մինչեւ 1930, ապա տեղափոխուած է Սեւան, ուրկէ մեկնած է խորհրդային բանակ 1939ին։ Վերջին լուրերը առնուած են Կիրովականէն, այդ թուականին, անկէ ի վեր լուր չկայ։ Փնտռողներն են.— Հայրը՝ Ռուբէն Ենգիբարի Ղասարօղլեան։ Մայրը՝ Մայրիամ Ալեքսանի Զուլոյեան, քոյրերը՝ Երջանիկ եւ Երանիկ Ղասարօղլեան, եղբայրները՝ Վազգէն եւ Ջաւէն Ղասարօղլեան։ Գրել.— Քաղաք՝ Սեւան, Կիրովի փողոց, 186 տուն, Հայաստան (Խորհ· Միութիւն)։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE
(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 – 20·30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19,
Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ· ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ· ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ· ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սեյէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ· ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ· Շառլ տը Կոլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա· ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ· ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ· Շ· ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ· Մանեան
ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ· ԻՉԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ – Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ· Ժ· ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ· ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ· Վօքուա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ· ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ· Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ· ՊԱՊԵԱՆ, 7 – 9 Րիւ Կրինիան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ· ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ· Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

Սեփական միջոցներով եկողներէն կանխավճար՝ 50 ֆրանք։
Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 50 ֆրանք։
(Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13)։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 – 22 վարժարանին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։

Գիւրամատչելի պիւֆէ — Տոմսերու մասնակցութիւն 2,50 ֆր.

Հաղորդ· միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնթ· Փավիյօն։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Լիոնի Հայոց նորակառոյց եկեղեցիի օծման եւ Ազգ· ՏԱՆ բացումին հանդիսութիւնները պիտի կատարուին, ձեռամբ Հայրապետական Պատուիրակ ԳԵՐ· ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, եւ բարձր նախագահութեամբ Լիոնի Քաղաքապետ Պ· ԼՈՒԻ ԲՐԱՏԷԼԻ, ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցի.—

ՇԱԲԱԹ, 29 Յունիս, Դռնբացէքի արարողութիւն, երեկոյեան ժամը 5ին։

ԿԻՐԱԿԻ, 30 Յունիս, սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ, ժամը 8ին։

Պատարագ ժամը 10ին։

Օծման արարողութիւն առաւօտ ժամը 11ին։

Հիւրերուն համար ճաշ ընդունելութիւն, ժամը 13ին, նորակառոյց սրահին մէջ։

Նկատի ունենալով օրուան վեհութիւնը եւ օտար բարձրաստիճան հիւրերու ներկայութիւնը, ջերմապէս կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն, ըլլալ լուրջ, կարգապահ, հանդիսութիւններու ընթացքին։

Նոյն օրը, Կիրակի, ժամը 14ին տեղի պիտի ունենայ Հացկերոյթ։ Մասնակցիլ փափաքողները շաբթուան ընթացքին պէտք է դիմել եւ արձանագրուիլ Ազգ· Միութեան անդամներուն մօտ, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան։

Ժամը 17ին, Ազգ· Տան մէջ մեծ պարահանդէս մասնակցութեամբ տեղւոյն երեք երիտասարդական միութեանց։

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

Մեկնում, Օգոստոս 5
Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS
TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

Hautes... **LOURDES** ...Pyrénées

«HOTEL DE L'EUROPE»

Տէր եւ Տնօրէն
P. BAYLAC

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
ՍԻՐՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆ
ԿԱՅ ԳԵՏԻՆ ԱՓԻՆ

« HOTEL DE L'EUROPE »
— 34, Avenue Peyranale —
Téléphone : 150

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.

Եղանակէ Դուրս՝ Ապրիլ – Մայիս Յունիսին, ... 19 ֆր.
Եղանակի Ատեն՝ Յուլիս – Օգոստոս Սեպտեմբերին ... 21 ֆր.

ԱՆՑՈՐԴԸ
Կը Դառնայ Տանը Մնայուն
ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 27 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9641
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — N° 9641

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԳԱՐԱ ՄՏԱՀՈԳ ՄՈՍԿՈՒԱ ՍՊԱՌՆԱԿԱՆ

Յունիս 10էն ի վեր արիւնը կը հոսի հիւսիսային Իրաքի մէջ: Կը թուի թէ Պաղտատի կառավարութիւնը վճռած է միանգամ ընդ միշտ հաշուեյարդարի են-թարկել քրտական հարցը : Այդ նպատա-կով լայն ռազմաճակատի վրայ գործողու-թեանց ձեռնարկած է , չարժման մէջ դնելով կարեւոր ուժեր: Մասնաւորաբար օդային ուժը եւ հրասայլեր :

Թերթերու հրատարակութիւններէն կարելի չէ ճշգրիտ գաղափար մը կազմել պատերազմական գործողութեանց ըն-թացքին եւ երկուստեք ձեռք բերուած արդիւնքներու մասին: Մինչ Պաղտատի կառավարութիւնը կը հաղորդէ , որ գրա-ւած է ռազմագիտական կարեւոր դիր-քեր եւ սպաննած հարիւրաւոր Քիւրտեր, միւս կողմէ ապստամբներու պետին մօ-տիկ աղբիւրներ Մուհամմէտ Սայիտ Պար-զանիին, Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանիի բանակատեղին յաղթանակներ կը ծանու-ցանէ:

Ինչպէս կը սպասուէր, քրտական խնդիրը Իրաքի նեղ սահմաններէն դուրս ել-լելով սկսած է զբաղեցնել նաեւ հարե-ւան երկիրները :

Ասոնց կարգին ամէնէն շատ մտահո-գութեան ենթարկուած է Թուրքիա, որու արեւելեան նահանգներուն մէջ կը բնա-կին մեծ թիւով Քիւրտեր, պատրաստ՝ զէնքի դիմելու յանուն ազատութեան , երբ ժամը հնչէ :

Ազգային Ապահովութեան Խորհուրդը Անգարայի մէջ Յունիս 17ին բացառիկ նիստ մը գումարելով զբաղած է քրտա-կան հարցով եւ որոշած առաջարկել կա-ռավարութեան, որ փակէ Իրաքի սահ-մանը: Խորհուրդը քննած է այս առթիւ պատրաստուած տեղեկագիր մը, որ կը հաստատէ թէ « Մոլլա Մուսթաֆա Պար-զանի Թուրքիոյ արեւելեան նահանգնե-րու կարգ մը քիւրտ ցեղախումբերուն մի-ջամտութիւնով օժանդակութիւն կը ստանայ Ռուսիայէն: Նոյնինքն այս ցե-ղախումբերն ալ օժանդակութիւն կ'ընծա-յեն եւ ազգային ապահովութիւնը ջլա-տող աշխատանքներ կը կատարեն »:

Տեղեկագիրը մանրամասնութիւններ կու տայ արեւելեան նահանգներուն մէջ Քիւրտերու ցոյց տուած գործունէու-թեան մասին եւ կը թուէ անունները այն քիւրտ ցեղապետներուն, որոնք շփման մէջ կը գտնուին Պարզանիի հետ :

Սղերդի շրջանի ոստիկան զօրաց միու-թիւններն ու մեքենայացած ուժերը Իրա-քի սահմանը պիտի զրկուին: Իսկ Տիար-պէքիրի օդային խարիսխին ենթակայ ինքնաթիռներ օդանաւեր անընդհատ պիտի սաւառ-նին սահմանային շրջանին վրայ :

Ներքին գործավարը արգիլած է օտար դիւանականներուն հնագիտական կամ այլ նպատակներով հետազօտութիւններ կա-տարել Անատոլուի մէջ: Հաստատուեր է, որ անոնք իրականին մէջ Քիւրտերու մա-սին տեղեկութիւններ կը քաղեն եւ ար-տասահմանի մէջ քարոզութիւններ կ'ը-նեն Թուրքիոյ դէմ :

Միւս կողմէ Իրաքի կառավարութեան դէմ սպառնական դիրք բռնած է խոր-հրդային կառավարութիւնը :

Սովետական Հայաստան 16 Յունիսի թիւին մէջ կը հրատարակէ Թասս գոր-ծակալութեան երկար մէկ «Յայտարա-րութիւն»ը հիւսիսային Իրաքի դէպքե-րուն մասին: Կ'ըսէ թէ Զօր. Քասըմի օ-րով, մէկուկէս տարուան ընթացքին քրտական գիւղերի ռմբակոծման պատ-ճառով սպաննուեց աւելի քան երեք հա-զար մարդ եւ մօտաւորապէս 120 հա-զար Քրտեր ստիպուած էին հեռանալու իրենց աւերուած հարազատ գիւղերից :

Բայց դա չընկճեց քուրտ ժողովրդի դի-մադրութիւնը »:

Մոսկուայի բանբերը խստիւ կը քննա-դատէ «Իրաքի պաասական կեղծ սոցիա-լիստական պարագլուխները», որոնք իշ-խանութեան գլուխ գալու առաջին օրէն « բնութիւնների տարափ տեղացին իմ-պերիալիզմի դէմ պայքարող իսկական մարտիկների, խաղաղութեան եւ երկրի իսկական ազգային շահերի համար, դե-մոկրատիայի համար պայքարող մար-տիկների՝ Իրաքի կոմունիստների եւ միւս հայրենասէրների գլխին » :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն այս « հայրենասէր կոմունիստներէն» 28 հո-գի, որոնք 1959 Յուլիսին մասնակցած է-ին Քէրքիւքի ջարդերուն, Կիրակի առա-ւօտ գնդակահարուած են Պաղտատի մէջ:

Քրտական հարցին առթիւ Անգարա մը-տահոգ է ,իսկ Մոսկուա սպառնական :

Իսկ նենգամիտ Ալպիոն աչալուրջ կը հսկէ, սպասելով դէպքերու զարգացու-մին եւ առնելիք ընթացքին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄ ՄԸ ԱՆՉԱՓԱՀԱՍՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Հասան Բ.ի ժամանումը պատճառ ե-ղած էր որ Նախարարաց Խորհուրդի հեր-թական նիստը տեղի ունենայ Երեքշաբթի օր փոխանակ Չորեքշաբթիի: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ Ար-դարութեան նախարարը զեկուցում մը տուած է դատական հետապնդումներու մասին, Արտաքին նախարարը պարզած է միջազգային կացութիւնը, Հողագործու-թեան նախարարը տեղեկութիւններ տը-ւած է հողագործական հարցին յեղա-շրջման մասին : Աշխատանքի նախարա-րին զեկուցման իբրեւ հետեւանք Յուլիս մէկէն յաւելում մը որոշուած է Սմիկի (միջարհեստական երաշխաւորուած նը-ւազագոյն ամսաթոշակ): Որեւէ ճշգրիտ տեղեկութիւն չէ տրուած այս յաւելման սակին մասին որ առաւելագոյն հարիւրէն 4 կամ 4.50 կրնայ ըլլալ :

Նիստը գլխաւորաբար զբաղած է Ար-դարութեան նախարարին տեղեկագրով : Մինչեւ Մայիս 31, 1763 դատապարտու-թիւններ եղած են Պետութեան Ա-պահովութեան դէմ յանցանքներու հա-մար: Քսան վճիռներ արձակուած են Ար-դարութեան զինուորական ատեանին կողմէ, 23՝ զինուորական բարձրագոյն ատեանին կողմէ, 1072 զինուորական դատարանին կողմէ, 224 Պետութեան Ա-պահովութեան Ատեանին կողմէ, 424 Ալ-ժերիոյ հանրային կարգի դատարաննե-րուն կողմէ: Ասոնց մէջ 41 մահապատիժ կայ, որոնց չորսը գործադրուած են (Տովրքառ, Փիէկթ, Տըկելտր եւ Պասթիէն – Թիրի): Անցեալ Մայիս 15-ին, 1421 հոգի արգելափակուած կը մը-նային որոնց մէջ 171 անչափահասներ:

Ազգ. Ժողովը կարեւոր եւ անհրաժեշտ որոշում մը տուած է առջի օր անչափա-հասներու նկատմամբ: Այս օրինագիծը կը վերաբերի երախաներու օգտագործման արուեստի եւ գեղարուեստի մէջ: Տիկին Փլու (Իւ Էն Էռ) գայթակղութիւն բառը գործածած է ժապաւէնի մը համար որ արգիլուած է 18 տարեկանէն վար տղոց, բայոց որու մէջ, 13 տարեկան մանչ մը կը խաղայ շատ վրան բաց տեսարանի մը մէջ: Օրինագիծը զոր Ժողովը միաձայ-նութեամբ ընդունեցաւ զանազան յօդ-ուածներ ունի: 16 տարեկանէն վար երա-խայ մը պիտի չկարենայ պայմանագրը-ուիլ գեղարուեստական ձեռնարկի մը մէջ, ոչ ալ չարժարուեստի, ձայնաս-փիւռի, պատկերասփիւռի, սալերու ա-ռանց անհատական արտօնութեան մը տրուած մշակութային հարցերու նախա-րարութեան կողմէ : Արգիլուած է նաեւ որեւէ այլ տեղեկութիւն հրատարակել այդ տղոց մասին որ չի վերաբերիր ի-րենց գեղարուեստական ստեղծագործու-թեան : Մասնաւոր յօդուած մը կ'ար-գիլէ նաեւ ծնողքներուն գործածել տղոց շահած դրամը ամբողջութեամբ ասոր մէկ ճշդուած մասը պիտի պահուի Քէս տէ տէփօ մինչեւ տղոց չափահասութիւ-նը :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔԵՆԸՏԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակցին թղթակցու-թենէն կը յապաւենք այն մասերը զորս տուած ենք, օրը օրին, մեր լուրերուն մէջ :

ՊՈՆ.— Այսօր ուրախութեան եւ յոյսի բացառիկ օր մըն է Արեւմտեան Գերմա-նիոյ դաշնակցային հանրապետութեան համար, քանի որ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու երիտասարդ նախագահը Ճոն Ֆ. Քենըտի իր Եւրոպա ճամբորդու-թեան իբրեւ առաջին հանգրուան ընտ-րած է Քէօլն եւ Պոնն քաղաքները :

Շաբաթներէ ի վեր կը խօսուէր այս նշանակալից այցելութեան մասին եւ վարչապետ Քոնրատ Ատընաուըր առջի օր հեռատեսիլէն չեշտած էր անոր արժէ-քը եւ վերյիշեցուցած, որ Արեւմտեան Գերմանիան իր վերելքը եւ ապահովու-թիւնը մեծ մասով Ամերիկայի բարեկա-մութեան կը պարտի :

Այսօր՝ Քէօլնի քաղաքապետարանի հը-րապարակին վրայ տասը հազարի հասնող բազմութիւն մը, մասնաւորաբար երի-տասարդներ եւ ուսանողներ, կանուխէն հաւաքուած էին եւ կը սպասէին մեծ հիւ-րին: Ամերիկեան եւ գերմանական բազ-մաթիւ դրօշակներ կը ծածանէին հրապա-րակին վրայ. քաղաքապետարանի ճակա-տը զարդարուած էր Քէօլն քաղաքի մե-ծադիր զինանշանով եւ քաղաքին կար-միր – ճերմակ դրօշակով: Բարձր պատ-ուանդան մը սարքուած էր, ուրկէ պիտի խօսէր Նախագահ Քենըտի :

Քէօլնի օդակայանին մէջ

Բարձրախօսը կը յայտնէր թէ նախա-գահ Քենըտի ճիշդ որոշեալ ժամուն, ժա-մը 9.50ին , հասած էր Քէօլնի օդակա-յանը եւ կը փոխանցէր անոր առաջին խօսքերը՝ գերմանական հողին վրայ ոտք կոխելէ յետոյ: Քենըտի իր կարճ ճառին մէջ իր ուրախութիւնը կը յայտնէր, որ կուգար Գերմանիան, գերման ժողովուր-դը եւ Ատընաուըրը տեսնելու եւ կը շեշ-տէր թէ նախկին թշնամիները անկեղծ բարեկամներ դարձած են եւ Ատընաուըր իր քաղաքականութեամբ ծառայած էր ամբողջ Արեւմուտքին :

Քաղաքապետարանի հրապարակին վրայ

Երբ Քենըտի հասաւ քաղաքապետարա-նի հրապարակը, անհամբեր իրեն սպա-սող ժողովուրդը անվերջ ծափերով եւ « Քե՛ – նը՛ – տի՛ » կամ « Ճո՛ – նի՛ » խանդավառ կոչերով ընդունեցաւ զինքը: Քաղաքին ոսկեմատեանին մէջ ստորա-գրելէ ետք, ամպիոն բարձրացաւ : Ժո-ղովուրդը չէր հանդարտեր իր անկեղծ խանդավառութեանը մէջ եւ երկու ազգե-րու հազարաւոր փոքր դրօշակները՝ կը ճօճէր օդին մէջ :

Քենըտի Պոնի մէջ

Պոնի «ռոքոքօ» ճարտարապետին ոճով գեղեցիկ քաղաքապետարանին հրապա-րակը եւ քովընտի փողոցները լեցուած էին տասնեակ հազարի հասնող բազմու-թեամբ: Ուսանողներ իրենց գոյնզգոյն գլխարկներով աչքի կը զարնէին: Ամէն մարդ կը փորձէր գլուխը ցցել, որպէսզի տեսնէր քաղաքապետարանի սանդուխնե-րու պատուանդանը, ուրկէ պիտի խօսէր Քենըտի :

Ծափերով եւ «Քե՛–նը՛–տի՛» կոչերով կ'ընդունուի Նախագահը բազմութեան կողմէ: Նուագախումբը կը նուագէ ամե-րիկեան քայլերգը, որուն կը յաջորդէ գերմանականը, որուն եղանակը միշտ «Տէօյչլանտ, Տէօյչլանտ իւպեռ ալլես»ի-նըն է, բայց բառերը կը սկսին հիմա եր-րորդ տունէն՝ «Միութիւն, իրաւունք եւ ազատութիւն »:

Պոնի քաղաքապետը իր ճառին մէջ կը վերյիշէ պատմական այն իրողութիւնը , երբ 1848ին յեղափոխական ազատութեան դրօշը այս նոյն տեղէն պարզուած է եւ ասկէ է որ Կարլ Շուրց՝ ազատութեան անյաջող պայքարէն յուսախաբ՝ մեկնած է Ամերիկա, ուր մեծ դեր ունեցած է Ա-մերիկեան միացման պատերազմներուն մէջ: Իբրեւ յիշատակ այսօրուան՝ քա-ղաքապետը նուիրեց Քենըտիին տուփ մը, որուն մէջ Պեթհովէնի համանուագներու սալերը դրուած էին : Նշելով որ, այս-տեղէն մէկ փողոց անդին գտնուող տան մը մէջ ծնած էր երաժշտութեան անմահ վարպետը :

Քենըտի իր ճառին մէջ կրկին կ'անդ-րադառնար Ատըաուըրի , որուն քաղա-քականութիւնը ոչ միայն Գերմանիոյ , այլեւ ամբողջ արեւմուտքի համար նշա-նակալից եղած է եւ թէ ան պատմական անձնաւորութիւն մըն է: Շեշտեց խաղա-ղութեան, ազատութեան եւ բարեկամու-թեան արժէքը եւ Ամերիկայի պատրաս-տակամութիւնը՝ իր եւրոպական դաշնա-կիցները պաշտպանելու: Քենըտի յիշա-տակեց նաեւ այն պարագան որ Ամերի-կայի մէջ 25 միլիոն գերմանածին քաղա-քացիներ կան եւ թէ հաւանաբար Շիքա-կոյի մէջ ծնունդով աւելի Գերմանացի-ներ կան քան Պոն քաղաքի մէջ :

Տ. Ֆ.

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Երեքշաբթի օր, ժամը 4ին, իր բնակարանին մէջ մեռած է Ռուբէն Թադէոսեան :

Բնիկ Թիֆլիզցի, ողբացեալը 77 տարե-կան էր: Աւարտելէ ետք Թիֆլիզի Գիմ-նազիոնը, յաճախած է Անվերսի առեւ-տրական եւ հիւպատոսական վարժարանը ապա պատասխանատու պաշտօններ վա-րած դրամատուներու մէջ՝ Թիֆլիզ, Պա-թում եւ Պոլիս :

Փարիզ փոխադրուած է 1929ին եւ զա-նազան պաշտօններ վարած Ազգ. կազ-մակերպութեանց մէջ, ինչպէս Հ. Բ. Ը. Մ.ի, Դպրոցասէրի: Երկար տարիներ օգ-տակար աշխատանք տարած է նաեւ Ֆը-րանսայի Կապոյտ Խաչի մէջ, մանաւանդ Պելֆոնթէնի շէնքի առընչութեամբ :

Ընդհ. քարտուղարն էր Հայ Սպայից Միութեան որու անունով ամէն տարի նուիրական պատուիրակութիւն կը նկա-տէր նախաձեռնարկ ըլլալ Մայիսեան հե-րոսներու յիշատակի հոգեհանգստեան : Այս տարի, հիւանդանոցն ըլլալով հան-դերձ, ծանր վիճակի մէջ, չէր մոռցած , անգամ մը եւս, վերջին անգամ ,զբաղելու այդ նուիրական թուականով:

Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Արշա-լոյս Թադէոսեանի :

ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԻ ՄԸ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Վերջերս Հայաստան այցելած են Մոսկուայի օտար դեսպաններէն երեսուն երեք հոգի եւ շրջած՝ մեր հայրենիքին տեսարժան վայրերն ու ծանօթացած անոր գիտական, մշակութային, տնտեսական եւ շինարարական յառաջդիմութեան եւ ձեռնարկներուն :

Այցելու դիւանագէտներէն շատեր արտայայտած են իրենց կրած տպաւորութիւնները՝ որոնց կարգին նաեւ Խորհ. Մայրաքաղաքի Թուրք դեսպանը՝ Ֆահրի Կորութուրք :

Ըստ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին, որ հրատարակած է յիշեալ այցելուներու յայտարարութիւնները, Անգարայի ներկայացուցիչը հետեւեալ կերպով խտացուցած է իր կրած տպաւորութիւնները :

— «Ապշեցուցին զիս մատենադարանը եւ Հայաստանի գիտութեան զարգացումի մակարդակը, բնակարաններու շինութեան ծաւալը եւ ժողովուրդին բարձր մշակոյթը» :

Մենք չենք կասկածիր Թուրք դեսպանին յայտարարութեան անկեղծութեան, պարզ անոր համար, որ անոնք կը համապատասխանեն իրականութեան եւ հաստատուած են ասկէ առաջ եւ այժմ ալ, Հայաստան այցելած շատ մը քաղաքական, գրական, գիտական դէմքերու կողմէ, ընդգծելով մեր ժողովուրդի շինարար ոգին, աշխատունակութիւնը եւ ամէն մարզի մէջ իր ցուցաբերած տաղանդը, որուն համար ալ օտար լրագրող մը մեր հայրենիքը անուանեց «տաղանդներու երկիր» :

Իր հիացումի խօսքը ընելով հայ ժողովուրդին ու անոր փոքրիկ հայրենիքին յառաջդիմութիւններուն համար, Թուրք դիւանագէտը անշուշտ ներքնապէս ապրեցաւ նախանձի դառն զգացում մը, աչքի առջեւ բերելով իր երկրին ամայի ու ժողովուրդին յետամնաց եւ թշուառ վիճակը :

Կեցած «Արաքս»ի Հայկական ափին, ան եթէ ոչ մարմնական աչքով, գոնէ իր երեւակայութեան թռիչքով պատկերացուց անոր հանդիպակաց ափը, ուր կը տարածուին անմարդաբնակ անսահման տարածութիւններ, սէզերու մէջ խեղդըւած խոպան հողեր, որոնց կուրծքը ոչ գութանը պեղած է եւ ոչ ալ մարդկային ճակտի քրտինքը բեղնաւորած, որոնց վրայ երդիք մը չի ծխար ու բնակարաններու աւերակները դարձեր են վայրի գազաններու որջ :

Պատմութիւնը իր երկաթէ տրամաբանութիւնը ունի : Բռնութիւնը, անաշխատ կեանքն ու ուրիշին ճակտին քրտինքով ապրիլը, յաւիտենական չի կրնար ըլլալ եւ ոչ ալ ցեղասպանութիւնը մնալ անպատիժ :

Թուրքը ուզեց բնաջնջել Հայ ժողովուրդը, խլեց անոր ինչքն ու հարստութիւնը, ձգտեցաւ Հայութեան պատմական գոյութեան յիշատակը ամէն հետք աւրել ու սրբել, փճացուց անոր մագաղաթները, կործանեց ճարտարապետական կոթողներն ու արձանագրութիւնները, բայց հրաշիւք իմն հայ ժողովուրդը իր թիզ մը հողին վրայ կրցաւ խուսափիլ թշնամիին հարուածէն, աճեցաւ, բարգաւաճեցաւ շնորհիւ իր ապրելու կամքին եւ իր անխոնջ աշխատանքին, ի դերեւ հանելով ցեղը իր բնագաւառէն արմատախիլ ընելու հրէշային ծրագիրը :

Թուրքը ուզեց Հայը վերածել աներկիր ու անհայրենիք վաշկատուններու, ցրըւած աշխարհի չորս ծագերուն, արմատախիլ եղած էր հողէն, հետեւաբար զուրկ ապրելու եւ ստեղծագործելու հնարաւորութենէն, ազգ եւ պետութիւն կազմելու միջոցներէն :

Հայը գիտցաւ իր թշնամին հիասթափութեան մատնել : Գիտցաւ ստեղծել իր հայրենիքը, հող չէ թէ փոքր ու կիսանկախ, բայց որուն վրայ կ'ապրին ու կ'երկնեն երկու միլիոն Հայ, իրենց ստեղծագործական թափին ու տաղանդին առջեւ հիացումի պարտադրելով բարեկամն ու թշնամին, այս պարագային՝ Թուրքը, որպէսզի ան ի տես Հայաստանի վերելքին իր հեղինակաւոր մէկ ներկայացուցչին՝ Մոսկուայի Թուրք դեսպանին բերնով, յայտնէ իր զարմանքն ու հիացումը, հայ ժողովուրդի գիտութեան, մշակոյթի եւ շինարարութեան մարզին մէջ ձեռք բերած ապշեցուցիչ յաջողութիւններուն համար :

Ազգեր կան, որոնք կոպիտ ուժն ու բռնութիւնը իրենց համար նկատած են ու կը նկատեն գոյատեւման միջոց :

Այդ ազգերը անհետացած են պատմութեան թատերաբեմէն եւ անոնց նմաններն ալ դատապարտուած են անհետանալու :

Ազգ մը յաւիտենական է իր ոգիով, իր հոգեկան եւ մտաւոր յատկութիւններով, որոնք չեն իյնար բռնութեան հարուածին տակ եւ չե՛ն ոչնչանար :

Հայը երեք հազար տարի տոկաց ամէն կարգի բռնութեան, ջարդուեցաւ ու հալածուեցաւ, բայց մնաց անպարտելի, որովհետեւ իր գոյութիւնը հիմնուած էր բարոյական ազդակներու եւ հոգեկան արժէքներու վրայ :

Այս իմաստով ալ, Հայը կը մնայ յաւիտենական՝ կոչուած յուղարկաւորը ըլլալու ամէն կարգի բռնապետութեան :

ԱՐՄԵՆԻՍ

ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐ

Բոլոր յառաջադէմ ազգերու մշակոյթի հզօրագոյն ազդակներէն մին եղած է թատրոնը : Այդ ազգերու թատերական պատմութեան էջերուն մէջ արձանագրըւած են անուններ, որոնք իրենց կեանքով ու գործով արժանացած են յարգանքի ու պատուի եւ այդ յարգանքն ու պատիւը կը շարունակուի տակաւին մինչեւ այսօր, հակառակ անոր որ անոնց մահէն ի վեր անցած են դարեր :

Միջազգային թատերական պատմութեան մէջ գոյութիւն ունին այնպիսի դերասանուհիներ որոնք իրենց արուեստով հմայած են բազմութիւններ, դաստիարակած են սերունդներ եւ որոնց անունը այսօր կը կազմէ փառքը իրենց պատկանած ժողովուրդին :

Այսպէս, Ֆրանսացիները կը պարծենան իրենց Ռաշէլով, Օրիորդ Մառսով : Սառա Պերնարով եւ մինչեւ այսօր ալ բազմաթիւ այլ դերասանուհիներով : Իտալացիները հպարտ են իրենց Էլէոնորա Տուզէով, որուն համբաւին շեփորը արձագանգած է բովանդակ աշխարհի վրայ : Ռուսական թատրոնը ծնած է բազմաթիւ հանճարեղ դերասանուհիներ, որոնցմէ կարելի է յիշատակել դերասանուհիներ Ֆեդոտովայի եւ Կոմիսարժեւսկայայի անունները, որոնք երկար տարիներ իրենց զմայլելի արուեստով ռուսական թատրոնը հասցուցած են նախանձելի բարձրութեան մը :

Հայ ժողովուրդի թատերական արուեստը, հակառակ անցեալին մէջ տիրող յետամնաց նախապաշարումներու զօրեղ տիրապետութեան, երբ բեմը՝ մանաւանդ կանացի սեռին համար կը համարուէր «անբարոյականութեան օճախ», հայ բեմը տուած է բազմաթիւ ականաւոր դերասանուհիներ :

Երկար է այդ անուններու շարքը, որոնց աղբիւրը կը բխի հայ անդրանիկ դերասանուհի Արուսեակ Փափազեանէն, որմէ անմիջապէս ետք կուգայ անոր ուժեղ մրցակցուհին՝ Երանուհի Գարագաշեանը :

Այնուհետեւ կուգայ արեւմտահայ թատրոնի անման գեղեցկուհին Ազնիւ Հրաչեան, որ մինչեւ խոր ծերութիւն հանդիսացաւ հայ բեմերու հմայիչ կուռքը :

Այս զմայլելի շարքը երկարելով կը հանդիպինք Վերգինէ Գարագաշեանին (Երանուհիի քոյրը) եւ Մառի Նուարդին, առաջինը ժիր, առոյգ եւ հրապուրիչ, միւսը՝ իր մեղմութեան եւ քնքշութեան մէջ այնքան խոր, երկուքը իրարմէ այնքան տարբեր եւ սակայն անսահմանօրէն շնորհալի ու տաղանդաւոր :

Հետզհետէ կուգան արեւմտահայ թատրոնի զմայլելի դերասանուհիները՝ Աստղիկ, Զապէլ Հեքիմեան, Շաքէ, Գա… ծառ Ցասուլխաճեան, եւ տակաւին բազմաթիւ այլ անուններ, որոնք յետամնաց իրականութեան մը եւ բռնապետական խաւարակուռ վարչաձեւի մը տակ յաջողած են ծաղկեցնել հայ բեմը :

Արեւելահայ թատրոնը նոյնպէս հարուստ է եղած իր կանացի փայլուն ուժերով : Առաջին կարգին կարելի է յիշատակել Բեթեւան Արամեանը՝ տաղանդաւոր օժտուած դերասանուհի մը, Սաթենիկ Զմշկեան, առաքինի հայուհի մը, որ իր տաղանդաւոր ամուսնոյն Գէորգ Զմշկեանի եւ քանի մը համախոհներու հետ միասին հիմնադիրը կը հանդիսանայ արեւելահայ ազգային բեմին :

Ահա Քնարիկը, իսկապէս տաղանդաւոր աղջիկ մը, որ հազիւ ծլարձակած դժբախտ պատահարի մը հետեւանքով գերեզման է իջած :

Հայ դերասանուհիներու այս շարքը հարստացնեն հետզհետէ բեմական ասպարէզ իջած Օլգա Մայսուրեանը, Ա… թենիկ Աղամեանը, իր արուեստին դասական պարզութեան հասած Ցամ…կը, մշտաշող ու փարթամ Արուս Ոսկանեանը եւ ողբերգական հզօր ձայնով մը օժտուած Ժասմէնը :

Այս բոլոր խնկելի անունները կազմ… են հայ բեմի անցեալի փառքը, եւ ա… կայն, այս սերունդին պատկանող … գոյն ներկայացուցիչներէն մէկն է Օլ… Գուլազեանը, որ մինչեւ այսօր, ծեր… նազարդ տարիքի մը հասած, Հայաստանի մէջ կը գործէ եւ որուն արուեստ… կարելի է համեմատել որեւէ ամենաերջ… ներին աշխատանքի հետ :

Կարելի է տակաւին յիշել այլ անուններ, որոնք ոչ նուազ քան վերեւ յիշուածները, լուսաւորած են հայ թատրոնի ճակատը : Յիշենք, օրինակ, հ… ու պարզունակ, հայ բեմի անձնուր… գործեց Զապէլը եւ իրեն նման ուրի…ներ, որոնք թէեւ ուրիշներու ցոլքով … բոցավառած, այլ սակայն իրենք ալ իրենց կարգին, անխոնջ աշխատանքով … նուիրուած տեւականութեամբ, սերունդներու հոգիներուն մէջ ներմուծած … թատրոնի սէրը :

Այս բոլոր յիշուած անուններէն իւրաքանչիւրը եղած է չեչտուած անհատականութեան ու նկարագրի տէր : Անոնց իւրաքանչիւրին կեանքը եղած է հետաքր… քիր պատմութիւն մը, լեցուն վիշտով… տառապանքով, մաքառումներով եւ յաղթանակներով : Ինչ եղերական եւ ցաւա…լին վախճաններ կան հոն : Առանց զա…րայթի եւ ընդվզումի կարելի չէ մոռ…րել նոյն դէպքը երբ հայ անդրանիկ դերասանուհին՝ Արուսեակ Փափազեան … գզգըւած մազերով եւ պատառոտուն … զգեստներով, փառքի եւ ովսաննաներու … տիրանալէ ետք, իր կեանքի վերջալոյսին … կ'անցնէր Սկիւտարի փողոցներէն, … ժողովուրդը արհամարհոտ անտարբերութեամբ կ'անցնէր իր մօտէն եւ անոնց…

Ի ՓԱՌՍ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Հոգեբանական այդ պահանջն էր, որ լուսաւորեց Հայութեան մթագնած հոգին, երբ լսուեցաւ 1918ին թէ Հայաստա՜ն մը ստեղծուած է Արարատի ստորոտը : Ո՞վ չի յիշեր այդ օրերու համօրէն, համազգային, համահայկ. ուրախութիւնը, հպարտութիւնը, ամէն կորուստ մոռցնող երջանկութիւնը, լսելով «հայկական կառավարութիւն, հայ վարչապետ, հայ նախարար, հայ բանակ» բառերը : Ո՞վ չէ լացած, 1918ին, ի տես Եռագոյն դրօշին՝ որ կը խորհըրդանշէր մեր պետական իրաւունքը :

Բայց այս իրականութիւնը մեզի չըլլըուեցա՛ւ իբրեւ հոգեբանական վարձատրութիւն : Մեզի Հայաստան տուող չեղա՛ւ՝ ուրախացնելու համար մեզ գէթ մէկ օր : Մենք Հայաստան չստացանք Թուրքին կամ Ռուսին ձեռքէն, իբրեւ պարգեւ : Մենք այդ Հայաստանը խլեցինք Թուրքին ձեռքէն, Մայիսեան ճակատամարտներով : Հայաստանը մեզի տրուած չէ խաղաղութեամբ եւ ալէքիւմսէլամով : Այդ Հայաստանը վաստկուած է պատերազմական պատիւով եւ Հայու արիւնով, թնդանօթներու որոտով եւ նահատակութեանց գնով, եւ օրհնուած է խաչով, խաչվառով, բուրվառով, խունկով ու մոմով, կաթողիկոսներու ձեռքով : Այդ Հայաստանը ողջունուած է նոյնիսկ յանուն ուղղափառ բոլշեւիկներուն, ի մեծ զարմանս արտասահմանի պոչլաֆիկներուն, — վկա՛յ Լենինը :

Բայց մենք ստացած չէինք Հայաստանը՝ ոչ եւս Ռուսին ձեռքէն, որպէսզի պարտաւոր ըլլայինք վերադարձնել Ռուսին : Ռուսը մեկնած էր, «քեռին» լքած էր մեզ, «խաչապաշտը» խաչը կտրած՝ հեռացած էր, «դէպի տո՛ւն» վազեր էին անոնք, այդ Ռուսերը : Եւ մենք մնացեր էինք մինակ՝ գայլին դէմ, Թուրքին դէմ : Եւ մենք կռուեցանք ժանիքներով, խածնելով, ճանկռտելով, այնպէս էր որ տէր դարձանք Հայաստանին եւ յայտարարեցինք անկախ Հայաստան, — միշտ յիշեցէք՝ Մայիս 28ին :

Կռուելէ եւ յաղթելէ ետք՝ անկախութիւն չհռչակէի՞նք, մենք՝ անկախականներս, ո՛վ դուք կախուածականներ : Սպասէի՞նք որ վերջանար ռուսական տեղատուութիւնը եւ սկսէր մակընթացութիւնը, Ռուսը կրկին գար Կովկաս՝ որ հէզոգի ըսէինք իրեն .

— Ռո՛ւս աղբար, քու արիւնդ թանգ է, իմ արիւնս աժան է, ատոր համար է որ ես իմ արիւնս թափեցի, կռուեցայ որ դուն չկռուիս, կռուեցայ Թուրքին դէմ եւ արիւնս թափելով պաշտպանեցի այս հողերը, չյանձնեցի Թուրքին՝ որպէսզի ետքը քեզի վերադարձնեմ, իբրեւ Արմենչկայի նուէր :

Ո՛վ որ ըլլար այդ ռուս աղբարը, հօրեղբայր կամ քեռի կամ Լենին, պիտի կոչէր մեզ .

— Դուրակ (ռուսերէն բառ, որ թարգմանի՝ ապտալ՝ Թրքաց բառով) :

Բայց մենք ապտալներ չենք : Ապտալները անոնք են, որ իրենց արիւնով կը պաշտպանեն հող մը, յետոյ կուտան օտարին :

Մենք ապտալ անունը կուտանք նաեւ անոնց, որ կը նկարագրեն Հայաստանի առաջին օրերու թշուառութիւնը եւ անօթութիւնը, կարծես ուզելով ըսել թէ այդքան թշուառ եւ անօթի պիտի չըլլար Հայաստանը, եթէ միացած կամ վերադարձուած ըլլար Ռուսիոյ : Բայց այդ օրերուն՝ անօթի եւ մերկ չէ՞ր կարծիր Ռուսիան : Մի մոռնաք որ նորածին մըն էր Հայաստան : Մեծահարուստ Յոբն անգամ կը խոստովանի թէ մերկ էր՝ երբ նոր էր ծնած . «Մերկ եկի ես յորովայնէ մօր իմոյ» : Նորածինը միշտ մերկ կը ծնի, ետքէն կը ստանայ հանդերձանքը : Մեր պոլիտիկոսները փանթալոնո՞վ ու շափխայո՞վ ծնան, երբ կը քննադատեն ըսելով որ մերկ էր Հայաստան՝ ծնած առաջին օրերուն : Չեմ խօսիր ետքի … ին, չեմ խօսիր այսօրուան մասին : … նօթի եւ մերկ ըլլալը պատճա՞ռ մըն էր որ Հայաստան վերադարձուէր Ռուսիոյ … Անկախութիւն հռչակելու համար պայման է բաղնի՞ք ունենալ, … ինքնաշա՞րժ ունենալ, ամէն օր «…» կե՞ր» ուտել : Ո՞ր ժողովուրդը անկախութիւն հռչակած է փորը կուշտ : … ջապէս յանցապարտութի՞ւն էր որ … մը չուզեցինք հիւսիսի աշխարհակալ… վերադարձնել մեր հայրենիքը, մեր … րիւնով վաստկուած : Մեղաւո՞ր էինք … պահ մը չուզեցինք հրաժարիլ այն … տութենէն, զոր երազեր էինք, զոր … դեր էինք եւ զոր շահեր էինք մեր … հատակներուն կեանքով :

Տո՛ւր այդ Հայաստանը, կը … ծախել մեր մեռելները՝ փոխան … շաններուն Լենինի, ինչ որ համարժէք … ոչ իսկ մէկ փէնիի : Մենք մեռել … չենք, մենք պատմութիւն թաղող … մենք ազատութիւն երգեր ենք եւ … երգենք ազատութիւն : Վանքի մար…յի՛ն է այդ ցանկութիւնը, քաղաքա… թութեան հոգի՛ն է այդ ցանկութիւ…

Շ. ՆԱՐ…

(4 Շար.)

[illegible]մանք երբեմն յանդգնած են անոր անց[illegible]քի վրայ գոչել՝ « խենթ Արուսեակն է…»։

Ինչպէս կարելի է մինչեւ հոգիին խոռոքը չյուզուիլ մտաբերելով քնքուշ ու Վեզուշնորհք, յորդահոսան տաղանդով Մառի – Նուարդի ողբերգական վախճանը, երբ դերասանուհին, « Գամելիա – Տիկինը»ի ներկայացման մը պահուն, վերջին արարին խաղալէս մահուան, բեմի տախտակներուն վրայ, ժողովրդին բուռն ծափահարութիւններու թնդիւնին տակ, որոնք կը կարծէին թէ Մարկրիթ Կոթիէն բեմին վրայ էր միայն որ կը մեռնէր։ Իրականութեան մէջ, դժբախտ արուեստագիտուհին, կեանքի ծաղկման ու բիրտ մէկ խաղին չտոկալով, թունաւորած էր ինքզինքը։

Այս առթիւ հետաքրքրական է կարդալ հետեւեալ տողերը որ այս դէպքին առթիւ Շարասան արձանագրած է իր «Թըրքահայ բեմը եւ իր գործիչները» հատորին մէջ.—

« … « Գամելիակիր Տիկինը» ան խաղաց նոյն փայլով, ինչպէս միշտ, յուզուեցաւ, ժպտաց, լացաւ ու խօսեցաւ, առանց գգալի ընելու իր ներքին աշխարհը յափշտակող դժոխային տանջանքները։ Եւ սակայն, ներկայացումէն ետք, հանդիսականներու ահագին բազմութեան որոտագին ծափերը, կեցցէներու եւ արտագին բացագանչութիւններու ժխորը շատ քիչ, շատ ուշ էին բեմին վրայ խաղալէս մեռած Մարկրիթ Կոթիէն՝ Մառի – Նուարդը վերակենդանացնելու համար…»։

Այսպէս, հայ անդրանիկ դերասանուհիներէն մէկը կանխահասօրէն թողուցած է բեմը, ուրիշ մը երկար տարիներ է գործած, սակայն բոլորն ալ ապրած են թատրոնի ցաւերով, բեմի յուզումներով եւ խռովքներով, յաղթահարած են հազարումէկ դժուարութիւններու, տարած են ամէն տեսակի զրկանք ու հալածանք, բայց միշտ ալ հաւատարիմ իրենց ուխտին, չարունակ սանդծագործած եւ նորանոր արժէքներ աշխարհ բերած են։

Անոնցմէ իւրաքանչիւրը իր պատուաւոր տեղը նուաճած է հայ թատրոնի պատմութեանց մէջ, երբեմն մեծ, երբեմն փոքր, բայց բոլորն ալ մեր թատրոնի պատմութեան մէջ ունեցած են իրենց արժանաւոր անկիւնը։

Այս բոլոր խնկելի անուններուն վրայ եթէ աւելցնենք հայ թատրոնի մեծ քըրմուհին Սիրանոյշը եւ ոչ նուազ մեծ Վարդիթեր Ֆէլէկեանն ու իր տաղանդաւոր քոյրը Հրանոյշ Ֆէլէկեանը, այն ատեն կ՚ունենանք տողերու դմայլելի հոյլ մը որ պատիւ կը բերէ մեր ցեղին եւ որոնց յիշատակին հանդէպ ակնածանքով եւ յարգանքով պէտք է խոնարհին անցեալ եւ ապագայ սերունդները։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

(ԲԱՑՈՒՄ, ՅՈՒՆԻՍ 29)

ԵՐԱԶ ՄԸ ԿԻՐԱԿԱՆԱՑ

Տասնեակ մը տարիներ ծրագրելէ յետոյ, 1961 Յունիսին պաշտօնապէս յայտարարուած, հայուսուցման, Ամերիկահայ առաջին ամառնային դպրոցի եւ ամարանոցի հանդիսական բացումը պիտի կատարուի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի տօնի օրով՝ Յունիս 29, 1963։

Դպրոցի, մարզավայրերու եւ բնակարաններու այս գողարիկ համախմբումը կը գրաւէ անտառազարդ եւ ծովափեայ 43 արտավար գմայլելի հողամաս մը, եւ կը գտնուի Մասաչուսէթ նահանգի գիւղաքաղաքի մը մէջ։ Նահանգին այս տարածութիւնները անուանի են իբրեւ ամարանոց եւ զբօսավայր Ատլանտեան ովկիանոսի վրայ։ — Հողամասէս միայն 15 մղոն հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի Միացեալ Նահանգներու նախագահին այսօրուան ամարանոցը։

Մխիթարեան այս նոր Ուսումնարանը կը կոչուի «Սուրբ Գրիգոր Մխիթարեան Լեզուսուցման Դպրոց», ի պատիւ Գ. եւ Դ. դարու հայ ազգային առաքեալ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի եւ Մեծագոյն Սեբաստացի Մխիթար Աբբայի, որոնք իրբեւ առհավիրայ ազգային վերածնունդի, փրկարար դեր կատարեցին։

Այս հողամասը գնուեցաւ երկու տարի առաջ Ամերիկայի Վիէննական Մխիթարեան անունով եւ 1961ի Ս. Ծնունդի տօնական օրերուն, Վիէննայի Միաբանութեան Ընդհանուր Աբբահայրը՝ Մեսրոպ Արք. Հապոզեան զայն նուիրեց Ամերիկահայ երկսեռ պատանեկութեան հայեցի դաստիարակութեան։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՆՊԱՏԱԿԸ

Մխիթարեան այս նոր Ուսումնարանը, պիտի ծառայէ երկսեռ պատանիներու իբրեւ դպրոց եւ ամարանոց։ Զբօսանքի եւ բարեկամական ազգային մթնոլորտի մը մէջ, այս դպրոցին գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ հայ մշակոյթի եւ պատմութեան, բայց մանաւանդ հայերէն լեզուի ուսուցումը ակադեմական ուղիով։

Ս. Գրիգոր Մխիթարեան Դպրոցի հողը կը գրաւէ 1800 ոտք երկարութիւն ունեցող ջուրի ճակատ մը, սեփական աւազուտ ծովափ, վառ արեւ եւ կազդուրիչ օդ։ Տղաք հոն պիտի կարենան լողալ, նաւարկել եւ խաղալ առանց արգելքի եւ կամ դրացիներու զանգատին։

×

Այս հողամասի գնումէն մինչեւ 1962ի ամառը, հոն արդէն գոյութիւն ունեցող վեցեակ մը շէնքերու վրայ աւելցան երեք նոր շէնքեր 50.000 տոլար արժողութեամբ ուսուցիչներու եւ ծնողքներու բնակութեան համար։

Այսօր արդարօրէն կը կառուցուի առաջին կարգի, ազնուակերտ, մեծ դպրոցը, որ պիտի ծառայէ հարիւր աշակերտներու իբրեւ դասարան եւ ննջարան։ Ինչպէս յիշուեցաւ այս տարուան Յունիսին պիտի կատարուի անոր հանդիսական բացումը։ Դպրոցի այս թեւը իր բոլոր կազմածներով եւ յարմարութիւններով պիտի արժէ 150.000 տոլար։

Մխիթարեան Հայրերը հանրածանօթ են իբրեւ դաստիարակ եւ ուսուցիչ։ Անոնց ծառայութեան ոգին թրծուած է դարերու անձնուէր փորձառութեամբ եւ կրթական ծրագրով մը, որ եղած է ոչ–յարանուանական, որովհետեւ անոնք կը ձգտին գլխաւորաբար Հայկական ժառանգութեան պահպանումին եւ յառաջացումին։

Վիէննայի Մխիթարեանները, սպաս պիտի գնեն իրենց դարաւոր փորձառութիւնը, Ամերիկայի մեր տղոց եւ աղջիկներուն համար։ Անոնք այսօր ունին 1300 հայ տղաք եւ աղջիկներ իրենց խնամքին տակ արտասահմանի դպրոցներուն մէջ։ Այս նոր հաստատութեան ուսուցիչներէն ոմանք Մխիթարեան, կամ ոչ–Մխիթարեան, համալսարանական ուսանողներ պիտի ըլլան, Գերապայծառ Հապոզեան Աբբահօր կողմէ անուանուած եւ իր հովանաւորութեան ներքեւ, ամէնքն ալ թրծուած՝ ընտիր ուսուցման հայեցի աւանդութեամբ։ Նաեւ հայ յայտնի ուսումնականներ եւ կրթական մշակներ պիտի հրաւիրուին դասախօսելու, ժամանակ առ ժամանակ։

Այստեղ մասնաւոր երախտագիտութեամբ կը յիշենք միջազգային համբաւի արժանացած Ֆիլատ.ի Հ. Ա. Կիւլպենկեան հիմնարկութեան ընկերութիւնը որ ունէ ջանք չխնայեց դպրոցի այս շէնքին մէջ ապահովելու աշակերտութեան եւ ուսուցչական կազմի պահանջները եւ հանգիստը։

ՄՈՒՏՔԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Ամառնային դպրոցի դռները բաց են 8 – 14 տարեկան բոլոր Ամերիկահայ երկսեռ պատանիներու առանց որեւէ եւ կամ յարանուանական խտրութեան։— Առ ի գիտութիւն կը սուրինք յիշել հոս թէ Սփիւռքի Մխիթարեան վարժարաններու աշակերտութեան հարիւրին 90–95 առկոսը կը պատկանի ոչ – կաթողիկէ դաւանանքի։

Ինչպէս յիշուեցաւ այս նորակազմ Մխիթարեան դպրոցի գլխաւոր նպատակն է հայերէն լեզուի ուսուցումը։

Թէեւ ամառնային դպրոցական շրջանը կը բաղկանայ ութ շաբաթներէ, բայց կարելի է արձանագրուիլ չորս կամ երկու շաբթուան համար, վճարելով համեմատաբար 300 տոլար, 160 տոլար եւ կամ 85 տոլար համեստ գումարը բոլոր ծախքերուն համար։ — Յառաջադէմ ուսանողներու կրթաթոշակ պիտի յատկացուի։ («Մխիթարեան Տուն», հաղորդագրութեան գլխաւոր մասերը)։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Նախորդ տարիներու նման այս տարի ալ Հայ Արենոյշներու Միութիւնը կազմակերպած էր իր տարեկան հանդէսը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս ութին, երեկոյեան ժամը 9.15ին, «Ժիմնազ»ի մէջ։

Երեկոյթին հովանաւորութիւնը սիրաժօժար կերպով ստանձնած էր Պ. Տիրան Թէքէեան, իսկ կը նախագահէր Պ. Հացաղործեան։

Գաղութիս համար հայ արենոյշներու հրապարակային հանդէսները եղած են հրճուեցնող եւ սփոփարար առիթներ։

Յայտագրի առաջին մասը սկսաւ գայլիկներու կողմէ ներկայացուած խարոյկահանդէսի տեսարանին ներկայացումով, եթէ բանակումը սկաուտի կեանքին ամէնէն զեղեցիկ մասն է, խարոյկահանդէսն ալ բանակումի կեանքին յատկանշական մասը կը կազմէ ու ան կը դաւարճանայ իւրօրինութեան ապացոյցը տալով. այս տեսարանի ներկայացման ընթացքին եղան սկաուտական երգեր եւ պարեր։

Ապա ներկայացուեցաւ « Երազը » որու գործադրութեան նպաստեցին երգին — (Մարսէյլ Տէրոյեան), արտասանութեան (Ալիս Շամիրեան) ու նուագին (Օր. Նշպարեան) ընկերակցութիւնը, որոնց համադրութիւնը եղած էր բծախնդիր կերպով։ Յաջող կերպով արտասանեց Օր. Հրաչեան։ Կարգը եկաւ «Նայիրեան աղջիկներու հեզաճկուն պարին» Խաչատուրեանի մաղարատով, անոնք պարեցին չնորհալի շարժումներով, մեծապէս գնահատուելով ներկաներէն։

Յայտագրի երկրորդ մասը պիտի սկըսէր դարձեալ մեր տոհմիկ պարերով « Հարս եմ Գնում» եւ «Սարի սիրուն եարով», այս պարերու նոյնքան չնորհալի կատարումէն ետք կարելի է ըսել թէ հայ արենոյշներու պարախումբին հիմնական յատկանիշը կը կազմէ նրբութիւնը։

Անոնք մեզի վերապահած էին նաեւ թատերական ներկայացում մը, «Աշխարհի դատաստանը» մասնակցութեամբ Կարօ Յովսէփեանի, Ալիս Շամիրեանի, Վիչէն Բարմազըրըեանի, Լանիկ Նազարեանի եւ Վրէժ Գինոսեանի, հակառակ կարգ մը խաղացողներու առաջին անգամ բեմ բարձրանալուն ընդհանուր դծերուն մէջ այս ներկայացումն ալ եղաւ յաջող, ու կարգ մը դերակատարներու խաղարկութիւնը կը մրցէր փորձառու դերասաններու խաղարկութեան հետ։

Ժողովուրդը սրտափուխ կերպով բըռւ խումբին նուիրատուութիւն, որուն գումարը կարճ ժամանակի մը մէջ հասաւ 1500 ֆրանքի։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«Յառաջ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (164)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Անկէ զատ, բաղդատութեան գրուեցան նաեւ դէպքին վայրը գտնուած կառքի լըծակին եւ անվթար կառքի մը լծակին դերքերը, եւ հաստատուեցաւ որ լծակը ճնշուած էր վրայի կողմէն ուղղուած արտակարգ ուժի մը ազդեցութեամբ. հետեւաներէն հաւաքուած անօթի բեկորներէն հաստատուած է, որ պայթուցիկ նիւթը մետաղեայ պահարանի մը մէջ դետեղուած եւ այնպէս բանկեցուած է. Քիմիական քննութեամբ հասկցուած է նաեւ թէ անխծապարտ ոճրագործը կառքին ետեւի դիրք մը առած է, որ ճիշդ ուղիղ բարեւի պաշտօնական արարողութեան պահուն տեղի ունենայ իր դժոխային նպատակը, ինչ որ կը ցուցնէ, թէ այդ ոճրագործը, այս արարքին ձեռնարկելէ առաջ, զանազան փորձեր կատարած է եւ բռնկումէն անմիջապէս առաջ փախած է։ Իսկ պայթուցիկ նիւթը կառքին մէջ զետեղուած է եւ այնպէս մացուած է բարձր վայրը եւ հոն բռնկցուած։

Այսպէս, նախնական քննութեան եւ գիտական այս յայտնութեանց եւ ապացոյցներուն յենլով սկսան քննութիւնները յառաջ տարուիլ։ Մաքսային վերատեսչութենէն հասած թուղթերուն քըննութենէն հասկցուեցաւ, որ կառքը Մայիս 9ին կամ 10ին Լոյտի «Տալմացիա» շոգենաւով Պոլիս հասած է Սիլվիօ Րիչի անուն հասցէին։

Սիլվիօ Րիչին մաքսատան կողմէ ճանչցուած մէկը չըլլալով, այդ անունը ջնջուելով վաճառական Մ. Լաֆրանքօ անունը արձանագրուած է, եւ ամբաստանեալներէ Մաթէոյի միջոցաւ, որ այս վաճառականին մարդն էր, կառքը մաքսատունէն հանուած է, բացի մաքսատուրքէն, տասը օրուան մթերանոցի յաւելուածական տուրք մը վճարուած է, քանի որ կառքը որոշեալ պայմանաժամէն տասը օր աւելի մնացած էր մաքսատունը։ Մաթէօ հարցաքննութեան մէջ յայտարարեց, թէ այդ կառքը մաքսատունէն հանած է իրեն պէս մաքսէն ազրանք հանող Միխալի միջնորդութեամբ Սիլվիօ Րիչչի անուն անձին դիմումին վրայ, եւ թէ երեքը միասին հանած են կառքը մաքսատունէն։ Ամբաստանեալներէն Միխալ հաստատած է Մաթէոյի խօսքերը եւ յայտնած է թէ, ճանչցած է Սիլվիօ Րիչին, Բերայի աշխարհիկ կեանքին մէջ, եւ անոր դիմումին վրայ՝ դիւրացուցած է մաքսէն հանելու գործողութիւնները կառքին՝ որ Սիլվիօ Րիչիի բերած ձիերուն լծուելով՝ կառապանի մը եւ ձիապարմանի մը կողմէ իրեն անծանօթ տեղ մը փոխադրուած է։ Այս յայտնութիւններէն ետք, քննութիւն մը բացուեցաւ՝ կառքին գտնուած տեղը եւ Սիլվիօ Րիչչիի ինքնութիւնը ճշդելու համար։

Զգախէժէ անիւով կառքերը հազուադէպ են Պոլսոյ մէջ եւ ականաւոր անձերու քով միայն կը գտնուին։ Այս կառքին անիւին վրայի ճգախէժները բոլորովին տարբեր էին Պոլսոյ մէջ ծանօթ եղած ճգախէժէ անիւներու տեսակէն, որոնք կլոր են ու օդով լեցուած, մինչդեռ այս վերջինը սնամէջ չէր, ինչ որ կը ցուցնէր թէ դիւրին էր ճշդել անոր տէրը։ Ուստի, կատարուած քննութիւններէն լսուեցաւ որ այս կառքը կը գտնուէր Շիշլի, Թաթավլա, խիտ ամայի տեղ մը, Անատոլուի երկաթուղիի Ընկերութեան փաստաբաններէն Ղազարոս էֆ.ի վարձած ախոռին եւ կառատունին մէջ։

Իսկոյն խուզարկութիւն կատարուեցաւ նոյն տեղը եւ հաստատուեցաւ, որ Մայիս մէկէն սկսեալ հոն կը գտնուէին Մըկրտիչ անուն կառապան մը եւ Երուանդ անուն ձիապարման մը։ Անոնք գնած էին դերասանապետ Հասան էֆէնտիի խիստ հանդարտաբարոյ զոյգ մը ձիերը, որոնց հոն փոխադրուելէն 15 – 20 օր ետք հոն բերուած է նաեւ Վիէննայէն եկած կառքը։ Հոս կը յաճախէին նաեւ, բացի Մըկրտիչէն ու Երուանդէն, ուրիշ անձ մըն ալ, ինչպէս նաեւ անպեխ եւ անմօրուս, երկայնահասակ անձ մը, որուն համար՝ ըսուս է կ՚ըսէին եւ կառքին ու ձիերուն տէրը։ Ոճրային արարքէն շաբաթ մը առաջ առանց միացած էր նաեւ ժօրժ անուն մէկը, զոր կառքին ըսուս տէրը կ՚ըսէր թէ Վիէննայէն բերել տուած է։ Մկրտիչ՝ ժօրժը կառապանութեան վարժեցնելու եւ ճամբաները անոր սորվեցնելու համար, զայն կառքին մէջ իր քովը առած էր եւ անոր հետ քանիցս կառքը գործածած էր. նոյնիսկ տեսնուած էր, որ ատոնք եղեռնական դէպքէն 15 օր առաջ, երբ Սելամլըքի արարողութենէն կը վերադառնային, Մարգարանին հրապարակին վրայ անոնց կառքին ձողը վընասուած էր, զոր փութով նորոգած էին։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

— ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 29 —

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մըրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարուոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, Գալուստ Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահին մէջ :

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐԱՄՊԵԼ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները :

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՄԱՍՆԱԽՈՒՄԲԻ

Ի նպաստ իր բարեսիրական ձեռնարկներուն : Այս Կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր Քարլթոն – Քօրնիշ *ծովահայեաց զբօսավայրը*, 395պիս, Փրոմընատ տը լա Քօրնիշ (*Մարսէյլ*) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մատչելի պիւֆէ :

Աննպաստ օդի պարագային չքեղ պարասրահ :

Մուտք 10 փրանք, ուսանողներու եւ երիտասարդաց 5 փրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայրենական պատերազմին կորսուած Բարգէն Ռուբէնի Ղազարօղլեան, ամուսնացած : Ծնած է 1916ին Նոր – Բայազէտ, ուր ապրած է մինչեւ 1930, ապա տեղափոխուած է Սեւան, ուրկէ մեկնած է խորհրդային բանակ 1939ին : Վերջին լուրերը առնուած են Կիրովականէն, այդ թուականին, անկէ ի վեր լուր չկայ : Փնտռողներն են.— Հայրը՝ Ռուբէն Ենգիբարի Ղասարօղլեան : Մայրը՝ Մայրիամ Ալեքսանի Զուլոյեան, քոյրերը՝ Երջանիկ եւ Երանիկ Ղասարօղլեան, եղբայրները՝ Վազգէն եւ Զաւէն Ղասարօղլեան : Գրել.— Քաղաք՝ Սեւան, Կիրովի փողոց, 186 տուն, Հայաստան (Խորհ. Միութիւն) :

Pour Vos Travaux de Peinture

ԴԻՄԵՑԷՔ

DJAMDJIAN KEVORK
67, Bd. de Vaugirard
PARIS (15e)
ժամը 10էն 12 հեռաձայնել

PRO. 82-38

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը



Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. — Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՏԷՍԻՆ.— Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը յետաձգուած է Լիոնի Եկեղեցիի օծման պատճառաւ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի տղոց առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9·35ին շոգեկառքով, Կառ տը Լիոնէն : *Հաւաքավայր* Կառ տը Լիոնի *մեծ ժամացոյցին* (Կրանտ հորլօժ) *ներքեւ ժամը առաւօտեան* ճիշդ 7·30ին :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. ներկայացուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ 29 եւ 30 Յունիս :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ներկայացուցիչները, այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

Կարեւոր օրակարգ :

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր բոլոր ընկերներուն թէ յառաջիկային տեղի պիտի ունենան ներկայացուցչական եւ շրջանային ժողովները, այս առթիւ իր ընկերները բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9·30, կը վերջանայ 11·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ :

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 20·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Րիւ Փօլ Տերուլէտ (*Պուա Քոլոմպ*) :

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, պար, տրամախօսութիւն եւ ներկայացում գեղարուեստական ճաշակով ուսուցչին :

Մուտք 3 փրանք :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Լիոնի Հայոց նորակառոյց եկեղեցիի օծման եւ Ազգ. ՏԱՆ բացումին հանդիսութիւնները պիտի կատարուին, ձեռամբ Հայրապետական Պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, եւ բարձր նախագահութեամբ Լիոնի Քաղաքապետ Պ. ԼՈՒԻ ԲՐԱՏԷԼԻ, ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցի.—

ՇԱԲԱԹ, 29 Յունիս, *Դռնբացէքի արարողութիւն, երեկոյեան ժամը 5ին :*

ԿԻՐԱԿԻ, 30 Յունիս, *սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ, ժամը 8ին :*

Պատարագ ժամը 10ին :

Օծման արարողութիւն առաւօտ ժամը 11ին :

Հիւրերուն համար զինեձօնի ընդունելութիւն, ժամը 13ին, նորակառոյց սրահին մէջ :

Նկատի ունենալով օրուան վեհութիւնն ու օտար բարձրաստիճան հիւրերու ներկայութիւնը, ջերմապէս կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն, ըլլալ լուրջ և կարգապահ, հանդիսութիւններու ընթացքին :

Նոյն օրը, Կիրակի, ժամը 14ին տեղի պիտի ունենայ հացկերոյթ : Մասնակցիլ փափաքողները շաբթուան ընթացքին կրնան դիմել եւ արձանագրուիլ Ազգ. Միութեան անդամներուն մօտ, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան :

Ժամը 17ին, Ազգ. Տան մէջ մեծ պարահանդէս մասնակցութեամբ տեղւոյն երեք երիտասարդական միութեանց :

Ամբողջ արարողութիւնը պատկերասփիւռէն պիտի տրուի :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 – 22 վարժարանին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն և *հաճելի անակնկալներ :*

Դիւրամատչելի պիւֆէ — *Տախքերու մասնակցութիւն* 2,50 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնոփավիյօն :

ՎԱՅՐԿԵԱՆ ՄԸ ՉԿՈՐՍՆՑՆԷ՛Ք...

ԱՐՁԱՆԱԳՐԵՑԷ՛Ք ՁԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ "ՀԱՅ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ" ԲԱՆԱԿՈՒՄԻՆ

ԴԻՄԵԼ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՄԱՆՑ ԿԵԴՐՈՆԻՆ՝

CENTRE D'ETUDES ARMENIENNES, 32 Rue de Trévise, PARIS (9e)
Mardi et Vendredi : 19 h. à 21 h. Tél. : TRI 57-74 (dans la journée)

SIRANOSSIAN : 2, Rue Galtier
La Mulatière — LYON (Rhône)
NAZARIAN : Chemin de Géry
MONTELIMAR (Drôme)

KHAYIGUIAN D. : 75 La Canebière
MARSEILLE : CO 47-74
Dr. KOHARIAN : 48, Av. Sadi-Carnot
VALENCE (Drôme) : 43-44-12

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին,
8 bis, Rue des Ternes, Métro Porte Maillot
իրիկունը 20·30ին 28 Ավընիւ Պուրկէն, Իսի :
Կը խօսի Վերապատ. Ա. Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ (*Ամերիկայէն*) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

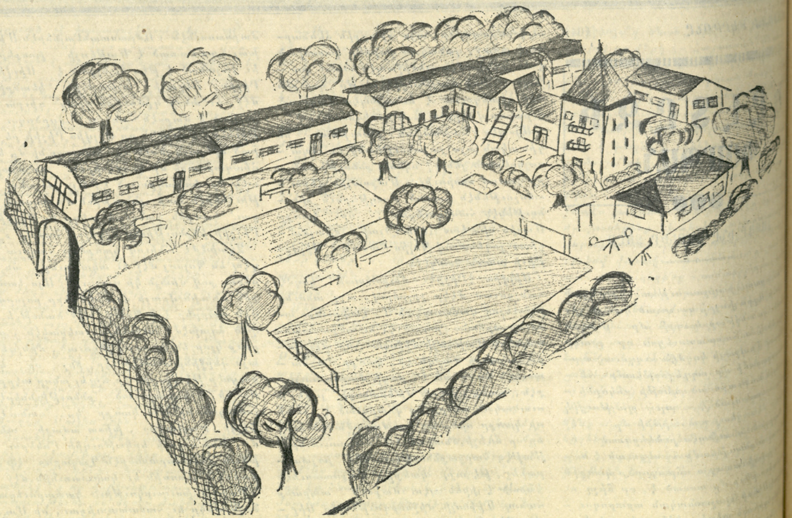
Հ. Յ. Դ. Վիէնի Անի կոմիտէն պիտի տօնէ Հերոսներու Օրը, Յուլիս 28 Կիրակի օր :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԸ (ROISSARD - Isère)

ASSOCIATION JEUNESSE ET ACTION

ԲԱՅՈՒՄ՝ « ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ » ՆՆՋԱՐԱՆԻ



Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 14 Յուլիս, կէսօրէ ետք ժամը 3ին :

Moyens d'accès : Gare Monestier de Clermont. — Par la route : R. N. 75 (à 300 mètres du camp).

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 | Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 | C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 28 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 28 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9642
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — Nº 9642

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Վաղը՝ Շաբաթ եւ Կիրակի մասնաւոր հանդիսութիւններ տեղի կ'ունենան Լիոնի նորակառոյց եկեղեցիին օծման եւ Ազգային Տան բացման առթիւ: Ինչպէս հիմնարկէքին առեն, այս անգամ եւս հանդէսներուն ներկայ պիտի ըլլան ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւններ, գլխաւորութեամբ քաղաքապետ Լուի Փրատէլի: Օծումը պիտի կատարէ Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան:

Իր աշխարհագրական դիրքով կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Լիոն, իբրեւ միացման կէտ մը Ֆրանսահայ գաղութի երկու գլխաւոր կեդրոններուն՝ Փարիզի եւ Մարսիլիոյ միջեւ, որոնցմէ գրեթէ հաւասար հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի:

Լիոն նաեւ կեդրոնական քաղաքն է Միջին Ֆրանսայի, ուր կ'ապրին կարեւոր թիւով Հայեր: Տէսին, Փոն տը Շէրիւի, Վիէն, Սէն Շամոն, Սէնթ Էթիէն, Կրընոպլը, Վալանս եւայլն հաղորդակցութեան արդիական միջոցներու շնորհիւ այնքան մօտիկ են Լիոնի:

Առաջին աշխարհամարտէն առաջ քանի մը հայ վաճառականներ միայն հաստատուած էին Լիոն, որու բժշկական վարժարանը կը յաճախէին ուսանողներ՝ Թուրքիայէ:

1918ին մեռաքսի վաճառական Կէյվէցի Ստեփան Կարապետօղլու նախաձեռնարկ կ'ըլլայ կազմելու Լիոնի Ազգային Միութիւնը: Իսկ իրմէ աղէտէն վերջ Լիոնի գաղութն ալ կը մեծնայ հետզհետէ եւ կը կազմակերպուի:

Ազգային Միութիւնը երկար ատեն իր գրասենեակը կը հաստատէ Լուի Պլան փողոցի անշուք մէկ շէնքին մէջ, որուն կից գտնուած սրահը կը ծառայէ իբրեւ դպրոց եւ մատուռ:

Մինչ Մարսէյլ եւ արուարձանները իրենց սեփական եկեղեցիները կ'ունենային, շնորհիւ կաթողիկոսական պատուիրակ Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի ջանքերուն, Լիոն կը շարունակէր վարձու փայտաշէն փոքր մատուռով մը գոհանալ: Եկեղեցաշէն սրբազանը չկրցաւ գոյն օժտել ներկայանալի շէնքով մը: Յաջողեցաւ գտնել Վահան Խօրասանճեանի պէս ուրիշ բարերար մը եւս:

Շատ երկար սպասեցին Լիոնի մեր հայրենակիցները շարժելու համար: Սակայն ի վերջոյ առին յանդուգն քայլը: Ազգային Միութիւնը ճամբայ ելաւ մէկ միլիոն հին ֆրանքի համեստ դրամագլուխով մը եւ անմիջապէս ձեռնարկեց հանգանակութեան, որմէ գոյացաւ հինգ միլիոն:

Վեց միլիոնով գնուեցաւ Պուալօ փողոցին վրայ (թիւ 295) հող մը: Եկեղեցիին հիմնարկէքը կատարուեցաւ 1954ին՝ նախագահութեամբ քաղաքապետ Էտուար Հէրիոյի, որ այդ առթիւ խօսեցաւ յուզիչ ճառ մը: Նախատեսեց, որ երկար պիտի չապրի, ներկայ ըլլալու համար օծման արարողութեան (մեռաւ 1957ին):

Լիոնի Ազգային Միութեան կողքին կազմուեցան երեք մարմիններ, — Եկեղեցաշէն Յանձնախումբ, Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւն եւ Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութիւն, — որոնք օժանդակեցին նուիրահաւաքութեան գործին, աւարտելով վիճակահանութեան տոմսերը:

Փարիզի եւ գաւառի մեր հայրենակիցներն ալ աջակցեցան Լիոնի ձեռնարկին, որուն յաջողութեան համար իր գործօն մասնակցութիւնը բերաւ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք.:

Եկեղեցիի կողքին կառուցուած է ուրիշ շէնք մը եւս — Ազգային Տուն — որ կը ծառայէ իբրեւ սրահ, դպրոց եւ գրասենեակ Ազգ. Միութեան եւ զանազան կազմակերպութեանց:

Զոյգ շէնքերուն համար ծախսուած է շուրջ ութսուն միլիոն հին ֆրանք:

Լիոնցիները ուշ սկսան, սակայն պատուաւոր կերպով վերջացուցին գործը:

Արժանի են շնորհաւորութեան:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԵՆԸՏԻ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նախագահ Քենըտիի ճառին ամէնէն յատկանշական մասն է այն կոչը զոր ըրաւ Գերմանիոյ վերամիացման համար: «Ինչպէս Գերմանիոյ բաժանումը այնպէս աւելորդ եւրոպայի բաժանումը դէմ է Պատմութեան ընթացքին» շեշտեց Միացեալ–Նահանգներու նախագահը որ յոյս յայտնեց նաեւ թէ հաշտութեան կարելիութիւններ կան Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ: Ազատ Համալսարանին առջեւ արտասանած ճառին մէջ, նախագահը յիշեցուց թէ այս համալսարանը, փոփոխական աշխարհի մը մէջ, երեք գաղափարականներու հաւատարիմ մնացած է.— Ճշմարտութիւն, արդարութիւն եւ ազատութիւն եւ Պերլինի ապագան պէտք է քննուի այս երեք պարտաւորութեանց ուղիով, եւ աւելցուց.— «Բարոյական եւ զինուորական վահանը որով կը պաշտպանենք արեւմտեան Պերլինցիներու ազատութիւնը պիտի չվերցուի կամ մէկ կողմ դրուի յորչափ իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ է»: Սթարքու fuoco չի բաւեր, ըստ Քենըտիի, խորաքննիչը Արեւմտեան Պերլինի մէջ պարտաւոր է մասնակցիլ ապագայի կառուցման:

Նախագահը անդրադարձած է նաեւ Պերլինի հարցին.— «Վերամիացումը օր մը իրականութիւն պիտի ըլլայ: Բայց գիտենք որ ոստիկանական վարչակարգ մը պարտադրուած է արեւելեան շրջագօտիին: Պերլինի եւ Գերմանիոյ վերամիացումը ոչ արագ, ոչ ալ դիւրին պիտի ըլլայ»:

Իր ճառին եզրակացութեան մէջ, նախագահ Քենըտի յայտարարեց. «Ճամբան որուն կը հետեւինք դիւրին ճամբայ մը չէ: Դիւրին չէ Գերմանիոյ վերամիացման եւ Եւրոպայի կառուցման հասնիլ, բայց այդ աշխատանքը պէտք է կատարուի եւ պէտք է դէմ դնենք մեր պարտաւորութեանց, մանաւանդ այն պարտաւորութեան որ կը վերաբերի հաւատարմութեան, արդարութեան եւ ազատութեան»:

Շէօնպէրկի քաղաքապետարանի պատշգամէն, Քենըտի ըսաւ.— «Կար ժամանակ մը, երկու հազար տարի առաջ, երբ ամէնէն փառաւոր խօսքն էր «Հռովմէացի եմ»: Այսօր ազատութեան աշխարհին մէջ, արտասանելիք ամէնէն փառաւոր խօսքն է.— Պերլինցի եմ»:

Քենըտի ըսաւ նաեւ որ այն մարդիկը որ կ'ըսեն թէ չեն հասկնար համայնավարութեան եւ ազատութեան տարբերութիւնները թող Պերլին գան:

Նախորդ օրը նախագահ Քենըտի ճառ մը խօսեցաւ Ֆրանքֆուրթ, մասնաւորաբար ծանրանալով Ատլանտեան ուժի միասնականութեան անհրաժեշտութեան վրայ: «Միջանկախութեան եւ անկախութեան դարաշրջանի մը մէջ կ'ապրինք միջազգայնականութեան դարու մը մէջ եւ ոչ ազգայնականութեան: Այսօր չկան զուտ գերմանական, զուտ ամերիկեան կամ նոյնիսկ զուտ եւրոպական հարցեր: Համաշխարհային հարցեր կան եւ մեր երկու ցամաքամասերը սերտօրէն կապուած են խաղաղութեան կամ պատերազմի հարցերուն մէջ»: Քենըտի կարգ մը հոգեշահ խօսքեր ալ ըրած է շեշտելով թէ պիտի վտանգեն իրենց քաղաքները պաշտպանելու համար Գերմանացիներուն քաղաքները:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՀԱՍԱՆ Բ.

Կարճ այլ լեցուն կեանք մը, բազմակողմանի դիմագիծ մը, Հասան Բ.ի մէջ հինգ դէմքեր կ'երեւան.— Նախ հնազանդ զաւակը, ապա ուշադիր ընկերը, քաջ արքայորդին, յարգալիր Թագաժառանգը եւ յատուկ անձնականութեան տէր յաջորդը:

ԶԱՒԱԿԸ

«Ես որ ծնած եմ գահի մը սանդուխներուն վրայ...» կ'ըսէ յաճախ երիտասարդ Թագաւորը՝ յիշելով մանկութիւնը պետին, որուն կը բաւէր աշխարհ գալ՝ դառնալու համար մեր դարուն ամէնէն չփացած մարդոցմէն մէկը:

Պաքալորէայի նախօրեակին արդէն, Մուլէյ Հասան քաղաքականութեամբ կը զբաղի, որովհետեւ Մարոք արդէն տագնապի մէջ է եւ սուլթանը կ'ուզէ անկախ Թագաւոր մը ըլլալ: Եւ դիւրին կեանքի վարժուած պատանին պէտք է կամաց–կամաց տեղ տայ Թագաւորին սերտ եւ շատ լուռ գործակիցին:

ԹԻԿՆԱՊԱՀԸ

Երբ սուլթան Մոհամէտ ապարէզ կը կարդայ Լիօթէյի հաստատած վարչակարգին, նշանաւոր ճամբորդութեան մը ընթացքին Թանճէր, 1947ին, իշխանը տասնըութ տարեկան է: Առաջին անգամը չէ որ Սուլթանը տղան մասնակից կ'ընէ իր դիմումներուն: Հասան Բ.ի նուիրած իր հատորին մէջ, անգլիացի գրագէտը՝ Ռոմ Լանտաու կ'ըսէ թէ 1943ին, Ռուզվէլթի հետ տեսակցութեան ընթացքին, Սիտի Մոհամէտ հետը տարած էր իր զաւակը: «Պետական առաջին գաղտնիքս եղած է» կը պատմէ Հասան Բ., որ այն ատեն 14 տարեկան էր:

Թանճէրի ճամբորդութեամբ է սակայն, որ իշխանը պիտի դառնայ թիկնապահներէն մէկը Թագաւորին, մարոքեան ազգայնականութեան նոր պետին: «Հասանական սկաուտներու» կազմակերպութեան պետ, Թագաւորին զաւակը, ինչպէս իր քոյրը՝ Լալլա Այշա՝ Թանճերեան երիտասարդութեան, կը պարտադրէ ինքզինքը, շնորհիւ իր ինքնավստահութեան, ծանօթութիւններուն, արաբերէն խօսելակերպի վայելչութեան:

Դէպքերու մեծ մասին կարծիքով, Հասան կը ներկայացնէ միապետական ազգայնականութեան ամէնէն պահանջկոտ ձգտումը, միացման գիծը պալատին եւ Իսթիգլալի կուսակցութեան միջեւ: Եւ երբ հարկ կ'ըլլայ ծայրայեղութեան մեղքին վրայ բռնել Թագաւորը, աւելի դիւրին տապալելու համար զայն, իշխանին կը վերագրուի կոչերը որոնք ծնունդ տուած էին Ուժտայի արիւնալի դէպքերուն:

Աքսորն է.— Քորսիքա, Մատակասքար: Հասան վճռականութիւն ցոյց կու տայ եւ իր վստահութիւնը կը յայտնէ ապագայի նկատմամբ: Կը մասնակցի Զօր. Քաթրուի հետ բանակցութիւններուն, ազգայնական պատուիրակներու եւ Անթուան Փինէի: 1955 Նոյեմբեր 16ին, Ռապաթի ժողովուրդը զինքը նոյնքան խանդավառութեամբ ընդունած է յորչափ հայրը՝ Թագաւորը:

ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ

Միապետական զինեալ ուժերու սպարապետ, մեծ վճռականութեամբ եւ անձնական քաջութեամբ կը տանի դժուարին գործ մը: Հիւսիսի ապստամբման բանակին միաձուլումը: Զինքը կը տեսնենք Փարիզ, Գահիրէ, իբրեւ ներկայացուցիչը Մոհամէտ Ե.ի: Ոչ ոք կը զարմանայ երբ հայրը, խզելով աւանդութեան հետ, որ Ուլիմաներու եւ արքունի մեծամեծներուն կը վերապահէ Թագաւորին նշանակումը, 1957 Յուլիսին զինքը կը կարգէ իր պաշտօնական գահաժառանգը:

Ատեն մը քաշուած կեանք մը ապրելէ ետք, քաղաքական փայլուն մուտք մը կը գործէ: Թագապետական ընտրութեանց վաղորդայնին, 1960 Մայիսին ուր ձախերը տեղ կը շահին, իշխանը կը համոզէ հայրը որ ինք անցնի կառավարութեան գլուխը եւ իրեն յանձնէ փոխ–վարչապետութիւնը: «Նախագահական վարչաձեւն է միապետութեան շրջանակին մէջ»:

10 ամիս, գահաժառանգը կը ղեկավարէ, արդէն հիւանդ Թագաւորի մը հովանաւորութեան տակ, որ աւելի ուշադիր է ապահովելու Մարոքի դիրքը ափրիկեան գօտիին մէջ քան սահմանելու երկրին իրական իշխանութիւնը: Այն ատեն Մուլէյ Հասան ցոյց կու տայ իր բնական հեղինակութեան, իր իմաստութեան եւ արեւմուտքի համար իր համակրութեանց չափը: Կ'ըսուի թէ վստահ չըլլալով որ պիտի իշխէ կ'աճապարէ կառավարելու:

ԹԱԳԱԺԱՌԱՆԳԸ

1961 Փետրուար 26ին, հսկայ լռութիւն մը կ'իջնէ Մարոքի վրայ: Մոհամէտ Ե. մեռած է: Նոյն իրիկունը նոր Թագաւորը ինքզինքը կը յայտնէ, երեք օր ետք հրաչակուած է, բայց Մարոքը գիտէ արդէն թէ տէր մը ունի:

Իր անձնական կեանքին մէջ ալ շատ ազդուած է մարդու մը, հօր մը օրինակէն որու վրայ շատ կը հիանար:

ՅԱՋՈՐԴԸ

Բայց երկու Թագաւորներու խառնուածքները շատ տարբեր են, մանաւանդ իրենց պատրաստութիւնը, այնքան որ հակադրութիւնը ցայտուն կը մնայ արդի անկախ Մարոքի առաջին եւ երկրորդ Թագաւորին միջեւ:

Մուլէյ Եուսէֆի զաւակը արդիական տեսակի մշակութային եւ քաղաքական ոչ մէկ պատրաստութիւն ունէր: Դիպուածով իշխանութեան գլուխ եկած, իբրեւ ազգայնական պարագլուխ եւ կառավարիչ, միայն բնածին խելքին եւ բնական հեղինակութեան կը պարտէր ամէն ինչ: Հասան Բ. ընդհակառակն, իշխելու համար դաստիարակուած է: Ամէնէն փայլուն ֆրանսացի եւ մարոքցի ուսուցիչները ունեցած է, ըլլա՛յ արաբերէնի, ըլլա՛յ ֆրանսական գրականութեան կամ իրաւաբանութեան մէջ: Ատկէ կու գայ կառավարելու բաւական նոր ոճ մը:

Այս մարդն է, զոր Ֆրանսացիք պիտի տեսնեն, պիտի լսեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ նոր մաքրագործումներ սկսան Պաաս կուսակցութեան ապահովելու համար քաղաքային եւ զինուորական հսկակշիռը: Եօթը սպաներ ձերբակալուած են, 6 բարձր պաշտօնեաներ պաշտօնանկ եղած են:

ՍԱՂԱՆԻ փաստաբանը՝ Ժան–Լուի Թիքսիէ–Վինեանքուր Փաստաբաններու կարգին անդամ ընտրուեցաւ առջի օր, 606 ձայնով 1142 քուէներու վրայ (հարկ եղած մեծամասնութիւնը՝ 572 ձայն էր): Այս ընտրութիւնը ունի նաեւ քաղաքական նշանակութիւն մը:

ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔ ՄԸ

Մեքսիքայի մայրաքաղաքէն 34 մղոն հիւսիս-արեւելք, մրրկոտ հովիտի մը մէջ, հազար տարիէն աւելի անուշադրութեան մատնուած եւ մոռցուած քաղաք մը մնացած էր: Տարիներու ընթացքին, կամաց-կամաց, քաղաքին պալատները եւ մեհեանները, իրենց շողշողուն պատերով եւ գեղեցիկ խեցեղէններով, անյայտացած էին աւազներուն տակ: Հողէն դուրս մնացած էին հսկայ զոյգ մը բուրգերու գագաթները միայն եւ քանի մը հողաթումբեր, իբրեւ մեռած քաղաքի մը «գերեզմանաքարեր»: Մինչեւ իսկ քաղաքին անունը մոռցուած էր:

Դարեր ետք, Ացթեկները երկիւղած սարսափով մը քաղաքը կոչեցին Թէյօթիուաքան — «վայրը ուր մարդիկ աստուածներ կը դառնան» —: Սպանացիները չհետաքրքրուեցան այս քաղաքով, որովհետեւ բուրգերը ոսկիի պահեստներ չունէին: Մեր ժամանակներուն, զբօսաշրջիկները կուգային այստեղ բարձրանալու Արեւի եւ Լուսինի բուրգերուն վրայ: Թէեւ շատոնց հնագէտները կը կասկածէին, թէ այստեղ բուրգերէն զատ, ուրիշ հետաքրքրական աւերակներ պիտի գտնուէին, այսուհանդերձ, մինչեւ վերջերս ո՛չ մէկ փորձ կատարուած էր պեղելու համար վայրը:

Անցեալ տարի մեքսիքացի հնագէտ մը՝ Ատոլֆօ Լոփէզ Մաթէոս, իր երկրին հնագէտներուն փափաքով, 550 հոգիի գլուխն անցած սկսաւ պեղումները: Քիչ ատենէն յայտնի եղաւ, որ ամէնէն լաւատես եզրակացութիւններն անգամ քիչ էին իրականութեան քով: «Ասիկա ամէնէն մեծ, ամէնէն սքանչելի քաղաքն է, որ շինուած ըլլայ Ամերիկայի գիւտէն առաջ: Տարածութեամբ աւելի մեծ էր Աթէնքէն, նոյնիսկ Հռոմէն», յայտարարեց Աքոսթա, Մեքսիքայի հնագէտներէն մէկը:

Իր փայլուն շրջանին, Թէյօթիուաքան ունէր 250.000 բնակիչ: Քաղաքը շինուած էր համակեդրոն շրջանակաձեւ թաղերով, որոնց կեդրոնէն կ'անցնէր լայն պողոտայ մը, որ հնագէտները ներկայիս կը կոչեն Մահուան պողոտայ: Կեդրոնը կը գտնուէին բուրգերը եւ մեհեանները, շուկաները եւ հաւաքատեղի ծառայող հրապարակները: Անոնց ետին կը գտնուէին բնակարանները եւ բերրի հողերը, որոնք կը տարածուէին մղոններ անդին: Արտակարգ կերպով գունաւոր քաղաք մըն էր, կ'ըսէ հնագէտ Աքոսթա. — «Կարմիր արիւնի նման փայլուն»: Պալատները եւ մեհեանները դուրսէն շերտ առ շերտ ներկուած էին հրաբխային փոշիով եւ բնական երկաթի թթուուտով (ժանգ), յետոյ կը փայլեցուէին յղկուած կանաչաքարերով: Բոլոր փողոցներն ալ սալայատակուած էին ժայռի տոկունութիւնը ունեցող կարմրագոյն խճածեփով եւ տաք ամ. հաստութեամբ:

«Եթէ արիւնը հոսէր փողոցներէն, պիտի չնշմարէիք զայն», կ'ըսէ Աքոսթա: Ու արդարեւ, արիւնը հոսած է քաղաքին մէջ: Գտնուեցան նկարուած մարդոց սիրտեր, զոհի դաշոյնները անոնց կողքին: Ուրիշ հնագէտներ գտան մարդոց գանկէն պատրաստուած կերակուրներ, ինչպէս նաեւ կարմիր եւ դեղին գոյներով մեծ սկահակ մը, որ կը պարունակէր մարդկային ազդրեր եւ գիստեր, ինչ որ ենթադրել կուտայ, թէ քաղաքին բնակիչները մարդակեր եղած են: Միեւնոյն ատեն գործադրած են անձնազոհութիւնը՝ ծաղիկներու չատուածին: Այս ծիսակատարութեան ընթացքին, հաւատացեալները կը կտրէին իրենց մատը կամ կողը եւ կը ձգէին, որ արիւնը հոսէր ծակոտկէն թուղթի մը մէջ, որ յետագային կ'այրէին փոքրիկ կաւէ սկահակներու մէջ:

Գտնուած ուրիշ առարկաները նոյնպէս սարսռազդեցիկ տեսք ունին, բայց աւելի բնորոշ են Թէյօթիուաքանի մշակոյթը պատկերացնելու համար: Ցայտնաբերուած են աւելի քան հինգ հարիւր հազար առարկաներ, բոլորն ալ Ք. Ա. 350 թուականին պատկանող: Անոնց մէջ կան զանգակներ, սուլիչներ եւ 1500 տարուան հնութիւն ունեցող սրինգ մը, որ Սըր Մալքոլմ Սարճընթի (Անգլիական համանուագախումբի ղեկավարն է) համաձայն, «շատ գեղեցիկ ձայնաստիճան ունի, Հռոմէական սրինգին շատ նման»:

Ացթեկներէն նուազ պատերազմասէր ու գիտութեան մէջ Մայաներէն աւելի յետամնաց՝ Թէյօթիուաքանի ղեկավար քուրմերը կ'ապրէին գեղեցկօրէն ներկուած սենեակներու մէջ, կը մշակէին հացահատիկ, լուբիա եւ դդում: Արուեստէն եւ ճարտարապետութենէն զատ, իրենց մեծագոյն նպաստը միջամերիկեան մշակոյթին եղած է առեղծումը առաջին իրական քաղաքային կեդրոնին: Բայց, յանկարծ, իր քաղաքակրթութեան բարձրութեան, Թէյօթիուաքան անյայտացաւ, իր ետին ձգելով մեծ, պարապ քաղաք մը եւ հնագիտական առեղծուած մը:

Սո՞վ թէ ժանտա՞խտ ինկած է քաղաքին մէջ: Քանդուա՞ծ է յարձակող ուրիշ ցեղախումբի մը կողմէ: Հնագէտները կը տարակուսին: Հաւանաբար քանդուած է կրօնական մոլեգին պատերազմի մը ժամանակ: Գտնուած են հրկիզուած շէնքեր, պալատներ եւ մեհեաններ, որոնք կը վկայեն թէ այդ առասպելական քաղաքը՝ հիմնայատակ կործանուած է, առաւելաբար հրոյ ճարակ դառնալով:

Թ. Ա. Թ.

ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ՝ ՎԱՐԴԸ

ԵՒ ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Հարիւր տարի առաջ, ծաղկաբոյծներու առաջին ցուցակը կը պարունակէր վարդերու երեք հազար տեսակներ, որոնցմէ շատերը՝ վաղանցուկ յաջողութիւն մը միայն ունէին: Այսօր, ծաղկասէրներու տրամադրութեան տակ կը գտնուին վարդերու երեսուն հազար այլազան տեսակներ:

Վարդը սերտօրէն կապուած է մարդու պատմութեան հետ: Իր առաջին քայլերէն սկսեալ, մարդը կը պաշտէր այդ դիւթական ծաղիկը, զոր կը նկատէր անմահութեան խորհրդանշանը: Սիպերիոյ տափաստաններուն մէջ, վայրի վարդի տեսակ մը կայ, որ կ'արհամարհէ բեւեռային ձմեռը եւ չի մեռնիր երբեք: Հանովէրի մօտ, վարդենի մը կայ, որ ըստ աւանդութեան, տնկուած է Շարլըմանի կողմէ: Վերջին պատերազմի ընթացքին, ռումբերը՝ Հանովէրի ամբողջ շըրջանը տակնուվրայ ըրին, բայց, այդ վարդենիին չդպան:

1888ին, հնախոյզները եգիպտական դամբարանի մը մէջ գտան մումիան կնոջ մը, ձեռքը վարդերու պսակ մը, որ անվթար մնացած էր դամբարանի պաղ մթնոլորտին մէջ: Այս պատճառով Փոքր Ասիոյ մէջ դեռ գոյութիւն ունեցող այս տեսակի վարդերը կոչուեցան «արքայական վարդեր»:

Վարդը, որ Ողիմպոսի աստուածներուն սիրած ծաղիկն էր, կախարդներու չարքերուն դէմ իբր դեղ կը գործածուէր: Կենդանիի այլափոխուած մարդ մը, երբ վարդ ուտէր, կրկին կը մարդանար: Նմանապէս, վարդը դժոխքի փախէն կը պաշտպանէր մարդը: Հռոմի մօտ, գերեզմանի մը վրայ, մեռեալի մը հետեւեալ խնդրանքը գտնուեցաւ գրուած. «Անցո՛րդ, վարդով մը ողորմէ ինծի»:

×

Հին դարերու մարդիկը ա՛յնքան կը սիրէին վարդը, որ Կղէոպատրա թագուհին, հանդիսութեան մը առթիւ, հսկայական գումարներ ծախսեց, պալատը այդ սքանչելի ծաղիկներով զարդարելու համար: Միջին դարուն, շատ մը արքայական տուներու տոհմանշանները վարդեր կը կրէին:

Աւանդութեան մը համաձայն, Լանկաստըրի դուքսը, օր մը Ֆրանսա այցելութեան ընթացքին, արիւնին մէջ թաթխեց ճերմակ վարդ մը, կարմիր գոյն տալու համար անոր: Ցետոյ զայն տարաւ Անգլիա, ուր իր գերդաստանը կը պահանջէր Թագը Եորքի հարստութեան ... րուն տոհմանշանը ճերմակ վարդ մըն էր. Այսպէսով սկսաւ պատերազմ մը, որուն անունը եղաւ «Երկու վարդերու պատերազմը»:

Պապը երբ մասնաւոր պատիւ մը ընծայել ուզէր պետութեանց ղեկավարներուն, ոսկի վարդ մը կը ղրկէր անոնց: Կարմրագոյն քարերով զարդարուն արուեստական այս վարդը կը խորհրդանշէր մարդկային կեանքի ունայնութիւնը եւ հոգիի անմահութիւնը: Միեւնոյն ծաղիկը իբրեւ նախատիպար կը ծառայէր մայր եկեղեցիներ շինող ճարտարապետներուն, զարդարելու համար լուսամուտները, ուրկէ լոյսը, ճշմարտութեան նշան, ներս կը թափանցէր եւ կը լուսաւորէր հաւատացեալները: Վերջապէս, հակահիթլերական գերման ուսանողներու նշանն ալ ճերմակ վարդ մըն էր:

×

Հին օրերէն, վարդը ծաղիկն էր նաեւ գաղտնիքի: Թերեւս անոր համար որ միակ ծաղիկն է, որուն թերթերը ... կանաչափ չեն բացուիր եւ իրենց սիրտը ցոյց չեն տար: Ատենօք, հացկերոյթներու ընթացքին, սեղանին վրայ, ծաղկամանով վարդեր կը դնէին, երբ կ'ուզէին ցոյց տալ՝ թէ՝ սեղանակիցներուն մէջ տեղի ունենալիք խօսակցութիւնները գաղտնի պէտք է պահուէին: Հին եգիպտացիներու լռութեան աստուածը՝ Ա-բոկրատ, կը ներկայացուի մէկ ձեռքը շրթունքին ու միւս ձեռքը՝ վարդ մը:

×

Ծաղկամշակութեան արձանագրած յառաջդիմութեամբ, վարդը մարդոց յայտնեց իր գաղտնիքներէն մէկ քանին: Վարդը ատենօք պարծանքն էր Պարսկաստանի թագաւորներուն, իսկ ներկայիս, ազգային հարստութիւնն է Պուլկարիոյ: Վարդին թերթերը ոչ միայն անհրաժեշտ հիմն են անուշահոտութիւններուն, այլ նաեւ՝ ամէնէն արդիւնաւէտ դեղը՝ չնչարգելութեան (ասթմ) դէմ: Շատ մը բժիշկներ վարդը կը գործածեն թոքային հիւանդութիւններու դէմ ալ:

×

Ներկայիս, ծաղկամշակները պատուաստումի մեթոտով՝ վարդերու ... ցուցիչ տեսակներ ստեղծած են, գոյնի ... ձեւի տեսակէտով: Այսօր կան կապոյտ ... սեւ վարդեր: Վաթսուն եւ ութսուն թերթով վարդեր ալ կան: Եւ շնորհիւ անհամար տեսակներուն, իր գեղեցկութեան, իր յատկութիւններուն եւ խորհրդանշանակութեան շնորհիւ՝ վարդը ծաղիկներու թագուհին կը հանդիսանայ:

Քաղեց՝ ...

Ի ՓԱՌՍ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ուստի, դարձեալ կը վերադառնամ հարցումիս, — քաղաքական մե՞ղք է ցանկալ ազատութեան, սխա՞լ է ցանկալ ազատութեան: Պատասխանեցէք ինծի, ո՛վ նոր օրերու պոլիտիկոսներ, որ հեռագրան կը կարդաք տակաւին՝ բայց դա՛ս կուտաք աշխարհին: Պատասխանեցէք ինծի, զո՛ւք, մատս ձեզի՛ է ուղղուած, զո՛ւք, որ կը սիրէք նախ օսմանեան Պապը Ալիի կամ մոսկովեան Պապը Ալիի շուքին տակ, վերջապէս օտար ուժերու եւ խօսքերու կախարդանքով տարուած, զո՛ւք որ ձեր զորչ օրաթերթիկը կը կարդաք սրճարաններու մէջ եւ զոց կ'ընէք շառլաթաններու շառապիան, վերէ՛ն նայելով անոնց վրայ՝ որոնք քննական պատմութիւնը կը համարին բարձր գիտութիւն, համալսարանական դասընթացքներով ուսանելի, ծախու մարդոց համար անշահ եւ անհասկնալի:

Ո՛վ մաքսաւորներ եւ փարիսեցիներ նոր օրերու, լսեցէք: Անհաւատի դաս մը ուսանողական օրհնութեան մասին. —

Ըսի ձեզի թէ Ռուսին ձեռքէն չէր որ խլեցինք Հայաստանը Մայիս 28ին: Այժմ կ'ուզեմ ձեր ուշադրութեան յանձնել շատ յատկանշական պարագայ մը:

Մայիսեան Հայաստանը, զոր վերջ ի վերջոյ, ձմեռնամուտին, յանձնեցինք Մոսկուային՝ քաղաքական աննպաստ դէպքերու հարկադրանքով, այսինքն՝ երբ սկսաւ ռուսական մակընթացութիւնը, ճի՛շդ է, ե՛տ խլեցինք, Ռուսին ձեռքէն, փետրուարի 18ին:

Սկիզբները, հայ ժողովուրդը, այն յոյսով՝ որ դարերու խորէն կուգայ, միշտ սպասեր է որ Ռուսիա կամ Եւրոպա մեզի Հայաստան մը տայ, իբրեւ արմաղան կամ ընծայ:

Իսրայէլ Օրի կոչուի թէ Ներսէս Աշտարակեցի, ազատագրական գաղափարի մեր ռահվիրաները մեծ յոյսեր կապեր են Ռուսիոյ: Յիշեցէք Աբովեանը, որ կ'օրհնէ Ռուսին ոտքերը, այսինքն Հայաստան մտնող ռուս զինուորը: Այս ռոմանթիքները հաւատացեր էին թէ Ռուսը հարաւ կ'իջնէր՝ ազատագրելու համար մեզ, Հայաստան մը տալու համար մեզի՝ յանո՛ւն քրիստոնէութեան: Բայց առաջին անգամ Աշտարակեցին եղաւ, Հայոց կաթողիկոսը, որ մատնուեցաւ ծանր յուսախաբութեան, երբ հայկական դունդերուն թափած արիւնը եւս մնաց ապարդիւն:

Այդ յուսախաբութիւնը մեզի բերաւ իրապաշտութեան առաջին սերմերը: Մեր մէջ սկսաւ զարգանալ այն մտածումը թէ «օտարը միշտ օտար է», ինչպէս մեր մէկ ազգային երգը եւս կ'ըսէ: Թէ հիւսիսի մէջ մեծ դրացին կը ցանկայ Հայաստան՝ առանց հայ բնակչութեան:

Իրապաշտութեան այս դասերէն ետք՝ ռուսասիրութեան վերջին ժառանգորդները կը մնային հայ բոլշեւիկները, որոնք կը հաւատային թէ Ռուսիա պիտի նուիրագործէր Հայաստանը՝ իբրեւ հայրենիք հայ ժողովուրդին: Սակայն յուսախաբ եղան չարաչար, կարճ ժամանակի մը ընթացքին:

Եւ այժմ՝ ուշադրութիւն. —

Եթէ ճիշդ է թէ հայ ժողովուրդն էր, երբեմն ռուսասէրը, որ բոլորովին յուսախաբ, զէնք առաւ ու կռուեցաւ Ռուսին դէմ՝ Փետրուար 18ին, աւելի քան ճիշդ է որ հայ բոլշեւիկնե՛րը եղան այդ նոյն յուսախաբութեան առաջին արտայայտիչները հայ գրականութեան մէջ: Կրնանք ըսել, որ եթէ Փետրուար 18ի գաղափարը կուգայ մեր ժողովուրդին հոգիէն, նուիրագործուած է եւս հայ բոլշեւիկներու բերնով:

Արդարեւ, բանաստեղծ Վահան Տէրեան, առաջին օրերու բոլշեւիկ, այսպէս կ'արտայայտէ իր ընդվզումը. —

Մի խառնէք մեզ ձեր վայրի, արջի
ցեղերին,
Մեր երկիրը աւերուած, բայց սուրբ
է եւ հին:

Նոյն իմաստը ունի, նոյն յուսախաբութիւնը եւ ընդվզումը կը մատնէ, փետրուարեան նշանակութիւնը կուտայ ...նաստեղծ Եղիշէ Չարենց, բոլշեւիկ, ...պէս ծանօթ է.

Ո՛վ հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է:

Այս ձեւով, Մայիս 28 եւ Փետրուար 18 ամբողջական Հայութեան ցանկութիւնները կը բանաձեւեն, եւ հանգամանքի կը ... ծեն: Եթէ յուսախաբութեան եւ յաւ... հաւատութեան շարժում մըն էր Փետրուար 18ը, կ'արտայայտէ նաեւ այն գաղափարը թէ Հայաստան չի տրուիր ու տրուած չէ օտարներու կողմէ: Հայաստան կը ստացուի մէկ ձեւով, — յիսեան կամքով ու ցանկութեամբ:

Փետրուար 18ը խորթ գաղափար... ըրբադրութիւնն է, օտարասիրութեան ... ւնդութեան դատապարտութիւնն ... հաստատում մըն է թէ Հայաստան ... ցած ենք Մայիսեան միարանութեամբ ... կարելի է Հայաստան ունենալ ... նոյն միարանութեամբ, եւ ո՛չ երբեք ... աւելի համակերպութեան (սա...) Նոյեմբերեան հպերանութեամբ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(5 Տար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԱՃԱՌԸ

Արուեստի կաճառին գործունէութեան մասին հետաքրքրական տեղեկութիւններ կը հաղորդէ հիմնարկութեան տնօրէնը՝ Ռուբէն Զարեան .

«Իբրեւ գիտական հիմնարկութիւն համեմատաբար երիտասարդ է Արուեստի կաճառը, քանի որ իբրեւ արուեստի [illegible] կազմուած է 1945ին, իսկ իբրեւ կաճառ՝ 1958ին, 18 գիտնականներուն թիւը հասցնելով՝ 75ի: Կաճառը ներկայիս ունի հինգ բաժին՝ երաժշտութիւն, ճարտարապետութիւն, թատրոն եւ [illegible]արուեստ, կերպարուեստ եւ կինո[illegible] արուեստ :

«Մեր նպատակն է ուսումնասիրել հայ արուեստին զարերու պատմութիւնը, ներկայ վիճակը եւ հեռանկարները : Եւ բնականաբար, մեր նպատակն է նաեւ՝ օգնել արուեստի բնագաւառի աշխատանքներուն վրայ : Երաժշտագէտ փրոֆէսոր Քուշնարեանի գործը հայկական երաժշտութեան մասին, շատ լուրջ ուսումնասիրութիւն մըն է : Լիտիա Տուրնօ իր կեանքին մէկ կարեւոր մասը նուիրեց անօրինակ հարուստ հայկական մանրանկարչութեան եւ որմանկարչութեան ուսումնասիրութեան : Անոր կազմած «Հայկական մանրանկարչութիւն» գիրքը, անոր ուսումնասիրութիւնը միջնադարեան հայ մանրանկարիչ Թորոս Ռոսլինի գործերուն, հայկական զարդա[illegible] կարերու եւայլնի մասին, եկան առաջին անգամ ցոյց տալու, թէ մեր մանրանկարչութիւնը ինքնատիպ եւ հարուստ է :

«Թատերագէտ Գէորգ Գոյեանի ռուսերէն լեզուով հրատարակուած «Հայ թատրոնի 2000ամեակը» երկհատորեայ ուսումնասիրութիւնը մեծ երեւոյթ դարձաւ աշխարհի թատերագիտական գործերուն մէջ :

«Երաժշտութեան մարզին մէջ, Փրոֆ. Քուշնարեանի ուսումնասիրութենէն զատ, հրատարակուած է Փրոֆ. Տիգրանովի՝ հայ երաժշտական թատրոնի երկհատոր պատմութիւնը, Ռ. Աթայեանի՝ հայկական երաժշտական խազերու ուսումնասիրութիւնը, ուր մատենագիտական նիւթերու օգնութեամբ վերլուծուած են բոլոր ժամանակներու եւ տեսակներու խազերը, Մ. Առաքելեանի աշխատութիւնը Կարա - Մուրզայի մասին, Գ. Գէօդակեանի Ռոմանոս Մելիքեանին նուիրուած գործը : Միւս կողմէ կաճառին ջանքերով հրատարակուած է Կոմիտասի գործերուն առաջին հատորը, իսկ տպագրութեան մէջ են Ալ. Սպենդիարեանի, Թ. Մելիքեանի ակադեմական երկերը, կազմուելու վրայ է հայ երաժիշտներու բառարան մը :

«Շարունակելով Թորոս Թորամանեանի գործը, հրատարակուած են Ա. Սահինեանի «Քասախի մայր եկեղեցին ճարտարապետութիւնը», Վ. Յարութիւնեանի եւ Լ. Յարութիւնեանի հայ ճարտարապետութեան մասին արժէքաւոր ակնարկը, Ստ. Մնացականեանի «Սիւնիքի ճարտարապետութիւնը» ...

«Ճարտարապետութեան ճիւղը պատրաստելու վրայ է տասնեակ մը նոր ուսումնասիրութիւններ, որոնց շարքին Ստ. Մնացականեանի Զուարթնոցի վերաբերեալ աշխատութիւնը, ուր հեղինակը կ'առաջարկէ տաճարին համար բոլորովին նոր նախագիծ մը, Ա. Սահինեանի ուսումնասիրութիւնը Էջմիածինի մայր տաճարին ճարտարապետութեան մասին : Ճարտարապետ Միքայէլ Մազմանեան կը պատրաստէ Հայաստանի քաղաքաշինութեան պատմութիւնը : Հետաքրքրական է հայկական ճարտարապետութեան յուշարձաններուն մատենաշարը՝ «Օձուն»ը, «Հին Երեւանը» եւայլն :

«Հայ կերպարուեստի պատմութեամբ կը զբաղին արուեստաբաններուն մէկ մասը, որոնցմէ իր արժանի տեղը կը գրաւէ Ռուբէն Դրամբեան («Եղիշէ Թադեւոսեան» եւ «Մարտիրոս Սարեան» ուսումնասիրութիւնները) :

«Արուեստի կաճառը, դժբախտաբար, արուեստաբաններ չպատրաստեց, հակառակ անոր, որ անոնց կարիքը օրըստօրէ աւելի կը զգացուի :

«Կիրառական արուեստը բուռն զարգացումի մէջ է : Սակայն քիչ թիւով ճաշակաւոր նմոյշներ կը յօրինուին խեցեգործութեան, ասեղնագործութեան եւ ձեռագործի մէջ : Ցաւալի փաստ է թէ՝ կիրառական արուեստի տարրեր արտադրողները դեռ շատ կը կառչին անճաշակ, միօրինակ գործերուն վրայ» :

Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ ԵՐԿԵՐԸ

Լոյս տեսած է Ղազարոս Աղայեանի քառահատոր «Երկերի ժողովածու»ին երրորդ հատորը :

Հատորին մէջ տեղ գտած են հեղինակին հրապարակախօսական, գրական-քննադատական եւ լեզուաբանութեան զանազան հարցերուն նուիրուած յօդուածները, որոնք անցեալին լոյս տեսած են զանազան պարբերականներու մէջ :

Հատորը ունի ծանօթագրութիւններու բաժին մը, որ կազմած է գրականագէտ Սա. Սաարեան :

ՄԱՆՐԷՆԵՐՈՒ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄ

Կենսաբանութեան հիմնարկութեան մանրէաբանութեան ճիւղը երկար աշխատանքներէ ետք յաջողած է գտնել եւ առանձնացնել մանրէներու որոշ տեսակներ, որոնք եթէ մտնեն միջատներուն օրկանիզմին մէջ, կրնան ոչնչացնել զանոնք :

Այս ձեւը կարգ մը առաւելութիւններ ունի, բաղդատմամբ քիմիական դեղերուն : Այսպէս, թունաւորուած միջատը կարճ ժամանակի մը մէջ կրնայ վարակել հազարաւոր միջատներ, միւս կողմէ այս մանրէները վնասակար չեն բոյսերուն եւ կենդանիներուն եւ ասոնց պատրաստութիւնը աւելի աժան է :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՋԵՐՄԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԸ

Երբ 1965ին վերջանայ Երեւանի ջերմելեկտրակայանին շինութիւնը, պիտի արտադրէ 550.000 քիլովաթ ելեկտրուժ, որ կը հաւասարի մօտաւորապէս Սեւան - Հրազդան ելեկտրակայաններու շարքին կարողութեան :

Վերջերս բացումը կատարուեցաւ Երեւանի ջերմելեկտրակայանին առաջին բաժինին :

ՉԱՐԵՆՑԻ ԴԻՒԱՆԸ

Եղերաբախտ բանաստեղծին դիւանը օրըստօրէ աւելի կը հարստանայ, կը գրեն Երեւանի թերթերը : «Վերջին շրջանին թանգարանը Չարենցի Հայաստանի եւ արտասահմանի բարեկամներէն, հարազատներէն, ընկերներէն եւ գրասէրներէ ստացած է կարգ մը գիրքեր, անձնական գոյքեր եւ այլ նիւթեր, որոնք կ'ամբողջացնեն բանաստեղծին դիւանը» :

ՏԵՂԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Ճարտարապետ մը՝ Գ. Սրուանձեան նպատակայարմար չի գտներ արհեստական թեթեւ լցանիւթերու գործարաններու հիմնումը Անդրկովկասի երկու երկիրներուն՝ Վրաստանի եւ Ազրպէյճանի մէջ, քանի որ «Հայաստանի բնական հարստութիւնները անսպառ են ամբողջ Անդրկովկասի պեթոնի թեթեւ լցանիւթերու պահանջը լիովին բաւարարելու համար» :

Ըստ երեւոյթին, կեդրոնական իշխանութիւնները առանց նկատի առնելու այս պարագան, որոշած են գործարաններ հիմնել Վրաստանի եւ Ազրպէյճանի մէջ :

ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՐՔ ՄԸ

«Հայ ժողովրդի նոր շրջանի պատմութեան նենգափոխումը Թուրք պատմագրութեան մէջ» խորագիրը կը կրէ վերջերս լոյս տեսած գիրք մը, որուն հեղինակներն են Երուանդ Սարգսեան եւ Ռուբէն Սահակեան :

Իրենց նպատակը եղած է ցոյց տալ Թուրքիոյ մէջ լոյս տեսնող պատմական քաղաքական եւ յուշագրական գրականութեան մէջ Հայութեան, յատկապէս անոր նոր շրջանի պատմութեան գիտակցօրէն եղած խեղաթիւրուած փաստերը :

ԿԵՐԻ ԿՈՒՏԱԿՈՒՄԸ ԵՒ ՄՆԱՑԱԾ

Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն եւ Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդը միացեալ ղեկոյցով կը շեշտեն, թէ «մինչեւ Յունիս 5 Հայաստանի կոլտնտեսութիւնները եւ սովխոզները եգիպտացորենի ցանքին ծրագիրը կատարած են միայն 64, կերի, շաքարի ճակնդեղինը՝ 57 տոկոսով», իսկ գալով կենդանիներու կերին՝ «Ընդհանուր առմամբ Հայաստանի տնտեսութիւնները կենդանիներուն համար թթու կերով ապահովուած են 88 տոկոսով» միայն :

ՏԽՐՈՒՆԻ — ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Յունիս 6ին մեռած է Յարութիւն Ֆրէնկեան : Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յունիս 11ին եւ մարմինը ամփոփուած Քուրպըվուայի գերեզմանատունը :

Ողբացեալը ծնած էր Պոլիս 1900ին :

Յաճախած է Գատը Գիւղի Մխիթարեան եւ Պոլսոյ Սուլթանիյէ վարժարանները :

Հիմնադիրներէն եղած է Պոլսոյ Նաւասարդ, Փարիզի Յարդգող եւ Մենք գրական խմբակցութեանց :

Աշխատակցած է Պոլսոյ Ճակատամարտին, Յառաջի, Մենքի, Զուարթնոցի, Աթէնքի Նոր Օրին եւ համանուն տարեգրքին :

Վերջին տարիներուն ամէն բանէ քաշուած կ'ապրէր եւ հայկ. կեանքի հետ միակ կապը մնացած էր՝ «Յառաջ»ը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻԱ մէջ մեռած է Ատուր Լեւոնեան, որ հիւրաբար Ամերիկա կը գտնուէր : Հալէպի ծանօթ հայ ազգային դէմք մըն էր եւ կարկառուն ներկայացուցիչներէն Այնթապի հերոսամարտին, ուր կը ճանչցուէր իբրեւ «Ատուր Փաշա» :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ տեղի ունեցած է Լիբանահայ Օգն. Խաչի 20րդ պատգամաւորական ժողովը : Ներկայ եղած են 18 մասնաճիւղերու պատգամաւորներ : Օգն. Խաչը անցնող տարեշրջանի ընթացքին 112.754 լ. ոսկի մուտք ունեցած է եւ 100.176 լ. ոսկի ելք : Շրջ. վարչութեան անդամ վերընտրուած են նախորդ Շրջ. վարչութեան անդամուհիները՝ Տիկիններ Լ. Սասունի, Վ. Խաթանասեան, Տ. Գրուչեան, Ա. Հայկականեան, Վ. Ֆէթթէլեան, Ա. Արծրունի, Գըլըճեան, Վ. Տէր - Կարապետեան եւ Ա. Ուրֆալեան :

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ մէջ, Յունիս 20ին, բացումը կատարուած է տպաշար մեքենային զոր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի տպարանին նուիրած է Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը : Ներկայ եղած է Փորթուկալի դեսպանը : Տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն մը եւ Խորէն Ա. Կաթողիկոսը խօսք առնելով, օրհնած է Գալուստ Կիւլպէնկեանի յիշատակը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (165)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Դէպքէն չորս հինգ օր առաջ կառապան Մկրտիչ ախոռէն մեկնած է. ժօժ եւ ձիապարման Երուանդ, եղեռնական դէպքին առտուն կանուխ, կառքը պատրաստած են : Երուանդ՝ իր դրացիներուն «Գիւղ կ'երթանք կոր, մնաք բարով»ի պէս նշանակալից խօսքեր բրած է, եւ միջեւնները մեկնած են առանց անգամ մըն ալ վերադառնալու : Անկէ ետք ոչ կառքը եւ ոչ ձիերը տեսնուած են հոն : Քննութեանց եւ խուզարկութեանց միջոցին գտնուած են գլխարկներ, որոնք ժօժինն են, ինչպէս նաեւ կարգ մը ռուսերէն գրքեր :

Այս միջոցին հասաւ Վիէննայի Օսմ. դեսպանատան կողմէ ղրկուած ընդարձակ պատասխանը, որմէ կը հասկցուէր, թէ կառքը ճշմարտապէս Վիէննայի Նաւէլտօրֆէր կառքի գործարանին մէջ շինուած էր, եւ անցեալ Ապրիլի երկրորդ շաբթուան մէջ Մարի Զայց անուն կին մը, ընկերակցութեամբ երկայնահասակ մեծ մօրուքով, պուլկարերէնէ զատ ուրիշ լեզու չգիտցող մարդու մը, եկած էր գործարանին վաճառատունը, հաւնած էր Վիքթորիա կառք մը եւ փափաքած էր, որ կառապանի աթոռակը քիչ մը լայն ըլլայ : Կառքերու աթոռակը սովորաբար 38× 30 սանթիմ կ'ըլլայ մինչդեռ կինը պնդած էր, որ 45 × 40 սանթիմ ըլլայ, գործարանատէրը թէեւ առարկած էր, թէ իր այդ ձեւին մէջ կառքը շատ տգեղ պիտի ըլլար. եւ սակայն կինը պնդած էր իր առաջարկին վրայ, հետեւաբար անոր հաւնած այս Վիքթորիա կառքին աթոռակը անոր փափաքին համեմատ փոխուած էր եւ կառքը ծախուած էր Ապրիլ 26ին :

Յետոյ յանձնարարուած էր կառքին թուղթերը Պ. Բանկէր հասցէով Սիլվիօ Րիչչիի անուան ղրկել Պոլիս, փրանսական թղթատարով : Բայց գործարանը, այս յանձնարարութեան հակառակ, սըխալմամբ փոխանակ փրանսականի, աւստրիական թղթատարով ղրկած էր : Կառքը գնող կինը, Մարի Զայձ, Մայիս 21ին, Ֆիլիպպէէն ապահովագրուած հեռագրով մը հարցուցած էր գործարանատիրոջ, թէ ինչո՞ւ կառքը Պոլիս չէ ղըրկուած :

Նոյնպէս Մայիս 29ին Բերայի հեռագրատունէն 4598 թուահամարով եւ Րիչչի ստորագրութեամբ հեռագիր մը քաշուած էր Վիէննայի գործարանին, որով կը խնդրուէր թուղթը յանձնել փրանսական թղթատարութեան մէջ հասցէ ունեցող Բանկէրի : Անկէ զատ նոյն հեռագիրը կը խնդրէր նաեւ որ Թրիէսթէի գործակալին ալ տեղեկութիւն տրուի այս մասին :

Վիէննական գործարանը անմիջապէս գործադրած ըլլալով իր յաճախորդներուն այս փափաքը, Սիլվիօ Րիչչի անուն անձը մաքսէն ստացած է կառքը :

Վիէննայի Օսմ. դեսպանատան ղրկած այս տեղեկութիւնները կատարելապէս կը համաձայնէին Դատաքննութեանց ձեռք բերած արդիւնքներուն :

Սիլվիօ Րիչչի բռնուած անձը Բերայի աշխարհիկ շրջանակներուն մէջ ծանօթ անձ մը դարձած էր թէեւ, բայց միշտ անունը կը փոխէր. տեղ մը ճաղատ Ալիսթիտի կ'ըլլար, տեղ մը Ալֆոնս, տեղ մը Քառլօ եւ տեղ տեղ ալ Ալֆոնս Վօլան կամ Լահան : Այս անձը շատ մը տեղեր բնակելէ ետք, սենեակ մը վարձած էր Բերա, Բէշկիրճի փողոց, Մատամ Ժագ Մէնայի վարձած տանը մէջ եւ կը շարունակէր հոն բնակիլ մինչեւ եղեռնական դէպքէն օր մը առաջ : Այս յայտնութիւններէն անմիջապէս վերջ, ըստ օրինի ասոր սենեակն ալ խուզարկուեցաւ, ուր երկու տպագիր տետրակներ գտնուեցան, որոնք կը հաստատէին անոր անիշխանական ու յեղափոխական գաղափարները եւ զանոնք տարածելու եւ ընդհանրացնելու նկատմամբ ըրած փորձերը :

Քննութիւն կատարուեցաւ նաեւ հաստատելու համար ինքնութիւնը անոր, որուն քով կ'աշխատէր կառապան Մկրտիչ եւ հաստատուեցաւ որ անցած տարի Բերա վարձու կառք տուող վաճառական Վաֆիատիսէ ու Միխալէ 18 ոսկի վարձքով կառք մը վարձած է Րիխս անուն Ռուս մը :

Այս Ռուսը կառքը գնած ատեն ըսեր է, թէ ինքը կառապան մը ունի, հետեւաբար կառապան չուզեր : Սակայն կառք վարձու տուողները նկատելով՝ որ անծանօթ կառապան մը պէտք է որ մէկ քանի օր իրենց ձիերուն բնաւորութիւնը սորվի, եւ մանաւանդ նկատելով որ իրենց կառքն ու ձիերը նիւթական բաւական կարեւոր արժէք մը ունին, զորս չեն կրնար անծանօթ մէկու մը յանձնել, ըսեր են, թէ պէտք է անպատճառ իրենց կառապան մը տան :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

— ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 29 —

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մըրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարուոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ։

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐԱՄՊԵԼ։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները։

×

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին։

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով։

ՆՈՒԷՐ

ԺԱԳ Գ. Շեխիկեանի համալսարանական յաջողութեան առթիւ (բժշկական վկայական) Մարսէյլէն Պ. Յարութիւն Տէրոյեան քսան ֆրանք կը նուիրէ Յառաջի *բարգաւաճման։*

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱԽԱՔՈՅԹ ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէն վերջ Րիւ Ժէի *սրահը, ընկերական հաւաքոյթ, (պիւֆէ, պար, եւայլն)։*

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, ինչպէս նաեւ Լիոնի, Տէսինի, Վիէնի, Վալանսի, Սէն Էթիէնի խումբերը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ, Պօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հիմնարկութեան եւ անուան տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենայ հանգուցեալ հիմնադիրներու՝ Պալաճեան Ս. Հօր, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի *եւ* Ո. Անտուրեանի, *ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ Մշակոյթի Տան հիմնադիրներուն եւ եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան նիւթապէս օժանդակող ու կամաւոր աշխատողներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ։*

ԶԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՄԱՍՆԱԽՈՒՄԲԻ

Ի նպաստ իր բարեսիրական ձեռնարկներուն։ Այս Կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր Քարլթոն - Քօրնիշ *ծովահայեաց գրօսավայրը,* 395պիս, Փրոմընատ տը լա Քօրնիշ *(Մարսէյլ)։*

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մատչելի պիւֆէ։

Աննպաստ օդի պարագային չքեղ պարասրահ։

Մուտք 10 ֆրանք, ուսանողներու եւ երիտասարդաց 5 ֆրանք։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի տղոց առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9.35ին շոգեկառքով, Կառ տը Լիոնէն *։ Հաւաքավայր* Կառ տը Լիոնի *մեծ ժամացոյցին* (Կրանտ հօրլօժ) *ներքեւ ժամը առտուան* ճիշդ *7.30ին։*

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. ներկայացուցչական ժողովը տեղի կ'ունենայ 29 եւ 30 Յունիս։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ներկայացուցիչները, այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ։

ՊՕՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր բոլոր ընկերներուն թէ յառաջիկային տեղի պիտի ունենան ներկայացուցչական եւ շրջանային ժողովները, այս առթիւ իր ընկերները բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9.30, կը վերջանայ 11.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Րիւ Փօլ Տէրուլէտ *(Պուա Քոլոմպ)։*

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, պար, թրամախօսութիւն եւ ներկայացում ղեկավարութեամբ ուսուցչին։

Մուտք 3 ֆրանք։

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին,
8 bis, Rue des Ternes, Métro Porte Maillot
իրիկունը 20.30ին 28 Ավընիւ Պուրկէն, Իսի։
Կը խօսի Վերապատ. Ա. Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ *(Ամերիկայէն)*։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Անի կոմիտէն պիտի տօնէ Հերոսներու Օրը, Յուլիս 28ին Կիրակի օր։

×

Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի Իսիի դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Մըտոնի անտառին մէջ։

Pour Vos Travaux de Peinture
ԴԻՄԵՑԷՔ
DJAMDJIAN KEVORK
67, Bd. de Vaugirard
PARIS (15e)
Ժամը 10էն 12 հեռաձայնել
PRO. 82-38

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Լիոնի Հայոց նորակառոյց եկեղեցիի օծման եւ Ազգ. ՏԱՆ բացումին հանդիսութիւնները պիտի կատարուին, ձեռամբ Հայրապետական Պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, եւ բարձր նախագահութեամբ Լիոնի Քաղաքապետ Պ. ԼՈՒԻ ԲՐԱՏԷԼԻ, ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցի.—

ՇԱԲԱԹ, 29 Յունիս, *Դռնբացէքի արարողութիւն, երեկոյեան ժամը 5ին։*

ԿԻՐԱԿԻ, 30 Յունիս, *սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ, ժամը 8ին։*

Պատարագ ժամը 10ին։

Օծման արարողութիւն առաւօտ ժամը 11ին։

Հիւրերուն համար ճաշկերոյթ [illegible] ընդունելութիւն, ժամը 13ին, նորակառոյց սրահին մէջ։

Նկատի ունենալով օրուան վեհութիւնը եւ օտար բարձրաստիճան հիւրերու ներկայութիւնը, ջերմապէս կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն, ըլլալ լուրջ եւ կարգապահ, հանդիսութիւններու ընթացքին։

Նոյն օրը, Կիրակի, ժամը 14ին տեղի պիտի ունենայ հացկերոյթ։ Մասնակցիլ փափաքողները շաբթուան ընթացքին կրնան դիմել եւ արձանագրուիլ Ազգ. Միութեան անդամներուն մօտ, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան։

Ժամը 17ին, Ազգ. Տան մէջ մեծ գարահանդէս մասնակցութեամբ տեղւոյն երեք երիտասարդական միութեանց։

Ամբողջ արարողութիւնը պատկերաշարժ [illegible] պիտի տրուի։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18.30 – 20.30 *եւ Շաբաթ օրերը՝* 15էն 19, *Մշակոյթի Տուն,* 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կօլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈԲԼ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՒՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ – Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօքուա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 – 9 Րիւ Կրինեան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

Սեփական միջոցներով եկողներէն կանխավճար՝ 50 *ֆրանք։*
Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 *ֆրանք։*
(Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13)։

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Երբ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն։ Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք *— ծածկոցներ.—*

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որուն շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 – 22 *վարժարանին մէջ։*

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն *եւ հաճելի անակնկալներ։*

Դիւրամատչելի պիւֆէ — *Տախքերու մասնակցութիւն* 2,50 *ֆր.։*

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյօն։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 29 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 29 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9643
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — No 9643

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՋՈՅԳ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Տարագրի մեր անստոյգ եւ տժգոյն կեանքին մէջ մեծապէս մխիթարական երեւոյթ է փարիզեան շրջանին մէջ գոյութիւնը հայկական երկու միջնակարգ վարժարաններու, մէկը մանչերու, միւսը աղջիկներու համար: Երկու ուխտատեղիներ այս օտար աստղերուն տակ: Ինքնապաշտպանութեան զոյգ ամրոցներ:

Առաջինը՝ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը 117 տարուան պատմութիւն ունի, հիմնուած ըլլալով 1846ին՝ Փարիզի 15րդ թաղամասի Մէսիէօ փողոցին մէջ: Ճառորդ դար Գաբրիէլ Այվազովսքիի, Ղեւոնդ Ալիշանի եւ Վենետիկի Մխիթարեանց ուրիշ ծանօթ վարդապետներու ղեկավարութեան տակ փայլուն շրջան մը բոլորելէ եւ ազգին օգտակար, նոյնիսկ կարգ մը նշանաւոր դէմքեր հասցնելէ ետք, 1870ի Ֆրանքօ-Գերման պատերազմին պատճառաւ փակուած էր: Շէնքն ալ ծախուած զօրավար Քասթէլնոյի ընտանիքին:

Մխիթարեան միաբանութիւնը մեծ զոհողութիւններով 1928ին գնեց մարքիզուհի Փոնփատուրի Սեւրի դղեակը, Սէնի ափերուն վրայ եւ վերաբացաւ վարժարանը, լոյս-քաղաքի Հայութիւնը օժտելով լուսաւորութեան փարոսով մը:

1922 Սեպտեմբերի Իզմիրի աղէտէն վերջ ստուարացած էր Ֆրանսայի, մասնաւորապէս Փարիզի հայկական գաղութը: Հայկական երկրորդական վարժարան մը անհրաժեշտութիւն էր դարձած: Հին գաղութի ջօջերը չէին զգար նման ձեռնարկի մը օգտակարութիւնը: Նորեկները գաղթական էին դեռ եւ ուրիշ աւելի կենսական հոգեր ունէին:

Այս պայմաններուն տակ նախախնամական բարիք մը եղաւ նախաձեռնութիւնը Մխիթարեան միաբանութեան, որուն յաւէտ երախտապարտ է Ֆրանսայի Հայութիւնը:

Վերջին պատերազմին պարտադրած ժամանակաւոր ընդհատումէն եւ ամբաստանումներու պատճառած աւերներու դարմանումէն ետք վարժարանը անխափան կը շարունակուի, տարուէ տարի աւելի կը բարգաւաճի եւ նորանոր յաջողութիւններ կ'արձանագրէ: Աշակերտներու թիւն է 115:

Մեր միւս կրթական հիմնարկութիւնն է Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը, որ նոյնպէս հին պատմութիւն ունի, հիմնուած ըլլալով Պոլսոյ մէջ 1879ին:

Այս դպրոցն ալ մեզի կը ներկայանայ փառքի անցեալով մը: Ամբողջ 43 տարի հազարաւոր աշակերտուհիներ ուսած են Պոլսոյ վարժարանին մէջ, որ գաւառի հայ դպրոցներուն ուսուցչուհիներ պատրաստող տնկարան մըն է եղած:

Աղէտը գաղթական դարձուց այս վարժարանն ալ: 1922ի աշնան շուրջ ինը աշակերտ սանուհիներ փոխադրուեցան Աթէնք, ուր ժամանակաւոր հանգրուան մը միայն եղաւ: Յաջորդ տարին Դպրոցասէրը բացուեցաւ Մարսիլիոյ մէջ, ուր մնաց մինչեւ 1928, հուսկ ուրեմն հաստատուելու համար Փարիզի արուարձաններէն Ռէնսիի մէջ:

Պատերազմի ցնցումներէն ազդուեցաւ նաեւ այս հաստատութիւնը, որ գրեթէ արդիւնքի ձեւ ստացաւ: 1946ին վերակազմուած խնամակալութեամբ եւ ուսուցչական կազմով նոր թափ մը առաւ վարժարանը, որ 1948ին Լիւսէի աստիճանին բարձրացուեցաւ, Ֆրանսական միջնակարգ դպրոցներու ծրագրով:

Զանազան պատճառներով ցարդ կարելի չէ եղած Բ. եւ Ա. դասարաններ կազմել, աշակերտուհիները պսակաւորի թեկնածութեանց պատրաստելու համար: Խընամակալութիւնը ջանքեր կ'ընէ այս ուղղութեամբ:

Վարժարանի աշակերտուհիներու թիւն է 75: Սրահի եւ փակ զբօսավայրի մը պակասը զգալի է: Յոյս կայ որ շնորհիւ նուիրատուութեանց հնարաւոր դառնայ դպրոցը օժտել այս յարմարութիւններով:

Մեր զոյգ վարժարաններու աշակերտներու թիւը կարելի կ'ըլլայ կրկնապատկել՝ իրենց հողերուն վրայ նոր շէնքերու կառուցումով:

Ի՞նչ կը մտածէ այս մասին Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԱԼ ԻՐ ՊԵՐԼԻՆԸ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎ

Մինչ Քենըտի գացած է տեսնելու իր նախնեաց բնակավայրերը, Իրլանտայի գիւղերուն մէջ, Խրուշչեւ Արեւելեան-Պերլին կը հասնէր Ուրբաթ օր:

Արդէն, Հինգշաբթի օր քաղաքը դրօշազարդուած, կը պատրաստուէր ընդունելու խորհրդային վարչապետը: Կ'ըսուի թէ Խրուշչեւ կէտ առ կէտ պիտի պատասխանէ Քենըտիի ճառին, նկատի առնելով որ խորհրդային վարչապետը կը խորհի թէ այդ խօսքերով Միացեալ Նահանգներու նախագահը ասպարէզ կարդաց իրեն:

Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութիւնները եւ մամուլի սպասարկութիւնները կը փորձեն շեշտել թէ Խրուշչեւի այցելութիւնը զուտ բարեկամական բնոյթ մը ունի, Ուլպրիխթի տարեդարձին առթիւ, բայց ժողովուրդին եղած կոչերը եւ քաղաքին դրօշակները ու զարդարուն կերպարանքը չեն խաբեր ոչ ոք: Կարմիր մեծ տօն մը կը պատրաստուի:

Միւս կողմէ Պերլին հասած լուրերու համաձայն, համայնավար կարգ մը ուրիշ ղեկավարներ ալ արեւելեան-Պերլին պիտի ժամանեն եւ տեսնուին խորհրդային վարչապետին հետ: Հաւանական է որ համայնավար վերին ժողով մը գումարուի, արդարեւ Արեւելեան-Պերլին կը հասնին՝ Նովոթնի, չեխ ընդհ. քարտուղարը, ,Վարշաւայէն՝ Կոմուլքա, Պուքրէշէն Կէորկիու-Տէյ: Խրուշչեւի եօթներորդ այցելութիւնն է արեւելեան Պերլին ուր եկած է 1955ին, 57ին, 58ին, 59ին, 60ին եւ 63ին:

× Քենըտի Հռոմ կը հասնի Երկուշաբթի օր ուր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ իտալացի ղեկավարներուն հետ եւ յաջորդ օրն ընդունուի Պապին կողմէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԸ պատասխանած է Խրուշչեւի շնորհաւորական հեռագրին հետեւեալ ձեւով.— « Ձեր հեռագիրը մեր հոգիին մէջ ոգեկոչեց յիշատակը ռուս ժողովուրդին, անոր գարաւոր եւ քրիստոնեայ պատմութեան, մինչ Աստուծմէ կը խնդրէինք որ այս ժողովուրդը իր բարգաւաճման մէջ եւ լաւ կարգի դրուած իր ընկերային կեանքին մէջ կարենայ հարուստ օժանդակութիւն մը բերել մարդկութեան բարգաւաճման եւ արդար խաղաղութեան մը դատին աշխարհի վրայ »:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ հասած լուրերու համաձայն կատաղի կռիւներ տեղի կ'ունենան իրաքեան զօրքին եւ քրտական ուժերու միջեւ: Ըստ Պաղտատի ձայնասփիւռին քրտական հինգ քաղաքներ անձնատուր եղած են յարձակումներէն ետք:

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ անդրադառնալով Պուտեֆի խնդրին յայտարարեց թէ գաւառներէն կապ ունէին աշխարհականներուն հետ: Վարչապետը այս ճառը խօսեցաւ արաբերէն եւ ակնարկելով ափրիկեան այն երկիրներուն որոնք ցարդ օտար հողատարութիւն կը վայելեն, շեշտեց.— պիտի օգնենք անոնց զէնքով, դրամով: Զինուորներ պիտի ղրկենք անոնց: Տասը հազար ալժերացի կամաւորներ պատրաստ են Անկոլա մեկնելու, եթէ ուզենք յիսուն հազար հոգի կը ղրկենք: Պեն Պելլա պատրաստ է նաեւ գինելու տասնմէկ միլիոն Ալժերացիները որպէսզի փողոց իջնեն եւ «վերջնականապէս փորեն պատեհապաշտներու եւ յետադիմականներու փոսը»:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ, կացութիւնը շատ յըստակ չէ եւ տագնապ մը ծագեցաւ երբ վարչապետ Սալահ Պիթար Դամասկոս հասաւ, Ալժերիայէն վերադառնալով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պատուիրակութիւնը որ ներկայ պիտի ըլլայ Պօղոս Զ.ի օծման պիտի գլխաւորուի վարչապետ Փոմփիտուի կողմէ: Կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն Տիեզերական ժողովին Բ. նստաշրջանը պիտի սկսի Սեպտեմբեր 29ին: Պօղոս Զ.ի օծման արարողութեան ներկայ պիտի ըլլան Պելժիոյ թագաւորն ու թագուհին եւ այլ պաշտօնական անձնաւորութիւններ: Արարողութիւնը ուղղակի պիտի տրուի (էօրովիզիոն) Կիրակի օր ժամը 18էն սկսեալ:

ՀԱՍԱՆ Բ. կը շարունակէ իր այցելութիւնը Փարիզ: Հինգշաբթի օր Վերսայլ այցելեց: Թագաւորը միայն պտուղի ջուր կը խմէ, ընդունելութեանց ընթացքին հրամցուած բոլոր ոգելից ըմպելիները հիւրերուն համար են միայն:

ՓԱՐԻԶԻ երթեւեկը աննախընթաց խըճողումներու եւ անկանոնութեանց տեղի տուաւ Հինգշաբթի մեթրոյի գործադուլին հետեւանքով: Ցուրտն ու անձրեւն ալ վրայ հասնելով անտանելի վիճակ մը ստեղծեցին աշխատող դասակարգին համար որ միայն քալելով կրնար աշխատավայր հասնիլ: Անկանոնութիւնները շարունակուեցան Ուրբաթ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանը (քնեսէթ) 43ի դէմ 64 ձայնով վստահութիւն յայտնեց նոր վարչապետին՝ Էշքոլի եւ իր դահլիճին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր վարչապետը՝ Փանայոթիս Փիփինէլիս 14ի դէմ 172 ձայնով խորհրդարանին վստահութիւնը ըստացաւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ տեղեկատուութեան նախարարը յայտնեց թէ Քենըտիի Գերմանիա ճամբորդութիւնը մրցում մը չէ «Շառլօ կոփամարտիկին եւ Ճօնի կըռփամարտիկին միջեւ»: Արդէն ծանօթ է որ տը Կոլ Գերմանիա կ'երթայ Յուլիսին թէեւ այս լուրը չի հակասեր այն կարծիքին թէ երկու ղեկավարներուն ճամբորդութիւնը մրցումի ձեւ առած է:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԷՌԻՈՅԻ ՃԱՌԸ

ԽՄԲ.— Լիոնի եկեղեցւոյ օծման առթիւ, շահեկան նկատեցինք կրկին հրատարակել այն ճառը զոր նախագահ Էռիօ, Լիոնի երբեմնի քաղաքապետը արտասանած էր ճիշդ ինը տարի առաջ, 1954 Յունիս 26ին, հիմնարկէքի օրը:

Ծերունի այլ բազմավաստակ քաղաքապետը ի տես իր յառաջացած տարիքին, կ'ափսոսար որ իր աչքով պիտի չտեսնէր ձեռնարկին աւարտումը եւ անձամբ պիտի չկարենար մասնակցիլ հանդիսաւոր Օրհնման: Արդար է որ յիշատակուի ան այսօր՝ անցեալի իր խօսքով:

Monseigneur, Mesdames, Messieurs,

Je suis à la fois très honoré et très touché d'avoir été appelé à présider cette cérémonie à la fois si émouvante et si intéressante qui rassemble les Arméniens de Lyon autour de leur future église et du Foyer de culture et d'aide sociale qu'ils se proposent de créer.

Je vous prie Mesdames et Messieurs, et si vous me permettez cette expression, mes chers Amis, de voir dans ma présence au milieu de vous, au milieu de vos familles, la preuve de l'estime que la France, d'une façon générale et d'une façon plus particulière la Ville de Lyon professe pour la colonie arménienne.

Ces sentiments d'estime que je suis venu traduire sont la récompense de votre travail silencieux et fécond que vous a si profondément incorporés cette cité.

Voilà bien longtemps que je suis en relation avec les Arméniens de Lyon puisque voilà bientôt 50 ans que je dirige cette ville. Je puis rendre témoignage, un témoignage public de leur esprit civique et surtout ce qui nous est si profondément sensible, de leur attachement à la France.

Il est vrai que dans tous les malheurs de votre patrie, la France s'est tenue à vos côtés. Elle vous a aidés de son mieux, elle vous a accueillis, elle vous garde aujourd'hui son estime affectueuse et en même temps que je vous apporte un témoignage de ma bienveillance et de l'amitié des Lyonnais, je vous apporte mes vœux pour les établissements que vous allez créer.

Il est bien probable que je n'en voie pas l'achèvement. Il était prudent de votre part de m'inviter à la pose de la première pierre, parce que le jour où vous poserez la dernière suivant les probabilités, je ne serai plus au milieu de vous. Mais je vous laisse mon souvenir, je vous laisse mon amitié, je vous laisse l'indication que je donne pour mes successeurs d'avoir à vous aider et à vous aimer.

Je connais un peu (moins que vous-mêmes assurément) mais un peu cependant les fastes, les traditions de votre patrie. J'ai été profondément remué lorsque tout à l'heure j'ai entendu l'un d'entre vous crier « Vive la France ». La France, voyez-vous mes chers amis, elle peut avoir ses défauts, elle a certainement ses défauts : mais le peuple français, il a une grande qualité : il a du cœur.

Il est bon, il déteste l'injustice, il déteste la cruauté, il déteste l'usage arbitraire de la force. C'est au nom de ces sentiments que nous vous avons accueillis, et c'est cela qu'est venu vous dire tout simplement le Maire de la Ville de Lyon, le vieux Maire de la Ville de Lyon qui vient simplement vous déclarer comme pour l'ensemble de ses concitoyens : qu'il vous aime bien et qu'il vous souhaite dans les maisons que vous allez créer, beaucoup de succès et de bonheur.

Aimez la justice, aimez la bonté, aimez le devoir envers les autres, aimez la paix et c'est ainsi que vous serez considérés comme ayant droit à ce titre qui nous est à nous-mêmes si cher, au titre à la fois d'Arméniens et de Français.

EDOUARD HERRIOT.

(Discours prononcé le 26 Juin 1954, lors de la Cérémonie de la pose de la première pierre de l'Eglise Arménienne de Lyon).

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

(ՓՈԽԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԻ)

Ա.

Հաւատաք կամ ոչ, պիտի պատմեմ ես զայն, քանի որ ենթական վաթսունը անց պարկեշտ անձ մըն էր եւ ոչ մէկ պատճառ ունէր կատակելու :

Ահա թէ ինչ պարագաներու մէջ լսած էի իր պատմութիւնը :

Վերջին անգամ պաշտօնավարած դըպրոցիս Ե. կարգի աշակերտներէն մէկը՝ չարթուան մէջ քանի մը անգամ կը բացակայէր դասերէն, ինչ որ լրջօրէն կ'ազդէր իր նիշերուն վրայ :

Երկտողով մը Հայրը դպրոց հրաւիրեցի, բացատրելու համար ասիկա իրեն ու միասին դարման մը գտնելու :

Նոյն օրը, աշակերտութեան մեկնելէն ետք, տեսչարան կը մտնէր վաթսունը անց բարձրահասակ ու ժպտադէմ մէկը : Երբ տուաւ իր անունն ու մականունը, իմացայ թէ հայրն էր խնդրոյ առարկայ աշակերտին :

Հրաւիրեցի, որ նստէր ու անցայ խօսքի գաւկին դասերէն ետ մնալու անպատեհութիւններուն, խնդրելով այս առթիւ իր աջակցութիւնը, որպէսզի իր ընթացքով յոռի օրինակ չդառնայ ընկերներուն, եւ աւելին, չկրկնէ իր կարգը :

Ուշադրութեամբ լսելէ ետք զիս, ըսաւ թէ վերջերս տղուն առողջութիւնը խանգարուած էր : Բժիշկին յանձնարարութեամբ պէտք չէ նեղէին զինք ու մտային ծանր զբաղումներով յոգնեցնէին : Արդար գտաւ եղած դանգատը եւ յաւելց, թէ նման դիտողութիւններ ստացած էր նաեւ տեղական վարժարանի տնօրէնութենէն, որուն նոյնպէս բացատրած էր ամէն ինչ : Հաշտուած էր ուքեմն տարուան մը կորուստին հետ եւ կ'ուզէր, որ ձեւով մը բացատրէինք գաւկին պարագան՝ ընկերներուն ալ : Ապա՝ մայրենի լեզուին մէջ անոր տկարութիւնը վերագրեց մասամբ մօրը հայերէն չգիտնալուն, բայց աւելցուց. — երբ երեսուներհինգ տարի առաջ հոս եկայ, հայ աղջիկները քիչ էին ու չէին ուզեր պարզ արհեստաւորի մը հետ ամուսնանալ, եւ իմ բոյնս ունենալու համար ակամայ փնտռեցի օտարուհի մը :

Կը խօսէր մտերմիկ եղանակով մը, ինչ որ մղեց զիս հարցնելու, թէ ո՞ր տեղացի է :

— Սեբի - Հիսարցի եմ, ըսաւ, ու չարունակելով աւելցուց, թէ առաջին աշխարհամարտին, ուրիշներու պէս իրենք ալ տեղահան եղած ու տարուած էին Պոզանթի : Հոն կորսուած կամ աքսորի հանուած եւ սպաննուած էին իր ծընողքը : Նոյնը պատահած էր հասակակից եւ համաքաղաքացի եօթնէն ութ տարեկան եօթը փոքրիկներու, որոնցմէ քիչ մը աւելի մեծ էի ես : Իրիկուն մը տեսանք, որ ոստիկաններ սկսան մեզմէ աւելի մեծ տղաքը ժողվել ու խարազանելով դէպի արգելարան մը մղել : Զգացինք որ վըտանգի ենթարկուած ենք նաեւ մենք. մէկտեղուեցանք, որոշեցինք առտուան դէմ փախչիլ եւ ապահով անկիւն մը ապաստանիլ : Մեզի միացաւ նաեւ տասնըմէկ տարու որբ աղջիկ մը, եւ որոշեալ ժամուն, վրաններու մօտէն սողոսկելով բռնեցինք դէպի լեռ երկարող անտառին ճամբան : Բնազդօրէն կը զգայինք, թէ որեւէ աղմուկ կամ աղաղակ կրնար մեր փախուստը երեւան հանել ու դառնալ մեր կորուստին պատճառ, ուստի՝ մեր արցունքները կուլ տուած, սկսանք մագլցիլ ծմակներու կողն ի վեր ու երկար ատեն յառաջանալ : Ո՞ւր կ'երթայինք : Չէինք գիտեր : Մահուան երկիւղը մղած էր մեզ այս արկածախնդրութեան, երբ բացատի մը առջեւ նըշմարեցինք, լերան մէկ կողին, քարայր մը : Մօտեցանք, տեսանք հոս - հոն տերեւներու կոյտեր :

Թուրքերու ձեռքէն ազատելէ ետք, ցուրտին եւ անօթութեան մասին չէինք մտածեր :

Կողք - կողքի նստանք. ոմանք կուլային, ուրիշներ չոր տերեւներով մարմիններնին կը ծածկէին ու կ'աշխատէին տաքնալ :

Յոգնութենէ սպառած՝ քանի մը փոքրերու քունը տարած էր, երբ յանկարծ խշրտուքներ լսուեցան քարայրին առջեւի դեղնած տերեւներուն վրայ : Ձայնին ուղղութեամբ աչքերնիս յառած՝ կը սպասէինք սրտատրոփ, երբ քարայրին մուտքին նշմարեցինք կասկածոյն մեծ արջ մը, իր երկու թոժիկներով :

Պապանձած՝ քաշուեցանք պահ մը, եւ բնազդական ինքնապաշտպանութեան խըղճալի փորձի մը պահուն արթնցուցինք մեր կողքին պառկած փոքրիկները, որոնք երբ տեսան անտառներու իշխանը, սարսափէն պոռալ սկսան : Ու մինչ բոլորս ալ կը սպասէինք գազանին մեր վըրայ յարձակելուն, պատահեցաւ անըսպասելին : Արջը, փոխանակ ներս գալու, գլուխը դարձուց եւ ձագերուն հետ հեռացաւ : Դուրսը ոչ մէկ ձայն : Այն ատեն դուրս ելանք մեր ապաստանարանէն, տեսնելու համար թէ ո՞ւր գացին իրական տէրերը քարայրին, որովհետեւ, հակառակ դեռ անփորձ տղաք ըլլալնուս, հասկցանք, թէ անձաւին գոսացած տերեւները գիշերային անոնց հանգիստին համար էր : Վտանգէն ազատած՝ բոլորս ալ ընդունեցանք, որ ուշ կամ կանուխ արջը պիտի վերադառնար իր բնակարանը, ուր մնալ անկարելի կը թուէր մեզի : Բայց ո՞ւր երթայինք : Անծանօթ եւ վըտանգաւոր այդ ամայքներուն մէջ ո՞ւր փնտռէինք ապահով անկիւն մը գիշերելու համար : Որոշեցինք մինչեւ երեկոյ մնալ հոն, ապա իջնել դէպի արտերն ու պարտէզները, մեր սնունդին համար ցորենի եւ բոյսերու մնացորդներ փնտռելու :

Հակառակ ուժասպառ ու յոգնած ըլլալնուս, քնանալ չկրցանք սակայն : Արջին քարայր վերադարձն ու անակնկալ մեկնումը խորապէս ազդած էր մեր վըրայ :

Այսուհանդերձ, որոշեցինք որ մեզմէ երկուքը իբրեւ պահակ հսկեն քարայրէն քանի մը մեթր հեռու ծառի մը ետեւ, եւ երբ նշմարեն բացատի մուտքին արջին վերադարձը, ձայն տան ներսը մնացողներուն, որպէսզի փախչելով հեռանան :

Քառորդ ժամ հազիւ անցած էր, երբ լեղապատառ ներս խուժեցին մեր երկու ընկերները, իմացնելով որ գրկին մէջ բաներ մը բռնած երկու ոտքերուն վրայ դէպի քարայր կուգար արջը, ձագերն ալ ետեւէն : Փախուստ տալու ժամանակ չկար, արջը կանգնած էր քարայրի մուտքին ու մենք սահմռկած էինք : Մեր զարհուրանքը նշմարելով՝ ան կանգ առաւ պահ մը, վար դրաւ երկու թաթերուն մէջ գրկած իր բեռը, որ անտառի վայրի տանձերէ, ընկոյզէ եւ սալորէ բաղկացած էր : Ու գլուխը վար ծռած, թաթերով սկսաւ դէպի մեր կողմը հրել բերածները : Որպէսզի հասկցնէ մեզի, թէ իր կողմէ նուէր է, հրեց պտուղները մեզմէ ամէնէն փոքրին առջեւ ու սկսաւ մռմռալով լիզել իր թոժիկները, որոնք կը ցատկռտէին իրենց մօր շուրջը :

Սպանդի այդ արիւնոտ օրերուն, երբ մեր կեանքը մազէ միայն կախուած էր, վայրի կենդանիի մը այս կեցուածքը հըրաշքի համազօր շնորհ մը ընդունեցանք մենք, եւ որպէսզի յայտնենք մեր գոհունակութիւնն ու երախտագիտութիւնը, մեզմէ ամէնէն համարձակները երկարեցին իրենց ձեռքերը արջին ձագերուն ու սկսան շոյել անոնց գլուխը : Ասիկա յայտնօրէն ուրախացուց մայր արջը, որ մեր համարձակութիւնը խորացնելու համար խոկոյն դուրս ելաւ քարայրէն, այս անգամ ընելով այնպէս, որ ձագերը ատեն չունենան իրեն հետեւելու ու մնան մեր մօտը : Մենք չկրցանք բացատրել արջին այս անակնկալ մեկնումին շարժառիթը, բայց աւելի համարձակութիւն ունեցանք ձագերը շոյելու եւ սիրելու : Թոժիկները շուտով մտերմացան մեզի : Մինչ այդ՝ սկսանք ուտել բերուած պըտուղները, առանց մոռնալու անոնցմէ բաժին հանել նաեւ ձագերուն, որոնք զարմանալի կերպով անտարբեր էին, ինչ որ փաստ էր, թէ արդէն կուշտ էին :

Հազիւ կերած էինք պտուղները եւ քիչ մը կազդուրուած, երբ երրորդ անգամ ըլլալով լսեցինք տերեւներու խշրտուքը, ապա մուտքը քարայրէն ներս մայր արջին, որ այս անգամ իր թաթերուն մէջ բռնած էր գոգաւոր մեծ դդում մը՝ ջուրով լեցուն :

Մեր սնունդին մասին խորհող կենդանին չէր մոռցած ջուրը : Կը զգար, թէ վտանգ մը մղած էր կիսամերկ ու զըրկախտ փոքրիկները լերան այդ ամայքներուն :

Կարգով ու վախով մօտեցուցինք [illegible] շրթները ջուրին ու խմեցինք : Յ[illegible] թաթերուն քսելով՝ արջը շարունակ շարժէր ու կը դառնար աղվին անցքին, կարծես կը զայրանար, որ իրեն պակսէր լեզու՝ մեզի հետ խօսելու, հասկցնելու, թէ կը հասկնար մեր դժբախտութիւնը ու պատրաստ էր ընելու կարելին, ամոքելու համար մեր տառապանքը :

Արջ մը ամայի այս վայրերուն մէջ, քարայրի մը անկիւնը, մօր պէս մեզ պաշտպան էր կանգնած, Շնորհ մըն եղածը ու մենք տակաւ համարձակութիւնը ունեցանք ձագերէն ետք շոյելու նաեւ գլուխը անոնց մօր, համբուրելու զայն :

Արջը ոչ միայն կը հոգար առօրեայ սնունդը, այլեւ կը մտածէր ցուրտին դէմ մեզ պաշտպանելու մասին : Քարայրը լեցուած էր նոր տերեւներով, որոնց ներքեւ կը քնանայինք գիշերը :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԱՆԱԱ՝ ԵՄԷՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ

Եմէնի մայրաքաղաքը՝ Սանաա [illegible] հազար բնակիչ ունի : Ապառաժուտ լեռնալանջերուն կախուած պզտիկ գիւղերուն հետ բաղդատելով՝ Սանաա [illegible] մայրաքաղաք մըն է : Գիւղերուն մէջ [illegible] այն առնի նմանող հիւղակներ կան, [illegible] խեղճ ու թշուառ վիճակի մէջ կ'ապրին մէկ քանի հարիւր բնակիչներ : Սանաայի բարձրասլաց ու սպիտակաշուք տուները [illegible] անոնց վրայ իշխող տաճարներով մզկիթները, արեւելեան հմայքի խորհրդանիշներն են : Եւրոպական քաղաքակրթութեան ազդեցութիւն գոյութիւն չունի հոն : Տուները, փողոցները եւ կեանքը արեւելեան ոճը կը պահեն :

Օտար այցելուին զարմանք կը պատճառէ ջրուղիի չգոյութիւնը : Կարծես, Սանաայի բնակիչները առանց ջուրի կ'ապրին : Բայց, ընդերկրեայ ջուրի [illegible] երեսուն մեթր խորութենէ, ջուր կը հայթայթէ բազմաթիւ հորերու, տարուան բոլոր եղանակներուն : Եւ առոր շնորհիւ, երկու հազար տարի, քաղաքը կրցած է բնական կեդրոնը մնալ երջանիկ Արաբիոյ :

Զինք շրջապատող պարիսպին վերեւ Սանաա կը բարձրանայ չքեղ ու ձիւնասպիտակ, արեւադարձային արեգակին ներքեւ : Գիշերները դռները կը փակուին : Գլխաւոր դուռը՝ Պապ - էլ - Եմէնն է, որ կը գտնուի պարիսպին [illegible]

Ի ՓԱՌՍ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Փետրուար 18 թուական մըն է որ կուգայ լուսաւորել զարնանաբեր ամիսը եւ ոչ երբեք տարեվերջեան ամիս մը, ոսկեզօծելով Մայիս 28ը թուականը :

Բայց Մայիս 28ը ունի աւելի մեծ նշանակութիւն մը եւս, աւելի մեծ կշիռ, աւելի մեծ արժէք : Մտիկ ըրէք. —

Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, Հայ անունը կրելու անարժան թշուառական մը պիտի ըլլայի ես, եթէ չգիտնայի թէ Մայիս 28ի աճբն էր միայն, որ կը պսակէր դարերու մեր երազը : Մայիս 28ի դէպքերն էին նաեւ, — լաւ լսեցէք, — որ պատմութեան նժարին մէջ կը թափէին Հայոց արիւնը՝ փրկելով ոչ միայն մեր ժողովուրդին քաղաքակրթական կարելիութիւնները, այլեւ Եւրոպայի ճակատագիրը, նոյնիսկ Ռուսիոյ ապագան :

Ժողովո՛ւրդ Հայոց, ահա կուգամ ձեզի յայտնել մեծ ճշմարտութիւն մը, որպէսզի դուք եւս կրկնէք ամէն տեղ, Եւրոպացիին, Ամերիկացիին, նոյնիսկ Ռուսին.

— Եթէ 1918ին թրքական բանակները չհանդիպէին հայկական խոչընդոտին, Սարդարապատի առջեւ, եւ աւելի կանուխ հասնէին Բագուի քարիւղի հորերուն, տարբեր կ'ըլլար հիմա աշխարհի պատկերը :

Անոնք որ պատմութիւն կ'ուզեն ուսանիլ, թող որոճան ռուս ռազմագէտներու եւ պատմագէտներու այն տեսակէտին վըրայ թէ Ռուսե՛րն էին որ Ֆրանսայի պարգեւեցին Մառնի յաղթանակը՝ կոնակէն զարնելով Գերմանիան եւ պարտադրելով գերմանական բանակներու հապճեպ տեղափոխութիւն մը արեւմուտքէն արեւելք :

Կ'արժէ նոյն ձեւով որոճալ Սարդարապատի ճակատամարտին վրայ, որ կասեցուց թրքական յառաջխաղացութիւնը, ուշացուց Բագուի քարիւղին հոսիլը գերմանական զրահապատ ռազմակառքերուն շտեմարաններուն մէջ, եւ վերջապէս նպաստեց պատերազմին տեւողութիւնը կարճեցնելու : Թէ պատերազմին բախտը կը գտնուէր Կովկասի մէջ, յայտ ու ծանօթ է այն փաստով որ Գերմանիա երկրորդ աշխարհամարտին մէջ եւս ուղեց առաջին առթիւ իջնել Կովկաս, օր առաջ հասնիլ Բագուի քարիւղի հորերուն :

ԵՒ ԻՆՉ ՈՐ ԸՐԱՒ ՍԹԱԼԻՆԿՐԱՏ՝ ԿԱՍԵՑՆԵԼՈՎ ԴԷՊԻ ԲԱԳՈՒ ԳՐՈՀԸ, ՆՈՅՆ ԲԱՆԸ ԸՐԱՒ ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ :

Այսպէս է որ Մայիս 28ին վաստըկուած անկախութեան մեր ճակատամարտը բախտորոշ դեր է կատարած Եւրոպայի եւ Ռուսիոյ ճակատագրին տնօրինութեան մէջ :

Այս առթիւ մարգարէութիւն մը ձեզի : Մօտիկ տարիներու մէջ, թերեւս գալ տարի, արդի Ռուսիան պիտի պանծացնէ Հայոց ճակատամարտը Սարդարապատի առջեւ, այլ բացատրութեամբ՝ Հայկական Առաջին Հանրապետութեան կազմութեան պարագաներուն բախտորոշ դերը առաջին աշխարհամարտը կարճեցնելու տեսակէտով : Այն ատեն, բոլոր անոնք որ այսօր անարգանքով կը խօսին Մայիսեան Հանրապետութեան տօնին մասին, մեզմէ պիտի ընդունին անարգանքի նոյն խօսքը՝ երբ ուրիշներ եւս հաշակեն նպաստը, զոր հայ ժողովուրդը ընծայած է Սարդարապատով՝ ո՛չ միայն ինքն իր անկախութեան դատին, այլեւ արեւմտեան աշխարհի : Նման ընծայաբերութիւններ շատ ենք կատարած : Միա՞յն արուե՞ստ, միայն արի՞ւն. ինչե՞ր ենք տուած մարդկութեան : Վարձատրել գիտե՞ն որ շարժած ըլլայինք վարձատրուելու յոյսով : Վարձատրութիւնը պէտք է գայ մեզմէ : Եւ վարձատրութիւնը՝ պայքա՛րն է միայն որ կ'ընծայէ :

Պայքարով է որ ապրեր է Հայութիւնը : Հայութիւն կը նշանակէ պայքար : Մենք բնութեան բախտաւորեալները չենք. Մենք աշխարհի հարստութեան ժառանգորդները չենք : Դժբախտ բայց հպարտ քաղաքակրթութեան ազնիւ աշխատաւորներն ենք : Պատմութիւնը հարուածեր է մեզ, յաճախ տապալեր ենք եւ [illegible] գետին, մեր կռնակը կպեր է [illegible] բայց ամէն անգամ հողը ուժ է [illegible] մեզի, ցատկեր ենք ոտքի՝ կռուելու համար աւելի ուժգին, աւելի կատաղի, ճիշդ ինչպէս Անթէոսը՝ յունական դիցաբանութեան մէջ, ճիշդ ինչպէս Մուրոմցի Իլիան՝ ռուսական դիւցազներգութեան մէջ :

Խաղալիկ մը կայ, զոր Արեւելք [illegible] ուանէ Հաճի Եաթմազ : Զգախիժ [illegible] մըն է, գետին կը նետես կռնակին վրայ, կը կանգնի ոտքի, գետին կը նետես [illegible] խին վրայ՝ կը կանգնի ոտքի, [illegible] նետես երեսն ի վար՝ կը կանգնի [illegible] Ինչ ձեւով ալ նետես, ուր որ ալ նետես չի պառկիր, չի մնար, կը ցատկէ [illegible] կը կանգնի ոտքի :

Հայութիւնը եւս, սիրելի հայրենակիցներ, պառկիլ չի գիտեր, կը [illegible] ոտքի, — պարտուիլ չի գիտեր, [illegible] կանգնի ոտքի : Կոխկրտեր ենք [illegible] ցատկեր ենք մեռնող ժողովուրդներու բայքէն, կը մնանք կանգուն :

Շ. ՆԱՐԴ[illegible]

(6 Տար.)

…րայէն կողմը ։ Բոլոր օտարականները
…որ դուռէն պէտք է մտնեն ։
Մինչեւ այսօր խստօրէն գործադրուող
…որ կանոնը կը բխի հին սովորութենէ
…։ Առնօք՝ այդ դուռին կամարին մէջ
…ուած է եղեր կախարդ ու պաշտպան
…մը ։ Անոր տակէն անցնող օձը կամ
…մարդը անմիջապէս կ'իյնար կը մեռ–
…։ Հիմա, հին դուռը փոխարինուած է
…մը եւ կախարդ ոգին կոր–
…ցուցած է իր ուժը ։ Քաղաքի պաշտ–
…թիւնը ամենազօր Աստուծոյ (Ալ–
…ին) գործն է ։
Քաղաքի վեց դուռերէն Պապ էլ Ռու–
…ման ալ ունի իր սովորութիւնը ։ Վեց
…րիւր տարի առաջ, Ռուղէման պզտիկ
…մանեայ մըն էր, աղջիկը՝ Սանաա
…աստուած եւրոպացի առեւտրականի
…մը ։
…րունի արար մը զայն մեծցուցած եւ
…որ Գուրան կարդալ սորվեցուցած էր ։
…յրը երբ հարստացաւ, Սանաայէն մեկ–
…ցաւ եւ իր երկիրը վերադարձաւ իր
…ն եւ ծերունի սպասաւորին հետ ։
Բայց, Եմէնի արեւը գիւրաւ չի մոռցը–
…։ Եւ Ռուղէմա, երբ մեծցաւ, ամուս–
…նալ չէր ուզեր ու միշտ մելամաղձոտ
…։ Ի մէջի այլոց, հայրն ու սպասաւորը
…։ Քանի մը տարի ետք, ինք ալ ա–
…նց ետեւէն գնաց գերեզման ։ Կտակով
…, իր կալուածներն ու իր դրամը ձգեց
…քաղաքին, խնդրելով սակայն, որ
…թաղեն իր բոլոր ոսկիներով եւ ձեռ–
…՝ արաբերէն նամակ մը ։ Այդպէս ալ ե–
… … ։

×

Նոյն շրջանին, Սանաայի մէջ կ'ապրէր
…րի մարդ մը, որ իր կեանքը կ'անցը–
…ր աղօթելով եւ Գուրանը սերտելով ։
…էր մը, այդ մարդը երազին մէջ տե–
…Ռուղէման, զոր ճանչցած էր պզտիկ
…աւ տանը ։ Ռուղէմա ճերմակ հագած
…ու թաղուած քաղաքի դռներէն մէկուն
…ձեռքին մէջ բռնած նամակ մը, զոր
…ց յանձնել իմամին ։ Յաջորդ օրը
…, այս բարի մարդը փութաց
…ին մօտ ու միասին գտան Ռուղէ–
…, որ իր հեռաւոր երկրին մէջ մեռած
…եւ որ հրաշքով թաղուած գտնուեցաւ
…ի մէջ, ոսկիով լեցուն պարկերու
…։ Ձեռքին մէջ բռնած էր նամակ մը,
…իմամը բացաւ ու կարդաց ։ Ռուղէմա
…ամբողջ հարստութիւնը անոր կու–
…՝ Սանաայի աղքատներուն համար,
…մօտ կ'ուզէր մնալ ընդմիշտ ։ Եւ
…ոսկիով, իմամը տուներ շինեց,
…բացաւ եւ աղքատներուն հողեր
…ց ։

×

Տարօրինակ առասպելներ եւ տարօրի–
…սովորութիւններու տէր բնակիչներ
…այս քաղաքը, կը բաժնուի երեք
…։ Արաբական գլխաւոր քաղաքը,

որ ամէնէն հինն ու ամէնէն բազմամարդն է, քառասուն հազար բնակիչներով, Թրքական Թաղամասը եւ «կեթթօն» որ ներկայիս ամայացած է, որովհետեւ բոլոր Հրեաները Իսրայէլ վերադարձան ։

Արաբական քաղաքամասը կը տարածուի դէպի արեւելք, մինչեւ լանջերը ձեռել Տոկում բլուրին, որուն գագաթին վրայ կը նշմարուի ուրուագիծը ամրոցի մը, որ կառուցուած է աւերակներուն վրայ Նոյ Նահապետի որդւոյն՝ Սէմի աշտարակին ։

Սանաայի տուները բազմայարկ են եւ չքեղօրէն զեղազարդուած ու կը պահեն արեւելեան ճարտարապետական ոճը — փոքր պատուհաններ եւ ներքին ցած դուռներ ։ Անտարակոյս, ասիկա արդիւնք է ինքնայատուկ ոգիի, որովհետեւ, առաջ հազուագիւտ է Եմէնի մէջ ։

Միւս կողմէ, Սանաայի տուներու գլխաւոր մուտքին մօտ սովորաբար կայ փոքրիկ մայթ մը, ուր անցորդները կրնան հանգչիլ՝ իրենց բեռը վար դնելով ։

Ամէնէն գեղեցիկ տուները կը պատկանին առեւտրական հարուստ ընտանիքներուն ։ Փողոցները անուն եւ տուներն ալ թիւ չունին ։ Յաճախ, տանտէրերը իրենց անունները կը գրեն տան ճակատին ։ Բայց, տուները ունին տարօրինակ անուններ, ինչպէս՝ «գիրուկին տունը», «կաղին տունը» ։ Որովհետեւ, Եմէնի մէջ, ամէն ինչ պատմութիւն ունի, ամէն ինչ աւանդութիւն ունի ։

Վ. Ե.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ) .— Անկախութեան 45րդ տարեդարձը այս տարի կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ մասնաճիւղին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին ։

Բեմը խնամքով զարդարուած էր, ուր գոյն դրօշներու շուրջը մեր անմահ հերոսներու նկարները՝ որոնք խորհրդանիշը կը հանդիսանային օրուան տօնակատարութեան ։

Նոր Սերունդի անդամներուն կողմէ երգուած «Յառաջ Նահատակ»ը ունկնդրուեցաւ յոտնկայս ։

Օրուան նախագահ ընկեր Գեղամ Կանանեան յիշեց թէ ինչպէս 45 տարիներ առաջ Երեւանի մէջ ընդհանուր խանդավառութեամբ կը հռչակուէր Հայաստանի անկախութիւնը, հայ ժողովուրդին դարերու երազն էր որ կ'իրականանար ։ Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադրութիւնը ժողովուրդէն խլեց անհամար ու անգին կեանքեր, որոնք գիտակցօրէն զոհուեցան, որպէսզի հայը եւս վայելէ անկախութեան բարիքները ։

Մեր երիտասարդ նախագահը խնդրեց ներկաներէն վայրկեանի մը լռութեամբ յարգել յիշատակը ազատագրութեան համար զոհուած բոլոր հերոսներուն ։

Գեղարուեստական բաժինը պատրաստուած էր Նոր Սերունդին կողմէ ։ Արտասանեցին, Ալֆրէտ Պաաւեան, Անահիտ Մուրատեան եւ իր քոյրը, որոնք արժանացան գնահատական ծափերու ։ Մեներգեց Ալֆրէտ Պաաւեան ։ Նոր Սերունդի տղաքն ու աղջիկները տոհմիկ տարազներով պարեցին գեղջկական պարեր խլելով խանդավառ ծափեր ։ Իսկ վիէնէն Նոր Սերնդական մը՝ Խօքսիզեան կիթառի վրայ նուագեց երեք եղանակներ, ցոյց տալով իր տաղանդը ու կրկնակի ծափերու արժանանալով ։

Կարելի չէր չյուզուիլ ի տես մեր Նոր Սերունդի անդամներուն հողւոյն մէջ ծնունդ առած ազգային ոգին ։ Անոնք սկսան արդէն առաջին քայլերը առնել, հետզհետէ լեցնելու համար անհետացող սերունդին թողած պարապը ։ Նաեւ կը ջանան վառ պահել մեր ազգային մշակոյթը եւ այդ կերպով թանկագին ծառայութիւն կը մատուցանեն հայ մշակոյթին եւ նորահաս սերունդին Հայու նկարագիրն ու դիմագիծը անաղարտ պահելով ։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Յակոբ Պապիկեան, (Մարսէյլէն) որ արագօրէն ուրուագծեց Մայիս 28ի պատմական դէպքերը ջատագովելով անկախութեան համար Հայութեան բրած զոհողութիւնը ։

Անկախութիւնը պարգեւ մը չէր Թուրքէն, ոչ ալ երկինքէն իջած մանանայ ։ Արամի պողպատեայ կամքին շնորհիւ կարելի եղաւ համախմբել զէնքի տակ բոլոր պիտանի ուժերը, դիմադրելու համար մեր դարաւոր թշնամիին բանակներուն ու կասեցնելու անոնց կործանարար յառաջխաղացումը ։ Շնորհիւ այդ միահամուռ ճիգին ու կռուողներու գերագոյն անձնուիրութեան, թշնամին իր դերազանց ուժերովն իսկ խոնարհեցաւ ու ճանչցաւ Հայաստանի անկախութիւնը ։

Բանախօսը վերջերս Լիբանան այցելելու առիթը ունեցած ըլլալով յարմար նըկատեց տեղեկութիւններ հաղորդել այդ բարգաւաճ գաղութին ազգային կեանքէն ։

Ընկեր Պապիկեան վառ գոյներով նկարագրեց երջանկայիշատակ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի անզարմանելի կորուստէն ետք, Խորէն Ա.ի Կաթողիկոսական ընտրութիւնը եւ այդ առիթով ստեղծուած խանդավառութիւնը ։

Նախագահը իր փակման խօսքով յայտնեց, որ վաղ թէ ուշ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի գաղափարը պիտի իրականանայ եւ դարձեալ Հայութիւնը Երեւանի հրապարակին վրայ պիտի տօնէ իր անկախութիւնը ։

«Յառաջ Նահատակ»ով հանդէսը փակուեցաւ ։

×

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տէսինի մասնաճիւղը գեղեցիկ գաղափարը յղացած էր Հոգեգալստեան տօնի առիթով կազմակերպելու գնդակախաղի միջ–խմբային մրցում մը, հրաւիրելով Ալֆորվիլի, Վալանսի, Մարսէյլի հայկական խումբերը ։ Երկու օր Տէսինի մարզասէր հասարակութիւնը վայելեց խումբերուն միջեւ կատարուած մրցումներուն առթած հաճոյքն ու խաղի հետաքրքրական ելեւէջներուն տեսարանները ։

Մրցումները տեղի ունեցան տեղւոյս Թաղապետարանի մարզադաշտին վրայ ։ Անցողակի ըսենք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը կը վայելէ տեղւոյս յարգելի քաղաքապետին ու նաեւ Թաղապետական խորհուրդին համակրանքն ու քաջալերութիւնը, ըլլալով Տէսինի գնդակախաղի առաջին խումբը ։ Մարզադաշտը անվերապահ իր տրամադրութեան տակ է եւ նիւթական նպաստ մըն ալ կը ստանայ Թաղապետարանի սնտուկէն, իբրեւ քաջալերութեան լաւագոյն ապացոյց ։

Ձեռնհաս չըլլալով մարզական դետնի վրայ, պիտի բաւականանամ տալ միայն մրցումներուն արդիւնքը ։

Ալֆորվիլի եւ Վալանսի խումբերը հաւասար արդիւնք տուած ըլլալով, վիճակով յաղթական հռչակուեցաւ Ալֆորվիլի խումբը ։

Ուրեմն, երկրորդ դասուեցաւ Վալանսը ։ Երրորդ՝ Տէսինը, իսկ չորրորդ՝ Մարսէյլի խումբը ։

Կիրակի երեկոյեան կազմակերպուած էր պարահանդէս մը որ անցաւ շատ յաջող եւ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ ։

Քաջալերելի են բոլորն ալ որ հակառակ աննպաստ օդին մրցումները չարունակեցին կազմակերպիչներու հետապնդած նպատակը իրագործելով ։

ԳԻՄ

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Իտալահայ գաղութի ծանօթ դէմքերէն բժշկուհի Անահիտ Քէհեայեան, Յունիսի սկիզբը Հռոմի մէջ մեծ յաջողութեամբ անցուցած է «Ապլիքացիոնէ ա–լա լիպեռա տոչենցա ին ֆլինիքա փե–տիաթրիքա»ի քննութիւնները, ստանալով ուսուցչապետուհիի տիտղոս ։ Այս քննութեանց ընթացքին, բժշկուհի Անահիտ Քէհեայեան ներկայացուցած է գիտական ինքնատիպ իր երեսուն աշխատասիրութիւնները որոնք առաւելապէս կը վերաբերին մանկանց ներծոր գեղձերու ախտաւոր վիճակին ։

×

Մարսէյլի բժշկական համալսարանը յաջողութեամբ աւարտած է, ժաք Գ. Խեխիկեան եւ իր թէզը արժանացած է դասական կարգին մասնաւոր գնահատանքին ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (166)

ԵՐԿՏՐԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Ուսար համակերպեր է, եւ այն ատեն, …ժամանակաւ իրեն քով աշխատած եւ հի– …ճարտարապէտ Պէրթիէ փաշայի քով …կառապանութիւն ընող Մէհմէտ աղան …կառապան կարգերով, կենդանիներուն եւ …կառքին հետ գրկեր են նոյն ատուրն քով …ծառայելու ։ Մէհմէտ աղա 15 օրուան …մնացեր է ատուրն քով եւ անոր կա– …սաւոր վարժեցուցեր է ։ Յետոյ բսեր …թէ ճգախէժէ անիւով կառքն ալ այս …ատուրն կը պատկանի, եւ կառապան …Մկրտիչ, ճիպագրման Երուանդ եւ կա– …ռապան Ծօրճ ախոռէն եւ կառատան մօ– …ները եւ այն կողմը գտնուող անձանց …մը բաներ բսեր են ։

Հետեւաբար այս ատուրն ինքնութիւնը կատարելապէս հասկնալու համար՝ Հարկ եղաւ կանչել կառապան Մէհմէտ աղան, որուն հարցաքննութիւններէն ու վկայութիւններէն հասկցուեցաւ, որ Լիփա Բիփա բսուած անձը, որ այն ատեն Բերա Եէմէնիճի փողոց, տուն մը կը բնակէր, Մկրտիչ անուն կառապանին հետ վարձու կառքը տուող Վաֆիախէն վարձած է կառք մը, եւ կառապան բսուած Մկրտիչը այդ 15 օրուան ժամանակամիջոցին մէջ կառք վարել սորված է ։ Մէհմէտ աղա, Լիփա Բիփար նոյն կառքով անգամ մը Բէչոտի Լիոնէ դրամատունը տարած է եւ երկու անգամ ալ անոր կնոջը հետ Պէլժիայի խուար Ժօրիս բսուած մարդուն ու անոր կինը այս կառքը նստեցնելով, Սուլթան Ահմէտի հրապարակը եւ խորինէ Գափու տարած պտըտցուցած է ։

Մէհմէտ աղա ատուրն քովէն ելլելէն ետք, տեսած է որ Մկրտիչ նոյն կառքը կը վարէր ։ Եղեռնական դէպքէն 15 օր առաջ տեսած է նաեւ, որ Մկրտիչ կը վարէր ճգախէժէ անիւներով շրջապատուած նորօրինակ կառք մը, որ իր ուշադրութիւնը գրաւած էր, Այս կառքին բեկորները ցոյց տրուեցան Մէհմէտ աղայի, որ անմիջապէս հաստատեց․ Մկրտիչի վարած կառքն էր ան ։

Մէհմէտ աղա բսած էր նաեւ, թէ Մկրտիչը տեսած էր Եէնի Չարշըլ, ճէ–գայիր փողոց, խուար Ժօրիսի բնակած տունին անկիւնը ։ Անոր այս յայտարարութեան վրայ հարկ դատուեցաւ քննութիւն կատարել Մկրտիչի, Երուանդի, ինչպէս նաեւ Պէլժիայի խուար Ժօրիսի ինքնութեան նկատմամբ ։

Մկրտիչ՝ Սեբաստացի Սարգիս Ղարիպեան անուն մարդու մը զաւակն է, որ Գատըգիւղի Հայոց վարժարանին մէջ առած է իր ուսումը եւ կատարեալ կերպով Ֆրանսերէն լեզուն սորվելէ ետք, պահ մը ասեղնագործութեան արհեստին հետեւած է, եւ յետոյ Բերա Պ. Կրավիէի յարկարաժնին գոնապանութիւնը ընելով՝ առ ժամանակեայ կերպով ծննդավայրը երթալ գալէ ետք, խռովարարական նպատակ գործադրելու յատուկ դիտումով կառապանութիւն սորված եւ իր հետապնդած յեղափոխական նպատակին ծառայելու տենչով, ճգախէժէ շըրջապատով անիւաւոր կառքին կառապանութիւնը ստանձնած է ։

Ճիպագրման Երուանդ Ֆրանկիւղեա–Խասգիւղ կը բնակէր եւ հիմա Բերուդ անունով մայր մը ունի ։ Ասիկա երկաթագործութեամբ կը պարապէր նախապէս եւ վերջին դէպքերուն՝ արդարութեան ձեռքէն ազատելու դիտումով Վանեա փախչողներէն էր ։ Վերջէն հասկցուեցաւ որ այս ալ միեւնոյն խռովարարական նըկատումով ստանձնած էր ճիպագրմանութեան պաշտօնը ։ Հետախուզութեանց պահուն թէ Մկրտիչի եւ թէ Երուանդի լուսանկարները ձեռք անցուցած են, որոնց ինքնութիւնը բացարձակապէս ճըշդուած է ։

Ժօրիս երկու անգամ հարցաքննուեցաւ. նախ իր պատկանած պելժիական ալբութեան Կ. Պոլսոյ դեսպանութեան առաջ թարգմանին, եւ յետոյ երկրորդ թարգմանին՝ Պ. Մարքէթիչի ներկայութեանը ։ Ժօրիս ծնած է 1876ին Անվէրս, մինչեւ 13 տարեկան յաճախած է էքօլ Մուայայէն դպրոցը ։ Այս հասակէն ետքը այլեւս ուսման չհետեւելով, շատ աննըշան ամսականներով ծառայած է Անվէրսի մէկ քանի վաճառատուներու մէջ ։ Ասկէ չորս տարի առաջ, Տէօյչէ Լէվանթէ Լինիէ շոգենաւային ընկերութեան Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին քով 250 ֆրանք ամսականով ծառայութեան մտած եւ տարի մը ետքն ալ, գերմանական Սինկեր ընկերութեան հաշուապահ Պ. Պէչի միջոցով, Սինկեր ընկերութեան մէջ մըրցումով պաշտօնի կոչուած է 12 ոսկի ամսաթոշակով ։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Այրի Տիկին Ռուբէն Թաղէոսեան, Օր. Վերոնիկ Թաղէոսեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Թաղէոսեան, Այրի Տիկին Արմենուհի Կավրիլօֆ, Տէր եւ Տիկին Գոնստանդէն Քորսաք (Պրիւքսէլ), Պ. Վիտալիկ Քորսաք (Պրիւսէլ), ինչպէս նաեւ Գըլըճեան ընտանիքը, խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, քեռայրին, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Երեքշաբթի, Յունիս 25, ժամը 16ին իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Շաբաթ (29 Յունիս), առաւօտեան ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէօ-Փարիզէնի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը, մարզիկները եւ բոլոր անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն եղբ. Կարապետ Սապունճեանի (Նախագահ Հ. Մ. Ը. Մ.ի), զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, ողբ. Թագուհի Սապունճեանի անակնկալ եւ կսկծալի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գ. Կիրակոսեանէ երեսուն ֆրանք իրենց աղջկան Այտայի ամուսնութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Յ. Թագւորեանէ 10 ֆրանք:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

— ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 29 —

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան եւ ուսումնական տարւոյն փակման հանդէսը տեղի պիտի ունենայ ամսոյն 29ին, Շաբաթ օր ժամը երեկոյեան 18ին, դպրոցի Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Կը նախագահէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանին ընդհ. վարիչը, ուսուցչապետ ՄԻՐԱՄՊԵԼ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէն վերջ Րիւ Ժէի սրահը, ընկերական հաւաքոյթ, (պիւֆէ, պար, եւայլն):

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, ինչպէս նաեւ Լիոնի, Տէսինի, Վիէնի, Վալանսի, Սէն Էթիէնի խումբերը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղին ընդհանուր ժողովը այս Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, եկեղեցւոյ սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Մեկնումի պատճառաւ, ստիպողաբար ծախու է կօշկակարի (ֆոռտոնիէ-պոթիէ) ֆոն մը: Դիւրամատչելի պայմաններ:

ԴԻՄԵԼ՝

4, Rue Vert Bois, PARIS (3e)

Métro : République de 8 h. à 20 h.

ou téléphoner : AVI. 12-55

Pour Vos Travaux de Peinture

ԴԻՄԵՑԷՔ

DJAMDJIAN KEVORK

67, Bd. de Vaugirard

PARIS (15e)

ժամը 10էն 12 հեռաձայնել

PRO. 82-38

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ, Պօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հիմնարկութեան եւ անուան տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենայ հանգուցեալ հիմնադիրներու՝ Պալաքեան Ս. Հօր, Գ. Շահիլամեանի, Ա. Դարբինեանի եւ Ռ. Անտուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ Մշակոյթի Տան հիմնադիրներուն եւ եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան նիւթապէս օժանդակող ու կամաւոր աշխատողներու նշխարներու հոգւոց ի յիշատակ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Րիւ Փօլ Տէրուլէտ (Պուա Քոլոմպ):

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, պար, տրամախօսութիւն եւ ներկայացում ղեկավարութեամբ ուսուցչին:

Մուտք 3 ֆրանք:

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին,

8 bis, Rue des Ternes, Métro Porte Maillot

իրիկունը 20.30ին 28 Ավընիւ Պուրկէն, Իսի:

Կը խօսի Վերապատ. Ա. Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ (Ամերիկայէն):

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՄԱՍՆԱԽՈՒՄԲԻ

Ի նպաստ իր բարեսիրական ձեռնարկներուն: Այս Կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր Քարլթոն-Քօրնիշ ծովահայեաց զբօսավայրը, 395պիս, Փրոմընատ տը լա Քօրնիշ (Մարսէյլ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մատչելի պիւֆէ:

Աննպաստ օդի պարագային չքեղ պարասրահ:

Մուտք 10 ֆրանք, ուսանողներու եւ երիտասարդաց 5 ֆրանք:

Hautes... **LOURDES** ...Pyrénées

«HOTEL DE L'EUROPE»

Տէր եւ Տնօրէն

P. BAYLAC

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

ՍԻՐՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆ

ԿԱՒ ԳԵՏԻՆ ԱՓԻՆ

« HOTEL DE L'EUROPE »

— 34, Avenue Peyranale —

Téléphone : 150

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

T. S. C.

Եղանակէ Դուրս՝ Ապրիլ - Մայիս Յունիսին, ... 19 ֆր.

Եղանակի Ատեն՝ Յուլիս - Օգոստոս Սեպտեմբերին ... 21 ֆր.

ԱՆՅՈՐԴԸ

Կը Դառնայ Տանը Մնայուն

ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Լիոնի Հայոց նորակառոյց եկեղեցիի օծման եւ Ազգ. ՏԱՆ բացումին հանդիսութիւնները պիտի կատարուին, ձեռամբ Հայրապետական Պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, եւ բարձր նախագահութեամբ Լիոնի Քաղաքապետ Պ. ԼՈՒԻ ԲՐԱՏԷԼԻ, ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցի.—

ՇԱԲԱԹ, 29 Յունիս, Դռնբացէքի արարողութիւն, երեկոյեան ժամը 5ին:

ԿԻՐԱԿԻ, 30 Յունիս, սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ, ժամը 8ին:

Պատարագ ժամը 10ին:

Օծման արարողութիւն առաւօտ ժամը 11ին:

Հիւրերուն համար զինեձօնի ընդունելութիւն, ժամը 13ին, նորակառոյց սրահին մէջ:

Նկատի ունենալով օրուան վեհութիւնը եւ օտար բարձրաստիճան հիւրերու ներկայութիւնը, ջերմապէս կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն, ըլլալ լուրջ եւ կարգապահ, հանդիսութիւններու ընթացքին:

Նոյն օրը, Կիրակի, ժամը 14ին տեղի պիտի ունենայ հացկերոյթ: Մասնակից փափաքողները չորեքշաբթի ընթացքին համ[…] ձին դիմել եւ արձանագրուիլ Ազգ. Միութեան անդամներուն մօտ, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան:

Ժամը 17ին, Ազգ. Տան մէջ մեծ գաւ[…] րահանդէս մասնակցութեամբ տեղւոյ երեք երիտասարդական միութեանց:

Ամբողջ արարողութիւնը պատկերափիւռէն պիտի տրուի:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱ[Ր]

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դաստիարակչական խօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18.30 - 20.30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19, Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)

ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,

ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի

ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կոլ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ

ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա

ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան

ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ - Պաս

ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ

ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօքուա

ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 - 9 Րիւ Կրինիան

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ.— Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք: Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 ֆրանք: (Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13):

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 30ին, Կիրակի, ժամը 15 - 22 վարժարանին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Դիւրամատչելի պիւֆէ — Ծախքերու մասնակցութիւն 2,50 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնօ-Փավիյօն:

ՎԱՅՐԿԵԱՆ ՄԸ ՉԿՈՐՍՆՑՆԷ՛Ք...

ԱՐՁԱՆԱԳՐԵՑԷ՛Ք ՁԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ

(15 տարեկանէն սկսեալ)

"ՀԱՅ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ" ԲԱՆԱԿՈՒՄԻՆ

Օգոստոս ամիսը՝ Ալպեան լեռներուն գեղեցիկ եւ առանձին պանդոկի մը մէջ:

ԴԻՄԵԼ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՄԱՆՑ ԿԵԴՐՈՆԻՆ՝

REGION PARISIENNE

CENTRE D'ETUDES ARMENIENNES, 32 Rue de Trévise, PARIS (9e)

Mardi et Vendredi : 19 h. à 21 h. Tél. : TRI 57-74 (dans la journée)

REGION LYONNAISE
SIRANOSSIAN : 2, Rue Galtier
La Mulatière — LYON (Rhône)

REGION MARSEILLAISE
KHAYIGUIAN D. : 75 La Canebière
MARSEILLE : CO 47-74

MONTELIMAR
NAZARIAN : Chemin de Géry
MONTELIMAR (Drôme)

REGION VALENTINOISE
Dr. KOHARIAN : 48, Av. Sadi-Carnot
VALENCE (Drôme) : 43-44-12

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 30 JUIN 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9644

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9644

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ԼԱՐԻ ՎՐԱՅ

«Օսմանցին նապաստակը կառքով կ'որսայ, կ'ըսէ ծանօթ առածը, որ ամբողջ հոգեբանութիւն մը եւ քաղաքականութիւն մը կը յատկանշէ :

Ապտիւլ Համիտէն մինչեւ մեր օրերը ականատես ենք Թուրքերու խորամանկութեան : Արեւմուտքը խաբելու եւ իրենց շահերուն ծառայեցնելու արուեստին մէջ առաջին կարգին վրայ կու գան անոնք :

Սուլթան Համիտ տասնեակ տարիներով մատին վրայ խաղցուց Եւրոպայի մեծ պետութիւնները եւ ջուրը ձգեց հայկական նահանգներու բարենորոգումները :

Մուսթաֆա Քէմալ մէկ կողմէ յաւաջոյն չահագործեց մրցակցութիւնը Թուրքիան գրաւման տակ պահող դաշնակիցներուն, անոնցմէ զաղտնաբար զէնք ու ռազմանիւթ ստանալու եւ Հելլէն բանակը ծով թափելու համար : Միւս կողմէ խաբեց պոլշեւիկները՝ անոնցմէ ոսկի եւ պատերազմի անհրաժեշտ նիւթեր առնելով, որպէսզի կռուի «իմպերիալիզմ»ի դէմ եւ առաջին հերթին քանդէ անոր «բոյնը»՝ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Երկու ճակատներն ալ օգտագործելու քաղաքականութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր : Արեւմուտքն ու արեւելքը զարձեալ մրցումի են ելած իրարու հետ ոչնչացնելու համար Թուրքիան, որ ծանկութեան գուռն է հասած :

Անգարա 1947էն ի վեր կը շահագործէ «Թրումընի վարդապետութիւն»ը, միլիոնաւոր տոլարներ քաշելու համար Ամերիկայէն : Ատլանտեան Ուխտին անդամակցելով վարկ ապահոված է յաչս Արեւմուտքի : Տակաւին վերջերս կարգ մը եւրոպական պետութիններ — Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի գլխաւորութեամբ — դրամական աջակցութիւն ընձեռեցին Թուրքիոյ :

Հասարակաց Շուկայէն ալ օգտուելու համար երկար ատենէ ի վեր իր տարած ջանքերը յաջողութեամբ պսակուեցան քանի մը օր առաջ : Յունիս 26ին Պրիւքսէլի մէջ Հասարակաց Շուկային եւ Թուրքիոյ միջեւ կայացաւ «ընկերակցութեան համաձայնագիր» մը, որ պիտի հաստատուի վեցերու նախարարական խորհուրդին : Այս վերջինը եւրոպական խորհրդարանի համաձայնութիւնն առնէ վերջ միաձայնութեամբ պէտք է վաւերացնէ զայն, նախ քան պաշտօնական ստորագրութիւնը :

Երկու տարի առաջ Յունաստան նման համաձայնագիր մը ստորագրած էր Հասարակաց Շուկային հետ եւ 125 միլիոն տոլարի վարկ ստացած : Թուրքիա պիտի ստանայ 175 միլիոն տոլար եւ նպաստաւոր պայմաններով Հասարակաց Շուկայի անդամ պետութեանց պիտի ծախէ իր կարգ մը բերքերը .— Ծխախոտ, չամիչ, թուզին եւ Թուզ : Յառաջիկային պիտի ընդունուի նաեւ մաքսային միութեան մէջ :

Մինչ արեւմուտքի մէջ այս յաջողութիւնները ձեռք կը բերէին, անդին Թուրքիոյ Մոսկուա կը ղրկէին տասնեւհինգ հոգինոց խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը, որուն հետեւեալ առաջարկները ըրած է Խրուշչեւ .

«Կրնանք անվճար եւ առանց պայմանի տնտեսական, մասնագիտական եւ ելեկտրական օժանդակութիւններ ընծայել Թուրքիոյ, զարկ տալ անոր ճարտարարուեստին ու երկրագործութեան, ամբարտակներ ու ելեկտրակայաններ հիմնել, փորձագէտներ ղրկել : Հաւատարիմ մնացէ՛ք Ատլանտեան Ուխտին եւ ուրիշ երկիրներու հետ ձեր կնքած համաձայնութեանց : Շարունակեցէ՛ք ձեր ապրանքները այդ երկիրներուն ծախել : Անոնց չառածն ալ մեզի տուէք : Պատրաստ ենք եւ յօժար ընելու ամէն բան՝ ձեզի հետ մեր բարեկամութեան զարկ տալու համար» (Պոլսական թերթեր, 24 Յունիս) :

Խրուշչեւ կը շարունակէ Լենինի քաղաքականութիւնը :

Իսկ Թուրքիա կը շարունակէ խաղալ երկու լարի վրայ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԷՖ Կ'ՈՂՋՈՒՆԷ ՊԵՐԼԻՆՑԻՆԵՐԸ

ԵԿԱԾ ԵՄ ՈՒԼՊՐԻԽԹԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼՈՒ

Նիքիթա Խրուշչեւ արեւելեան Պերլին ժամանեց Ուրբաթ օր եւ շեշտեց թէ եկած է միայն Ուլպրիխթի տարեդարձը շնորհաւորելու : Բարի գալուստի իր խօսքին մէջ, Ուլպրիխթ սակայն յայտնեց թէ Քենըտի Պերլին եկած էր մէկ Գերմանիան միւսին դէմ հանելու համար, այս թափօրը կազմուած է եւ հոյլերու եւ հուրրաներու տարափին տակ Խրուշչեւ ու Ուլպրիխթ մտած են Պերլին : Ըստ սովորութեան այս ընդունելութեան նկարագրութիւնը աւելի խանդավառ եղած է քան բուն իսկ ընդունելութիւնը, արդարեւ խօսնակը կ'ըսէր .— «Հազարաւոր ու հազարաւոր, մարդիկ հաւաքուած են ճամբուն վրայ, մինչ «Ֆիկառօ»յի թղթակիցը կը նայի եւ փարակ կարգ մը կը տեսնէ միայն :

Պերլինի մուտքին սակայն, ընդունելութիւնը աւելի ջերմ է : Կիրակնօրեայ հագուստներով երախաները շարուած են, նուագախումբ, դրօշակ եւն. եւն. :

Զինաստանի դեսպանատան պատուհանները փակ կը մնան եւ ոչ մէկ դրօշակ կը ծածանի :

Երբեմնի Սթալին Ալէն, այսօր՝ Կարլ Մարքս, փառաւոր տպաւորութիւն կը թողու : Նոր շէնքեր, համայնավար հերոսներու հսկայ նկարներ, դրօշակներ կը զարդարեն պողոտան : Խրուշչեւ կը հասնի քաղաքապետարան որու պատշգամէն կ'ողջունէ Պերլինցիները .— «Ատենէ մը ի վեր շատ օտար հիւրեր կան Պերլին : Ոմանք կու գան խաղաղութեան մասին խօսելու համար եւ պաղ պատերազմը շարունակելու, ես եկած եմ իմ սիրելի Ուլպրիխթիս տարեդարձը շնորհաւորելու» : Ապա կը փառաբանէ Արեւելեան Գերմանիան եւ կը պարզուի որ միայն Երեքշաբթի օր, համայնավար վերին հանդիպման ատեն, կրնայ պատասխանել Քենըտիի :

Մոսկուայի մէջ նոր հրատարակուած է այն ճառը զոր Խրուշչեւ արտասանած էր Յունիս 21ին, կեդրոնական կոմիտէի լիակատար նիստին առջեւ : Այն ատեն «Իզվեստիա» գրած էր թէ Խրուշչեւ փայլուն ճառ մը խօսած է առանց ճշդելու թէ ի՛նչ ըսած է :

Այսօր կը պարզուի որ խորհրդ. վարչապետը շատ ծանրօրէն յարձակած է Զինացիներուն վրայ, շեշտելով «Զինացիք ծայրայեղութեան աստիճան ծանրացուցին իրենց տարակարծութիւնները Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան եւ միջազգային համայնավար շարժումին հետ» :

«Ով որ կը ժխտէ խաղաղ համակեցութեան սկզբունքը ընկերային տարբեր վարչակարգի Պետութեանց միջեւ, հաւատքի պակաս ցոյց կու տայ, յեղափոխական ուժին, բանուորական դասուն եւ մարքս - լենինեան գաղափարներու զօրաւոր ուժին հանդէպ» :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՅՆ ԵՐԳԸ ՏԱՐԲԵՐ ԵՂԱՆԱԿՈՎ

Ինքնատիպ ու այլապէս հայրենասէր բանաստեղծներուն դէմ պայքարը դեռ կը շարունակուի : «Սով. Հայաստան»ի Յունիս 11ի խմբագրականին մէջ հետեւեալը կ'ըսուի Սարմէնի, Դաշտենցի եւ այլ գրագէտներու համար .— Ոմանք ամբողջ խորութեամբ կամ ճիշդ չհասկացան մեր կուսակցութեան կողմից անձի պաշտամունքի նկատմամբ ծաւալուած խմաստուն քննադատութիւնը : Այդ քննադատութիւնը ոմանց մօտ ընկալուեց որպէս ընկերվարական դրութեան ձեռք ձգած վիթխարի նուաճումների գնահատականի վերանայում, կամ էլ որպէս նահանջ՝ մեր համոզումներից, մեր գաղափարներից : Դրանով կարելի է բացատրել Խ. Դաշտենցի ու Սարմէնի մի քանի բանաստեղծութիւնների մէջ, ինչպէս նաեւ Զ. Դարեանի «Գլխապտոյտ» թատերախաղում արտայայտուած որոշ անառողջ գաղափարները» :

«ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ»

Ճատրակի ախոյեանական մրցումներուն առիթով, գլխրցական տաղիք ունեցող աղջնակ մը հետեւեալ տողերը գրած է .—

Աշխարհով մէկ հայ ազգի մէջ
Քո անունն է միշտ շօշափւում ,
Ամէն Հայի պարզ շուրթերում
Քո գովքն է միշտ անվերջ հոսում » :

Նայիրի Զարեան իրաւամբ դիտել տալէ ետք, թէ այս տողերը բանաստեղծութիւն չեն, կը քննադատէ հայ աղջնակը, որ ազգայնական տրամադրութիւններ ցոյց կու տայ Տ. Պետրոսեան-Բոտվինիկի ճատրակի ախոյեանական մրցումին առիթով .— «Հերիքնազը (աղջկան անունը), առանց գիտակցելու, տուրք է տուել ազգային սահմանափակութեանը », կը գրէ «Աւանգարդ»ի մէջ Ն. Զարեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔՖՈՐԹԻ սինակոկին պատերուն վրայ նացիական հանրադրեր զետեղուած են ու զանազան երկիրներու նացիական շարժումները իրենց «յաղթանակը» կը նախատեսեն :

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ շրջանի երկու ոստիկանապետներ բանտարկութեան դատապարտուած են որովհետեւ անմեղ մը «խոստովանիլ» տուած են :

ՈՒԹ ՀԱՐԻՒՐ քահանաներ եւ պատուելիներ ստորագրած են այն կոչը որ եղած է Էֆ Էլ Էնի օժանդակողներու ի նպաստ, որոնք ցարդ բանտը կը գտնուին :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը գործածուելի նկատմամբ կարգ մը միջոցներ ձեռք կ'ուզէ առնել, առաջքն առնելու համար անակնկալ գործադուլներու հետեւանքով , առջի օրուան խայտառակութեան : Կ'ըսուի թէ այդ միջոցները գործածուելի իրաւունքի սահմանափակում մը պիտի չըլլան այլ՝ պիտի վերաբերին հանրային սպասարկութեանց կարգ մը պաշտօնեաներու :

ՖՐԱՆՔՕ ընդհանուր ներում շնորհեց Պօղոս Զ.ի օծումին առթիւ : Այս ներման մանրամասնութիւնները պիտի տրուին առանձին հրովարտակով :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն որ գաղտնի համաձայնութիւն մը ստորագրուած է Իրաքի եւ Քուէյթի միջեւ ըստ որուն Իրաք Քուէյթը կը ճանչնայ 10 միլիոն անգլ. ոսկիի փոխարէն, վճարուած Իրաքի բարգաւաճման ֆոնտին եւ 20 միլիոն՝ փոխատուութեան :

ՇԻՐԱԶԱԿԱՆ

Էլ իմ ոսկի երազը չէ՛ք ,
Ո՛վ աղջիկներ մրայօն ,
Ո՛չ սէր կ'ուզեմ մահից այս կողմ,
Ո՛չ էլ այն կողմ պանթէոն :

Երբ որ մեռնեմ, ինձ այրեցէ՛ք ,
Բայց մոխիրիցս եօթը բուռ
Տարէ՛ք, ցրէ՛ք Հայաստանիս
Եօթ կողմերը դեռ անդուռ :

Առաջին բուռն համասփռէ՛ք
Կրծքին բանտած Մասիսի ,
Որ խառնուեմ իր մեծ սրտին ,
Հովանայ սիրտն իմ յոյսի :

Թէ չէ այսպէս , ինչպէս զառը
Հեռու կապեն իր մօրից ,
Թէ չձուլուեմ Արարատին ,
Ես կը մեռնեմ կարօտից :

Երկրորդ բուռը լուռ շաղ տուէ՛ք
Մայր Արաքսի սրտին մէջ ,
Որ հովանայ մոխրիս մէջ էլ
Կարօտավառ սիրտս խեղճ :

Երրորդ բուռը տարէ՛ք , դրէ՛ք
Ղարաբաղիս լեռներին ,
Որ մուրազի ծաղկունք դառնամ
Պանդուխտ հողի ձուկերին :

Սրտիս մոխրի չորրորդ բուռը
Տարէ՛ք ծովակն իմ Վանայ ,
Իր կարօտից մեռած սիրտս
Կենդանանա՜յ , հովանա՜յ :

Հինգերորդ բուռն իմ Տարօնի
Դաշտերի մէջ շաղ տուէ՛ք ,
Որ հինգ հազար դարեր բախեն
Մոխրիս մէջ էլ սիրտս խեղճ :

Վեցերորդ բուռն իմ մոխրի ,
Որպէս փիւնիկը սրտիս ,
Դուք շաղ տուէ՛ք հազարազանձ
Աւերակներում Անիիս :

Որ մոխիրս շաղախ դառնայ ,
Երբ իղձերս ամոքուեն ,
Վեր զմբեթուող Անիիս մէջ
Հայ կանթեղներս վառուեն :

Եօթներորդ բուռն իմ մոխրի,
Որպէս անշէջ մի ցասում ,
Լցրէ՛ք աչքը կոյր մարդկութեան ,
Որ իմ վիշտը չէր կիսում :

Թող կուրանան կոյր աչքերը
Իմ մոխիրով մշտազայր
Որ չեն տեսնում Հայոց վիշտը ,
Այս էլ քանի վշտի դար ,

Որ չթողին հայ լերան շուրջ
Հայոց ազգը ծովանար ,
Որ մարմարէ կղզի դառած
Մասիսն ինքն էլ հովանար :

Որ ծովանար Հայոց ազգը,
կուլ չգնար ծովերին ,
Վառուող սիրտս յաւերժ տալով
Եօթ կողմերիս հովերին:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Այժմ հայեացք մը ժամանակակից հայերէնի քերականութեան հետազօտման աշխատութիւններուն վրայ: Հրաչեայ Աճառեանի աշակերտներէն, Գիտութիւններու ակադեմիայի թղթակից – անդամ Գուրգէն Սեւակ ընտրեց ժամանակակից հայերէնի ուսումնասիրութիւնը եւ այս բնագաւառին մէջ տուաւ շարք մը նշանակալի աշխատութիւններ, որոնց առաջիններէն է « Հայոց լեզուի շարահիւսութիւնը » (1937), որ 1955ին տեսաւ իր 13րդ տպագրութիւնը: Անոր յաջորդեց Գ. Սեւակի երկրորդ աշխատութիւնը՝ « Ժամանակակից Հայոց լեզուի տեսութիւն », երկու հատորով (1939 եւ 1947): Պիտի յաջորդէ նաեւ Գ. հատորը: Անոր ուրիշ մէկ երկն է՝ « Հայոց լեզուի զարգացման սովետական փուլը» (1946): Այս աշխատութիւնը կազմուած էր Մ. Աբեղեանի կողմէ լեզուի ուսումնասիրութեան համար տրուած ուղղութեամբ: 1948ին, Գ. Սեւակ հրատարակեց իր « Ժամանակակից հայերէնի համառօտ պատմութիւն» գործը, իսկ 1955ին շատ ընտիր աշխատութիւն մը՝ «Ժամանակակից Հայոց լեզուի դասընթացք» հատորը: Աւելցնենք, որ բարձրագոյն կրթութեան զարգացումը իբր հետեւանք ունեցաւ մանկավարժական կրթարաններու տեղծումը Երեւանի եւ Հայաստանի ուրիշ քաղաքներուն մէջ, այս կրթարաններուն ամէնէն կարեւորները ըլլալով Երեւանին ու Լենինականինը: Հայերէն լեզուի ամպիոնները կը պատրաստէին փրոֆէսէօրներ եւ կը պահանջէին դասագիրքեր՝ յատկապէս ժամանակակից հայերէնի համար, եւ իբր հետեւանք այս իրողութեան, բազմաթիւ հետազօտողներ սկսան զբաղիլ ժամանակակից հայերէնով:

Գ. Սեւակի կողքին կը տեսնենք նաեւ Արարատ Ղարիբեան, որ կ'աշխատի դասագիրքերու եւ ժամանակակից հայերէնի քերականութեան բնագաւառներուն մէջ եւ որ առանց լքելու իր գլխաւոր աշխատութիւնը՝ բառարանագիտութիւնը, իր նպաստը կը բերէ քերականութեան եւ լեզուի դասաւանդման եղանակներու պատրաստութեան գործին: Առոնցմէ են՝ « Հայոց լեզուի մեթոդիկան» (1947), « Հայոց լեզուի քերականութիւնը » (1950), «Հայոց լեզուի դասագիրք»ը (1952), «Հայոց լեզուի դասաւանդման մեթոդիկան » (1954): Հայերէնի քերականութեան շատ հոյակապ գործ մըն է Ար. Ղարիբեանի ռուսերէն լեզուով 370 էջերով աշխատութիւնը, որ 1960ին ունեցաւ իր երրորդ տպագրութիւնը:

1950էն ետք, Աշոտ Աբրահամեան, ինչպէս Վարագ Առաքելեան, նոյնպէս, նուիրուեցան ժամանակակից հայերէնի ուսումնասիրութիւններուն եւ հրատարակեցին կարգ մը կարեւոր մենագրութիւններ իրենց ընտրած նիւթերուն մասին: Աշոտ Յովհաննիսեան լոյս ընծայեց « Հայերէնի տերմինները եւ նրանց ձեւաբանական նշանակութիւնը » (1953), իսկ 1932ին, աւելի քան 700 էջերով պատկառելի աշխատութիւն մը՝ «Բայը ժամանակակից հայերէնում », որուն համար օգտագործած է ճոխ մատենագրութիւն մը: Ինչպէս Աշոտ Աբրահամեան, Վարագ Առաքելեան եւս՝ ի յայտ կուգայ անպարտ աշխատասիրութեան ոգիով օժտուած գիտնականի մը յատկութիւններով, զորս կը գտնենք ուրիշ հայագէտներու քով եւս, որոնք հրատարակեցին լայնածաւալ ու կարեւոր բովանդակութեամբ աշխատութիւններ: Վարագ Առաքելեան 1955ին լոյս ընծայեց «Ժամանակակից հայերէնի հնչիւնաբանութիւն»ը, 1957ին՝ « Ժամանակակից հայերէնի հոլովների եւ հոլովական կապակցութիւնների իմաստային առումները» աշխատութիւնը, իսկ հինգ հարիւր էջերով «Հայերէնի շարահիւսութիւն » երկը (1958) կը խօսի հայերէնի շարահիւսութեան բոլոր հարցերուն մասին:

Ա. Մուրվալեան 1950էն առաջ սկսաւ հրատարակել աշխատութիւններ մասնագիտական հանդէսներու մէջ, բայց անոր լայնածաւալ աշխատութիւնները սկսան հրատարակուիլ այս թուականէն ետք: Այսպէս, 1955ին լոյս կը տեսնէ անոր « Հայոց լեզուի բառային կազմը» աշխատութիւնը, իսկ 1959ին՝ « Հայոց լեզուի դարձուածաբանութիւն եւ բայակազմութիւն » հատորը: Ս. Աբրահամեան 1956ին հրատարակեց «Արդի հայերէնի դերանունները» մենագրութիւնը, Ալ. Մարգարեան՝ «Արդի հայերէնի կապերը » (1955), իսկ յաջորդ տարիներուն, ան զբաղեցաւ հայ գրական լեզուի ստեղծողներ Նալբանդեանի եւ Աբովեանի քերականական աշխատութիւններով, 1957ին հրատարակելով «Մ. Նալբանդեանի լեզուագիտական գործունէութիւնը », իսկ 1955ին՝ « Խ. Աբովեանը եւ աշխարհաբարը » գիրքերը: Ս. Ղազարեան վերոյիշեալներու կողքին, 1955ին հրատարակեց «Ժամանակակից Հայոց լեզուն եւ ռուսերէնի դերը նրա հարստացման ու զարգացման մէջ» աշխատութիւնը: Պիտի նշենք նաեւ Հ. Բարսեղեանի « Արդի հայերէնի բայի եւ խոնարհման տեսութիւն» (1953) երկը, Մ. Ասատրեանի 1954ի մէկ գործը եւ «Բայի սեռերը ժամանակակից հայերէնում» (1959) աշխատութիւնները: 1960ին լոյս տեսաւ նաեւ բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու Պ. Պօղոսեանի « Բայի եղանակային ձեւերի ոճական կիրառութիւնները արդի հայերէնում» հատորը:

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

(ՓՈԽԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԻ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օր մը, մեր փոքրիկ ընկերներէն մին ծառէ մը ճիւղ մը փրցնելու ատեն վար ինկաւ ու վիրաւորեց իր սրունքը. տղուն աղաղակներուն վրայ դուրս ելանք եւ գրկած ներս փոխադրեցինք զինք: Լաթի պարզ կտոր մը անգամ չունէինք, փաթթելու համար վէրքը, ուրկէ արիւն կը ծորէր: Ճիշդ այդ պահուն, իր թաթեւուն մէջ բռնած մեր օրուան ուտելիքը, քարայր մտաւ մայր արջը ու երբ նշմարեց գետինը պառկած վիրաւոր փոքրիկը, խոկոյն մօտեցաւ անոր, զգաց կարծես պատահածը եւ սկսաւ լիզել վէրքը: Վայրկեան մը ետք սրունքին վրայ արիւնի հետք մնացած չէր ու արիւնն ալ դադրած էր: Փոքրիկը քիչ մը հանդարտած՝ պահանջ զգաց աչքերը գոցելու, ինչ որ ուրախացուց բոլորս: Այդ օրէն արջը իր առանձին հոգածութեան առարկայ դարձուց մեր վիրաւոր ընկերը:

Ցարաբերաբար խաղաղ մեր այս ապաստանարանին մէջ, առանց արջին եւ իր հոգածութեան, մենք շատոնց մեռած կ'ըլլայինք:

Պատերազմի մէջ էր երկիրը: Հակառակ մեր փոքր տարիքին՝ գիտէինք ատիկա: Աւելին, գրեթէ ամէն օր կը տեսնէինք բարձրաբերձ Տաւրոսեան լեռներու վերէն սաւառնող թշնամի օդանաւեր, որոնք ռումբեր կը նետէին մօտակայ թրքական աւաններու վրայ:

Մերթ նշանառութեան թիրախ կը դառնար ձորերու մէջ մեկուսացած ելեկտրական ուժի կայան մը կամ ջրաղաց մը: Արձակուած ռումբերու բոմբիւնը ահարկու ժխորով կը լեցնէր անդնդախոր վիհերը: Կարծես սրտում ըլլար գետնին ներքեւ: Նման պահերու՝ մենք, քաշուած քարայրին անկիւնը, սրտադողով կը լսէինք ահաղնախոյլ որոտը, որով կը լեցուէր սար ու ձոր:

Մերթ ռումբերու բոմբիւններուն կը յաջորդէին մարդկային սրտակեղեք աղաղակներ:

Լացի ու ողբի ձայներ էին անոնք, շատ խորերէն: Կը թուի, թէ թշնամիին արձակած ռումբերը հասած էին իրենց նպատակին, քանդած՝ խրճիթներ ու տուներ խլած՝ շատերու կեանքը եւ աւերի վերածած՝ շատ շէնքեր:

Այսպէս՝ վախի եւ սպասումի մէջ անհեցան քանի մը շաբաթներ: Մեզմէ ոչ ոք կը մտածէր գալիքին մասին: Անբանացած փոքրիկ արջուկներ դարձած էինք նաեւ մենք: Ոչ պատերազմէն, ոչ ալ անցած դարձածէն բան մը կը հասկնայինք: Մեր ամբողջ գիտցածը այն էր, որ պատերազմը դարձած էր առիթ մը, որ Թուրքերը ջարդեն մեր ծնողքները: Ատոր իբրեւ հետեւանք, բնութեան այս ամայի անկիւնը՝ դարձած էինք գթութեան առարկան վայրի կենդանիի մը: Կը զգայինք, որ երկոտանի մարդէն հազար անգամ աւելի գութ ու սէր ունէր մեզի հանդէպ անտառներու այս հսկան, որ իր ձագերուն կարգին կը մտածէր անպաշտպան քանի մը փոքրիկներու մասին, որոնք անպատճառ պէտք է կորսնցուցած ըլլային իրենց ծնողքները ու դարձած առարկայ՝ դժբախտ դէպքերու: Եթէ ան լեզու ունենար, հաւանօրէն պիտի ըսէր մեզի, թէ իր ցեղը մերթ երկոտանի մարդէն աւելի ազնիւ եւ վեհանձն եղած է ու գթառատ:

Մինչեւ ո՞ւր պիտի հասնէր սակայն մեր անստոյգ կացութիւնը: Չէինք գիտեր, ու չէինք փորձեր մտածել իսկ այդ մասին: Հեռանալու ամենափոքր փորձ իսկ այս վայրերէն, պիտի նշանակէր կամովին ենթարկուիլ նոր վտանգներու ու կորսուիլ: Ու յետոյ՝ խստաշունչ ձմեռուան յաջորդողը պիտի ըլլար գարունը, մենք պիտի ունենայինք աւելի դիւրութիւններ անձամբ մեր սնունդին մասին կարգադրութիւններ ընելու: Մեզ շրջապատող անտառները լեցուն էին ամէն տեսակ ծառերով: Մօտակայ գիւղերէն կրնայինք գիշեր ատեն բաներ մը կրել մեր քարայրը եւ ապրիլ քիչ մը աւելի լաւ պայմաններու մէջ: Յոյս մըն էր ասիկա, զոր կը զգայինք բնազդաբար, քանի որ բանականութեամբ հարցերը լուծելը վեր էր մեր կարողութենէն:

Քանի մը օրէ ի վեր երկինքէն աւելի յաճախ ու մեծ թիւով սաւառնակներ կ'անցնէին: Անոնք կուգային հարաւէն կամ արեւմուտքէն ու շրջապտոյտներ կատարելէ ետք Պոզանթիի եւ իր փապուղիին վերեւ, կ'ուղղուէին դէպի հիւսիս ու կը կորսուէին անջրպետին մէջ: Մերթ կը լսէինք անոնց արձակած ռումբերուն ձայները, մերթ իրենց թռիչքով մէջը լեցնող անոնց խուլ աղմուկը:

Նման օր մը՝ արջը իր թաթիկները ե... ւոն ձգած մեկնեցաւ իր սովորական որոնումներուն:

Ամէն անգամ որ ան դուրս կ'ելլէր, գրեթէ մինչեւ կէսօր կը վերադառնար պտուղներով. անգամ մըն ալ՝ մեղրով:

Այդ օրը, սակայն, երկար սպասեցինք իրեն: Երկինքէն քանի մը անգամ օդա...

Ի ՓԱՌՍ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Մայիս 28 այնպիսի օր մըն է, երբ Հայութիւնը կանգնեցաւ ոտքի:

Եւ մենք կը տօնենք այդպիսի օրեր միայն: Կը տօնենք այդպիսի յիշատակներ միայն: Մայիս 28 օրուան խորհրդանշանին չհաւատացողներու կը թողում որ տօնեն պառկած ապրելու իրենց օրերը եւ պառկելու յիշատակները:

Մոռնալ այս օրը՝ կը նշանակէ նախընտրել պառկած ապրիլ:

Մայիսեան Օրուան յաղթանակով էր որ Հայ ժողովուրդը կանգնեցաւ ոտքի, կեցաւ ժողովուրդներու արիապատուին մէջ: Մայիսեան յաղթանակով էր որ պսակուեցան մեր յոյսերը: Մայիսեան յաղթանակով էր որ վարձատրուեցան նահատակները:

Բայց կէս – վարձատրութիւն մը եղաւ մեր ստացածը: Ասա թէ ինչո՛ւ, ինչպէս ըսաւ մեծ կռուողներէն մէկը, « Գործը կէս մնաց» (Անդրանիկ):

Ուստի պէտք է շարունակել պայքարը, ամբողջովին ի կատար հանելու համար այդ Գործը: Այսինքն ամբողջացնել կէսը, ամբողջացնել Հայաստանը: Ահա թէ ինչու կը պահանջենք Մայիս 28 տօնել ոչ միայն արտասահմանի մէջ, այլեւ Հայաստանի մէջ: Վասնզի Մայիս 28 տօնն է ամբողջական Հայութեան: Տօնը՝ երկու Հայաստանները միացած տեսնելու ցանկութեան:

Եթէ հայ բոլշեւիկները կը վախնան նման պահանջ մը դնելէ, ազատ արտասահմանի սրբազան պարտականութիւնն է գործել այդ պահանջով:

Ափսո՜ս, կը ճանչնանք մարդիկ եւ մեզի ծանօթ են կազմակերպութիւններ, որոնք գոհ են արդի կէս – Հայաստանով, կը հրճուի՛ն՝ յայտարարելով թէ դարերու երազը պսակուած է եւ Հայոց պատմութեան ոսկեդարն է ստեղծուած արդի կէս – Հայաստանով:

Մենք, դժգոհներ, կը պատասխանենք Անդրանիկի բառերով.

— Գործը կէս է մնացած:

Այսօրուան կէս – Հայաստանի դիմաց, — ընդունելով զայն իբրեւ դէպքերու հարկադրանք՝ առանց զիջողի եւ նահանջողի անպատիւ դիրքերուն հասնելու, ուրեմն պահելով մեր վերապահութիւնները իբրեւ պարկեշտ ընդդիմադիր, արդար քննադատ, յաւիտենական պահանջատէր, — մենք, դժգոհներ, կը կանգնինք ոտքի եւ կը յայտարարենք.

— « Գործը կէս մնաց» ըսել՝ չի նշանակեր թէ ամէն բան վերջացաւ եւ «անելիք չունինք» այլեւս:

Ո՛չ, գործը կէս է մնացած եւ ճիշդ ատոր համար է որ պէտք է գոչել.

— Լա կէռ քոնթինիւ՜, կռիւը կը շարունակուի:

Ուրեմն, կրկնե՜նք, — կռիւը կը շարունակուի՛ ամբողջացնելու համար Հայաստանը: Առաջին նպատակ:

Երիտասարդութի՛ւն Հայոց, առաջին ճակատամարտը շահեցան ձեր հայրերը: Այնպէս ըրէք որ ձեզի վիճակի շահիլ երկրորդ ճակատամարտը:

Կէս – Հայաստանը դառնայ ամբողջական Հայաստան:

Առաջին յաղթանակին պանծացումով, զոր կը կատարենք Մայիս 28ի տօնախմբութեամբ, կը հրաւիրենք ձեզ ներշնչուիլ նոյն ոգիով, նոյն գաղափարով: Ամբողջական Հայաստան մը ստեղծելու իտէալով:

Թէ ինչ պիտի ըլլայ մեր ծրագիրը, յետագային, ի՛նչ պահանջներ պիտի դնենք յառաջիկային, ատիկա ձգենք ապագային: Նախ ամբողջական Հայաստան:

Ամբողջական Հայաստան ստեղծելու համար՝ հարկ է պատմութեան ներկայանալ ամբողջական Հայութեամբ:

Ահա Օրուան նշանաբանը.—

Ամբողջական Հայաստան՝ ամբողջական Հայութեամբ: Այդ է որ կ'աղաղակեն մեր մեծ մեռելները իրենց դերեզմաններէն: Մտիկ ըրէք.—

Քիչ էինք մենք, բայց մեզի հետ էր Ազատն Աստուած,

Մեզի հետ էին Սարդարապատի քարերը, աւազը, փուշերը, Հայոց արիւնով օծուած,

Մեզի հետ էին Էջմիածնի տաճարին զօղանջները, որոնցմով լեցուած են տակաւին մեր ականջները,

Մեզի հետ էին կաթողիկոսները, առաջնորդները, քաղքցիները, հայ... ները, գիւղացիները, աղքատները, ... բորը,—

Մենք միացած էինք բոլորս:

Մեզի հետ էին Սօսեաց անտառին ... ւփրուած արքաները,

Մեզի հետ էին Վահէվահեան քուրմերը,

Մեզի հետ էր Օշականի սուրբը,

Մենք միացած էինք բոլորս:

Մեզի հետ էին ժայռերը պատող ... կեղեցի շինող ճարտարապետները,

Մեզի հետ էին հին վանքերու մէջ ... մի լոյսով «Հայոց պատմութիւն» ... րինակող աբեղաները,

Մեզի հետ էին 18–20 տարեկան ... տասարդները, որոնք լեռներու վրայ ... ռեցին ազատութեան կրակը,

Միասին էինք Դաշնակցական, Արմենական, Հնչակեան, Ռամկավար,

Մենք միացած էինք բոլորս:

Մենք ամէնքս միացած ենք, ... այստեղ հողին տակ,

Մենք ամէնքս միացած ենք. ... երբ կուգանք հարցնել ձեզի.

— Կը յարգէ՞ք յիշատակը ... մեռան Մայիսեան օրերուն, որպէս... մնայ Հայութիւնը, ապրի իր հայր... մէջ, բարգաւաճի ազատութեամբ, ... րանայ իր պատմական հողերուն եւ ... բողջական Հայաստանի:

Հ. ՆԱՐ...

(7 եւ վերջ)

...քրիստոնէութեան խումբեր անցած ... ամբողջ ... մատնուած էին ...

... քանի երեք ժամ եաք օդային այդ ... ամէն ինչ կը Թուէր հանդարտ — ... բայց մեր պաշտպան մայր արջը ... չէին երեւնար :

... ծայրը ... էինք : Արդեօք ուսեի՞ք ... Հե՞ոք նշմարած էր իր ... վրայ եւ կը խուսափէր քարայ — ... ըլլալը գգացնել անոնց :Եղան մը — ... ալ, որ կրնար աղէտ մը պա — ... ըլլալ :

... ու նման խոստակցութիւններով ան — ... ամբողջ օրը : Բայց արջը եւ իր ... չկային ու չկային :

... է րսել , թէ մենք անօթի գի — ...

... պայծառ երկինք մը ունե — ... Հորիզոնէն արեւը կը ծագէր եւ իր ... ճառագայթները կը սփռէր յայ — ... Տաւրոսի բարձունքներուն եւ կո — ... զարդարող մայրիներու ծովի մը ...

... քարայրին առջեւ՝ կը գի — ... բնութեան հրաշալիքները : Որքա՞ն ... պիտի ըլլար մեր ուրախութիւնը , ե — ... պայմաններու մէջ եւ մեր ... գուրգուրանքին ներքեւ՝ վա — ... անզուգական հրաշալիքները աչ — ... այդ շրջանին :

... ժամերը կը յառաջանային , մեր ... կը դառնար աւելի կատա — ... Չէինք կրնար անմարդարենալ այդ ... մէջ երկար մնալ , ուր անօթու — ... պիտի դառնար բոլորիս կորուս — ... պատճառ :

... մեծերը պատուիրեցին փոքրե — ... անարժան սպասել քարայրին մէջ ... իրենց վերադարձը : Մտատացուն ... այն ճամբէն , ուրկէ , հետք առած ... , մայր արջը կ'երթար մեզի ... փնտռելու : Ու քալեցին առաջ ան — ...

Երկար չանցեր քարայր մնացողներուն ... Մեկնողները կը վերադառնա — ... անսովոր ուրախութեամբ , գրկած ... մէջ խնձորներ ... մէջ , գոր գտած ... մարմնին մօտ մայր ար — ... եւ իր երկրորդ ձագին :

... բերէինք արկնդրայ գիւղը , կա — ... իրադէկ դարձնելու համար բո — ...

... վայրկեանին , յուզուած ու ար — ... աչքերով , բոլորս ալ գիւղինք , ... կը գրկէինք անփոխարինելի ... մը , որ մեր գոհը եղած էր : ... բարեքաղաքական ճակատա — ... կը մնար կախուած դարդանալիք ... Մինչեւ կէսօր սպասելէ եաք , ... իրիկուան դէմ մէկիկ մէկիկ ... գիւղի մեր երկարող ճամբան ու ... ճակատագրին :

... ալ բրինք , արցունքով բաժնը— ... Թէ ի՞նչ եղան ընկերնե — ... չեմ գիտեր : Ձիս որդեգրեց արտի

մը մէջ աշխատող Թրքուհի մը , որուն մօտեցայ ու խնդրեցի քիչ մը հաց : Ան նայեցաւ աչքերուս , հասկցաւ տարագիր Հայու մը փոքրիկը ըլլալս , մեղքցաւ ու տուաւ հացը : Աշխատանքը լրացնելէ եաք , տարաւ զիս իրեն հետ եւ անունս փոխելով յանձնեց ինծի իրենց կովերը արածելու պարտականութիւնը : Ես այրի այդ կնոջ մօտ մնացի մինչեւ պատերազմի վախճանը :

Երբ Դաշնակիցները պարտութեան մատնեցին Թրքական արեւմտեան բանակը , Արեւելեան Լեգէոնի հայ գինուորներ սկսան երեւիլ այս շրջաններուն մէջ : Անոնց առաջին գործը եղաւ Թուրքերու մօտ գտնուող որբերն ու հայ կիները ե — րեւան հանել : Այս խուզարկութիւններու ընթացքին առւի մը եղերքը գտան զիս ու փոխադրեցին Հալէպ : Որբանոց գը — րին , ուր սորվեցայ նաեւ արհեստ մը : Հոն քանի մը տարի մնալէ եաք , մեկնե — ցայ այս ափերը :

Համառօտ պատմութիւնս աչա : Կեան — քը , զոր կ'ապրիմ՝ կը պարտիմ անխօսու արջի մը :

Տարօրինակ կը գտնէք , չէ՞ , այս բո — լորը , բաւ մեկնելու համար ոտքի ելլե — լով :

— Աւելի քան տարօրինակ , յարեցի ես , ձեռքը սեղմելով :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Պ. Այրէս

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ՄՏՔԵՐԷՆ

1814ին Կ'որոշէ հարուածել դաշնակիցները , 50 հազար զինուորով ·

— Յիսուն հազար եւ ես կ'ընէ հարիւր յիսուն հազար :

×

Իր կարծիքը կանանց մասին ·

— Կանայք բոլոր դաւադրութեանց ոգին են , անոնց պէտք է նետել իրենց օ — ճախին գլուխը եւ կառավարութեան դրոները փակել անոնց առջեւ :

— Ձեմ սիրեր , որ լուրջ գործերու մէջ կանայք խառնուին , որովհետեւ անոնք միշտ կը դաւադրեն —

— Գեղեցիկ կին մը աչքերուն հաճելի է , իսկ լաւ կին մը հաճելի՝ սրտին : Մէկը գոհար մըն է , միւսը՝ գանձ մը :

Օր մը Տիկին տը Սթալ կը հարցնէ ·

— Ո՞ր կինն է որ ձեզի համար առաջ — նակարգ արժէք կը ներկայացնէ ·

— Այն կինը , որ շատ զաւակներ ունի :

— Իբր թէ կիները քիչ սիրողի համբաւ ունին , ճի՞շդ է ·

— Ներեցէք , Տիկին , ես իմ կինս շատ կը սիրեմ :

Մէկ ուրիշ առթիւ ·

— Աւելի լաւ է որ կանայք աշխատին ասեղով քան լեզուով , փոխանակ մխըրնուելու քաղաքական հարցերու մէջ … ինծի համար բաւական է որ կինս բան մը ըսէ , որպէսզի ես անոր հակառակն ընեմ :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԷԿԵՐԻ ԱՍՏՂԵՐԸ (*)

Հունգարացի ծանօթ գրագէտ Կեզա Կարտոնի (1863 — 1922) , իր այս պատ — մական վէպը գրած է դարուս սկիզբը : Հազիւ լոյս տեսած (1900) , պատմուածքը մեծ յաջողութիւն կը գտնէ ընթերցող հասարակութեան մէջ եւ լայն գնահա — տութեամբ կը գրախօսեն օրուան քննա — դատները :

Արդարեւ , « Անտեսանելի Մարդը » եւ « Աստուծոյ Գերիները » վէպերուն հետ , « Էկէրի Աստղերը» հատորը կ'ամբողջացընէ Կեզա Կարտոնիի չարադրած պատ — մական վէպերու եռափեղկը , որ իր գը — լուխ գործոցը կը դասուի :

Վէպը հայերէնի թարգմանած է Ս · Ղազարի միջին սերունդի միաբաններէն՝ Հ · Անդրէաս Վ · Ֆոկոլեան , որու առա — ջին թարգմանական գործը չէ : Ծագու — մով Հունգարահայ՝ քաջ ծանօթ է իր ծննդավայրին լեզուին · Մխիթարեան՝ հմուտ է իր մայրենի լեզուին : Շնորհիւ այդ հիմնական առաւելութեան եւ վա — ւերական թարգմանի մը համար անհրա — ժեշտ գիտութեան , հաւատարապէս լաւ գիտնալ բնագիր եւ թարգմանական լե — զուները , Հ · Անդրէաս Վ · Ֆոկոլեան կատարած է շատ յաջող թարգմանութիւն մը : Հրատարակչական անբացատրելի եւ անարդարանալի թերութեամբ , հատորին վրայ չերեւիր թարգմանիչին անունը , զոր այս յիշատակութեամբ կը փորձենք դարմանել :

« Էկէրի Աստղերը» վէպին նիւթը առ — նուած է Հունգարիոյ Թրքական տիրապետութեան ենթարկուած շրջանէն :

Հեղինակը ցոյց կուտայ պատմական խոր հմտութիւն , Թուրք նկարագրին եւ բարքերու , ինչպէս նաեւ տեղագրական եւ ազգագրական կատարեալ ծանօթու — թիւն , հիմնուած եւ վառ ատելութիւն մը Թուրքերու դէմ :

Այս վէպին ընթերցումը մեծ թափ ու խոյանք պիտի տայ այն հոգիներուն , հայ հոգիներուն՝ որոնք ազատութիւն կ'երազեն : Հայ ընթերցողը պիտի տեսնէ թէ ինչպէս բուռ մը քաջեր , իրենց ան — վեհեր հայրենասիրութեամբ կրցած են խորտակել ու պարտութեան մատնել անթիւ ու բարբարոս Թուրք բանակը … Ճիշդ այնպէս , ինչպէս մեր օրերուն՝ բուռ մը հայ քաջեր գլեանեցին , մի՛ չա բարբարոս Թուրք զօրաբաժինները :

Թարգմանիչին կողմէ եղած ներածական ձօնը յուզիչ է · — « Ամէն ժամանակներու Հայ եւ Հունգարացի դիւցազնե — րուն , որոնք իրենց արիւնն ու կեանքը նուիրեցին Հայրենիքի սիրոյն եւ ազա — տութեան համար » :

Կեզա Կարտոնի , իր այս գրքին մէջ գիտուած է մեծ երեւակայութեամբ , արդիւնք իր մեծ հայրենասիրութեան : Հոս Սենքիեւիչի նկարագրութիւնները կան , Ալեքսանդր Տիւմայի ճարպիկ ու ծիծաղկոտ ոճը , Ժիւլ Վեռնի գիտաւոր յղա — ցումները , այնպէս որ կարդալ սկսողը մէկ չունչով կը ջանայ աւարտել՝ 632 էջ գրաւող հատորը :

Անշուշտ , պէտք է հեղինակ մը բնա — գրէն կարդալ : Բայց այս անգամ , Թարգմանիչը իր հայերէն սահուն եւ ճկուն ո — ճով հաւասար կ'ընթանայ հեղինակին հետ , եւ իր կողմէն դրած յառաջաբանով ու վերջաբանով՝ գրքին իմաստը կը լը — րացնէ : Մաքուր արեւմտահայ աշխարհաբար լեզուին հետ կ'օգտագործէ հայ ժողովրդական ասացուածքներ , որով թարգմանութիւնը կը դառնայ հայ ըն — թերցողին աւելի մօտիկ : Հեղինակին հետ թարգմանիչը սանձարձակ կ'արշաւէ , երբեմն կը կերտէ նոր բառեր · կ'օգտա — գործէ բուսաբանութեան հայ բառերու առատ պաշարը : Ցաւի , ուրախութեան եւ անակնկալ հանդիպման համաձայն , կը փոխուի նաեւ շարադրութեան կերպըւածքը · Թուրք բանակի նկարագրութեան մէջ (էջ 362) լեզուն ծիծաղկոտ է եւ անփոյթ : Տողոյի աղօթքին մէջ (էջ 465) վսեմ եւ վերամբարձ : Մայրենի սիրոյ մէջ՝ երբ Եւան իր տղան Օննիկը կը գըտնէ (էջ 628) , գուրգուրոտ եւ յուզիչ : Գնչու Շարքէօզիի խօսակցութեան առեն Ս հնչումը Շ—ի փոխելը գիտաւոր է : Նոյնպէս Էկէրի հերոս հրամանատար Տոպոյի գերման Թնդանօթացիքներու հետ անոնց լեզուով խօսակցութիւնը ծիծա — ղաշարժ է :

Վիպասանին նկարագրական պատկեր — ներէն շատերը , իրենց Թռիչքով եւ չա — փազրութեամբ ունին քնարական խորք ու շեշտ , որոնց հաւատարիմ մնացած է թարգմանիչը՝ իր բնաիր վերածումներով եւ գեղեցիկ լեզուով : Այսպէս · — «Ի՞նչ կը ծիտր վարը ժայռոտ ձորին մէջ : Բանակատե՞ղի մըն էր թէ գիւղ մը , աւա — գակներու ո՞րջ թէ բորոտներու վայր : Թաղո՞ւմ կ'ընէին հոն թէ հարսնիք : Ատիկա ոչ բանակատեղի էր եւ ոչ ալ գիւղ · ոչ աւազակներու որջ եւ ոչ ալ բորոտանոց , այլ գնչուներու կարաւան մը : Ժայռերու հովանիին տակ , նոճինե — րու եւ ձիթենիներու մէջ պատսպարուն , ծխոտ վրաններ · բացատին վրայ ջու — թակը կը ճչար ու կը թնդար թմբուկը եւ աղջիկները կը պարէին : Ոչ տօն կար եւ ոչ հարսնիք · միայն թէ անոնք այսպէս կ'ապրէին · քանի աղջիկ են՝ կը պարեն , երբ այլեւս կին ըլլան՝ գուշակութիւններ կ'ընեն» (էջ 269) :

« Էկէրի Աստղերը» վէպը , իր նիւթին պատմական վաւերականութեամբ , չա — րադրութեան կորովի ոճով , պատմուածքին աշխոյժ ընթացքով , հայերէն թարգմանութեան սահուն լեզուով , խնամուած տպագրութիւնով , հատոր մըն է որով կը փառաւորուի հեղինակը , կը պատուուի թարգմանիչը եւ կը գնահատուի հրատարակչականը :

Կ · Ծ ·

(*) ԷԿԷՐԻ ԱՍՏՂԵՐԸ , Հրատ · Ս · Ղա — զար , 1962 :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (167)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Նոյն միջոցներուն ամուսնացած է Անա Նէլէնս անուն կնոջ մը հետ , եւ անցեալ տարի Հոկտեմբերին իր բնակութիւնը հաստատած է Բերա , Աքարճա փողոց , Հիքմէթ պէյի յարկաբաժնին մէջ : Կինը դերձակութիւն կ'ընէր հոն , երբ տիկին Րիփս անուն կին մը գալով , ձեռք մը լաթ կարել տուաւ , որմէ խիստ գոհ մնալով , ուրիշ անգամներ ալ այցելութեան եկաւ , եւ ամուսինը Պ · Րիփս ալ մէկտեղ բերաւ քանիցս : Այսպէս՝ մտերմութիւն մը հաստատուեցաւ երկու ընտանիքներուն միջեւ , եւ տիկին Ժօրխս , տիկին Րիփսի խնդրանքին վրայ սկսաւ ֆրանսերէն սորվեցնել անոր : Ժօրխս ա —

մուսինները երբ Րիփս ընտանիքներուն գրաղումը հարցուցին , անոնք պատաս — խանեցին թէ Րիփս բէթրօլի առեւտուրով կը զբաղէր , բայց սակայն , հակառակ այս յայտարարութեան , Րիփս բնաւ չէր աշխատեր , եւ խիստ շատ դրամ կը ծախսէր :

Ժօրխս թէեւ Րիփսի հանդէպ կարգ մը կասկածներ տածել սկսած էր , սակայն ամուսինը վստահացուցած էր զինք , ա — նոնց պատուաւորութեանը վրայ : Տիկին Րիփսի կ'ընկերակցէր ռուս օրիորդ մը , որուն վերջին ծայրը սէր կապած էր Տիկ · Ժօրխս եւ կը ջանար համոզել ամուսինը · այս Ռուսերուն պատուաւորութեանը վըրայ : Այս ռուս աղջիկը , այն միջոցնե — րուն հօրը հետ մէկտեղ Կ · Պոլիս գալով՝ թէեւ Բրիստոլ պանդոկը իջեւանած էր , սակայն աղջիկը , գտնուած էր պանդոկի կեանքէն եւ կը փափաքէր , որ մէկտեղ բնակին Ժօրխս ամուսիններու հետ :

Ժօրխս չկրնալով մերժել կնոջը թա — խանձանքը , ռուս օրիորդին եւ անոր հօրը համար երկու սենեակ յատկացու — ցած էր Եէնի Զարշը , Ճէզայիր փողոցի Բատավիչի վարձած տունէն , ուր ինքը կը բնակէր արդէն : Ռուսին անունն էր Սամուէլ Ֆայն , իսկ աղջկան անունը՝ Ռուպինա Ֆայն : Հայր ու աղջիկ ամիսի մը չափ Ժօրխսի յարկաբաժնին մէջ բնա — կելէ եաք , յայտարարելով թէ աղջիկը օ — դափոխութեան պէտք ունի , երկուքն ալ հեռացած էին անկէ · Լիփա Րիփս ընտա — նիքն ալ Եւրոպա գացած էր , եւ անգամ մըն ալ չէին տեսած զանոնք Ժօրխս ա — մուսինները : Ժօրխս ասոնց ամէնքը մանրամասնաբար պատմելով՝ բացա — յայտօրէն յայտարարած էր թէ , ինք բընաւ տեղեկութիւն չունի ձգախէժէ անխեկրող կառքէն եւ եղեռնական յարձակու — մէն :

Եւ սակայն , երբ հարցուեցաւ Ժօրխսի թէ՝ Լիփա Րիփսն ու անոր կինը , վերջերը , իր առաջնորդութեամբ ու միջնոր — դութեամբ , իր բնակած տունին կից մասնաւոր տուն մը վարձած ու հոն փոխադրուած են , ինչ որ մտերմական յա — րաբերութեան մը ապացոյց է , Ժօրխս պատասխանեց թէ արդարեւ Լիփա Րիփս ամուսինները իր բնակած տունին կից գտնուող տուն մը փոխադրուած են , եւ թէ Սամուէլ Ֆայնի ու աղջկանը վերա — դարձուցած կարասիները անոնց տուած են , թէ նոյն միջոցին ալ կինը չարունակած է ֆրանսերէն դաս տալ Տիկին Րիփսի , թէ եղեռնական արարքին տեղի ու — նեցած ուրբաթ գիշերն ալ Րիփս ընտա — նիքին տունը գացած է եւ Րիփս այն գիշեր , պատրուակելով թէ գործ ունի , վեր ելած է , եւ Ժօրխս տեսակցած է Տիկին Րիփսի եւ յետոյ անոնց տունը հիւր եկող Օր · Ռուպինայի հետ մինչեւ ժամը 4·30ը , տեսակցած է ներքնայարկի սենեակին մէջ ու անկէ եաքն ալ տուն վերա —

դարձած · Ժօրխս յայտարարած է նաեւ , թէ այն գիշերը խիստ մտադրաղ տեսած է Րիփսը , որ պահ մը , վարի սենեակը գտնուած միջոցին , խելքը միտքը վերնա — յարկի սենեակին նուիրած էր , ուր բա — ցայայտ էր , թէ քանի մը մարդիկ կա — յին , քանի որ անոնց ձայներն ու քայ — լափոխները գգալի կ'ըլլային վարէն : Ուրբաթ օր ալ կանուխ անոնց քովը գա — ցած է Ժօրխս եւ քառորդի մը չափ տե — սակցած :

Իրեն ուղղուած հարցումին թէ կինը ո՞ւր կը գտնուի , Ժօրխս պատասխանեց · — Եղեռնական դէպքէն 12 օր առաջ բաժնած էր թէ մայրը տեսնելու համար կը փա — փաքի Պելժիա երթալ , ուստի հիւպատո — սարանէն անցագիրը առած էր եւ ինքը խոստացած՝ Տիկին Րիփսի ընկերակցու — թեամբ մինչեւ Սիրքէճի եկած էր անոր ողջերթի : Սիրքէճիէն մինչեւ Վիէննա տոմս չէին առած եւ ճատար սխալուած էր մինչեւ Պելկրատ տոմս մը գնել կնոջը համար , զոր նոյն օրն իսկ ճամբու դրած էր կառախումբով : Անկէ ի վեր տասը — տասներկու օր անցած էր եւ ճատար կը զարմանար , որ դեռ չէր կրցած ստոյգ տեղեկութիւն մը առնել ամուսնոյն Ան — վերս հասնելուն եւ առողջութեան նկատմամբ :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար ·)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի տղոց առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9·35ին շոգեկառքով, Կառ տը Լիոնէն : *Հաւաքավայր* Կառ տը Լիոնի *մեծ ժամացոյցին* (Կրանտ հօրլօժ) *ներքեւ ժամը առտուան* ճիշդ 7·30*ին* :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն· Մարմնի Օդափոխութեան կայանի Ա· խումբին վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Երկուշաբթի 24 *եւ Ուրբաթ Յունիս* 28, *ժամը* 10–12, *Հայ Կարմիր խաչի դարմանատունը*, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, *Փարիզ* :

Ա· խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի 1 *Յուլիսին, ժամը* 14*ին, իր կեդրոնատեղիէն*, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան* :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու *արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով —* :

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայադիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջակայի հայ ժողովուրդը սիրով կը հրաւիրուի Լուսաւորչի դպրոցին տարեկան դաշտահանդէսին, (Յուլիս 7ին) Կապիյեռնի *սրճարանին բակին մէջ:*

Հայկական երգեր: Համեղ ճաշ :

Անձրեւի պարագային պատսպարան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ· Յ· Դ· Վիէնի Անի կոմիտէն պիտի տօնէ Հերոսներու Օրը, Յուլիս 28*ին Կիրակի օր:*

×

Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 14*ին, Կիրակի ամբողջ օրը* :

×

«Հերոսներու Օրուան» նուիրուած տարեկան դաշտահանդէսը Տաւիլի անտառին մէջ Յուլիս 21*ին:*

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի *վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին*, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ *ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու* :

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն զգալապէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ բատանձնելու, որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ *չունի* :

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, *բայց ոչ մէկ դիմում, ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նպատակաւ* :

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն : Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ գոհունակութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ *լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին, փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու: Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը* :

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 *տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան* :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ուսանողուհիներ կը փնտռէ: Թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Շրջ· վարչութեանս (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9), *իրենց գրաւոր նամակին կցելով ամփոփ կենսագրական մը եւ իրենց ուսման աստիճանը ներկայացնող փաստաթուղթեր:*

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5
Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85
Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 – 20·30 *եւ Շաբաթ օրերը՝* 15էն 19, *Մշակոյթի Տուն*, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ· ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ· ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ· ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ· ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ· Շառլ տը Կոլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա· ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ· ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ· Շ· ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ· Մանեան
ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ· ԻՉԳԱԼԱՅԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ – Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ· Ժ· ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պէ տարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ· ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ· Վօքուպ
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ· ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ· Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ· ՊԱՊԵԱՆ, 7 – 9 Րիւ Կրինիան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ· ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ· Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ· — Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 *Ֆրանք : Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝* 100 *Ֆրանք* :
(Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13) :

ՍԱՄԱՎԵՐՁԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Տէսինի Ազգ· դպրոցի Կրթ· Մարմնի կողմէ : Հովանաւորութեամբ տեղւոյն մասնաճիւղին :

Կիրակի, (7 Յուլիս) կէսօրէ ետք ժամը 3*ին, Հ· Յ· Դ· Տան մէջ* :

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ· Թրագօշի :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ առանձին յայտարարութեամբ :

Մուտքը ազատ է :

Կը հրաւիրուի շրջանի Հայութիւնը անխտիր :

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30*ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն* :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղին ընդհանուր ժողովը այս Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 4*ին, եկեղեցւոյ սրահը: Կարեւոր օրակարգ* :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք *— ծածկոցներ. —*
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)